

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ ТА НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МАКСИМА ТАНКА (Республіка Білорусь)
ВИЩА ШКОЛА ПІДПРИЄМНИЦТВА (Польща)
ОПОЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Польща)
ПРЯШЕВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Словаччина)
ТОРУНЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МІКОЛАЯ КОПЕРНІКА (Польща)
УНІВЕРСИТЕТ ГРАДЕЦЬ-КРАЛОВЕ (Чехія)**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

За загальною редакцією – проф. В. П. СЕРГІЄНКА, В. М. СЛАБКА

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко* – член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, професор;
М. С. Корець – доктор педагогічних наук, професор;
Анна Вайсброт-Кожярська – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету суспільних наук, Опольський університет (Польща);
В. Г. Лавриненко – кандидат історичних наук, професор
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
Н. В. Марченко – кандидат педагогічних наук, доцент;
Ірена Мудрецька – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки Опольського університету (Польща);
В. Л. Савельєв – доктор історичних наук, професор;
В. П. Сергієнко – доктор педагогічних наук, професор;
В. М. Слабка – доктор педагогічних наук, професор;
Г. М. Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор.

А 43 **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ:** збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф. В. П. Сергієнка, В. М. Слабка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 398 с.

До збірника ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “*Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві*”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології й практики неперервної освіти в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК

*Сергієнко В. П.,
доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ПРО РОБОТУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УЧИТЕЛІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Наш інститут має 45-річну історію, є багатопрофільним, постійно навчаємо специфічний контингент фахівців-практиків з вищою освітою за багатьма спеціальностями. Вступ на навчання і випуск відбуваються, практично, щотижня, що передбачає інтенсивну системну роботу колективу. До складу Інституту входять 3 відділення, кафедра освіти дорослих, Навчально-методичний центр інноваційних технологій в освіті впродовж життя, лабораторія інноваційно-комунікаційних технологій.

В організації навчального процесу беруть участь 11 осіб професорсько-викладацького складу та 12 осіб навчально-допоміжного. На кафедрі освіти дорослих працюють 9 штатних викладачів, з них 8 осіб (82 %) мають наукові ступені і звання (3 професори, доктори наук, 5 доцентів, кандидатів наук). Середній вік викладачів Інституту – 43 роки. Відповідно до спільних навчальних планів і за сумісництвом для проведення занять для слухачів курсів підвищення кваліфікації до навчального процесу в Інституті лише у 1 семестрі 2019 / 2020 н.р. було залучено 154 викладачі з усіх факультетів університету.

В Інституті наразі здобувають вищу освіту із спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта (за спеціалізацією), 017 Фізична культура і спорт, 227 Фізична терапія, ерготерапія та 053 Психологія 178 студентів ОР “Бакалавр” та ОС “Магістр” заочної форми навчання лише за кошти юридичних/фізичних осіб.

В цілому за останні три роки в Інституті здобули вищу освіту біля 2000 студентів денної і заочної форм навчання за багатьма спеціальностями, з них лише 60 осіб навчалося за кошти державного замовлення. Підвищення кваліфікації здійснено для понад 6000 слухачів за понад 60 програмами, з них 2700 педагогічних і науково-

педагогічних працівників і зокрема 820 вчителів закладів загальної середньої освіти та вихователів ЗДО. Відповідно забезпечено надходження коштів за надання усіх видів освітніх послуг в сумі біля 44 млн грн.

Наразі основним видом освітньої діяльності Інституту є курси підвищення кваліфікації, які передбачають крім очної, змішану та дуальну форми навчання. Підвищення кваліфікації вчителів здійснюється відповідно до вимог концепції нової української школи, оскільки закладені в її основу освітні компетентності є фундаментальними для перепідготовки педагогічних кадрів і зорієнтовані на формування в учнів відповідних затребуваних в інформаційному суспільстві компетентностей з використанням відповідних підходів. Нами було розроблено 16 освітніх програм підвищення кваліфікації вчителів обсягом 150 годин кожна за усіма галузями знань для закладів загальної середньої освіти, для керівних кадрів цих закладів; працівників закладів дошкільної освіти; для педагогів закладів позашкільної освіти, побудованих нами на основі застосування сучасних освітніх технологій, реалізації особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного підходів. Викладачі Інституту у співпраці з колегами з профільних факультетів працюючи над оновленням змісту курсової підготовки керувалися принципами формування мотиваційно-ціннісного потенціалу слухачів, конкурентоспроможності та здатності до професійної адаптації в нових умовах ринку освітньої праці. Нами також було виокремлено відповідні чинники забезпечення якості навчання слухачів.

Зокрема, підготовлено відповідне науково-методичне забезпечення: видано 14 монографій освітнього спрямування, 17 навчальних і навчально-методичних посібників. Створено систему дистанційної підтримки навчального процесу з використанням авторської платформи Cloud 365.org.ua, рекомендованої МОН України, та платформи MOODLE та інших ІКТ-сервісів. Забезпечено науковий супровід і створено матеріально-технічну базу для реалізації положень концепції в підвищенні кваліфікації учителів шляхом виконання 3 міжнародних та 4 проектів МОН України. Наразі продовжується до 2021 року включно виконання проекту безпосередньо пов'язаного з окресленою темою, а саме "Модернізація системи підвищення кваліфікації учителів в контексті реалізації положень концепції Нової української школи". Використано результати 3 міжнародних проектів за програмою Темпус; стажування викладачів та молодих науковців в країнах Євросоюзу. Результати науково-дослідницької діяльності викладачів, які висвітлювалися на понад 50 міжнародних, 26 всеукраїнських і регіональних конференціях, форумах, круглих столах покладені в основу тренінгів, педагогічного експерименту з впровадження альтернативних методик навчання молодших школярів під егідою МОН України; знайшли відображення у 46 наукових статтях, що індексуються у науково-метричних базах Scopus, Web of Science, Copernicus, та 49 у фахових виданнях України тощо.

Це дало змогу забезпечити: 1) сучасний рівень модернізованого освітнього середовища із залученням авторів інноваційних методик навчання і шкільних підручників, експертів та тренерів МОН України, учителів-новаторів, міжнародних експертів та ін.; 2) розроблення індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до потреб кожного слухача; 3) якісний аудіо- та відеоконтент, мультимедійний супровід освітнього процесу за гнучкою системою; 4) підтримку кожного слухача у міжкурсний період з подальшим накопиченням компетентностей і можливістю зарахування підвищення кваліфікації на наступний термін; 5) створення власного електронного кабінету вчителя.

Проведена відповідна робота з просування цих освітніх послуг на ринку, а також розширення баз практичної перепідготовки педагогічних працівників і керівників закладів освіти. Зокрема укладено угоди про співпрацю з 15 управліннями освіти Київського та сусідніх регіонів у галузі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, з Київським міським та обласним центрами зайнятості, Всеукраїнською асоціацією ментальної арифметики, з відомим постачальником комп'ютерних систем для закладів освіти фірмою “Навігатор”, розпочато співпрацю з Національним центром “Мала академія наук України” щодо підготовки учителів-слухачів курсів підвищення кваліфікації до впровадження елементів STEM – освіти, STEM-центром “Сократ”, закладами дошкільної освіти “Калинонька” і “Дивограй” Святошинського району, ЗДО № 791 Дарницького району м. Києва тощо.

Проведено дні відкритих дверей в березні 2018 р. і грудні 2019 р. за участю біля 400 учнів, учителів, батьків з тренінгами для усіх категорій учасників. Виїзні тренінги в Бородянському, Броварському, Васильківському, Володарському, Макарівському, Фастівському районах. Удосконалено сайт Інституту, поширено відомості про діяльність ННІНО в соціальних мережах, в періодичних виданнях. Значна профорієнтаційна і дослідницька робота проводилася викладачами Інституту в рамках співпраці з МАН Київської області: організація і проведення обласних семінарів для учнів і учителів, щорічних регіональних конференцій “Юний дослідник”, Літньої школи для учнів 8-10 класів (м. Володарка), щорічних Настановних конференцій, участь у роботі освітянських форумів Київської області. Розпочата робота з інформування наших випускників освітян щодо підвищення кваліфікації на базі Альма Матер. Вжиті заходи дозволили подвоїти кількість учителів, які обрали наш університет для підвищення кваліфікації. За нашої активної участі у співпраці з МОН України розроблено пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази підвищення кваліфікації учителів і з 1 січня 2020 р. створено простір для вільної конкуренції суб'єктів з надання цієї послуги за принципом “гроші йдуть за учителем”. Сподіваємося, що це сприятиме значному зростанню кількості слухачів на базі Інституту. Представники Інституту працюють також над удосконаленням нормативно-правової бази діяльності та освітнього середовища закладів післядипломної освіти і відповідних структурних підрозділів закладів вищої освіти у складі комісії з інформатизації закладів освіти та робочої групи з підготовки проекту Закону України “Про освіту дорослих” МОН України.

Щороку набирає обертів й система підвищення кваліфікації фахівців інших галузей. Лише за 2019 р. відповідно до виграних тендерів на Prozorro проведено навчання викладачів закладів вищої освіти за 10 програмами, працівників апарату Кабінету Міністрів України за 9 програмами, за 10 програмами осіб, зареєстрованих у Київському міському і обласному центрах зайнятості та ін. Замовлення на усі освітні послуги повністю виконано з позитивними відгуками від слухачів і замовників.

Однак, незважаючи на цілеспрямовану роботу Інституту щодо організації перепідготовки учителів для Нової української школи, є певні проблеми, розв'язання яких потребує подальших системних дій колективу, зокрема з розроблення нових освітніх програм на заміну підготовки за ОР “спеціаліст”, що забезпечувала левову частку надходжень, створення спільно з організаціями – партнерами тренінгового Центру підвищення кваліфікації учителів, поглиблення міжнародного співробітництва, навчання за актуальними напрямками осіб третього віку, батьків, дітей, молоді.

Розроблені і впроваджені нами моделі підвищення кваліфікації учителів для Нової української школи побудовані на принципах відкритості, що забезпечує

можливість їх постійного оновлення в змісті, формах, методах і засобах у співпраці з науковцями усіх факультетів університету задля успішної реалізації положень Концепції “Нова українська школа”. Це сприяє, як показав наш дворічний експеримент, розвитку творчого потенціалу освітян, зростанню рівня їх фахової компетенції та загальної культури. Фактично перепідготовці сучасного вчителя, який має свободу вибору, свободу педагогічної творчості й перебуває в неперервному професійному розвитку, орієнтований на потреби учнів, налагодження партнерської співпраці з ними з метою розвитку їх здібностей, формування загальнолюдських цінностей.

УДК

*Skrebkova M. A.,
Assistant Professor of the
Department of Foreign Languages
PHEI “Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities”
(Rivne, Ukraine)*

PECULIARITIES OF THE METHODS OF TEACHING HOME READING ORGANIZATION ON THE LESSONS OF ENGLISH AT SECONDARY SCHOOL

Reading of original foreign fiction assists development of verbal language, enriches students' vocabulary, acquaints with culture and literature of the foreign country, and develops analytical thought. Therefore, the usage of home reading on the lessons of foreign language is an important component. At first, because a student faces with a modern living language; secondly, he/she has possibility to express own opinion and appraise the work, heroes and situations. But, in order to make reading be enthralling and at the same time to develop language skills it is necessary to carry out the work with the text, as before reading of the passage and after it with the aim to help students to understand the text and intensify the new language phenomena. Thus, a teacher should use various exercises for the work with texts for home reading.

Essence and content of foreign language studying at secondary school consists in students' mastering not only abilities of foreign communication but also in achievement intercultural and trans-cultural consciousness. We think that reading of foreign fiction is one of the ways of the student's education as a subject of the dialogue of cultures, because it provides realization of three interconnected components of foreign language studying: language usage, awareness of language nature, and understanding of foreign and native cultures. As it is generally known, reading by foreign language is the important type of speech activity like this communicative ability and means of communication. The role of home reading in foreign language studying is examined by many scientists-pedagogues. In opinion of S. D. Folomkina, Z. M. Tsvetkova, V. S. Tsetlin and others home reading of foreign literature must become the inalienable, equivalent component of all pedagogical process of foreign languages studies. Reading of plenty of fiction enables to pass through the students' consciousness many speech combinations – grammatical structures and lexical combinations. Some methodologists (E. P. Shubin, A. A. Veize and others) specify that

home reading must be training exactly in reading and that one should not complicate it by other kinds speech activity, for example by discussion foreign language. However one should not refuse from the material of home reading as the source of speech activity development. The scientist N. Ischuk affirms that reading is one of the most important speech skills for the students who study foreign language. Reading is not only an aim of studies as an independent type of speech activity but also the means of the skills formation. Reading a text, a man repeats sounds, letters, words and grammar of foreign language, remembers spelling, meaning of word-combinations, and, thus, perfects knowledge of foreign language. Therefore reading is the final goal and the means to attain this aim [1, P. 36].

Reading is as an independent type of speech activity in case that we read with the purpose of getting necessary information from the text. Thus it follows to specify, that fullness and plenitude and accuracy of content will be different depending on the situation. Thus, the tasks of reading studying as an independent type of speech activity are the following: to teach students to get information from the text in volume, which is needed for the solution of the concrete speech task, using certain technologies of reading.

Reading can be as the means of the conterminal speech abilities and skills formation and control so far as: usage of reading allows students to optimize the process of linguistic material mastering; communicative-oriented tasks on control of vocabulary and grammar, auditing, writing and verbal language assume ability to read and they are built on the basis of writing texts and instructions; exercises on formation and working out of all speech skills which are also built with support on the text and written instructions to exercises and tasks [2, P. 115].

Today the basic attention is focused to development of spoken language skills, and the teacher automatically devotes all reading work to solution of this task. But we cannot assert that the reason of such state is in that spoken language occupied one of main places in studying and forced out reading. It subordinated reading to itself. The spoken language and reading are two types of speech activity and every type has its specific character. It is incorrectly to teach to spoken language on the basis of the printed texts, without usage of other means which stimulate an utterance, and it is ineffectively to teach to reading only on the basis of spoken language.

There are many various classifications of the types of reading. Some authors divide reading into the kinds according to psychological features of their perception: reading with translation – reading without translation, the analytical reading – synthetic reading; other authors – in accordance with the terms of their accomplishment: independent reading or dependent, prepared – unprepared; extensive – intensive and etc.

Beginning from the 7th form it is necessary to put to use reading with elements of analysis. With this aim the unknown words can be included in to the texts. The volume of unknown material in texts for analytical reading must be 2% from the known material.

It is impossible to imagine, that an analysis is needed only in case, when we have the unknown words. One should use an analysis when he/she reads and understands the text without translation. Analytical perception can occur in the process of understanding of the text without translation and in connection with the previous work at the text. The presence of analytical setting in the process of reading, in other words detailed perception is the essential sign of analytical reading. The students study to overcome the language difficulties and, thus, to understand the content of the text in the process of reading with elements of analysis.

Under the notion “home reading” we understand obligatory for all students, additional concerning to a textbook, permanent reading with the aim of information acquisition. In

order that this reading was permanent and obligatory, it must be not difficult and interesting. Therefore the texts must be easy (adapted) from belles-lettres, social and political, popular science literature where contain mainly familiar lexical and grammatical material to the students.

Home reading can play the leading role in development of abilities and necessities of language reading, formation of psycho-physiological mechanisms of reading of students, as to the process of activity, and also in perfection of orally-vocal skills of students on the basis of read, the domestic reading is called to play a leading role. Home reading allows students to draw to reading by foreign language as to real speech activity already at school.

In accordance with the aim of home reading organization it is possible to define the following tendencies: reading with the aim of understanding of the text, that is reading exactly; reading as preparation to conversation as to the content of the text.

Reading is not only the means of studies of language but also an independent type of speech activity. Therefore it is impossible to subordinate it to spoken language, it is necessary to teach to understanding of the text, without converting reading into common translation.

The lessons of home reading are invaluable, because the students have an opportunity to come across with modern spoken language, and also to make the acquaintance with the culture of the foreign country.

Texts for reading must be based on the familiar speech material. New words must be new for the students, to correspond to their interests and age, to have an educator value. The artistic texts (unlike publicistic and popular science) are the most suitable according to these criteria.

There are various points of view concerning that, what stages of work at the text must be. Some scientists mind the pre-text exercises, others consider that such exercises are necessary, because, these tasks at first remove speech difficulties of the text and in that way they make reading prepared, and secondly, these exercises develop reproductive skills, enrich and activate the students' dictionary. But, in any case, it is necessary to conduct work with unknown words which one can meet in the text, then the students read the text, and a teacher controls understanding of the contents.

The above-mentioned types of work are conducted at the lesson in the form of discussion-debate, and later it is possible to offer some creative writing task concerning the problems of the text to the students.

Literature:

1. *Ishcuk N.* The Manual on the Home Reading for the Senior Students of the Secondary School / N. Ishcuk // Английский язык. – 1998. – № 41. – P. 4-8.
2. *Вишневський О. І.* Методика навчання іноземних мов : навч. посібник / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2010. – С. 116-117.
3. Книга вчителя іноземної мови : довідково-методичне видання / упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Харків : ТОРСІНГ ПЛІУС, 2005. – С. 178-179.

*Shtepura Alla,
Lecturer of the Department of Applied Linguistics,
Nizhyn Gogol State University,
(Nizhyn, Ukraine)*

**DISTANCE LEARNING AS A MEANS OF LIFELONG EDUCATION
AND SELF-EDUCATION OF FUTURE TEACHERS
OF FOREIGN LANGUAGES**

In today's information society electronic devices, from personal computers to mobile devices that open wide access to various resources including education, are increasingly becoming the most popular and accessible tools for English teachers for intellectual work and means of information retrieval and processing. The information resources of the education system include information resources of ministries and departments of the education system, as well as resources of educational institutions of different countries. The main information resources of educational institutions that provide training and retraining of specialists can also include electronic teaching materials; textbooks, manuals; legislative acts of the education system (laws, state standards, etc.); regulatory support, orders, orders and other current documents of the national and foreign Ministries of Education. Electronic information resources are now available to all categories of users (teachers, students, teachers, representatives of the administration of educational institutions, parents and students) in local and global networks in the form of web-sites.

According to the concept of lifelong learning, it is necessary to change the paradigm not only of education but also the system of professional development of teachers, which, in our opinion, is a priority and largely crucial to achieve the desired results in educational practice. Introduction of distance learning technologies in the educational process, providing quick access to educational information, use of electronic information resources of educational institutions and institutions providing training and retraining of teachers, will improve the quality of education and its intensity by systematizing educational material and presenting it electronically. The creation of network structures, training platforms in the field of education, training and retraining is an activity that promotes access to higher levels of organization and the course of the necessary educational and social changes.

Today's teachers are facing new challenges of time, because not only have the expectations of parents, students and society changed, but also the realities of the times have changed – the unpredictable pandemic of COVID-19. And now more than ever, the school's task is to respond to changes in today's world of science and the digitization of learning. Teachers should prepare students for active participation in learning and social life through distance learning. Therefore, more and more attention is paid in education to the professional development of teachers and self-development throughout life, and, no less important, the means of distance learning. The modern teacher must keep pace with the development of society informatization, effectively use ICT in their professional activities.

Thus, the introduction of distance learning technologies in the educational process, providing quick access to necessary educational information, use of electronic information resources of the faculty, educational institution that provides training or retraining of specialists at the level of higher education, will improve the quality of education and its intensity and submitting it electronically.

The issue of continuing education and self-education of foreign language teachers, including English teachers, is especially important, because, unfortunately, in our country there are no opportunities for language internships abroad, which is one of the most important aspects for improving the competencies of foreign language teachers. This question became especially relevant during the COVID-19 pandemic, when all citizens must observe a regulation with quarantine, study and work remotely.

An important step in the improvement and self-education of English teachers is the opening of an online platform [1], webinars to improve the skills of English teachers. In 2018, the methodologists of the Institute of Postgraduate Pedagogical Education have developed in-service training programs for English teachers using the method of blended learning – one part of the course is distance and another part – face-to-face training.

Ukrainian English Language Teacher Learning Platform [2] is aimed at compulsory education for teachers of English in primary school, the first steps of a new reform for the nation's elementary education system – the New Ukrainian School (NUS). Platform training is a part of a combined course of full-time and distance training. There are two large blocks on the platform:

- information, which is designed to give some knowledge on program options, goals and objectives of the training platform;

- training, which is designed directly for online training. The platform also contains links to useful learning materials. They should make learning English interesting for the child, as well as provide many ideas for learning in the form of games – through songs, plays or reading books.

This is just one of the first necessary steps to help an English teacher in self-improvement and professional development. The perfect organization of self-education depends on many factors. Much depends on the motives of self-education, objective and subjective significance, theoretical and practical training, the degree of mastery of the skills to carry out self-educational work, physiological and emotional state and other factors.

Thus, the creation of network structures, training platforms in the field of education, training and retraining is an activity that promotes access to higher levels of organization and the course of the necessary educational and social changes. According to the concept of lifelong learning, it is necessary to change the paradigm not only of education but also in the system of professional development of teachers, which, in our opinion, is a priority and largely crucial for achieving the desired results in educational practice.

References:

1. Vidkryto onlain-platformu dlia pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv anhliiskoi movy (2018). – Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/vidkryto-onlajn-platformu-dlya-pidvishennya-kvalifikaciyi-vchyteliv-anglijskoyi-movi>
2. Ukrainian English Language Teacher Learning Platform (2020). – Retrieved from <https://nus-english.com.ua/uk/about-platform>

*Андрушкевич Фабиан,
доктор педагогических наук, профессор
кафедры теории воспитания и школьной педагогики
Опольского университета (Польша)*

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ ЕВРОПЕЙСКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ КАК ВЫЗОВ СОВРЕМЕННОСТИ

Проблема отношений университета, гражданского общества и государства, а также места университетов в учебной сети Европы и мира расположена в нескольких плоскостях. Как свидетельствует практика многих стран, необходимым условием повышения качества высшего образования является усиление ответственности высших учебных заведений за результаты своей деятельности, расширение и углубление университетской автономии. Современная модель образования должна быть методологически максимально гибкой и адекватно реагировать на непостоянные потребности рынка в динамично изменяющихся условиях. По мнению исследователей О. Хижной и А. Лендьел-Сяркевич, целью создания такой модели образования должно стать воспитание поколения людей, способных эффективно работать и учиться на протяжении жизни, оберегать и приумножать ценности национальной культуры и гражданского общества, развивать и укреплять суверенное, независимое, демократическое, социальное и правовое государство как неотъемлемую составляющую европейского и мирового сообщества [6].

В этом контексте следует подчеркнуть, что академическое сотрудничество между Польшей и Украиной приобретает особую важность, учитывая следующие обстоятельства:

Научные и академические контакты между нашими странами опираются на давние исторические традиции, при чем его формы были содержательно разными на протяжении отдельных исторических этапов, и являются отображением исторической судьбы наших государств, имеющей много общего.

Реформирования польской системы образования происходило раньше, имело более системный и завершенный характер, и, учитывая сходство систем образования и науки наших государств, может предоставить положительный толчок для академического сотрудничества между Польшей и Украиной.

Сотрудничество между вузами имеет особое значение на современном этапе, когда университеты приобретают чрезвычайную роль при условии изменений в европейской системе образования, ведь именно реальная академическая мобильность, общие проекты, научно-педагогические исследования, инновационные разработки становятся более важным показателем развития образовательной системы государства, чем формальные документы и межгосударственные договоренности. Учитывая тенденции развития образования в глобальной среде, само сотрудничество в области образования и инноваций способно стимулировать экономическое развитие Украины, гармонизировать состояние трансграничных регионов, служить укреплению ее положения на европейском континенте и мире в целом.

Дальнейшего осмысления требуют теоретическое обоснование процесса формирования научной картины мира будущего специалиста в системе высшего педагогического образования, а также маркетинговые исследования рынков

образовательных услуг для прогнозирования направлений усовершенствования системы высшего педагогического образования.

Литература:

1. Андрущенко В. Інноваційний розвиток освіти в стратегії “українського прориву” / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 10–18.
2. Бех В. П. Технократизм у дискурсі проблем вищої школи : монографія / В. П. Бех, І. В. Малик ; за ред. В. П. Бека. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 263 с.
3. Вульфсон Б. Л. Мировое образовательное пространство на рубеже XX и XXI веков / Б. Л. Вульфсон // Педагогика. – 2002. – № 10. – С. 3-14.
4. Дем'яненко Н. Класичний університет України і Болонський процес: реалізація принципу автономії в управлінні. Реформування вищої освіти і Болонський процес. Демократизація і автономність українських вищих навчальних закладів / Н. Дем'яненко // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 53-56.
5. Дем'янчук О. Глобалізація сучасної вищої освіти: огляд сучасних світових проблем / О. Дем'янчук // Людина і політика. – 2002. – № 1. – С. 74-82.
6. Khyzhna O., Lendel-Siarkevich A. Peace Education as Arts Education: In Search of New Strategies.- Philosophy and Cosmology, Volume 21 The Academic Journal ISSN 2518-1866 (Online), ISSN 2307-3705 (Print) S.74-84.

УДК

Вайсбротт-Кожьярска Анна,
доктор педагогічних наук, професор, декан
факультету суспільних наук Опольського університету
(Польща)

**НАВЧАННЯ ON-LINE СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ПРАЦЯ СОЦІАЛЬНА” В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ 2020**

Пріоритетні напрями сучасної освіти визначаються її вмонтованістю в загальні процеси культурної глобалізації, інтеграції до європейського освітнього простору. Утвердження нових соціально-педагогічних цінностей вимагає підготовки нової генерації соціальних працівників, яким притаманні: радикальна зміна поглядів на ефективність власної праці, становлення творчої особистості з інноваційним типом мислення, спрямованою до успішного саморозвитку і самореалізації.

У цьому контексті важливим завданням стає удосконалення змісту фахової підготовки студентів спеціальності “праця соціальна”, інтердисциплінарної у своїй основі, що забезпечується шляхом запровадження гнучких освітніх програм і навчальних планів, створення полідисциплін, які постають маркером інтеграції сучасної системи науково-освітньої комунікації, та спонукає до необхідності якісного використання відповідних за рівнем інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій діяльності.

Досліджуючи процеси, які відбуваються у медійному просторі, спираючись на положення ЮНЕСКО, розглядаємо медіаосвіту як пріоритетну галузь культурно-педагогічного розвитку XXI століття, пов'язану з усіма видами медіа (друкованими, графічними, звуковими, екранними та іншими формами) і різноманітними технологіями. Результат вказаних тенденцій – зростання інформаційних потоків,

збільшення об'ємів споживання інформації, засобів її використання, зберігання, опрацювання, що, у свою чергу, в руслі модернізації підготовки студентів спеціальності “праця соціальна” спонукає до необхідності опанування мультимедійними освітніми технологіями. Підготовка фахівців соціальної сфери в умовах пандемії 2020 вимагає навчання *on-line*, що іноді призводить до певної односторонності, неможливості комплексно бачити проблему і, як наслідок, знаходити низькорациональні способи використання різноманітних ресурсів. Розв'язання цієї проблеми пропонуємо шукати в площині застосування міждисциплінарної інтеграції. У зв'язку з цим виникає необхідність організації такої підготовки студентів спеціальності “праця соціальна”, котра б забезпечувала формування їхньої готовності до комплексного аналізу навколишньої дійсності на основі широкої професійно-педагогічної ерудиції.

Комплекс засобів навчання майбутніх соціальних працівників має реалізуватися з урахуванням таких положень: навчання *on-line* побудовано як систему підібраних із певною метою міжпредметних задач у межах їхнього відбору для інтеграції дисциплін та змісту навчання; планування результатів здійснюється на основі структури діяльності (сукупності дій) студента; психологізація освітнього процесу (побудова процесу з урахуванням психологічних феноменів) забезпечує реалізацію діяльності студентів щодо присвоєння змісту навчання за такою схемою: мотивація (через професійний контекст), цілепокладання, стратегічне планування, побудова орієнтовної схеми діяльності (збір даних, формування проблеми, планування дій), дії (операції), рефлексія, оцінка, корекція.

Здійснення якісної підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах навчання *on-line* може бути результативним завдяки створенню адекватних поставленій меті педагогічних умов: актуалізація міждисциплінарної інтеграції знань; створення можливостей для кожного студента щодо виявлення і розвитку особистісних творчих якостей за профілем підготовки; відбір і структурування змісту психолого-педагогічних та професійно-практичних дисциплін на основі інтегрованості й інтердисциплінарності з акцентом на діяльність майбутнього соціального працівника; стимулювання мотивації студентів для одержання особистісно значущого освітнього продукту.

Література:

1. Czajkowska-Ziobrowska D. (2010), *Kultura popularna a tożsamość młodzieży współczesnej*, Wydawnictwo IN-W “Maiuscula”, Poznań.
2. Rutkowiak J. (2010), *Spoleczno-edukacyjne warunki dialogowania a neoliberalna kultura indywidualizmu*, [w:] *Pedagogika dialogu. Doświadczenie dialogu w rzeczywistości XXI wieku*, (red.) E. Dąbrowa, D. Jankowska, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Warszawa.
3. Shakhry V. M., (2006), *Technologies of Social Work. Study Guide*. – K. : Center for Educational Literature, 2006. – Page 464.
4. Synov V. M., (1997), *The concept of prison staffing system // Problems of penal theory and practice*. – K., 1997. – № 2.

Гурницька Беата,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри спеціальної педагогіки Опольського університету
(Польща)

ФОРМУВАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-ВІХОВАТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Дослідники процесів суспільного розвитку різних країнах все частіше звертаються до аналізу тих феноменів, які, не дивлячись на світову глобалізацію, зберігають свою самобутність. Серед таких феноменів – культурне розмаїття, яке, за твердженням польського вченого Лешека Корпоровича, не так легко піддається уніфікації і вступає у суперечність із закономірностями глобалізаційних процесів. Він, зокрема, звертає увагу на те, що "... багато процесів стандартизації та культурної уніфікації генерують дещо парадоксальні, але у відповідності з логікою їхнього протікання, свої власні "антипроцеси", заперечення самих себе "антитенденції", які руйнують попередні закономірності, зрештою, ведуть до нового правопорядку на горизонті сучасних феноменів. Таким чином формується новий образ культурної реальності" [3, с. 161]. Оскільки інтеркультурний діалог є одним із визначальних чинників у цій взаємодії, то він, за умови адекватного його застосування стає дієвим чинником у досягненні цієї мети. Саме на дієздатність інтеркультурного діалогу у вибудовуванні системи толерантних відносин у поліетнічному суспільстві звертають увагу міжнародні організації (Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ тощо).

Метою фахової підготовки майбутніх педагогів-вихователів, які працюватимуть з дітьми з особливими потребами, є передача духовного потенціалу молодому поколінню, його ціннісної складової. У цьому контексті важливим завданням є формування фахової компетентності студентів у використанні педагогічного потенціалу ментального досвіду.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми фахової підготовки майбутнього педагога-вихователя довів, що готовність студентів до застосування власного ментального досвіду охоплює як набір професійних властивостей та якостей особистості педагога-вихователя, що відповідають вимогам професії, так і володіння необхідними засобами, що забезпечують не лише педагогічний вплив на вихованця, але і *взаємодію, співробітництво та співтворчість з ним*. Підвищення якості фахової підготовки випускника вищого педагогічного навчального закладу вимагає переосмислення мети та результату освітнього процесу, модернізації його змісту та оптимізації технологій його організації.

Засвоєння ментального досвіду відбувається не лише на рівні знань і значень, але і на рівні досвіду здійснення емоційно-ціннісного відношення, що передбачає відкриті емоції індивідів. Вважаємо, що необхідно враховувати у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-вихователів не лише ментальний, а й художньо-ментальний досвід, складність та конвергентність якого зумовлена конгломератом різновидів досвіду, що забезпечують формування основних компетентностей майбутніх педагогів-вихователів.

Майбутній педагог-вихователь у процесі фахової підготовки має оволодіти наступними професійно значущими та особистісними якостями:

– усвідомленням смислу, значущості та мети професійно-педагогічної діяльності;

-
- осмисленою, зрілою педагогічною позицією;
 - культурною толерантністю;
 - умінням по-новому формулювати освітні завдання з предмета, досягати та оптимально переосмислювати їх під час навчання;
 - здатністю вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до студентів, освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири;
 - співвіднесенням сучасної йому реальності з вимогами особистісно зорієнтованої освіти, коригуванням освітнього процесу за критеріями інноваційної діяльності;
 - здатністю бачити індивідуальні здібності кожного учня і навчати відповідно до їхніх особливостей;
 - уміннями продуктивно, нестандартно організувати навчання й виховання, тобто забезпечити творення учнями своїх результатів і, використовуючи інноваційні педагогічні технології;
 - уміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей вихованців;
 - здатністю до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних пошуків і відкриттів.

Підсумовуючи розгляд проблеми удосконалення фахової підготовки майбутнього педагога-вихователя варто підкреслити необхідність знаходити шляхи зближення та поступової інтеграції різних філософських стратегій освіти як важливої умови формування єдиного світового освітнього простору. Таким чином, перспективи вивчення означеної проблеми полягають у зростанні ролі медіапідготовки майбутнього педагога-вихователя із залученням сучасних педагогічних технологій

Література:

1. Chwistek L., *Wielość rzeczywistości w sztuce*, [w:] Grabska E., Morawska H., (red) *Artyści o sztuce. Od van Gogha do Picassa*, PWN, Warszawa, 1977.
2. *Górnicka B.* “Rodzicielski świat” matek i ojców wychowujących dziecko z niepełnosprawnością, w *Rodzicielstwo w kontekście wychowania i edukacji* /J. Brągiel, P. Kaniok, A. Kurcz (red), wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 2013. – S. 411.
3. Korporowich Leszek. Interactive personality as a Challenge in a World of Interacting Cultures // Florian Znaniecki's Sociological Theory and Challenges of 21th Century. – New York : Peter Lang, 2000. – P. 161.
4. Lewis M., *Wylanianie się ludzkich emocji* [w:] *Psychologia emocji*, red. M. Lewis, M. Janette, Haviland-Jones, tłum. J. Piotrowski, Gdańskie Towarzystwo Psychologiczne, Gdańsk, 2005.

*Зазимко Н. М.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
кафедри освіти дорослих*

*Малежик М. П.,
доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач
кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх вимірювань
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛІВ – ВИМОГА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На сьогодні питання розвитку інформаційної культури суспільства, як необхідної умови його стійкого і безпечного розвитку в інформаційному середовищі є надзвичайно актуальним.

Ідеї інформатизації були висловлені ще в середині 60-х років ХХ століття В. М. Глушковым в його концепції удосконалення управління народним господарством на базі комп'ютерних мереж і обчислювальних центрів колективного користування. Він вважав, що для побудови інформаційного суспільства важливим кроком у застосуванні ЕОМ є перехід від “розв’язання окремих задач до їх використання для комплексної автоматизації тих чи інших галузей діяльності людини, що стосується опрацювання даних” [1].

“Інформатизація – це не тільки один з проявів і умов науково-технічного прогресу. Цим поняттям охоплюється широке соціальне явище, дія якого відчувається в житті і діяльності кожної людини. Інформатизація суттєво перетворює характер пізнавальної практики людей, формуючи нове мислення, сприяючи створенню нових підходів і методів наукового дослідження” [2, с. 7].

На сьогодні, в основі концепції інформаційного суспільства лежать уявлення про зростання в сучасному суспільстві значущості інформації та інформаційних процесів. Отже, інформаційне суспільство бачиться нами, як чинник формування інформаційної культури кожного індивідуума.

У дослідженнях таких вчених, як Л. Л. Макаренко [3], Ю. С. Рамський [4], Л. С. Винарик, А. Н. Щедрина та інших показано, що сутнісні характеристики інформаційної культури особистості визначаються рисами інформаційного суспільства, найважливіші з яких:

- становлення інформації та інформаційних технологій, як стратегічного чинника і основної продуктивної сили сучасного інформаційного суспільства;
- формування єдиного світу, єдиного інформаційного простору, що сприяють взаємопроникненню культур (глобалізація процесів);
- становлення “мережевого характеру суспільства”, що змінює колишню стратифіковану структуру суспільства;
- зміна ролі особистості (зростання інструментальних можливостей впливу кожної людини на інформаційні процеси всього суспільства);
- зміна характеру пізнавальної діяльності, заснованої на єдності процесів пізнання і методів наукового пізнання, наочно образного, формально-логічного та інтуїтивного мислення; зміна статусу науки;

– зближення природничо-наукового і гуманітарного знання та природничо-наукової і гуманітарної культури в цілому (побудова єдиної картини світу);

– становлення освіти, як пріоритетної цінності суспільства (особлива роль освіти в інформаційному суспільстві: зростання інформаційних потоків постійне оновлення знань, необхідність безперервної освіти впродовж життя тощо).

Освіта інформаційного суспільства покликана вирішувати принципово нову глобальну проблему, пов'язану з підготовкою людини до життя і діяльності в абсолютно нових для нього умовах інформаційного світу. Змінюються парадигми освітнього процесу. Це вимагає від педагога, зокрема, вчителя природничо-математичних дисциплін володіння цілісною інформаційною культурою для реалізації навчання, розвитку і виховання нових членів інформаційного суспільства. Проте, попри велике наукове і практичне значення згаданих досліджень проблема формування інформаційної культури вчителя потребує подальших ґрунтовних досліджень, зокрема виникають проблемні питання формування інформаційної культури педагога в системі неперервної освіти.

Концептуальною основою формування інформаційної культури в процесі підготовки вчителя природничо-математичних дисциплін в системі неперервної освіти має стати формування особистості, а не тільки носія певної системи знань та умінь, формування людини, що живе й працює у надзвичайно насиченому інформаційному середовищі, в світі складних технологій.

Модель формування інформаційної культури, як складової професійної підготовки вчителя за таких умов повинна базуватися на раніше частково сформованих її компонентах. Нами пропонується триетапна модель формування інформаційної культури вчителів природничо-математичних дисциплін в системі неперервної освіти, що містить наступні етапи: вступний, основний і завершальний. Модель розглядається як методична система, під якою розуміється модель, що відображає різні компоненти процесу формування і включає, цілі, зміст, методи, засоби, форми (Рис. 1).

В основу концепції моделі методичної системи формування інформаційної культури вчителів природничо-математичних дисциплін покладені такі найважливіші положення:

– інформаційна діяльність є універсальною формою буття людини, методологічною основою будь-якої людської діяльності і головним джерелом інформаційної культури – фундаментального виміру життя постіндустріального суспільства. Оскільки вчитель є ключовою фігурою проведення в життя ідеології сучасних інформаційних технологій, інформатизації навчального процесу, формування інформаційної культури учнів, особливої уваги набуває проблема формування саме його інформаційної культури;

– система формування інформаційної культури вчителя природничо-математичних дисциплін є складовою моделі системи його профільної підготовки і базується на моделі діяльності вчителя, яка може бути спрогнозована, виходячи з тих основних функцій (типів діяльності та типових завдань діяльності), які повинен виконувати цей фахівець (в тому числі набуття нових знань, самовдосконалення, саморозвитку), багатогранності взаємовідносин та взаємодій в інформаційному середовищі;

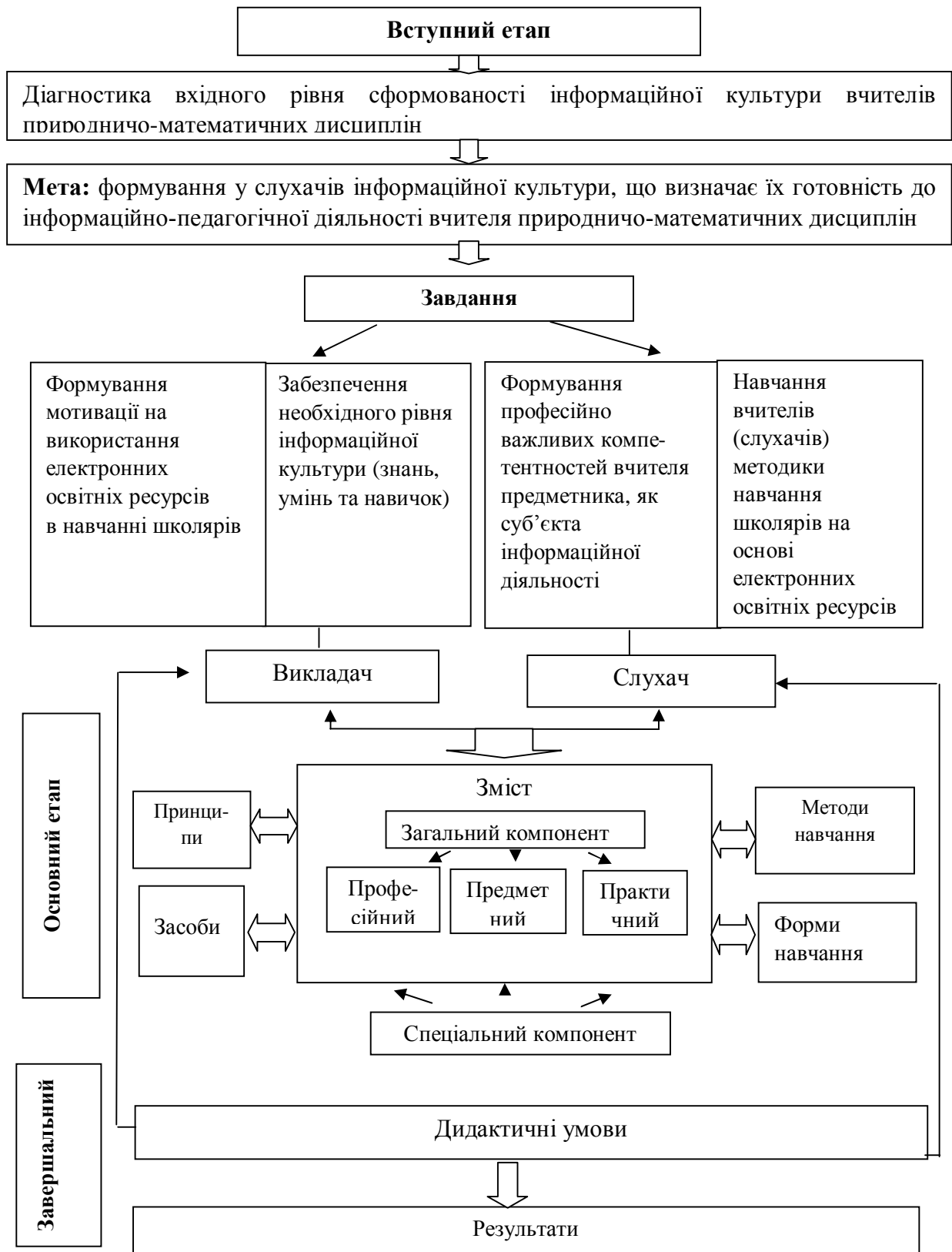

Рис. 1. Структурна модель формування інформаційної культури вчителів природничо-математичних дисциплін в системі неперервної освіти

– розв’язання проблеми формування інформаційної культури вчителя, як і професійного становлення педагога в цілому, в теорії педагогіки і практиці вищої педагогічної освіти буде продуктивним для побудови процесу підготовки вчителя ХХІ століття, якщо здійснюватиметься не тільки з врахуванням вимог, які пред’являються сучасним суспільством до відповідних фахівців, а й на основі актуалізації цінностей минулого, зокрема, історичного досвіду становлення й розвитку методичних систем навчання інформатики та використання інформаційно-комунікаційних технологій у школі й вищому педагогічному навчальному закладі;

– провідним принципом методичної системи є принцип інтеграції фундаментальності і професійної спрямованості навчання, орієнтація на інформаційно-комунікаційну (інформатичну) компетентність вчителя;

– у методичній системі має передбачатися широка реалізація міжпредметних зв’язків інформатики та інших навчальних предметів (особливо інформатики й природничих дисциплін).

Таким чином, запропонована нами модель формування інформаційної культури містить цілі і очікувані (сплановані) результати формування, зміст навчання, методи навчання, засоби навчання, організаційні форми навчання реалізуються в методичних системах навчання предметів. Навчальні предмети розглядаються як певний засіб досягнення цілей. Методична система формування інформаційної культури включає методичні системи навчання конкретних предметів, кожна з яких орієнтована на формування компонентів інформаційної культури.

Література:

1. Глушков В. М. Основы безбумажной информатики. – Изд. 2 / В. М. Глушков. – М. : Наука, 1987. – 552 с.
2. Винарик Л. С., Щедрин А. Н. Информационная культура: эволюция, проблемы / Л. С. Винарик, А. Н. Щедрин. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1999. – 144 с.
3. Макаренко Л. Л. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури педагога : монографія / Л. Л. Макаренко ; за ред. проф. С. М. Яшанова. – К. : Вид-во “Фенікс”, 2012. – 396 с.
4. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутніх вчителів математики : монографія / Ю. С. Рамський. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 366 с.

УДК

*Мидловска Беата,
PhD,*

*Ректор Вищої Соціально-Медичної Школи в Варшаві
(Польща)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Глибинні зміни в історико-культурному і соціально-економічному житті в Польщі та світі, поява нових цінностей в освіті, нові запити суспільства на фахово підготовленого педагога – все це ставить перед вищою педагогічною освітою завдання зосередженості на розв’язанні проблеми оновлення освітніх парадигм, вибору оптимальних технологій підготовки педагогічних кадрів. Освіта покликана

забезпечити молодій людині такий фундаментальний фон, базу і підготовку, які дають їй змогу легко і швидко опанувати необхідний набір спеціальних фахових умінь та знань, озброюють загальними інтелектуальними інструментами, що дозволяють швидко набути необхідний досвід і легко адаптуватися до змінних вимог професійного та суспільного життя. Використання нанотехнологій, робототехніки, біотехнологій та інших перспективних технологій, пов'язаних з технологічною революцією XXI століття, потребує формування науково-технологічного потенціалу країни, адекватного сучасним викликам світового технологічного розвитку.

Динамічний розвиток науково-педагогічного процесу спонукав до розробки концепції забезпечення якості підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання, яка синтезує природничі, науково-технічні, технологічні та гуманітарні знання, розкриває способи їх застосування в різних сферах життєдіяльності людини і забезпечує практичну спрямованість загальної освіти.

Виокремлено концептуальні положення, які можуть бути використані як теоретична основа процесу дистанційного навчання у складний період пандемії 2020:

- реалізація стратегії продуктивного творчого навчання, спільної діяльності студентів і викладачів;
- побудова освітнього процесу в логіці посилення, ампліфікації смислів проектно-технологічної діяльності за допомогою співпраці і співтворчості;
- збагачення мотивів пізнання, розвитку та розширення відносин з професійним співтовариством;
- рефлексивне управління процесом дистанційного навчання.

Якість підготовки майбутніх учителів на засадах дистанційного навчання оцінювалась за чотирма рівнями (низький, достатній, середній та високий) у межах структурних компонентів за такими критеріями (показниками):

- методологічний компонент – позитивне ставлення до професії вчителя в цілому, сформований інтерес до особливостей професійної діяльності вчителя, чітке розуміння потреби в здійсненні інтеграції змісту навчальних дисциплін під час навчання в закладах освіти, необхідність постійного саморозвитку та безперервної самоосвіти для успішної подальшої педагогічної діяльності;
- ціннісно-змістовий компонент – наявність знань та уявлень про специфіку діяльності вчителів технологій, розуміння та дотримання вимог щодо вчителя в умовах закладів освіти різних типів, сформоване вміння здійснювати планування та володіння методикою навчання на засадах інтеграції змісту навчальних дисциплін, володіння необхідними знаннями та вміннями з профорієнтаційної роботи;
- діяльнісно-технологічний компонент – здатність до самоконтролю майбутнього вчителя технологій, уміння володіти собою та скеровувати власну діяльність, адекватне оцінювання вчителем власного рівня професійної підготовки та визначення рівня відповідності обраних навчально-виховних методів завданням, що можуть виникати в процесі інтеграції змісту навчальних дисциплін під час навчання.
- оцінно-результативний компонент – діагностики рівня готовності майбутніх учителів до професійної діяльності ґрунтується на загальних положеннях: дослідження готовності до професійної діяльності.

Проведене дослідження, безперечно, не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективними є дослідження засад забезпечення якості підготовки студентів різних спеціальностей на основі дистанційного навчання, здійснення пошуку ефективних форм підвищення кваліфікації вчителів, обґрунтування підготовки вчителів за різними профілями та спеціалізаціями на рівні стандартів.

Література

1. Collins M., Lacey P., Interactive Approaches to Teaching and Learning, David Fulton Publishers, London 1996.
2. Coulter J., Affect and social context: Emotion definition as a social task. [in:] The social construction of emotions, ed. R. Harre, Blackell, Oxford 1986.
3. B. Śliwerski Współczesne teorie i nurty wychowania, „Impuls”, Kraków 2001.
4. Szkudlarek, T. Pedagogika krytyczna w: Pedagogika: podręcznik akademicki, red. nauk. Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwerski. Warszawa, Wydaw. Naukowe PWN, 2003.
5. Bogusław Śliwerski, Tomasz Szkudlarek Wyzwania pedagogiki krytycznej i antypedagogiki, Wydawnictwo: Impuls, 2005.
6. Goleman D., Inteligencja emocjonalna, Media Rodzina, Poznań 1997, s. 83.
7. Grochmal-Bach B., Wychowanie i terapia w rewalidacji dzieci i młodzieży, Impuls, Kraków 2000.

УДК

*Єлісєєва Г. І.,
магістрантка
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН ДОШКІЛЬНИКІВ З ОДНОЛІТКАМИ В ПРОЦЕСІ ЇХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Криза в політичній, економічній та соціальній сферах зумовлює кризу процесу соціалізації підростаючого покоління. Сьогодні вихователі та батьки потребують розробок нових підходів до цього процесу, зумовлених викликами сьогодення.

Одним із значущих показників соціалізації дошкільників є взаємин з іншими людьми, та найбільш емоційно насиченими і плідними формами таких відносин є взаємини між однолітками: спілкування, дружні стосунки та специфічні види діяльності.

Метою цієї роботи є теоретично та емпірично дослідити особливості розвитку дружніх взаємин між дошкільниками в процесі їх соціалізації.

Об'єкт дослідження – соціалізація дошкільників.

Предмет дослідження – особливості розвитку дружніх взаємин між дошкільниками в процесі їх соціалізації.

Визначена мета зумовила виконання таких завдань дослідження:

1. Проаналізувати сучасні теоретичні підходи в науковій психолого-педагогічній щодо проблеми розвитку дружніх взаємин між дошкільниками в процесі їх соціалізації.

2. Емпірично дослідити особливості розвитку дружніх взаємин між дітьми дошкільного віку та чинники, що їх зумовлюють.

3. Розробити програму оптимізації розвитку дружніх взаємин між дошкільниками та методичні рекомендації вихователям щодо її впровадження.

Фундаментом теоретичного дослідження є праці, присвячені розкриттю особливостей формування особистості у дошкільному дитинстві відносин між дошкільниками (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Поніманська та ін.); нормативні

документи: Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті, Закони України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”.

Для виконання завдань в роботі були запропоновані методики:

1. Методика “Сюжетні картинки” (Р. М. Калініна);
2. Проективна методика О. А. Орехової “Будиночки”;
3. Проективна методика “Незакінчені оповідання” (Т. П. Гаврилова);
4. Опитувальник “Характер проявів емпатійних реакцій і поведінки дітей” (А. М. Щетініна);
5. Спостереження на основі виокремлення показників самостійності, активності, ініціативності, комунікативних здібностей.

Вибірка опитуваних включала 40 дошкільників віком від 5 до 5,5 років. Серед опитуваних було 18 хлопчиків та 22 дівчинки, які відвідують дитячий № 73 Суворовського району м. Одеса. За соціально-демографічними показниками вибірка досліджуваних є різномірною, що підтверджує її репрезентативність.

У роботі представлено результати теоретичного та емпіричного вивчення проблеми розвитку дружніх взаємин між дошкільниками в процесі їх соціалізації. Здобуті результати дають підставу, відповідно до поставлених завдань роботи, зробити наступні висновки:

1. У результаті теоретичного аналізу наукових досліджень встановлено, що соціалізація дитини є механізмом її соціального розвитку, завдяки якому й формується особистість. У процесі соціалізації дошкільник засвоює стереотипи поведінки, норми й ціннісні орієнтації соціального середовища, у якому він зростає.

Процес соціалізації дитини складається із чотирьох складових: стихійної; відносно спрямовуючої; відносно соціально контролюючої соціалізації; та свідомої самозміни. Визначено, що соціалізація дитини дошкільного віку протікає відповідно до таких стадій: стадія імітації, коли діти копіюють поведінку дорослих, не завжди розуміючи її; рольові ігри (діти, виконуючи в іграх дорослі ролі, “приміряючи” їх до себе, вчать надавати своїм думкам і діям такого самого значення, що й дорослі); колективні ігри (дитина додає до розуміння очікувань окремих людей групі очікування).

Істотно важливим у соціальному розвитку дитини є спілкування з однолітками. За допомогою спілкування з однолітками у дошкільника формується уявлення про себе, складається загальна картина світу, створюється можливість оцінювання своєї поведінки та взаємовідносин з дорослими й дітьми. Найбільш помітним є вплив спілкування з однолітком на розвиток етичної, пізнавальної, емоційної сфери, на розвиток самосвідомості, творчих здібностей, здатності до співпраці тощо.

Найважливішою складовою спілкування дошкільників з однолітками є встановлення дружніх стосунків з ними. Основними критеріями розвитку дружніх взаємин між дошкільниками є: вияв симпатії, співчуття і чуйності, які особливо виявляються у взаєминах між окремими дітьми і не шкодять іншим; вияв піклування про товариша по групі, готовність прийти на допомогу і взаємодопомога; зацікавленість діяльністю однолітків, бажання і вміння домовлятися про користування іграшкою, про спільну гру та врахування бажань товаришів при розподілі ролей та в процесі гри; об’єктивність оцінок і адекватна самооцінка, здатність поступитися особистими бажаннями на користь друзів, отримуючи при цьому задоволення тощо. Для розвитку дружніх взаємин між дошкільниками вихователю доречно дотримуватися таких рекомендацій: 1) створення позитивної емоційної атмосфери в процесі ігрової діяльності; 2) формування моральних якостей особистості старшого

дошкільника, які сприяють розвитку дружніх взаємин; 3) навчання дітей прийомам взаємодії в процесі гри та спілкування.

2. Результати емпіричного дослідження дозволяють стверджувати, що між рівнем соціалізації, соціальної адаптації, емпатії, моральності дитини та її здатністю до встановлення дружніх взаємин з ровесниками існують тісні статистично значущі зв'язки. Разом з тим для дошкільників притаманні такі показники соціалізації та схильності до дружніх стосунків: хлопчики: 30% – високий рівень, 50% – середній і 20% – недостатній; дівчатка: високий та середній рівні по 40% і недостатній рівень – 20%. Такі результати вказують на важливість організації додаткової роботи вихователя з дітьми щодо оптимізації їх дружніх взаємин з однолітками.

3. Розроблена нами програма оптимізації дружніх взаємин між дошкільниками має на меті: розвиток дружніх стосунків дошкільників, сприяння встановленню гармонійних відносин з однолітками та дорослими. Завдання програми передбачають: розвиток комунікативних вмінь й навичок дітей; підвищення впевненості в собі; навчання розуміти емоції та настрої інших людей, формування дружелюбності та доброзичливості дошкільників, поваги до інших; розвиток здатності до саморегуляції поведінки.

З урахуванням мети нашого дослідження, програма включає в себе 6 занять: “Поговоримо про дружбу”; “З чого починається дружба і вміння дружити”; “Як зберегти душевне здоров'я і стати дружнім до оточуючих”; “Як уникнути сварки із другом і зберегти гарні відносини”; “Навчаюся розуміти інших”; “Навчаюся розуміти емоції оточуючих”.

У методичних рекомендаціях вихователям щодо особливостей впровадження розробленої нами програми було наголошено на тому, що основна частина вправ, ігор, казок, арт-терапевтичних завдань сприяють розвитку дружніх стосунків дошкільників, підвищують їх розуміння важливості гармонійних відносин з оточуючими, дозволяють спроектувати стан інших людей на себе, зрозуміти їх емоції, а також сформуванню доброзичливу поведінку, поважливе ставлення до себе та друзів, однолітків, дорослих.

Література:

1. *Поніманська Т. І.* Дошкільна педагогіка : [Навчальний посібник] / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2008. – 453 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошк. вих. – 1999. – № 1. – С. 6–19.
3. Развитие общения дошкольников со сверстниками / под ред. А. Г. Рузской. – М. : Педагогика, 1989. – 216 с.
4. *Щетинина А. М.* Диагностика социального развития ребенка : [Учебно-методическое пособие] / А. М. Щетинина. – Великий Новгород : НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2000. – 88 с.
5. *Эльконин Д. Б.* Психология игры / Б. Д. Эльконин. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 703 с.

Кітова О. А.
*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри природничо-математичних дисциплін
та методики їх викладання
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,
(м. Краматорськ, Україна)*

КОМПЕТЕНТІСНА СКЛАДОВА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні, як ніколи раніше, стрімко змінюється освітнє життя України, оновлюються вимоги до школи. Це вимагає вдосконалення підготовки педагогічних працівників, метою якого, як зазначено в галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, має бути розвиток педагогів, здатних здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, вільної конкуренції та високих технологій. В Концепції нової української школи зазначено, що українська школа буде успішною, якщо до неї прийде успішний учитель. Саме тому уваги вимагає проблема підготовки компетентного вчителя, зокрема вчителя трудового навчання, як фахівця відповідального за формування життєвої позиції учня, його вміння на практиці реалізовувати заплановане та виконувати практичні завдання наближені до життя.

Проблема компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів трудового навчання набула висвітлення в роботах О. Авраменка, А. Гедзика, Н. Гусак, О. Коберника, В. Сидоренка, В. Стешенка, С. Ящука тощо. Деякі аспекти розвитку компетентностей учителів трудового навчання в системі післядипломної педагогічної освіти знайшли обґрунтування в роботах О. Армієвського, В. Бовсунівського, Л. Дзигаленко, І. Ковальчук та ін.

Враховуючи те, що професійне становлення вчителів не обмежується рівнями університетської підготовки та передбачає набуття нових і вдосконалення раніше набутих компетентностей у післядипломному періоді нашої метою і стало висвітлення поглядів науковців щодо означених питань.

Законом України “Про освіту” компетентність визначено як динамічну комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

У дослідженні Ю. Рашкевича зазначено, що особливістю компетентностей є те, що їх набувають поступово; вони формуються цілою низкою навчальних дисциплін або модулів на різних етапах освітньої програми, а можуть навіть починати формуватися в рамках програми одного рівня, а закінчувати формування на іншому, вищому рівні [1, с. 30].

У роботі Ю. Цини професійно-педагогічні компетентності вчителя технології визначені як результат його особистісного саморозвитку, в якому інтегрується особистісний і діяльний досвід. При цьому, науковцем зазначено, що саме навчальні, навчально-методичні, соціально-педагогічні, виховні, культурно-просвітницькі, корекційно-розвивальні й управлінські компетентності представляють модель професійної діяльності вчителя [2, с. 14].

На змінність та динамічність професійно-педагогічної компетентності педагога освітньої галузі “Технологія” звернуто увагу в колективній монографії, написаній

групою таких науковців, як А. Гедзик, О. Коберник, С. Ткачук, С. Ящук. Її визначено як динамічне, багатогранне й багатоаспектне поняття, зміст і структура якого змінюється та корегуються відповідно до соціально-економічних, техніко-технологічних та інших процесів, що відбуваються в суспільстві, освіті та практиці [3, с. 49].

Науковцями визначено, що професійно-педагогічна компетентність складається з трьох блоків: ключової, загально-предметної та спеціально-предметної компетентностей. При цьому, формування останньої забезпечують такі складові як соціальна, полікультурна, рефлексійна, комунікативна, автономізаційна, дидактична, психологічна, здоров'язберігаюча, економічна, графічна, проектно-технологічна, методична, інформаційна, художньо-конструкторська компетентності [3, с. 45].

Враховуючи зміни в питаннях стандартизації змісту вищої освіти та у відповідності до проекту галузевого стандарту вищої освіти третього покоління у наукових працях В. Стешенка стверджено, що система спеціалізованих (фахових) компетентностей учителя трудового навчання та технології має складатися з групи дидактичних, методичних, дослідницьких, розвивальних, загально-технічних (політехнічних) компетентностей і компетентностей пов'язаних з формуванням навичок власної предметно-перетворювальної діяльності та з організації й утримання навчально-матеріальної бази. При цьому, спеціальні (фахові) компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технології науковцем визначено, як його здатності до формування особистості учня загальноосвітньої школи засобами освітньої галузі "Технології" (навчального предмета "Трудове навчання. Технології") [4].

Розвитку фахової компетентності вчителів трудового навчання у післядипломному періоді приділено увагу у дослідженні Л. Дзигаленко. Науковцем зазначено, що вона відображає особливості спеціальності, профілю, предмета. Її визначено як інтегровану якість особистості, що характеризується наявністю в неї відповідних мотивів, потреб і мети; високим рівнем опанування спеціальними знаннями, відповідними вміннями і навичками; розвиненістю здатностей і якостей техніко-технологічного спрямування, необхідних для ефективного виконання перетворювальної діяльності на достатньо високому творчому рівні і спрямованих на формування компетентностей учнів в області технологій [5, с. 7].

Доведено, що розвиток фахової компетентності вчителів технології в системі післядипломної педагогічної освіти забезпечується завдяки:

– інформатизації навчального процесу курсової підготовки (опанування профільних прикладних програм Easy Quilt – Patchwork (печворк і квілінг, клаптикова техніка), Julivi (моделювання одягу) Pattern Maker (створення схем вишивки хрестиком тощо);

– використанню інноваційних технологій навчання (майстер-клас, коучинг, менторинг, ігрове проектування, групова дискусія, кейс-стаді, порт-фоліо тощо);

– упровадженню дистанційного навчання (електронна сторінка "Віртуальна школа вчителя технологій" (URL:<http://distant.voipropp.vn.ua>) [5, с. 9].

Враховуючи те, що внутрішньо-предметним завданням трудового навчання є формування в учнів проектно-технологічної компетентності, що передбачає здатність учня застосовувати знання, вміння та навички в процесі проектно-технологічної діяльності актуальності набуває проблема готовності до неї самих учителів, а саме розвитку та вдосконалення їх фахової компетентності.

Пошук шляхів розв'язання зазначеної проблеми знайшов відображення у науковому доробку Г. Гаврилюк, якою було теоретично обґрунтовано й

експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів [6]. Науковцем була змодельована модель підготовки вчителів у післядипломній освіті, представлена взаємопов'язаними цільовим, змістовим, технологічним і діагностико-результативним блоками та ефективна за умов створення професійно-мотиваційного середовища, впровадження у процес підготовки вчителів навчально-методичного комплексу, забезпечення інтегративного підходу до фахової підготовки вчителів.

У дисертаційній роботі В. Бовсунівського розкрито, що саме інтегрований зміст післядипломної освіти, синтез окремих модулів з технологій, образотворчого мистецтва та художньої культури сприятимуть розвитку дизайн-компетентності вчителів технологій. Її визначено як фахову спроможність учителя технологій здійснювати художнє проектування з учнями загальноосвітніх навчальних закладів мовленнєво-творчими, образотворчими та предметно-перетворювальними засобами [7, с. 8].

Можливості післядипломної освіти у формуванні правової компетентності вчителів трудового навчання знайшли відображення у науковому доробку О. Армейського.

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує неоднозначність підходів щодо визначення складових професійної компетентності вчителя трудового навчання, значну увагу розвитку лише її окремих складових і доводить необхідність подальшого обґрунтування процесу компетентнісного становлення вчителів трудового навчання, враховуючи взаємообумовленість, цілісність, наступність і неперервність цього процесу.

Література:

1. *Рашкевич Е. М.* Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Е. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2014. – 168 с. – URL : <https://www.google.com/search?source=hp&ei=1psdXtutFsmrrgTEiJ3YDQ&q=рашкевич+монографыя&oq=рашкевич> (дата звернення : 17.01.2020).
2. *Цина А. Ю.* Теорія та методика особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій : автореф. дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання технологій” / А. Ю. Цина ; Інститут педагогіки НАПН України. – Київ, 2011. – 40 с.
3. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій : колективна моногр., 2017. – 280 с. – URL : https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/7744/1/PROFESIINA_PIDNOTOVKA%20.pdf (дата звернення : 21.01.2020).
4. *Стешенко В. В., Кільдеров Д. Е.* Система спеціальних (фахових) компетентностей вчителя трудового навчання та технології / В. В. Стешенко, Д. Е. Кільдеров // Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки : зб. наук. праць. – 2017. – Вип. 8. – С. 99-105.
5. *Дзигаленко Л. М.* Розвиток фахової компетентності вчителів технологій у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійного навчання” / Л. М. Дзигаленко ; Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2018. – 20 с.
6. *Гаврилюк Г. М.* Підготовка вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійного навчання” / Г. М. Гаврилюк. – Херсонський державний університет. – Херсон, 2016. – 20 с.
7. *Бовсунівський В. М.* Організація проектно-художньої діяльності вчителів технологій у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання

УДК

Коваленко В. О.,
кандидат педагогічних наук,
методист, викладач Житомирського медичного інституту
Житомирської обласної ради
(м. Житомир, Україна)

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Актуальність проблеми. Соціально-економічні перетворення, які відбуваються сьогодні в суспільстві, висувають на перший план вимоги до розвитку освітньої системи. Інтеграція нашої держави в європейський освітній та науковий простір, підвищення якості освіти та рівня викладання навчальних дисциплін зумовлюють посилення вимог до сучасного викладача, рівня його професійної компетентності, загальної культури, педагогічної майстерності та постійного самовдосконалення.

Сучасна якість освіти заснована на формуванні компетенцій. Одним з факторів, що впливають на успішну реалізацію поставлених завдань, стає здатність і готовність педагогів працювати в нових умовах, тобто, в умовах інтенсивних змін, що відбуваються в системі освіти, педагогічна діяльність стає все більш складною і багатогранною, зростають вимоги до якісних характеристик фахівців цієї сфери. Їхня професійна компетентність залежить від багатьох складових. Значне місце в розвитку професійної компетентності педагогічних працівників посідає організація науково-методичної роботи, яка повинна бути адресною, гнучкою, варіативною і, в першу чергу, враховує потенційні і реальні ресурси окремого індивіда, які визначаються моніторинговими дослідженнями.

Мінливі вимоги до фахівця дозволяють зайняти йому гідне місце в професійному співтоваристві тільки тоді, коли він в повній мірі може реалізувати свій потенціал. Для цього необхідний великий запас знань, умінь, здатність їх застосовувати при вирішенні різних професійних завдань, отже, необхідно володіти набором компетентностей.

Різні аспекти професійного саморозвитку, професійно-особистісного самовдосконалення досліджуються українськими та зарубіжними вченими: аналіз процесів оновлення професійної освіти представлено у ряді досліджень Г. Артемчука, С. Гончаренка, А. Грецова, В. Кременя, А. Маркової, В. Поповича, Г. Січкаренка, В. Фокіної; положення філософії розвитку й професійної освіти досліджують В. Віндельбанд, В. Кремень, С. Кримський, А. Печчеї, С. Франк; питання професійного саморозвитку педагога досліджують І. Дереза, Л. Коробка, В. Вітюк, Ю. Рева [2, с. 16].

Дослідження усвідомленого саморозвитку (самовиховання, самоосвіта, самостворення, самовдосконалення) особистості активізувалися у другій половині ХХ століття, зокрема визначилось три основні напрямки аналізу цього явища: психолого-педагогічний, філософський і соціологічний. Вагомий внесок у розробку

психолого-педагогічного аспекту саморозвитку зробили О. Бодальов, О. Ковальов, Ю. Самарін, Л. Сапожнікова, В. Селіванов, В. Сухомлинський, О. Кочетов, Л. Рувінський та ін. [2, с. 16].

Метою статті є розгляд основних понять шляхів професійного зростання педагогічних фахівців.

Виходячи із сучасних вимог до викладача, зафіксованих в професійних стандартах, необхідно визначити основні стратегії розвитку професійної компетентності викладача у закладі вищої освіти. Найбільш значущими є методична робота, робота в творчих групах, проблемних лабораторіях; дослідницька діяльність; інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій, різних форм педагогічної підтримки; активна участь в педагогічних конкурсах і фестивалях; трансляція власного педагогічного досвіду; використання інформаційно-комунікаційних технологій та ін. [4, с. 23].

При підвищенні психолого-педагогічної кваліфікації викладачів медичного вузу ключовим аспектом стає не тільки прийняття стратегії безперервної освіти, а й систематичне вдосконалення професійної компетентності саме в галузі педагогіки. У ряді педагогічних досліджень зазначено, що основним напрямком поновлення професійної освіти в сучасному світі є пошук шляхів формування у викладачів (фахівців) діяльній позиції в процесі навчання, шляхів, що сприяють становленню досвіду цілісного системного бачення професійної діяльності, системної дії в ній, рішення нових завдань [3]. Інноваційний підхід педагога до вдосконалення рівня професійної компетентності як у атестаційний, так і в міжатестаційний період, самоосвітня діяльність (епізодична і планова) викладача, саморозвиток, пошук шляхів професійної самореалізації; здійснення безперервного навчання, оскільки “викладач живе доти, доки він учень”; складання плану *самовдосконалення* професійної компетентності: вивчення передового досвіду колег, проведення відкритих занять, самоаналіз занять, обговорення відвіданих занять, участь у конкурсах тощо; цілеспрямована систематична робота *над методичною темою – усе це сприяє розвитку викладача та його професійному зростанню* [5, с. 22]; До того ж, першочергове значення має створення інформаційно-освітнього простору з рівноправним доступом всіх педагогів до інформаційно-освітніх ресурсів, готовність до інноваційної діяльності, пріоритет освітніх технологій: впровадження освітніх продуктивних технологій навчання і виховання, переведення освітнього процесу на технологічний рівень, тобто попереднього проектування процесу навчання з урахуванням дидактичних цілей і заданого рівня засвоєння, забезпечення методичного супроводу освітнього процесу: розробка авторських програм, спеціальних і факультативних курсів, організація творчого педагогічного процесу [1].

Педагогічна діяльність має від самих витоків творчий і дослідницький характер, а методична робота має бути не лише обов'язковою вимогою та важливою умовою забезпечення ефективного функціонування і розвитку закладу освіти, а й життєвою потребою кожного окремого педагога. Тому методична робота в інституті сьогодні, все більше набуваючи нових елементів, спонукає сучасного викладача до підвищення свого фахового рівня, сприяє взаємному збагаченню членів колективу педагогічними знахідками, дає змогу молодим вчитися педагогічній майстерності у старших і досвідченіших колег, забезпечує підтримання в педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку.

Якість та результати освітнього процесу в інституті першочергово залежать від викладача, його теоретичної підготовки, педагогічної та методичної майстерності.

З метою вдосконалення навчальної та методичної діяльності, підвищення професійної майстерності, впровадження нових досягнень педагогічної науки, ефективності застосування сучасних форм, методів та засобів навчання в інституті створено 14 циклових комісій, роботою яких керує навчально-методичний відділ закладу.

Під час спільних засідань циклових комісій з членами адміністрації обговорюються наступні питання:

- удосконалення комплексу методичного забезпечення навчальних дисциплін;
- створення та поновлення методичних комплексів з дисциплін в електронній мережі інституту Інтранет;
- розробка, апробація та впровадження освітніх технологій, інноваційних методик в освітній процес;
- сприяння поширенню методрозробок викладачів для проведення навчальних занять;
- сприяння розвитку творчого потенціалу кожного викладача;
- створення організаційних умов для безперервного фахового підвищення кваліфікації педагогів;
- вивчення й узагальнення позитивного педагогічного досвіду викладачів інституту, ознайомлення педагогів з цим досвідом та його впровадження;
- організація виставок педагогічних досягнень викладачів, новинок психолого-педагогічної, методичної літератури;
- допомога в підготовці викладачів до атестації;
- надання методичних консультацій молодим викладачам;
- спрямування і координація роботи циклових комісій інституту.

Методична служба спрямовує свої зусилля на створення умов для безперервного підвищення теоретичного рівня і фахової кваліфікації педагогічних працівників та підвищення їхньої психолого-педагогічної компетентності:

- стимулює творчу самореалізацію педагогічних працівників;
- проводить науково-методичні заходи, спрямовані на реалізацію фахового та особистісного потенціалу педагогів;
- сприяє впровадженню інноваційних педагогічних технологій;
- вивчає, узагальнює і поширює перспективний педагогічний досвід;
- діагностує і прогнозує результати освітнього процесу.

Методичний кабінет послідовно удосконалює вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду. Удосконалюється проблематика, зміст і оформлення друкованих матеріалів кабінету. Їх тематика характеризується актуальністю, органічним поєднанням методичних рекомендацій та опису передового досвіду викладачів.

Але для того, щоб у процесі педагогічної діяльності відбувався розвиток професійної майстерності, необхідно оволодівати сучасними технологіями навчання й виховання.

Добре зарекомендували себе і дістали поширення такі форми роботи з викладачами, як творчі групи, які організуються для впровадження в практику досягнень педагогічної науки і передового педагогічного досвіду. Члени творчої групи розробляють рекомендації, забезпечують інформацію про наявні в науці рекомендації, проводять консультації, систематично надають допомогу в створенні передового педагогічного досвіду на основі нових педагогічних ідей.

Так створені творчі лабораторії викладачів за темами:

– “Використання сервісів Google у професійній діяльності викладача” (Google Сайт, Диск, Документ, Форми та ін.);

– “Електронний посібник як фактор підвищення мотивації до освітньої діяльності студентів”;

– “Робочий зошит з друкованою основою як складова навчально-дидактичного комплексу”;

– “Сучасні технології навчання студентів – медиків”.

В інституті створена і функціонує Школа молодого викладача – ефективна форма методичної роботи, одна із форм підвищення майстерності педагогів – початківців.

Завдання школи у роботі з молодими викладачами:

– сприяти постійному творчому зростанню, формуванню педагогічної майстерності;

– допомогти у плануванні та організації роботи з питань модернізації освітнього процесу;

– впроваджувати передові методи у викладанні;

– правильно обирати форми, методи й засоби навчання.

Очікувані результати роботи з молодими викладачами:

– успішне входження в професію: уміння чітко орієнтуватися в реальних життєвих та навчально-виховних ситуаціях, брати відповідальність за прийняті рішення;

– набуття практичних навичок, необхідних у педагогічній роботі;

– адекватна самооцінка власних досягнень;

– побудова власного шляху професійного зростання.

Педагогічні читання – школа педагогічної майстерності викладачів.

Щорічно в інституті проводяться педагогічні читання, на яких висвітлюються питання:

– впровадження в освітній процес сучасних моделей організації навчального процесу;

– сучасні професійно-орієнтовані технології навчання в підготовці майбутніх фахівців;

– хмарні технології в навчанні;

– використання інноваційних методик змішаного навчання;

– впровадження інноваційних технологій STEM-навчання;

– медіаграмотність як складова інформаційної компетентності майбутніх фахівців;

– організація самостійної роботи студентів при вивченні клінічних дисциплін;

– використання мультимедійних засобів навчання при організації освітнього процесу;

– система оцінювання знань студентів, використання тестових технологій тощо.

На базі інституту створено 13 регіональних методичних об’єднань.

Систематично проводяться засідання обласних та регіональних методичних об’єднань для різних категорій педагогічних працівників, під час яких:

– демонструються відриті заняття, майстер – класи з упровадженням інноваційних методів навчання та педагогічних технологій;

– презентуються науково-дослідницькі студентські роботи на актуальні теми на міжвузівських конференціях;

– проводяться обласні та регіональні конкурси і олімпіади;

– обговорюються методичні розробки викладачів для подальшої їх апробації;

– впроваджується кращий педагогічний досвід викладачів регіону та інше.

Висновки. Досконала організація самоосвітньої діяльності та участь у різноманітних формах методичної роботи, проведення моніторингу професійного зростання та узагальнення досвіду роботи за результатами роботи над самоосвітньою темою є основними завдання підвищення професійної компетентності викладача. Ці завдання вирішуються через: формулювання цілей діяльності; усвідомлення значення діяльності; визначення засобів досягнення мети; аналіз труднощів досягнення мети і способів їх подолання; створення програм самовдосконалення, вироблення професійно-особистісної стратегії розвитку, прогнозування професійної діяльності, розробку стратегії вирішення професійних проблем; здійснення аналізу і самоаналізу власної діяльності; моделювання педагогічних ситуацій, складання педагогічних проектів, складання професійно-особистісних автопортретів. Умовами стимулювання професійного саморозвитку є: програмно-цільове забезпечення позитивної мотивації; створення рефлексивного середовища; набуття досвіду інноваційної педагогічної діяльності; оволодіння знаннями та навичками професійного самовдосконалення.

Література:

1. *Гетьман Н. А., Полянська Н. А.* Стратегії розвитку професійної компетенції викладачів вищої медичної школи / Н. А. Гетьман, Н. А. Полянська // Міжнародний журнал експериментальної освіти. – 2017. – № 6. – С. 16-20.
2. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – С. 16.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія] / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик та ін. ; за ред. С. О. Сисоєвої ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : ВППОЛ, 2001. – 504 с. Із змісту: розділ 1, 1.1: Сучасні підходи до визначення педагогічних технологій. – С. 13–53; розділ 3, 3.3: Технології творчого розвитку особистості у процесі професійної підготовки. – С. 229–265.
4. *Поляков А. О.* Педагогічні умови мотивації професійного зростання студентів педагогічних університетів у процесі неперервної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / А. О. Поляков. – Харків, 2008. – 23 с.
5. *Сущенко Л. О.* Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів у системі післядипломної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. О. Сущенко. – Київ, 2009. – 22 с.

Коваленко В. О.,
кандидат педагогічних наук

Кочина А. В.,
викладачі
Житомирського медичного інституту
Житомирської обласної ради
(м. Житомир, Україна)

МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВМЗ

Актуальність дослідження. Найважливішими завданнями реформування медичної освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту і методів освітнього процесу. Нині провідні вищі медичні освітні заклади широко впроваджують сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу тощо.

Реформування вищої медичної школи й ті вимоги, що ставляться до випускників університетів, академій, інститутів, повинні докорінно змінити навчальні методики вищої школи. Сьогодні намітився перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань – до вміння оперувати знаннями, від “одноразової” освіти – до безперервної, від поточної організації навчання – до індивідуальної. Цей процес є особливо актуальним для сьогодення.

Сучасні світові стандарти в галузі медичної освіти передбачають підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, володіти новими технологіями тощо. Для успішної реалізації особистісного потенціалу кожного студента у освітньо-виховному процесі мають бути створені умови для формування таких якостей особистості, як мобільність, уміння інтегруватись у динамічне суспільство, критичність мислення, уміння генерувати нові ідеї, здатність приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність, комунікативні уміння, уміння працювати в команді, уміння моделювати навчальні ситуації тощо. Вирішенню таких завдань сприяє застосування інтерактивних технологій навчання.

Мета дослідження: розкрити переваги використання ментальних карт під час планування та впровадження різних форм навчання у вищому медичному навчальному закладі.

Сьогодні вже неможливо викладати дисципліни традиційно, коли у центрі освітнього процесу знаходиться викладач, а студенти мовчки сприймають матеріал, слухають пояснення на лекціях або звітують на семінарських і практичних заняттях, виконують контрольні завдання, складають заліки, іспити, одержують оцінки за ті знання і навички, які набули у процесі навчання [3, 4].

Впровадження інтерактивних методик у викладання фахових дисциплін дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкту навчання, перетворивши його на суб'єкт. Студент стає співавтором лекції, семінарського заняття тощо. Підхід до студента, який знаходиться у центрі процесу навчання, ґрунтується на повазі до його

думки, на спонуканні до активності, на заохоченні до творчості. Він полягає насамперед у підвищенні освітньо-виховної ефективності занять, у значному зростанні рівня реалізації принципів свідомості, активності та якості знань, умінь і навичок, які набули студенти. Цей новий підхід має назву “навчання за методом участі”, “кооперативне навчання”, коли створюється можливість всебічного обговорення кожної проблеми, доведення та аргументування власного погляду на шляхи її розв’язання. Це сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку мислення та мовлення.

Інтерактивне навчання у вищій медичній школі передбачає докорінну зміну методичних стереотипів, які сформувалися у викладачів.

Якщо звернутися до історії виникнення інтерактивного навчання, то його зародки можна знайти за стародавніх часів. Так, Сократ примушував своїх слухачів шляхом запитань і відповідей знаходити “істину”. Платон пропонував давати освіту дітям з шестирічного віку та розвивати їх за допомогою ігор, бесід, казок, пісень тощо. Конфуцій, у заснованій ним школі, не дотримувався регламентованих за часом і змістом навчальних занять. Навчання й виховання відбувалось під час довільних бесід, які часто мали евристичний характер.

Проблема інтерактивного навчання і зараз активно розробляється в теоретичному та методологічному аспектах.

Поняття “інтерактивний” походить від англ. “interact” (“inter” – “взаємний”, “act” – “діяти”). Таким чином, “інтерактивний” – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його членів. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, учасники освітнього процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому інтерактивні методи є не тільки засобом покращення навчання, але засобом посилення виховних впливів.

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [3, с. 16].

Таким чином, основними складовими інтерактивних занять є вправи і завдання, які виконують студенти. Важлива відмінність інтерактивних вправ і завдань від загальних полягає в тому, що виконуючи їх студенти не тільки закріплюють вивчений матеріал, але і одночасно опановують новий [4].

Теоретичні аспекти, пов’язані з визначенням сутності інтерактивних методів, їх класифікації, визначенням найбільш поширених і придатних їх видів для розв’язання навчальних завдань набули висвітлення в працях О. Коротаєва, Г. Мітіна, Г. Шевченко, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун та ін. учених, які обґрунтовують доцільність застосування інтерактивних методів для підвищення ефективності процесу навчання.

За інтерактивного навчання відбувається взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб’єктами навчання. Викладач під час інтерактивного навчання виступає як організатор процесу навчання, консультант. Головними у процесі навчання є взаємодія між студентами і співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями

учасників процесу навчання, студенти беруть на себе відповідальність за результати навчання.

У процесі спілкування студенти навчаються розв'язувати складні завдання на основі аналізу вихідних даних, визначати протиріччя, висловлювати альтернативні думки, приймати виважені рішення, брати участь у дискусіях; моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації та переживати їх; вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми; розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Для вирішення навчальних завдань викладач може використовувати наступні інтерактивні форми: використання кейс-технологій; проведення відеоконференцій; “круглих столів”; “мозковий штурм”; дебати; фокус-групи; ділові і рольові ігри; case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій); навчальні групові дискусії; тренінги.

Названі вище інтерактивні методи навчання дозволяють підвищити ефективність формування:

- 1) готовності майбутніх медичних спеціалістів до постійного професійного самовдосконалення;
- 2) професійно-пізнавального інтересу до майбутньої медичної діяльності;
- 3) умінь студентів розв'язувати практичні завдання, які наближені до реальних;
- 4) компетентності майбутніх медичних спеціалістів у процесі фахової підготовки.

Невід'ємним фактором інтерактивних методів навчання є широке використання інформаційних технологій (ІТ) і електронних засобів [3].

З введенням нових освітніх стандартів змінилися вимоги до процесу навчання. Тепер метою навчання є не предметний, а метапредметний, особистісний результат. Саме активність студентів визнається основою досягнення розвиваючих цілей освіти. Знання здобуваються студентами самостійно, а не передаються в готовому вигляді викладачем у процесі пізнавальної діяльності.

Тому педагогу необхідно вибудувати процес навчання так, щоб дати студентові поміркувати самому, самостійно отримати інформацію з будь-яких інших джерел, повному поглянути на звичні речі, на власний досвід, власні знання.

Технологія майндмепінгу, одна з інтерактивних форм навчання – це сукупність методів та прийомів, застосовуваних в освітньому процесі, яка базується на використанні ментальних карт і дозволяє підвищити ефективність сприйняття навчального матеріалу, розв'язання завдань та прийняття рішень.

Інтелект–карти – це...

- Карти розуму
- Карти пам'яті
- Карти знань
- Ментальні карти
- Mind Maps

Інтелект–карти – це унікальна технологія роботи з інформацією, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем.

Ментальні карти (Mind maps) – це розробка Тоні Бьюзен – відомого письменника, лектора і консультанта з

питань інтелекту, психології навчання і проблем мислення.

Переваги інтелект–карт:

1. Інформацію записувати легше, швидше і менше за обсягом.
2. При читанні карти видно взаємозв'язки в інформаційному блоці, структуру і логіку.
3. При використанні ментальних карт студент розвиває мислення (творче та логічне), пам'ять і увагу.
4. При використанні ментальних карт ми задіємо творчі процеси і використовуємо весь потенціал, так як використовуємо обидві півкулі мозку.
5. Ми запам'ятовуємо інформацію відразу, більш якісно та у великих обсягах.
6. Методу ментальних карт легко навчитися.

Використання карт знань в освітньому процесі майбутніх медиків дає такі можливості:

- поліпшити пам'ять, нагадати факти, слова й образи;
- генерувати ідеї;
- надихнути на пошук рішення;
- продемонструвати концепції і діаграми;
- аналізувати результати або події;
- структурувати роботу (реферат, доповідь);
- підбивати підсумки зробленого;
- організувати взаємодію при груповій роботі або у ролевих іграх;
- ефективно структурувати і опрацювати дані.

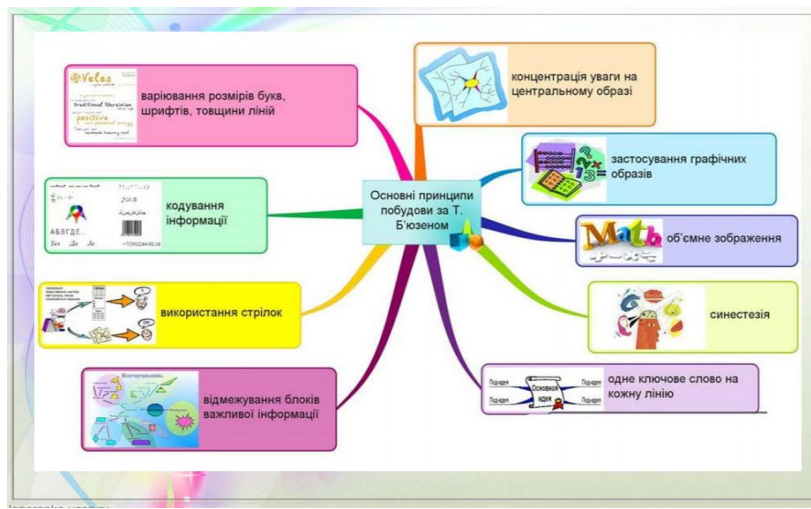
Застосування у навчанні:

- Створення ясних і зрозумілих конспектів лекцій;
- Максимальна віддача від прочитання книг / підручників;
- Написання рефератів, курсових проектів, дипломів;
- Запам'ятовування.

Етапи розробки ментальної карти:

1. У центрі листа малюється центральний образ, що символізує основну ідею.
2. Від центрального образу відходять гілки першого рівня, що розкривають центральну ідею.
3. Від гілок першого рівня (за необхідності) відходять гілки другого рівня розукрупнення, що розкривають ідеї, написані на гілках першого рівня.
4. Скрізь, де це можливо, додаються символи та графіка, що асоціюються з ключовими поняттями/словами.
5. За необхідності малюються стрілки, що сполучають різні поняття на різних гілках.
6. Для більшого розуміння гілки нумеруються і додаються ореоли.

Використання інтелект-карт під час подання нового матеріалу:

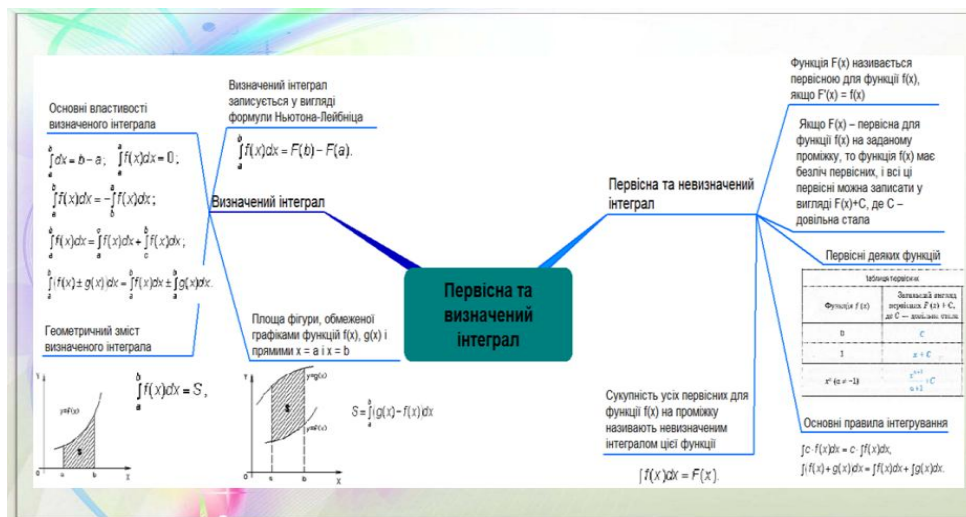
1. Привертають увагу аудиторії, тим самим роблячи її сприйнятливою і готовою до співпраці.
2. Роблять заняття і презентації органічнішими, такими, що приносять радість як викладачеві, так і студентам.
3. Лекційний матеріал на основі інтелект-карт є гнучким, його легко пристосовувати до умов, що змінюються. У наш час стрімких змін і розвитку всіх

галузей життя викладач повинен легко і без значних витрат часу вносити корективи до своїх конспектів.

4. Оскільки інтелект-карти ілюструють лише інформацію, що безпосередньо стосується предмета заняття, студенти краще засвоюють матеріал.

5. На відміну від лінійного тексту, інтелект-карти не тільки зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи глибше розуміння предмета студентами.

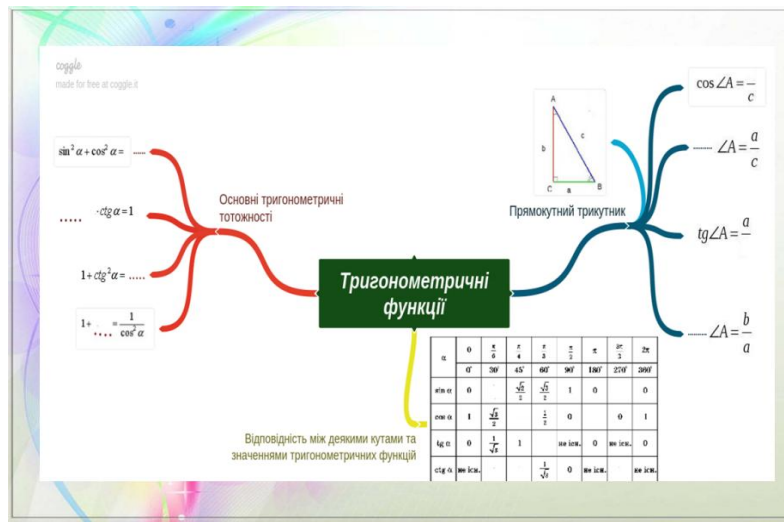
6. Фізичний об'єм лекційного матеріалу викладача значно зменшується.

Використання інтелект-карт під час перевірки знань:

- створити карту знань за матеріалами заняття (можливий вибір окремого питання чи теми, винесеної на самостійне опрацювання);
- доповнити карту заняття, раніше вивченим чи новим матеріалом; знайти та усунути помилки у раніше створеній мапі;
- побудувати алгоритм розв'язку задачі у вигляді мапи розв'язання конкретної практичної задачі;
- представити результати з самостійної роботи у вигляді мапи;
- створити карту до розділу, теми ручними чи технічними засобами;

- створити мапу теми разом з групою студентів, доповнити її та переслати по електронній пошті викладачеві тощо.

Веб-сервіси по створенню ментальних карт

Mindomo – програмне забезпечення створення діаграм зв’язків за допомогою Інтернету. До 3-х карт в безкоштовному режимі.

MARMYself – також відомий як Mapul – інтернет-сервіс для створення гарних діаграм зв’язків, намальованих від руки, побудованих на SilverLight. До 2-х карт в безкоштовному режимі.

MindMeister – Веб 2.0 додаток для побудови діаграм зв’язків, підтримує експорт у pdf, FreeMind (Mm), MindManager 6 (Mmap), а також у документ Rtf або у вигляді зображення (Jpg, Gif, Png). До 3-х карт в безкоштовному режимі.

Bubbl.us – інтернет-сервіс спільного створення діаграм зв’язків. Безкоштовно можна створити до 3-х діаграм, і це єдине обмеження.

SpiderScribe – безкоштовний сервіс (Adobe Flash). У вузлах карти можуть міститися: простий текст, картинка (jpg, png), дата (календар), карта (GoogleMap), або прикріплений файл. Експорт до jpg і png. Підтримується спільна робота над картою. Інтерфейс англійська, з підтримкою кирилиці проблем немає.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі модернізації навчального процесу надважливо створити умови для дієвої та якісної візуалізації навчального матеріалу. На сьогодні існують різні форми та методи подачі інформації – від традиційних діаграм, графіків, таблиць, структурно-логічних схем до інтелектуальних карт (mind map), стратегічних карт, інфографіки, навчальних презентацій тощо. Дослідження показують, що інформація, яка засвоєна шляхом візуального сприйняття підвищує швидкість обробки і засвоєння матеріалу. Особливістю використання ментальних карт на заняттях з математики у закладах вищої медичної освіти є підвищена концентрація студента на центральному образі та його взаємодії із центральним об’єктом. Використовуючи ментальні карти у власній педагогічній діяльності, було встановлено, що їх доцільно застосовувати для засвоєння студентами уявлень про найважливіші закономірності. Ментальні карти стимулюють розумові процеси студентів, сприяють формуванню фахових компетентностей та розкриттю власної індивідуальності. Наступними напрямками наукових досліджень з розглянутої

теми вважаємо більш детальне вивчення програмних продуктів для створення ментальних карт з різних тем дисциплін.

Література:

1. *Вакалюк Т. А.* Використання інтелектуальних карт у підготовці бакалаврів інформатики. [Електронний ресурс] / Т. А. Вакалюк. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/25031/1/Vakaliuk.pdf> – 17.01.2018.
2. *Клачко Л. М.* Використання інтелектуальних карт у плануванні та організації освітнього процесу. / Л. М. Клачко // Інформаційно-методичний вісник. – Тербовля, 2015. – С. 16-19.
3. *Лавренова М. В.* Використання ментальних карт на уроках у початковій школі / М. В. Лавренова, У. В. Луцанич // Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції “Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції”, 26-27 жовтня 2017 року / гол.ред. Т. Д. Щербан. – Мукачево : МДУ, 2017. – С. 232– 234.
4. *Оленець С. Ю.* Технології ефективного засвоєння інформації під час навчання у вищому навчальному закладі / С. Ю. Оленець // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2016. – Т. 16, Вип. 2. – С. 275–278.
5. *Оксентюк Н. В.* Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. Технології навчання : науково-методичний збірник / Н. В. Оксентюк. – Рівне : НУВГП, Випуск 15. – С. 194-208, 2015.
6. *Позднякова Т. Є.* Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології : [науково-методичний посібник] / Т. Є. Позднякова. – Рівне : РОІППО, 2018. – 50 с.

УДК

*Ева Малаховска,
доцент кафедри логопедії,
Торунський університет імені Міколая Коперніка
(Польща)*

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЛОГОПЕДА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Сьогодення ставить перед професійної підготовки логопедів завдання формування людини “як унікальної цілісної творчої індивідуальності, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприймання нового досвіду, здатна здійснювати свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях” [6]. Основна роль у реалізації цього завдання покладається на професійну підготовку, яка охоплює навчанням і вихованням переважну більшість студентів протягом досить тривалого часу і керується на оволодіння ними науково обґрунтованими теоретичними та практичними знаннями й уміннями.

Педагогічний супровід професійної підготовки логопедів має реалізовувати ідеї особистісно зорієнтованої педагогіки; забезпечувати єдність інтелектуального, фізичного, духовного і морального розвитку особистості, конкурентоздатність на ринку праці; вчити плануванню стратегії власного життя, орієнтуванню в системі цінностей, визначенню життєвого кредо та стилю життя .

Актуалізуючи педагогічний супровід особистості майбутнього логопеда важливо враховувати такі аспекти:

1. Рефлексія на власний психолого-педагогічний досвід. Для цього необхідно освоїти способи аналізу і варіювання умов, факторів, які їх супроводжують, і результатів локальних і масштабних педагогічних ситуацій з інших (насамперед, психологічних) позицій. Гнучкий підхід до педагогічного досвіду логопеда, кваліфікований аналіз і вибірково-оцінне ставлення до раніше засвоєних методів у поєднанні із засвоєнням нових психологічних знань забезпечують продуктивний синтез психолого-педагогічних знань, новий рівень фахової компетентності.

2. Рефлексія розкривається у використанні аналізу фахової діяльності та її результатів, що охоплює оцінювання професійного рівня, прогнозування професійної успішності, організацію самопізнання та самодіагностики, підтримання стійкого оперативного зворотного зв'язку (від вихованців, колег, адміністрації).

3. Формування орієнтувально-пошукової позиції логопеда щодо будь-яких аспектів свого і "чужого" (запозиченого) педагогічного досвіду. Сформованість такої позиції забезпечує обґрунтований підхід до оцінювання можливостей і особливостей реалізації конкретних способів педагогічної взаємодії, визначення умов і меж їх застосування.

4. Формування цілісного підходу до аналізу проблемних педагогічних ситуацій. Особливість таких ситуацій в освітньому процесі полягає у наявності великої кількості учасників зі своїми ролями, способами взаємодії та інтересами. Тому спроби розв'язати проблемну ситуацію, спираючись лише на локальні ознаки, можуть бути невдалими.

5. Формування уміння розв'язувати завдання колегіально з іншими учасниками (вихованцями, колегами). Це забезпечує можливість зіставлення своїх поглядів з поглядами колег, батьків, пошуку оптимальних рішень не лише завдяки відстоюванню власних позицій, а й за допомогою аналізу інших пропозицій, спільного їх генерування.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в процесі актуалізації педагогічного супроводу професійного становлення особистості майбутнього логопеда відбувається формування ціннісних орієнтацій, становлення культури педагогічної діяльності – професійної якості, що забезпечує його творчий розвиток.

Перспективи вивчення означеної проблеми полягають у визначенні закономірностей розгортання професійної підготовки майбутнього логопеда з урахуванням особливостей функціонування в освітніх закладах різного соціокультурного призначення.

Література

1. B. Śliwerski Współczesne teorie i nurty wychowania „Impuls”, Kraków 2001.
2. Szkudlarek, T. Pedagogika krytyczna w: Pedagogika: podręcznik akademicki, red. nauk. Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwerski. Warszawa, Wydaw. Naukowe PWN, 2003.
3. Bogusław Śliwerski, Tomasz Szkudlarek Wyzwania pedagogiki krytycznej i antypedagogiki, Wydawnictwo: Impuls, 2005.
4. Goleman D., Inteligencja emocjonalna, Media Rodzina, Poznań 1997, s. 83.
5. Grochmal- Bach B., Wychowanie i terapia w rewalidacji dzieci i młodzieży, Impuls, Kraków 2000.
6. Rutkowiak J., Społeczno-edukacyjne warunki dialogowania a neoliberalna kultura indywidualizmu, [w:] Pedagogika dialogu. Doświadczenie dialogu w rzeczywistości XXI wieku, (red.) E. Dąbrowa, D. Jankowska, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, 2010, Warszawa.

*Малежик Н. В.,
ст. лаборант курсів підвищення кваліфікації
Навчально-наукового інституту неперервної освіти
Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова,
(м. Київ, Україна)*

**ВИКОРИСТАННЯ УПРАВЛІНСЬКИМ СКЛАДОМ ЗАКЛАДУ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (ЗЗСО) ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ
ДОГОВІРНОГО ПРАВА ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АВТОНОМІЇ**

Правова компетентність, як і правова культура, правова грамотність є важливими складовими професійної компетентності сучасних вчителів [1], а також – педагогів-організаторів, соціальних педагогів, практичних психологів, а особливо – заступників директорів, директорів закладів загальної середньої освіти, тобто управлінського складу, з огляду на наступне.

В сучасних умовах, коли заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО) за своїм бажанням може реалізовувати академічну, організаційну, кадрову, фінансову автономію, керівництво таких закладів постає перед проблемами організації та впровадження змін, необхідних для функціонування зазначених видів автономії, оскільки: 1) підвищується складність управлінської роботи, що вимагає від керівника ґрунтовного опанування компетенціями в галузі управління та менеджменту; 2) необхідно працювати з документами нормативно-правового характеру, правильно застосовувати норми чинного законодавства в сучасних умовах, що часто змінюються; 3) керівник стикається з новими викликами, як от: організація діловодства та бухгалтерського обліку в закладі освіти, відкриття рахунків в органах казначейства, складення кошторисів та контролю за використанням бюджетних коштів, залучення благодійної (спонсорської) допомоги, участь у тендерних процедурах; 4) управління ЗЗСО потребує вміння вибудувати стратегію діяльності даного ЗЗСО, аналізу внутрішніх, зовнішніх чинників, що можуть вплинути на ефективність його роботи, розгортання роботи з партнерами закладу освіти та ін. зацікавленими особами, піклувальними радами, батьками здобувачів освіти, громадськістю, соціальними інститутами; 5) необхідності перебудови концепції освітнього процесу відповідно до вимог законодавства щодо реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти – як тих, які мають особливі освітні потреби, так і тих, хто бажає опанувати навчання за різними видами, формами (екстернат, дистанційна освіта, сімейна освіта, педагогічний патронаж та ін.); 6) управління та розпорядження майном та (або) грошовими коштами, що знаходяться на балансі та або банківських рахунках ЗЗСО, контроль за витрачанням освітньої субвенції.

Крім цього перед керівництвом ЗЗСО постає необхідність укладання різного роду договорів та контролю за їх виконанням, наприклад: щодо можливого бухгалтерського обслуговування закладу освіти; щодо організації підвезення здобувачів освіти, педагогічних працівників до/із закладів освіти для забезпечення вимог щодо територіальної доступності закладу освіти; щодо організації харчування дітей; договори оренди приміщення, харчоблоку тощо; щодо отримання/надання комунальних послуг; щодо надання/отримання платних освітніх та інших послуг за

договорами (наприклад, підвищення кваліфікації вчителів, що віднині має здійснюватися щороку).

Вирішенню вищезазначених проблем/питань саме й сприяє володіння правовими компетентностями, зокрема компетентностями щодо договірного права. Договірне право – системно упорядкована сукупність правових норм, розміщених у Цивільному кодексі України, інших актах законодавства та норм-вимог, розміщених в інших джерелах права, які встановлюють: принципи договірних відносин (насамперед, справедливості, добросовісності, розумності, свобода договору та ін.), правила та порядок укладення договорів, зміст договору, тобто права та обов'язки сторін, шляхи забезпечення виконання договірних зобов'язань, правові наслідки неналежного виконання (невиконання) договірних зобов'язань, способи захисту порушених прав та інтересів сторін договору [2, с. 81].

Метами договірного права, тобто способами, засобами, що використовуються для регулювання відносин, які становлять предмет договірного права, є імперативний та диспозитивний. Диспозитивність означає, що сторони можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Проте сторони *не можуть відступити* від імперативних приписів, що містяться в актах цивільного законодавства, та спрямовані забезпечити публічні інтереси, публічний порядок. Імперативність норм повинна *прямо фіксуватися*, тобто в законі має бути пряме застереження про те, що сторони не мають права відступити від встановлених правил. Диспозитивні засади цивільного права надають можливість сторонам укласти не тільки договір, передбачений актами цивільного законодавства, але й такий, що цими актами не передбачений, але за умов, що він їм не суперечить.

Загалом правова компетентність передбачає "...знання про значення, основні сфери і механізми правового регулювання...", суспільних відносин, а конкретніше – відносин в сфері освіти, "...уміння виділяти правові аспекти життєвих ситуацій і визначати доцільність їх вирішувати саме правовими шляхами; визначення оптимуму правової інформації, уміння бачити правові наслідки схвалюваних рішень і здійснюваних дій, здатність до аналізу правових ситуацій життєдіяльності; готовність і вміння використовувати механізми і засоби правового вирішення проблем, зокрема правової дії на іншу людину [3, с. 28]. Не менш суттєвою є компетенція щодо відповідальності за свої рішення, що передбачає знання "...права в дії" (основи теорії правовідносин; своєрідності освітніх правовідносин, їх різновиду та структурної характеристики й механізмів правового регулювання; нормативно-правових актів)..." [4, с. 120].

Таким чином, можемо зазначити, що питання запровадження автономії повинно вирішуватися кожним закладом освіти окремо з урахуванням багатьох чинників, в тому числі розуміння керівником своєї відповідальності за прийняті рішення щодо різних аспектів діяльності даного ЗЗСО.

Література:

1. *Бакланова Н. М.* Формування правової компетентності майбутніх вчителів [Електронний ресурс] / Н. М. Бакланова. – Режим доступу : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4407/1/Natalia%20M.%20Baklanova.pdf>
2. Договірне право України. Загальна частина : навч. посібник / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін. ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 2018. – 896 с.
3. *Кічук Я. В.* Проблема оцінки рівня сформованості правової компетентності майбутнього соціального педагога у вищій школі / Я. В. Кічук // Наукові записки (Ніжинський державний

університет імені Миколи Гоголя). – Ніжин : Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2009. – № 6. – ч. 2. – 302 с.

4. Кічук Я. В. Специфіка підготовки майбутнього педагога як суб'єкта освітніх правовідносин у вищій школі / Я. В. Кічук. – <http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/263/1/24.pdf>
5. Образовательное право : учебное пособие для бакалавров / под общей ред. Д. А. Аксеновой. – М. : Книгодел, 2016. – 312 с.

УДК

Назаренко Т. Г.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідуюча відділом навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Специфіка вчительської роботи визначається її призначенням в суспільстві, в якому виконуються такі функції (за Л. Щербаковою) [1, с. 5]: вчитель – це посередник між суспільством і учнем (дитина, яка зростає); вчитель – це людина, діяльність якої спрямована у майбутнє та орієнтована на формування людини, активність якої розгорнеться завтра, у змінених умовах.

Для того, щоб виростити людину, гідну майбутнього, треба по всяк час навчати її та навчатися самому. Професія вчителя вирізняється серед інших насамперед способом мислення її представників, почуттям обов'язку і рівнем відповідальності. Основна її відмінність від інших професій за типом “людина – людина” полягає в тому, що вчитель належить і до тих, хто перетворює, і до тих, хто керує. Маючи за мету своєї професійної діяльності становлення і перетворення дитини, вчитель покликаний управляти процесом її інтелектуального, емоційного, фізичного розвитку, формуванням її внутрішнього світу [2, с. 132].

Дослідження демонструють [3, с.122], що фаховість вчителя істотно та безпосередньо взаємопов'язана з учнівськими досягненнями, і це найважливіший у межах школи аспект, що впливає на учня. Роль вчителя набагато вагоміша, ніж вплив шкільної організації, керівництва та фінансових умов, і навіть більше: дослідження виявили прямий зв'язок між підвищенням кваліфікації вчителя і досягненнями учнів [4, с. 15].

У зв'язку з новим порядком щодо підвищення кваліфікації вчителів з 2020 року зробити це можливо в інших організаціях крім інститутів післядипломної педагогічної освіти. Безперервний професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає набуття нових і вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої освіти й практичного досвіду. Безперервного професійного розвитку вчителі набувають за трьома формами освіти: формальної, неформальної, інформальної [5].

Сучасні вимоги до вчителя висвітлені в законі “Про загальну середню освіту”, в якому сказано: “Педагогічним працівником (вчителем) повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень

професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти" [6].

Яким же чином сьогодні підготувати вчителя географії в умовах нової української школи та підвищити його кваліфікацію? Враховуючи нові підходи до ролі сучасного вчителя, відзначимо, що в школі віддзеркалюється те, що відбувається в суспільстві. Соціально-економічні і соціокультурні зміни в країні вимагають суттєвих інновацій і в педагогічній теорії та практиці.

Оскільки в Концепції нової української школи [7] йдеться про компетентнісний підхід до формування змісту та організації освітнього процесу, а компетентнісна освіта базується на знаннях, досвіді та цінностях особистості, то саме вона потребує застосовувати набуті знання й уміння в конкретних навчальних та життєвих ситуаціях, тобто знання стають прикладно-практичними, а не лишаються теоретичним вантажем. Отже підвищити кваліфікацію вчителя географії варто з удосконалення його методичної компетентності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення теоретичних і методичних засад реформування системи освіти України, модернізації змісту географічної освіти, оновлення її організаційно-методичного забезпечення, упровадження дієвих механізмів неперервної освіти вчителя географії в цих умовах.

Сучасна предметна географічна методика враховує й охоплює особливості всіх зазначених у Держстандарті підходів, що орієнтують учителя на: умотивованість знань і навчальної діяльності учнів; забезпечення функційності знань; зміну психологічного клімату (зниження психологічної напруги всіх учасників освітнього процесу, подолання невпевненості, страху, сором'язливості, байдужості); транспарентність між змістовим і процесуальним аспектами; діалогізація навчального процесу; активізація пізнавальної діяльності й розвиток самоорганізації учнів (планування власної траєкторії діяльності, висловлення припущень, прогнозування результатів її, вибір методів навчання, завдань, рефлексія); пріоритетність групової, колективної форм організації навчальної діяльності; упровадження сучасних засобів навчання та ін. [8, с. 5].

Для реалізації умов Концепції нової української школи сучасний учитель географії потребує не готових конспектів уроків, а методики, яка водночас слугуватиме джерелом самоосвіти й створюватиме педагогічні засади для творчості вчителя під час підготовки й проведення не тільки уроків, а й навчальних проєктів, екскурсій (природних та виробничих) тощо.

Наукові співробітники відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України неодноразово привертали увагу географів-методистів обласних інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів до багатьох неузгоджених позицій між вимогами, теорією і практикою навчання. Зазначені суперечності підтверджують потребу в таких спеціальних науково-педагогічних та методичних дослідженнях.

Доцільність і своєчасність виконання цієї наукової розвідки полягає й у тому, що педагогічні дослідження, які науковці відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України виконували в попередні роки, дали підстави для виокремлення фактично не розроблених питань готовності вчителя географії до викликів суспільства в умовах неперервної освіти. Актуалізувалася потреба вивчення, теоретичного опису й систематизації варіантів підходів до конкретизації особливостей методичної компетентності вчителя географії в умовах неперервної освіти, наявність

якої сприятиме інтенсифікації модернізаційних процесів у царині географічно-педагогічної освіти. Таким чином, назріла потреба спеціального фундаментального дослідження щодо підвищення кваліфікації вчителя географії в умовах нової української школи, в якому б провідною ідеєю стало відображення особливостей особистісно орієнтованого, діяльнісного й компетентнісного підходів до формування та розвитку методичної системи неперервної освіти вчителя географії. Це дасть змогу вдосконалити предметну методику, забезпечити дієвість і спроможність її відображати й реалізовувати завдання модернізації освіти в умовах нової української школи. Це слугуватиме базою для розроблення методики навчання географії за оновленим змістом Державного стандарту освіти. Оволодіння цією методикою надаватиме вчителю географії змогу розвивати й удосконалювати методичну компетентність в умовах неперервної освіти і забезпечувати виконання завдань нової української школи на сучасному етапі.

Література:

1. *Щербакова Л.* Профільне навчання в закладах нового типу: Словник-тезаурус теми “Профільне навчання” / Л. Щербакова // Завуч. 2009. – № 11 (квіт.). – С. 4-6. (Сер. “Шк. світ”)
2. *Назаренко Т. Г.* Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика : [монографія] / Т. Г. Назаренко // Педагогічна думка. – К., 2013. – 318 с. – UPL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9886>
3. *Bradshaw M.* World regional Geography: The new global order / M. Bradshaw. – Boston : Mc Graw – Hill, 2000. – 640 p.
4. Angrist and Lavy, 2001, Does teacher Training Affect Pupil Learning. Evidence from Matched Comparisons in Jerusalem Public Schools Journal of Labor Economics, № 2. – 343 p.
5. <https://www.pedrada.com.ua/article/2355-kontsept-pdvishchennya-kvalifikats-vchitelv>
6. Закон про освіту <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2232/>
7. Концепція Нової української школи <https://mon.gov.ua/tag/novaukrainska-shkola>
8. *Топузов О. М., Назаренко Т. Г.* Науково-методичні підходи до організації навчання вчителів географії для професійної діяльності в умовах профільної школи / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко // Рідна школа. – 2012. – С. 3-7. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=rsh_2012_10_3

УДК

Огірко О. В.,
доктор філософії, доцент
кафедри філософії та педагогіки
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені Степана Гжицького
(м. Львів, Україна)

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ З ПРОБЛЕМ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Проблема духовно-морального виховання сучасної молоді є досить актуальною в наш час. Сьогодні молодь виступає активною силою політичних змін і залежно від того, які цінності вона вносить у ці зміни, яку мораль впроваджує, багато в чому буде

залежати майбутнє суспільства, його культура, напрям трансформації. Суспільство зацікавлене в тому, щоб ці цінності і культура були демократичними. Їх формування – завдання актуальне і таке, що потребує нагальної уваги.

Враховуючи потреби України у відродженні духовності молоді, усвідомленні своєї національної належності, навчальні заклади повинні забезпечити наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу змістом моралі та національної духовності, який би допомагав формувати свідомих українців, для яких первинними є Бог і Україна, виховувати їх душі, чесні і сильні характери, сумління, громадянські, моральні та духовні чесноти, спонукав би молодих людей у співпраці з Богом вирости корисними своєму народові.

Досвід багатьох країн світу переконливо показує, що запорукою процвітання будь-якої нації є її здорова духовна сфера, бо висока духовність формує людину. Позбавлення народу його духовності призводить до поширення зневіри, бездуховності, аморальності, зростання злочинності, підлості та підступності, ненависті. Для України, що перебуває в умовах духовного і морального відродження, найважливішими завданнями є гармонійний розвиток душевних і фізичних сил молоді.

Розвиток освіти сьогодні відбувається на фоні духовної спустошеності сучасного суспільства, втрати ним духовних ідеалів, доказом чого є розповсюдження таких негативних якостей людини як лицемірство, злість, агресія, зрадництво, егоїзм, нахабність, жорстокість, байдужість тощо.

Негативний вплив на розвиток освіти також здійснюють подальша дегуманізація всіх сторін життя суспільства, девальвація загальнолюдських цінностей, непомітна підміна істинних цінностей анти-цінностями масової культури, посилення процесу індивідуалізації, домінування ринкових відносин, що призвело до загострення духовної кризи особистості. Як наслідок, сучасна людина перетворилася на бездуховну інтелектуальну машину, яка поступово духовно і культурно деградує, втрачає свою індивідуальність, жагу до самовдосконалення і розвитку власного творчого потенціалу, смисл життя вбачає у нагромадженні цінних речей, власному добробуті, виживаності і самозбереженні. Освіта розглядається нею як товар, який має високу ринкову цінність; засіб перспективного конкурентоспроможного становища на ринку праці та лише потім як засіб надбання знань.

Тому сьогодні гостро відчувається необхідність у переакцентуванні загальної середньої освіти на духовно-моральний розвиток якостей особистості молоді, формування в неї духовно-культурних цінностей освіти як основ для трансляції духовної, а не матеріальної культури, розвитку не просто письменною людиною, а гармонійно і всебічно розвиненої, широко мислячої, духовно-культурної освіченої особистості. За висловом В. Сухомлинського: “Знання без виховання – меч в руках божевільного”.

Проблема підвищення кваліфікації вчителів з проблем духовно-морального виховання розглядалася багатьма сучасними вченими, педагогами, зокрема, В. М. Жуковським, І. Л. Сіданіч, А. В. Євтодюк та ін.

Колективом авторів була розроблена Навчальна програма підготовки вчителів курсів духовно-морального спрямування (на основі християнського віровчення). Метою програми підготовки вчителів для викладання курсів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах є ознайомлення з теорією та методикою викладання, зі змістом, завданнями, принципами, формами, методами та засобами духовно-морального виховання на засадах християнських цінностей, сприяння становленню християнських компетентностей школярів і громадянських

компетентностей особистості. Основна увага зосереджується на основних проблемах виховання на християнських моральних цінностях і передбачає проведення різних форм занять, теоретичну, методичну та практичну підготовку, дозволяє оперативно враховувати професійні запити і потреби слухачів.

До проведення занять залучаються досвідчені науковці вищих навчальних закладів, працівники ОППО, досвідчені педагогічні працівники закладів освіти України. Контрольно-оцінювальні заняття проводить координатор з фаху, представники адміністрації ОППО [1, с. 5-6].

Під час навчання вчителі ознайомлюються з основними релігіями світу та їх морально-етичними вченнями. Пізнають історію християнства від апостольських часів до сьогодення. Отримують глибокі знання із Святого Письма як історії спасіння людства та невичерпного джерела віри та моралі людства. Знайомляться з елементами теології як науки про Бога – Творця, Вседержителя і Батька всього людства. Особлива увага надається пізнанню особи Господа нашого Ісуса Христа Спасителя людства, який є істинним ідеалом для наслідування, в якого ніколи не було дисгармонії між словами і ділами. Основою перепідготовки вчителів є осмислення основ християнської етики, як науки про моральне добро людини на основі абсолютних вартостей, якими наповнена християнська культура. Християнська етика ґрунтується на універсальному моральному законі людства – десяти Заповідях Божих (Вих. 20.2-17) і двох головних заповідях Любові (Мт. 22. 37-39), а також на ділах милосердя щодо душі та тіла ближніх (пор. Мт. 25.35-36; Лк. 6.36), євангельських радах і блаженствах (Мт. 5.3-12). Християнська етика закликає шанувати Бога думками, словами, ділами, а також шанувати батьків, власне і чуже життя, чистоту, майно, честь, славу, гідність і почуття.

Вчителі ознайомлюються також з елементами християнської педагогіки та християнської психології. Ґрунтовно вивчають методику викладання християнської етики для початкової, основної та старшої школи.

Слід наголосити, що в рамках підвищення кваліфікації вчителі пізнають основи духовності, яка проявляється: у долученні до традиційних духовно-моральних цінностей і народної духовної культури; у постійній праці над моральним вдосконаленням; у прагненні до істини (пор. Ів. 8, 32); у потребі до самопізнання і самореалізації; у необхідності слухати власну совість і зберігати її чистою; у прагненні зберігати мир у власній душі та в суспільстві; у вмінні користуватися своєю свободою і поважати свободу інших людей, бо свобода – це не бажання робити те, що хочеш, а бажання робити тільки те, що веде до добра; у творчості, скромності і здатності стримуватися; у здатності бачити в людях позитивні якості, приймати інших такими, які вони є; у прагненні до добра; у здатності любити і приймати любов. Духовність – це моральна або релігійна культура душі, тобто коли людина відповідає за свої вчинки перед собою, ближнім і Богом. Вона проявляється в людей, які постійно розважають над Словом Божим, вшановують його, читають Святе Письмо і реалізують його настанови у житті. Духовність – це приналежність людини до Божественного через віру, надію й любов, це життя людини у святості й досконалості.

Моральність – внутрішнє налаштування особи діяти відповідно до своєї совісті, свободи та волі. Духовність – це “вертикальний” вимір людського буття. Моральність – це “горизонтальний” вимір буття людини.

Принципами духовно-морального виховання є наступні: ненасилля; поєднання поваги до особистості молоді з розумною вимогливістю до них; єдність педагогічних впливів; принцип особистості; принцип системності, послідовності й наступності у

вихованні; зв'язок виховання з життям; індивідуальний підхід до молоді у вихованні; єдність педагогічних вимог навчальних закладів, сім'ї, Церкви і громадськості; гармонійне поєднання свободи, відповідальності та необхідності; цілеспрямованість виховання; антропологічний принцип (повага людської гідності, згідно якого людина, створена на образ і подобу Божу, покликана пізнавати і любити свого Творця та своїх ближніх); принцип невинного піклування; своєчасність; відповідальність; любов; покора; інтеріоризація (увнутрішнення); містагогія (променевий процес виховання).

Найважливішими принципами такого виховання є аксіологічні принципи, а саме: принцип природовідповідності (врахування природи людини, вікових та індивідуальних особливостей); принцип культуровідповідності (органічний зв'язок з історією українського народу, традиціями, звичаями); принцип особистісної орієнтації (наявність індивідуального підходу); принцип соціальної відповідності (формування у молоді готовності до розв'язання життєвих проблем); принцип превентивності (запобігання негативних проявів поведінки у молоді); принцип життєвої смислотворчої самодіяльності (постійне самовдосконалення); принцип свободи совісті (можливість особистого вибору). Використовуються методи духовно-морального виховання молоді, а саме методи формування совісті, поведінки, почуттів [1, с. 55-56].

Значний досвід у проведенні підвищення кваліфікації вчителів з проблем духовно-морального виховання нагромаджений в Лабораторії християнської етики, педагогіки і психології в Національному університеті "Острозька академія", Українському католицькому університеті, Київському університеті імені Бориса Грінченка та Навчально-науковому інституті менеджменту та психології ДЗВО "Університет менеджменту освіти". Такі курси для педагогів регулярно проходять в Інститутах післядипломної педагогічної освіти Києва, Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Одеси, Сум, Черкас та інших міст.

Література:

1. Жуковський В. М. Навчальна програма підготовки вчителів курсів духовно-морального спрямування (на основі християнського віровчення) / В. М. Жуковський, О. В. Огірко, А. В. Євтодок та ін. // Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – К., 2012. – 70 с.

УДК

*Палагін О. М.,
кандидат технічних наук, викладач кафедри
Суднових енергетичних установок і систем Дунайського інституту
Національного університету "Одеська морська академія"*

ІНЕРЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІД ЧАС РУХУ ВСЕРЕДИНИ ОБ'ЄМУ РІДИНИ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО ПОСИЛЕННЯ ХИТАВИЦІ СУДНА

Вступ. Транспортні судна погрузного типу є унікальними за призначенням свого використання. Сучасні тенденції в розвитку водного транспорту, що використовується для перевезення великогабаритних і нестандартних вантажів на судах погрузного типу, вимагають використання нових підходів до технології експлуатації таких суден.

На перше місце виходять вимоги до підвищення їх надійності і скороченні термінів проведення вантажно-розвантажувальних операцій без зниження показників аварійності.

Специфічні особливості конструктивного виконання таких суден при зануренні або спливанні судна на місці приймання або здачі вантажу завжди призводять до однієї і тієї самої проблеми – виникнення і подальшого хаотичного руху повітряних порожнин всередині заповнених баластною водою танків судна. Через надмірний обсяг таких порожнин їхні інерційні характеристики під час руху всередині об'єму рідини, можуть призводити до посилення хитавиці судна, давати високі додаткові навантаження на його корпус, або призводити до виникнення аварійних ситуацій з негативним результатом – втратою вантажу, затопленням судна тощо.

З урахуванням вищевикладеного вимагає вирішення актуальна науково-технічна проблема, яка полягає в розробці нових принципів функціонування технічних систем суден погрузного типу, що забезпечать істотне підвищення якості їхньої експлуатації за рахунок використання нової системи усунення надмірного повітря з робочих обсягів баластних танків і зниження аварій, пов'язаних з додатковою хитавицею судна [1, 2, 3, 4, 5].

Рисунок 1.2 – Судно Target

Основна частина. Метою роботи є підвищення ефективності роботи та експлуатаційних характеристик суден погрузного типу шляхом розробки нової технології усунення надлишкових паразитних обсягів повітря в суднових технологічних танках.

Поставлена мета досягається через вирішення таких допоміжних завдань:

– зробити аналіз технологічних і експлуатаційних особливостей роботи суден погрузного типу і в сукупності з результатами теорії плавання замкнених обсягів в рідині розробити нову технологію заповнення водою баластних танків для головного експлуатаційного режиму – баластування судна при його зануренні з присутністю в баластних танках великих паразитних повітряних обсягів [1, 2, 3, 4];

– розробити на основі гіпотези про взаємопроникаючі континууми математичну модель двовимірного ізотермічного коливального руху всередині судового

баластного танка великих обсягів повітря в воді за умови занурення судна на хвилюванні з метою моделювання процесу усунення паразитного повітря під час топінговки баластних танків [2, 4];

– встановити на основі чисельного підходу з використанням багатомасштабного моделювання основні фактори, що впливають на місця скупчення паразитних обсягів повітря в баластних танках і вплив основних судових експлуатаційних показників на роботу розробленої системи щодо усунення паразитного повітря в танках;

– отримати нові науково-технічні результати, що відображають зміну основних експлуатаційних характеристик судна на хвилюванні і тих наукових даних, які описують поведінку паразитного обсягу повітря в судовому баластному танку в ході процесу його руху і розпаду на ряд дрібних повітряних обсягів;

– розробити універсальну методику проектування, монтажу та алгоритм інтегрування в судові системи OCTOPUS і CARGOMASTER для системи видалення надлишкових паразитних обсягів повітря з баластних танків на судах погрузного типу.

Висновок: Наукова новизна одержаних результатів полягає у створенні моделей та методик руйнування великих паразитних обсягів повітря на поверхні води в судових баластних танках, що дають змогу підвищити ефективність стабілізації крену суден погрузного типу під час хвилювання морської поверхні.

Література:

1. Саранин В. А. Равновесие жидкостей и его устойчивость / В. А. Саранин. – М.: Институт компьютерных исследований, 2002. – 144 с.
2. Григорьева И. В. Исследование эволюции пространственного газового пузыря в идеальной несжимаемой жидкости / И. В. Григорьева // Вестник Кемеровского государственного университета. – Выпуск 4. – Кемерово, 2000. – С. 123-128.
3. J. Li. Euler–Lagrange simulation of flow structure formation and evolution in dense gas–solid flows. – Enschede, 2002. – P. 212.
4. Лэмб Г. Гидродинамика / Г. Лэмб. – М.–Л.: Гос. изд-во технико-теоретической лит-ры, 1947. – 928 с.
5. Аксютин Л. Р. Борьба с авариями морских судов от потери остойчивости / Л. Р. Аксютин // Судостроение. – 1986. – 160 с.

УДК

Себало Л. І.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики початкового навчання,
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ У САМООСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Для майбутнього вчителя початкових класів, студента, молодої людини, яка починає свій професійний шлях, важливим є відчуття впевненості у професійній діяльності, вміння адаптуватись до конкретних умов, реформ Нової української школи

та змін у педагогічній сфері та суспільстві, бути психологічно стійкими, розвивати свою здатність до самоосвіти. Існування таких потреб вимагає пошуку нових форм організації навчально-виховного процесу, які дозволили б їм: досягти високого рівня знань, вмінь та навичок самостійно набувати і застосовувати їх на практиці; розвивати себе як творчу особистість, здатну до ефективної самостійної професійної діяльності; розвивати навички критичного, логічного, аналітичного мислення, пізнавальної та дослідницької діяльності; розвивати комунікаційну компетентність із застосуванням сучасних засобів.

Саме тому, доцільно розглянути *кейс-технологію* як педагогічну технологію, що допомагає у самостійній роботі та самоосвіті і спонукає майбутніх педагогів до активної самостійної діяльності.

Кейс-технологія набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах світу на початку минулого століття, та була вперше застосованою Фредеріком Ле Пайем у 1829 р. (*Pierre Guillaume Frédéric le Play*), а згодом – англійськими дослідниками М. Шевером, Ф. Едейем та К. Сйтсом [4, с. 2-11]. Однією з інтерактивних методик, що стала застосовуватись під назвами “кейс-метод”, “метод аналізу ситуацій”, “кейс-стаді”, “кейс-технологія” у світовій практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Існує декілька визначень даного методу – кейс-метод, кейс-стаді, кейс-технологія та ін. В перекладі з англійської кейс – випадок, кейс-стаді (*англ. case study*) – повчальний випадок, метод аналізу ситуацій. Класичним є визначення поняття “кейс-стаді” як опис ситуації, яка реально існувала. Кейс-стаді, за визначенням дослідників (Ш. Бобохуджаєв, З. Юлдашев), це “сукупність умов та обов’язків, що описують конкретні, реальні обставини на даному етапі” [1, с. 9].

В основу кейс-методу покладено концепції розвитку логічного мислення та розумових здібностей. Сьогодні дана педагогічна технологія застосовується досить широко при вивченні практично усіх навчальних дисциплін. Кейс – це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, кейс-метод може застосовуватися при закріпленні знань та вмінь, що були отримані на попередніх заняттях, сприяти розвиткові навичок аналізу та критичного мислення, зв’язку теорії та практики.

При застосуванні кейс-методу у навчанні майбутніх фахівців В. Ягоднікова виділяє цілі, на які даний метод спрямований: кейс-потреби, кейс-вибір, кризовий кейс, конфліктний кейс, кейс-боротьба, інноваційний кейс [3]. При цьому навчальні завдання полягають у:

- набутті навичок використання теоретичного матеріалу для аналізу
- практичних проблем;
- формуванні навичок оцінювання ситуації, вибір та організацію пошуку основної інформації;
- виробленні вмінь формулювати питання і запити;
- виробленні умінь розробляти багатоваріантні підходи до реалізації плану дії;
- формуванні вмінь самостійно приймати рішення в умовах невизначеності;
- формуванні навичок та прийомів всебічного аналізу ситуацій,
- прогнозування способів розвитку ситуацій;
- формуванні вмінь та навичок конструктивної критики.

Серед педагогів, які активно застосовують кейс-технологію, існує переконання, що цей метод не потребує значних технічних і часових витрат, сприяє варіативності у виборі методів і засобів навчання. Ефективною є дана педагогічна технологія при вивченні майбутніми вчителями початкових класів теорії навчання та виховання,

вікової психології, окремих методик викладання мови, математики, природничих дисциплін та ін., тобто таких дисциплін, які спрямовані на формування вмінь та навичок аналізу, аргументованого вибору, розробки і прийняття самостійних рішень тощо.

Так, робота над кейсом (конкретною ситуацією, що потребує аналізу) передбачає:

- самостійний розбір обраної (конкретної) ситуації;
- “мозковий штурм” малою групою;
- публічний виступ із представленням та захистом запропонованого вирішення конкретної ситуації;
- опитування учасників роботи над кейсом з приводу аналізу фактів кейсу, який розглядається.

Робота над кейсом має дві частини – самостійну роботу та роботу в аудиторії. Викладачі, які застосовують даний метод у навчанні, вважають, що ця педагогічна технологія буде успішною при створенні необхідних умов:

- забезпечення достатньо високої складності пізнавальних проблем, які потрібно вирішувати студентам;
- створення викладачем логічного ряду запитань щодо пізнавальної проблеми, які спонукають студентську молодь до пошуку істини;
- створення в аудиторії атмосфери психологічного комфорту, яка має сприяти вільному висловлюванню студентами думки, не боячись помилитися;
- відведення спеціального часу на осмислення способів вирішення проблеми;
- організація спеціальної підготовки викладачів до запровадження методики кейс-технології.

Отже, застосування викладачем кейс-методу стимулює індивідуальну активність студентів, формує позитивну мотивацію до навчання, дозволяє підвищити пізнавальний інтерес до навчальних дисциплін, радикально змінити ролі учасників навчально-виховного процесу, сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок майбутніх учителів початкових класів, стимулює невпевнених у собі студентів, забезпечує високу ефективність навчання і розвитку майбутніх фахівців, формує певні особистісні якості та компетентності та надає можливість самовдосконалюватись, логічно мислити, самостійно та свідомо діяти, розвивати свій творчий потенціал та актуалізує потреби у самоосвітній діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує розв’язання всього комплексу проблем, що акцентує увагу на технологіях, що допомагають у підготовці майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. Продовжити науковий пошук можливо у таких напрямках: розвиток самоосвітньої компетентності студентів ЗВО; розробка портфоліо самоосвітньої діяльності студентів, залежно від рівнів сформованості у них зон найближчого або актуального розвитку тощо.

Література:

1. *Бобохуджаев Ш. И.* Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш. И. Бобохуджаев, З. Ю. Юлдашев. – Ташкент, 2006. – 88 с.
2. *Себало Л. І.* Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності : дисертація канд. пед. наук / Л. І. Себало ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

-
3. Ягоднікова В. В. Кейс-метод (Case study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців [Електронний ресурс] / В. В. Ягоднікова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm. – Назва з екрана.
 4. MacDonald B. “Case Study and the social philosophy of educational research” / B. MacDonald // Cambridge Journal of Education. – Vol. 5. – P. 2–11, 1975.

УДК

Телецька Л. І.,
кандидат педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки та методики початкового навчання
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕРАКТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Громадянська компетенція ґрунтується на ідейному багатстві народу, його морально-етичних цінностях, виховній мудрості, що трансформовано в його педагогічному досвіді. Для того, щоб діти стали творцями своєї долі, необхідно, аби вони за час навчання, виховання в школі засвоїли історію розвитку своєї держави, духовність, культуру рідного народу, глибоко пройнялися його національним духом, способом мислення і буття.

Ефективність формування громадянської компетентності залежить від вибраних педагогом технологій, форм, засобів і методів навчання та виховання.

Сучасні педагоги пріоритетну роль у своїй педагогічній діяльності відводять активним методам і формам, що ґрунтуються на демократичному стилі, сприяють формуванню критичного мислення, ініціативі, творчості, розвивають уміння міркувати, аналізувати, ставити запитання, шукати відповіді, робити висновки.

Сучасний етап у розвитку шкільної освіти пов'язаний з упровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації навчального процесу. Це вимагає підвищення професійної майстерності вчителя, доозброєння його новими знаннями, сучасними компетенціями, методами і технологіями, які б дозволили йому перебудувати навчально-виховний процес відповідно до нових вимог і підходів, спрямувати його на розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями.

Компетентнісна освіта зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, що зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань та умінь. Формування громадянської компетентності в широкому сенсі полягає в тому, що зміст усіх шкільних предметів формує людину-громадянина. Громадянська компетентність – це компетентність, спрямована на формування людини-громадянина, особи, якій властиві громадянські якості. Громадянська компетентність у вузькому сенсі ототожнюється з політико-правовим курсом. Основний сенс цього підходу полягає в тому, що учень молодшої школи, ознайомлюється, в ході вивчення певних дисциплін, зі своїми правами та обов'язками.

Таким чином, громадянська компетентність – це особистісно зорієнтоване навчання, виховання та розвиток соціальних компетентностей молодшого школяра.

Стосовно формування громадянської компетентності молодших школярів поняття “педагогічна технологія” осмислюється, як комплексна інтеграційна модель з вдосконаленим змістом, управлінням виховною діяльністю відповідно до цілей і завдань, спрямованих на реалізацію проєктованого результату.

Культурологічний аналіз процесу формування громадянської компетентності молодших школярів припускає дослідження громадянських цінностей, моральних норм і принципів, ідеалів, що становлять ціннісно-сміслову ядро громадянської культури школяра, що формується в соціумі.

У найзагальнішому вигляді технологія формування громадянської компетентності молодших школярів може бути ідентифікована як педагогічна стратегія формування майбутніх свідомих громадян нашої держави.

Формуванню громадянської компетентності учнів сприяють інтерактивні технології, які припускають взаємодію усіх учасників освітнього процесу в рішенні учбових і практичних завдань. До них відносяться, наприклад, дискусії, рольові ігри, соціальні проєкти, колективне вирішення творчих завдань. Саме інтерактивні технології створюють необхідні умови як для становлення і вдосконалення громадянської позиції через включення учасників освітнього процесу, так і для усвідомлення і прийняття ними моральних цінностей суспільства. Вони застосовуються на уроках усіх предметів, та відповідають сучасним вимогам модернізації освіти.

Формування знань може бути забезпечене і за допомогою заучування тексту на пам’ять, зубрінням. Але такі методи не дозволять прищепити повагу до старших, відповідальність за свої вчинки і т. п. Тому освоєння інтерактивної технології стає необхідністю для тих, хто насправді прагне до формування цивільних якостей молодших школярів.

Спираючись на запропоновану класифікацію Т. С. Паніной, Л. Н. Вавилової, слід виділити етапи формування громадянської компетенції молодших школярів. Кожному етапу відповідають структурні компоненти цього складного новоутворення.

Перший етап. Мета цього етапу це створення умов для якісних змін в учнів, збагачення досвіду дій і поведінки. Завданням цього етапу є формування пізнавального компоненту і створення умов для оволодіння молодшими школярами досвідом учбової діяльності.

Другий етап. Мета цього етапу сприяти розвитку громадянських почуттів і стосунків; а завданням є формування емоційного компоненту.

Третій етап. Мета – сприяти вдосконаленню компонентів в формуванні громадянської компетентності молодших школярів; завданням є формування мотиваційно-поведінкового компоненту.

Ця технологія дозволить у виховному процесі створити якісно новий вид діяльності, сформувати у молодших школярів прагнення самостійно приймати рішення, прогнозуючи їх можливі наслідки, захищати свої інтереси, шануючи права і інтереси інших людей, грамотно виконувати свої соціальні ролі і функції, успішно будувати свої взаємини з навколишнім світом і знаходити способи самореалізації в соціально-значущій діяльності.

Отже, інтерактивні методи у поєднанні з класичними методами навчання утворюють ідеальну основу для формування громадянської компетенції в початковій школі. Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє вчителю доцільно

підібрати методи саме для конкретної теми, а також вибрати методи відповідно до рівня знань учнів класу.

Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягається висока результативність у засвоєнні матеріалу і формуванні громадянської компетентності. Крім того, розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми, а також вміння співпрацювати.

Впровадження системи інтерактивного навчання приносить користь: конкретному **учню** – усвідомлення включення в спільну роботу, комунікації у готовність до роботи у групах на інших уроках, розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні; **навчальній групі** – розвиток навичок спілкування і взаємодії у малій групі, формування ціннісно орієнтованої єдності групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності; **класу** – оцінювання процесу і результату спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності класу, розвиток аналізу й самоаналізу у процесі групової роботи; у **траєкторії зв'язку “клас-учитель”** – нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності, багатомірне опанування навчального матеріалу, формування готовності до особистісної взаємодії. Отже, використання інтерактивних методів навчання під час формування громадянської компетентності в початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної.

Література:

1. *Бібік Н. М.* Компетентність і компетенції в результатах початкової освіти / Н. М. Бібік // Початкова школа. – 2010. – № 9.
2. *Іванюк І. В.* Виклики та проблеми впровадження громадянської освіти у навчально-виховний процес школи / Постметодика. – 2012. – 6 (109). – С. 49–56.
3. *Пометун О. І.* Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. / О. І. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65-69.
4. *Поплужний В. Л.* Громадянськість і вікові аспекти її розвитку / В. Л. Поплужний // Рідна школа. – 2004. – № 11. – С. 33-35.
5. *Терещенко А. Б.* Сучасний стан громадянської освіти в Україні та європейських країнах: аналітичний звіт [Електронний ресурс] / А. Б. Терещенко, О. В. Овчарук, І. В. Іванюк. – К., 2013.
6. Шкільний курс “Громадянська освіта: основи демократії” та методика його навчання: підручник для студентів / [Т. В. Бакка, Т. В. Ладиченко, Л. В. Марголіна та ін.]. – Х. : Вид. група “Основа”, 2009. – 254 с.

*Шафранска Каріна,
PhD, ад'юнкт,
Християнська академія теологічна
(Варшава, Польща)*

АКСІОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЛОГОПЕДІВ У ПОЛЬЩІ

Проблема аксіологічної спрямованості фахової готовності майбутніх логопедів у Польщі у контексті розгляду соціокультурного розвитку сучасного польського суспільства зумовлена потребами як теоретичного рівня, так і потребами суспільної практики, насамперед необхідністю переосмислення тих радикальних світоглядних змін, що відбуваються в масовій свідомості людей, потребами досягнення розуміння між поколіннями, включення молоді в процесі активної соціальної творчості. Актуальність досліджуваної проблеми продиктована також зміною світоглядних основ картини світу майбутніх логопедів – як природничо-наукової, соціальної, так і педагогічної.

Педагогічна освіта логопедів пов'язана з аксіологією як наукою про природу цінностей, про взаємозв'язок цінностей, про певну залежність художніх цінностей не лише від соціокультурних, а й особистісних чинників. Аксіологічна компонента виступає центральною у художньому пізнанні. Мистецтвознавці наголошують на провідній ролі естетичного ставлення як системного вираження ціннісного смислу мистецтва. Проникнення до глибинної сутності мистецьких образів неможливе поза оцінним ставленням.

У цьому контексті на особливу увагу серед польських дослідників заслуговують праці у галузі естетотерапії (А. Хмельницька-Пласкота), педагогічної терапії (Е. Галінська, Е. Малаховська.) Цікавим в означеному контексті є також досвід Академії Спеціальної Педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві. Підрозділи академії активно беруть участь у реалізації науково-дослідницьких проектів у таких галузях, як педагогіка, спеціальна педагогіка, психологія, соціологія та соціальна робота.

Надзвичайно плідним є досвід Наукової секції Польського Товариства Психіатричного при Мазовецькому Спеціалізованому Центрі Здоров'я імені Яна Мазуркевича в Прушкові, що працює над проблемою “Арт-терапія у клінічній практиці” (А. Хмельницька-Пласкота); науковий доробок Бартоша Лози – керівника Польського товариства Психіатричного та товариства Amici di Tworki та його колег А. Мошьолек й І.Патеюк-Мазурек.

У Вищій Школі Суспільної Психології у Вроцлаві є Психолого-педагогічний центр консультування, а саме цікаві семінари для дітей молодшого віку “eMOCje” – групові заняття, під час яких емоційне виховання проводиться з великим елементом стратегій подолання труднощів, які проводять М. Капала, М. Майорчик, Н. Кубяк, А. Ольчак-Ставицька. Особливо цікавим вважаю напрацювання М. Хокси, яка в психолого-педагогічному центрі у своїй роботі поєднує музичну терапію з хореотерапією, бібліотерапію з віршами, театральну терапію з драмою.

Значним досягненням можна вважати доробок Польського Інституту Танцювально-рухової Психотерапії: Ю. Баєв і М. Вишневська – сертифіковані психотерапевти і супервізори танцювальної та рухової психотерапії провадять заняття,

спрямовані на вираження “внутрішнього світу” через рух і танець – роботу з почуттями, емоціями.

Таким чином, застосування логопедами арт-терапевтичних технік у роботі з молодшими школярами ґрунтується на єдності загальнопедагогічної складової та складової, зумовленої специфікою мистецьких дисциплін і художньої творчості (зв’язок викладача, мистецького твору та учня; художньо-творча діяльність у різних видах мистецтва, активне емоційно-творче спілкування). Арт-терапевтичний процес дозволяє створити умови для вільного самовираження учасників, формування у них навичок емпатії, розвитку уміння адекватного прояву власних емоцій, набуття позитивного досвіду близької взаємодії з навколишнім світом, що сприяє зниженню рівня дратівливості, недовіри, нівелюванню переконань щодо власної неповноцінності та схильності до самозвинувачення, подоланню страху самовираження та невідповідності очікуванням дорослих, задоволенню потреб у досягненні успіху та розвитку лідерських якостей.

Література:

1. Chmielnicka-Plaskota A, B.Łoza B, Mosiolek A, I.Patejuk-Mazurek I. Arteterapia w praktyce klinicznej. Warszawa: Wydał Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa psychiatrycznego, towarzystwo “Amici di Tworki:11-18, 2014
2. Galińska E., Diagnostyczne i terapeutyczne aspekty stosowania muzyki w lecznictwie, “Polski Tygodnik Lekarski”, 26, 1981.
3. Glinska-Lahovich A. Arteterapia w nauce i praktyce. Teotia – rozwój – możliwości. wyd. Uniwersytetu Opolskiego: 290,2015.
4. Goffman E., Człowiek w teatrze życia codziennego, PIW, Warszawa 1981.
5. Goleman D., Inteligencja emocjonalna, Media Rodzina, Poznań 1997, s. 83.
6. Grochmal- Bach B., Wychowanie i terapia w rewalidacji dzieci i młodzieży, Impuls, Kraków 2000.

УДК

Янова В. М.
*магістр педагогіки вищої школи,
викладач економічних дисциплін
Дніпровського індустріального коледжу
(м. Дніпро, Україна)*

КЛЮЧОВІ ІДЕЇ ТА МЕТОДИ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА

Сьогодні в умовах модернізації української освіти одним із напрямків оптимізації навчального процесу у середніх та вищих навчальних закладах є його спрямування на демократизацію взаємовідносин викладача та учня, що відображається в нових підходах до навчання: створенні сприятливої атмосфери співробітництва, зниженні монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел і переходу до діалогізованого спілкування з учнями в ході навчального процесу, інтенсифікації впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які дають можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, активізації пізнавально-навчальної діяльності учня.

Педагогіка співпраці – напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію і гуманізацію педагогічного процесу.[1, с. 429].

Термін “педагогіка співробітництва” з’явився після публікації Маніфесту “Педагогіка співробітництва”, що був підписаний у 1986 році робочою групою, до складу якої увійшли 7 відомих на той час педагогів-новаторів: С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов, І. П. Волков, В. А. Караковський, М. П. Щетинин, Є. М. Ільїн, Ш. А. Амонашвілі. Засновником педагогіки співробітництва вважається С. Соловейчик разом із В. Матвєєвим (редактором “Учительської газети”) та вищеназваними педагогами-новаторами.

У Маніфесті було узагальнено новаторський досвід учителів та сформульовано загальні положення педагогіки співробітництва.

Як зазначає Ш. Амонашвілі: “Педагогіка співробітництва – це окреме визначення класичної гуманної педагогіки” [2, с. 47].

До основних ідей педагогіки співпраці, спираючись на текст “Маніфесту”, відносять: ідею зміни стосунків з учнями, засновану на увазі вчителя до учнів; ідею важкої мети; ідею опори; ідею навчання без примусу; ідею вільного вибору; ідею випередження; ідею великих блоків; ідею відповідної форми; ідею самоаналізу; ідею інтелектуального фону класу; ідею колективного творчого виховання; ідею співпраці з батьками; ідею особистісного підходу до дитини замість індивідуального; ідею співробітництва вчителів. [3]

Доведено, що робота з використанням цих ідей дає вражаючий результат – в навчальному закладі створюється сприятливий психологічний клімат процесу навчання, формується високий рівень внутрішньої мотивації учнів до навчання, сам процес навчання оптимізується, і, як наслідок усього, з’являється висока якість знань усіх учнів.

Характеризуючи педагогічні технології, Селевко Г. К. відмічає, що педагогіка співробітництва:

- за рівнем застосування: загальнопедагогічна;
- за філософською основою: гуманістична;
- за орієнтацією на особистісні структури: усебічно гармонійна;
- за змістом: навчаюча+виховна, гуманістична, загальноосвітня, прониклива;
- за типом управління: система малих груп;
- за організаційними формами: академічна+клубна, індивідуальна+групова, диференційована;
- за підходом до дитини: гуманно-особистісна, суб’єкт-суб’єктна;
- за переважаючим методом: проблемно-пошукова, творча, діалогічна, ігрова;
- за категорією тих, кого навчають: масова (всі категорії) [4].

Радянському варіанту педагогіки співпраці за основною сутністю відповідає партнерська педагогіка західного зразка. Розглянемо основні положення західної (а відтепер і нашої) партнерської технології:

- Учитель і його учень (учні) – ділові партнери у досягненні мети.
- Основа співробітництва – контракт з точно визначеними обов’язками, термінами, результатами, санкціями і фінансуванням.
- Мета учня – опанувати важливий для нього предмет вивчення.
- Мета педагога – допомогти йому в реалізації мети.
- Відповідальність: 50 % відповідальності учня, 50 % – педагога.
- Стимули: для учня – його наміри, для педагога – винагорода.

- Організація процесу: максимальна самостійність учня, втручання педагога лише тоді, коли учень потребує допомоги.
- Постійне формування узагальнених алгоритмів вирішення завдань.
- Упровадження дієвих стимулів самомотивації.
- Максимальна опора на індивідуальні особливості.
- Використання найновіших засобів, що можуть сприяти прискоренню процесу.
- Забезпечення нешкідливості процесу та збереження здоров'я учня.
- Забезпечення індивідуального розпорядку дня.
- Створення комфортних умов [5, с. 131].

У скандинавських країнах педагогіку співробітництва називають “педагогікою діалогу”, що виокремлює вчителя як провідну фігуру успішної педагогічної взаємодії й покладає на нього відповідальність оперативно враховувати особистісні якості вихованців, які постійно змінюються під впливом зовнішніх обставин та індивідуального зростання [6, с. 269].

В педагогіці співробітництва використовуються найрізноманітніші форми навчання: колективно-групова робота, колективна творча робота, робота в мікрогрупах, робота в змінних групах, ігрова діяльність.

Помилково було зводити співробітництво до виключно групової роботи. Воно може бути присутнім і в колективній спільній діяльності (під час полілогу, мозкової атаки, колективного складання інтелектуальної карти (опорної схеми) тощо). І навпаки: групова робота не обов'язково є ознакою співробітництва. У цьому помилка багатьох педагогів-практиків. Вони ділять дітей на групи, часто для розв'язання репродуктивних завдань, і думають, що організують співробітництво. Потім скаржаться, що це віднімає зайвий час на уроці, а результату не дає.

Відтак, можна зробити висновок, що основним методом співробітництва є навчальний діалог. Без діалогічності не вийде взаємодії, оскільки будь-яка спільна діяльність потребує уміння домовитися, вступити у діалог. Саме наявність та якість діалогу свідчать про ступінь реалізації суб'єкт-суб'єктного підходу.

Підласий І., аналізуючи технології навчання, виділив методи, які краще від інших задовольнятимуть вимоги технологій [7, с. 286]. Класифікація методів за педагогічними технологіями надана в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація методів за технологічною спрямованістю

Продуктивна технологія	Технологія співробітництва	Поблажлива технологія
ОСНОВНІ	ОСНОВНІ	ОСНОВНІ
Пояснення Інструктаж Робота з книгою Вправи Тестування	Бесіди Обговорення Дискусія Пізнавальна гра Методи програмованого навчання Практичний метод Навчальний контроль	Розповідь Дискусія Диспут Гра Відеометод Спостереження
ДОПОМІЖНІ	ДОПОМІЖНІ	ДОПОМІЖНІ
Лекція Демонстрація Ілюстрація Відеометод	Ілюстрація Демонстрація Робота з книгою	Ситуаційний метод Нетрадиційні методи

Звичайно, і в педагогіці співробітництва педагог може використовувати відеометод, нетрадиційні методи, лекцію, інші методи, які не відносяться до даної технології. Але тоді він повинен бути готовий до погіршення результатів, і технологія в нього вийде іншою.

Тут зупинимося й визначимо, який результат є бажаним в педагогіці співробітництва. Очікуваний результат наводять автори маніфесту: “Дітей, що виростають в атмосфері співробітництва, можна описати так: усі вони вміють і люблять думати; процедура думання – цінність для них; усі мають дидактичні здібності: кожен може пояснити матеріал іншому; усі мають організаторські й комунікативні здібності; усі певною мірою орієнтовані на людей; усі здатні до творчості; усі мають почуття соціальної відповідальності” [3].

Очікувані результати красномовно підтверджують тезу про те, що співробітництво є не засобом, а метою. Це і є найбільш суттєвою відмінністю традиційної групової роботи від співробітництва.

Виникає і певний парадокс, замкнене коло: у результаті співробітництва формуються якості, необхідні для співробітництва. Але формувати ці якості іншими засобами не треба, просто є різні рівні співробітництва та етапи залучення до спільної діяльності. У якості підготовки до спільної діяльності широко застосовують комунікативні ігри.

Література:

1. *Фіцула М. М.* Педагогіка / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2003. – 528 с.
2. *Амонашвили Ш. А.* Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М. : Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.
3. Педагогика сотрудничества. С. Лысенкова, В. Шаталов, И. Волков и др. // Учительская газета. – 1986. – 18 октября.
4. *Селевко Г. К.* Современные образовательные технологии : учебное пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
5. *Підласий І. П.* Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя (1-7 розділи) / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група “Основа”, 2010. – 360 с.
6. *Ягупов В. В.* Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.
7. *Підласий І. П.* Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя (8-17 розділи) / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група “Основа”, 2010. – 360 с.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ, НАВЧАННЯ І МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТІ

УДК

*Ао Денгаова,
аспірантка кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування
факультету мистецтв імені А. Т. Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ПОТЕНЦІАЛ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОГО САМОСТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Головною метою навчання майбутнього фахівця у ВЗО має стати підготовка високоосвіченої, професійно спрямованої особистості, спроможної знайти своє місце в складних умовах життєвих реалій. Зміни в сфері освіти за останні роки збільшилися до значних масштабів, що вимагає від викладача вміння переосмислювати їх в умовах динамічних змін, а також уміння застосовувати знання, отримані за час навчання у ВЗО в своїй роботі з новими поколіннями. На думку О. П. Хижної “Особливо великий вплив має інформаційний простір на формування ціннісних структур свідомості молоді людини, оскільки саме від цих людських характеристик, не в останню чергу, залежить збереження життя на планеті, примноження інтелектуально-духовного потенціалу людства, а також його позитивної творчої енергії”[4, с. 431].

Фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, як складова цілісного освітнього процесу, також спирається на визначені теоретиками і практиками педагогіки вищої школи, зокрема А. М. Алексюком, Є. В. Бондаревською, І. А. Зязюном та іншими загальнодидактичні принципи, а саме: науковості, фундаментальності, системності, природовідповідності та природодоцільності, єдності логічного та історичного, єдності загальнолюдського та національного, єдності суспільного та особистого, єдності теорії та практики, єдності навчання та виховання.

Український варіант значення понять професії, спеціальності доповнюється близьким терміном “фах” (фахівець). Це, з одного боку демонструє багатство і яскравість української мови, а з іншого, швидше ускладнює, ніж якісно доповнює наукове тлумачення цих термінів, призводить до багатозначності їх вживання [3].

Запропонований логічний ланцюг понять “праця – професія – спеціальність – (фах) – спеціалізація” відображає та підкреслює розгалуженість видів праці людини в

професії, що необхідно враховувати як, так би мовити, “середньо статистичне” явище при визначенні сутності професіоналізму.

Кваліфікація, як рівень отриманої професійної освіти, підтверджується відповідними дипломами в результаті успішного проходження пошукачем поточних і підсумкових кваліфікаційних іспитів, що виявляють і засвідчують його професійну ерудицію. Досягнуті результати праці використовуються при встановленні кваліфікаційних вимог до певних посад, виконання посадових обов’язків. Специфічність процесу фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва полягає у пріоритетності принципу *художності* у викладанні мистецьких дисциплін над загальнодидактичним принципом науковості. Формули “викладати мистецтво як мистецтво” і “говорити з вихованцями мовою самого мистецтва” означають зміну пріоритетів. На думку Г. М. Падалки, – “Формування духовного світу людини, закономірності гармонізації життя, забезпечення природного входження до соціального середовища складають нині особливо важливий предмет наукових пошуків”[2, с. 7].

Удосконалення фахової підготовки вчителя музики передбачає її розгляд крізь призму особистісних структур свідомості, що забезпечують на рефлексивній основі активне переосмислення всіх компонентів освітнього процесу, змісту власної діяльності та суб’єктивних станів особистості, яка самостійно формує власний досвід, прагне активно реалізувати свої можливості, здатна до усвідомленого та обґрунтованого вибору рішень у різних життєвих і навчальних ситуаціях.

Регульовальна роль фахового самоствалення полягає, перш за все, в тому, що на його основі людина починає виокремлювати і сприймати себе як суб’єкта, який діє та “привласнює” результати своєї діяльності. Це піднімає фахову діяльність суб’єкта на якісно новий рівень довільності, керованості; робить її процесом, свідомо співвіднесеним з суб’єктом, таким, що підлягає інтересам реалізації його цінностей, мотивів, мети і завдань. Фахове самоствалення забезпечує суб’єкту орієнтування у власних властивостях і станах, суттєво впливає на процес і результат професійної діяльності, та на цій основі:

1) опосередковує усвідомлену саморегуляцію трудової діяльності, ділового спілкування і службової кар’єри, тобто, дає можливість врахувати індивідуальні особливості як значущу умову у змісті фахових завдань, планів, програм, прогнозів, рішень, критеріїв оцінки успіху-неуспіху тощо;

2) обумовлює усвідомлену саморегуляцію функціональних станів, які виникають у процесі фахової діяльності;

3) управляє формуванням оптимального стилю фахової діяльності, що компенсує недоліки і мобілізує індивідуальні властивості суб’єкта;

4) детермінує процеси фахового самовизначення;

5) координує процеси самодетермінації, що відбуваються у формі професійно-особистісного саморозвитку та самовдосконалення;

6) конститує “акме” прояви особистості як суб’єкта професії, зокрема, професійну зрілість і професійну мудрість.

Таким чином, традиційно використовувана у педагогічній теорії й практиці категорія “виховання духовності” пов’язана з пізнанням духовних цінностей та вивченням моделей їхньої реалізації у діяльності людини й засвідчує рівень її знань й соціального досвіду. В такому контекст і прояв духовності особистості, у певному сенсі, залишається осторонь, а система його духовних цінностей у кращому випадку поповнюється, але не перетворюється й не реконструюється.

Література:

1. *Андрущенко В. П.* Світанок Європи. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко – К., 2015.
2. *Падалка Г. М.* Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274с.
3. *Філософський словник* / за ред. В. І. Шинкарука. – К. : УРЕ, 1986. – 800 с
4. *Хижна О. П.* Формування культури художньо-педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкової школи в епоху неолібералізму / О. П. Хижна // W: Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku. (red. R. Gerlach). Bydgoszcz 2017, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. – С. 431

УДК

*Баранова Л.,
аспірантка
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івава Зязюна НАПН України
(м. Київ, Україна)*

АДАПТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

Концепція кроскультуралізму (інтеркультуралізму) обґрунтовує правомірність співпраці субкультур в багатонаціональному суспільстві. Ідеї кроскультуралізму передбачають забезпечення міжкультурного діалогу шляхом освіти, стабільного балансу культурного різноманіття, підтримки і поваги самоцінності великих і малих культур. Кроскультурний аспект у підготовці фахівців сприяє взаємному розумінню й терпимості, повазі до особистості й культурних відмінностей, а також формуванню позитивного ставлення студентів до представників інших культурних груп та налаштованості на ненасильницьке вирішення суспільних проблем. У результаті міжкультурної взаємодії відбувається взаємообмін знаннями й загальним практичним досвідом, тому залучення до системи освіти кроскультурного аспекту прискорює соціально-економічний і політичний прогрес суспільства [1].

Важливо підкреслити, що кроскультурна підготовка в закладах вищої освіти Канади націлена не тільки на формування комунікативної та предметної компетентності. Одним із важливих її завдань в сучасних умовах глобалізації також стає соціокультурна складова, яка полягає в адаптації міжнародних студентів, формуванні позитивного комунікативного мислення і навичок міжкультурної взаємодії.

Канада є одією з найпопулярніших країн для міжнародних студентів. Згідно з дослідженням Організації економічного співробітництва та розвитку в 2017 році кількість їх досягала 210 000 осіб, що становило 13% усіх студентів, які отримували вищу освіту в Канаді. У 2019 році 21% студентів, які навчалися в закладах вищої освіти Канади були з інших країн, серед них 32% – з Китаю, 16% – з Індії, 8% – з Франції, 4% – з США [6].

Це важливий показник, якщо врахувати той факт, що міжнародні студенти в Канаді платять за навчання втричі більше, ніж громадяни цієї країни. Вони приносять велику фінансову вигоду країні. Наприклад, у 2010 році міжнародні студенти закладів вищої освіти внесли 7,7 мільярдів доларів в економіку Канади, у 2012 році – понад 8 мільярдів доларів. Для порівняння – у 2015 році ця сума становила 12,8 мільярда, а в 2016 році їх внесок становив 15,5 мільярдів [3].

Незважаючи на таку високу оплату, значна кількість студентів-іноземців обирають навчання в Канаді. Студенти, які приїжджають з інших країн, збагачують навчальний досвід канадських студентів, вносячи до їхніх містечок нові культури й мови. Водночас перед студентами-міжнародниками виникає багато проблем. Найбільшою проблемою є відсутність володіння мовою, яка перешкоджає успішній адаптації міжнародних студентів. Це питання було висвітлено у низці наукових публікацій. Наприклад, Л. Ліу поділилася власним досвідом перебування в ролі студента-міжнародника в Канаді. Зокрема вона висловила думку про те, що неволодіння англійською мовою стало перешкодою для успішної участі як у навчанні, так і в спілкуванні. Вона не могла зрозуміти, про що говорять викладачі й однокурсники на заняттях. У неї також виникали труднощі з вирішенням повсякденних проблем, наприклад, з вибором правильного маршруту, придбанням продуктів чи проханням про допомогу [5]. С. Теруї зауважує, що іноді низький рівень володіння англійською мовою може спричинити негативне враження на професора, оскільки той вважає, що студент-міжнародник недостатньо підготовлений до заняття [7]. Дж. Зоу та З. Занк визначили ще кілька проблем, пов'язаних з різними освітніми цінностями. Деякі студенти зауважили, що для них було справжньою проблемою пристосуватися до нового освітнього середовища, яке відрізняється від того, яке вони мали на батьківщині. Один учасник з Бангладешу повідомив, що в канадських університетах наголошують на практичному значенні знань, у той час як їхня домашня освіта орієнтувалася більше на теоретичні знання. Студент з Туреччини повідомив, що ніколи не розраховував написати стільки рефератів, особливо з наукових та інженерних курсів. Деякі студенти-міжнародники звернули увагу на те, що в канадських університетах велика увага приділяється груповій роботі, яка ставить перед міжнародними студентами додаткові проблеми. Учасник з Китаю повідомив, що під час спільної роботи над груповим проектом інші члени групи часто не хочуть спілкуватися зі студентом-міжнародником. Отже, міжнародний студент не дуже багато навчиться з проектної діяльності [8].

Міжнародні студенти також зауважили, що акцент у канадських університетах зміщується на процес навчання, тоді як у їхній країні найважливішим фактором оцінювання був підсумковий іспит. З огляду на це індійський студент зробив висновок, що важливо вчитися з першого дня семестру та регулярно протягом усього семестру, тоді як у його країні студенти активно вчать лише перед складанням іспитів. Це спонукало їх вчитися лише для здачі іспитів.

Взаємостосунки між викладачами та студентами в Канаді іноді можуть здаватися більш близькими та неформальнішими, ніж в їхніх країнах. Для багатьох студентів незвично, що в канадські викладачі просять студентів звертатися до них по імені. Зазвичай викладач інформує студентів про такі формальності на початку семестру.

Як правило, канадські університети мають спеціальний персонал, який допомагає студентам-міжнародникам адаптуватися до нових навчальних закладів та їх вимог. Це академічні консультанти, які підтримують міжнародних студентів, консультують їх щодо навчання та інших послуг, доступних у кампусі, щоб полегшити їхню адаптацію;

інструктори, фахівці з прийому, з обслуговування тощо. Професійні консультанти надають інформацію щодо академічного планування, підтримки студентів, можливостей програми та кар'єри, а також політики та практики коледжів, включаючи: вступ, випуск, переведення, результати програми. Міжнародні студенти також можуть зустрічатися зі своїми викладачами для обговорення питань, що стосуються викладання курсів, форм і термінів контролю та інших речей, які впливають на їхню академічну успішність [4].

Канада створила розгалужену мережу культурних освітніх центрів по всій країні для представлення мовної та культурної різноманітності. Крім того, кожен канадський університет, де навчаються міжнародні студенти, має Міжнародний студентський центр (ISC), метою якого є вивчення мови, розробка навчальних програм, підготовка вчителів, кураторство, всесвітня культурна обізнаність, мультимедійні технології, а також колекція усних історій [2]. Міжнародні студенти користуються їхніми послугами, зокрема програмами орієнтації, які надають новачкам інформацію про навчання й дозвілля в кампусі, короткий опис правил та норм поведінки в Канаді й спілкування з людьми навколо.

Таким чином, умови створені в закладах вищої освіти Канади для адаптації міжнародних студентів, допомагають їм усвідомити культурну, етномовну ідентичність і різноманіття, долучатися до загальнонаціональних та світових цінностей.цінностей.

Література:

1. Баніт О., Баранова Л. Кроскультурна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у контексті адаптивного підходу / О. Баніт, Л. Баранова // Електронне наукове фахове видання “Адаптивне управління: теорія і практика” Серія “Педагогіка”. – Випуск 6 (11), 2019. – URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/151>
2. First Nations and Inuit Cultural Education Centres Program (2019). *Education. Government of Canada*. URL: <https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1100100033700/1531398486038>
3. Economic impact of international education in Canada – 2017 update (2017). *International Education*. URL: <https://www.international.gc.ca/education/report-rapport/impact-2017/sec-3.aspx?lang=eng>
4. International Services. Adjusting to Canada. URL: <https://lethbridgecollege.ca/departments/international-services/adjusting-to-canada>
5. Liu, L. (2011). An international graduate student's ESL learning experience beyond the classroom. *TESL Canada Journal*. Vol. 29, no. 1, pp. 77–92.
6. OECD (2019). *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, URL: <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.
7. Terui, S. (2011). Second language learners' coping strategy in conversations with native speakers. *Journal of International Students*. Vol. 2, no. 2, pp. 168–183.
8. Zhou, G., Zhang, Z. (2014). A Study of the First Year International Students at a Canadian University: Challenges and Experiences with Social Integration. *Canadian and International Education. Education Canadienne Et Internationale*. Vol. 43, Issue 23. URL: <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1288&context=cie-eci>

Барзишена В. В.

викладач

*Хмельницької дитячої музичної школи № 1 ім. М. Мозгового
(м. Хмельницький, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ СЛОВЕСНИХ АНАЛОГІЙ НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО ТА МУЗИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ДМШ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ

Робота будь-якого викладача вимагає постійного урізноманітнення уроків. Особливо це актуально в теперішній час, коли сучасні діти не завжди в потрібній мірі реагують на звичні для нас підходи до навчання. Ця проблема спостерігається і в учнів дитячих музичних шкіл.

Викладаючи сольфеджіо та музичну літературу, я помітила, що мозок учнів постійно потрібно тренувати та напружувати. Причому, завдання не повинні бути механічними, або ж такими, які будуть для учнів занадто складними, нецікавими, нудними. Кожна нова вправа повинна в учнів викликати дуже сильне зацікавлення. Воно повинно бути настільки сильним, що на підсвідомому рівні повинно запускати активні мисленеві процеси. Таким чином, учень чи учениця, відверто цікавлячись поставленим перед ним завданням, починають активно мислити.

Одним із таких інструментів є використання словесних аналогій. Цей інструмент доцільно використовувати як на уроках сольфеджіо, так і на уроках музичної літератури будь-якого шкільного віку. Адже він дозволяє узагальнити обсяг засвоєних за певний період знань учнів, показати рівень логічного мислення, вміння пояснити ту чи іншу відповідь тощо.

Зазвичай, застосування словесних аналогій на наших уроках займає до 5 хв. Це дозволяє розрядити напруженість уроку, і водночас, попрацювати з учнями під новим кутом. Кількість запланованого виділеного часу залежить від завдання для вчителя. Якщо його метою є перевірити якомога більше знань учнів, перевірити логіку розуміння матеріалу учнями, то це займає більше часу. Якщо ж, просто зробити короткий моніторинг знань – це займає менше часу. Не слід забувати і про вікові психологічні особливості учнів.

Також кількість витраченого часу залежить від рівня засвоєння і мислення учнів. Якщо вони активно реагують – така форма займає дуже мало часу (іноді до 1 хв). Якщо ж учні губляться, довго розмірковують – це забирає достатньо багато часу. Взагалі, краще цю форму використовувати в той період, коли учні більш-менш засвоїли матеріал. Адже якщо для учнів така вправа виявиться занадто складною, вона дуже швидко втратить їх інтерес і не буде ефективною.

Тим не менш, не варто її використовувати в той період коли учні дуже добре засвоять матеріал і цей метод виявиться для них занадто легким. Завдання, яке не буде запускати активних мисленевих процесів дуже швидко втратить учнівський інтерес і не буде корисним. З іншої точки зору, наповнення такого методу слід змінити таким чином, щоб він несвідомо спонукав учнів до дії.

Спробую описати використання даного методу у власній педагогічній діяльності. Найбільш вживаним видом словесних аналогій є знаходження з наданого переліку зайвого терміну. Як правило, я наперед готую картки з переліком певних термінів, виразів тощо. Таке завдання здобуло популярність у двох форматах. Перший формат –

паперовий. Учні розглядають картку з виразами та у довільному порядку за піднятою рукою називають і пояснюють, що на їхню думку є зайвим в тому чи іншому переліку. Після спільного аналізу та пояснення ми приходимо до висновку, чи це вірно, чи ні.

Другий варіант застосування цього методу – електронний. Яскраві кольорові картки із набором певних термінів виконуються у вигляді презентації в програмі Power Point, яка демонструється на уроці. Після показу кожного слайду, учні, як і в першому варіанті, в довільному порядку говорять та аргументують правильну на їхню думку відповідь. Далі по клацанню комп'ютерної миші на екрані виділяється правильна відповідь. Для більшого ефекту виокремлення вірної відповіді можна зробити засобами презентації. Наприклад, виділенням іншим кольором, підкресленням вірної відповіді, зміною розміру шрифту тощо. Якщо учень визначив правильний варіант – це в такий спосіб зорозово краще запам'ятовується в пам'яті. Якщо ж ні – аргументується викладачем або тими учнями, які визначили вірну відповідь. Таку форму роботи ми проводимо в ігровій формі. У нас вона має назву гра “Пустотливий гном” або “Знайди зайве” (в залежності, від віку учнів).

Відповідно, не завжди думка учня співпадає з думкою вчителя, або ж з думкою іншого учня. В такому випадку відповідь учня вважається правильною лише тоді, коли він може її логічно пояснити та обґрунтувати. Доречно декільком учням, у яких протилежні правильні відповіді дати змогу захистити свій варіант. Це дозволяє учням вчитися слухати один одного, вміти лаконічно і точно доводити свою правоту, вчитися аналізувати свої відповіді та відповіді однокласників.

Використовуючи такий інструмент на уроках, зазвичай я очікую підвищити зацікавленість учнів до процесу навчання, побачити рівень засвоєння та розуміння ними пройденого матеріалу, виявити рівень їхнього логічного мислення, усунути в них страх помилятися та відповідати на уроці. Адже обов'язковою умовою є те, що в даному завданні немає завідомо вірних чи невірних відповідей. Важливо довести свій вибір.

Словесні аналогії ми потроху починаємо застосовувати в молодших класах. Більш активно реалізуємо таку форму роботи вже в середніх та старших класах.

Наприклад, по сольфеджіо словесні аналогії мають наступний вигляд.

Вибрати лишнє з даного переліку: прима, квінта, тризвук, септима. Правильна відповідь: тризвук. Пояснення: прима, квінта, септима – це інтервали (складаються з 2-ох звуків), а тризвук – це акорд (складається з трьох звуків).

Словесні аналогії з музичної літератури:

Й. Гайдн, Ф. Шопен, В. А. Моцарт, Л. ван Бетховен. Правильна відповідь: Ф. Шопен. Пояснення: Й. Гайдн, В. А. Моцарт та Л. ван Бетховен – це віденські класики, а Ф. Шопен – романтик (різні стильові епохи).

Правильною відповідь вважається лише в тому випадку, коли вона пояснена з точки зору предмету. Тобто, не зараховується відповідь типу, що прима, квінта, тризвук складаються з 2-ох складів, а септима з 3-ох. Чи, наприклад, що у вищевказаному переліку композиторів лише Л. ван Бетховен має вставку “ван” тощо.

Такий інструмент учні сприймають позитивно. Вони активно беруть участь у процесі, іноді, навіть змагаючись. Але, така форма потребує постійного удосконалення. Якщо такі завдання в учнів виходять на “Ура!” – швидко згасає інтерес. Потрібно трохи ускладнювати. Тоді запускаються інші функції мислення, що створює своєрідне загартування для мозку, і, як наслідок, збільшується зацікавлення.

Крім того, такий метод окрім звичайних уроків, можна використовувати і під час виконання контрольних робіт. Зазвичай, в нас це використовується в наступному вигляді.

Із заданих варіантів вибери лише той, в якому є тільки знаки альтерації:

а) дієз, реприза, бемоль, бекар

б) бемоль, нотний стан, скрипковий ключ, дієз

в) дієз, бемоль, бекар, дубль-дієз

Вірна відповідь: в).

Пояснення: знаки альтерації – це ті знаки, які змінюють висоту ноти. Наприклад, дієз підвищує ноту на півтон, а бемоль понижує ноту на півтон. У варіанті а) лишнім була реприза (знак повторення двічі). У варіанті б) нотний стан та скрипковий ключ не є знаками альтерації.

Зазвичай, словесні аналогії завжди виправдовують очікування викладача та працю учнів. Відповідно, що вони потребують постійного вдосконалення, різноманіття, оновлення. Але, поруч з цим, не проходять повз знань та вмінь учнів. Відповідно, це не єдиний спосіб активізації роботи учнів, є й інші, біль чи менш дієві. Але для урізноманітнення навчального процесу він дає свій позитивний результат.

Література:

1. Аналогія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>
2. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей. Видання друге, доопрацьоване. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина 1 / Я. С. Кушка. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 216 с.
3. Мараховська І. Форми організації навчальної діяльності на уроках музики (для класів, що навчаються за програмою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В. В. Давидова) / І. Мараховська // Початкова школа. – 2014. – № 11. – С. 44-47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psh_2014_11_17

УДК

Войтович І. С.,
доктор педагогічних наук, професор
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)

Пономаренко В. В.,
аспірант
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З “ЕЛЕКТРОРАДІОВИМІРЮВАНЬ”

Практична підготовка з предмету “Електрорадіовимірювання” базується на знаннях із математики, фізики, комп’ютерної електроніки та теорії електричних та магнітних кіл і включає в себе вивчення загальних положень теорії точності; основних принципів побудови та застосування засобів технічних вимірювань при

конструюванні, виробництві та експлуатації електронних апаратів; методів вимірювання та стандартизації в державі. В свою чергу, предмет “Електрорадіовимірювання” є основою для вивчення інших фундаментальних, професійно-освітніх та спеціальних дисциплін.

У результаті практичної підготовки з предмету “Електрорадіовимірювання” студенти повинні знати:

- 1) теоретичну основу будови і принцип роботи вимірювальних приладів;
- 2) фізичні процеси, які проходять в приладах, що вивчаються;
- 3) методи вимірювання;
- 4) основні положення метрології, а також теорії похибок;
- 5) основні типи сучасних вимірювальних приладів;
- 6) сучасний стан технічного рівня електрорадіовимірювальних приладів та перспективні напрямки його підвищення.

Лабораторні роботи проводяться під час вивчення відповідної теми і є одним з видів практичного навчання. Їх мета – закріплення теоретичних знань, перевірка на дослідах положень теорії і законів метрології, набуття практичних навиків в складанні електричних схем; проведенні експерименту, використанні електрорадіовимірювальних приладів та іншого сучасного обладнання. Вдумливе відношення до лабораторних робіт дає змогу студентам зробити правильні висновки, проаналізувати результати дослідів, навчитися самостійно вирішувати нескладні задачі дослідного характеру.

Нами пропонується така методика підготовки і проведення лабораторних робіт [1]:

1) попередня підготовка до лабораторної роботи (полягає у вивченні студентами теоретичного матеріалу у відведений для самостійної роботи час, ознайомлення з інструктивними матеріалами з метою усвідомлення завдань лабораторної роботи, вимогами охорони праці при роботі з електричними приладами, хімічними та вибуховими речовинами тощо);

2) консультування студентів викладачами і допоміжним персоналом з метою надання вичерпної інформації, необхідної для самостійного виконання запропонованих викладачем завдань, ознайомлення з правилами охорони праці при роботі в лабораторії;

3) попередній контроль рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи (отримання так званого “допуску” до виконання роботи);

4) самостійне виконання студентами завдань відповідно до окресленої навчальною програмою тематики;

5) опрацювання, узагальнення отриманих результатів лабораторної роботи і оформлення індивідуального звіту;

6) контроль і оцінювання викладачем результатів роботи студентів.

Головними та обов’язковими до виконання методичними вимогами є:

1) відповідність характеру та змісту лабораторної роботи, змісту та обсягу навчального матеріалу теми (модулю), до якого відноситься робота;

2) можливість доступу студентів до рекомендованої інструкцією навчальної, нормативної і довідкової літератури для підготовки і проведення лабораторної роботи;

3) можливість вільного доступу студентів до інструкцій з проведення лабораторних робіт в період підготовки до неї;

4) наявність інструкції до лабораторної роботи на кожному робочому місці;

5) виконання лабораторної роботи безпосередньо після закінчення вивчення теми (модулю), до якого вона відноситься;

б) складність та обсяг роботи студента в лабораторії в рамках лабораторної роботи повинні відповідати нормі часу, відведеного для цієї роботи з урахуванням виконання всіх структурних елементів: контролю підготовленості студентів до роботи, складання дослідної схеми (схеми робочого місця), проведення досліджень або експериментів, обробка даних та занесення їх до звіту, оформлення звіту, отримання заліку.

Звіти з лабораторної роботи оформляються кожним студентом письмово від руки або за допомогою набору на комп'ютері, використовуючи потрібний текстовий редактор.

Зміст звіту лабораторної роботи студента може мати такий вигляд:

- номер і назва роботи;
- мета роботи;
- завдання;
- характеристика робочого місця;
- робочі схеми;
- таблиці;
- розрахунки;
- осцилограми або графіки;
- контрольні питання для самоперевірки та відповіді на них;
- основні технічні дані та структурна схема досліджуваного пристрою;
- висновки по роботі.

Література:

1. *Войтович І. С.* Практикум з електрорадіовимірювань : навчальний посібник / І. С. Войтович, В. В. Пономаренко, А. С. Давиденко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018.– 66 с.

УДК

Войтович О. П.,
доктор педагогічних наук, доцент, професор
кафедри екології, географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДНИЧОЇ СКЛАДОВОЇ В СИСТЕМУ ОСВІТИ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Питання взаємодії суспільства з природою набули особливої гостроти і актуальності. Глобальні екологічні проблеми, такі як забруднення навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, зменшення запасів природних ресурсів, раптова зміна клімату і руйнування природних комплексів, становлять загрозу існуванню живої природи [2]. Тому охорона природи і раціональне використання її ресурсів – основне завдання, що стоїть перед людством. Розв'язати цю проблему та

зберегти природу під силу лише людям з високим рівнем культури і високим почуттям відповідальності за результати своєї діяльності в природі.

Звичайно, що шлях до культури збереження довкілля лежить через ефективну природничу освіту. Зростання ролі природничої освіти потребує уточнення і конкретизації загальної її мети у співвідношенні з основними етапами навчання [1]: у дошкільному віці діти навчаються орієнтуватися у найближчому природному оточенні, усвідомлюють необхідні потреби живих істот в умовах їх існування, знайомляться з елементарними відомостями про взаємозв'язки живої і неживої природи, значенням її в житті людини; у середній школі формуються основні поняття та закономірності, що характеризують природу як цілісну систему, розвивається культура ставлення до власного здоров'я та розуміння впливу науково-технічного прогресу на природне середовище, формується вміння оцінювати стан навколишнього середовища та розвивається відповідальність особистості на основі знань проблем глобального, регіонального та локального рівнів щодо умов переходу до стійкого розвитку сучасної цивілізації; позашкільна природнича освіта доповнює, розширює й поглиблює знання у формуванні уявлення про цілісність природи, забезпечує потреби творчої самореалізації особистості, розширює форми роботи для екологічного виховання молоді, сприяє підготовці до активної професійної та громадської діяльності; професійно-технічна освіта сприяє усвідомленню ідеї оптимальної взаємодії суспільства і природи, взаємозв'язку з довкіллям, відповідальності за його стан, незалежно від виду професійної діяльності; вища школа зорієнтована на наукову достовірність природних показників і процесів, що відбуваються у біосфері, просторово-географічну особливість природних явищ, відмінності галузевих, локальних, регіональних і глобальних екологічних проблем і зв'язках між ними, адекватне відображення базових понять, міждисциплінарний підхід при розв'язанні сучасних екологічних проблем; післядипломна природнича освіта призначена для підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців за різними аспектами природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів, природничу освіту дорослих відповідно до потреб особистості та ринку праці, а також підготовки фахівців найвищої кваліфікації – кандидатів і докторів наук у галузях, що стосуються охорони навколишнього середовища.

Ми вважаємо, що зміст природничої освіти повинен формуватися на виробленні інтересу особистості до розуміння складного характеру навколишнього середовища, яке є результатом взаємодії його біологічних, хімічних, фізичних, соціальних, економічних і культурних чинників, сприяти усвідомленню ролі навколишнього середовища для економічного, соціального і культурного розвитку людства. Тому доречним є дотримання таких умов у освітньому процесі, які б сприяли домінуванню мотивів свідомого ставлення до природи в цілому, а також появи внутрішнього спонукання до вивчення проблем сучасності. У цьому аспекті слід відзначити ефективність введення природничих елементів освіти до всіх навчальних дисциплін, що забезпечить неперервність процесу розвитку природозберігаючої культури та свідомого ставлення до природи в системі освіти.

В умовах введення природничих елементів освіти до робочих програм навчальних дисциплін, важливим є відношення викладачів до цієї проблеми, оскільки саме викладач, на основі поєднання звичайних і нетрадиційних форм і методів навчання, може створити сприятливі умови для розвитку природничо грамотної особистості.

У вивченні цього питання викладачі природничих дисциплін, особливо предметів хімічного змісту, мають широкі можливості для впровадження в освітній процес практичних завдань природничого змісту. Практичні завдання варто підбирати таким чином, щоб вони сприяли розвитку уміння бачити світ неживої і живої матерії, світ людини і суспільства в єдності та взаємозв'язку, в єдиному еволюційному розвитку; виробленню потреби у самостійному набутті знань, умінь і навичок, у постійному розширенні кругозору; умінню творчо підходити до вивчення предметів та явищ природи; усвідомленню особистої діяльності на стан навколишнього середовища.

Так, застосування завдань природничого змісту можливе на усіх видах і формах занять з хімічних дисциплін, головне, щоб ці завдання гармонічно поєднувалися з матеріалом, що вивчається. Покажемо це на прикладі вивчення курсу “Неорганічна хімія” для студентів природничих спеціальностей на прикладі змісту двох модулів: модуль 1 “Загальна хімія” та модуль 2 “Хімія елементів”.

Модуль “Загальна хімія” включає питання: вступ, основні поняття та закони хімії, будова атома, структура періодичної системи Д. І. Менделєєва, хімічний зв'язок, основні закономірності перебігу хімічних реакцій, класифікація та номенклатура неорганічних речовин, розчини, окисно-відновні реакції.

Модуль “Хімія елементів” висвітлює загальну характеристику хімічних елементів, особливості електронної будови атомів, їх валентності та ступені окислення у сполуках, поширеність у природі, добування, фізичні та хімічні властивості.

Завдання природничого змісту гармонійно вписуються в тематику цих змістових модулів. Наприклад, під час вивчення теми “Будова атома”, розглядається ряд питань, які можуть бути доповнені елементами природничого змісту з врахуванням професійного спрямування. Зокрема, вивчення поняття радіоактивності, доречно поєднати з виконанням таких завдань:

- описати зміну рівня природного радіоактивного фону внаслідок розвитку атомної енергетики;
- охарактеризувати дію альфа-, бета- та гамма-променів на людський організм;
- обґрунтувати особливості забруднення радіонуклідами ґрунтового покриву, рослин та тварин;
- скласти карту радіоактивного забруднення території України та пояснити специфіку нерівномірності такого забруднення, охарактеризувати рівень забруднення певного регіону;
- розробити проект “Ізоляція радіоактивних відходів”.

Важливо, щоб питаннями і завданнями природничого змісту був пронизаний курс “Неорганічної хімії”, оскільки ефективність природничої освіти залежить від неперервності процесу формування наукових знань, поглядів і переконань, які закладають основи відповідального ставлення до власного здоров'я, а потім і до навколишнього природного середовища як необхідної умови його збереження і зміцнення.

Підсумовуючи вище сказане, природнича освіта під час викладання хімічних дисциплін повинна:

- 1) бути неперервним процесом, тобто варто включати питання та завдання екологічного змісту у всі теми курсу, створюючи можливість формування цілісного уявлення про навколишнє середовище;
- 2) забезпечувати отримання високопрофесійних екологічних знань під час організації різних форм навчального процесу;

3) розглядати основні проблеми навколишнього середовища з урахуванням місцевих, національних, регіональних і міжнародних особливостей, щоб здобути знання про умови навколишнього середовища в різних географічних регіонах;

4) роз'яснювати значення та необхідність місцевого, національного і міжнародного співробітництва у вирішенні проблем довкілля і запобіганні їх виникнення;

5) дати можливість студенту застосовувати свої знання у практичному вирішенні завдань.

Подібним чином пропонуємо включення завдань природничого змісту і в інші хімічні дисципліни. Перспективність таких кроків не викликають сумніву, адже лише за умови безперервності природничої освіти, виховання і просвітництва ми зможемо підвищити свідомість людей, а згодом перейти до більш конкретних заходів і засобів, забезпечивши шлях нашої держави до сталого розвитку.

Література:

1. Концепція екологічної освіти України // Екологія і ресурси : зб. наук. праць. Укр. ін.-т дослідження навколишнього середовища і ресурсів. – К. : Вид-во “Сталь”. – № 4. – 2002. – С. 5-25.
2. *Джигирей В. С.* Екологія та охорона навколишнього природного середовища. Навч. посібник. – 3-є вид. / В. С. Джигирей. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2004. – 309 с.

УДК

*Гриб'юк О. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій і програмування
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

СПЕЦИФІКА ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМ В ШКОЛІ

Реформа сучасної школи поставила перед учителями завдання практичної спрямованості навчання предметів природничо-математичного циклу. Для вирішення цієї проблеми необхідно: забезпечити повноту, систематичність та усвідомленість основ наукових знань, їх міцність і дієвість; ознайомити учнів з основними методами пізнання природи – спостереженням і експериментом; навчати їх розпізнавати фізичні, хімічні тощо явища та закономірності в природі і техніці; навчити використовувати знання для пояснень і дослідження явищ природи, принципів дії пристроїв, технічного обладнання тощо.

Я. А. Коменський, І. Г. Песталоцці, М. В. Ломоносов, К. Д. Ушинський та ін. вважали, що початкова фаза навчання повинна ґрунтуватися на чуттєвому пізнанні, відповідно, одним із найважливіших принципів дидактики вважається наочність. Зв'язок чуттєвого і раціонального в навчально-виховному процесі важливий і необхідний, оскільки часто принцип наочності формулюється як принцип єдності абстрактного і конкретного. З часів М. В. Ломоносова наочність в навчально-виховному процесі реалізовувалася шляхом демонстрації різноманітних дослідів.

Вміння вчителя враховувати психічний стан учнів і стадії їх психічного розвитку забезпечує гарантоване досягнення результатів навчання [1]. Учені будують модель явища з метою розуміння сутностей, властивостей досліджуваного явища за умови неможливості проведення спостереження через об'єктивні причини.

Програми з математики вводяться з метою сприяння кращому розумінню цього предмету в обмін на здійснення бездумного маніпулювання символами. Адже математик працює не з числами, а з поняттями. Знання математики та предметів природничого циклу – це частина нашої культури.

Із використанням компонентів комп'ютерно орієнтованої системи навчання забезпечується варіативність і неперервність освітніх програм і змісту освіти із врахуванням вікових психофізіологічними особливостей і здібностей учнів. Навчально-виховний процес процес будується із врахуванням принципів “навчання через гру”, “навчання–відкриття”, “навчання–дослідження”, “занурення в процес пізнання”, “конструювання майбутнього”. Активно використовуються “форми мережної взаємодії”, “конструкторське бюро”, “дослідницький центр” та ін. [2] Наприклад, дитина отримує можливість самостійно досліджувати і аналізувати різноманітні біологічні, хімічні фізичні або екологічні явища, відповідні властивості об'єктів, вчиться пояснювати принципи роботи і характеристики різних приладів і конструкцій, в тому числі отримує можливість конструювати, проектувати, моделювати з використанням роботів і робототехнічних платформ.

Актуальність та перспективність експериментального дослідження [3] визначаються завданнями, визначеними Національною стратегією розвитку освіти в Україні, у якій пріоритетом розвитку освіти визначено впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. До основних заходів, що спрямовані на забезпечення інформатизації освіти, задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, віднесено формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі освіти, застосування в навчально-виховному процесі поряд із традиційними інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Одним із шляхів і способів вирішення проблеми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти визначається формування нового переліку засобів і обладнання для кабінетів біології, хімії, фізики, математики та інформатики, а також оснащення зазначених кабінетів сучасним навчальним обладнанням. Недостатня розробленість теоретико-методологічних проблем щодо організаційних форм, моделей та ресурсного забезпечення комп'ютерно-орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в закладах освіти не дозволяє ґрунтовно реалізувати на практиці проблемні завдання [3].

Формування єдиного освітнього простору закладів освіти спрямовано на поліпшення якості освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства та конкурентоспроможної економіки. Досягти цієї мети можна за умови створення освітніх інформаційних електронних ресурсів, оволодіння педагогами інформаційно-комунікаційними технологіями на високому рівні, підготовки учнів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у вирішенні життєвих практичних завдань, забезпечення доступу до якісної освіти через впровадження дистанційного навчання, розвиток освітніх порталів, забезпечення комп'ютерним та комунікаційним обладнанням закладів освіти. Спостерігається така ситуація, що заклади освіти

залежать від інформаційних технологій, без яких неможливо забезпечити рівний доступ до якісної освіти та ефективний навчально-виховний процес.

Результати експериментального дослідження підтверджують, що під час дослідницького навчання розвиваються в кожного учня життєво необхідні в сучасних реаліях якості (комунікативність, критичне мислення, креативність, співробітництво, індивідуальну відповідальність) за умови ефективної та позитивної взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу [5].

Комп'ютерно орієнтовані методичні системи дослідницького навчання представлені у вигляді матеріально-технічного та науково методичного забезпечення, в якому знаходяться логічно і логістично пов'язані об'єкти і сервіси. Ядро комп'ютерно орієнтованої системи дослідницького навчання – інноваційний науковий комплекс, із використанням компонентів якого в учнів з'являється можливість у цікавій (нестандартній) формі вивчити основи математики, біології, фізики, хімії, електроніки, географії, екології, історії та інших наук. Інноваційний науковий комплекс складається з “постійних (статичних)” і “змінних (динамічних)” компонентів (блоків, експозицій) [2].

Під комп'ютерно орієнтованою методичною системою розуміємо штучно побудовану систему, що забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів та учнів і використовує системи комп'ютерної математики, інші програмні засоби для ефективного, безпечного досягнення дидактичних цілей.

Теоретичний аналіз наукових праць провідних науковців у галузі освіти, вивчення досвіду щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі свідчить про наявність протиріч між: розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та ступенем впровадження їх у навчально-виховний процес; наявністю, різноманітністю комп'ютерної техніки і мобільністю учасників навчального процесу; наявністю в освітніх установах вчителя нового типу, здатного організувати ефективну взаємодію з використанням комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу і відсутністю науково обґрунтованих технологій її організації; зростаючими вимогами до управління й організації навчально-виховного процесів з боку суспільства та використання комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу закладів освіти.

Отже, актуальність зазначеної дослідно-експериментальної роботи [5] визначається потребою у розробленні нового напрямку прикладних досліджень, а саме, використання варіативних моделей комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу в навчально-виховному процесі, управлінській діяльності та поширенні методики дослідницького навчання в системі освіти.

Мета роботи полягає в розробленні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці варіативних моделей використання комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу закладу загальної середньої освіти.

На основі визначеної мети було виконано наступні завдання [5]:

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми педагогічного проектування, створення і функціонування комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання у зарубіжній і вітчизняній педагогічній теорії та практиці.

2. Визначено та обґрунтовано основи педагогічного проектування комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу в старшій школі.

3. Визначено показники ефективності комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання на основі системного аналізу особливостей організації навчального процесу з природничо-математичних дисциплін в старшій школі.

4. Розроблено та впроваджено варіативні моделі комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничого циклу в старшій школі.

5. Конструйовано діяльність учнів і вчителів, організацію їх взаємодії з використанням комп'ютерно орієнтованих методичних систем під час проведення поурочного навчання, факультативних занять, конкурсів, підготовки до учнівських олімпіад, літніх шкіл, захисту робіт Малої академії наук тощо.

6. Проаналізовано використання систем комп'ютерної математики, електронних освітніх ресурсів у комп'ютерно орієнтованих методичних системах дослідницького навчання.

7. Розроблено критерії експертного оцінювання варіативних моделей комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу у старшій школі.

8. Розроблено методичні рекомендації щодо використання варіативних моделей комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу в системі загальної середньої освіти.

9. Підготовлено матеріали з питань забезпечення організаційної та методичної підтримки, що включають необхідну документацію щодо планування, прогнозування, моніторингу і контролю.

Аналіз наукових джерел з проблемних питань щодо педагогічного проектування навчального середовища показує, що основні напрями дослідження в цій галузі зосереджені на функціональному підході до навчального середовища як системи, процес розвитку і самоорганізації якої залежить від рівня асиміляції суб'єкту навчання, як активного елемента системи, в міру опанування ним знань та навичок поведінки в навчальному середовищі. Проектування розглядається в двох основних аспектах: соціально-педагогічному та дидактичному. Поняття "проектування" пов'язують, насамперед, зі здійсненнями цілеспрямованої діяльності, прогнозуванням, розробленням, процесом створення проекту, попереднім розробленням основних деталей діяльності, конструюванням, моделюванням. Проектування визначається як діяльність щодо створення моделей таких об'єктів, впровадження яких у структуру неідеальних об'єктів переведе їх із стану практично неідеального в стан практично ідеальний [4].

В процесі створення варіативних моделей комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання розглядаються відносини між вчителем та учнем через системний, структурний, діяльнісний, комплексний, творчий, суб'єктно-суб'єктний, диференційований, індивідуальний, а також особистісно-орієнтований і компетентнісний підходи.

Системний підхід до розгляду процесів, що відбуваються в освітньому середовищі, надає змоги сформулювати основні підходи до створення варіативних моделей комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання, які адекватні цілям, встановленим державними стандартами та навчальними планами,

відповідають сучасним парадигмам освіти, зокрема, особистісно-орієнтованому та компетентнісному підходам до організації навчально-виховного процесу в основній школі, профілізації старшої школи в контексті неперервності освіти.

У результаті експериментального дослідження сформульовані основні проблеми організації навчального процесу в школі з використанням комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання, розглянуто особливості педагогічної діяльності в процесі проектування та реалізації навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, формування поведінки учня в процесі самостійного виконання навчальних досліджень з використанням комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, формування вмінь і навичок навчальної дослідницької діяльності з використанням комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання, особливості використання матеріальних та інформаційних об'єктів діяльності в процесі виконання лабораторних робіт, психолого-педагогічні особливості використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі, планування навчальної діяльності, яка передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій, функціональні моделі комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання, вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування особистісних якостей учнів закладів загальної середньої освіти, інтелектуальну складову діяльності старшокласників при виконанні навчальних дослідницьких проектів у предметно-інформаційному середовищі, особливості структури навчальних дій учнів в предметно-інформаційному середовищі мультимедійних технологій, концептуальну модель полікомпонентного навчального середовища на базі кабінетів-лабораторій природничо-математичних дисциплін [2].

Безперечно, використання комп'ютерно орієнтованих методичних систем дослідницького навчання предметів природничо-математичного циклу в системі загальної середньої освіти мають ряд переваг, в тому числі спонукає вчителів-предметників до постійного і систематичного створення власних ресурсів (презентаційних матеріалів) до окремих тем уроків, тестових завдань, пошуку відео- і аудіофрагментів в Інтернеті для здійснення дослідницької роботи тощо [6]. Такі інноваційні технології змінюють погляди на організацію навчально-виховного процесу, природу освітнього процесу та її доступність.

Література:

1. Гриб'юк О. О. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на психофізіологічний розвиток молодого покоління. "Science", the European Association of pedagogues and psychologists. International scientific-practical conference of teachers and psychologists "Science of future": materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Prague (Czech Republic), the 5th of March, 2014/ Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists "Science", Prague, 2014, Vol. 1. 276 p. – S. 190-207.
2. Hrybiuk O. Improvement of the Educational Process by the Creation of Centers for Intellectual Development and Scientific and Technical Creativity. In: Hamrol A., Kujawińska A., Barraza M. (eds) Advances in Manufacturing II. MANUFACTURING 2019. Lecture Notes in Mechanical Engineering, 2019.: 370-382. Springer, Cham Online.
3. Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження варіативних моделей комп'ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу у загальноосвітніх навчальних закладах України / О. О. Гриб'юк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна / [редкол. : П. С. Атаманчук (голова, наук. ред.) та ін.] – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка, 2016. – Випуск 22: Дидактичні механізми дієвого формування компетентнісних якостей майбутніх фахівців фізико-технологічних спеціальностей. – С. 184-190.

4. Гриб'юк О. О. Педагогічне проектування комп'ютерно орієнтованого середовища навчання дисциплін природничо-математичного циклу. / О. О. Гриб'юк // Наукові записки. – Випуск 7. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – С. 38–50.
5. Гриб'юк О. О. Дослідницьке навчання учнів предметів природничо-математичного циклу з використанням комп'ютерно орієнтованих методичних систем : монографія / О. О. Гриб'юк. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 858 с.: іл.
6. Hrybiuk O. Problems of expert evaluation in terms of the use of variative models of a computer-oriented learning environment of mathematical and natural science disciplines in schools, [w:] Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Seria: Organizacja i Zarządzanie, Zeszyt Nr 79, Poznań : Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej (WPP), 2019.: 101-119.

УДК

*Дишко О. Л.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та туризму
Академії рекреаційних технологій і права
(м. Луцьк, Україна)*

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Сучасний світ і туристична галузь ставлять перед фахівцем вимоги, які передбачають володіння низкою вмінь, що забезпечують високий рівень професійної діяльності. Усе більше уваги приділяється умінням, які роблять спеціаліста успішним і конкурентоспроможним. Тому перед педагогами постає кілька цілей: освоїти сучасні технології, впровадити їх в освітній процес і навчити майбутнього фахівця з туризму медіаграмотності.

Сучасні студенти більшість свого часу проводять на сайтах Інтернету та у соціальних мережах, не задумуючись над тим, як використати свій час перебування у всесвітній павутині максимально корисно і пізнавально. Тому актуальним питанням у підготовці фахівців з туризму, які навчаються та працюють у світі нових медіа та інформаційно-комунікаційних технологій є медіаграмотність.

У розвинених країнах світу перед освітою стоїть завдання не дати знання з конкретного предмету, а сформувати вміння вчитися та адаптуватися до нових умов. Згідно Л. Петрик медіаграмотність тісно пов'язана з формуванням критичних і творчих навичок і умінь. Перш за все, це розвиток критичного мислення, здатність вирішувати проблеми, аналізувати і оцінювати інформацію. Таким чином, основне завдання медіаграмотності – навчити студентів зіставляти, аналізувати, відкидати несуттєве і концентруватися на необхідному, переконливо аргументувати свою точку зору і розуміти, що можуть існувати інші судження щодо однієї і тієї ж проблеми [2].

У дослідженнях І. Жилавської, “медіаграмотність” тлумачиться як “вміння аналізувати та синтезувати медійну реальність, вміння “читати” медіатекст, здатність використовувати медійну техніку, знання основ медіакультури, тобто результату медіаосвіти” [1, с. 85].

У підручнику “Медіаосвіта і медіаграмотність” В. Іванова, О. Волошенюк термін “медіаграмотність” визначається, як “сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, розуміти й аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив” [3].

Науковці характеризують нові медіа-навички як здатність виконувати певні дії, застосовуючи медіа-засоби, а саме:

- експериментувати із середовищем, опановуючи новий медіа-засіб або ресурс шляхом спроб та експериментів, вирішуючи проблему із застосуванням засобу (гра);
- приймати альтернативні тотожності (ідентичності) з метою імпровізації і відкриття, що допомагає бути мобільним і досліджувати інтернет-спільноти (продуктивність);
- інтерпретувати і будувати динамічні моделі реальних процесів, що допомагає зрозуміти складні системи комп’ютерних мереж (моделювання);
- змішувати медіа з чітким знанням, коли і як це доречно і правильно робити, за зразком і змістом, що сприяє розумінню літературних творів, музики і мистецтва (виділення);
- виконувати кілька завдань одночасно і концентрувати увагу на більш важливих деталях (багатозадачність);
- осмислено взаємодіяти з інструментами, які розширюють розумові здібності (наприклад, ефективно використовувати електронний словник на смартфоні з метою швидкого отримання інформації) (розподілене пізнання);
- об’єднувати знання для досягнення спільної мети, яка є ключем до проектів (колективний розум);
- оцінювати надійність і довіру до різних джерел інформації (судження);
- стежити за потоком історії та інформації з кількох ЗМІ і досліджувати тему за допомогою відео- та фотозйомки, письмової роботи, музики, інтернет-джерел тощо (трансмедіа навігації);
- шукати, узагальнювати і поширювати інформацію (робота в мережі);
- подорожувати до різних спільнот, поважати різні точки зору (ведення переговорів);
- переводити інформацію у візуальні моделі і розуміти її за допомогою візуальних моделей під час спілкування (візуалізація) [4].

У сучасній освіті навчання переорієнтовується із засвоєння величезної суми знань на освоєння компетентностей, а це, у свою чергу, передбачає формування умінь здобувача вищої освіти працювати з інформацією (шукати, аналізувати, критично переосмислювати, відбирати необхідну, використовувати для вирішення професійних завдань).

Медіаграмотність набуває все більшого значення у підготовці фахівців з туризму, адже дає практичні вміння та навички оцінки медійного контенту, формує у студентів навички критичного мислення, культуру споживання медійного продукту та вміння орієнтуватися у новому мультимедійному просторі, а також основні знання про способи впливу медіа на свідомість споживачів туристичних послуг.

Враховуючи специфічний характер сучасного студента, навчальний процес можна вдосконалити залучивши здобувачів вищої освіти їхніми ж засобами: через соціальні мережі, інформаційні канали та пошукові системи. Одним із основних завдань є навчити раціонально витратити час перебування у мережі Інтернет, а також

сприймати та оцінювати достовірність та якість інформації, використовувати її з метою особистісного розвитку, підвищення фахової компетентності.

Щоб сформувати медіаграмотність у студентів, викладач повинен володіти такою компетентністю, розуміти ту роль, яку він може відігравати у формуванні фахівця з туризму. Наприклад, при вивченні навчальної дисципліни “Менеджмент та маркетинг у туризмі” робиться акцент на зацікавлені студентів працювати з пізнавальними періодичними джерелами, програмами телебачення, сайтами та блогами, які популяризують туристичну галузь.

Під час підготовки до семінарсько-практичних занять студенти користуються пошуковими туристичними сайтами мережі Інтернет та переглядають навчально-пізнавальні програми. Майбутні фахівці з туризму отримують завдання, які передбачають створення власних медіатекстів, проєктів, невеликих фільмів, що покращують уміння сприймати, відбирати, перевіряти, “фільтрувати” та критично сприймати інформацію, отриману із сучасних медіа. Кращі роботи презентуються на сторінці у Facebook кафедри економіки та туризму (<https://www.facebook.com/turism.artip>). Також студенти беруть участь у різноманітних тренінгах, семінарах і курсах, постійно удосконалюючи свою медіамайстерність.

Таким чином, медіаграмотність займає одне з ключових місць у підготовці фахівців з туризму, адже навчає та мотивує студентів до саморозвитку, пізнання різноманіття світу медіа та пошуку шляхів його ефективного використання у туристичній галузі.

Література:

1. *Жилавская И. В.* Медиаобразование молодежной аудитории / И. В. Жилавская. – Томск : ТИИТ, 2009. – 322 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). – URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за науковою редакцією В. В. Різуна. – Київ : Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с.
4. Create, Circulate, Connect. Collaborate. New Media Literacies. URL: <http://www.newmedialiteracies.org/>.

УДК

Докторович В. М.,
заступник директора з навчально-виробничої роботи,
аспірант ДЗВО “Університет менеджменту освіти” НАПН України

КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙ ТА ЇХ СУТНІСТЬ

Однією з найважливіших завдань сучасної педагогічної інноватики є класифікація нововведень, що дає змогу робити обґрунтовані прогнози ефективності інноваційних процесів (передбачити можливі соціальні й психологічні бар’єри, організаційні труднощі, визначити певні заходи їх подолання з урахуванням особливостей окремих нововведень).

Аналіз сучасної літератури показує, що нововведення класифікуються за великою кількістю критеріїв, відзначимо, що загальноприйнятої системної класифікації

нововведень залежно від цілей, які ставить той чи інший дослідник в освіті немає, хоча на сьогоднішній день робляться окремі спроби її розробити, в основному використовуючи типологію нововведень. Але комплексний характер, багатогранність використання потребують розробки класифікатора інновацій, що дасть змогу визначити спрямованість інноваційного процесу; визначити перспективність майбутніх нововведень; установити проблемні зв'язки між різними типами інновацій; добрати відповідні методи управління, адекватні особливостям кожного інноваційного процесу, які впливають із переважаючого типу інновацій, що утворюють ці процеси; створити економічні механізми й організаційні форми управління інноваційною діяльністю залежно від типу інновацій; визначити методи, форми реалізації й просування інноваційного продукту та інноваційної технології залежно від різних типів інновацій; оптимізувати організаційні форми інноваційної діяльності й інноваційної інфраструктури, економічні відносини в інноваційній сфері; створити умови для активізації інноваційних процесів.

Результати цих досліджень знайшли відображення в роботах Н. Р. Юсуфбеків [10], Ю. О. Вооглайда [9] та ін.

Існують різні підходи до класифікації педагогічних інновацій [5, 2]. В англомовній літературі виділяють три типи інновацій:

1. **Політико-адміністративний тип** – зміни в системі освіти здійснюються політичною владою шляхом різних адміністративних заходів.

2. **Нормативно-дедуктивний тип** – спочатку фахівцями інновації розробляються, пропонуються до освоєння, потім готуються вчителі і здійснюється саме впровадження.

3. **Емпірико-раціональний** – послідовно реалізуються етапи дослідження, розвитку і поширення.

У франкомовній літературі охарактеризовані два типи інновацій:

1. **Спонтанний тип** – інновація виникає незалежно від офіційних ініціатив і здійснюється самими педагогами;

2. **Контрольований тип** – проводиться під контролем і управлінням вчених. Останній тип має різновиди. Одна з них – *класична* (подібно емпірико-раціональному типу). Друга – *автономна*, коли ініціатива йде знизу, від педагогів, а органи управління здійснюють тільки функції узгодження експерименту, який проводиться у великій кількості шкіл і включає етап розвитку.

Проведений М. С. Бургінім аналіз західної наукової літератури привів його до висновку про те, що “подібні типології не відображають багатьох аспектів інноваційних процесів і не завжди внутрішньо узгоджені” [7]. В силу цього автор поставив завдання “побудувати більш повну класифікацію, в основі якої лежать певні принципи”. Основними з них він назвав: характер реалізації послідовності етапів; наявність обмежень; початок впровадження; облік здійснюваних впроваджень; позиція управління.

А. І. Пригожин виділив три носія, три загальні засади для систематизації інновацій: за типом нововведень; за механізмом здійснення; за особливостями інноваційного процесу [12].

Л. І. Даниленко пропонує сучасні освітні інновації класифікувати таким чином: інновації в змісті навчання і виховання; у формах, методах і технологіях навчання; у змісті, структурі, формах і методах управління закладами освіти.

Для забезпечення максимального ефективного результату в підвищенні якості освіти необхідно врахувати базові ознаки інновацій: рівень новизни (абсолютна,

відносна, умовна, часткова); інноваційний потенціал (радикальний, комбінований, модифікований); інноваційні процеси (основні цілі, тривалість проведення, інвестиції, ризики); рівень розробки і поширення нововведення [4].

Така різноманітність авторських підходів приводить до переконання, що типологія може будуватися за різними підставами. В рамках цього дослідження нам представляється найбільш доцільним розглядати нововведення, перш за все, з точки зору їх віднесення до тієї чи іншої частини освітнього процесу.

Залежно від того, в якій області освіти відбуваються нововведення (що оновлюється), можна виділити новації: у змісті і структурі освіти; в освітніх технологіях, методиках; в організації освітнього процесу; у засобах навчання; у системі управління освітнім процесом [3, 11].

Відповідно до даного групування важливо розглянути розподіл інновацій з таких підстав [6, 8]:

1. За масштабом (об'ємом) перетворень, локальні (приватні, одиничні), не пов'язані між собою; модульні (комплекс локальних, зв'язаних між собою); системні (охоплюють всі освітні заклади) нововведення.

2. У залежності від інноваційного потенціалу інновацій: модифікаційні (пов'язані з удосконаленням, раціоналізацією, видозміною, модернізації того, що має аналог або прототип), причому модернізація може бути спрямована як на технологічну, так і на особистісну сторону; комбінаторні (нове конструктивне поєднання елементів раніше відомих методик, які в даному поєднанні раніше не використовувалися); радикальні (які не мають аналогів або прототипів).

3. По відношенню до свого попередника: заміщають (новація вводиться замість конкретного застарілого засобу); скасовують (відміна чого-небудь в разі визнання не перспективності з точки зору розвитку об'єкта); поворотні (скасування введеного нововведення в разі його неспроможності і повернення до його попереднику); відкривають (нововведення незрівнянно з функціональним попередником ні по призначенню, ні по цілі, ні за способом використання, ні за наявною педагогічною ситуацією); ретровведення (освоєння закладом нового для нього в даний момент, але колись уже використовувався в освітній практиці).

Таким чином, інновації мають величезний системним ефектом впливу на всі компоненти педагогічного процесу, загальну структуру і діяльність педагогічної спільноти в цілому [12, ст. 35].

Можемо зробити висновок, що розглянуті вище терміни інноваційного ряду (*нове, нововведення, традиція, інновація, нововведення*) є цілком визначеними поняттями, які реалізуються в інноваційному процесі, що є подальшим логічним ланкою розглянутого нами понятійного ряду.

Література:

1. Барсуков Н. В. Управление процессом подготовки учительских кадров в педагогических училищах в современных условиях : дис. канд. пед. наук / Н. В. Барсуков. – М., 1998. – 194 с.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
3. Бургин М. С. Инновации и новизна в педагогике / М. С. Бургин // Советская педагогика. – 1989. – № 12. – С. 36.
4. Вооглайд Ю. О. Методологические проблемы классификации и структурирования инноваций / Ю. О. Вооглайд // Проблемы инноватики и экспериментики: Тез. семинара ("Инновация и эксперимент"), 1981. – Таллинн, 1981. – С. 9-25.

-
5. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи [Текст] / Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 1998. – 139 с.
 6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
 7. Загвязинский В. И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука / В. И. Загвязинский // Инновационные процессы в образовании. Сборники научных трудов. – Тюмень : Тюм. гос. пед. ун-т, 1990. – С. 5-14.
 8. Ковач Ш. Типы педагогических инноваций / Ш. Ковач / Педагогическое обозрение (Венгрия), 1985. – С. 54-73.
 9. Никитин Е. Д. О полифункциональности сложных систем / Е. Д. Никитин // Синергетика. Труды семинара. Естествознание, социальные и гуманитарные аспекты. – М. : Изд. МГУ, 1999. – Т. 2.
 10. Пригожин А. И. Нововведения, стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. – М. : Политическая литература, 1989. – 269 с.
 11. Самойленко П. И., Сергеев А. В. Развитие дидактики физики как инновационный процесс / П. И. Самойленко, А. В. Сергеев // Специалист. – 1997. – № 4. – С. 28-31.
 12. Управління розвитком професійного навчального закладу: праксеологічні засади : навч. посіб. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої, Т. О. Лукіної / Л. М. Сергеева, Т. О. Лукіна, Ю. С. Красильник, О. В. Пашенко, Т. І. Стойчик, В. О. Купрієвич. – К. : Вид.-во Ліра-К, 2017. – 124 с. – Авторські: С. 33–43. (0,5 друк. арк.).
 13. Юсуфбекова Н. Р. Общие основы педагогической инноватики: опыт разработки теории инновационных процессов в образовании : методическое пособие / Н. Р. Юсуфбекова. – М. : ЦС ПО РСФСР, 1991. – 91 с.

УДК

*Дячук О. О.,
спеціаліст Інституту неперервної освіти
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ “АТОМС” ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Для ефективного перебігу цих процесів та створення інформаційного середовища майбутнього, з одного боку, необхідно впровадити на рівні закладу освіти новітні технології, з іншого боку, забезпечити формування нового мислення, нових компетентностей, нового світосприйняття всіх учасників освітнього процесу.

Мотивуючи їх до використання інноваційних технологій, упроваджуючи принцип педагогіки партнерства учня, вчителя і батьків, позитивно впливаючи на мотивацію здобувача до навчання та відвідування закладу, і, в цілому, підвищуючи якість освітнього процесу.

Відповідно до мети та висунутої гіпотези визначено та обґрунтовано наступні завдання реалізації Проєкту:

1. Проаналізувати нормативно-правову та науково-методичну базу щодо використання е-журналу в управлінському процесі закладів загальної середньої освіти.

2. Визначити, описати та науково обґрунтувати організаційно-педагогічні умови впровадження е-журналу в освітню діяльність закладів загальної середньої освіти.

3. Апробувати інструментарій хмарного сервісу “Атомс”. Підготувати вчителів до роботи з е-журналом.

4. Розвивати цифрову компетентність учасників Проєкту.

5. Розробити пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу впровадження е-журналу в освітній процес ЗЗСО.

6. Узагальнити результати інноваційної діяльності та розробити модель впровадження е-журналу в систему загальної середньої освіти України.

Теоретико-методологічна та нормативна основа експерименту.

Закони України “Про освіту”, “Про інноваційну діяльність”, “Про загальну середню освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про науково-технічну інформацію”, “Про наукову і науково-технічну експертизу”, “Про електронні документи та електронний документообіг”, “Про електронні довірчі послуги”, “Про інформацію”, “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”, “Про захист персональних даних”.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року та План заходів на 2017-2029 роки із її запровадження, затверджені розпорядженнями Кабінету Міністрів відповідно від 14.12.2016 № 988 та від 13.12.2017 № 903.

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та План заходів щодо її реалізації, затверджені розпорядженнями Кабінету Міністрів від 17.01.2018 № 67; Концепція розвитку електронного урядування в Україні та План заходів з її реалізації, схвалені розпорядженнями Кабінету Міністрів відповідно від 20.09.2017 № 649 та від 22.08.2018 № 617; Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку, схвалена Постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 № 916; Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджене наказом МОН від 07.11.2000 № 522 у редакції наказу МОН 11.07.2017 № 994, зареєстрованого в Мін’юсті 22.09.2017 за № 1171/31039.

Інструкція з діловодства у закладах загальної середньої освіти”, затверджена наказом МОН від 25.06.2018 № 676, зареєстрованим у Мін’юсті 11.09.2018 за № 1028/32480; Інструкція щодо заповнення Класного журналу для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом МОН від 08.04.2015 № 412, зареєстрованим у Мін’юсті 27.04.2015 за № 472/26917; Результати дослідження “Діти і папери; як досягти балансу в школі”, затверджені наказом МОН від 22.12.2016 № 1593; Положення про Національну освітню електронну платформу, затверджене наказом МОН від 22.05.2018 № 523, зареєстрованим у Мін’юсті 11.06.2018 за № 702/32154; Положення про електронні освітні ресурси, затверджене наказом МОН від 01.10.2012 № 1060, зареєстрованим в Мін’юсті 05.10.2012 за № 1695/22007; Порядок використання комп’ютерних програм в органах виконавчої влади, затверджений Постановою Кабінету Міністрів від 10.09.2003 № 1433.

Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, затверджена постановою Кабінету Міністрів від 17.01.2018 № 55; Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, затверджений наказом Мін’юсту від 11.11.2014 № 1886/5, зареєстрованим у Мін’юсті 11.11.2014 року за № 1421/26198.

Журавель Ю. В.,
кандидат економічних наук, викладач
Львівського фахового коледжу харчової і переробної промисловості
Національного університету харчових технологій
(м. Львів, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

У сучасному світі навчання виконує декілька функцій. Насамперед, навчання необхідне як певний підготовчий етап, такий собі, трамплін для сприйняття та опанування певною культурою, інформацією чи сферою знань. Інша функція навчання полягає в тому, щоб виробити, формувати в усій різноманітності у суб'єкта механізм культурної діяльності, тобто діяльності, що має за мету досягнення культури того чи іншого соціуму. Ще однією функцією навчання є отримання та засвоєння практичного досвіду, однак, саме тут потрібно визначити вимоги до досвіду, який ми переймаємо. Досвід повинен бути взірцем, еталоном, тобто досягненням і багатством культури.

Ми визначили ряд функцій навчання, однак, варто зазначити, що традиційне навчання, яке зводиться до пізнання явищ, подій, елементів не може забезпечити вимог часу, тому потрібно застосовувати інноваційні форми навчання, де студенти не лише будуть переймати досвід поколінь, а й формуватимуть свій власний досвід.

Можна визначити такі інноваційні форми навчання, які притаманні сучасній освіті:

- e-learning;
- m-learning;
- u-learning;
- f-learning;
- blended-learning.

Електронне навчання (e-learning) – система навчання, за допомогою інформаційних, електронних технологій. Така система навчання пропонує використання Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедіа-матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. Без цієї методики жоден педагог не можемо уявити своєї професії. Це вимога часу.

Мобільне навчання (m-learning) – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP і GPRS технологій [2]. Мобільне навчання тісно пов'язане з електронним та дистанційним навчанням, відмінністю якого є використання мобільних приладів. Навчання проходить незалежно від місця знаходження і відбувається за допомогою використання портативних технологій [1].

Всепроникаюче навчання (u-learning) – це технології неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства. Для здійснення u-learning необхідні відповідні навчальні матеріали, що передаються на мобільні пристрої [2].

Перевернуте навчання (f-learning) – це форма активного навчання, що дозволяє “перевернути” звичайний процес навчання таким чином: студенти поза аудиторією переглядають відповідні навчальні матеріали, що будуть розглядатися на наступному занятті, самостійно проходять теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його

обговорення, виконують практичні завдання. Така методика навчання – це педагогічна модель, в якій типове подання лекції перетворюється в її обговорення, під час якого здійснюється обговорення проектів, дискусії, виконання практичних завдань та ін. Відеолекції часто розглядаються як ключовий компонент у “перевернутому” підході, що створюються викладачем і розміщуються в Інтернеті [3].

Змішане навчання (blended learning) – це різновид гібридної методики, де відбувається поєднання он-лайн навчання, традиційного та самостійного навчання. Це не просто використання сучасних інтерактивних технологій на додаток до традиційних, а якісно новий підхід до навчання, що трансформує підхід до навчання.

Ми розглянули інноваційні методики навчання, однак варто зазначити, що використання технологій e-learning, m-learning, u-learning, f-learning у чистому вигляді є дискусійним. В навчальному процесі варто використовувється змішану модель (blended learning) навчання, яка поєднує вище зазначені технології з аудиторними заняттями за традиційною системою.

Отож, перед освітянами стоїть новий виклик, як ці методики застосовувати та поєднувати в реальних умовах. Коли ці технології будуть широко застосовуватися, навчання не буде зводиться лише до оволодіння окремими цінностями, а буде пов’язане з формуванням особи як суб’єкта системи соціальних цілісних зав’язків та стане однією з форм виховання.

Література:

1. Плугатирьова О. І. M-learning (mobile learning) як нова технологія вивчення іноземної мови [Електронний ресурс] / О. І. Плугатирьова. – Режим доступу: http://journal.osnova.com.ua/article/36046-%D0%9C-learning_%28mobile_learning%29
2. <http://invnz.blogspot.com/>
3. http://ito.vspu.net/el_ppz/el_ppz/files/Kobusya_VM/IKT_PTNZ/f-learning.html

УДК

Забранський В. Я.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри математики і теорії та методики навчання математики
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Навчаючись в педагогічному університеті студент, відповідно до індивідуальних навчальних планів, розроблених на основі освітньої програми та навчального плану, проходить різні цикли підготовки, зокрема професійну та практичну, частиною якої, вперше цього року, стало написання бакалаврської роботи. Відповідно до статті 5 Закону України “Про вищу освіту” бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми [1]. В НПУ імені М. П. Драгоманова навчальним планом підготовки бакалавра на базі повної

загальної середньої освіти за спеціальністю 014 середня освіта (математика) на підготовку бакалаврської роботи, що є кваліфікаційною випускною роботою передбачено 3 кредити ECTS загальним обсягом 180 годин. Положення про Національній репозитарій академічних текстів визначає, що кваліфікаційна випускна робота здобувача вищої освіти – самостійна робота, яка готується з метою публічного захисту для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра [2]. Бакалаврська робота з методики навчання математики – це вид індивідуальної самостійної роботи майбутнього вчителя математики, яка обов’язково виконується ним на завершальному етапі фахової підготовки, має містити елементи наукового дослідження та передбачає проведення творчих методичних розробок з проблем дослідження. Бакалаврська робота з методики навчання математики має виявити та поглибити методичну підготовку майбутнього вчителя математики, засвідчити, що студент володіє науково-теоретичним матеріалом з методики навчання математики; у нього наявні фахово-орієнтовані уміння (застосовувати теоретичні знання у професійній діяльності вчителя до розв’язування методичних задач, вести пошук, аналізувати, узагальнювати, систематизувати та використовувати у власній діяльності досвід навчання математики); у нього сформовані уміння логічно, послідовно, чітко, зрозуміло та з дотриманням вимог письмово представляти результати свого дослідження. Бакалаврська робота виявляє ступінь підготовки студента до самостійної діяльності вчителя математики, реалізує творчі можливості та навички самостійної науково-методичної роботи майбутнього педагога, виконує кваліфікаційну функцію. Виконання такої роботи повинно свідчити про те, що її автор навчився самостійно вести дослідження, бачити професійні проблеми та знати найбільш загальні методи і прийоми їх вирішення. Виходячи з цього, метою написання бакалаврської роботи з методики навчання математики є: виявлення та поглиблення рівня теоретичних знань з методики навчання математики, в тому числі інноваційного характеру, умінь їх самостійного застосування та продукування нових знань для вирішення конкретних проблемних методичних завдань практики навчання математики у закладах середньої освіти; формування навичок самостійної творчої роботи студента–випускника; оволодіння методикою педагогічного експерименту.

Для реалізації цієї мети необхідно розв’язати такі завдання:

- сформулювати тему бакалаврської роботи, її мету та завдання, об’єкт та предмет дослідження;
- визначити сучасні психолого-педагогічні та методичні основи, стосовно даної теми;
- проаналізувати та узагальнити практику роботи школи по темі дослідження;
- використати набуті в процесі навчання теоретичні знання та практичні навички для аргументованого вирішення конкретних методичних завдань реконструктивного та творчого характеру по даній темі;
- апробувати запропоновані методичні розробки педагогічним експериментом під час педагогічної практики;
- зробити висновки та внести пропозиції по темі, що розглядається;
- правильно оформити науковий і довідковий матеріали;
- бажано основні положення роботи відобразити в доповідях на студентських наукових конференціях, наукових гуртках, семінарах;
- публічно захистити підготовлену роботу на засіданні ДЕК.

Виходячи із того, що бакалаврська робота повинна передбачати проведення творчих методичних розробок з проблем методики навчання математики, то вимоги до бакалаврської роботи з методики навчання математики можна сформулювати так:

– бакалаврська робота має бути присвячена вирішенню конкретної методичної проблеми;

– тема, має відповідати сучасному рівню розвитку методики навчання математики і вирішенню практичних її завдань;

– робота має містити обґрунтування актуальності теми, обов’язковий аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури та стану досліджуваного питання у практиці навчання математики школи чи вузу;

– в роботі мають відобразитись сучасні методи науково-педагогічного дослідження, доцільність використання яких обґрунтовується в кожному конкретному випадку їх використання;

– методичні розробки запропоновані в роботі, мають ґрунтуватись на конкретних матеріалах, що зібрані під час педагогічної практики чи узагальненні передового педагогічного досвіду та апробованих педагогічним експериментом;

– уміщати розроблені студентом конкретні висновки та методичні рекомендації;

– зміст бакалаврської роботи в систематизованому вигляді має відобразити вихідні передумови дослідження, його хід та отримані при цьому результати;

– виклад матеріалу в роботі має бути аргументованим, а наведені дані точними;

– при написанні бакалаврської роботи студент повинен дотримуватись принципів академічної доброчесності, посилатись на автора та джерело, звідки запозичені матеріал або окремі результати;

– робота має бути написана державною мовою;

– оформлення бакалаврської роботи має відповідати вимогам, що ставляться до робіт, поданих до друку;

– обсяг магістерської роботи з висновками має бути 40-45 сторінок.

Структура бакалаврських робіт має складатись зі вступу, теоретичних основ предмету дослідження, методики розв’язання поставленої проблеми, висновків та стиску використаної літератури. Бакалаврська робота може бути експериментальною (самостійні дослідження студента, вивчення і засвоєння ним методики педагогічного експерименту) або теоретичною (студент проводить теоретичні дослідження і вивчає досвід практичної роботи).

Таким чином, бакалаврська робота з методики навчання математики у кінцевому підсумку повинна: 1) засвідчити вміння автора працювати з науково-методичною літературою та використовувати теоретичні знання і практичні навички, отримані під час навчання в університеті для розв’язування методичних задач навчання математики в школі; 2) визначити рівень методичної підготовки майбутнього вчителя математики.

Література:

1. Закон України “Про вищу освіту”: № 1556-VII від 01 липня 2014 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 16. 04. 2020).
2. Положення про Національний репозитарій академічних текстів: Постанова КМУ від 19 липня 2017р. № 541. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF> (дата звернення: 16. 04. 2020).
3. Положення про випускні кваліфікаційні роботи. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова. 2011. – 14 с.

Глійчук Л. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника”
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ТЕХНОЛОГІЯ DESIGN THINKING У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Для динамічного зростання економіки, забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору необхідне підвищення освітнього рівня громадян, що можливо здійснити за умови модернізації освітньої галузі. Виходячи із завдань Нової української школи сьогодні необхідно готувати людину глобалістську, інноваційну, здатну навчатися впродовж життя, застосовувати знання на практиці, швидко реагувати на виклики сучасного світу. Відтак необхідно відмітити, що будь-яка сфера суспільного життя, зокрема і освітня система, розвивається завдяки інноваціям, які дають змогу активно генерувати ідеї, спираючись на попередній досвід, аналізувати наявну ситуацію, відчувати і визначати майбутні тенденції в певній галузі. Одним із сучасних підходів до створення інновацій є дизайн-мислення.

Формування людини, здатної до інноваційного типу діяльності, є однією з ключових проблем модернізації освітнього процесу. У Законі України “Про освіту” визначено засади державної політики у сфері освіти і принципи освітньої діяльності, серед яких: людиноцентризм, забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності, різноманітність освіти, інтеграція з ринком праці, свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб’єктів освітньої діяльності тощо. Вперше з’являється поняття “універсальний дизайн у сфері освіти”, яке тлумачиться як “дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну” [2].

Дизайн-мислення в освіті необхідно використовувати у двох напрямках:

1. Дизайн-мислення для освіти як бізнесу. Доцільно використовувати, досліджуючи ретельно потреби людей різного віку і зважаючи на нинішню потребу у навчанні впродовж усього життя. Вища освіта, освітянські проекти, освітянські платформи мають урахувати результати таких досліджень, щоб запропонувати інновації в освіті (нові навчальні програми, тренінги, методи навчання тощо). При цьому необхідно враховувати, що дизайн-мислення має міждисциплінарний характер та здійснюється як проектна діяльність.

2. Дизайн-мислення як метод для здійснення освітнього процесу. Design Thinking доцільно використовувати безпосередньо для навчання, щоб підвищити рівень засвоєння студентами навчального матеріалу, довести надані знання до компетентностей, навчити творчому підходу до вирішення проблем, сформуванню здатності думати і приймати самостійні рішення [1, с. 95].

Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах глобалізації та інформатизації освіти вимагає швидких рішень щодо перебудови навчального процесу. Необхідно не тільки застосовувати інноваційні методики навчання студентів, а й готувати їх до самостійної інноваційної діяльності. Відтак саме дизайн-мислення дає дієві рекомендації щодо розробки нових продуктів, дозволяє якісно розробляти та

впроваджувати інноваційні методи та технології навчання здобувачів освіти. Дизайн-мислення пов'язане з відповіддю на такі базові питання: що є? (досліджується існуюча реальність); що якщо? (уявляється нове майбутнє); що чіпляє? (здійснюється вибір); що працює? (оцінюється результат) [4]. Основою Design Thinking є емпатія, нестереотипне мислення, здатність накопичувати ідеї, формувати в уявленні схематичні образи для подальшого виявлення закономірностей та генерування ідей.

Поняття “дизайн-мислення” не має єдиного формулювання. Складаючись з двох термінів “дизайн” (design) та “мислення” (thinking), термін визначає основні підходи до створення інноваційних продуктів. Зміст поняття “design” означає проектування, розробка, тобто діяльність зі створення чогось, а “дизайн” позначає дещо значно ширше, ніж просто візуалізація. Синонімом дизайн-мислення є проектне мислення – розумова активна діяльність для створення інноваційних продуктів. При цьому фахівці наголошують на тому, що мислення не потрібно розуміти лише як розмірковування в процесі дизайн-мислення; це спосіб розробки речей, англійською “way of doing things”. Складність даної дефініції призводить до деякої плутанини щодо її визначення. Дизайн-мислення визначають як підхід, як процес, як метод, як образ мислення, як методологію і як технологію, але єдиним в усіх визначеннях залишається зміст поняття, суть і призначення. Design Thinking визначає нестандартний підхід до розв'язування завдань, який починається з розуміння і визначення бажань людей та закінчується інноваційним продуктом, розробленим індивідуально до їхніх потреб. Він знижує ризик і невизначеність, які завжди супроводжують впровадження інновацій [3, с. 151].

У різних контекстах дизайн-мислення розуміють як технологію створення інновацій, що широко тиражується Школою Дизайну (D.School) університету м. Стенфорд (США). Вона складається з таких етапів: емпатія (empathize) → визначення проблеми (define) → генерація ідей (ideate) → прототипування (prototype) → тестування (test). Глибоке розуміння потреб людей завдяки навичку емпатії дає змогу виявити проблемні зони і сформулювати проектні завдання. Для вирішення поставлених завдань здійснюється генерація множини ідей, частина з яких використовується для створення прототипів. Розроблені прототипи проходять тестування у реальних умовах, результати яких аналізуються і робляться висновки про прийняття прототипу до використання або повернення на будь-який інший етап дизайн-мислення [1, с. 95]. Дизайн-мислення використовується для створення інновацій у провідних міжнародних компаніях, викладається у найкращих бізнес-школах та університетах світу. Design Thinking активно використовують у своїй роботі такі компанії, як Google, Apple, Samsung, IBM, IKEA та інші.

В Україні у 2017 році на платформі Prometheus стартував онлайн курс “Дизайн-мислення для інновацій” (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DTI101+2017_T3/about). Цей курс є частиною освітнього проекту благодійної організації “Фонд Випускників України”, яка отримала дозвіл на переклад та запуск курсу “Design Thinking for Innovation”, який розміщений на платформі Coursera (<https://www.coursera.org/learn/uva-darden-design-thinking-innovation>). Для реалізації старту курсу в Україні долучилося багато добровольців, волонтерів та партнерських організацій, серед яких: UA: Суспільне Мовлення, Grammarly, kmbs, LvBS, Про.Світ та інші). Основна мета курсу “Дизайн-мислення для інновацій” полягає в ознайомленні освітян із інструментами дизайн-мислення задля їх використання і створення інновацій в українській освіті.

У 2020 році на платформі Prometheus з'являється ще один онлайн курс “Дизайн-мислення в школі” (https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MIT+DTLL101+2018_T3/about). Цей курс створений за фінансової підтримки Microsoft в рамках програми Microsoft K-12 Education Leadership, заснованої для надання можливості професійного розвитку освітянам в усьому світі. Оригінал курсу “Design Thinking for Leading and Learning” доступний на платформі edX (<https://www.edx.org/course/design-thinking-for-leading-and-learning>). Курс поєднує теорію дизайн-мислення та приклади його застосування, передбачає професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань ефективного планування освітнього процесу, впровадження новітніх технологій навчання в закладах освіти.

Отже, в умовах оновлення освітньої парадигми, розширення технологічних можливостей суспільства необхідно шукати нові шляхи і засоби професійної підготовки майбутніх фахівців. У даному контексті заслуговує на увагу технологія дизайн-мислення, використання якої є потужним ефективним інструментом для розвитку інноваційного мислення здобувачів вищої освіти, що надзвичайно важливо в епоху швидких змін, розвитку інновацій та зростання мобільності у всіх сферах життя сучасного світу.

Література:

1. *Іванова В. В.* Роль дизайн-мислення в освіті / В. В. Іванова // Інтелект XXI. – 2019. – № 4. – С. 93-97.
2. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. ст. 380. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. *Яловега І. Г.* Витоки дизайн-мислення: евристика в перший та другий етапи розвитку філософії та науки / І. Г. Яловега // Фізико-математична освіта. – 2019. – Випуск 4 (22). – С. 150-156. doi: 10.31110/2413-1571-2019-022-4-023
4. *Liedtka J., Ogilvie T.* Designing for Growth: A Design Thinking Tool Kit for Managers / J. Liedtka, T. Ogilvie. – Hardcover, 2011. – 227 p.

УДК

Кінах Н. В.,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки і психології
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
(м. Луцьк, Україна)

ЛОГІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Суттєві зміни в освітньому просторі країни також торкнулися й системи післядипломної педагогічної освіти, що останнім часом розвивається як неперервна. З метою розв'язання завдань, що постають сьогодні перед післядипломною педагогічною освітою, необхідно здійснити переоцінку змісту й ролі освіти в системі професійних і економічних чинників цивілізаційного розвитку країни, спрямувати вектор інновацій до підвищення економічної ефективності та якості освітніх послуг післядипломної педагогічної освіти.

Концептуальні положення щодо організації та розвитку системи неперервної освіти визначені відомими вченими (В. Луговий, А. Кузьмінський, С. Крисюк,

В. Маслов, В. Олійник, Т. Сорочан, В. Пікельна, Н. Протасова, В. Пуцов, Т. Сущенко). Питання формування і використання логістики в управлінні розвитком закладів освіти досліджували Л. Сергеева, В. Денисенко, М. Руда, В. Лівшиць, М. Мельников, Т. Скоробогатова, Н. Шевченко. Дослідженням питань, пов'язаних з вивченням логістичних концепцій займалися такі вчені Баумгартен Г., Бродицький Г. Л., Дідківський М., Сергеев В., Садченко К. В., Саркісов С. В., Уотерс Доналд, Д. Вуд, Дж. Ландлеу, Шенк М. та інші.

Сам термін “логістика” походить від гр. *λογιστική*, що означає “рахункове мистецтво”. Практичний потенціал логістики першими передбачили американські фахівці П. Конверс (P. Converse) і П. Драукер (P. Drauker). Вони визначили її потенційні можливості як “останній рубіж економії витрат” і “непізнаний материк економії”. Згодом їхню точку зору підтримали багато теоретиків логістики. Такі американські дослідники, як М. Портер (M. Porter), Д. Сток (J. Stock) і деякі інші, вважають, що логістика вийшла за межі її традиційного вузького визначення і має велике значення у стратегічному керуванні й плануванні. Дослідники К. Галасун і Ю. Триус вважають, що вирішенню проблем, що накопичилися у сфері освіти на різних рівнях, сприятимуть розвиток і впровадження освітньої (педагогічної) логістики [2]. Освітня (педагогічна) логістика (англ. *educational logistics*) – піддисципліна логістики, яка займається менеджментом (управлінням) педагогічних потоків, виходячи з принципів логістики (особливо “точно в строк”) і принципу простоти реальних систем [3]. Освітня логістика надає можливість синхронізувати педагогічну систему, наблизити її за рівнем управління до економічних систем. Це надасть можливість зменшити ризик неефективного використання коштів на розвиток і освіту і тим самим збільшити приплив капіталу в цю сферу.

Сьогодні в основі системи освіти лежать знання, які повинні надходити педагогу “точно вчасно” і “точно в строк” для швидкого реагування. Однак на практиці дуже часто виникає проблема, пов'язана з несвоєчасним отриманням актуальних в поточний момент знань. Саме педагогічна логістика повинна дозволити працівникам освіти бути мобільними і швидко задовольняти освітні потреби або свої професійні дефіцити. Працівники освітніх організацій повинні розуміти, що підвищення кваліфікації, професійна перепідготовка повинна носити не стихійний, а систематичний характер, заснований на моніторингу вивчення виникнення змін освітнього середовища.

Проблема конкурентної політики в освіті на рівнях системи країни і окремого закладу освіти є досить актуальною. Враховуючи особливості такої складної системи як неперервна освіта, застосування концепції логістики має передбачати такі цілі, як високі стандарти якості освіти, ефективне використання фінансових ресурсів, швидке реагування на зміну попиту на освітньому ринку, короткий термін оновлення освітніх програм і навчальних планів. Ключовими елементами реалізації логістичної концепції повинні бути: “тягнуча” інформаційна система; постійне оновлення змісту та форм навчання в системі неперервної освіти; раціональне використання фінансових ресурсів; партнерство з закладами освіти; контроль за освітнім процесом тощо.

За науковими поглядами сучасних науковців-дослідників виділено три фундаментальні концепції логістики: інформаційна; маркетингова; інтегральна. Інформаційна концепція логістики полягає у формулюванні загальної проблеми управління матеріальними потоками закладу освіти та синтезу інформаційно-комп'ютерного забезпечення вирішення проблем. Теоретичною основою інформаційної концепції є системний підхід, який використовується для моделювання об'єктів та синтезу систем інформаційно-комп'ютерної підтримки.

Маркетингова концепція логістики акцентує увагу на організації логістичного процесу у сфері розподілу освітніх ресурсів для посилення позицій закладів освіти в конкурентній боротьбі. Така логістична система повинна підтримувати стратегію конкуренції закладів освіти на ринку за рахунок прийняття оптимальних рішень в розподілі, прогнозуванні попиту на освітні послуги, інтеграції логістичних операцій і функцій фізичного розподілу, певної перебудови управління логістикою в закладі освіти.

Концепція інтегральної логістики полягає в розгляді логістики в якості певного синтетичного інструменту менеджменту, інтегрованого матеріальним потоком для досягнення освітніх цілей. Дана концепція відображає нове розуміння системи неперервної освіти, де окремі освітні заклади розглядаються як центри логістичної активності, прямо або побічно пов'язані в єдиний інтегральний процес управління основними і супутніми освітніми потоками для найбільш повного і якісного задоволення освітнього попиту відповідно з їхніми специфічними потребами і освітніми цілями.

Розвиток системи освіти в провідних країнах світу призводить до вдосконалення та формування сучасних практичних логістичних концепцій. Основними з них є наступні:

– RP – Requirements / resource planning (планування потреб / ресурсів) – є найпопулярнішою в світі логістичною концепцією. На її основі розроблено та функціонує багато мікрологістичних систем. Системи планування потреб співвідносять діяльність з надання якісних освітніх послуг, обслуговування і використання.

– JIT – Just-in-time (точно в строк) – це концепція управління процесом надання освітніх послуг, яка спрямована на зменшення витрат. Відповідно до цієї концепції необхідні освітні ресурси та матеріали надходять у потрібній кількості в потрібне місце і в потрібний час.

Також можна відзначити інші логістичні концепції, які з'явилися за останніх кілька років:

- DDT – Demand-driven techniques (логістика, орієнтована на попит);
- ECR – Effective Customer Response (ефективна реакція на запити споживачів освітніх послуг);
- Time-based logistics (логістика в реальному масштабі часу);
- Value added logistics (логістика доданої вартості);
- Virtual logistics (віртуальна логістика);
- E-logistics (електронна логістика), а також інші.

Зазначеним концепціям відповідають базові освітньо-логістичні підсистеми. На практиці застосування цих підсистем пов'язано з автоматизацією внутрішніх освітніх процесів або ланок логістичних систем, а також з впровадженням корпоративних інформаційних систем, які часто виступають програмними модулями.

Отже, провівши аналіз різних логістичних концепцій можна зробити висновки, що кожна з них має свої особливості і може застосовуватись в залежності від специфіки і масштабів освітньої діяльності. Заклади післядипломної педагогічної освіти, які застосовують у своїй діяльності не сучасні концепції значно програють закладам, що використовують новітні підходи. Це пов'язано насамперед з динамічними змінами в системі неперервної освіти та активною діяльністю конкурентів, розвитком інноваційних освітніх процесів, інформатизацією та комп'ютеризацією. З проведеного аналізу також випливає, що найбільші переваги для

ефективності в системі неперервної освіти мають концепції Requirements / resource planning та Justin-time. Тому сучасним закладам освіти потрібно інтенсивно вдосконалювати освітньо-логістичну систему згідно принципів сучасних освітніньо-логістичних концепцій.

Література:

1. Європейська логістична асоціація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.ru>
2. Галасун К. І. Про створення інформаційної логістичної системи ВНЗ на основі хмарних технологій / К. І. Галасун, Ю. В. Триус // Хмарні технології в освіті : матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-семінару (Кривий Ріг – Київ – Черкаси – Харків, 21 груд. 2012 р.). – Кривий Ріг : Вид. від. КМІ, 2012. – 173 с. – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/cont/cloud.pdf>
3. Сергеева Л. М. Освітня логістика в управлінні розвитком професійно-технічного навчального закладу / Л. М. Сергеева // Вісник післядипломної освіти. – 2014. – Вип. 11. – С. 144-153.

УДК

*Косар С. З.,
практичний психолог
Плосківкого ЗЗСО I-III ступенів,
Селятинської ОТГ Чернівецької області*

ПСИХОЛОГО ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТАРШОКЛАСНИКІВ

В Україні більше уваги приділяється освіті дорослих, оскільки вона стає важливим фактором розвитку особистості на всіх етапах її життєвого та професійного шляху. Адже у дорослих виникає необхідність постійного оновлення знань. За психолого-педагогічним значенням освіта дорослих спрямована на збагачення творчого потенціалу та всебічного розвитку особистості. На якому б етапі життєвого та професійного шляху не знаходилася людина, вона не вважатиме себе остаточно сформованою особистістю та професіоналом. У цьому полягає важлива особливість індивідуального досвіду, самосвідомості, розвитку особистості.

Специфіку психології навчання дорослих, а саме: психологічні характеристики дорослого як суб'єкта освіти проаналізовано Б. Ананьєвим, С. Вершловським, Ю. Кулюткіним, С. Рубінштейном, Г. Сухобською; можливість успішної реалізації в освіті на різних етапах зрілості доведена Л. Анциферовою, Л. Виготським, Д. Роджерсом, Л. Лук'яною, Н. Ничкало та ін. З урахуванням того, що освіта дорослих може ефективно розв'язувати проблему особистісного розвитку дорослих учнів, актуалізується необхідність наукового осмислення її психолого-педагогічних засад.

Згідно дослідженню, рівень функціонального розвитку інтелекту залишається досить високим на усіх етапах вікової еволюції дорослої особистості. Цей факт свідчить передусім про її високий потенціал [4].

Тобто з настанням дорослості процес розвитку особистості не припиняється та не завершується; йому притаманні суперечливість і гетерохронність; виокремлюються сенситивні та критичні моменти; психофізіологічний розвиток не є статичним; природа його різна і суперечлива. Про реальність феномену розвитку впродовж

вікових періодів свідчать такі пізньовікові новоутворення як процес віддаленої ремінісценції (пізніше згадування того, що в минулому при безпосередньому згадуванні не вдалося відтворити), перегляд власного життя, явище біографічної пам'яті. Споріднена з цим твердженням ідея гетерохронного розвитку психічних функцій, згідно з якою, високий рівень розвитку однієї функції може зберігатися до старості, іншої – обмежуватися періодами юності та ранньої дорослості. Одні функції починають застарівати від народження, інші знижують рівень дії лише в старості, а деякі розвиваються навіть у старості [3].

Розвиток особистості є безмежним процесом, що відбувається впродовж усього життя. У дорослих вікових групах він відбувається за своєрідного поєднання зі стабільністю. Якщо у пізнавальній сфері людини на момент переходу до дорослого життя основні структури сформовано, то у структурі її особистості настає період глибоких змін [10].

Виходячи з зазначеного вище, особистісний розвиток дорослих учнів сприяє перетворенню їх внутрішнього світу і проходить у кілька етапів:

- прийняття на себе відповідальності за власні дії, результат яких завчасно невідомий;
- переживання щодо реалізації різних варіантів майбутнього, власної приналежності до побудови образу бажаного результату, здібності реалізувати задумане;
- реалізація можливостей, що відкриваються в певній діяльності;
- прийняття відповідального рішення про припинення дій;
- усвідомлена оцінка результату як особистісного новоутворення, що досягається завдяки власній активності.

Відповідно перетворення внутрішнього світу пов'язане з рядом категорій:

- категорія потреб, детермінована рівнем духовності, людяності, розумності;
- категорія здібностей, зумовлена природними задатками;
- категорія внутрішніх норм, пов'язана з інформованістю, правилами власних дій [1].

Враховуючи зазначене вище, освітній процес спрямований не тільки на теоретичну й практичну підготовку, але й на самоосвіту, і, в кінцевому результаті, – на стимулювання саморозвитку, оскільки доросла особистість “повинна керувати своїм життям і, не відкидаючи впливу інших, розраховувати лише на себе” [5].

Таким чином, особистісний розвиток дорослих учнів – це активний і усвідомлений розвиток власної фізичної, психічної, соціальної, духовної природи, здібностей; це привнесення сенсу у власне існування, творення власного життєвого шляху. З точки зору сучасної педагогіки та психології, особистісний розвиток дорослих є важливою умовою успішної навчальної та професійної діяльності.

Література:

1. Громкова М. Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых : учеб. пособ. [Текст] / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с.
2. Дорослість як етап онтогенезу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 25.07.2014. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.

-
-
4. Развитие психофизиологических функций взрослых людей [Текст] / под ред. Б. Г. Ананьева, Е. И. Степановой. – М., 1977. – 200 с.
 5. *Смайлс С.* Саморазвитие умственное, нравственное и практическое [Текст] / С. Смайлс ; пер. с англ. В. Вольфсон. – Минск, 2000. – 411 с.

УДК

*Мельничук О. Д.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
Комунального закладу вищої освіти “Рівненська медична академія”
(м. Рівне, Україна)*

КОГНІТИВНІ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

У дослідженні теорій навчання важливим є встановлення зв'язку між когнітивною психологією та когнітивними теоріями навчання. Когнітивна психологія слугує основою для сучасних припущень, що аналізують когнітивні теорії навчання. Важливими є праці Н. Хомського [5], Д. Медіна, Б. Росса та А. Маркмана [8], Дж. Брунера [2; 3] у формулюванні сучасного розуміння когнітивної теорії.

На початку ХХ століття когнітивна психологія заперечувала теорію навчання і формулювала власну теорію, засновану на когнітивній психології. Новий напрям був висвітлений у працях Е. Толмана, Ж. Піаже, Л. С. Виготського та гештальт-психологів. Вплив їх робіт сьогодні можна побачити у формуванні сучасних реформ у навчальній практиці.

Усталена парадигма, що ґрунтується на біхевіористичному підході, змістилася до розуміння, що впливає з когнітивної теорії навчання. Дослідження когнітивного навчання призвели до вдосконалення розуміння соціальної природи навчання, важливості контексту для розуміння, необхідності доменних специфічних знань у мисленні вищого порядку, відмінностей у мисленні і вирішення проблем, і переконання, що учні формують власне розуміння теми, яку вони вивчають [4].

Е. Толмана вважають біхевіористом, але його теорія в основному була пізнавальною. Він вважав, що навчання є внутрішнім, і виступав за цілісний погляд на навчання. Ця думка Е. Толмана базувалася на механістичному погляді на навчання. Е. Толман адаптував декілька ідей від біхевіористів і зауважував, що поведінка занадто складна, щоб регулюватись простими рефлексами і що при аналізі поведінки необхідно використовувати комплексний підхід [10]. Його дослідження з блокованими шляхами підтримувало теорію, що навчання може відбуватися без підкріплення, натомість організми розробляють когнітивні карти свого оточення. Когнітивна карта може бути визначена як внутрішня організація взаємозв'язків між цілями та поведінкою.

Підкріплення впливає на результативність, а не на навчання, оскільки це збільшує ймовірність відображення вивченої поведінки. Такі змінні, як мотивація, звичка, сила та стимул відіграють вирішальну роль у навчанні. Уся поведінка має мету, і всі дії спрямовані на досягнення визначеної мети. У середовищі існують певні події, які передають інформацію, важливу для досягнення своїх цілей. Цілі можна успішно досягти тільки після того, як освоєні події, що призводять до нагород чи

покарань у визначеному оточенні. Отже, цю теорію навчання часто називають цілеспрямованим біхевіоризмом. Е. Толман вказав також на важливість знань, отриманих завдяки досвіду.

Основний внесок Е. Толмана в розвиток психологічної теорії полягає не стільки в досягненні знань, скільки у тому, що вона є переходом від біхевіористського до більш когнітивного тлумачення. Він відхиляється від біхевіористських теорій, які відкидали міркування щодо подій, які можуть втручатися між стимулами та реакціями, підкреслюючи важливість когнітивних змінних [6]. Відтак вчителі зобов'язані будувати навчальні заходи, які мотивуватимуть досягнення позитивних цілей для дітей, надаючи культурно релевантні інструкції та матеріали.

Теорія Ж. Піаже є в основному пізнавальною та розвивальною. Він досліджує різноманітні теми, що стосуються когнітивного розвитку. С. Паперт зазначав, що Ж. Піаже знайшов секрети людського навчання та знань, прихованими за милими і, здавалося б, нелогічними уявленнями про дітей [7]. Знання він описує з точки зору структур, які змінюються з розвитком. Ж. Піаже висунув концепцію схем. Він визначив схему як основну структуру, за допомогою якої представлені знання. Коли діти розвиваються психічно, фізично та соціально, нові схеми розвиваються, а старі схеми або інтегруються, або модифікуються в когнітивні структури [10]. Він вважав, що рефлексії та інші автоматичні моделі поведінки мають незначну роль у розвитку інтелекту людини. Теорія пізнавального когнітивного розвитку Ж. Піаже пов'язана також з навичками критичного мислення. Він припускав, що здобуття знань є результатом взаємодії учня та навколишнього середовища. Навчання сприяє здобуттю дитиною нових навичок та досвіду. Ці нові навички та досвід дозволяють дітям ставати більш здатними до критичного мислення.

У практичному застосуванні теорії педагогі повинні зосередитися на процесі мислення дітей, а не на його продуктах. Вони повинні розуміти процеси, якими користуються діти, щоб отримати відповіді та запропонувати відповідні стратегії, засновані на їх когнітивному функціонуванні. Важливим є самостійне залучення дітей до навчального процесу та індивідуальні відмінності в прогресуванні розвитку.

Три основні компоненти теорії Л. С. Виготського – це (1) інтерналізація допоміжної культури, (2) міжособистісний або соціальний процес посередництва, (3) ідея, що знання дитини формується із зоною проксимального розвитку, пізнавальним простором визначені соціальними реляційними межами. Л. С. Виготський підтримав думку, що багато процесів навчання та мислення мають свій початок у соціальній взаємодії з іншими. Процес, завдяки якому соціальна діяльність перетворюється на внутрішню розумову діяльність, називається інтерналізацією [1]. Інтерналізація поведінки може змінити погляд на ситуацію; це дозволяє людині дивитися на ситуацію з іншого боку, ніж її власна, а також вдосконалює навички міжособистісного спілкування.

Одним з найважливіших положень теорії Л. С. Виготського є те, що між впливом культури на когнітивний розвиток та біологічним зростанням існує функціональний взаємозв'язок. Хоча фізичні, біологічні та неврологічні детермінанти зрозуміліші та більш узгоджені, вплив культурних детермінант не так легко зрозуміти. Культурні детермінанти включають соціальні процеси, які перетворюються природним шляхом через оволодіння та використання знаків культури. Отже, навчальна програма повинна бути доцільною для розвитку і включати самостійні заходи, а також виконання діяльності за сприяння інших.

Гештальт-психологи підтримували важливість організаційних процесів у сприйнятті, навчанні та вирішенні проблем. Вони також вважали, що люди схильні організовувати інформацію. М. Вертхаймер [10] зробив висновок, що сприйняття досвіду іноді відрізняється від самого досвіду. Експеримент М. Вертхаймера сприяв формулюванню однієї з основних ідей та принципів гештальт-психології: “Сприйняття часто відрізняється від реальності”. Гештальт-психологи підтримали принцип, згідно з яким людський досвід не можна успішно вивчати ізольовано. Вони висунули концепцію, що ціле – це більше, ніж сума його частин. Отже, поєднання елементів повинно бути очевидним, щоб показати цілу закономірність. Д. Мюррей надав додаткову інформацію стосовно всієї концепції. Він заявив, що ціле відрізняється від частин, фізичні об’єкти отримують свою ідентичність не тільки з частин, що їх складають, але більше з способу поєднання цих частин [9].

Прихильники цієї теорії вважають, що організм структурує та організовує досвід, формуючи, нав’язуючи структуру та організацію ситуаціям чи умовам. Люди схильні організовувати досвід подібними та передбачуваними способами. По суті, це вирішення проблеми в результаті сприйняття зв’язків між усіма елементами ситуації. Проникливе мислення вимагає розумової перебудови проблемних елементів та визнання правильності нової організації.

Ця теорія стосується ролі сприйняття навчання: для покращення сприйняття необхідні конкретні навчальні втручання. Діти використовують різні методи організації та структурування навчання. Педагоги повинні ознайомитися з цим методом та організувати відповідні навчальні заходи.

Когнітивні теорії навчання у сучасній перспективі заперечують біхевіоризм та підкреслюють роль психічних процесів. Вони наголошують, що навчання має бути об’єктивно вивчене та засноване на наукових дослідженнях. Наведені теорії мають загальні теми, пов’язані з опрацюванням інформації, конструктивізмом, аспектами розвитку та контекстною інформацією.

Література:

1. *Выготский Л. С.* Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Смысл. Эксмо, 2005. – 1136 с.
2. *Bruner J. S.* Acts of meaning (Four lectures of Mind and Culture) / J. S. Bruner. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 181 p.
3. *Bruner J. S.* The process of education / J. S. Bruner. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977. – 97 p.
4. *Eggen P., Kauchak D.* Strategies and models for teachers: Teaching content and thinking skills / P. Eggen, D. Kauchak. – Pearson, 2011. – 343 p.
5. *Chomsky N.* Syntactic Structures / N. Chomsky. – De Gruyter Mouton, 2002. – 134 p.
6. *Lefrancois G. R.* Theories of human learning: What the old man said / G. R. Lefrancois. – Stamford, Wadsworth Publishing, 2000. – 414 p.
7. *Papert S.* Jean Piaget: Child psychologist / S. Papert. – Time, 1999. – P. 100, 105–107.
8. *Medin D.* Cognitive psychology (3rd ed.) / D. Medin, B. H. Ross, A. Markman. – Hoboken, NJ: Wiley, 2001. – 267 p.
9. *Murray D. J.* Gestalt psychology and the cognitive revolution / D. J. Murray. – New York: Harvester Wheatsheaf, 1995. – 212 p.
10. *Ormrod J. E.* How we think and learn: Theoretical perspectives and practical implementations / J. E. Ormrod. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – 236 p.

*Накашидзе І. С.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українознавства
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
(м. Дніпро, Україна)*

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Ситуація з Covid-19 внесла досить багато змін до навчального процесу. Актуальним як ніколи стали технології дистанційного навчання. Якщо використання презентацій, інтерактивних дощок на заняттях вже стало доволі звичною практикою, то застосування інтернет-сервісів для навчального процесу для багатьох педагогів як було, так і залишається малозасвоєним.

Найпоширенішим засобом інтернет-діалогу викладачів зі студентами ще і до карантину був сервіс електронної пошти. Основна функція – розсилка додаткових навчальних матеріалів або завдань і перевірка виконання останніх. При цьому можливий як індивідуальний (пересилання листів індивідуально кожному студенту групи), так і колективний підхід (за умови наявності однієї електронної адреси, доступного всім членам групи) [2, с. 43].

Поширеним в умовах карантину став діалог із студентами через соціальні мережі (насамперед Facebook) та різні месенжери (Viber, Telegram). Звичайно, соціальні мережі не можуть бути засобом мережевого навчання, але, тим не менше, їх освітні можливості недооцінені [1]. За останні два місяці такий спосіб спілкування став поширеним при організації навчання у середній школі. У закладах вищої освіти перевага надається платформам дистанційного навчання, про які йдеться нижче. Проте названі вище ресурси дають змогу передати студентам термінові повідомлення, нагадування, що в умовах карантину є необхідним.

Досить популярними є сервіси Google. Наприклад, у Google.Документах можна створювати файли і відкривати до них доступ іншим користувачам для перегляду або спільного он-лайн редагування, що буває необхідно при заповненні будь-яких загальних відомостей, причому не потрібні передрук і розсилка цих документів. Останнім часом багато педагогів почали використовувати платформу для он-лайн курсів Google.Classroom. На ній викладач організовує роботу з декількома курсами, дає завдання, в тому числі індивідуальні, перевіряє і ставить оцінки.

Багато ЗВО у своїй діяльності використовують програмний пакет Microsoft Office 365. Сюди входять поширені програми Microsoft Office у хмарному сервісі та досить зручна для он-лайн спілкування платформа Teams. Завдяки ній, студенти та викладач можуть проводити заняття та консультації в он-лайн форматі, обмінюватись файлами із завданнями, спілкуватись у чаті.

Також досить поширеною платформою дистанційного навчання є Moodle. Проте, на відміну від інших платформ, вона не дає можливостей для “живого” спілкування і вимагає від викладачів значних зусиль для наповнення курсів. ЗВО, які працюють із цією платформою вже не перший рік, і раніше застосовували її для обміну документами та навчання студентів заочної (заочно-дистанційної) форми навчання. В умовах карантину Moodle показав себе досить зручним інструментом для перевірки й

оцінки знань студентів, зокрема автоматичного оцінювання модульного контролю та генерування відомостей, що подаються у деканат.

Під час карантину чи не на перше місце за популярністю вийшла програма Zoom, що об'єднує відеоконференції, онлайн-зустрічі, чат і мобільний спільну роботу. Єдиний недолік цієї платформи, який неодноразово підкреслювали викладачі, – встановлений часовий ліміт у 40-45 хвилин. До речі, цей сервіс часто використовує адміністрація ЗВО при проведенні Вченої ради у дистанційному форматі.

Таким чином, інтернет-сервіси є ефективним інструментом діалогу викладача зі студентами. Вони дають широкий спектр можливостей, потенціал яких необхідно використовувати в сучасній вищій освіті. Карантин в Україні та світі продемонстрував переваги та недоліки застосування технологій дистанційного навчання. Вони з одного боку спростили, а з іншого – ускладнили навчання та оцінювання знань студентів. Проте, на нашу думку, ці технології будуть в подальшому дедалі більше використовуватись та вдосконалюватись.

Література:

1. *Диких Э. Р.* Об использовании социальных сетей в образовании / Э. Р. Диких. – URL: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/2968-2012-05-30-11-08-49>
2. *Накашидзе И. С.* Использование интернет-сервисов в диалоге преподавателя со студентами. Проблемы качества образования в современном обществе : сб. стат. IX Междунар. науч.-практ. конф. Пенза, 2013 / И. С. Накашидзе. – С. 42–44.

УДК

Ольхова-Марчук Н. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економіки та туризму
Академії рекреаційних технологій і права
(м. Луцьк, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ GOOGLE У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Важливою складовою вітчизняної туристичної освіти є її практична спрямованість, яка сприяє формуванню сучасного конкурентоспроможного фахівця на ринку праці.

В умовах інформатизації швидкий розвиток туристичної галузі вимагає нового підходу до обробки інформації. Тому в освітній туристичній практиці серед педагогічних інновацій все більшої популярності набуває технологія використання геоінформаційних ресурсів Google. Онлайн сервіси Google Earth, Google Maps, Google Art Project є одними з найбільш доступних засобів, які дозволяють візуалізувати інформаційний навчальний матеріал.

Google Earth (Google Планета Земля) – це геосервіс, який відображає супутникові знімки та дозволяє переглядати їх у тривимірному чи двовимірному відображенні. Характерними рисами супутникових карт Google є яскравість, чіткість, точність та зручність у використанні. Google Earth візуалізує значні обсяги статистичної

інформації та є унікальним інструментом для розпізнавання місцезнаходження туристичних об'єктів [2].

Google Maps (Google Карты) [3] – це безкоштовна вебслужба, яка надає онлайн доступ до географічних карт із супутниковими зображеннями та аерофотозйомкою високої роздільної здатності. Google-карти інтегруються із додатковою інформацією про місцевість, з певними географічними назвами: хоронімами, ойконімами, годонімами, дрімонімами тощо. У режимі реального часу викладач може ознайомити студентів з географічною місцевістю, назвами вулиць та доріг, відстежити відомі орієнтири та будівлі, розглянути графік громадського транспорту, пішохідного й велосипедного маршрутів, проаналізувати інформацію про умови дорожнього руху, виміряти відстань від одного об'єкта до іншого тощо. Водночас, якщо в учасників освітнього процесу є власний обліковий запис Google, вони можуть вносити географічні поправки, коректування яких, після схвалення модератора, впроваджується на Картах Google. Це сприяє уточненню та деталізації об'єкта, який вивчається [1].

Google Art Project (Google Арт-проект) [4] – це інтерактивний освітній проєкт, який вміщує на своєму сервісі оцифровані об'єкти культурної спадщини світової спільноти. За допомогою цього ресурсу забезпечується проведення, насамперед, віртуальних екскурсій і турів. Чіткість зображень та висока масштабованість дозволяє майбутнім фахівцям з туризму здійснювати віртуальні тури галереями музеїв по всьому світі.

Ефективною інноваційною формою навчання є використання віртуальних турів, що зумовлено потребами самих викладачів у більш сучасному викладі інформації, бажанням студентів знайомитись із культурою і мистецтвом світу та своєї країни, а також прогресивним використанням мережі Інтернет. У процесі навчання фахівців з туризму викладач залучає їх до перегляду найвідоміших оцифрованих пам'яток світу (Берлінська картинна галерея (Німеччина), Музей мистецтва Метрополітен (Нью-Йорк, США), Національна галерея (Лондон, Велика Британія), Ермітаж (Санкт-Петербург, Росія), Третьяковська галерея (Москва, Росія) та ін.).

Застосування геоінформаційних ресурсів Google при підготовці майбутніх фахівців з туризму урізноманітнює навчально-виховний процес, підвищує інтерес студентів до занять, а також розвиває їх комунікативну активність і внутрішню мотивацію з метою опанування новими вміннями та знаннями.

Серед суттєвих переваг та освітніх можливостей технологій візуалізації засобами Google можна виділити наступні підходи:

- дослідницький підхід у навчанні та самостійний пошук інформації у вирішенні поставлених завдань дозволяє підтримувати увагу студентів на високому рівні, набути навичок творчої самореалізації, самоорганізації, саморегуляції та професійного розвитку;

- проєктний підхід стосується роботи в команді, а виконання навчального завдання в групі з розподіленням усіх необхідних обов'язків і комунікацій передбачає можливість постійної взаємодії викладача та студентів, забезпечення безперервності навчального процесу та більш глибоке розуміння власної причетності до освітньої діяльності, необмеженої рамками аудиторних занять;

- міжпредметний підхід передбачає готовність засвоювати систематичні, нові знання про одне і те ж явище з різних точок зору, комплексно узагальнювати і систематизувати, переносити та інтерпретувати інформацію, щоб отримати цілісне уявлення про об'єкт вивчення;

– інформаційно-комунікаційний підхід впливає на розвиток інформаційної грамотності і формування навичок роботи з програмним забезпеченням, уміння використовувати інформаційні технології та готовність використовувати їх в освітніх цілях [1].

Таким чином, враховуючи особливості сучасного покоління, навчальний процес можна вдосконалити створенням інноваційного навчального контенту за допомогою геоінформаційних ресурсів Google. Заняття такого роду – це сучасна ефективна форма практико-орієнтованого навчання, яка дозволяє розширити можливості підготовки фахівців з туризму.

Література:

1. *Бондаренко Т. В.* Освітні можливості використання геоінформаційних ресурсів Google в процесі візуалізації навчальної інформації / Т. В. Бондаренко // Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. – № 2. – URL: <file:///C:/Users/acer/Downloads/2718-Article%20Text-16200-1-10-20200430.pdf>.
2. Google Earth. URL: <https://earth.google.com/web/>.
3. Google Maps. URL: <https://www.google.com/maps/>.
4. Google Art Project. URL: <https://artsandculture.google.com/>.

УДК

*Павлова Н. С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики*

*Музичук К. П.,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій
та методики викладання інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Згідно документу [1], підготовка майбутніх учителів інформатики у закладах вищої освіти (ЗВО) здійснюється за галуззю знань “Освіта/Педагогіка” (шифр галузі – 01), спеціальністю “014 Середня освіта” з предметною спеціалізацією – інформатика. Спеціальність, характеризуючи спрямованість і зміст освітнього процесу, відображає, узагальнений об’єкт діяльності, фахові функції та типові компоненти структури професії, що здобувається. Зауважимо, що у 2019–2020 навчальному році підготовку майбутніх фахівців для закладів середньої освіти, які здатні організувати процес вивчення навчального предмету “Інформатика”, здійснювала низка ЗВО України, зокрема:

- Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського;

– Рівненський державний гуманітарний університет;
– Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка;
– Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;

– Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Кваліфікація фахівця є найважливішою соціально-економічною характеристикою і виражає рівень “навченості, підготовленості до компетентного виконання певного виду діяльності за здобутою спеціальністю” [2, с. 70]. У Державних стандартах професійної освіти уточнено, що професійна кваліфікація – це “визнана кваліфікаційним центром, суб’єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб’єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність” [4]. Водночас поруч з терміном “кваліфікація” у нормативних документах МОН України використовують сукупність компетентностей, що визначені нормативними освітніми документами для певної галузі діяльності та має бути сформована у здобувачів вищої освіти після завершення навчання за певною освітньою програмою в межах ліцензованої спеціальності. І. А. Зязюн ототожнює кваліфікацію і компетентність фахівця як “своєрідні соціально-трудова характеристика, які задають межі й рівень функціональних дій у професії” [3, с. 403].

Іншим документом, що окреслює напрямки підготовки сучасних фахівців до професійної діяльності та їх особистісного розвитку є *Національна рамка кваліфікацій*, що містить опис дев’яти рівнів за типовими для цього рівня дескрипторами (знання, уміння, кваліфікація, автономність і відповідальність). Незважаючи на те, що рамка кваліфікацій описує результати навчання, а не вказівки до його організації, її впровадження робить процес здобування кваліфікації цілісним і структурованим, узгодженим із потребами ринку праці і водночас вимагає розробки компетентнісно-орієнтованих професійних стандартів, освітніх програм та низки інших документів.

Потрібно зазначити, що наразі триває процес розроблення та обговорення стандартів для вищої освіти за різними спеціальностями, що містять описи результатів навчання у термінах компетентностей фахівця, уникаючи надмірної деталізації навчальних досягнень випускника ЗВО. Водночас І. А. Зязюн переконаний в тому, що “професійне становлення майбутнього вчителя є процесом, взаємопов’язаним з етапами опанування освітньої програми, і визначає логіку вивчення навчальних дисциплін: кожному етапу процесу (орієнтаційний, теоретико-методологічний і діяльнісний) відповідають певні цільові орієнтації” [3, с. 373].

Сукупність компетентностей для відповідної спеціальності та рівня вищої освіти є складовою освітньо-професійних програм та навчальних планів, у яких конкретизовано спосіб набуття студентами результатів навчання при вивченні певних навчальних дисциплін. Програма підготовки вчителів містить обов’язкову та вибіркочку складові, що відображені у циклі фундаментальних, предметних, психолого-педагогічних, включно з методикою навчання, дисциплін. При цьому цикл загальних професійних дисциплін представлений предметами і курсами, що поєднують навчально-пізнавальну, практичну, навчально-методичну і пошуково-дослідницьку діяльності майбутніх учителів та відповідно мотиваційно-орієнтаційну, теоретико-методологічну і діяльнісну функції.

На рис. 1 відображено структурно-логічну схему, що представлена в освітньо-професійній програмі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014.09 Середня освіта (за спеціалізацією “Інформатика”) Рівненського державного гуманітарного університету.

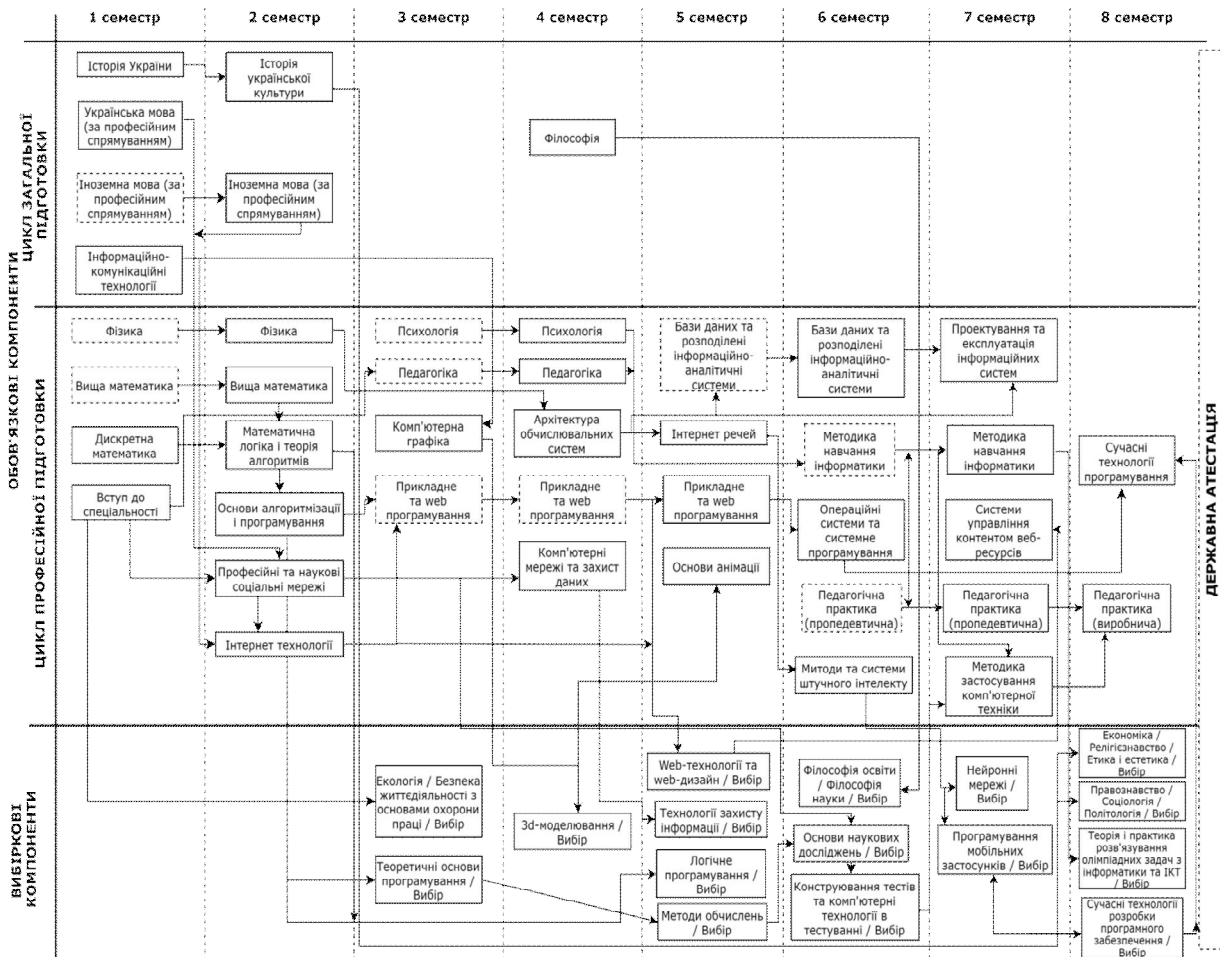

Рис. 1. Структурно-логічна схема ОП

Удосконалення освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів передбачає низку змін, а саме: максимальне наближення предметних, психолого-педагогічних знань та знань з методики навчання предмету; скорочення загальної кількості навчальних дисциплін шляхом їх об'єднання та виокремлення фундаментальної складової; опанування педагогічних технологій, в тому числі, з використанням ІКТ; посилення практичної складової та набуття навичок науково-дослідницької діяльності.

Література:

1. Кабінет Міністрів України. Постанова від 29 квітня 2015 р. № 266 “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти”. *Законодавство.com* : веб-сайт. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ministriv-kabineta-postanovi/postanova-vid-kvitnya-2015-266-pro-2015-3295.html> (дата звернення: 18.05.2020).
2. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / Чернишова Є. Р. та ін. ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ.

вищ. навч. заклад “Ун-т менедж. освіти”. – Київ : ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”, 2014. – 230 с.

3. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
4. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів : наказ Міністерства соціальної політики України. *Законодавство України* : веб-сайт. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18> (дата звернення: 18.05.2020).

УДК

*Петренко Л. М.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)*

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Відбувається загальносвітовий експеримент із масового переходу до дистанційного навчання. Жодна країна світу не була до нього готова. Україна не є виключенням. Уже сьогодні науковці і практики вказують на проблеми, з якими зіткнулися різні заклади освіти, в усьому світі точаться дискусії навколо: вимушеної технологізації освітнього процесу; зростання адміністративного контролю за діяльністю суб’єктів навчання; зменшення автономії студентів і педагогів; про зміни у співвідношенні “освітніх менеджерів” і викладачів тощо.

Дистанційне навчання висвітило багато “болючих зон”, одна з них пов’язана з професійним розвитком педагогічних і науково-педагогічних працівників через підвищення кваліфікації. На початку карантину у зв’язку з пандемією COVID-19 соціальні мережі “вибухнули” мемами, фотожабами і коментарями щодо організації освітнього процесу в школах, коледжах і технікумах, закладах вищої освіти, зрослому навантаженні на учнів і студентів, “обвал” LMS MOODLE через велике навантаження і таке інше. Ми мали можливість без спеціального опитування отримати і узагальнити оцінку діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників з різних поглядів, а також самооцінку їхньої діяльності, точку зору на все, що відбувається. Критики було і є багато.

Безперечно, в дистанційній освіті, як і в традиційній, саме викладач є центральною фігурою. І під час карантину він опинився з проблемою онлайн-навчання сам на сам. Передбачається, що в науковій літературі, в публікаціях в різних групах у ФБ багато пропонується різних цифрових сервісів і інтернет-ресурсів, пропагується їх зручність і універсальність, рекламуються вебінари і онлайн-тренінги з питань їх використання.

Водночас маємо зазначити, щоб опанувати ними потрібен час. Для впровадження в практичну діяльність одного вебінару замало, якщо щось не виходить, то необхідно розібратися, багато читати текстів або проглядати відео на YouTube-каналі з часто не знайомою термінологією (треба шукати її визначення). Це не просте завдання для

педагога, який не завжди є впевненим користувачем ПК. Натомість треба підготувати зміст заняття, раціонально його структурувати за усіма принципами дидактики. Виявляється, що того змісту, якого вистачало на 1 год. 20 хв. в онлайн-режимі вистачає найбільш на годину. А підготувати і провести інтерактивне заняття в онлайн виявляється для багатьох вершиною педагогічної майстерності. Рекомендації Міністерства освіти України до питання організації дистанційного навчання під час карантину були видані під кінець травня. В них узагальнені поради учасників Проєкту SAUP, присвячених зазначеним питанням, за посиланням <https://saiup.org.ua/vebinari-akademichna-dobrochesnist/>.

Ми спостерігали як зростає зацікавленість наукової, педагогічної, батьківської спільноти та громадськості роботами з питань технологій дистанційного навчання, його організації. Наприклад, за даними електронної бібліотеки НАПН України, до посібника “Технології дистанційного професійного навчання” в січні 2020 р. звернулось 3 особи, у лютому – 13, а у березні – 112, квітні – 66 [0]. Статистичний огляд за номером ресурсу 10719 (стаття “Організаційні методи дистанційного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти”) [0] показано на рис. 1 та 2.

Практичний досвід свідчить про те, що підготовка до заняття онлайн потребує значно більше часу, а його продовжність не може дорівнюватись 45 хв. або 1 год. 20 хв. і три-п’ять занять на день. На підготовку викладач має витратити значно більше часу і виконувати більше функцій (ролей): він часто стає адміністратором, диктором, режисером, продюсером, маркетологом, презентером і модератором тощо. Педагогів до виконання цих функцій не готували ні в закладах вищої освіти, ні в системі підвищення кваліфікації.

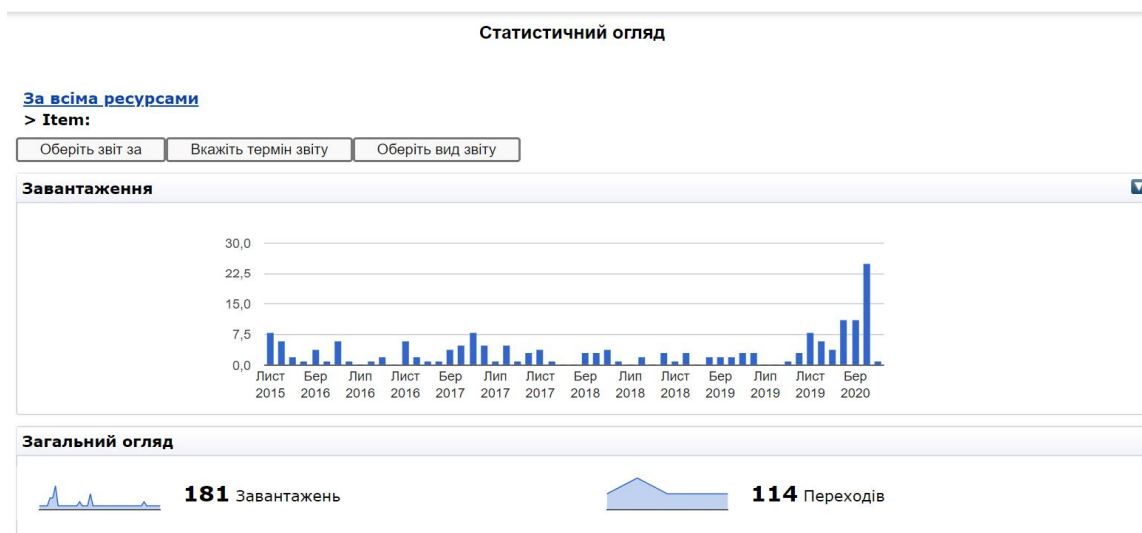

Рис. 1. Динаміка зростання інтересу читачів до наукових публікацій з проблем дистанційного навчання, розміщених в Електронній бібліотеці НАПН України (<https://lib.iitta.gov.ua/>)

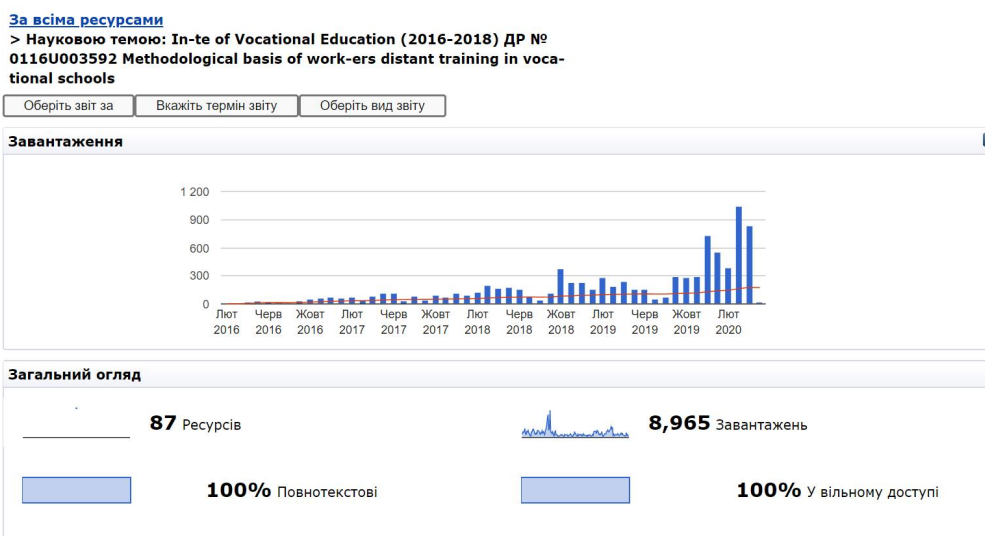

Рис. 1. Динаміка зростання інтересу читачів до наукових публікацій з проблем дистанційного навчання, розміщених в Електронній бібліотеці НАПН України (<https://lib.iitta.gov.ua/>)

У черговий раз порушуємо питання про необхідність розроблення і затвердження нового Положення про дистанційне навчання, в якому буде враховано увесь “карантинний” досвід дистанційного навчання, регламентовано час проведення занять, кількість уроків (лекцій), навантаження викладача і оплата його праці. Це позбавить від жорсткого адміністрування даного процесу, що відображається в зайвих щотижневих, а інколи щоденних звітах викладача перед керівниками структурних підрозділів (усі пам’ятають фінансові перевірки різними контролюючими органами).

І про головне – професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників у системі відкритої освіти. Сьогодні стала очевидною необхідність розроблення освітньо-професійних програм з урахуванням потреби широкого впровадження дистанційного навчання, підготовки до нього всіх категорій слухачів. Адже поширюється практика застосування середовищного (інформаційного, хмаро орієнтовного, віртуального тощо) підходу, сучасних цифрових технологій для результативного просування інновацій як в освіті, так і в різних галузях економіки. Тому все більшим попитом користуються програми підвищення кваліфікації різних категорій слухачів, які спрямовані на модернізацію форм діяльності людини, і не тільки тих, хто одержує професію в закладі професійної освіти, але передусім тих, хто навчає майбутніх кваліфікованих робітників і фахівців.

Потребують подальшого розроблення такі питання, як: дидактичний і методичний супровід викладання різних навчальних предметів і дисциплін; розвиток компетентностей викладачів для використання електронних освітніх ресурсів і виконання вище перелічених ролей, роботи з різними моделями відкритої освіти; нормативно-правового забезпечення дистанційного навчання, зокрема, дистанційного професійного навчання та ін. Останнє нині є найбільш актуальною проблемою для всієї системи освіти.

Насамкінець зауважимо, що реформування освіти, а дистанційне навчання є його елементом, не може бути успішним без залучення основної більшості педагогічних і науково-педагогічних працівників, урахування їх практичних знань, переконань, ставлення до процесів, орієнтованих на зміни в освітянській галузі. Очевидно, що інтеграція їх досвіду, формальних знань та особистих переконань є тією платформою,

на якій зростають паростки інноваційної свідомості, здатної до подолання традиціоналізму і консерватизму в системі освіти.

Література:

1. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник [О. В. Базелюк, О. М. Спірін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський, Л. А. Майборода]. – Житомир : Полісся, 2018. – 160 с.
2. *Петренко Л. М.* Організаційні методи дистанційного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти / Л. М. Петренко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2018. – № 50. – С. 151-156.

УДК

Петрова А. В.,
Студентка спеціальності “Соціальна робота”
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

НАСТІЛЬНА ГРА ЯК МЕТОД ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ КІБЕРБУЛІНГУ

Сучасний соціальний працівник має бути готовий до профілактики проблем, пов'язаних з віртуальним світом. Однією з таких проблем є явище кібербулінгу серед користувачів Інтернет послуг. Означене ставить нові вимоги до процесу підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, який має включати елементи профілактики ризикованої поведінки у віртуальному просторі. Важливим питанням на цьому етапі є використання таких методів навчання студентів, які б викликали інтерес, перетворювали майбутніх соціальних працівників на активних учасників освітнього процесу та стимулювали їх до взаємного обміну досвідом. Одним із таких методів є настільна гра, яка може виступати як інструмент профілактичної, так і освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суть поняття “гра” та її вплив на особистість відображено у роботах багатьох вчених: А. Безчотнікова, О. Андрощук, Т. Космеда, О. Павленко, О. Майструк, М. Марець та ін. Теорія розробки гри та її впровадження була представлена у роботах Ю. Швалб, О. Воронова, О. Голозубова. Застосування ігор у процесі фахової підготовки соціальних працівників досліджували Н. Дідик, А. Попова, М. Щеголь, М. Артюшина, Н. Останіна, В. Робак, В. Поліщук, В. Костіна та ін.

Питання застосування ігор у соціальній роботі висвітлювались у роботах О. Безпалько, Р. Вайноли, Т. Журавель, Т. Лях та ін. А. Поповою, М. Щеголь вивчався досвід використання просвітницько-профілактичних настільних ігор фахівцями із соціальної роботи в місцевих громадах. Перші настільні просвітницько-профілактичні навчальні ігри були розроблені в Україні спеціалістами Всеукраїнського громадського центру “Волонтер” при підтримці ЮНІСЕФ. Сьогодні розроблені і широко використовуються в соціальній роботі настільні ігри з профілактики торгівлі людьми, ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки, формування здорового способу життя тощо. Проте, з появою нових соціальних проблем (зокрема, булінгу, кібербулінгу) виникає

необхідність у розробці і впровадженні нових настільних просвітницько-профілактичних навчальних ігор. Недостатньо розробленою також залишається проблема підготовки майбутніх соціальних працівників до проведення навчальних настільних ігор.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі особливостей використання настільної гри як методу підготовки соціальних працівників до профілактики кібербулінгу.

Виклад основного матеріалу. Застосування ігор у соціальній роботі дозволяє створювати умови для знаходження учасниками способів вирішення певної проблеми, формує уміння і навички соціально бажаної поведінки та новий досвід.

Одним із різновидів гри в соціальній роботі є настільні ігри. Особливістю використання настільної гри у процесі фахової підготовки соціальних працівників можна назвати групову взаємодію, глибокий аналіз наявної соціальної проблеми, опрацювання певного алгоритму її вирішення, формування соціально корисних установок, цінностей та моделей поведінки.

Спираючись на статтю Н. Кравець та О. Гречаноської [2], ми здійснили спробу проаналізувати функції гри як методу підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактики кібербулінгу:

- комунікативна – засвоєння навичок ненасильницького онлайн та офлайн спілкування, засвоєння етичних норм та правил онлайн комунікації;
- терапевтична – аналіз і обговорення попереднього досвіду онлайн взаємодії особистості;
- діагностична – діагностика рівня знань про кібербулінг, його види, шляхи та наслідки;
- корегувальна – корекція наявних стереотипів щодо кібербулінгу, власних позицій та переконань;
- соціалізуюча – формування ефективних та безпечних моделей поведінки онлайн.

Серед переваг використання настільної гри як методу підготовки до профілактики кібербулінгу, можна віднести наступні: інтерес студентів до ігрових форм роботи; розуміння актуальності та активність в обговоренні соціальної проблеми; оптимальне засвоєння робочого матеріалу через високий рівень комунікації через групової взаємодії; толерантне ставлення до учасників групи.

Л. Венгер зауважує, що навчальна гра має на меті формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю [1]. Такий підхід є важливим для підготовки майбутніх соціальних працівників, оскільки робота з настільною грою дає не лише змогу поглибити теоретичні знання з проблеми кібербулінгу, та отримати досвід використання гри як інструменту профілактичної роботи фахівця соціальної сфери. Це, в свою чергу, дає змогу студентам, які йдуть на практику, бути готовими працювати в напрямку профілактики кібербулінгу в закладах загальної середньої освіти.

На даний час в практиці соціальної роботи переважають ігри, які мають навчальний характер.

Проте, відзначимо, що практика профілактичної роботи потребує розробки настільної гри, яка була б спрямована на проблему кібербулінгу в молодіжному просторі та могла бути використана в процесі фахової підготовки майбутніх соціальних працівників.

Розробка такої гри має вирішувати наступні профілактичні завдання:

– підвищити рівень знань, уявлень та розуміння проблем, пов'язаних з кібербулінгом та його попередження в закладі освіти;

– обговорити ризики потрапляння у ситуації кібербулінгу в молодіжному середовищі;

– проаналізувати вітчизняне законодавство щодо проблеми насильства в віртуальному світі;

– отримати інформацію про організації, що допомагають постраждалим від кібербулінгу.

Така настільна гра може слугувати інструментом для роботи викладача, а також використовуватися у межах вивчення таких дисциплін як “Методи і технології соціальної роботи”, “Соціальна робота з різними групами клієнтів” та ін.

Отже, навчальна настільна гра є активним методом підготовки соціальних працівників. Це цікавий, оригінальний спосіб навчання, який формує у майбутніх фахівців професійні знання, уміння, навички. Гра підвищує інтерес до навчання, завдяки своїй емоційності збільшує якість та обсяги засвоєної інформації.

Література:

1. Венгер Л. А. Игра как вид деятельности / Л. А. Венгер // Вопросы психологии. – № 3. – 1978. – С. 163-165.
2. Кравець Н. М., Гречановська О. В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ / Н. М. Кравець, О. В. Гречановська // Вінницький національний технічний університет. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all.../all.../1547> (дата звернення 07.05.2020).

УДК

Романова Г. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”,
(м. Київ, Україна)

ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ

Реалізація проектного навчання є актуальною потребою сучасної вищої освіти, оскільки забезпечує практико-орієнтований підхід до підготовки фахівців, формування їхньої професійної компетентності, культури, конкурентоздатності на ринку праці. Отже, актуалізується завдання підготовки науково-педагогічних працівників ЗВО до застосування проектного навчання. Розроблення та використання проектних технологій в освіті вивчали О. Коберник, Є. Полат, О. Пометун, В. Сидоренко, В. Гузеєв, В. Симоненко, С. Ящук та ін. Теоретичним і методичним аспектам проектного навчання у вищій школі присвячені роботи М. В. Артюшиної, О. М. Дуплійчук, О. В. Ловкої, П. Г. Лузана, Г. М. Романової та ін.

Під проектною діяльністю розуміють цілеспрямовану діяльність зі створення навчального, освітнього, педагогічного, культурного, технічного або виробничого

продукту. Такими продуктами можуть бути різного, науково-дослідницькі розробки, творчі роботи, публікації, програмне забезпечення тощо.

Не випадково ХХІ століття вважають століттям проектної педагогіки. Проектне навчання повною мірою реалізує парадигму навчання в діяльності. Його розвиток пов'язаний з впровадженням методу проектів (комплексного методу), що передбачав інтеграцію знань з різних навчальних дисциплін навколо певної загальної проблеми.

Англійський психолог Дж. Равен визначає роль методу проектів у формуванні і розвитку “компетентностей вищого рівня”, зокрема вміння проявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, переконувати колег і аргументувати свою позицію, проявляти волю зусилля при досягненні довгострокових цілей, правильно ставитися до труднощів, проблем, незнання, працювати в команді, шукати і використовувати інформацію, публічно презентувати результати своєї роботи тощо. Дослідник підкреслює важливість для учасників проекту можливості виявляти свої цінності, апробувати свої стилі поведінки, брати участь у незалежних дослідженнях і розвивати в ході них значущі види компетентностей [1].

Сьогодні проектні технології у професійній освіті забезпечують реалізацію ідей продуктивного навчання, за якого освітній процес має на виході індивідуальний досвід продуктивної діяльності. При цьому відбуваються формування і розвиток згаданих вище “компетентностей вищого рівня”, за Дж. Равеном, які корелюють з сучасними навичками ХХІ століття (критичне мислення, креативність, спілкування, співпраця). Проектне навчання надає студентам можливість реальної діяльності, в якій він може не тільки проявити свою індивідуальність, а й збагатити її.

Результати досліджень свідчать про те, що найчастіше викладачі використовують інформаційні проекти. Зокрема, рейтинг проектних технологій за частотою їх розроблення і використання педагогами є таким: 1 – інформаційні проекти; 2 – дослідницькі проекти; 3 – практико-орієнтовані проекти; 4 – творчі проекти; 5 – рольові проекти. Окрема оцінка стосувалася застосування інтернет-проектів (зокрема, веб-квестів, що за змістом можуть належати до різних видів), і вона виявилася найнижчою.

З метою підготовки науково-педагогічних працівників ЗВО до управління проектною діяльністю студентів до робочих навчальних програм підвищення кваліфікації ДЗВО “Університет менеджменту освіти (кафедра професійної та вищої освіти) у 2020 році введено теми лекцій і тематичних дискусій, пов'язані з функціями управління (планування, мотивація, організація, контроль) та відповідний спецкурс (розробник Г. М. Романова). Охарактеризуємо зміст ключових функцій.

Щодо планування проектного навчання актуалізовано, що постановка цілей проекту передбачає наявність двох їх видів: продуктивних та педагогічних. Продуктивні цілі передбачають створення (розроблення, оформлення, виготовлення, конструювання) проектного продукту, наявність чи відсутність якого легко перевірити. Педагогічні цілі відображають заплановані результати щодо сформованості компетентностей студентів, що охоплюють знання, уміння, навички, особистісні якості.

Ціль є прообразом, прототипом майбутнього продукту. Стрижнем проектної діяльності є створення корисних, суспільно значущих продуктів, серед яких можуть бути оформлені і презентовані результати дослідження, план, законопроект, макет, публікація, посібник, методичні рекомендації, сценарій заходу, бізнес-план, дизайнерське рішення оформлення навчального кабінету (майстерні, лабораторії,

клубу, подвір'я закладу освіти), центр, студія, об'єднання студентів за певним напрямом діяльності, газета, відеофільм, сайт, штучний виріб тощо.

Технологічна постановка педагогічних цілей передбачає підвищену інструментальність. За такого підходу цілі формулюються через результати навчання, що виражені у діях студентів, причому таких, які викладач чи будь-який інший експерт можуть надійно визначити. Інструменталізація проектних цілей здійснюється завдяки завданням, що є змістовою, методичною і організаційною конкретизацією цілей. Завдання формулюються як конкретні вимоги до розв'язання поставленої проблеми. Умовно їх можна поділити на основні, що визначають шляхи і засоби досягнення цілей, та додаткові, що дозволяють з'ясувати супутні обставини, фактори.

Фахівці з проектного менеджменту радять на етапі планування здійснювати опис проекту, що містить короткий виклад обсягом 2-3 сторінок друкованого тексту проектної ідеї, етапів, методів і форм діяльності, основних заходів, результатів, механізмів зворотного зв'язку. Структуровано всю необхідну інформацію можна представити в формі паспорту проекту.

Щодо мотивації проектної діяльності слухачі мають усвідомити, що цей процес, як і процес навчання взагалі, є циклічним. Поняття цикл (від грецьк. *kuklos* – коло) в основному своєму значенні розкривається як сукупність явищ, процесів, що складають кругообіг протягом відомого часу. Під циклом навчання слід розуміти всю сукупність дій викладача та студентів, що забезпечують засвоєння учнями певного фрагменту змісту освіти із заданими показниками, тобто досягнення поставленої мети.

Такий цикл утворюється системою усіх заходів щодо управління мотиваційними процесами. Повноцінний мотиваційний цикл складається з наступних етапів: вступно-мотиваційного (викликання похідної мотивації), підтримуючого (підтримка та підсилення мотивів, що виникли), завершального (забезпечення мотивації на подальше вивчення навчального матеріалу). Отже, мотивація має здійснюватися на всіх етапах проектної діяльності.

Функція організації проектного навчання студентів має ґрунтуватися на тому, що воно орієнтоване на розроблення освітнього продукту. Студенти, які проходять відповідну підготовку, створюють навчальні проекти, дотримуючись таких етапів.

1. Ініціювання та підготовка (визначення теми й цілей проекту).
2. Планування (визначення джерел, способів збирання й аналізу інформації, а також способів представлення результатів; встановлення критеріїв оцінювання результату та процесу).
3. Виконання, що передбачає збирання інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, інтерв'ювання, експеримент тощо), її аналіз, формулювання висновків.
4. Презентація (усний чи письмовий звіт).
5. Оцінювання результатів і процесу дослідження за задалегідь встановленими критеріями.

Ефективність організації проектного навчання на кожному етапі можна суттєво підвищити завдяки використанню ІКТ. Зокрема, в електронному форматі створюються інтелект карти, колажі, конструктори. Швидкий зворотний зв'язок забезпечує застосування сервісу *plickers*. Ефективним інструментом застосування усіх методів проектування є онлайн дошка (інтерактивна хмарна дошка), яка дозволяє здійснювати спільну проектну діяльність.

Контроль як функція управління проектною діяльністю студентів має забезпечувати поєднання самоконтролю, взаємоконтролю, зовнішнього контролю з

боку викладачів, експертів. Захист проектів передбачає застосування таких методів, які забезпечують якісне і унаочнене представлення отриманих результатів. Сучасні захисти проектів передбачають інтерактивний формат: в ході заходу результати не просто презентуються, а й активно обговорюються, здійснюється їх експертне оцінювання, відбувається дискусія, учасники залучаються до інсценізацій, розв'язання творчих завдань, визначення ефектів та перспектив проекту.

Підтвердженням ефективності отриманих результатів може слугувати проектна папка (портфоліо), що містить повну інформацію про проект від початку до його завершення. В її наповненні беруть участь всі виконавці. Якісне портфоліо проекту дозволяє чітко організувати роботу учасників, визначити особистісний внесок і досягнення кожного, об'єктивно оцінювати хід виконання проекту, а також надати необхідну інформацію для подальших проектів. Структура портфоліо може бути різноманітною та, як правило, до неї входить паспорт проекту, записи всіх ідей, гіпотез рішень (зокрема, в формі карти проекту), вся інформація за темою проекту (діагностувальні методики, анкети, бланки відповідей тощо), результати досліджень (аналітичні матеріали, графіки, діаграми, таблиці), звіти про проведені дискусії, “мозкові штурми”, наради проектних команд, ескізи, креслення, матеріали до презентації та ін. У сучасних умовах проектної діяльності все більшої популярності набувають електронні портфоліо.

Проектне навчання активізує навчальну діяльність студентів, забезпечує баланс між теоретичними та прикладними знаннями, дослідницький, пошуковий характер освітнього процесу, формування загальних та фахових компетентностей, робить результати навчання “відчутними”, корисними. Це підтверджують конкурси проектів студентів, коли вони на рівні факультету або всього університету гідно представляють свої результати.

Водночас, не дивлячись на увагу викладачів до проектної діяльності, застосування технологій проектного навчання ще не набуло системного характеру. Сьогодні перевага надається застосуванню окремих видів проектів, бракує міжпредметних проектів, у проектній діяльності недостатньо застосовуються можливості інформаційно-комунікаційних технологій. Завдяки впровадженню сучасних підходів до управління освітнім процесом в ЗВО проектно навчання має унормовуватися навчальними планами і програмами, набути ознак наступності, системності, міждисциплінарності. З цією метою проблематику управління проектною діяльністю студентів включено до змісту курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО.

Література:

1. *Равен Дж.* Выходя за рамки стандарта “3RS” (чтение, письмо, арифметика): достижение и оценивание более широких целей в сфере образования (реферат). / Дж. Равен // *Метод проектов в университетском образовании* : сб. науч-метод. статей. Вып. 6. – Минск : БГУ, 2008. – 244 с.
2. *Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах* : монографія / В. М. Аніщенко, М. В. Аргюшина, Т. М. Герлянд, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова та ін. ; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. – Київ : ІПТО НАПН України, 2019. – 208 с.
3. *Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів: тренінг-курс для викл. ун-ту* / за заг. ред. Л. О. Савенкової, Г. М. Романової. – К. : КНЕУ, 2011. – 390 с.

Саєнко Ю. О.
асистент кафедри початкової освіти

Азарова О. К.
студентка магістратури
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗА УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Перед сучасним українським суспільством надзвичайно актуально постає проблема створення оптимальних умов для розвитку пізнавальної активності підростаючої людини – якості, без якої неможливе розкриття індивідуальності та повноцінний розвиток особистості. Період молодшого шкільного віку, що характеризується стрімким становленням інтелектуальних, почуттєвих та вольових якостей, є вирішальним для розвитку пізнавальної активності [1].

Проблема пізнавальної активності є однією з найбільш актуальних у сучасній психологічній та педагогічній науці.

У педагогічній науці існує декілька підходів до визначення поняття “пізнавальна активність”. Різні дослідники розглядають пізнавальну активність як пізнавальну діяльність; якісну характеристику пізнавальної діяльності, її компонент; певне ставлення суб’єкта до пізнавальної діяльності, готовність до пізнання; певний стан суб’єкта у процесі пізнавальної діяльності; енергійну розумову, мисленнєву діяльність; рису особистості тощо [2].

Так, Н. О. Половнікова вважає, що “пізнавальна активність – це готовність (здатність і прагнення) до енергійного опанування знаннями за наполегливих, систематичних вольових зусиль”.

Розглядаючи пізнавальну активність не як діяльність, а як певний стан, що містить у собі ще не реалізовану діяльність і здатний її викликати, М. І. Лісіна визначає цей феномен як готовність до пізнавальної діяльності, такий стан, що передуює діяльності і породжує її. Отже, спираючись на наведені точки зору, ми можемо розглядати пізнавальну активність як один з різновидів, типів активності особистості. Тобто, поняття “пізнавальна активність” є видовим, вужчим щодо поняття “активність особистості”, включене в нього і охоплюється ним [3].

Розвитку пізнавальної активності у дітей під час навчання у початковій школі має приділятися особлива увага ще й тому, що саме в цих класах формуються основні інтелектуальні вміння. Умовами формування пізнавальних інтересів молодшого школяра є: розуміння дитиною змісту і значення матеріалу; новизна у змісті навчання; використання оптимальної системи тренувальних, творчих, пізнавальних та інших завдань; практична спрямованість матеріалу; самостійність дітей у їхній діяльності; висока ефективність кожного уроку; глибоке знання вчителем предмета, інтерес до нього, вміння зацікавити ним дітей [4].

Савченко М. І. визначила, що призначення уроку не лише у тому, щоб поставити перед учнем навчальне завдання, а й у тому, щоб спонукати кожного учня до активного виконання цього завдання. Якщо не стимулювати дитину до вигадливості

допитливості, творчої активності, то будь-який інтерес, творчі задатки можуть згаснути.

На сьогодні важливим є питання формування пізнавальної активності молодших школярів шляхом використання інноваційних технологій.

Досвід роботи показує, що використання інноваційних технологій у початковій школі, починаючи з першого класу, підвищує інтерес учнів до навчання. Якщо розвивати з молодшого шкільного віку культ нестандартної самостійної думки, то це стане для дитини кроком до вибору стратегій активного навчання [5].

Інноваційні педагогічні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [6].

Одним із шляхів формування інформаційної культури школярів є широке впровадження у навчальний процес інноваційних методів навчання з використанням можливостей ІКТ, застосування яких сприяє формуванню мотивованого ставлення до навчання і дозволяє реалізувати на практиці ідеї педагогіки розвитку. Серед інноваційних методів навчання виокремлюємо методи активного навчання, зокрема, метод проектів, навчання у співробітництві, креативне навчання. Комп'ютер при цьому використовується як інструмент моделювання навчальної чи навчально-пізнавальної задачі, або предметної області [7].

Застосування комп'ютерної технології робить привабливими і по справжньому сучасними уроки читання. Завдяки ІКТ відбувається індивідуалізація навчання, контроль і підбиття підсумків проходять об'єктивно та вчасно. Враховуючи результати наукових досліджень і досвід творчих педагогів, учителів-новаторів, можна виділити наступні позитивні моменти використання ІКТ для інтенсифікації уроків читання:

- підвищення цілеспрямованості навчання;
- посилення мотивації діяльності учнів;
- застосування активних методів і форм роботи на уроці;
- прискорення темпу навчальних дій;
- краще запам'ятовування, відтворення вивченого матеріалу тощо [8].

Важливе місце на уроках читання посідає використання презентацій під час вивчення біографій письменників. Комп'ютер дає змогу вчителю під час мовленнєвої діяльності учнів налагодити зв'язки з кожним для формування конкретних умінь і навичок.

Таким чином, пізнавальна активність розглядається як соціальна властивість людини, що має природні передумови. Пізнавальна активність молодших школярів відзначається недосконалістю та нестійкістю, оскільки усі її структурні компоненти у молодшому шкільному віці проходять фазу становлення і зазнають значних трансформацій. Водночас, саме молодший шкільний вік є тим періодом життя людини, коли створюються найоптимальніші умови для розвитку пізнавальної активності.

Література:

1. *Зеленська О.* Використання інноваційних технологій на уроках у початкових класах / *О. Зеленська* // Початкова школа. – 2013. – № 9.
2. Міжнародний семінар ЮНЕСКО з проблеми здатності до навчання і пізнавальної діяльності // Питання психології. – 1983. – № 4.

3. *Осадченко І. І.* Дидактичні вимоги до сучасних засобів стимулювання творчої активності школярів / І. І. Осадченко // Рідна школа. – 2001. – № 11.
4. *Примакова В. В.* Інноваційні технології навчання в сучасній школі / В. В. Примакова // Таврійський вісник освіти. – 2011. – № 4.
5. *Савченко М. І.* Інноваційні методи навчання в контексті завдань шкільної освіти / М. І. Савченко, Н. І. Литвиненко // Інформаційні технології в освіті. – 2010. – № 8.
6. *Сапунова Л. А.* Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі / Л. А. Сапунова // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 1.
7. *Симониченко Т.* Використання інноваційних технологій у роботі з молодшими школярами / Т. Симониченко // Рідна школа. – 2013. – № 3. – С. 77-78.
8. *Скрипченко О. В.* Психолого-педагогічні основи навчання / О. В. Скрипченко. – К. : Український Центр духовної культури, 2003. – 328 с.

УДК

*Сергєєва Л. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної та вищої освіти
ДВЗО “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)*

ПРАКСІОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Проблема якості професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) належить до актуальних проблем сучасної теорії і методики професійної освіти, оскільки одна з головних протиріч полягає у неадекватності рівня якості та змісту П(ПТ)О, стратегічній спрямованості розвитку світової та вітчизняних економік.

Необхідність дослідження якісних, а не лише кількісних показників підготовки кваліфікованої робочої сили, визначення відповідності між попитом на працю та її пропозицією, підвищення гнучкості ринку освітніх послуг, його відкритості до впровадження нових педагогічних і виробничих технологій тощо.

Рішення проблеми ефективності слід шукати в процесі організації та планування освітньої діяльності ЗП(ПТ)О, а саме: в освітніх та особистісних досягненнях здобувачів освіти; у рівні професійної компетентності педагогічних працівників, що забезпечують освітні досягнення здобувачів освіти; у відповідності змісту професійної освіти та навчання потребам і вимогам регіонального ринку праці; у дидактичній складовій освітньо-виробничої діяльності (методах, формах, засобах), в практиці використання освітнього маркетингу та педагогічного менеджменту, що мають вплив на якість та ефективність діяльності ЗП(ПТ)О.

Вирішення цього завдання потребує врахування постійних змін, що відбуваються в соціальному середовищі; адаптації до нових підходів у суспільному розвитку і трансформування в їх новий зміст освіти (нові освітні та інформаційні технології, нових стратегій взаємодії між учасниками управлінського та освітнього процесу); розвитку у відповідності до соціальних змін, що враховує стратегічне мислення, бачення, вільний обмін інформації та вміння працювати командою.

Термін “праксеологія” (від грец. – дія, мова, вчення) наука про ефективну діяльність. Засновником цієї течії філософської думки є Тадеуш Мар’ян Котарбинський (Tadeusz Marian Kotarbinski (1886-1981)), представник Львівсько-варшавської наукової школи. Мета праксеології – знайти загальні закони будь-якої людської діяльності, щоб на їхній основі сформулювати загальні принципи людської діяльності. Праксеологія має справу зі шляхами та проблемами, обраними для досягнення мети. Її об’єкт – *засоби*, а не цілі.

Під ефективністю діяльності ЗП(ПТ)О ми розуміємо сукупність позитивних результатів, що відслідковуються і отримуються в процесі навчально-виробничої діяльності, по її закінченню або через певний відрізок часу, що має вираження у сформованості у випускників практичних умінь, професійних навичок, компетентності й конкурентоздатності на регіональному ринку праці. Ефективність управлінської діяльності можлива передусім тоді, коли успіх діяльності містить елемент успіху в майбутньому.

Із метою відслідковування якості П(ПТ)О доцільно застосовувати моніторингові дослідження, тобто технологію відстеження його процесуальних та результативних сторін.

Оскільки моніторинг за сутністю є інформаційною системою, за процесом – механізмом створення умов для прийняття управлінського рішення, за результативністю – технологія оцінювання поточного стану об’єкта управління, його регулювання та прогнозування подальшого розвитку, метою моніторингу є своєчасне виявлення якісних і кількісних змін об’єкту, тенденцій збільшення чи зменшення, локалізації або активізації процесів, які відбуваються.

Розбудова інформаційного освітнього простору та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють оптимізувати моніторингові дослідження ЗП(ПТ)О: 1) розширити джерела пошуку інформації; 2) прискорити і оптимізувати обробку інформації та автоматизувати розрахунки; 3) створювати банки даних щодо постійного спостереження за процесами; 4) розробляти відповідне програмне забезпечення щодо конкретних видів моніторингового дослідження (щодо кадрового забезпечення, результатів освітньої, методичної, науково-дослідницької роботи тощо) чи діагностики освітніх результатів здобувачів освіти.

З цією метою нами пропонується група індикаторів ефективної діяльності ЗП(ПТ)О, які відіграють роль каталізатора у моніторингу та оцінюванні ефективності П(ПТ)О та є сучасним інструментом управління, оскільки дозволяють інформувати органи управління про стан системи (П(ПТ)О), вивчати і досліджувати вплив управлінських рішень на процес в освітній галузі. Саме індикатор забезпечує отримання комплексної якісної характеристики об’єкту та надає найбільш узагальнену оцінку (наприклад: % випускників, які отримали дипломи з відзнакою, частка дітейсирит у загальному контингенті здобувачів освіти тощо). Найчастіше визначається за певною формулою або відношенням показників. Під показником ми уявляємо кількісну характеристику об’єкту, що характеризує будь-яку його властивість (наприклад, чисельність випускників працевлаштованих за професією; кількість комп’ютерів у ЗП(ПТ)О). Під інформаційним розрізом ми розуміємо аспект представлення показників (наприклад, чисельність ЗП(ПТ)О за галузевим спрямуванням, чисельність здобувачів освіти в розрізі підготовки за професіями).

Індикатори не є простими статистичними даними, а є інформацією, яка спеціально розроблена для вивчення процесів, що відбуваються у галузі освіти, тому не слід порівнювати систему індикаторів із переліком статистичних показників.

Індикатори ефективної діяльності ЗП(ПТ)О згруповані за наступними групами: працевлаштування, зміст освіти та науково-методичне забезпечення, результативність навчання, кадровий потенціал, доступність П(ПТ)О, матеріально-технічна база, фінансування, соціальне партнерство тощо.

Як приклад, розглянемо показник “працевлаштування”: % випускників, працевлаштованих за отриманою професією; % випускників, працевлаштованих за отриманою професією відповідно до угод із роботодавцями; % випускників, які самостійно працевлаштувались; % випускників, які не були працевлаштовані та звернулись до служби зайнятості; % випускників, які закріпились на робочому місці після першого року роботи тощо. Показник “доступність до професійної (професійно-технічної освіти): % осіб, які отримують первинну професійну підготовку; % осіб, які проходять перепідготовку та підвищують кваліфікацію із числа безробітних та найманих працівників тощо.

Отже, потреба в моніторингу виникає тоді коли є потреба відстежити процес реалізації певного плану, проекту, розвиток подій, явищ. Найчастіше від отримання інформації, її своєчасного аналізу залежить вирішення завдань, що пов’язані з аналізом потреб регіонального ринку праці, відкриттям того чи іншого напрямку (виду) підготовки за конкретною професією, кадрова політика тощо.

Слід пам’ятати, що єдиний стандарт, який застосовує праксеологія, – це оцінка придатності обраних засобів для досягнення мети. Оцінюючи праксеологічний концепт оцінювання ефективності діяльності за критерієм якості результату, враховуючи умови підвищення цієї якості, цілком доцільно сприймати такий процес розвитку як власне розвиток.

УДК

*Скиба Ю. А.,
доктор педагогічних наук,
завідувач відділу інтеграції вищої освіти і науки
Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України
(м. Київ, Україна)*

РЕСУРСИ І МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ АКАДЕМІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ SWOT-АНАЛІЗУ

Результативність стратегічного управління університету залежить від врахування внутрішнього потенціалу та ризиків зовнішнього середовища для визначення реального рівня конкурентоспроможності закладу. Універсальною технологією вивчення внутрішнього середовища щодо розвитку потенціалу академічного персоналу є SWOT-аналіз результати якого можуть бути використанні при розробленні стратегії [3].

Загальні проблеми використання SWOT-аналізу для оцінювання різних моделей управління університетом подано у праці В. Дюндіна і Д. Ломоносова, як складової частин стратегічного менеджменту університетів країн Європейського Союзу – М. Гладченка та ін.

Комплексне дослідження університету із використання SWOT-аналізу подано у працях вітчизняних науковців, зокрема І. Бігдай, М. Карашенко, О. Плешко, О. Залюбівської (Вінницького національного технічного університету) А. Шишоліна (Національного технічного університету України “КПІ імені Ігоря Сікорського”), О. Кодур (Прикарпатського національного університету).

Різні аспекти діяльності університету із використанням SWOT-аналізу розкрито у працях С. Ус, О. Чуріканової (розвиток системи забезпечення якості освіти), М. Іващенко, Т. Бикової (впровадження змішаного навчання), Л. Вербовської, Г. Степанюк, О. Кушлик (стратегії інтернаціоналізації),

У науковій педагогічній літературі недостатня увага приділяється особливостям застосування цієї технології у практиці управління університетів. Насамперед, це пов’язано із недостатньо розробленим інструментарієм щодо її застосування. Водночас значна кількість публікацій, присвячених SWOT-аналізу, свідчить про зростаючий інтерес до використання цієї технології для розроблення стратегії розвитку різних підприємств, установ та організацій. Розроблення інструментарії оцінювання потенціалу академічного персоналу університетів із використання SWOT-аналіз в умовах посилення конкуренції на ринку освітніх послуг вищої освіти України є особливо актуальним.

“Ключову роль в успішній діяльності будь якого університету і його вирішального впливу на конкурентоспроможність освітніх послуг відіграють правильні й вчасно прийняті стратегічні рішення. Для їхньої розробки необхідний аналіз ринкової ситуації, що дає оцінку власних ресурсів і можливостей ЗВО із урахуванням стану й потреб зовнішнього та внутрішнього оточення. Одним з основних інструментів стратегічного управління є матриця SWOT-аналізу, що є зручною технологією структурного опису стратегічних характеристик середовища ЗВО” [2, с. 32]. Імплементация дієвої, а не формальної стратегії розвитку забезпечує ЗВО встановлення гнучкого зв’язку з її середовищем, формування конкурентних переваг і стійкості, досягнення бажаного рівня взаємовідносин зі стейкхолдерами через реалізацію визначених цілей за допомогою розподілу ресурсів, ефективної діяльності кожного з її підрозділів [1].

Для встановлення ресурсів та можливостей розвитку потенціалу академічного персоналу університетів необхідно використовувати такі методи дослідження, як аналіз, синтез та узагальнення річних звітів ректорів, звітів з науково-дослідницької діяльності, з міжнародної діяльності, з академічної мобільності, політик університету щодо стимулювання і мотивації академічного персоналу, статистичних даних, стратегій, колективних договорів тощо.

Вважаємо, що для аналізу потенціалу академічного персоналу університетів доцільно використовувати такий перелік критеріїв та індикаторів для визначення чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, що впливають на його розвиток:

1. Позиціонування університету та його кількісний аналіз академічного потенціалу університету:

- університет у міжнародних і вітчизняних рейтингах;
- кількісний склад та вікова структура штатних академічних працівників університету.

2. Ресурси університету для розвитку потенціалу академічного персоналу:

- кількість спеціалізованих вчених рад;

– кількість відкритих в університеті спеціальностей за якими здійснюється підготовка на третьому (освітньо-науковому) та четвертому (науковому) рівнях вищої освіти;

– кількість програм довгострокового підвищення кваліфікації для академічного персоналу університету.

3. Публікаційна активність академічного персоналу університету:

– кількість статей опублікованих у міжнародних наукометричних базах Scopus Web of Science;

– кількість цитувань та публікацій на 1 штатного працівника;

– кількість фахових видань;

– кількість грантів що виконуються в університеті;

– кількість опублікованих монографій;

– кількість опублікованих підручники і посібники;

– кількість опублікованих статей.

4. Мотивація та стимулювання професійного розвитку академічного персоналу:

– кількість видів мотивації та стимулювання академічного персоналу.

5. Моніторинг професійної діяльності академічного персоналу університету:

– самооцінювання;

– рейтингове оцінювання академічного персоналу;

оцінювання професійної компетентності академічного персоналу студентами;

оцінювання професійної компетентності академічного персоналу керівництвом;

оцінювання професійної компетентності академічних працівників колегами;

5. Показники академічної мобільності академічного персоналу:

– кількість академічного персоналу які брали участь у академічній мобільності

– кількість академічних працівників – громадян інших держав залучених до освітнього процесу в університеті.

Здійснений SWOT-аналіз розвитку академічного потенціалу академічних працівників університету за запропонованими критеріями та індексами є підґрунтям для розроблення відповідних заходів: підтримки та розвитку сильних сторін університету щодо реалізації можливостей зовнішнього середовища; попередження загроз за допомогою використання внутрішніх резервів; використання можливостей для подолання слабких сторін його внутрішнього потенціалу; зміцнення власного потенціалу та попередження можливих загроз у зовнішньому середовищі.

Отже, використання технології SWOT-аналізу в розробленні стратегії розвитку потенціалу академічного персоналу дозволить університетам розробляти відповідні заходи для підвищення рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку освітніх послуг в умовах глобалізації.

Література:

1. *Вербовська Л. С.* Використання методики SWOT-аналізу при розробці стратегії інтернаціоналізації закладів вищої освіти / Л. С. Вербовська, Г. С. Степанюк, О. Ю. Кушлик. – URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/7456/1/7136p.pdf>
2. *Дюндін В. Д., Ломоносов Д. А.* Ринкова модель управління вищим навчальним закладом / В. Д. Дюндін, Д. А. Ломоносов // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 6. – С. 32–38. – URL: <http://www.investplan.com.ua/index.php?op=1&z=4320&i=5>
3. *Кондур О. С.* Роль стратегічного освітнього менеджменту для розвитку вищого навчального закладу / О. С. Кондур. – *nvmdupp_2017_2_7.pdf* URL: https://msu.edu.ua/visn1/?p=1991&fdx_switcher=true

Староста В. І.,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”
(м. Ужгород, Україна)

КОНСУЛЬТАЦІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Згідно Закону України “Про вищу освіту” (2014) [3], освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладах вищої освіти (далі ЗВО) (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Вперше в нашій історії зазначена система науково-методичних і педагогічних заходів у сфері вищої освіти і науки повністю реалізується в дистанційній формі згідно Наказу Міністерства освіти і науки (далі МОН) України “Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19” (2020) [5] та низки інших нормативно-правових документів.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Серед основних видів навчальних занять у ЗВО (лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація) особливе місце займає консультація викладача. Як правило, у вищій школі консультація (навчальна та наукова) проходить у груповій та індивідуальній формі. Поширені також у ЗВО кафедральні стенди, на яких розміщують різні відомості з навчальних дисциплін. З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій в практиці вищої школи зустрічаємо консультації в дистанційній формі (онлайн чи офлайн), яка набуває актуальності в реаліях карантину 2020 р. в Україні.

Дослідження показує, що дистанційна консультаційна комунікація має кілька засобів поширення, зокрема, це платформи дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Zoom тощо), електронна пошта, соціальні мережі (YouTube, Facebook тощо), месенджери (Viber тощо), персональні сайти викладачів тощо. Виконання студентом навчальних завдань у самостійному режимі на відстані потребує від викладача уточнення, допомоги, інструкції і т. п., а особливо важлива така комунікація під час підготовки дипломних проектів.

Дане повідомлення спрямоване на висвітлення деяких поглядів студентів щодо форм проведення консультацій у вищій школі.

У літературних джерелах знаходимо трактування, які вказують на основні суттєві ознаки даного поняття:

– **консультація навчальна** (від лат. *consultation* нарада, порада) – порада, пояснення педагога учням і студентам з будь-якого питання. Проводиться у формі співбесіди індивідуально чи групами, в позанавчальний час за певним графіком чи в міру потреби – після завершення вивчення розділу програми, у процесі його вивчення

і особливо в період підготовки до екзаменів. Консультація сприяє кращому усвідомленню складних для учнів чи студентів питань, а також поглибленню їхніх знань і розвитку наукових інтересів (С. Гончаренко, 1997) [1];

– **консультація** – форма навчального заняття, на якому студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (Т. Туркот, 2011) [6].

Специфіка консультацій, як правило, полягає в добровільному, вільному відвідуванні їх студентами. І це є форма особистого спілкування студента з викладачем (О. Мороз, О. Падалка, В. Юрченко, 2003) [2].

У рекомендаційному листі МОНУ України “Щодо окремих питань діяльності закладів освіти під час карантину” (від 27.04.20 № 1/9-224; http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/73280/) зазначено, що створенню належної мотивації до навчання сприяє чітке визначення на початку курсу та доведення до студентів критеріїв оцінювання залежно від виконаної студентом навчальної роботи, а також, що одним з елементів системи внутрішнього забезпечення якості, передбаченим Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG, 2015), є вивчення очікувань, потреб і рівня задоволеності студентів стосовно програми дисципліни, наявних навчальних ресурсів та отриманої від викладача підтримки. З нашого погляду, така підтримка також реалізується під час навчальних консультацій, значущість яких в період карантину суттєво зростає.

Для виявлення ставлення студентів до типових форм проведення консультації автором розроблено анкету для студентів, яка містить питання щодо загальних відомостей про респондентів та питання, які стосуються дистанційного навчання та онлайн тестування. Емпіричне дослідження проводили на базі ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Анонімне онлайн опитування студентів з використанням Google Forms проводили спільно з аспірантами під час вивчення дисципліни “Інновації в сучасній педагогіці”. Наразі до онлайн опитування долучились 834 студенти різних років навчання, серед них 25,5% чоловічої і 74,5% жіночої статі; вік від 17 до 39 років; 39,1% здобувають педагогічні, а 60,9% – інші спеціальності, форма навчання – 90,8% очна, 9,2% заочна. Розглянемо відповіді студентів на одне з питань анкети (рис. 1).

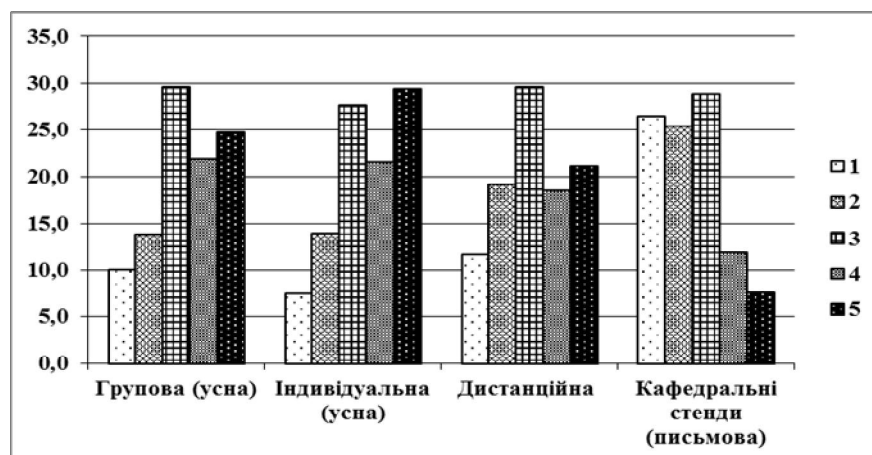

Рис. 1. Відповіді студентів (у %) на питання анкети: “Яка форма консультації викладачів університету, на Вашу думку, найбільш ефективна і зручна для студентів: групова (усна); індивідуальна (усна); дистанційна – онлайн чи офлайн (Viber, Email, платформи онлайн навчання, соціальні мережі тощо); кафедральні стенди (письмова інформація)?”

Примітка: Відповідь за п'ятибальною шкалою: 1 (категорично не погоджуюсь); 2 (скоріше не погоджуюсь); 3 (і так, і ні), 4 (скоріше погоджуюсь), 5 (повністю погоджуюсь).

На думку майже половини студентів (разом відповіді “скоріше погоджуюсь” та “повністю погоджуюсь”), найбільш ефективною і зручною формою консультації є індивідуальна (усна). Трохи менше уподобання має групова (усна) форма, але вона також позитивно сприймається студентами. Найменше поширення серед студентів спостерігаємо для консультацій у формі кафедральних стендів – біля 20% разом відповіді “скоріше погоджуюсь” та “повністю погоджуюсь”.

З нашого погляду, важливо створити умови, аби консультація викладача у будь-якій формі не була монологічною, а проходила з використанням запитань студентів. На жаль, стендова консультація такої можливості не має. Ймовірно, тому вона і не має такого важливого значення для студентів порівняно з іншими формами консультацій.

Дистанційна форма консультацій займає проміжне місце між усною (індивідуальні та групові консультації) та письмовою формами (кафедральні стенди) за результатами опитування студентів. Також можемо зазначити її особливе місце щодо способу реалізації комунікації – онлайн та офлайн (усна та письмова). Можливо певне “відставання” дистанційних консультацій зумовлено тим, що частина студентів не мають високошвидкісного інтернету вдома, або власного технічного забезпечення (смартфон, планшет, ноутбук тощо).

Цікаво зазначити, що для кожної форми консультації трохи менше 30% студентів обрали нейтральну відповідь. Оскільки зазначені відсотки досить близькі для кожної форми, то можемо припустити, що це студенти, які, ймовірно, взагалі не відвідують консультації, або бувають на них досить рідко. У такому випадку, як наслідок, логічно, що форма консультації для них особливої ролі не відіграє.

Отже, погодимось з думкою студентів, що індивідуальні та групові консультації найбільш ефективні у процесі здобуття ними вищої освіти; консультації у дистанційній формі наразі не набули такого поширення.

Література:

1. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. *Мороз О. Г.* Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посібник / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко ; за заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.
3. Про вищу освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, с. 2004). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print> (дата звернення: 07.05.2020).
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 07.05.2020)
5. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 № 406. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> (дата звернення: 07.05.2020).
6. *Туркот Т. І.* Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

*Степанюк А. В.,
доктор педагогічних наук, професор*

*Жирська Г. Я.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

*Мищук Н. Й.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Особливою рисою нинішнього світового розвитку є глобальна інформатизація людського суспільства. Сучасний ринок праці потребує висококваліфікованих працівників у обраній сфері професійної діяльності, здатних до гнучкого реагування на зміни її умов, самостійного прийняття рішень щодо вибору напрямку подальшого професійного зростання, вільної організації своєї діяльності в умовах інформаційного суспільства, основою якого є інформатизація освіти. Випереджаюча модернізація педагогічної освіти щодо створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей професійного та особистісного розвитку педагогів стане ключовою умовою реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти у зв'язку з впровадженням Концепції “Нової української школи”. До суттєвих трансформацій освітньої системи, що вимагає оптимізації організації та управління механізмами взаємодії всіх суб'єктів навчального середовища, в якому функціонують багатовекторні інформаційні потоки, спонукає вимушений сьогодні в умовах карантину перехід на дистанційну форму навчання і діяльності.

Зараз в Україні спостерігається заміна суб'єкт-суб'єктної освітньої парадигми на полісуб'єктну, яка передбачає, що усі суб'єкти навчального процесу взаємодіють між собою як активні взаємовпливові учасники і вступають у взаємодію з сучасними інформаційними технологіями, соціальними мережами, Інтернет сервісами тощо. Це актуалізує проблему використання змішаного типу навчання у процесі навчання майбутніх учителів, оскільки, з одного боку, його застосування оптимізує процес професійної підготовки майбутніх учителів, а з іншого – опосередковано сприяє оволодінню методикою формування відповідних умінь у школярів.

За визначенням вітчизняних авторів змішане навчання – це цілеспрямований процес здобування знань, набуття вмінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі впровадження і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [1, с. 3]. Доцільність змішаного навчання у вищих навчальних закладах зумовлене тим, що воно: розширює освітні можливості студентів за рахунок доступності та гнучкості, урахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу й ритму оволодіння навчальним матеріалом; стимулює

формування суб'єктної позиції студента: підвищення його мотивації, самостійності, соціальної активності, рефлексії та самоаналізу і, як наслідок, підвищує ефективність освітнього процесу в цілому; трансформує стиль педагога: забезпечує перехід від трансляції знань до інтерактивної взаємодії зі студентом, що сприяє формуванню процесу конструювання власних знань; персоналізує освітній процес: студент самостійно визначає свої навчальні цілі, способи їх досягнення, ураховуючи власні освітні потреби, інтереси та здібності; викладач у цій ситуації є помічником студента [1, с. 52].

Нами розроблено авторську систему професійно-методичної підготовки майбутніх учителів біології освітнього рівня бакалавр на основі змішаного типу навчання, структурними елементами змістового компоненту якої є інтерактивні курси в системі Moodle: “Методика навчання біології та хімії”, “Методика навчання природознавства”, “Методика навчання екології та основ здоров'я”, “Інноваційні технології навчання біології і хімії”, “Історія біології”, “Еколого-натуралістична діяльність школярів”. При її моделюванні ми базувались на положенні про те, що для формування професійно-методичної компетентності слід враховувати її ціннісно-мотиваційний, індивідуально-особистісний, інформаційно-операційний та комунікативно-діяльнісний компоненти. Розуміння професійно-методичної компетентності як прагнення, готовності і здатності вчителя до професійної діяльності на рівні творчості визначає провідну роль в її структурі комунікативно-діялісного компонента. Саме він забезпечує взаємозв'язок і включення всіх інших елементів компетентності у діяльність щодо постановки і вирішення навчально-методичних проблем. Причому це вирішення немислиме поза інтеграцією знань, умінь та інших якостей особистості, їхнього синтезу й застосування у різних зв'язках і поєднаннях. Така організація навчального процесу активізує критичне мислення його суб'єктів, що забезпечує самостійні та відповідальні дії, а також сприяє самовдосконаленню. Уміння критично мислити забезпечує науково-технічний і суспільний прогрес та є запорукою демократії, а освіта відіграє в його розвитку першорядну роль.

Успішність реалізації методики змішаного навчання досягається вибором оптимальної моделі, а також створенням відповідного освітнім цілям навчального середовища, що задовольняє наступні вимоги: раціональний розподіл часу між традиційною роботою в аудиторії та самостійною роботою студентів; врахування індивідуальних особливостей та інтересів студентів; різноманітність способів отримання знань та роботи з навчальними матеріалами; забезпечення високого ступеня автономності студентів на шляху досягнення навчальної мети.

Запропоновані курси методичного спрямування, розроблені з урахуванням зазначених вище положень, використовуються як у цілісному вигляді (для забезпечення навчання студентів за індивідуальним планом з подальшою оцінкою індивідуальної роботи), так і фрагментарно під час роботи в академічній групі (різні види самостійної підготовки, перевірки рівня навчальних досягнень студентів, перегляд відеоматеріалів, їх аналіз, моделювання власних розробок тощо). Для цього використовуються такі форми і засоби навчання, як робота у великих та малих групах; індивідуальна робота; комбіновані види роботи; інтеграція безпосереднього та опосередкованого технічними засобами спілкування в Інтернеті; робота з друкованими та електронними матеріалами; створення електронних продуктів.

Особливе значення у формуванні професійно-методичної компетентності вчителя біології і природничих наук мають запропоновані нами наступні прийоми використання інтерактивних курсів в умовах змішаного навчання:

– завчасне опрацювання студентами змісту лекцій з наступним обговоренням проблемних і дискусійних питань організації навчально-виховного процесу, створення освітнього середовища у сучасних навчальних закладах різних типів тощо на контактних годинах (аудиторних заняттях – лекціях), складання та корекція карт знань (компетентностей);

– самостійне опанування змісту лекційного матеріалу (позааудиторна робота), перегляд наукового фільму з цієї проблеми (аудиторна робота) з подальшим обговоренням відмінності логіки висвітлення проблеми в текстових матеріалах лекції і у фільмі та виявлення ставлення до наукової проблеми, постатей учених, їхнього життя та праці. Цей прийом дуже ефективний при вивченні навчальної дисципліни “Історія біології”, оскільки наявна велика база навчальних фільмів історико-наукового та світоглядного змісту;

– перегляд відео-фрагментів біоетичного змісту (навчальна дисципліна “Еколого-натуралістична діяльність школярів”) з подальшим його аналізом та моделюванням методики формування ціннісного ставлення до природи у процесі вивчення біології в загальноосвітній школі (визначення теми, при вивченні якої можна застосовувати матеріал, обґрунтування на якому етапі уроку, які методи і методичні прийоми доцільно при цьому використовувати тощо);

– перегляд відео-уроків творчих учителів, матеріалів їхніх сайтів чи блогів; дискусія щодо оцінки доцільності та ефективності застосування форм, методів і засобів навчання, різноманітності способів активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів, оцінювання навчальних досягнень; розробка власних варіантів планів-конспектів уроків, системи творчих завдань тощо;

– запис відео-фрагментів змодельованих студентами і проведених під час дидактичних ігор навчальних занять, їх обговорення й аналіз переваг і недоліків педагогічної діяльності, формування відеотеки педагогічного досвіду;

– онлайн навчання під час педагогічної практики (перегляд в режимі прямої трансляції уроку, лабораторного дослідження, дослідницького практикуму, проектної роботи тощо з використанням скайп-зв’язку) та подальше обговорення доцільності та ефективності застосування певних форм навчання та колективне оцінювання роботи практиканта.

Отже, змішане навчання є однією з найбільш актуальних освітніх технологій сьогодення, оскільки сприяє формуванню випереджувальної адаптації майбутніх фахівців до змінних умов природного та соціального середовищ, забезпечує поєднання гнучкості та зручності електронного навчання (дистанційного курсу) з емоційно-ціннісним комунікативним середовищем традиційного (аудиторного) навчання. Запропонована система формування професійно-методичної компетентності майбутніх учителів біології і природничих наук завдяки поєднанню аудиторного навчання під керівництвом викладача-наставника та самостійного онлайн-навчання сприяє персоналізації навчального процесу та наближенню його до реальних потреб студентів різних рівнів підготовки.

Література:

1. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – Том 54. – 2016. – № 4. – С. 1–18.

-
2. Кухаренко В. М. (ред.), Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Олійник Т. О., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. і Столяревська А. Л. Теорія та практика змішаного навчання. Монографія. – Харків : Міськдрук, НТУ ХПІ, 2016. – 284 с.

УДК

*Сусь Б. А.,
доктор педагогічних наук, професор кафедри математики і фізики
Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут*

*Сусь Б. Б.,
кандидат фізико-математичних наук,
викладач кафедри нанофізики конденсованих систем
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)*

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Питання активізації навчального процесу завжди було актуальним і вчені-педагоги шукали способи як заохотити учнів чи студентів до навчання. Відомі такі традиційні форми навчання як лекції, коли студенти конспектували, що було важливо, оскільки вони потім могли ще працювати над матеріалом самостійно. Стосовно природничих, інженерних наук, то проблеми навчального процесу ускладнювались, оскільки виникла потреба в демонстраціях процесів, що вивчаються, а також в особистій участі студента у проведенні експериментів і дослідів. Особливі проблеми існують при вивченні фізики, яка є як фундаментальною, так і світоглядною наукою. Для студентів технічних навчальних закладів – будівництво, авіація, космонавтика, радіотехніка – фізика просто є основою спеціальності, тому студенти повинні вивчати її ґрунтовно. Найважливішою проблемою організації навчання фізики можна вважати організацію самостійної роботи студентів, включаючи усі види занять – як лекційні, практичні, лабораторні, так і самостійну роботу при заочній чи дистанційній формі навчання. Під самостійною роботою традиційно розуміють навчальну діяльність після занять, однак цей термін треба розуміти ширше – як **самостійну розумову діяльність**, яка може бути в більшій чи меншій мірі при всіх видах організації занять. Під час заняття в традиційному варіанті лектор задає хід думки і на самостійне осмислення матеріалу у студента фактично часу нема, тим більше, коли треба робити записи в конспекті, які важливі для нього перш за все для того, щоб зберегти форму, логіку і обсяг подання матеріалу. Але в наш час ситуація значно змінюється, оскільки у викладача і в студентів є доступ до електронних засобів спілкування. Тому постає питання: а яка роль конспекта в таких умовах? Чи не доцільно студентові не записувати за лектором, а мати вже готовий текст лекції і разом з викладачем розглядати і всебічно обговорювати матеріал? Проведені дослідження показали високу ефективність такого способу, оскільки студенти мають можливість на самостійну розумову діяльність не тільки під час лекції, але також при самостійному її опрацюванні. За таких умов відкривається важливий спосіб активізації самостійної розумової діяльності – збудження зацікавленості до розглядуваного питання і до предмету шляхом привертання уваги на проблемність питань фізики. У фізиці є багато традиційних проблемних питань, на які нема однозначної відповіді або відповідь

недостатньо обґрунтована [1]. Такий стан цілком природний, оскільки наука розвивається і відкривається інше бачення світу і процесів, які відбуваються у ньому. А в навчальному процесі саме нове і невідоме збуджує інтерес до пошуку і активізує розумову діяльність. В людині як і у всьому живому закладена потреба розвитку. Наш світ – Земля і Сонце – не вічні, тому людство для того, щоб продовжувати життя, вимушене розвиватися. Всі науки повинні розвиватись і особливо фізика. Тому й постає питання стосовно проблемних питань фізики і їх використання для активізації розумової діяльності в навчальному процесі. Назвемо тільки деякі очевидні проблемні питання, з якими стикаються викладачі, студенти, вчителі і учні загальноосвітніх шкіл [2]:

• Чому Земля і Сонце притягуються між собою ? Що таке гравітони ? • З рушниці зроблено постріл вгору. Чому куля рухається вгору, а потім зупиняється? Адже вона має кількість руху і діє закон збереження кількості руху? • Заряджені тіла взаємодіють. Два електрони відштовхуються. Чому ? Вони теж заряджені ? Чим ? • Електрон і протон притягуються. Чому ? • Як заряди “знають”, що їм треба притягуватися чи відштовхуватися ? • Хвиля – це коливання, які поширюються у просторі. Електрон, який рухається зі швидкістю $v = const$ також є хвилею – це хвиля де Бройля. Що коливається при рівномірному русі електрона? • Чи можна вважати хвильовим процесом ядро, вистрілене із старовинної гармати? Чому? • Чи можна вважати хвильовим процесом снаряд, вистрілений із сучасної гармати ? Чому ? • Що коливається, коли світло від далекої галактики іде до нас мільярди років ? • Електромагнітна хвиля – це коливання електричного і магнітного полів, які мають енергію, яка теж коливається. Куди дівається енергія ЕМХ, коли вона зменшується або в момент, коли E і H дорівнюють нулеві ? Адже існує закон збереження енергії ? • Світло – це електромагнітні хвилі і потік фотонів водночас. Радіохвилі метрової чи кілометрової довжини – це теж потік фотонів ? • Радіохвилі метрової чи кілометрової довжини – це теж потік “фотонів” ? • Для хвиль властиве явище дифракції – заходження хвилі за перепону. А як заходить за переешкоду фотон? Адже він як частинка має “імпульс” і рухається прямолінійно. • Для хвиль, які поширюються в середовищі, справедливий принцип Гюйгенса: кожна точка середовища, куди дійшла хвиля, стає джерелом нових хвиль. Чи можна вважати, що принцип Гюйгенса справедливий для потоку фотонів ?

Проблемні питання є, однак у навчальній літературі вони не обговорюються, бо сучасна наука не дає на них аргументованої відповіді. Наприклад, щодо світла, як правило, просто константується його хвильова і корпускулярна властивості: “Розглядаючи світло як потік фотонів, а фотони як кванти електромагнітного випромінювання, яким властиві одночасно хвильові і корпускулярні властивості, сучасна фізика змогла об’єднати, здавалось би, непримиренні теорії – хвильову і корпускулярну. В результаті виникло уявлення про корпускулярно-хвильовий дуалізм, що лежить в основі сучасної фізики” [1, с. 167].

Перелік проблемних питань можна продовжувати., питання в тому, чи є потреба на ці проблеми звертати увагу студентів? Наш досвід показав, що треба, бо відчуття проблеми викликає зацікавлення, збуджує і активізує розумову діяльність. З’являється потреба долання проблеми, пошуку нового. З цією метою нами був проведений експеримент. У двох лекційних потоках (приблизно по 100 кусантів у кожному), читались однакові лекції. Попередня перевірка знань з фізики шляхом тестування показувала, що потоки за рівнем підготовленості були рівносильними. В експерименті

один потік був контрольний і в ньому матеріал викладався традиційно. В другому – експериментальному потоці – під час лекцій в процесі розгляду навчального матеріалу до аудиторії задавались питання, в яких спеціально зверталась увага на проблемність, неясність чи суперечність деяких фізичних тверджень. Практично жоден із 100 курсантів не міг більш-менш логічно відповісти на такі ніби прості питання. Тому пропонувалось над цими питаннями подумати. Зауважимо, що у процесі занять ставились питання і давалась можливість курсантам висловити свою думку, своє розуміння, але лектор при цьому ніяких пояснень не давав. Однак результат таких дій – звертання уваги на проблеми фізики на лекціях і на практичних заняттях – проявився в іншому, коли в кінці, вже перед іспитами, в експериментальних і контрольних групах були проведені тестування на розуміння студентами фізичних явищ, які вивчалися, і вміння пояснювати формули, які виражають фізичні закони. Причому, в контрольних і в експериментальних групах ставились не проблемні, а однакові звичайні контрольні питання, які виносяться на екзамен. На такі питання треба було дати письмову відповідь.

В експериментальному потоці було 103 студенти, а в контрольному 92. Попри те, що в обох потоках студенти були рівносильними, оцінки відповідей виявились неоднаковими. В експериментальному потоці оцінок “добре” і “відмінно” було приблизно на 10 % більше, ніж у контрольному (таб.).

<i>Оцінка (бали)</i>	<i>Експериментальні групи (%)</i>	<i>Контрольні групи (%)</i>
1	0	0
2	7,7	14,5
3	28,0	45,6
4	40,7	29,1
5	22,0	10,7

Зміщення в позитивну сторону оцінок “добре” і “відмінно” в експериментальних групах очевидно слід пов’язувати з підвищенням активності самостійної розумової діяльності студентів, до чого стимулювали проблемні питання, які ставились на лекціях і практичних заняттях. Причому, це стосується відповідей не тільки на проблемні питання, на які зверталась увага під час лекцій, а відповідей на всі питання курсу, що слід пов’язувати з активізацією навчальної діяльності студентів. Важливо також, що більша активізація відбулася у студентів, які навчалися добре.

Треба зазначити, що активність студентів не обмежилася вивченням програмного матеріалу курсу фізики. Деякі студенти активно включалися в дослідницьку діяльність у студентському науковому товаристві, робили дослідження, розробляли демонстрації. Більше того, вони продовжують цікавитися фізикою вже навіть після завершення програмних занять, будучи на другому, третьому, четвертому і навіть п’ятому курсах, беруть активну участь у наукових студентських конференціях.

Висновки. Питання активізації навчального процесу з фізики є актуальним і при цьому особливе значення має самостійна робота студентів. Важливою ознакою самостійної роботи є самостійна розумова діяльність, яка може бути реалізована при всіх видах організації самостійної роботи. Показано, що важливим засобом активізації самостійної розумової діяльності під час лекційних і практичних занять може стати звертання уваги студентів на проблемні питання фізики.

Література:

1. *Sus' B. A. Unusual interpretation of traditional physics problems. The third scientific-methodological edition / B. A. Sus', B. B. Sus', O. B. Kravchenko. – Kyiv : PC "Prosvita", 2012. – 121 pages.*
2. *Касьянов В. А. Физика. 11 кл. / В. А. Касьянов. – 2-е изд. – М. : Дрофа, 2009. – 288 с.*

УДК

Требенко Д. Я.,

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики*

Требенко О. О.,

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики*

*Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ

На початку ХХІ ст. в умовах формування глобального освітнього простору інновації у професійно-педагогічній підготовці вчителів набувають не меншого значення, ніж інновації в інших сферах життя суспільства, що підтверджується такими документами стратегічного значення, як “Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст.” (2002), “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” (2008), “Концепція Нової Української Школи” (2016) та ін. Відповідно до “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”, “Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” сучасний етап розвитку національної освіти характеризується тим, що освіта має бути інноваційною і повинна сприяти формуванню особистості до творчої самостійної діяльності і до сприйняття змін протягом життя.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, доступність онлайн-освіти створюють нові можливості, однак, водночас, висувають нові вимоги до змісту професійної підготовки вчителя і викладача. Йде мова не лише про технологічні аспекти готовності вчителя і викладача до впровадження інновацій у навчання і проектування інноваційних методів і технологій, але й про психологічну готовність. Адже ознайомити із ефективними інноваційними технологіями та навчити працювати в тому чи іншому програмному середовищі, на конкретній платформі, в системі управління навчанням (LMS) чи з конкретним інструментом нескладно, і таке завдання можна легко реалізувати в рамках короткотермінових курсів підвищення кваліфікації. Однак далеко не кожен, хто закінчив такі курси, буде надалі використовувати набуті знання та навички.

Яскраво підтверджується сказане наступним.

У березні 2020 р. перед освітянами несподівано постала проблема організувати навчання із використанням дистанційних технологій. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова порівняно швидко і без особливих складнощів перейшов на дистанційний формат. У нас давно активно використовувались

різноманітні платформи та інструменти онлайн-навчання (зокрема LMS Moodle, Google-додатки, Skype, спільні інтерактивні дошки), ініціативні викладачі записували і викладали для студентів відеолекції, функціонував окремий структурний підрозділ для адміністрування, навчання і консультування учасників процесу дистанційного навчання, більшість факультетів були учасниками проектів комплексної інформатизації навчального процесу (див., зокрема, [1]-[3]). Навесні 2020 з'явилась можливість використовувати сервіси веб-конференцій Google Meet, Zoom, Cisco Webex для комунікації онлайн, яка швидко стала щоденною і звичною нормою.

Однак далеко не всі школи та університети України впорались із цим завданням настільки ж успішно. Не секрет, що в багатьох закладах освіти навчання в період карантину здійснювалось лише у форматі листування (через електронну пошту, месенджери), що аж ніяк не можна назвати дистанційним навчанням.

Аналізуючи ситуацію і набутий закладами освіти досвід реалізації дистанційного навчання в Україні, всі ми розуміємо, що зміни в освіті неминучі. Адже ніхто в майбутньому не застрахований від повторення подібної ситуації. Більшість освітніх експертів переконані, що найближчі роки на нас періодично чекає навчання в дистанційному форматі. Тож попереду багато викликів, як організаційно-методичного, так і фінансового характеру. Серед них системний підхід до оновлення змісту професійної підготовки вчителів і викладачів.

У деякому сенсі НПУ імені М. П. Драгоманова в цьому питанні діяв на випередження. Ще у 2018 р. було започатковано нову освітню програму “Теорія та методика навчання математики” (ступінь вищої освіти: магістр), орієнтовану на підготовку педагога нового покоління, новатора, здатного враховувати найрізноманітніші регіональні, суспільні і соціально-економічні умови, готового проектувати індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти. Випускник освітньої програми буде готовий до свідомого вибору, апробації, адаптації, реалізації інновацій у педагогічній діяльності, а також здатний проектувати інноваційні методи і технології. Пропонована освітньо-наукова програма побудована з урахуванням новітніх досягнень педагогічної науки та світового і вітчизняного досвіду, спрямована на розвиток творчого мислення і дослідницьких умінь здобувачів освіти, збагачення їхнього досвіду методичної діяльності з моделювання, проектування, організації й управління процесом навчання математики у закладах освіти різних типів і націлена на підготовку їх до здійснення всіх етапів наукового дослідження.

До змісту підготовки було включено, зокрема, такі нові освітні компоненти:

Обов'язкові:

1. Інноваційні технології навчання математики в закладах освіти різних рівнів.
2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання математики.
3. Моніторинг навчальних досягнень з математики учнів та студентів.
4. Технологія змішаного навчання у викладанні математики (див. [4]).

Вибіркові:

5. Інформаційні технології у професійній діяльності.
6. Освітня інноватика у вищій школі.
7. Андрагогіка.
8. Акмеологія.
9. Основи професіоналізму викладача вищої школи.
10. Основи професійної майстерності вчителя.
11. Лідерство і основи самореалізації особистості.
12. Хмароорієнтовані технології в освіті і науці.

У травні 2020 р. відбудеться перший випуск магістрів за цією освітньою програмою. Однак вже зараз сміливо говорити про те, що її випускники володіють необхідними компетентностями і готові реалізовувати інноваційні технології в навчанні, зокрема технології дистанційної освіти. Адже більшість з них вже мають дворічний досвід роботи в школі і, як показало проведене серед них опитування, в період карантину жодних проблем із тим, що не вистачає вмінь організувати дистанційне навчання, не було.

Література:

1. Антошків М. С., Требенко О. О. Відкритий онлайн-курс як ефективний засіб організації самостійної роботи студентів в навчанні вищої алгебри / М. С. Антошків, О. О. Требенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 3. Фізика і математика у вищій і середній школі : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – № 14. – С. 3-14.
2. Требенко О. О., Антошків М. С. Blended learning як перспективна технологія навчання вищої алгебри майбутніх вчителів математики / О. О. Требенко, М. С. Антошків // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету : збірник наукових праць. – 2016. – № 2. – ISSN: 2414-0325. – С. 76-83.
3. Антошків М. С. До питання про інтеграцію масових відкритих онлайн-курсів до навчального процесу вищих навчальних закладів / М. С. Антошків, О. О. Требенко, Д. Я. Требенко // Теорія і практика використання інформаційних технологій в навчальному процесі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 30-31 травня 2017 р., м. Київ. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – С. 50-52.
4. Антошків М. С. Про необхідність підготовки сучасного педагога до реалізації технології змішаного навчання / М. С. Антошків, О. О. Требенко, Д. Я. Требенко // Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю “Сучасна освіта в контексті Нової української школи” (11-12 жовтня 2018 р., НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ). – Чернівці, 2018. – С. 159-161.

УДК

*Уклеїна Л. А.,
заступник директора
ДНЗ “Богуславський ЦПТО”*

ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК МАРКЕР ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Трансформаційні процеси, які виникли у результаті європейської інтеграції, позитивні результати освітньої реформи, розвиток вітчизняної економіки передбачають створення відповідної національної системи професійної освіти та підготовки кадрів. Через постійну зміну очікувань від професійних вмінь і навичок у сучасному інформаційному суспільстві, виникає гостра потреба у самоосвіті та синтезі знань і умінь. У цьому ракурсі, системі професійної підготовки необхідно вдосконалювати якість освіти відповідно новим вимогам виробництва та бізнесу.

Відповідно до Закону України “Про професійно-технічну освіту” професійно-технічна освіта є важливим компонентом системи освіти України. Професійно-технічну освіту можна назвати комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння учнями знаннями,

уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Варто зазначити, що подальший розвиток професійно-технічної освіти України неможливий без досягнення європейського рівня освітніх стандартів з урахуванням національних особливостей, що обумовлює необхідність модернізації, розширення функцій професійно-технічної освіти, досягнення її паритетності з вищою освітою. Саме тому, якість професійної освіти можна вважати найважливішим маркером експериментальної роботи ЗП (ПТ) О.

У широкому розумінні якість освіти розглядається, як збалансована відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти; у вузькому – як перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, що реалізує їх на певних етапах навчання людини, якому відповідає певна сукупність показників. На думку спеціалістів, якість освіти – це показник розвитку суспільства у сучасних умовах, тому її необхідно розглядати в динаміці змін, які відбуваються в державі: рух до консолідації та інтеграції у світове співтовариство.

Для покращення якості освіти широко запроваджується сучасна інноваційна організація професійно-технічної освіти, яка використовує таке поняття, як регіональне замовлення на підготовку кадрів. На жаль, воно не має чіткого правового оформлення. Чинне законодавство не відображає диференціацію ринку праці, особливості виникнення нових форм зайнятості, організації й оплати праці на регіональному рівні і рівні місцевого самоврядування [2, с. 131].

Найважливішими складовими якості освіти називають понятійно-образну інформацію про навколишнє середовище, яка формується в результаті власного досвіду, перетворенням, примноженням і практичним використанням цієї інформації. Таким чином до основних параметрів якості професійної освіти відносять:

- освоєння фахівцем фундаментальні моделі рішення професійних задач;
- набуті знання і досвід, необхідні для рішення професійних задач і елементарних професійних проблем;
- навички використання експериментальних методів в розробці проектів, рішень задач в професійній сфері.

Опитування серед викладачів ЗП (ПТ) О дало можливість визначити основні характеристики якості професійної освіти:

- високий рівень знань з навчального предмета, вміння застосувати знання у житті;
- критерій функціонування освітньої системи;
- сукупність знань, достатніх для самоосвіти й подальшого навчання;
- результат навчальної діяльності;
- сформованість знань і умінь їх застосовувати;
- процес організації навчання і виховання;
- вміння добувати знання самостійно;
- суспільний ідеал освіченості людини.

Особливістю професійної освіти є поєднання теоретичного і виробничого навчання. Теоретичне навчання спрямоване на засвоєння учнями системи знань у галузі гуманітарних, загально технічних і спеціальних дисциплін, які необхідні для свідомої і ефективної виробничої діяльності, передбаченої для певної професії і кваліфікації. Виробниче навчання на основі теоретичних знань сприяє формуванню трудових навичок і вмінь, необхідних для виконання робіт в конкретній професії на

рівні відповідної кваліфікації з належною продуктивністю праці. Саме тому, якість освіти можна вважати оволодіння робітничою професією. Основними завданнями виробничого навчання є: формування і вдосконалення трудових навичок і умінь; розвиток здібностей до перебудови сформованих навичок; оволодіння професійною майстерністю.

Важливим фактором якості підготовки майбутнього фахівця також є видання підручників нового покоління, що відповідають вимогам нових державних стандартів. Необхідно зазначити, що за останні три роки було надруковано цілий ряд підручників та навчальних посібників загальним накладом понад 1,5 млн примірників.

Також гостро стоїть питання оновлення матеріально-технічної бази ЗП (ПТ) О. До навчальних закладів практично не надходять нові верстати, сучасні інструменти та навчальне обладнання. Бракує сировини і матеріалів для організації навчально-виробничого процесу, наближеного до сучасного виробництва. Понад 80 % навчального обладнання та техніки використовується більше 25 років, тобто воно морально та фізично застаріле [1, с. 208].

На якість підготовки робітничих кадрів значним чином впливає організація виробничої практики учнів. Значною проблемою є економічне становище підприємств, яке не дає можливості проводити практику учнів в умовах реального виробництва. Особливо погіршився стан з організацією виробничого навчання та виробничої практики після прийняття змін до законодавства в частині обов'язкової оплати праці учнів в період практики, оскільки у підприємств не передбачені видатки таких коштів.

Одним із важливих напрямів підвищення якості підготовки кваліфікованих випускників в системі професійної освіти є також розширення сфери використання інформаційних технологій.

Саме тому для покращення якості професійної освіти спеціалісти наводять низку рекомендацій, які сприятимуть кращій підготовці учнів:

- прийняття учнів, як партнерів в навчальному середовищі;
- наділення учнів відповідальністю й почуттям їх значимості;
- надання допомоги учням у навчанні завдяки командній роботі;
- залучення учнів і викладачів до процесу прийняття рішень, що мають відношення до них самих;
- надання учнів можливості поділитися своїми думками з покращення навчального процесу з викладачами та адміністрацією.

Висновок. Отже, з швидким розвитком технологій в сучасному суспільстві зростає потреба в кваліфікованій робочій силі, тому Україна прагне покращити якість підготовки в професійно-технічних навчальних закладах. Високкокваліфікована молодь стала б для нашої держави великою перевагою у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках. Таким чином, основним напрямком експериментальної роботи ЗП (ПТ) О має стати цілеспрямована діяльність з покращення якості професійної освіти, яка буде розвиватись у рамках міжнародних стандартів і критеріїв і орієнтуватись на очікування місцевих і міжнародних ринків праці.

Література:

1. Доля З. В. Якість професійно-технічної освіти в умовах сучасності / З. В. Доля // Бізнесінформ. – 2012. – № 6. – С. 207–209.
2. Новіков В. М. Розвиток професійно-технічної освіти в умовах децентралізації системи управління освіти / В. М. Новіков // Демографія та соціальна економіка. – 2017. – № 2 (30). – С. 126–137.

Федоренко Д.,
студентка спеціальності “Соціальна робота”
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ

Соціальний працівник – фахівець, покликаний вирішувати актуальні соціальні проблеми. Серед проблем, з якими зіштовхується соціальний працівник в ході своєї роботи – це конфлікти. Саме нерозуміння природи конфлікту, деструктивні підходи до його вирішення та відсутність навичок ненасильницької комунікації робить процес профілактики конфліктів складним явищем. Тому майбутні соціальні працівники мають орієнтуватися в інноваційних формах соціальної роботи, які б дозволяли ефективно організувати профілактику конфліктів. Серед інноваційних форм щодо профілактики конфліктів, можна виділити саме інтерактивні форми, оскільки вони передбачають безпосередню взаємодію та спрямовані на обмін досвідом між учасниками.

Питання профілактики конфліктів вивчали В. Бондаровська, Г. Ложкін, М. Матвійчук. Особливості використання інтерактивних форм та методів в соціальній роботі були предметом дослідження Р. Безпальчої, М. Григорівої, К. Марчук, І. Палько. Специфіку функціонування форум-театру розглядали І. Захарченко, В. Качалова, Л. Константинова та ін.

Метою статті є теоретичний аналіз особливостей форум-театру як інноваційної форми підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактики конфліктів.

Слово “інтерактив” (з англ. interact, де “inter” – взаємний та “act” – діяти, взаємодіяти) означає здатність до взаємодії, діалогу. Відповідно інтерактивний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників. Така взаємодія стає достатньо важливою в процесі профілактики конфліктів, оскільки передбачає аналіз різних моделей поведінки та особистісних реакцій на стресові ситуації [2, с. 278].

Під час профілактики конфліктів, соціальна взаємодія набуває важливого змісту. Як зазначає В. Вербець, вона дозволяє організувати взаємний вплив один на одного, в ході якого партнери набувають нові, або коригують наявні, дії та уявлення про ситуації [1, с. 278]. Підкреслимо, що в процесі соціальної взаємодії особистість вчиться вибудовувати свої соціальні ролі, тому спеціально змодельовані ситуації такої взаємодії дозволяють набутти позитивний досвід реакцій на конфліктні ситуації. До спеціально змодельованих ситуацій соціальної взаємодії можна віднести таку форму роботи як форум-театр. Як зазначає Л. Константинова, мета форум-театру – надання інформації і отримання навичок вирішення існуючої проблеми певною людиною з використанням досвіду інших людей і з підключенням можливостей власного емоційного інтелекту [3, с. 240]. Таке формулювання дозволяє включити форум театр як ефективну форму первинної профілактичної роботи.

Важливим етапом участі у виставі форму-театру є саме актуалізація відсутнього досвіду вирішення проблеми. Відтак, людині не обов’язково потрапляти в реальний конфлікт і шукати шляхи його вирішення, а потрібно програти це на сцені, знайти ефективну модель його розв’язання та закріпити її. Також учасники мають змогу скорегувати вже наявні стереотипи щодо конфліктів [4, с. 24].

В процесі фахової підготовки майбутніх соціальних працівників, важливо залучати студентів до розробки власних спектаклів на тему конфліктів. Аналізуючи наукові джерела [3; 4] ми здійснили спробу визначити основні етапи роботи над створенням спектаклю для форум-театру, до яких відносимо:

– вибір та обговорення конфлікту, який буде відображено в спектаклі. Варто врахувати те, що конфлікт має бути зрозумілим та актуальним глядачам, ситуація має бути відповідна до віку та соціального статусу глядачів, щоб викликати інтерес та емоційну реакцію;

– робота над сценарієм передбачає опис персонажів спектаклю та їх життєвих історій, підбір музичного супроводу та декорацій, які можуть підсилити емоційний ефект спектаклю;

– репетиція сцен та вистави загалом, аналіз відповідності акторів до персонажів спектаклю, можлива корекція сценарію, розробка можливих питань для обговорення послідовності сцен спектаклю;

– безпосередня вистава з обговоренням.

Важливо зазначити, що процес обговорення потребує якісної модерації з боку соціального працівника. Оскільки форму-театр не вирішує самого конфлікту, а лише дозволяє знайти і розглянути шляхи його вирішення. На цьому етапі важливу роль відіграє модератор, який допомагає учасникам визначити всі шляхи вирішення конфліктів.

Отже, форум-театр виступає інноваційною формою підготовки соціальних працівників до профілактики конфліктів. Така форма роботи дозволяє залучати студентів не лише як глядачів, а й надає досвід розробки вистав, що передбачає ознайомлення з теоретичними та практичними аспектами перебігу конфліктів в різних групах. Такий підхід до профілактики забезпечує інтерес цільової аудиторії та сприяє її результативності.

Література:

1. *Вербець В. В.* Соціологія : навчальний посібник / В. В. Вербець. – Київ : КОНДОР, 2009. – 550 с.
2. Збірник сценаріїв інтерактивних вистав з дисципліни “Основи сценарної роботи соціального педагога”: Методичні матеріали до курсу I / укладачі І. Палько, К. Марчук. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2016. – 88 с. – URL: http://eprints.zu.edu.ua/23861/1/zb_rnik_2016.pdf (дата звернення: 28.04.2020).
3. *Константинова Л. М.* Використання методу форум-театру в роботі практичного психолога / Л. М. Константинова // Таврійський вісник освіти. – 2017. – С. 239-243.
4. *Жеребньова Л. В., Артеменко Т. А.* Соціально-психологічний театр : метод. посібник / Л. В. Жеребньова, Т. А. Артеменко. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 120 с.

Шаранова Ю. В.,
здобувачка ступеня “доктор філософії”
Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ США

Як особливо визначний соціальний інститут, вища освіта США історично відіграє ключову роль у передачі демократичних норм та цінностей, у формуванні громадянських якостей молодих людей. Ця роль лише зростає із збільшенням чисельності та різноманітності населення в країні, яке й обслуговує вища освіта” [1, с. 24]. Тому основний зміст громадянської освіти у вищій школі США, як стверджують професорка Університету Кентуккі Л. Левстік і доцентка Державного університету штату Огайо С. Тайсон, постійно переглядають та оновлюють відповідно до вимог суспільства [3, с. 2].

Сьогодні громадянське навчання і виховання в американських університетах і коледжах охоплює такі основні напрями: 1) демократія США (US democracy); 2) крос-культурні порівняння (cross-national comparisons); 3) дискусії та прийняття рішень (discussion and decision making); 4) навчання громадянського служіння (service learning); 5) космополітичне і мультикультурне виховання (cosmopolitan and multicultural education) [3, с. 2-3]. Американські педагогині Л. Левстік і С. Тайсон переконані, що з цієї категоризації напрямів громадянської освіти видно, що вона охоплює різні сфери формування громадянськості студентів: когнітивну (знання основ американської демократії, політичної системи та устрою уряду США; знання різних культур шляхом взаємного обміну культурним досвідом тощо); аксіологічну (формування громадянських цінностей; вихованню поваги до представників інших груп і визнання цінності їхніх культур тощо); рефлексивну (здатність до критичного мислення); діяльнісну (суспільно корисне служіння тощо) [3, с. 3].

Звернемося до практичного доробку з формування громадянськості студентів доцента і директора бакалаврської програми інженерного факультету Університету штату Нью-Йорк (м. Стоуні-Брук) Гарі Галади (Gary Galada), який у 2010 р. розробив курс “Навчання на основі інженерних катастроф” (Learning from Engineering Disasters) з урахуванням вимог диверсифікованого навчального курикулуму загальної підготовки (Diversified Educational Curriculum), який з 2014 р. перейменовано в курикулум STAS – “Розуміння взаємозв’язку між природничими чи технологічними та гуманітарними чи соціальними дисциплінами” (STAS – “Understand relationships between Science or Technology and the Arts, Humanities or Social Sciences”). Основна мета курсу – на основі міждисциплінарного підходу допомогти студентам зрозуміти природу різних інженерних катастроф у світі та осмислити роль технічного і людського чинників цих катастроф [2].

Цей курс спочатку викладався у традиційному форматі аудиторії. З 2014 р. на численні прохання студентів з інших спеціальностей долучитися до вивчення курсу “Навчання на основі інженерних катастроф” у системі загальної підготовки його було розширено за допомогою он-лайн формату. Зокрема це забезпечило активне

використання електронних портфоліо студентів та різних он-лайн інструментів співпраці для групової роботи, проєктної у тому числі, у мультимодальному формат.

Оновлений мультидисциплінарний он-лайн курс (Multidisciplinary On-Line Course) “Навчання на основі інженерних катастроф” допомагає студентам (не лише інженерних спеціальностей) зрозуміти й осмислити створений людиною світ інженерних споруд зокрема та навколишній світ загалом на основі зав’язків між наукою чи технікою та гуманітарними чи соціальними науками [2].

Тематика курсу охоплює: відомі широкому загалу техногенні катастрофи (наприклад: радіоактивні катастрофи – Чорнобиль, Три-Майл-Айленд та Фукусіма; корабельні аварії – Титанік, Лузитанія) та різні інженерні помилки (руйнування даху в коледжі Вестбері, вибух заводу в Брайтоні, обвал мосту річки Міан та ін.). Певні теми, як-то “Розуміння інженерної етики” чи “Вивчення важливості процесу інженерного проектування” висвітлюють основні питання техніки. Інші теми зосереджуються на конкретному аспекті технічного збою системи. У кожному випадку викладач цього курсу намагається допомогти студентам зрозуміти, чого вчить та чи інша технологічна катастрофа, важливість професійної та етичної відповідальності. Гарі Галада [2] стверджує, що психологічно технологічні збої спричиняють людські страхи та занепокоєння, впливають на те, як люди голосують на виборах та піклуються про себе, свої родини, громади тощо, а також можуть впливати на наш вибір у сфері освіти та професійної діяльності.

Отже, курс “Навчання на основі інженерних катастроф” забезпечує осмислене розуміння впливу інженерних рішень загалом та певних людських дій зокрема у глобальному та місцевому контекстах, сприяючи формуванню громадянських цінностей студентів, відповідальності та в цілому – їх громадянськості.

Література:

1. Association of American Colleges and Universities. What Liberal Education Looks Like 2020. – Washington, DC : AAC & U, 2010. – 32 p.
2. Halada G. Learning from Engineering Disasters : A Multidisciplinary Online Course. 2017 ASEE Annual Conference & Exposition, 2017. – DOI : 10.18260/1-2--28612.
3. *Levstik L. S., Tyson C. A. Handbook of Research in Social Studies Education / L. S. Levstik, C. A. Tyson.* – New York : Routledge, 2018. – 424 p.

УДК

Шевченко С. В.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ПРЕЗЕНТАЦІЯ АВТОРСЬКИХ ІНТЕРАКТИВНИХ РОЗРОБОК

В умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій, оновлення змісту філософії освіти, необхідності підвищення рівня активності і відповідальності

педагога за власну професійну діяльність, винятково важливого значення набуває реалізація інноваційної діяльності педагога та інноваційних освітніх технологій [1, с. 155]. Зокрема, І. М. Дичківською підкреслено, що інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [1].

Нам імпонує позиція Т. О. Шевчук, згідно якої застосування інноваційних технологій у сфері вищої освіти передбачає активне використання інтерактивних форм і методів свідомого залучення особистості до навчального процесу, використання диференційних форм і методів, створення творчої атмосфери в період навчальної діяльності. При такому підході студент стає суб'єктом педагогічної взаємодії та активним учасником комунікативного діалогу з викладачем. Форми, методи і технології інноваційного навчання досить різноманітні: розробка проектів, програм, планів, розв'язання нестандартних завдань, індивідуальні стандартні завдання, ділові ігри, особистісно-орієнтований підхід, перехід від монологу до дискусії, диспути, мозкові штурми. До важливих напрямів інноваційної педагогічної технології слід віднести введення кредитно-модульної організації навчального процесу, мультимедійних технологій навчання, інтернетного комплексу [5].

Одним з пріоритетних і перспективних напрямів є метод інтенсивної освіти, що мобілізує і активізує діяльність учасників педагогічного процесу. Він отримав назву кейс-стаді (метод ситуаційних вправ, ситуаційний метод) та є способом утвердження в суспільстві посткласичної моделі освіти. Цей метод стимулює його учасників ґрунтовно аналізувати факти, ситуації, навчає обирати правильну стратегію, удосконалювати і захищати її у дискусійній групі, розвиває вміння студента ставити більш чіткі, обґрунтовані запитання та приймати відповідні рішення. Впровадження інноваційних педагогічних технологій суттєво змінює також роль і функції викладача, який стає керівником, організатором, винахідником і помічником, а не лише носієм абсолютного знання [2].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що впровадження інноваційного підходу у викладанні дозволяє не тільки підвищити якість викладання, але й сформувати культуру інтелектуальної діяльності студентів, посилити їх активність, змінити ціннісні орієнтації та мотиваційні установки як студентів, так й викладачів. Наслідком такого освітнього процесу є розгортання становлення суб'єктності студента [4, с. 35].

Викладання на основі інноваційних технологій, як свідчать напрацювання педагогів-новаторів, стимулює: різке зростання рівня самостійності (змістовної і виконавчої); придбання уміння вчитися (у студентів розвиваються системні, узагальнені знання і способи діяльності); підвищення рівня оперування навчальним матеріалом, що дає можливість виходу на дослідницький, творчий рівень; готовність взяти на себе відповідальність за своє навчання; розвиток здатності до співробітництва, кооперації, прийняттю нових технологій (тобто відбувається навчання соціальних відносин і набувається здатність діяти технологічно, адекватно соціальної культури); зміна мотивації та готовність до вирішення дослідницьких завдань і, як наслідок, поява почуття компетентності і афілітації, що є передумовою самоактуалізації [6].

Серед широкого кола існуючих інноваційних технологій, методів та форм важливо відокремити для себе найбільш ефективні. Дозволимо собі поділитися власними авторськими напрацюваннями в цьому плані. Вже багато років поспіль при

проведенні практичних занять з психологічних дисциплін нами використовується інноваційна розробка – інтерактивна гра “Найрозумніший” (рис. 1).

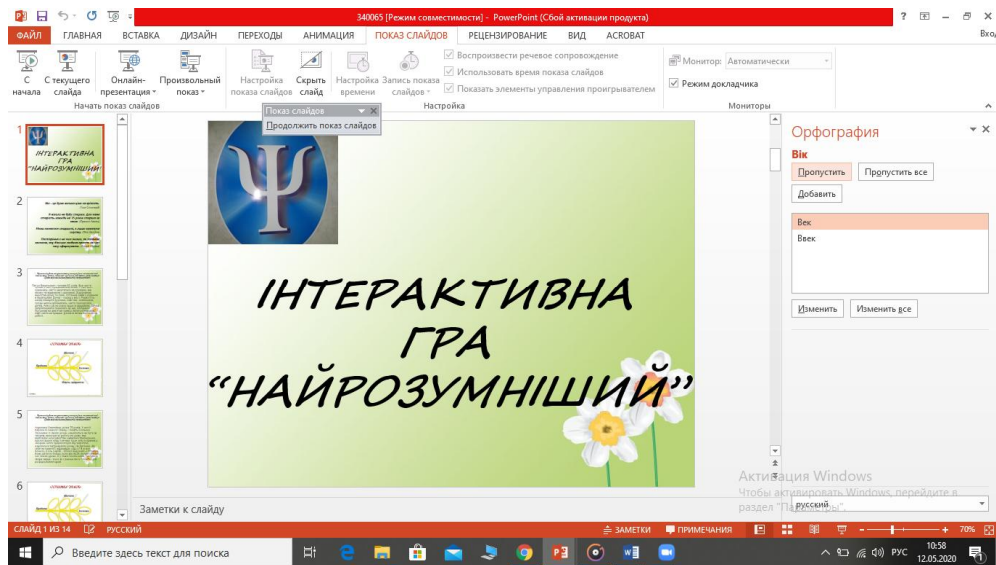

Рис. 1. Авторська інноваційна розробка – проведення навчальних занять у формі інтерактивної гри “Найрозумніший”

Усі студенти на час заняття стають учасниками захоплюючої гри. Основна мета – інтеграція набутих знань, актуалізація розумового потенціалу, мотивація студентів на вивчення матеріалу, залучення їх до здійснення науково-пошукової діяльності. У ході такого інтерактивного заняття студенти, поділившись на команди, відкривають “віконця”, що відображені на мультимедійній дошці. Кожне ігрове поле містить окреме завдання з використанням методів “мозкового штурму”, case-study, проблемно-пошукових, аналітико-синтетичних, використання коучинг технологій. За кожне завдання учасники мають змогу заробити певні бали. Студенти мають мобілізувати отримані під час навчання знання та вміння, щоб успішно вирішити неординарні, творчі завдання, спираючись на інтеріоризацію здобутих знань, згуртованість та креативність. Процес взаємодії організований таким чином, що практично всі учасники виявляються втягнутими в процес пізнання, обговорення. Вони мають можливість розуміти й рефлексувати з приводу того, що вони знають, розуміють, про що думають. Спільна діяльність у такій інтерактивній грі означає, що кожен учасник вносить свій особливий індивідуальний внесок, має можливість обмінятися знаннями, власними ідеями, способами діяльності, почути іншу думку. Причому, відбувається цей процес в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дає можливість отримати не тільки нові знання з обговорюваної проблеми, але й переводить до більш високої форми кооперації і співробітництва. Презентуємо приклад проблемно-пошукового завдання, що було використано під час реалізації інтерактивної гри з навчальної дисципліни “Історія психології”. Цей метод стимулює його учасників ґрунтовно аналізувати факти, ситуації, навчає обирати правильну стратегію, удосконалювати і захищати її у дискусійній групі, розвиває вміння студента ставити більш чіткі, обґрунтовані запитання та приймати відповідні рішення (таблиця 1).

**Приклади проблемно-пошукових завдань, що використовуються
в інтерактивній грі “Найрозумніший” з навчальної дисципліни “Історія психології”**

Приклади завдань	
Проблемне пошукове завдання 1	Проаналізувати основні відмінності методів дослідження в структуралізмі та Вюрцбурзькій школі.
Проблемне пошукове завдання 2	<i>Розв'яжіть проблемну ситуацію з позиції одного з психологічних напрямків: “В однієї дівчини була клаустрофобія. Вона не могла перебувати в маленькому приміщеннях. Мати в дитинстві карала її, замикаючи в невеликому приміщенні перед входом в підвал, а потім голосно стукала каблуками, залишаючи дівчинку одну. Вона стукала каблуками по тротуару, вдаючи, що йде дуже далеко. Дівчинка виросла з сильним страхом маленьких приміщень”</i>

Така інтерактивна форма проведення заняття дозволяє закріпити знання з дисципліни, розвинути внутрішню мотивацію до самоосвіти, самовдосконалення, як важливих компонентів професійної зрілості, сприяла розвитку пізнавального інтересу, логічного мислення, уваги, комунікабельності, активності, зацікавленості та емоційних переживань студентів [3].

Отже, активізація інноваційного підходу у викладанні психологічних дисциплін передбачає активне впровадження нововведень в інтелектуально-освітній простір університету, сукупність послідовних, цілеспрямованих дій педагога, спрямованих на оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптацію освітнього процесу до сучасних освітніх умов.

Література:

1. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 345 с.
2. *Кремень В. Г.* Якісна освіта: вимоги ХХІ століття / Василь Григорович Кремень // Дзеркало тижня. —2006. – № 24 (24 черв.). – С. 14.
3. *Шевченко С. В.* Інноваційний науково-освітній Простір вищої школи як умова інтелектуального розвитку студентів / С. В. Шевченко, Л. М. Михайленко, Л. П. Добровольська, Т. А. Каткова // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. – Том 21. – Випуск 4 (42). – 2016. – С. 212-221.
4. *Шевчук М. О.* Шлях до скарбу знань : навч. посіб. / М. О. Шевчук, Т. В. Андрущенко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 114 с.
5. *Шевчук Т. О.* Інноваційність і вища освіта / Тамара Олексіївна Шевчук. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ped-nauk-shevchuk-to-innovatsiynist-i-vischa-osvita/> . – Назва з екрана.
6. *Estrella V.* Correlational study on the mental ability and academic performance of first year high school students of st. Michael’s college, SY 2009 - 2010 [Електронний ресурс] / V. Estrella, E. Layno Emmanuel Ong. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=oKaP0pe5mS0>. – Назва з екрана.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ЕВОЛЮЦІЯ МОЖЛИВОСТЕЙ

УДК

Balyk N. R.,
Ph.D., Associate professor, Head of the Department of Computer Science

Grod I. M.,
Ph.D., Associate professor of the Department of Computer Science

Martinyuk S. V.,
Ph.D., Associate professor of the Department of Computer Science

Vasylenko Y. P.,
Lecturer of the Department of Computer Science

Oleksiuk V. P.,
*Ph.D., Associate professor of the Department of Computer Science
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University Ukraine*

NETWORK GRAPH USING IN WORKS PLANNING TASK

Large-scale projects of modern society, carried out by various departments and specialists, include a large number of different types of work. A *network graph* (or *network model*) is the basic planning document for network planning and management. It is an information-dynamic model of the sequence of work and the relationships between those works that must be fulfilled to complete a single project.

The purpose of the study is to evaluate the possibility of using in the apparatus of mathematical modelling in management decisions, improving the theoretical and methodological tools, developing a suitable Web-service, providing practical advice on the possibility of planning the implementation of complex projects, monitoring the process of their implementation and making necessary adjustments.

Suppose that there is some work to be done and that many, many employees – individual employees, groups, teams or entire businesses – have to take part in this common, “big” job, so that individual tasks will be assigned to different people, groups, teams, and so on. Questions arise:

– How best to distribute employees to do all the “big” work in the shortest possible time?

– How to distribute resources (labour, materials, finances, equipment) so that all the “big” work is the cheapest?

– What to do if, in the course of the work, it turns out that individual employees do not meet the deadline set by the plan?

– Where to throw reinforcements (tools, equipment, people)?

– How to find out what is currently the most important, where is the most responsible area, on the results of which depends the success of the whole case [1]?

The very process of ordering the network graph leads to the need to take into account all the links of “big” work. The main characteristic of each work – its expected duration of execution – in graph theory is called arc length. The presence of this numerical estimate makes it possible to perform a mathematical analysis of the network graph.

As a result of the sources analysis [2], [3], [4] it is possible to determine, first of all, such its parameters:

– the earliest possible start time for each job or the occurrence of each event;

– the latest permissible time of completion of each job or the occurrence of each event, which will not cause a delay in the deadline for completing all the “big” work;

– time reserves for each job – how many units of time can be delayed the execution of this work without delaying the termination of “big” work or even without to change the timing of other jobs of the graph;

– a so-called critical path can be found – the longest path leading from the initial event of the schedule to its final event;

– the most important at any given moment of work can be found – these are the works in which time reserves are minimal

Let us consider the problem of constructing a network model, which includes the works A, B, C, ..., G and reflects the following ordering of works: A, B, C – the original works of the project; A precedes D; B precedes E; C precedes F; D, E precedes G. The duration of its execution is specified for each work: A = 1; B = 4; C = 3; D = 2; E = 6; F = 6; G = 4.

We can calculate the network model of this problem by the sector method (see Fig. 1).

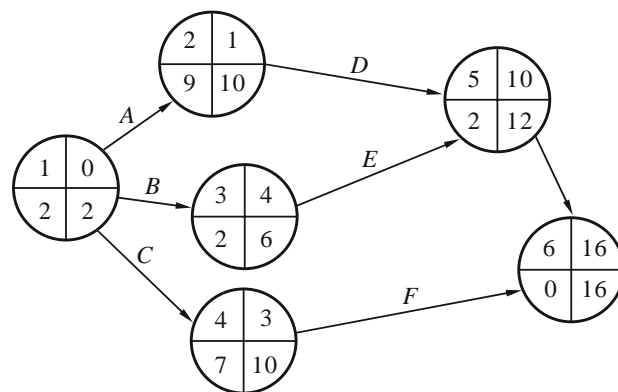

Fig. 1. Sectoral method of network model calculation

We created a program in the form of a Web application. Web application created using such tools and technologies as PHP, Perl, MySQL.

The basic idea of this web site is to enable users to plan the implementation of complex projects, to follow the process of executing long-lived projects, to make adjustments to their projects.

- The project data entry process is broken down into several steps:
- input of individual project works
 - definition of the initial works of the project
 - description of the parameters of each work (the order of execution, the resources expended, the duration of execution)
 - description of project parameters (days off (days that will not be included in the project scheduling), project start date)

At each step, all data is subject to mandatory validation (check the uniqueness of the name of each job, check for the original works of the project). At the step of introducing interdependencies between works, a network graph is constructed. The network graph constructing method reflects the dependencies of all jobs and greatly simplifies the input of dependencies between works. Building a network schedule involves: adding and deleting events, adding and deleting jobs (see Fig. 2)

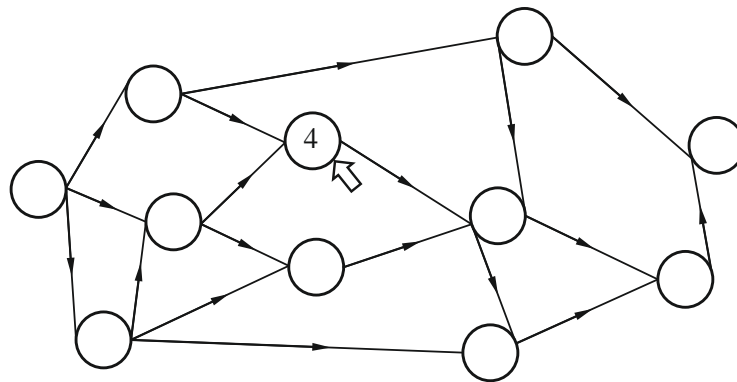

Fig. 2. Network graph modelled by program

After the project data entry procedure, the program allows you to view the results: total project duration, approximate date of completion, including days off, duration of each work separately, early and late start and end terms of each work, resources spent on each work (see Fig. 3).

Project duration, days: 8
 The critical path: Network setup → Software install → Users learning
 Project finish date: 15-04-2020

Work	Duration	Start	Finish	Early start	Late start	Early finish	Late finish	Full reserve	Free reserve
Computes install	1	05-04-2020	06-04-2020	05-04-2020	05-04-2020	06-04-2020	06-04-2020	0	0
Software install	1	11-04-2020	12-04-2020	11-04-2020	11-04-2020	12-04-2020	12-04-2020	0	0
Users learning	3	12-04-2020	15-04-2020	12-04-2020	12-04-2020	15-04-2020	15-04-2020	0	0
Network setup	3	06-04-2020	11-04-2020	06-04-2020	06-04-2020	11-04-2020	11-04-2020	0	0
Network installation	2	05-04-2020	07-04-2020	05-04-2020	05-04-2020	07-04-2020	05-04-2020	-2	0
Development of software usage rules	4	05-04-2020	11-04-2020	05-04-2020	06-04-2020	11-04-2020	12-04-2020	1	1

Fig. 3. The results of the program

To analyse time parameters of the network model, the program builds a timeline of the project that shows the percentage of tasks completed (see Fig. 4).

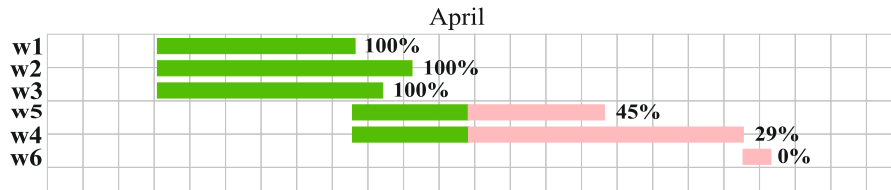

Fig. 4. Timeline of the project

After logging in to the system, each user receives additional features:

- save the projects, with the possibility of their further editing, to view the list of their projects;
- keep track of project work using an event calendar and timeline of the project;
- add to project managers (ability to manage a project by several persons at a time).

Conclusions. The use of network planning system helps to develop the optimal variant, which is the basis for the operational management of a complex of works during the implementation of a particular project. The main planning document in this system is a network graph that represents an information-dynamic model that reflects all the logical relationships and results of the work required to achieve the ultimate strategic planning goal.

The main feature of the program is the solution of the problem of planning the implementation of complex works, which in turn provides network models and network graphs, which simplify the understanding of the whole model, provide optimization of the developed schedule based on mathematical methods. The program outputs scheduling results in a graphical and textual presentation that makes it easy or obvious to make a decision for the manager, while saving the project allows you to watch the events and make adjustments to the model to improve optimization.

When analysing network graphs, it is considered that the duration of each job does not depend on the moment of its beginning, which is not always true in reality. It should be noted that further extension of the problem by introducing additional dependencies seems appropriate and creates the basis for further research.

Literature:

1. Phillips, D., Garcia-Diaz, A.: Methods of network analysis. Mir, Moscow (1984).
2. Aptekar, S., Baron, Y., Spirna, D., Teroshyna, A.: Methods of construction of grid charts. Bulletin of Donetsk National University of Economics and Trade 4(36), 52–56 (2007).
3. Batenko, L., Zahorodnikh O., Lishchynska, V.: Project management. KNEU, Kyiv (2003).
4. Burkov, V., Zalozhnev, A., Novykov, D.: Graph Theory in Organizational Systems Management. Sinteg, Moscow (2001).

THE ROLE OF COMPUTER-ASSISTED EXPERIMENTS IN ENHANCING STUDENTS' INTEREST IN PHYSICS

Introduction. We live in a time of continuous and intensive development of science and technology. Modern technologies have been penetrating our lives and affect us every step of the way. Although the technologicalization of education is not as dramatic as it is in other spheres of life, ICT technologies are being integrated into the educational process more and more each day. Moreover, new times raise new problems and they cannot be solved in outdated ways. For this reason, it is necessary to apply new teaching aids into teaching as well as new methods by which teachers will speak to their students. If education does not follow modern times, there is a risk of an even greater drop in students' interest in studying and self-education in general, science subjects not excluded.

1. Physics teaching and its modernization. For many years, physics as a school subject has been generally considered one of the most challenging and least popular subjects that students may experience at schools. This may be predetermined by the nature of the presented information as well as its difficulty. Moreover, there are too many demands put on students, especially as it comes to theoretical methods of acquiring physics knowledge (Kvasnica 1990). Among the main stimuli representing the driving force of all efforts to modernize school physics we can include the following facts: discrepancy between the development speed of physics as a scientific discipline and as school physics as well as a long-term unsatisfactory situation concerning efficiency level of physics teaching. This is often said to be caused by inappropriate teaching methods which teachers have mastered in the past and still use today (Lepil 2012).

Research conducted by Rocard in 2007 showed that the reason for the decreasing students' interest in science subjects lies in the way they are being taught. Therefore, he suggests that teaching methods should be focused mainly on the practical side, thus enabling students to develop their own imagination and ways of logical thinking. Moreover, current modernization trends emphasize the need for developing the highest students' cognitive abilities. For this reason, one of the key tasks of modernizing the educational process has become the effort to provide the students with inquiry-based learning and activities focused on independent students' thinking. In this context, the importance of physics experiments done directly by students comes to the fore (Šebeň et al. 2017).

2 Implementation of ict into physics teaching. Current computer technology represents an extremely effective didactic tool. It is very beneficial for all participants of the teaching-learning process. It enables teachers, as mediators of information, not only to enrich the exposure part of the lesson with PowerPoint presentations, animations or various simulations of physical actions, but it is also of great importance in the practical demonstration of experiments and verification of theoretical knowledge (Skoršepa 2015). The implementation of computers into student physics laboratory exercises can be understood as the result of efforts to eliminate the shortcomings of traditional ones. Thanks to computers, we have opportunity to speed up data collection, eliminate student measurement errors, catch students' attention and increase their interest in physics (Kostelníková et al. 2012).

In the following part, we present some physics experiments which we have demonstrated publicly during the popularization events. All experiments were being done

with the use of computer measuring system called Vernier. For the purposes of this work, we have selected three types of experiments concerning the measurements of force, temperature and vital capacity of the lungs. The first activity was named Thermometer Race. In this experiment, we connected two thermometers to the measuring interface unit through the USB port. Then, we asked two students to hold the other end of each thermometer in their hands for a while. On the interface display, we could immediately observe colour-coded values of the rising temperatures of each thermometer. Subsequently, we asked the students to start rubbing the surface of the thermometer with their other, free hand, first slowly, then faster. At the same time, we watched the ongoing changes together.

The force measurement was performed in two ways. At first, we let the visitors of mentioned popularization events measure their individual force acting on the power plate. Their task was to develop the greatest possible compression force on the force plate located on the table in front of them. Next force activity that we prepared for the visitors was measuring the resultant force of two individual forces acting on opposite directions. To put it simply, the whole activity was basically about force competition between two people. This activity had the following sequence: One person from the pair of participants held the force plate in his/her hands in such a way that the force plate surface with sensing units was facing the opponent. Then, the opponent put his/her palms on the plate and at that moment the measurement could start. Both participants strongly pushed each other on the opponent's side. The one who stepped most backwards was defeated. Therefore, it was possible to determine the winner immediately, on the basis of observation. However, with the use of Vernier computer measuring system, we were also able to say exactly the size of the force difference between the competitors. Moreover, on the graphic record we could see how the force efforts of both participants were changing over time.

The last type of experiments was performed with the use a spirometer. In the rest state, we measured the volume of the lungs and the velocity of the air passing through the respiratory pipe. Afterwards, we provided the measurement of the same parameters immediately after the end of physical activity meaning doing of 20 squats on the spot. We wanted to achieve a condition in which the heart rate in human body increases and in proportion to the effort made, increases also the respiratory rate. Immediately after the last squat, the examined person started breathing into the device. It lasted exactly 3 minutes. Right after the measurement, we evaluated the obtained graphic records and compared the differences.

3 Methodology and results of the research. During several different popularization events we approached the visitors with a request of filling in the non-standardized questionnaire we had prepared. The aim of this questionnaire was to find out the students' opinions as well as public opinion on both, the sense and significance of implementation of computer-assisted physics experiments into the educational process. The survey was done within one academic year of 2017/2018 during the popularization events of non-formal education taking place in two East Slovak regional cities, namely Prešov and Košice. The respondent sample consisted of the visitors taking part in the following events: The Doors Open Day of Prešov University in Prešov, The Week of Science and Technology in the entertainment and shopping centre called MAX Prešov, The European Researchers' Night in a shopping centre called Atrium Optima located in Košice and finally, during famous popularization event called Academic Prešov. At every of those events we presented computer-assisted experiments provided with the use of Vernier computer measuring system. The return of the questionnaire was lower than we expected. From the number of returned questionnaires, we obtained a statistical group of 74 respondents, in the number of 43 women

and 31 men. This sample was significantly dominated by high school and primary school students, who represent 74.3% of the total number of returned questionnaires. This is also reflected in the predominant age composition. Most visitors were between 15 and 19 years old. Based on the respondents' answers analysis we can say that computer-assisted experiments have attracted a wide range of audience. As many as 96% of respondents said that except the experience itself, they also gained new knowledge from those events. 86% of respondents were for establishing an extra-curricular activity focused on working with computer measuring systems at schools. In addition, almost 93% of student respondents were interested in computer-assisted experiments. 82% of all respondents are convinced that computers play an important role in current physics teaching.

Conclusion. Computer-assisted experiments represent a significant tool for approaching current mentality of students whose lives have been directly linked to digital technologies since their early childhood. This way of acquiring knowledge is definitely more interesting than the passive absorption of information in school desks as it allows the students to put hands on experiments. However, the vast majority of respondents have not encountered this type of experiment in schools, yet. The addressed participants have clearly expressed their interest in participating in some extra-curricular activities dealing with the topic of computer measuring systems. This implies that implementation of computer-assisted experiments into both, formal and non-formal physics education can significantly influence the students' interest in studying this subject.

References:

1. Kostelníková, M., Tkáč, J. Počítačom podporované experimenty s podporou systému ISES v prírodovednom vzdelávaní. In: *Tvorivý učiteľ fyziky V, Národný festival fyziky 2012: zborník*. Košice: Slovak physical society. 2012. p. 158 – 165. ISBN 978-80-970625-7-6.
2. Kvasnica, J. O některých didaktických problémech vzájemného vztahu matematiky a fyziky. In: *Pokroky matematiky, fyziky a astronómie*. 1990. Vol. 35, No. 2, p. 97-108. ISSN 0032-2423.
3. Lepil, O. *Vybrané kapitoly k modulu: Didaktika fyziky*. 1. edition. Olomouc: Univerzita Palackého. 2012. 45 p. ISBN 978-80-244-3297-7.
4. Rocard, M. *Science education now*. Brussel: European Commission. 2007. 29p. ISSN 1018-5593.
5. Skoršepa, M. *Počítačom podporované experimenty v prírodovednom vzdelávaní*. 1. edition. Banská Bystrica: Belianum. 2015. 187 p. ISBN 978-80-557-0898-0.
6. Šebeň, V., Birčák, J. Modernization of physics classrooms in the current school environment. In: *19th Conference of Czech and Slovak physicists*. 1. edition. Košice: Slovak physical society. 2017, p. 9-13. ISBN 978-80-89855-04-9.

*Боклан К. П.,
студентка 1 курсу, 11 ОБмз групи,
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (Освітні вимірювання)*

*Кухар Л. О.,
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх вимірювань,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

СТАНДАРТИЗОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ НОРВЕГІЇ

Система освіти Норвегії ризниться від української. Так учні обов'язково відвідують школу протягом 13 років (10 років – початкова і середня школа, 3 роки – старша). Оцінювати знання учнів (звичним для нас способом) вчителі розпочинають лише у 8 класі (12-13 років). До цього вчитель просто описує успіхи дітей у спеціальних зошитах і, якщо це необхідно, письмово повідомляє батьків, у разі появи у дитини певних проблем. Також у 8 класі учні починають вивчення таких нових предметів: бухгалтерський облік, економіка, а також дисципліни, які передбачають початкову професійну орієнтацію. Поглиблена профорієнтація починається у старшій школі, яку норвежці відвідують з 16 до 19 років. Усі старші школи у Норвегії мають свою назву і завжди розташовані окремо від шкіл початкової і середньої ланки. У кожній старшій школі є два обов'язкових відділення: академічне та професійне. Зустрічаються також і школи із додатковим, третім, відділенням для учнів-інвалідів [1].

Мета статті – розглянути деякі особливості системи освіти Норвегії в цілому та стандартизованого тестування, в її рамках, зокрема.

Основна частина. Щодо контролю рівня знань учнів, то в школах Норвегії існує 2 типи екзаменаційних тестів: місцеві та національного рівня.

Щодо тестів місцевого рівня, то вони проводяться при дотриманні таких правил:

- завдання вчитель-предметник готує самостійно і завчасно;
- учень дізнається про теми, які необхідно повторити, за 2 доби до іспиту (вихідні дні не враховуються);
- іспити, в жодному випадку, не можуть бути проведенні в понеділок, або в перший день, після державних вихідних;
- іспит обов'язково проводиться з попереднім розв'язуванням завдань іспиту за 24 години до його початку з використанням допоміжних засобів (калькуляторів, таблиць, підручників, посібників і т.п.);
- досягнення попереднього розв'язування завдань не впливають на підсумкову оцінку;
- основний іспит – усний (на кожного учня відводиться 30 хв);
- іспит оцінюють 2 екзаменатори – вчитель-предметник та уповноважена особа з іншого закладу освіти.

Складнішим і важливішим (для країни) тестуванням в системі освіти Норвегії є національне тестування. Основна мета цих тестів полягає не в тому, щоб провести зріз знань, а щоб вказати вчителям та школі загалом (вчителі мають доступ до кожної окремої роботи) напрямок подальшої роботи для покращення знань учнів.

Норвежці вважають, що всі види національного тестування варто розглядати не як окрему індивідуальну роботу, а в контексті тих компетентностей та успіхів/невдач, які має учень за період навчання.

Тести складаються з завдань різного рівня складності, адже одні учні, з легкістю можуть виконати завдання середнього рівня складності, а інші – ні. Але тести підвищеної складності можуть розв'язати лише найкращі учні. Тести включають в себе різноманітні завдання – з вибором однієї або декількох правильних відповідей, на встановлення відповідності, з використанням зображень, карт, запитання з відкритими відповідями.

Тести національного рівня проходять учні:

- 5 класів (читання, математика та англійська мова),
- 8 класів (читання, математика та англійська мова),
- 9 класів (читання та математика).

Варто зазначити, що хоча в школах до 8 класу норвезькі учні вивчають 10 предметів, проте чітких меж між предметами не має (викладаються усі предмети інтегрованим курсом), тож і на іспитах питання інтегровані.

Щодо тестування викладачів в Норвегії, то довіра до вчителів настільки висока, що тут немає чітких критеріїв якості їхньої роботи. Норвежці пояснюють це тим, що контроль за вчителями може мати загрозу їхній традиційній автономії, яку так поважають у цій країні.

Висновок. Тестування в системі освіти Норвегії є об'єктивним та дійсно заслуговує на увагу. Провівши в даній країні пів року, я із захоплення спостерігала за бажанням учнів навчатися, а вчителів – дарувати знання та самовдосконалюватися у професійній сфері.

Література:

1. Шкільна освіта у Норвегії. Переклад статті Школьное образование в Норвегии: “Учись, работай, отдыхай”. – 2007. – № 38 (156). – С. 10-11. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/25.html>
2. Skole og videregående opplæring [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/id1408/>

УДК

Бондар Ю. О.

викладач кафедри мовної підготовки

Запорізького державного медичного університету

(м. Запоріжжя, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Сучасна система освіти передбачає використання різноманітних інформаційних технологій. Аудіовізуальна інформація, яка надається за допомогою технічних засобів, дозволяє використовувати додаткові ефекти психологічного впливу на студентів (розмір шрифту, малюнків, кольорову гаму). Вони полегшують запам'ятовування і розуміння матеріалу.

Сучасні інформаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, здобуття та закріплення різних професійних навичок.

Інформаційні технології навчання дають можливість викладачеві реалізувати нові форми і методи навчання. Викладач отримує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студентів, творчого пошуку і організації їх спільної роботи.

Окремо слід наголосити, що нові інформаційні технології в освіті дали можливість з'явитися новим проектам:

Самонавчання. Будь-яку галузь можна вивчити самостійно, завдяки великій кількості відкритої інформації. Для цього достатньо мати персональний комп'ютер або інший гаджет з доступом до інтернету.

Дистанційне навчання. Вища освіта, безумовно дуже важлива, але зараз, коли навчальні заклади не працюють через карантин, студенти та викладачі змушені працювати у дистанційному режимі. Студенти мають можливість дистанційно виконувати завдання та проекти, складати іспити.

Розглянемо переваги дистанційного навчання:

– Можливість навчатися у місці проживання. Дистанційні технології дозволяють отримувати освіту не виїжджаючи з рідного міста.

– Можливість поєднувати роботу і навчання. Це особливо актуально для тих, хто хоче підвищити кваліфікацію, або отримати другу освіту.

– Доступ до якісних технологій і навчального матеріалу. Студент має можливість спілкуватися з викладачем.

– Об'єктивність атестації. Технологія дистанційного навчання передбачає постійний контроль якості засвоєння знань.

Таким чином інтенсивне інноваційне оновлення освіти неможливе без широкого використання новітніх інформаційних технологій.

УДК

*Варіна Г. Б.,
магістр психології,
старший викладач кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)*

ПРІОРИТЕТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасні реформаційні процеси світового простору, вплив наслідків пандемії на всі сфери життя людини та самосвідомість в цілому – потребують докорінної перебудови шляхів існування та самоперетворення сучасної людини, формування людини нового формату, з притаманними стійкими та адаптивними якостями особистості, що надасть можливість ефективного функціонування в нестабільному й

мінливому світі. Проблеми розгляду процесів впливу трансформацій на розвиток і використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті та навчанні стають все більш актуальними. Історично склалося так, що розвиток ІКТ нерозривно пов'язаний з розвитком інформаційних епох і, отже, з притаманними епосі підходами до освіти та навчання, розвиваючи і доповнюючи їх. Саме цей факт визначив ступінь потужності їх поширення та використання в різних галузях життєдіяльності суспільства [4]. Це, в свою чергу, вплинуло на ступінь трансформації процесів генерації, актуалізації та передачі інформації, знань, надання доступу до навчальних ресурсів абсолютно для всіх. Підкреслимо, що ХХІ століття поклало початок лавиноподібним трансформаціям, які обумовлені науково-технічною революцією, появою розширених можливостей доповненої та віртуальної реальності, активному впровадженню хмарних технологій, активізувалися процесиеволюції і конвергенції інформаційного суспільства, які зумовили механізми і процеси бурхливого розвитку інновацій у всіх сферах життя, в тому числі науці і освіті. Глобальний процес реформування інформаційного простору визначає актуальність впровадження інноваційних технологій ІКТ у освітнє середовище [5]. Одним із напрямків розвитку стійкої вищої освіти є розвиток конкурентоспроможного фахівця. У зв'язку з цим визначено шість домінуючих компетентностей сучасного фахівця, які визначають успішність професійних завдань:

Рис. 1. Домінуючі компетентності сучасного фахівця

Професійну стійкість пропонуємо розглядати як інтегративну якість особистості, що дозволяє їй протягом тривалого часу активно виконувати професійні функції, усвідомлювати процес діяльності, забезпечувати відповідність її результатів поставленим цілям. Також слід відзначити те, що при сформованій професійній стійкості у кожної людини з'являється можливість зберігати особистісний комфорт в діяльності. Професійна стійкість, як інтегративний компонент конкурентоспроможності фахівця, включає ряд компонентів: 1) інтелектуальний компонент передбачає самостійність мислення, інтернальний локус контролю, правильність схем соціального сприйняття, розвинута саморефлексія; 2) емоційно-вольовий компонент включає в себе самоповагу та почуття власної гідності, адекватну

самооцінку, емоційну стабільність, розвинуті навички регулювання емоційних станів та попередження виникнення негативних емоційних станів, розвинута емпатія, емоційна стабільність, яка сприяє стійкості до негативних емоційних факторів; 3) поведінковий компонент пов'язаний зі ступенем контролю та природністю реакцій; 4) мотиваційний компонент являє собою сукупність мотивів, які забезпечують стале прагнення фахівця до ефективного виконання професійних завдань. Існуючі тенденції освіти та існування суспільства в умовах пандемічних обмежень підвищують значущість сучасних інформаційно-комунікативних технологій як в процесі підготовки майбутніх фахівців, так і здійснення професійних завдань [2]. Аналізуючи особливості використання інноваційних ІКТтехнологій в процесі підготовки психологів, слід звернути увагу на різні аспекти щодо впровадження сучасних ІКТ у практичну діяльність психолога, які розглядалися в дослідженнях О. Адаменко, О. Арестової, А. Бекера, В. Бондаровської, А. Гордєєвої, В. Дюка, І. Котик, В. Ляудіса, Ю. Максименка, Ю. Машбиця, Л. Панченко, Г. Саймана, Ш. Текл, О. Шмельова та інших. Зокрема, висвітлювалися питання психології комп'ютерного навчання, особливості організації діалогу "людина-комп'ютер", комп'ютеризації методів психологічних досліджень та тестів, аналіз психологічних даних за допомогою комп'ютера [1]. До основних переваг впровадження ІКТ в процес розвитку професійної стійкості мабутнього психолога можна віднести такі:

- використання графічних, відео- та аудіоелементів для інтегрованого засвоєння навчального матеріалу майбутніми спеціалістами та впровадження індивідуального підходу в процесі навчання студентів з особливими освітніми потребами;

- формування практичних навичок самостійної побудови індивідуальної психодіагностичної програми дослідження з урахуванням вікових особливостей та запитів респондентів;

- у процесі вивчення психологічних дисциплін (наприклад, психологія розвитку, експериментальна психологія, клінічна психологія, політична психологія тощо) студенти вирішують практичні компетентнісно-орієнтовані завдання, кейси, що забезпечує інтеріоризацію теоретичних знань та практичних навичок;

- вироблення практичних навичок планування, проведення психодіагностичних досліджень, збору первинних психодіагностичних даних, складання протоколу психодіагностичного дослідження, складання психологічного портрета людини та аналіз групових процесів на основі використання комп'ютерних технологій;

- студенти можуть використовувати комп'ютерне програмне забезпечення для систематизації та математичного опрацювання психодіагностичних даних;

- використання комп'ютерної підтримки в процесі моніторингу рівня знань учнів та аналізу навчальної ефективності;

- у процесі здійснення індивідуальної дослідницької діяльності студенти мають можливість здійснити віртуальне моделювання психічних процесів та явищ, скласти комплексну психодіагностичну програму, планувати емпіричне дослідження, реалізувати програму та стратегію емпіричного дослідження.

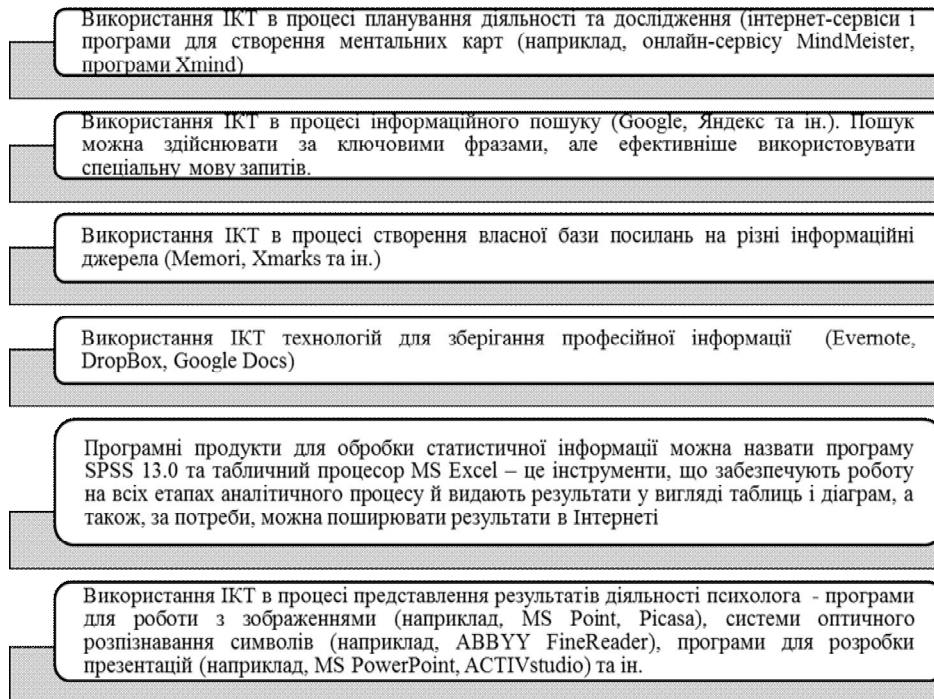

Рис. 2 Основні тенденції використання сучасних ІКТ в процесі діяльності психолога

Використання ІКТ та різноманітного програмного забезпечення в професійній діяльності психолога сприяє вирішенню низки завдань, таких як: структурування й інтерпретація результатів психологічних експериментів; створення і використання систем адаптивного, ігрового й дистанційного тестування; математичне моделювання психологічних процесів; розробка нових автоматизованих психолого-діагностичних методик тощо [3].

Література:

1. *Добровольська О. В.* Використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування інформаційної компетентності студентів / О. В. Добровольська // Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі : зб. наук. пр. ХДУХТ. – Х., 2012. – Вип. 1 (15). – С. 585–591.
2. *Матюшенко І. Ю.* Синергетичний ефект розвитку NBIC-технологій для вирішення глобальних проблем людства / І. Ю. Матюшенко, І. Ю. Бунтов // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 3–13.
3. *Хміль Н. А., Крутько О. М.* Основні напрями використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності психологів / Хміль Н. А., Крутько О. М. // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 17. – С. 209–211.
4. *Kao D.* Toward evaluating the impacts of virtual identities on STEM learning / D. Kao, D. F. Harrell // Proceedings of the 10th International conference on the foundations of digital games (Pacific Grove, CA, USA, 22–25 Jun 2015). – USA : SASDG. – 2015. – P. 3–5.
5. *Young K.* Pathological Internet Use: The Emergence of a New Clinical Disorder, University of Pittsburgh at Bradford. Session 2127, August 10, 1996. Metro Toronto Convention Center.

*Войтович І. С.,
доктор педагогічних наук, професор*

*Прокопчук Т. Г.,
здобувач вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*

OPEN JOURNAL SYSTEMS ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ПІДТРИМКИ САЙТІВ ЕЛЕКТРОННИХ ЖУРНАЛІВ З ПЕРСПЕКТИВОЮ ІНДЕКСАЦІЇ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ

Розвиток інформаційних технологій та популяризація науки висуває перед фаховими виданнями нові вимоги щодо ведення своєї діяльності. Для поширення серед осучасненої наукової спільноти своїх інтелектуальних доробків доцільним є створення спеціальних сайтів. Проте при їх розробці постає низка запитань, в першу чергу, пов'язаних з вимогами до веб-ресурсів такого типу (їх структура, функціонал, наповнення контентом тощо).

Існує ряд платформ, які дозволяють з мінімальними ресурсними затратами розгортати повнофункціональні журнальні сервери. Електронні відкриті журнальні системи (ЕВЖС) допомагають зменшити витрати на діяльність редакційної колегії, створюючи можливості для її членів працювати у режимі віддаленого доступу, підвищуючи оперативність редакційно-видавничих процесів. В свою чергу, це позитивно вплине на покращення наукометричних показників.

На думку Д. Солов'яненка “електронні журнальні платформи – це програмні засоби, як комерційні, так і безкоштовні, що забезпечують повний “цикл життя” онлайнових науково-інформаційних ресурсів: від подання авторами рукописів у видавництва і до отримання статистичних та наукометричних показників використання окремих опублікованих об'єктів” [2].

Однією з таких систем є Open Journal Systems. Вона дає змогу обслуговувати повний “життєобіг” наукових журналів, і за своєю потужністю і функціональністю не поступаються аналогам видавничих монополій [3].

Open Journal Systems (<http://pkp.sfu.ca/?q=ojs>) – ЕВЖС, написана на PHP з відкритим кодом. Має підтримку хостингу декількох журналів, зручний налаштовуваний користувацький інтерфейс, зрозумілий як для адміністраторів, так і для простих користувачів, які не спеціалізуються в сфері ІКТ [4].

В Open Journal Systems найбільш повно відображено реальний редакційно-видавничий процес, включаючи всі необхідні етапи. Open Journal Systems – це надійне відкрите стандартизоване ПЗ, що створене з метою надання електронним науковим виданням відкритого доступу, і, як наслідок, збільшення їх читацької аудиторії в світовому масштабі.

На думку Спіріна О. М., онлайн публікація фахових видань значно знижує ресурсні затрати, пов'язані з друком тексту та графіки, і надає цілий спектр нових можливостей для авторів та видавців, а також можливість авторам та читачам взаємодіяти, шляхом проведення обговорень та дискусій безпосередньо в журналі на веб-сторінці статті [33, с. 35].

На основі комплексного аналізу інтерфейсу та функціональності ЕВЖС Open Journal Systems, можна виокремити ряд переваг, що представлені наступними:

- вільнопоширюване програмне забезпечення;
- відкритий програмний код;
- мінімальні системні вимоги, нескладний процес інсталяції;
- гнучкий підхід до дизайну та наповнення контентом веб-сторінки;
- наявна система сповіщень і коментарів для читачів;
- інтерфейс OJS перекладений більш ніж на 20 мов;
- наявний модуль підписки на доступ до вмісту;
- активна підтримка зі сторони розробників;
- одна інсталяція забезпечує підтримку декількох дискретних журналів з можливістю налаштування дизайну окремо кожного з них [3].

Як зазначив І. С. Степура, до недоліків системи OJS можна віднести відсутність автоматичної перевірки форматування тексту та відповідності форматів файлів, відсутність автоматичної генерації списку посилань, ручне оновлення до новіших версій [33, с. 36]. В OJS відображено всі етапи видавничого процесу: подання статті, рецензування, літературне редагування, публікація та архівування. Вона забезпечує виконання низки адміністративних ролей та наявність інструментів читання, гнучкість в налаштуванні видавничого процесу; має найбільшу кількість інсталяцій в світі [4].

OJS забезпечує веб-орієнтований супровід всіх аспектів виробництва та використання журналів:

- загальний менеджмент сайту журналу;
- адміністрування редакційно-видавничих процесів;
- цифрове архівування змісту та індексування журналу;
- система сповіщень читачів;
- експорт у зовнішні БД;
- доступ до друкованих та електронних передплат;
- перегляд і контроль даних про цитованість опублікованих доробків;
- автоматизація редакційної кореспонденції [3; 4].

Open Journal Systems перекладено 26 мовами (українська, чеська, нідерландська, англійська, перська, французька, німецька, грецька, індонезійська, італійська, японська, португальська, іспанська, турецька та ін.). Переклад на інші 13 мов знаходиться у стані розробки. Усі переклади створені та підтримуються спільнотою користувачів OJS [4]. Open Journal Systems за своєю функціональністю не має аналогів у світі. OJS дозволяє не тільки публікувати статті в Інтернеті, а й організувати весь робочий процес видавничої справи: прийом, рецензування та каталогізація статей.

Розглянемо політику включення фахового видання до міжнародних реферативних баз та вимоги до сайту журналу.

За вимогами агентства CrossRef, базова структура сайту повинна відповідати наступним ключовим пунктам:

- на головній сторінці журналу має бути зазначено ISSN, вказано актуальну вихідну інформацію щодо головного редактора, редакційної колегії, політики редакційної колегії з приводу дотримання авторського права і порядку рецензування статей, наукової тематики, порядку та періодичності виходу видання;

- з головної сторінки повинен бути вихід на кожне число журналу – як поточне, так і архівні;

- сторінка окремого числа журналу (поточна чи архівна) повинна містити DOI, наданий цьому журналу в цілому (надається агентством CrossRef безкоштовно під час

заповнення постатейних форм на відповідне число журналу), та мати вигляд змісту відповідного числа журналу, при цьому з кожної позиції змісту повинен бути можливим перехід на домашню сторінку окремої статті;

– домашня сторінка кожної статті має містити метадані: цифровий ідентифікатор DOI статті, правильний опис-посилання на цю статтю (скорочена англomовна назва журналу відповідно до ISSN, рік виходу, том, номер, сторінковий інтервал статті), дані авторів, назву статті, анотацію (резюме) до статті, ключові слова, пристатейні списки літератури, механізм переходу на повнотекстову версію статті (наприклад, у форматі pdf) [1; 3].

Міжнародні наукометричні бази даних всесторонньо намагаються сприяти журналам в їх розвитку, надають корисні поради, рекомендації, довідкові інформаційні ресурси для редакторів і видавців.

Розглянемо, переваги включення наукового фахового видання до наукометричних баз.

– міжнародна впізнаваність;
– широкі можливості для співпраці з іншими дослідниками, науковцями, авторами, читачами з усього світу;
– додаткові цитування опублікованого контенту завдяки підвищеній доступності;
– внесок в спеціалізовані предметні області [1].

Індексція в авторитетних міжнародних наукометричних базах є значним досягненням для журналів. Це, безсумнівно, є підтвердженням якості журналу для інших членів наукового співтовариства.

Результативність створення та підтримки сайту фахового видання з використанням ЕВЖС підтверджено на прикладі зразка електронного наукового видання “Інформаційні технології в професійній діяльності” (e.itvdp.org.ua), що підтримується на базі кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету. Редакційно-видавничий процес цього журналу був налагоджений за допомогою платформи Open Journal Systems.

Наразі визначаються найпоширеніші проблеми і питання, що виникають у користувачів під час користування сайтом. В подальшому на основі них планується розробка спеціальних рекомендацій щодо роботи в середовищі OJS, які міститимуть докладні інструкції, допомагатимуть краще усвідомити логіку системи й уникнути типових помилок.

На закінчення відзначимо, що ЕВЖС Open Journal Systems може використовуватись науковими установами та редакціями наукових видавництв, як доцільний засіб підтримки електронних наукових періодичних видань і процесу наукової комунікації в цілому.

Література:

1. Гальчевська О. А. Використання міжнародних наукометричних баз даних відкритого доступу в наукових дослідженнях / О. А. Гальчевська // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – № 23. – С. 115-126. – URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/837.
2. Спірін О. М. Процедура впровадження електронного наукового журналу з використанням програмної платформи Open Journal Systems / О. М. Спірін // Інформаційні технології в освіті. – 2017. – Т. 32. – № 3. – С. 40-60.
3. DOI. Запитання і відповіді. – URL: <http://rads-doi.org/faq>.
4. Open Journal Systems / Open Science in Ukraine. – URL: <https://openscience.in.ua/ojs>.

Воробець О. Д.,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри загального та германського мовознавства,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
(м. Івано-Франківськ, Україна)

НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИНАМІЦІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Останнім часом зустрічаємо багато особливостей проведення уроків літературного читання з комп’ютерною підтримкою в початковій школі: педагогічні, психологічні, фізіологічні та ін. Кожна з особливостей містить в собі як переваги, так і недоліки використання нових інформаційних технологій, але перших є значно більше, а других можна та потрібно подолати, оскільки, основною метою усіх нововведень в освітній галузі є настроювання переходу від механічного засвоєння учнями знань до формування вмінь і навичок самостійно здобувати знання.

Різні педагогічні технології можна інтерпретувати як інформаційні технології, оскільки центр технологічного процесу навчання зосереджений навколо отримання, аналізу і перетворення інформації. Більш вдалим терміном для технологій навчання, що використовують комп’ютер, є комп’ютерна технологія. Комп’ютерні (нові інформаційні) технології навчання – це процес підготовки і передачі інформації, кого навчають, засобом здійснення яких є комп’ютер. При підготовці до уроку з використанням ІКТ вчитель не повинен забувати, що це урок, а значить складає план уроку виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основні дидактичні принципи: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп’ютер не замінює вчителя, а тільки доповнює його [3].

Традиційно інформаційно-комунікаційні технології можна використовувати в освітньому процесі на різних типах уроків та заходах. Такі технології стають у нагоді як при організації навчально-виховної діяльності так і при оцінюванні умінь і навичок учнів. Ефективними є всі види інформаційних технологій, що дозволяють розширити можливості подачі інформації шляхом впливу на декілька органів чуття. Наприклад, кольорової графіки, звукових ефектів та технічного матеріалу. Можливості таких технологій при правильному планування та використанні в своїй діяльності суттєві і дають хороший результат. Можливість моделювання різних життєвих ситуацій, екранізація “прісного” тексту зробляють урок цікавим та доступним для кожної дитини, а використання мультимедійних презентацій допоможе не стандартно розширити кругозір та зацікавити учнів навчальним предметом [1, с. 399].

Сучасна літературна освіта – це формування в учнів першооснов самостійної читацької діяльності, виховання особистості дитини засобами художніх та науково-пізнавальних творів, розвиток мовленнєвих навичок. Щоб сформувати у молодших школярів читацьку компетенцію необхідно вирішити такі завдання:

- зацікавити учнів читанням;
- розвивати цей інтерес до створення постійної потреби у читанні;
- навчити вибирати літературу, враховуючи вікові та особистісні інтереси;

– створити належні психолого-педагогічні умови для сприйняття, розуміння та оцінки прочитаного;

- формувати навички аналізу художнього твору;
- організовувати дослідницьку роботу школярів;
- розвивати усне та писемне мовлення учнів;
- працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку школярів [5, с. 32].

Вирішенню вищевказаних завдань сприяють комп'ютерні технології, які дозволяють істотно підвищити рівень ефективності уроків літературного читання шляхом залучення до навчального процесу всіх учнів. Таким чином створюються всі умови для ефективного, творчого, диференційованого, динамічного уроку.

Разом із формами організації та методами навчання змінилось і місце в освітньому процесі педагога. Відповідно, нові завдання сучасної освіти вимагають від педагога виконання багатьох різних ролей:

Фасилітатор. Роль фасилітатора – допомогти учням досягнути очікуваних результатів навчання. Тому педагог-фасилітатор скоріше ставить запитання, сприяє, щоб звучали різні думки, точки зору у групі. На відміну від презентатора, який є певним чином експертом в інформації, що презентується, фасилітатор пропонує процес, який допомагає учасникам засвоїти знання.

Презентатор. Під час проведення презентацій педагог інформує, мотивує, описує. Презентація здебільшого – це одностороння комунікація, яка передбачає передачу інформації від педагога аудиторії та підкріплюється візуальними засобами.

Тренер. Допомагає іншим в оволодінні новими навичками, знаннями, ставленнями.

Менеджер. Планує, оцінює, вносить зміни до навчального процесу для досягнення учнями очікуваних навчальних результатів. Забезпечує необхідними ресурсами.

Агент змін. Заохочує та проводить постійний аналіз і рефлексію. Ініціює різноманітні альтернативні існуючій практиці. Сприяє процесу змін і розвитку класу/школи [2].

Отже, оновлення усіх сфер сучасного життя зумовило зміни і в освітньому середовищі. Інтеграція інформаційних технологій в уроки мовно-літературного спрямування зумовлена проблемою втрати інтересу школярів до книги та читання загалом. Тому цілком логічне використання близьких до сучасний дітей новітніх технологій, яких вони вважають справжніми друзями та життєвою необхідністю.

Література:

1. *Воробець О. Д.* Інформаційні технології у контексті формування цифрової компетентності майбутніх учителів / О. Д. Воробець // *Open educational e-environment of modern University, special edition.* – Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2019. – С. 384-404.
2. Інноваційні методи навчання та викладання: сучасна освіта. – URL: <http://osvita.ua/school/method/1663/> (дата звернення: 18.05.2020).
3. Книга вчителя початкової школи: довідково-методичне видання / упоряд. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 432 с.
4. *Савченко О. Я.* Методика читання у початкових класах / О. Я. Савченко. – URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/SAVChENKO.pdf> (дата звернення: 17.05.2020).
5. *Сембрат О. Д.* Формування читацьких інтересів молодших школярів: методична розробка / О. Д. Сембрат. – Вінниця : ММК, 2016. – 79 с.

Воронкова В. Г.,
доктор філософських наук, професор

Меліхова Т. О.,
доктор економічних наук, професор

Нікітенко В. О.,
кандидат філософських наук, доцент
Запорізького національного університету, Інженерного інституту
(м. Запоріжжя, Україна)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОШУКИ НОВОГО АТРАКТОРА ВИХОДУ З КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ У ПОСТКОРОНАВІРУСНУ ЕРУ

Актуальність теми обумовлена тим, що сьогодні підвищується значення формування концепції освіти сталого розвитку та пошуки атрактора виходу з кризової ситуації у посткоронавірусну еру, яка б включала умови виживання освіти в умовах невизначеності, інформаційної стохастичності та адаптації до змін, що відбуваються у навколишньому середовищі та потребують модернізації. В сучасних умовах відбувається збільшення складності освіти у пошуках нового атрактора щодо виходу її з кризової ситуації, саморегулювання освітянської системи, від якості якої будуть залежати результати діяльності та визначення концепції подолання кризи управління освітою [1]. Відповідно до теорії складних систем, впровадження тих чи інших процесів стосується всієї системи освіти, невизначеність якої буде існувати завжди, тому необхідно адаптуватися не тільки до змін, але й оптимізувати всю систему освіти. Складні проблеми освіти зазвичай пов'язані з непередбачуваністю та наявністю інформаційної стохастичності, вирішення проблем яких криється у критичному аналізі всієї системи та зміни тих чи інших атракторів. Слід відмітити, що умови виживання освіти у посткоронавірусну еру – це подолання невизначеності, інформаційної стохастичності та адаптації до змін, які сприяють тому, що ентропія в освіті, так і в суспільстві зростає. Якщо середовище ускладнюється, то й освіта еволюціонує у сторону складності, для чого слід керуватися принципами гнучкого освітянського менеджменту, лідерства та управління командами [2]. Складні системи освіти адаптуються до зовнішнього середовища й одна до одної, коеволюціонують у нових умовах інформатизації, цифровізації, глобалізації, що пов'язано з тим, що: 1) внутрішня структура кожної форми освіти (бакалаврат, магістратура) володіють своїм внутрішнім культурним, інформаційним кодом, який слід наповнити новим інформаційно-цифровим змістом; 2) освітяни успішно працюють лише у комбінації з певними інформаційно-комп'ютерними технологіями, передовою інформаційною інфраструктурою шкіл та ЗВО; 3) стратегію виживання освіти слід піддати переоцінці, перекомпонувавши компоненти системи освіти у сторону цифровізації та створивши оптимальну концепцію посткоронавірусного виживання ВЗО. Саме за такої стратегії освіти вплив кожного елементу концепції освіти буде позитивним, якщо будуть подолані катастрофи складності та хаотичні інформаційні коливання, а освіта адаптується до виживання та змін, переходу від механічних до органічних концепцій посткоронавірусної реальності. Кожна дисципліна повинна самостійно досліджувати себе у межах суспільного цілого, так як зміна в оточуючому середовищі має

супроводжуватися аналогічно і зміною змісту кожної навчальної дисципліни. Діджиталізація стрімкими темпами “захоплює” всю сферу освіти, тому держава взяла вірний напрям реформ, який включає вироблення обов’язкових компетенцій “навичок роботи з цифровими носіями””. Вважається, що основна проблема дистанційного навчання є важкість контролювати засвоєння вивченого матеріалу, інформаційне переизавантаження та часто відсутність он-лайн умов для зв’язку зі студентами, які знаходяться у селах у батьків, де відсутні навіть умови для он-лайн спілкування. Стійкий стан системи сучасної освіти – це той атрактор (точка притягіння), що приводить у рух всі підсистеми освіти, наповнює новим змістом освіту, тому важливо знайти кожному ЗВО той атрактор як точку сталого при тяжіння, завдяки якому буде сформована концепція освіти сталого розвитку. Насильницьке впровадження інформаційно-цифрових “поліпшень” у систему освіти лише у рідкісних випадках може дати бажаний результат, тому рішення слід шукати не тільки усередині системи, а й у зовнішньому середовищі. Так як атрактори освіти залежать від середовища, в якому перебуває освітянська система, то, коли змінюється навколишнє середовище, змінюється система й підсистеми освіти. Деякі зміни, що привносяться до навколишнього середовища, настільки потужно впливають на атрактори освіти, що ті просто зникають, а система освіти автоматично знаходить для себе іншу траєкторію, що веде до іншого атрактора. Це може бути атрактор, що раніше і не існував. Під час внесення змін до системи освіти й команди не слід намагатися виштовхнути їх із колії, в якій вони опинилися. Це вимагатиме величезних зусиль і принесе більше, ніж середні результати, тому що у зв’язку з тим, що еволюціонує цивілізація, то повинна еволюціонувати і система освіти, яка не повинна стояти на місці. Набагато краще змінювати параметри освітянського середовища в умовах інформаційної невизначеності та стохастичності, в якому функціонує освіта, поки її поточний стан не втратить стійкість, а зрештою взагалі стане неможливим. Треба сформувати такий адаптивний ландшафт освіти, у якому освіта існувала б ефективно, перевищувала міру своєї адаптивності, для чого необхідно сформувати концепцію ноосферно-інформаційно-інноваційного розвитку освіти для подолання кризової ситуації [3]. Система ноосферно-інформаційно-інноваційного розвитку освіти здатна досягти найвищих точок в адаптивному ландшафті і має максимальні шанси на виживання. Системи, що володіють здатністю щоразу перенастроювати свою внутрішню організацію, здійснюють адаптивну прогулянку відповідним ландшафтом. Адаптивна “прогулянка” (перелаштування) освіти – це процес, за допомогою якого система переходить із однієї конфігурації до іншої з метою збереження своєї пристосованості до обставин, що включає зміни і вимоги функціональності, людей та інструменти, переглядає графіки та вносить зміни до процесів. Форма адаптивного ландшафту освіти залежить як від системи, так і від навколишнього середовища. З цієї причини стратегії виживання однієї системи не рекомендовано перенести на інші системи, так як адаптивні ландшафти інших систем освіти відрізняються від вітчизняної системи освіти [4]. Слід володіти моделями управління освітою, які є корисними інструментами, які можна застосувати для розв’язання проблем, здійснення аналізу, підтримання та полегшення прийняття рішень та/або для підвищення ефективності і результативності освіти. Моделі управління освіти як адаптація до змін – це інструменти для розв’язання проблем і завдань, які виникають при управлінні освітою; вони спроможні забезпечити надійну основу для здійснення відповідного ефективного вибору та траєкторій розвитку, включаючи саморефлексивність, самоорганізацію, знання у сфері великих даних та креативний потенціал освітян [5]. Однією з переваг

використання перевірених моделей управління освітою є їхня загально визнаність та авторитетність, тому не варто недооцінювати можливості, які дає використання моделей управління освітою заради пошуку нових атракторів і досягнення позитивного освітянського результату, пошуку системних освітянських результатів посткоронавірусної ери. Проте для прийняття відповідних моделей і рішень потрібна концепція розвитку освіти сталого розвитку і кожного ВЗО у післякоронавірусну еру, щоб освітяни, озброївшись системним, структурним, адаптивним, рефлексивним мисленням, усвідомили невідкладність винайдення нової методології, яка забезпечить сталий розвиток і сприятиме обмірковуванню глобального розвитку світу. Система освіти сталого розвитку та пошуки атрактора виходу з кризової ситуації у посткоронавірусну еру знаходиться на початкових етапах свого революційного переходу і матимуть вплив на майбутнє формування глобального суспільства, оскільки старе руйнує межі, встановлені класними кімнатами, буквальною ізоляцією студентських містечок, необумовленою залякуваністю наукових ступенів, економічними межами фінансової наукової недоступності [5]. Таким чином, формування концепції освіти сталого розвитку та пошуки атрактора виходу з кризової ситуації у посткоронавірусну еру буде сприяти формуванню нового покоління молоді з новою, інакшою освітою, де значний компонент буде включати дистанційна освіта, яка може розвивати здатність її адаптації до швидких соціальних і культурних змін, міцне підґрунтя соціальної відповідальності, новаторські здібності та креативне мислення. До навчальних програм на всіх рівнях необхідно включати питання сталості, націлених на радикальні зміни в економіці (подолання рецесії) та формування нового стилю життя [5]. Потрібна нова система освіти, що зможе задовольняти нові вимоги сталості, яка неможлива без “повного переосмислення проекту людства” у посткоронавірусну еру. Необхідна концептуалізація креативної освіти та креативної особистості як складових формування концепції освіти сталого розвитку у посткоронавірусну еру та підвищення їх ролі у сучасному інформаційному суспільстві. Праксеологічне вирішення даної проблеми на користь креативної людини та освіти свідчить, що соціум повинен володіти необхідними і достатніми ресурсами для освіти сталого розвитку як відтворення креативної людини та її ефективного розвитку, що торкається пошуку атракторів та адаптації до умов виживання.

Лтература:

1. *Адїзес Іцхак*. Як подолати кризу управління / Адїзес Іцхак ; пер. з англ. В. Стельмах. – Харків : Ранок : Фабула, 2019. – 272 с.
2. *Аппело Юрген*. Менеджмент 3.0. Agile-менеджмент. Лідерство та управління командами” / Аппело Юрген. – Харків : Ранок : Фабула, 2019. – 432 с.
3. *Воронкова В. Г.* Формування концепції ноосферно-інформаційно-інноваційного розвитку адміністративного нооменеджменту у сучасну епоху / В. Г. Воронкова, Регіна Андрюкайтене, М. Ю. Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : ЗДІА, 2017. – Вип. 69. – С. 44–50.
4. *Воронкова В. Г.* Формування концепції гуманістичного менеджменту та її вплив на розвиток людського потенціалу в умовах глобалізації та євроінтеграції / В. Г. Воронкова, Регіна Андрюкайтене, М. Ю. Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : ЗДІА, 2016. – Вип. 65. – С. 13–26.
5. *Nikitenko V. O.* Education as a factor of creative personality establishment and development in information society (Освіта як чинник становлення і розвитку креативної особистості в умовах інформаційного суспільства) / V. O. Nikitenko // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : ЗДІА, 2018. – Вип. 74. – С. 150-158.

*Гаврілова Л. Г.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”,
(м. Слов’янськ, Україна)*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Шлях цифровізації на сьогодні є одним із ключових чинників модернізації освітньої системи України, професійна підготовка фахівців вищої освітньої ланки не можлива без залучення цифрових технологій.

Процеси цифровізації, що відбуваються у вітчизняній освіті, наразі отримали міцне нормативно-правове підґрунтя, при цьому вони цілком узгоджені з європейськими та загальносвітовими стандартами. Серед базових документів, які визначають магістральні напрями цифровізації:

1. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2013 № 386-р. [1]. Документом закріплено повномасштабне входження України до глобального інформаційного простору та впровадження ІКТ в усі сфери суспільного життя.

2. Проект “Цифровий порядок денний для України” (2016) [2], узгоджений із положеннями ініціативи “Цифровий порядок денний для Європи” (Digital agenda for Europe), розробленої в рамках європейської стратегії економічного розвитку “Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання” (Europe 2020 Strategy). Серед пріоритетних сфер цифрової адженди для України зазначено підвищення цифрової грамотності” (Digital Literacy) (або “цифрової компетентності” (Digital Competence) як однієї із ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності, формування “цифрового інтелекту” (Digital Quotient, DQ), розвиток “цифрової” творчості, тобто використання цифрових технологій для створення контенту, медіа, застосувань тощо [2, с. 19].

3. Проект Закону України Про внесення змін до Закону України “Про Національну програму інформатизації” (2017) [3], в якому надано сучасне тлумачення поняття інформатизації та схарактеризовано інформаційне суспільство.

4. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, схвалена розпорядженням Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. [4]. У документі сформульовано основні принципи цифровізації, дотримання яких є визначальним для створення, реалізації та користування перевагами, що надають цифрові технології. Серед них: принцип забезпечення кожному громадянину рівного доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; принцип сприяння розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації та ін. Серед пріоритетних напрямів цифрового розвитку країни виокремлено освіту, зокрема зазначено, що цифрові технології надають можливість інтенсифікувати освітній процес, підвищити рівень та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань, роблять процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [4].

Крім того, до інформаційного простору України активно залучаються загальноєвропейські стандарти викладання та оцінювання цифрової компетентності. Слід звернути увагу на наступні документи:

1. Рамка цифрової компетентності для громадян (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens), створена Об'єднаним дослідницьким центром Єврокомісії в рамках напряму досліджень „Навчання та навички для цифрової епохи” (Learning and Skills for the Digital Era). Остання версія цієї рамки передбачає вісім рівнів кваліфікації [5].

2. Європейська рамка цифрової компетентності педагогів (European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu), у якій йдеться про вимоги та рівні володіння цифровими вміннями й навичками учителів / викладачів [6].

3. Європейська / Інтернаціональна сертифікація комп'ютерних умінь (ECDL, European Computer Driving Licence / ICDL, International Computer Driving Licence), яка впроваджується в країнах ЄС та світу від початку 2000-х років [7]. Для сертифікації розроблено певні стандарти, які є єдиними для всіх країн. Сертифікат ECDL / ICDL підтверджує, що його власник володіє основами інформаційно-комунікаційних технологій (текстовими редакторами, електронними таблицями, базами даних, презентаційною графікою, послугами в інформаційних мережах) і є загальновизнаним в Європі та світі стандартом. В Україні наразі діє мережа тестових центрів ECDL, в яких можна скласти екзамен і отримати сертифікат.

4. Європейська сертифікація ІТ-фахівців (EUCIP), розробником якої є Council of European Professional Informatics Societies (CEPIS) [8]. Ця сертифікація підтримує високі стандарти ІТ-професіоналізму.

5. Рамка електронної компетентності (European e-Competence Framework, eCF), уперше розроблена 2016 р. для фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Цей документ також має статус офіційної європейської норми та, разом з вимогами до е-компетентності в сфері економіки, держуправління й бізнесу, вміщує рекомендації для використання у вищій освіті [9].

Про створення сучасного освітнього середовища на основі широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, розроблення освітньої онлайн платформи з навчальними і методичними матеріалами для учнів, учителів, батьків і керівників навчальних закладів йдеться в проекті „Нова українська школа” [10]. До понятійного апарату цього документу, у відповідності до сучасних вимог, включено інформаційно-цифрову компетентність як одну із ключових, що мають стати наскрізними у змісті всіх навчальних предметів реформованої вітчизняної школи.

Отже, процеси цифровізації освіти, залучення цифрових технологій до всіх освітніх ланок широко обговорюються на державному рівні, що створює нормативно-правову базу для впровадження цифрових інновацій.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.
2. Цифрова агенда України – 2020. – URL : <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
3. Про внесення змін до Закону України “Про Національну програму інформатизації. Закон України від 13.09.2001 № 2684-III. – URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2684-14>.

-
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/ed20180117#n23>.
 5. Carretero S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 48 p. DOI:10.2760/38842.
 6. Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / Punie, Y. (ed). Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. DOI:10.2760/159770.
 7. European Computer Driving Licence Foundation. – URL: <https://web.archive.org/web/20060615214020/http://www.ecdl.com/main/about.php>.
 8. Council of European Professional Informatics Societies. – URL: <https://www.cepis.org/>.
 9. European e-Competence Framework. – URL: <https://www.ecompetences.eu/>.
 10. Нова українська школа: концептуальні засади реформування загальної школи. – URL : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczya.pdf>.

УДК

Гарань Н. С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки вищої школи
Донбаського державного педагогічного університету
(м. Слов'янськ, Україна)

Зінченко Г. Ю.,
студентка 1 курсу, магістратура ПВШ
Донбаського державного педагогічного університету
(м. Слов'янськ, Україна)

ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІКТ

Індивідуалізація освіти сприяє максимальному розкриттю особистісного потенціалу кожного студента за умови встановлення таких стосунків між тьютором і тьюторантом, коли кожен бере на себе відповідальність за свої дії, визначення завдань і шляхів їхньої реалізації. Тьюторський супровід – це педагогічна діяльність, спрямована на індивідуалізацію освіти, на виявлення та розвиток особистісних освітніх мотивів, пошук ефективних ресурсів для створення й успішної реалізації індивідуальної освітньої програми, на задоволення освітніх потреб, формування освітньої рефлексії тьюторанта [3, с. 84-91].

Зроблений нами аналіз науково-педагогічних досліджень, публіцистичних праць доводить, що практиками та теоретиками психолого-педагогічної науки приділено значну увагу дослідженню цього питання. Так, дисертацію Іващенко М. присвячено дослідженню проблеми формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора [2]. У статті Подпльота С. доведено зростання актуальності тьюторства в умовах європейського вектору освіти України, проаналізовані основні функції тьюторів, що забезпечують процеси навчання та самонавчання студентів [3, с. 86]. Сисоевою С., Осадчим В., Осадчою К. запропоновані концептуальні підходи до професійної підготовки викладача-тьютора;

перелічені компетенції тьютора в педагогіці, психології, дистанційного навчання; описана концепція та шляхи їх реалізації, а також принципи професійної підготовки викладача-тьютора [4].

Сучасні вимоги до працівників освіти потребують від фахівця не лише професійних і правових компетентностей, а й володіння інформаційними та комунікативними компетентностями.

ІКТ компетентність педагога – це здатність розв’язувати професійні завдання, використовуючи сучасні засоби та методи інформаційно-комунікаційних технологій, а також особистісна якість, яка відзначає реально досягнутий рівень підготовки в галузі використання засобів ІКТ у професійній діяльності; певні знання, що дозволяють надавати безпомилкову оцінку ситуації та приймати професійні рішення, використовуючи ІКТ. Поняття інформаційно-комунікаційні об’єднує різноманітні технології та визначає специфіку інтерактивного навчання, що полягає в системному діалозі “користувач – комп’ютер”. ІКТ-компетентність педагога тісно пов’язана з процесами перебудови методики навчання та змісту освіти. Рівень ІКТ-компетентності безпосередньо залежить від якості професійної діяльності викладача [1, с. 77].

Рис. 1. Змістовний аспект ІКТ-компетентності

Тьютор під час проведення занять зі своїм студентом передає йому різноманітні прийоми та правила засвоєння нових знань, що неможливо уявити без використання ІКТ. Тьютору вже недостатньо використовувати лише традиційні технології навчання та виховання, оскільки без використання комп’ютерних мереж і засобів дистанційного навчання важко задовольнити освітні запити сьогодення. Тому тьюторам необхідно знати можливості Інтернету, впроваджувати ІКТ для підвищення інтересу студентів до навчання та активізації пізнавальної діяльності. Саме для цього тьютор повинен володіти сучасними Інтернет-технологіями, електронною поштою, чат-технологією, Web-технологіями. ІКТ дозволяють істотно підвищити мотивацію тьюторантів до включення в науково-пошукову та дослідницьку роботу з предметів.

Використання ІКТ у професійній діяльності дає змогу значно прискорити передачу знань і накопиченого досвіду людства, надає реальні можливості для отримання знань у будь-якому місці, у зручний час, упровадження ІКТ інноваційних

форм і методів навчання сприяє успішній реалізації тьюторського супроводу освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Література:

1. *Гарань Н.* Тьюторський супровід студентів з особливими потребами у закладі вищої освіти / Н. Гарань // *Фізико-математична освіта.* – Випуск 2 (20). – Ч. 2. – С. 76-81.
2. *Іващенко М.* Формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. Іващенко ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2011. – 20 с.
3. *Подпльота С.* Тьюторський супровід як важливий компонент процесу навчання та виховання в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій / С. Подпльота // *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology.* – 2017. – 5 (3). – С. 84-91. – Режим доступу : <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4834/>
4. *Сисоєва С. О.* Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика : навч. метод. посібник / С. О. Сисоєва, В. В. Осадчий, К. П. Осадча. – Київ; Мелітополь : ТОВ “Видавничий будинок ММД”, 2011. – 280 с.

УДК

Гриньова М. В.,
*методист науково-методичної лабораторії
соціального партнерства та міжнародної діяльності
КЗВО “Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради”
(м. Одеса, Україна)*

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В НУШ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ПАРТИСИПАЦІЇ УЧНІВ ЯК СУБ’ЄКТІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Концепція Нової української школи, задекларувавши, що “життя Нової української школи буде організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей” [1, с. 19], визначила як концептуальний демократичний вектор розвитку врядування в школах. Це стосується різних напрямків управління в закладах загальної середньої освіти, зокрема організації інформаційної відкритості школи, внутрішньої і зовнішньої комунікації, партисипації усіх учасників освітнього процесу та інших освітніх стейкхолдерів у вирішенні питань, що стосуються життєдіяльності школи.

Виклики, які постали перед усією світовою спільнотою у зв’язку з непередбачуваною гострою необхідністю переформатуватися на дистанційну форму освітньої діяльності через пандемією COVID-19, спровокували новий дискурс довкола діджиталізації освіти загалом і її управління зокрема.

У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на ключових підходах до застосування електронної партисипації учнів як суб’єктів управлінського процесу у здійсненні демократичного врядування закладом загальної середньої освіти.

Аналіз науково-дослідної літератури свідчить про те, що поняття “партисипація” (з англ. *to participate* – бути частиною чогось, брати участь) не має усталеного визначення. Так, у посібнику Ради Європи “Скажи своє слово!” з використання

Переглянутої Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті наведено декілька прикладів трактування цього поняття:

– “Участь, якщо коротко, означає бути задіяним у чомусь, вирішувати поставлені завдання та розділяти або брати на себе відповідальність. Це означає бути допущеним та включеним у якусь діяльність”.

– “Участь означає допомогу в керуванні та формуванні”.

– “Участь зводиться до того, щоб говорити та слухати, висловлювати свою думку й прислухатися до думки інших. Вона може означати спільну роботу над вирішенням якої-небудь проблеми або над напрямком діяльності” [6, с. 11-12].

Ми розглядаємо поняття електронної партисипації у здійсненні демократичного управління закладом загальної середньої освіти як участь у вирішенні питань, що стосуються прав та інтересів учасників освітнього процесу завдяки використанню інформаційно-комунікаційних ресурсів.

Фокусуючись на партисипації учнів як суб’єктів освітнього та управлінського процесів у Новій українській школі, ми керуємося певними загальними підходами до її застосування, що відображені у ряді міжнародних та вітчизняних документів з освітньої політики.

Конвенція ООН про права дитини визначає партисипацію (участь) як ключове право дитини й засадничий принцип усіх інших прав [3]. Нова українська школа, декларуючи повагу до прав людини, має усіляко сприяти їх реалізації і насамперед завдяки ефективному управлінню створювати автентичний освітній простір у поцінуванні прав дитини.

У статті 28 Закону України “Про освіту” зазначається про “право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти” [1]. Закріплюючи таким чином право учнів на участь у громадському управлінні закладом освіти, закон передбачає необхідність дотримання при цьому певних принципів, що є викликом для багатьох управліців з огляду на тяжіння українських шкіл до авторитарного підходу в організації своєї життєдіяльності.

Стаття 28 Закону України “Про повну загальну середню освіту” чітко визначає права органів учнівського самоврядування та окреслює можливі сфери партисипації учнів у прийнятті управлінських рішень [2]. Необхідність створення умов для їх реалізації викликають кризу управлінських компетентностей у керівників закладів освіти, а можливість їх застосування стає під загрозою через недостатньо розвинені лідерські, управлінські, соціальні та громадянські компетентності учнів.

Слід відмітити, що для процесу комунікації в закладах загальної середньої освіти є притаманною відсутність реального контакту з учнями та ефективного зворотного зв’язку. Тому можемо стверджувати про певну “виключеність” учнів з процесів вирішення питань, які безпосередньо їх стосуються. Підтвердженням цьому є результати соціологічних досліджень, проведених в Україні в останні роки, зокрема швейцарсько-українським проектом “Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU” [5].

Проаналізувавши та врахувавши потреби й можливості залучення учнів до процесів управління в закладі загальної середньої освіти, ми виокремили для них такі засоби електронної партисипації:

-
- модерування учнями власного інформаційного розділу на сайті школи;
 - модерування учнями власної сторінки у соціальних мережах;
 - проведення онлайн-опитування думки учнів під час прийняття певних управлінських рішень з питань, що стосуються їхніх прав та інтересів;
 - подання учнями електронних звернень, пропозицій, скарг, створення електронних петицій з питань, що стосуються їхнього шкільного життя;
 - електронний банк учнівських партисипативних ініціатив, до яких можуть долучитися учні школи, або ж які можуть підтримати стейкхолдери;
 - онлайн-воркшопи для учнів з пошуку рішень для розв’язання актуальних питань і проблем шкільного життя;
 - онлайн-приймальні органів учнівського самоврядування;
 - онлайн-консультації з представниками учнівського самоврядування як дорадчого органу в управлінні школою та ін.

Слід відмітити, що використання засобів електронної партисипації учнів потребує підтримуючого та мотивуючого до участі навчання, розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, відповідальної позиції керівника школи щодо залученості учнів в управлінські процеси, а також певних ресурсів: людських (модератори, тьютори), фінансових (хостінг сайту, оплата інтернету), фізичних (технічне обладнання, доступ до якісного інтернету), інформаційних (навчально-методичні матеріали).

Можемо зробити висновок, що електронна партисипація учнів як суб’єктів управлінського процесу є ресурсно затратною, однак, враховуючи її неодмінну перевагу над традиційними формами участі, а саме можливості мережування, вона є перспективним напрямком розвитку широкого залучення учнів до управлінських процесів задля демократичного врядування в НУШ.

Література:

1. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України “Про повну загальну середню освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Конвенція ООН про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
4. Концепція Нової української школи: Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Розвиток громадянських компетентностей в Україні: результати соціологічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://doccu.in.ua/rozvytok-hromadianskykh-kompetentnostei-v-ukraini-rezultaty-sotsiolohichnykh-doslidzhen/#>
6. Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Гриценко А. П.
кандидат педагогічних наук,
докторант кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх вимірювань
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Глухів, Україна)

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

З метою визначення ефективності упровадження методичних інновацій навчання майбутніх учителів історії у закладах вищої педагогічної освіти нами було проведено педагогічний експеримент. Для діагностування кожного компонента, виокремленого у структурі системи формування професійної компетентності майбутніх учителів історії, були визначені критерії та показники: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, операційно-діяльнісний, креативно-проектний та оцінно-рефлексивний.

Диференціація рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів історії з використанням мультимедійних технологій ґрунтувалась на відомих у психолого-педагогічних дослідженнях В. Беспалька [2], В. Тесленко [5], О. Спіріна [4] методиках оцінки навченості. Опис рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів історії з використанням мультимедійних технологій здійснювався також з урахуванням змісту компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя гуманітарних спеціальностей, виокремлених і схарактеризованих Л. Карташовою: теоретичних, практичних, методичних [3]. Відтак, нами були визначені чотири рівні професійної компетентності майбутніх учителів історії з використанням мультимедійних технологій: початковий (часткове сприймання й розуміння історичних джерел, слабо сформоване предметно-історичне мислення, слабка орієнтація в історичній інформації); середній (опрацювання історичних джерел на репродуктивному рівні, неглибоке володіння фахово-історичним тезаурусом, слабка сформованість навичок історико-педагогічної діяльності, сформованість окремих умінь опрацьовувати мультимедійний матеріал); достатній (стійкий мотивований інтерес до майбутньої професії, глибокі знання історичних, суспільно-гуманітарних та предметно-методичних дисциплін, здатність пов'язувати професійні успіхи з використанням мультимедійних технологій, уміння застосовувати їх для виконання навчально-виховних завдань); високий (міцні знання в галузі історії та методики навчання історії, усталена потреба в професійній самореалізації в умовах застосування мультимедійних технологій).

Результатом експерименту повинна стати статистично достовірною оцінка ефективності розробленої системи. Робочою гіпотезою педагогічного експерименту було твердження щодо того, що ефективніший професійний розвиток майбутніх учителів історії може бути досягнутий шляхом педагогічно доцільного та науково-обґрунтованого впровадження до навчального процесу системи формування професійної компетентності майбутніх учителів історії з мультимедійних технологій, зокрема за умов створення й впровадження до історико-педагогічного навчання власних мультимедійних навчальних засобів, використання матеріалів наявних мультимедійних навчальних засобів з історії, а також вивчення спецкурсу "Мультимедійні технології в історичній освіті".

Відповідно, на констатувальному етапі проводилось анкетування вчителів з метою визначення позиції провідних фахівців у галузі історико-педагогічної навчальної діяльності щодо застосування мультимедійних навчальних засобів з історії, бесіди з учителями, педагогічне спостереження; анкетування й тестування студентів з метою перевірки сформованості основних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів історії; експертне оцінювання запитань анкети, перевірка надійності й валідності тестових завдань; статистичний аналіз отриманих даних.

Зокрема, анкетування учителів довело, що наразі майже усі вчителі історії та суспільно-гуманітарних дисциплін (41 особа (87,2%) розуміють зміст поняття “інформаційно-комунікаційні технології”, хоча різницю між ними чітко визначають одиниці (5 вчителів – 10,6%). Майже ніхто з опитаних учителів не заперечував значущості названих технологій для успішного проведення уроків історії у закладах загальної середньої освіти, практично усі засвідчили збільшення інтересу з боку учнів до історії та суспільно-гуманітарних дисциплін.

На особливе значення впливу історії на особистість за допомогою саме засобів мультимедіа звертали увагу 37 респондентів (78,7%). Здобуті відповіді на запитання адресоване учителям: “Чи використовуєте у освітній діяльності засоби інформаційно-комунікаційних (мультимедійних) технологій?” були ранжовані у такій послідовності: “ніколи” (2 осіб – 4,3%), “фрагментарно” (11 осіб – 23,4%), “часто” (29 учителів – 61,7%), “на кожному уроці” (5 осіб – 10,6%). Головними проблемами використання мультимедійних технологій в історичній освіті у закладах загальної середньої освіти були названі: недосконалість матеріально-технічного забезпечення навчального процесу у закладах загальної середньої освіти (18 осіб – 38,3%); застаріле програмно-методичне забезпечення історичної освіти, невисокий рівень програмно-педагогічних засобів (12 осіб – 25,5%); відсутність достатніх знань для роботи з комп’ютерною технікою на уроці (11 вчителів – 23,4%); необхідність більш тривалий час готуватись до уроків (10 осіб – 21,3%); інші – менш значущі.

Отже, учителі історії при загальному позитивному відношенні до мультимедійних навчальних засобів, працюють почасти за традиційними методиками, використовуючи комп’ютер, головним чином, для спілкування з учнями через менеджери та електронну пошту, а під час проведення уроків для демонстрації ілюстрацій та / або найпростіших мультимедійних презентацій.

Відповіді на запитання анкети вчителів у певних позиціях різнилися з відповідями, які надали студенти – майбутні учителі історії (студенти відповідали на ті самі запитання, що й вчителі). Приміром, на запитання “Чи передбачаєте використовувати у подальшій професійній діяльності засоби інформаційно-комунікаційних (мультимедійних) технологій?” жоден зі студентів не відповів “ні”: “на кожному уроці” вважають за необхідне застосувати засоби ІКТ 61,8% респондентів, “часто” – 20,3% і “фрагментарно” – 17,9% опитаних студентів.

Таким чином, студенти вбачають за необхідне активніше використовувати мультимедійні технології у професійній діяльності, як представники молодшого покоління на відміну від вчителів-практиків. Негативних наслідків комп’ютеризації історичної освіти майбутні вчителі історії та суспільно-гуманітарних дисциплін поки не усвідомлюють, підкреслюють передусім переваги використання комп’ютерної техніки під час запровадження елементів дистанційного навчання та демонстрації історичної інформації.

Вимірювання сформованості основних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів історії проводилось методом тестування. Відповіді на тестові

завдання дали змогу з'ясувати міру сформованості знань у галузі мультимедійних технологій, тобто, передусім, вимірювався інформаційно-когнітивний та операційно-діяльнісний компоненти системи формування професійної компетентності майбутніх учителів історії. При чому, для оцінки валідності (відповідності тому, для чого він призначений) нами використовувалася кореляція між показниками тесту і якимось зовнішнім критерієм [1]. Для визначення коефіцієнтів валідності нами було зкорельовано два ряди значень рангів, при цьому застосувався метод розрахунку коефіцієнта рангової кореляції r , запропонований Ч. Спірменом [1].

Крім того, студенти, використовуючи існуючі уміння й навички пошуку, опрацювання, комбінування мультимедійних даних, розробляли мультимедійний супровід до одного із уроків історії, демонструючи уміння знайти різноманітний матеріал, такий, що відповідає темі уроку, відреагувати його за необхідністю, використати на різних етапах уроку у відповідності до того чи іншого типу уроку, а також застосування відповідних методів та прийомів роботи з вивчення історичного матеріалу, урахувати технічні й художні вимоги до конструювання презентації). До того ж відбувалася перевірка інших компонентів професійної компетентності, зокрема сформованість творчих проявів у професійній діяльності з використанням засобів мультимедіа (оригінальність задуму та його втілення), а також ціннісних орієнтацій.

Аналіз виконання проблемно-пошукового завдання засвідчив, що більшість студентів досить формально виконали завдання, дехто майже повністю скопіював презентації з Інтернету, більшість студентів не звертали увагу на якість мультимедійного матеріалу. Вони не дотримувались принципів ілюстрування, розміщення тексту, шрифтів, їх кольору у поєднанні з ілюстраціями та оформленням самих слайдів, стилю тощо. Також показ мультимедійних слайдів іноді не відтворювались через технічні помилки. Творчі прояви, тобто оригінальність задуму, цікавий візуальний і звуковий матеріал, оригінальність втілення засобу – усе це мало місце у поодиноких випадках.

В результаті перевірки виконаних завдань, 68,1% респондентів виконали завдання із серйозними помилками або не виконали зовсім; 27,4% головним чином реалізували теоретичні знання з теорії та методики навчання історії на практиці, проте припустилися деяких помилок в оформленні й структуруванні презентації; 4,5% продемонстрували творчий та професійний підхід до підготовки та оформлення мультимедійні проекти до уроків історії України у закладах загальної середньої освіти.

Отже, в результаті проведення діагностичних зрізів було визначено, що проблема введення мультимедійних засобів до професійної підготовки майбутніх учителів історії є важливою. За умови досить високої мотивації до використання мультимедійних навчальних засобів у майбутній професійній діяльності, студенти мають також володіти ґрунтовними знаннями мультимедійних навчальних ресурсів з історії та суспільно-гуманітарних дисциплін та володіти необхідним комплексом умінь і навичок у розробці власних навчальних засобів.

Література:

1. *Аванесов В. С.* Композиция тестовых задания / В. С. Аванесов. – М. : АДЕПТ, 1998. – 216 с.
2. *Беспалько В. П.* Программированное обучение. Дидактические основы / В. П. Беспалько. – М. : Высшая школа, 1970. – 300 с.
3. *Карташова Л. А.* Система навчання інформаційних технологій студентів гуманітарних спеціальностей у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Л. А. Карташова. – К., 2012. – 40 с.

-
4. *Спірін О. М.* Теоретичні методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульної системою : монографія / О. М. Спірін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
 5. *Тесленко В. И.* Современные средства оценивания результатов обучения : уч. пособ. к спецкурсу / В. И. Тесленко. – Красноярск : РИО КГПУ, 2004. – 195 с.

УДК

*Гуменний О. Д.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”*

ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ВИКЛАДАЧІВ

Однією з глобальних цілей сталого розвитку, затверджених у 2015 році на саміті ООН та підписаних Україною, є забезпечення всеохопної та справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. І один із кроків на шляху досягнення цієї мети – суттєве збільшення кількості кваліфікованих викладачів.

Прийняття законів України “Про освіту”, “Про повну загальну середню освіту” суттєво розширило такі можливості, оскільки внесло кардинальні зміни у сферу підвищення педагогічної кваліфікації, що набули чинності з 01 січня 2020 року.

Унікальною можливістю підвищення якості післядипломної освіти викладачів є використання smart-комплексів у хмарній системі управління навчанням NEO LMS.

NEO LMS (рис. 1) – це інтуїтивно зрозуміла. Була розроблена у 2007 році. Інтерфейс підтримує 49 мов, включаючи англійську, російську та українську. Є синхронізація з мобільними додатками для Android, iPhone / iPad. У навчальні заняття передбачено додавання навчальних матеріалів (файли, html-сторінки, гіперпосилання), завдань (випадково перемішані питання, дискусії, оспорювання тез, есе, Dropbox, SCORM-тести) і SCORM-пакетів. NEO LMS підтримує чати, вікі, блоги, форуми, передбачено різні варіанти запису слухачів, є календар, щоденник оцінювання випускної роботи, навчальний план роботи над проектом випускної роботи, засоби гейміфікації (рівні, рейтинг, значки), інструменти спільної роботи, підтримується інтеграція з OneDrive і Google-диск. Безкоштовний план дозволяє працювати з 400 здобувачами освіти. Існує обмеження в 30 Мбайт на кожний завантажуваний файл, але без обмежень на загальне файлове сховище.

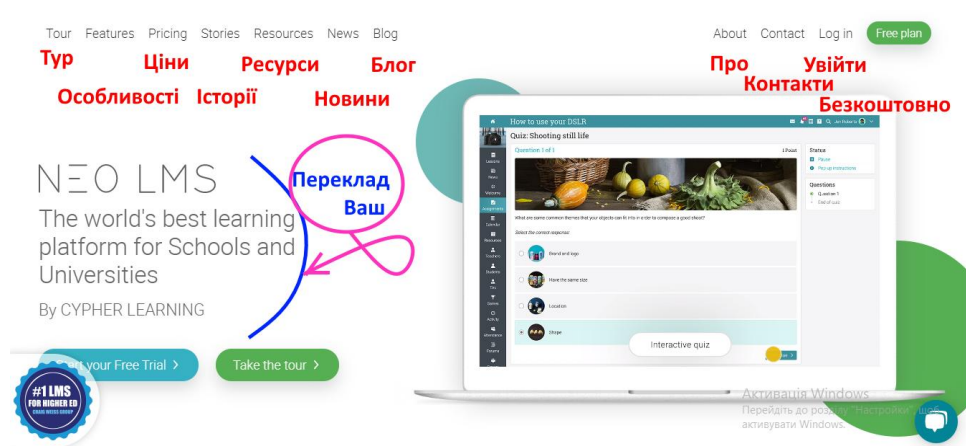

Рис. 1. Титульна сторінка хмарної системи управління знаннями

Smart-комплекс післядипломної освіти викладачів – це комплексна інформаційна динамічна система інтелектуального інформаційно-освітнього середовища колективної взаємодії здобувачів освіти з професорсько-викладацьким складом освітнього закладу підвищення кваліфікації навчально-методичного спрямування, побудована на постійному розвитку і зміні функціональних зв'язків і відношень та призначена забезпечити безперервний дидактичний цикл процесу навчання, побудованому на принципах інтерактивності, адаптивності та відкритості.

Конструктивними елементами Smart-комплексу післядипломної освіти викладачів є середовища (рис. 2): креативне, авторське, невербальне, творчої самореалізації, енциклопедичне, самоконтролю та інформаційно-комунікаційних технологій.

Рис. 2. Фрагмент структури smart-комплексу післядипломної освіти викладачів

Застосування Smart-комплексу передбачає, що моделювання здобувачем освіти свого підвищення кваліфікації відбувається завдяки його участі в науково-методичних проектах. Така форма навчання передбачає використання педагогічного проєктування та оцінювання кожного результату навчання. При цьому важливе значення мають два аспекти.

Відповідно до першого, педагогічне проектування реалізується на засадах когнітивної психології і конструктивістській теорії. Йдеться про важливість зв'язку нового матеріалу із засвоєними поняттями та досвідом слухача й екстраполяцією до можливих майбутніх сценаріїв у процесі розумової діяльності, оскільки вони осмислюють свої навчальні дії.

Відповідно до другого, педагогічне проектування базується на декларуванні керівником випускної роботи відповідності між запланованими формами навчальної роботи і результатами навчання здобувача. Це уможливує планування його навчальної діяльності та розроблення критеріїв самооцінювання для організації зворотного зв'язку.

У Smart-комплексах післядипломної освіти викладачів використовуються інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують засвоєння нових знань здобувачами в індивідуально орієнтованих формах.

УДК

*Дем'яненко В. Б.,
кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу інформаційно-дидактичного моделювання
Національного центру “Мала академія наук України”
(м. Київ, Україна)*

*Дем'яненко В. М.,
кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ БАЗ ЗНАНЬ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ОНТОЛОГІЧНИХ ОСВІТНІХ СЦЕНАРІЇВ

На Всесвітньому економічному форумі були зазначені пріоритетні навички, які визначатимуть фахову спроможність кожного спеціаліста впродовж найближчих років. Серед них: критичне мислення, творчість, управління та комунікація людьми, емоційний інтелект, судження та прийняття рішень, когнітивна гнучкість. Ці характеристики трансформують підходи і принципи до виробничих відносин і до життя суспільства в цілому. Деякі робочі місця зникнуть, інші з'являться, стануть звичними. Безперечно, що майбутнім робочим ресурсам потрібно буде систематизувати набір кваліфікацій так, щоб задавати темп розвитку суспільства. Для цього повинні бути створені умови, які послужать потужним помічником у здобутті людиною якісної сучасної освіти, і в цьому процесі керівна роль відведена постаті вчителя. Освіта є ключовим чинником для інноваційної економіки. Це окреслює низку проблем наукового, методологічного та технологічного забезпечення організації та роботи з інформаційними джерелами для побудови сучасних баз знань, а саме:

ефективних інструментів і засобів накопичення та зберігання, пошуку та їх аналізу, здобування та використання знань в усіх сферах діяльності людини.

Відображення процесів реального світу потребує забезпечення продуктивного опрацювання значних об'ємів просторових і непросторових інформаційних матеріалів, що невпинно збільшуються, складних процесів опрацювання взаємозв'язаних різнопланових інформаційних джерел, їх інтеграції й відношення з іншими, різними за призначенням системами. Тобто для відображення дійсності необхідно побудувати певну систему знань, яка описує властивості складових об'єктів та процесів, які нас оточують.

Швидке зростання тематичних обсягів інформаційних джерел, необхідність їх більш якісного опрацювання та засвоєння потребують і оновленого використання методів та засобів з якими буде значно ефективніше працювати на усіх етапах розв'язування поставлених задач. Головна мета такого перетворення – знаходження, за потрібною тематикою, опрацювання та аналіз “хаотичних” інформаційних потоків, матеріалів, джерел за допомогою мережних інструментів, які дозволяють виявляти властивості об'єктів задач та логічні закономірності між описаними поняттями. Для розв'язування зазначеної проблеми пропонується створити онтолого структуровану та операціонально орієнтовану базу знань. Ключовою формою організації освітніх ресурсів в таких базах є освітній е-сценарій. Освітній е-сценарій – це персоналізована онтологічна система формалізації процесу інформаційної підтримки освітнього процесу з урахуванням предметної галузі, що виступає як засіб організації операціональної бази знань. Основним завданням при формуванні бази знань – накопичувати не розрізнені дані, а структуровані, формалізовані інформаційні джерела – закономірності й принципи, що дозволяють виконувати реальні завдання при здійсненні навчально-дослідницької діяльності [1-3].

Структура бази знань, що формується у вигляді сукупності окремих персоналізованих освітніх е-сценаріїв, які в межах заданої онтологічної структури, операціонально будуються відповідно до обраного об'єкту та поставленої задачі має файлову структуру в форматі xml-файлів. Тобто, кожний е-сценарій, в межах заданої онтологічної структури, формується персонально під потреби користувача відповідно до обраного об'єкту навчання або дослідження та поставленої задачі, а потім зберігається у форматі xml-файлу в базі знань. Процес формування освітнього е-сценарію полягає в тому, що маючи опис певних понять, можна узгоджено подавати їх у вигляді об'єктів навчання засобами побудови онтології [2, 3].

Комп'ютерна онтологія певної предметної галузі розглядається як певна непуста множина об'єктів, що створюють у глобальному середовищі довільні інформаційні компоненти за такими правилами:

- існує ієрархічна структура скінченної множини понять, що описують задану предметну галузь;

- структуру онтології можна подати у вигляді орієнтовного дводольного графа (онтографа), вершинами якого є концепти онтології (поняття предметної галузі), а дугами – бінарні властивості концептів (семантичні відношення між поняттями предметної галузі);

- поняття і відношення інтерпретуються відповідно до загальнозначущих функцій інтерпретації, взятих з електронних джерел знань заданої предметної галузі;

- визначення концептів та їх властивостей (понять і відношень) виконується на основі тавтологій (аксіом) і умов-обмежень їх дії (правил використання/застосування концептів на основі їх властивостей);

– завжди існує формальна система, за правилами нотації якої можна описати правила формування онтографа;

– функції інтерпретації та аксіоми можуть бути описані за правилами нотації формальної теорії.

В таких умовах ключовими моментами є форма організації та доступу до інформаційних джерел формування баз знань, що розміщуються у відповідних середовищах та можуть бути доступними з будь-якого місця та в будь-який час.

Онтологічний підхід до проектування сучасних баз знань дозволяє створювати системи, в яких інформаційні джерела формування знань стають строго структурованими та доступними для всіх учасників освітнього процесу. Онтологічний підхід у наповненні освітніх сервісів інформаційними ресурсами відображає понятійну систему певної дисциплінарної теорії, а методичне забезпечення навчально-пізнавального процесу полягає у засвоєнні понятійної системи, аксіоматики, правил, синтаксичних та морфологічних основ цієї теорії. Важливу роль у зазначених процесах відіграють знаннево-орієнтовані інструменти і адаптивні сервіси при створенні інформаційно-методичного та лінгвістичного процесу взаємодії між усіма складовими бази знань [4, 5].

Важливість онтологічного підходу в створенні мережевої дослідницької бази знань обумовлена також тим, що якщо інформаційні джерела формування знань не описати і не тиражувати стають застарілими і неактуальними. Навпаки, інформаційні джерела формування знань, що онтологічно-структуровані, мережевим чином розповсюджуються, та використовуються, можуть генерувати нові знання. Онтологічний підхід дозволяє подавати терміни, поняття в такому вигляді, що вони стають придатними для комп'ютерного опрацювання, що забезпечує певну формалізацію інформаційних потоків і сприяє уніфікації їх розуміння [1-3].

Загальна формула формалізації онтологічної моделі освітнього е-сценарію має такий вид: $S = \{O_a\{P_b\{T_d\{E_e\{C_q\{M_v\{Z_g\}R_h\{Z_g\}}\}}\}}\}$, де:

- Об'єкт навчання: $O = \{O_a\}$, $a = 1, 2, 3, \dots, m$;
- Предмет навчання: $P = \{O_a\{P_b\}\}$, $b = a1, a2, a3, \dots, an$;
- Тема навчання: $T = \{P_b\{T_d\}\}$, $d = b1, b2, b3, \dots, bn$;
- Етапи навчання: $E = \{T_d\{E_e\}\}$, $e = d1, d2, d3, \dots, dn$;
- Мета навчання: $C = \{E_e\{C_q\}\}$, $q = e1, e2, e3, \dots, en$;
- Засоби навчання: $Z = \{C_q\{Z_g\}\}$, $g = q1, q2, q3, \dots, qn$;
- Маршрут навчання: $M = \{C_q\{M_v\{Z_g\}\}\}$, $v = g1, g2, g3, \dots, gn$;
- Оцінка результатів: $R = \{C_q\{R_h\{Z_g\}\}\}$ $h = v1, v2, v3, \dots, hn$ (подано в таблиці 1 та на рис. 1).

Таблиця 1

Формалізація онтологічної моделі освітнього е-сценарію

Ім'я об'єкту	Ім'я класу	Назва ознаки	Умови ідентифікації ознаки: $\{x F(x)\}^*$
Об'єкт навчання	O	$\{O_a\}$	$\{O_a F(O_a)\}$
$\{O_a\}$	P	Предмет навчання	
Предмет навчання	P	$\{O_a\{P_b\}\}$	$\{O_a\{P_b\} F(O_a\{P_b\})\}$
$\{O_a\{P_b\}\}$	T	Тема навчання	
Тема навчання	T	$\{P_b\{T_d\}\}$	$\{P_b\{T_d\} F(P_b\{T_d\})\}$
$\{P_b\{T_d\}\}$	E	Етапи навчання	

Ім'я об'єкту	Ім'я класу	Назва ознаки	Умови ідентифікації ознаки: {x F(x)} [*]
Етапи навчання	E	{T _d {E _c }}	{T _d {E _c } F(T _d {E _c })}
{T _d {E _c }}	C	Мета навчання	
Мета навчання	C	{E _c {C _q }}	{E _c {C _q } F(E _c {C _q })}
{E _c {C _q }}	R	Засоби навчання	
Засоби навчання	R	{C _q {R _g }}	{C _q {R _g } F(C _q {R _g })}
{T _d {E _c }}	M	Маршрут навчання	
Маршрут навчання	M	{C _q {M _v {R _g }}}	{C _q {M _v {R _g }} F(C _q {M _v {R _g }})}
{C _q {M _v {R _g }}}	O	Оцінка результатів	
Оцінка результатів	O	{C _q {O _h {R _g }}}	{C _q {O _h {R _g }} F(C _q {O _h {R _g }})}

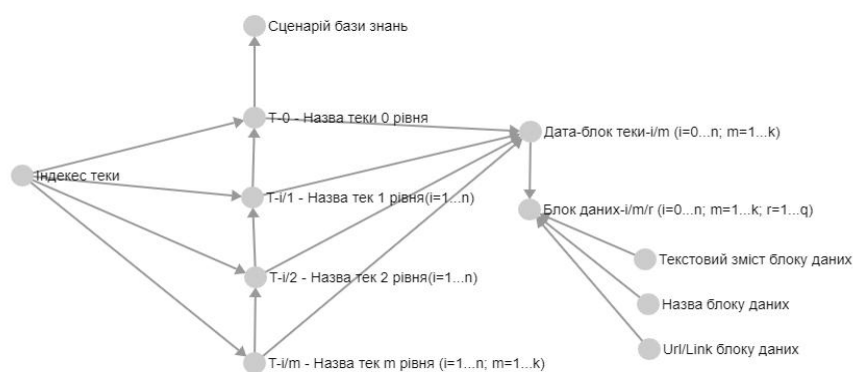

Рис. 1. Загальна граф-структура е-сценарію бази знань

Література:

1. Дем'яненко В. Б., Дем'яненко В. М. Онтологічні аспекти освітніх сервісів адаптивного навчання / В. Б. Дем'яненко, В. М. Дем'яненко // Наукові записки : [збірник наукових статей]. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Випуск СXXXIII (133). – С. 68-78.
2. Кальной С. П. Е-сценарій організації онтологічної корпоративної бази знань, як засіб інформаційної підтримки наукових досліджень / С. П. Кальной // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Науково-практичний журнал. – 2017. – № 12. – С. 31-38.
3. Кальной С. П. Е-сценарій навчання, як форма організації навчально-операціональної взаємодії учасників науково-освітнього процесу / С. П. Кальной // Наукові записки Малої академії наук України. – 2017. – № 9. – С. 28-37.
4. Стрижак О. Є. Онтологічна підтримка навчальних досліджень / О. Є. Стрижак, Є. Б. Шаповалов, В. Б. Шаповалов // Інформаційні технології управління екологічною безпекою, природокористуванням, заходами в надзвичайних ситуаціях: розробки та досягнення до 100-річчя Національної академії наук України. 2018. – С. 165–168.
5. Стрижак О. Є. Онтологічний підручник – системна складова трансферу знань / О. Є. Стрижак // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : збірник наукових праць. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2016. – Вип. 2 (17). – С. 22–27.

Зубехіна Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри економіки та туризму

Кушнір В. В.,
викладач кафедри економіки та туризму,
ПВНЗ “Академія рекреаційних технологій і права”
(м. Луцьк, Україна)

ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

У сучасних умовах одним з найефективніших засобів комунікації та навчання стає мережа Інтернет. Це пов'язано зі зміною акцентів у меті вищої освіти з формування компетентного фахівця на вирішення проблеми цілісного розвитку особистості студента, його творчої індивідуальності, підготовки до професійної діяльності в умовах інноваційного розвитку суспільства. Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі підготовки фахівців, зокрема комп'ютерних, мережі Інтернет, докорінно змінили навчальне інформаційне середовище всіх вищих навчальних закладів. Тому зараз виникла необхідність глибокого усвідомлення всіх аспектів інформатизації у вищій школі. Для майбутнього фахівця з туризму необхідно створити умови підвищення рівня інформаційної культури, інформаційної компетентності та комп'ютерної грамотності в інформаційно-освітньому просторі України.

Разом з тим, сьогодні існує проблема, що в умовах компетентнісного підходу до підготовки фахівці поняття “якість освіти” набуває нового значення і включає в себе не лише знання, вміння і навички, а й особистісні утворення особистості, рівень оволодіння нею сучасними інформаційними технологіями, що забезпечать їй успіх у подальшій професійній діяльності.

Дидактично-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали В. Болтянський, М. Жалдак, В. Кремень, Ю. Рамський, В. Розумовський та ін. У працях Ю. Машбиця, В. Зінченка, Т. Коваль, С. Сисоєвої, Н. Тализіної досліджувалися психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі

Сучасні освітні інформаційні технології – це потужний стимул, який дозволяє розвивати пізнавальну активність студентів, покращує якість знань, сприяє розвитку навичок самостійного отримання знань. Сучасна сфера туризму має великі теоретико-методологічні перетворення в умовах інформаційно-освітнього простору інформаційного суспільства, де на перше місце постали інформаційні технології. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі майбутніх фахівців туризму – це веління часу, і тому, необхідно створити умови для професійного зростання протягом усього професійного періоду, що відобразиться на створенні нової системи підготовки фахівця [1].

У сучасному світі процес побудови інформаційного суспільства відбувається настільки швидко, що інформація стає найважливішим компонентом для розвитку всіх сфер як суспільного життя, так професійного. Вплив інформації на розвиток особистості майбутнього фахівця з туризму в житті такого суспільства істотно

підвищився, займаючи відповідну роль. Треба сказати, що на сучасному етапі модернізації вищої педагогічної освіти інформаційне суспільство розглядається як особливий світ, в якому передбачено свободу самовираження студентської молоді, можливість постійного професійного самовдосконалення засобами інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційно-освітньому просторі.

Однією з сучасних інформаційних технологій є Zoom. Ця платформа – сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання студентів. Завантажити програму можна на смартфон, ноутбук, планшет. Організувати зустріч може той хто створив обліковий запис. Безкоштовна обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин [2].

Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, студенти можуть заходити як з комп'ютера, так і з планшета та з телефона. До відеоконференції можуть підключитися всі, хто має посилання, або ідентифікатор та пароль конференції.

Демонстрація екрану в зумі – це дуже зручна функція для викладачів. Можна показати учасникам презентацію чи відео зі свого телефона та комп'ютера. Можна запустити будь-яку відкриту у вас вкладку і обговорити її вміст. Наприклад, відкрити Google Map і спільно розробити новий туристичний маршрут.

Таким чином, місце вищої освіти в інформаційному суспільстві багато в чому визначається знаннями людей, їх уміннями, навичками, можливостями розвитку професійних і особистісних якостей. Необхідно зауважити, що для реформування системи вищої освіти в Україні в ракурсі відповідності вимогам інформаційного суспільства, необхідно провести пошук оптимальної збалансованості між сформованими традиціями в українській вищій освіті й новими Європейськими віяннями і світовим освітнім простором.

Література:

1. *Зубехіна Т. В.* Інформаційно-комунікаційні технології в організації електронного навчання бакалаврів (на прикладі спеціальностей “Туризм” та “Соціальна робота”) / Т. В. Зубехіна, О. Л. Дишко, Н. В. Павлишина // Науковий журнал “Інформаційні технології і засоби навчання”. – 2017. – 59 (3). – С. 76-86.
2. Zoom. – URL: <https://zoom.us/ru-ru/meetings.html> (дата звернення 22.05.2020)

Іванова С. М.

кандидат педагогічних наук
завідувач відділу відкритих освітньо-наукових
інформаційних систем

Кільченко А. В.

науковий співробітник відділу
відкритих освітньо-наукових інформаційних систем
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання
НАПН України
(м. Київ, Україна)

РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ СВІТОВИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ГАЛУЗІ СУСПІЛЬНИХ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК У СИСТЕМІ GOOGLE SCHOLAR

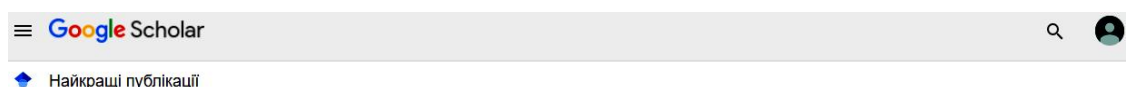
Згідно чинного вітчизняного законодавства найважливішими напрямками державної політики в галузі розвитку науки й технологій є завдання, система заходів та шляхи їх реалізації, що стимулюють наукову й науково-педагогічну діяльність. У зв'язку з важливістю розвитку науки держава приділяє особливу увагу оцінці результативності діяльності наукових установ, дослідників, науковців, працівників наукової сфери [1]. Постає проблема оцінювання результативності діяльності науково-педагогічних установ та окремих вчених, що працюють над дослідженнями в галузі освіти та науки. Це завдання можна вирішити за допомогою використання наукометричних та бібліометричних систем, що займаються формуванням і узагальненням статистичних відомостей. Однією з найбільш популярних таких систем є сервіс Google Scholar.

Мета роботи: провести аналіз рейтингового оцінювання за системою Google Scholar (GS) світових і вітчизняних періодичних видань галузі суспільних та педагогічних наук.

Сьогодні база даних GS, яка є складовою частиною пошукової системи Google, являє собою набір інструментів, що дозволяють шукати й цитувати наукові відомості, здійснювати розрахунок наукометричних показників авторів і наукових видань, визначати з них найбільш авторитетні та ін.

Особливу увагу слід звернути на рейтинги наукових видань в сервісі GS. В системі є *розділ Scholar Metrics*, де реалізована функція побудови топ-100 списку кращих журналів в різних мовних групах. Критерієм побудови списку є *індекс Гірша (h5-index)* журналу та *Медіана h5*, що надає можливість сортувати журнали за окремими науково-дослідницькими галузями, які розраховані за останні 5 років [1].

На рис. 1 подано рейтинг топ-100 найкращих українськомовних наукових періодичних вітчизняних видань, що мають найвищий h5-index в GS (https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=top_venues&hl=uk&vq=uk).

Публікація	Індекс h5	Медіана h5
1. Актуальні проблеми економіки	20	27
2. Інформаційні технології і засоби навчання	19	25
3. Економіка АПК	17	23
4. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії	14	22
5. Економіка України	14	21
6. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка	14	18
7. Бізнес Інформ	14	16
8. Вісник Національного банку України	13	21
9. Молодий вчений	13	17
10. Інвестиції: практика та досвід	12	19

Рис. 1. Рейтинг топ-100 найкращих українськомовних наукових періодичних вітчизняних видань, що мають найвищий h5-index в GS

На основі представленої в системі GS інформації можна провести порівняльний аналіз індексу Гірша українських і зарубіжних видань. Одним з критеріїв порівняння є абсолютна величина індексу Гірша провідного журналу в мовній групі за версією GS. В україномовному сегменті наукових видань найбільший *h5-index* має журнал “Актуальні проблеми економіки” – 20. Порівняємо даний показник з провідними періодичними виданнями інших мовних груп. Найвищий індекс Гірша в англійській групі журналів має авторитетне британське видання Nature, *h5-index* якого становить 368. Даний показник є максимальним серед всіх наукових видань, що представлені в GS. Наявність такого високого показника пояснюється безперечною авторитетністю видання та універсальною мовною платформою (англійська мова).

Показники провідних журналів інших мовних груп рівніші, настільки значної різниці їх значень немає. У табл. 1 наведено перелік журналів різних мовних груп, що мають найвищий індекс Гірша в своєму сегменті.

Таблиця 1

Показник індексу Гірша провідних журналів основних мовних груп

№ п/п	Мовна група	Назва журналу	h-index
1	Англійська мова	Nature	368
2	Китайська мова	中国电化教育	37
3	Португальська мова	Ciência & Saúde Coletiva	47
4	Російська мова	Молодой ученый	47
5	Німецька мова	Zeitschrift für Erziehungswissenschaft	24
6	Іспанська мова	Comunicar	39
7	Українська мова	Актуальні проблеми економіки	20
8	Корейську мову	한국콘텐츠학회논문지	14
9	Французька мова	L'Encéphale	14
10	Індонезійська мова	Jurnal Riset Ekonomi, Manajemen, Bisnis dan Akuntansi	21

№ п/п	Мовна група	Назва журналу	h-index
11	Японська мова	電気学会論文誌D (産業応用部門誌)	12
12	Польська мова	Przeegląd Elektrotechniczny	16

Як видно з наведеної таблиці, український журнал “Актуальні проблеми економіки” посідає 7 сходинку та має більш високий індекс Гірша, ніж деякі авторитетні зарубіжні видання. Журнал значно випереджає всі корейські, французькі, індонезійські, японські та польські видання.

У табл. 2 наведені середні показники індексу Гірша десяти провідних журналів кожної з дванадцяти світових мовних груп.

Таблиця 2

Середні показники h5-index десяти провідних журналів основних мовних груп

№ п/п	Мовна група	Середній показник h5-index десяти провідних видань
1	Англійська мова	285,9
2	Російська мова	37,6
3	Португальська мова	32,8
4	Іспанська мова	30,2
5	Китайська мова	29,5
6	Німецька мова	19,0
7	Індонезійська мова	16,6
8	Українська мова	15,0
9	Польська мова	13,9
10	Французька мова	13,3
11	Корейська мова	11,5
12	Японська мова	9,5

Англомовні журнали мають такі високі показники завдяки універсальній мовній платформі, що використовують в усьому сучасному світі. Журнали російського сегмента займають друге місце у світі за середнім показником h5-index. Це пояснюється поширеністю російської мови й численним населенням Російської Федерації. Українська публікаційна система посідає 8 сходинку та випереджає такі мовні групи: польські, французькі, корейські і японські журнали. Дана статистика дозволяє зробити висновок про позитивну динаміку розвитку української науки в цілому, про якість наукових статей, що представлені в українських журналах і про активність публікацій вітчизняних учених. Але, на жаль, виключно англомовні вітчизняні журнали, не мають шансів потрапити до топ-100 найкращих наукових періодичних видань.

Статистика є об’єктивною, тому що система GS індексує значну кількість наукових видань і визнана світовою спільнотою як одна з провідних наукометричних баз даних. Цей сервіс дозволяє науковцям переглядати рейтинги топ-100 світових

журналів за найбільш цитованими публікаціями різними мовами та обирати найбільш популярні видання для пошуку необхідної наукової інформації й публікування своїх статей.

Висновки. Таким чином, платформа GS виконує дві основні функції – пошукову та наукометричну. Сервіс постійно вдосконалюється і на сьогоднішній день пропонує користувачам доступ до значної бази даних наукових видань, а також має широкий функціонал інструментів пошуку, зберігання та впорядкування інформації. Глобальність індексування наукових видань наукометричними інструментами GS дозволяє формувати об'єктивне оцінювання як за особистими показниками результативності наукової діяльності окремих учених, так і формувати перелік найбільш авторитетних наукових видань для публікації в них наукових робіт. Система GS отримала офіційне визнання як в зарубіжних країнах, так і в Україні.

Література:

1. *Іванова С. М., Кільченко А. В.* Використання рейтингового оцінювання системи Google Scholar у науковій діяльності / С. М. Іванова, А. В. Кільченко // Інформаційні технології в освіті, науці й техніці” (ІТОНТ-2020) : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 21-23 трав. 2020 р. – Черкаси : Черкаський держ. технол. ун-т, 2020. С. 96-97. – URL: https://lib.iitta.gov.ua/720506/1/Збірник_тез_ІТОНТ-2020_21_05_20.pdf (дата звернення: 23.05.2020).

УДК

Касьянова О. М.,
доктор педагогічних наук
професор, завідувач кафедри педагогіки, філософії
та мовної підготовки

Квасник О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки
Харківської медичної академії післядипломної освіти
(м. Харків, Україна)

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасні реалії вимагають від фахівців, зокрема тих, що забезпечують освітній процес та його безперервність швидко адаптуватися до нових умов та опанувати нові способи забезпечення безперервності освітнього процесу. Сучасні фахівці, що пропонують інструменти та сервіси інформаційного контенту, пропонують збагатити процес навчання інформаційними технологіями за умови їхньої трансформації відповідно до потреб суб'єктів його створення та використання. Визнані в світі тенденції щодо дифузного поєднання віртуального та мереживного сервісів, що вже давно займають значне місце серед різновидів діяльності здобувачів освіти, зокрема в їхньому повсякденному житті, із освітою, яка має за законом України безперервний характер, тобто кожен, незалежно від віку та соціального становища, місця знаходження та особистісних характеристик (в тому числі і фізіологічних) має змогу отримати нові

знання, підвищити кваліфікацію, отримати інший статус, специфікацію тощо, в умовах вимушеної ізоляції були обрані за одну із стратегій щодо збереження якості навчання.

На Україні серйозно про дистанційне навчання як альтернативну форму освітнього процесу заговорили у 2000 році, затвердивши “Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні” [3]. Наказ Міністерства освіти та науки України № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” від 25.04.13 (із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства освіти і науки № 660 від 01.06.2013 № 761 від 14.07.2015) надав можливість використання дистанційного навчання в закладах освіти [5]. Сьогодні нові Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про фахову передвищу освіту”, “Про повну загальну середню освіту” тощо дозволяють здобувачам освіти вибирати дистанційну форму [2]. За постановою Кабінету Міністрів України “Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19” від 11.03.2020 заклади освіти усіх рівнів організують освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання. Ті заклади освіти, в яких вже запроваджена дистанційна форма навчання, зараз без проблем виконують цю постанову Кабінету Міністрів України, використовуючи власну дистанційну платформу. Викладачі таких закладів освіти мають високий рівень готовності, освітній контент розробляється і поновлюється, оцінки зберігаються [2].

Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство освіти і науки України, за підтримки Національного агентства із забезпечення якості освіти створило ряд навчальних контентів, освітніх курсів, серіалів, які дозволяють з’ясувати переваги та недоліки, цільове призначення певного інструментарію інформаційних технологій, визначити їхню специфіку, можливості застосування, розвитку та трансформації відповідно до власних цілей та потреб здобувачів, запитів та на ту чи іншу компетентність. Безперечно найбільше уваги приділено вчителям, зокрема старшої школи, бо заклади вищої та післядипломної освіти вже кілька років поспіль приділяють значну увагу дистанційному навчанню. Педагогічні працівники закладів освіти на заняттях використовують сучасні інформаційні та телекомунікаційні технології: онлайн тестування, інтерактивні онлайн вправи, спілкування у соціальних мережах, месенджерах та електронній пошті, хмарні сервіси тощо. І це можна назвати впровадженням технологій дистанційного навчання. Таким педагогам та педагогиням легше впоратися з ситуацією, яка склалась в системі освіти у зв’язку запровадженням карантину [2]. Проте дистанційне навчання базувалося переважно на спеціально створеному інформаційному контенті з певним набором інструментів, доступ до якого можна отримати безкоштовно, і адаптація компонентів такого навчального середовища достатньо проста, тому можлива у будь-якій країні не залежно від її прогресу та відповідних компетентностей користувачів. Йдеться про MOODLE. Це модульне об’єктно-орієнтоване динамічне віртуальним навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS) або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, здобувачам та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп’ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного. На даний момент Moodle вже має 129 мільйонів користувачів в усьому світі й продовжує розвиватися темпами, значно швидшими, ніж її конкуренти [1]. Отже, вибір цієї платформи для забезпечення навчання на відстані є таким самим очевидним як і вибір іноземної мови для вивчення та спілкування.

Харківська медична академія післядипломної освіти, зокрема кафедра педагогіки, філософії та мовної підготовки під керівництвом професора О. М. Касьянкової [6] вже

не перший рік успішно використовує саме Moodle для ефективного навчання здобувачів та забезпечення якості їхньої підготовки, проведення оцінювання, підкріплення процедури моніторингу освітнього процесу новими актуальними даними. Певна послідовність розташування тем та закріплення матеріалу під час самотестування, можливість використовувати додаткові матеріали, корисні посилання, здійснювати рубіжне та підсумкове оцінювання – це все далеко не повний перелік можливостей платформи.

Оскільки дистанційна форма навчання потрапила до кола пильної уваги науковців, зокрема освітян, що перебувають в умовах необхідності забезпечення якості та безперервності процесу здобуття компетентностей і одночасно змушені здійснювати це через інформаційні технології, інтернет та віртуальні середовища, то почалися пошуки ідеального освітнього сервісу, який би можна було використовувати у будь-який час, не залежного від налаштувань та навантаження на Інтернет провайдера, налаштування якого адаптувалися б до будь-якого гаджету тощо. Виявилось, що є багато сервісів, різних за призначенням, навіть дуже схожих на Moodle, що передбачають покращити процес навчання, тобто проникнути в інформаційне середовище здобувача, допомогти йому відчути переваги та комфорт від здобуття освіти [7].

Зокрема здобули прихильність серед користувачів та здобувачів, педагогічних працівників та адміністрації наступні освіти ресурси: Prometheus-проект масових відкритих онлайн-курсів, проте не всі курси є безкоштовними, а на використання та створення курсу треба отримати дозвіл, однак платформа має яскраві варіанти оформлення та широкий вибір інструментів, на сьогодні рекомендована МОН України у контексті якісного ресурсу для навчання; ed-era є проектом, який створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра з використанням ІТ; платформа ilearn відтворює спробу гейміфікувати освітній контент і передбачає навчання школярів, проте цей процес поволі захоплює терени вищої освіти, тому здобувачі, особливо першого рівня вищої освіти зможуть реалізувати частково емоційний компонент особистості; padlet – це мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації, віртуальна стіна, де можна усім учасникам долучитися до створення проєктів, до спільного опанування предметом; learningapps сервіс розраховано на тренування практичних навичок та вмінь, має вигляд конструктора інтерактивних завдань, що дозволяє зручно й легко створювати електронні інтерактивні вправи; classtime є онлайн-сервісом для встановлення зв'язку з учнями та проведення їхнього опитування в реальному часі дистанційно; ще один інструмент для проведення дискусійного клубу, проведення занять у форматі лекцій, залучення учнів до активних обговорень equity maps, де дані перетворюються на статистику та фіксуються додатком у вигляді графіків та діаграм; google classroom багато дослідників вважають альтернативним контентном, він є безкоштовним веб-сервісом для закладів освіти, який містить безліч інструментів, що зберігаються, систематизуються, можуть бути доступними як з доступом до Інтернету, так і без нього. google classroom має у своєму арсеналі багато готових до наповнення оболонок, модифікацій тестових завдань, варіантів для наповнення теоретичним матеріалом, має блог, дошку, інструменти відеозв'язку, які одночасно у вас підключені та готові до використання за умови створення поштової скриньки на пошті гуглу. Така платформа уніфікує в собі інструментарій різного роду спрямування в одному “місці”, який забезпечує різнобічне опанування компетентностей здобувачів, може використовуватися незалежно від рівня умінь та готовності до використання ІТ того,

кого навчаємо, зручний для викладачів. Платформа має ряд недоліків, наприклад відсутність інструментів гейміфікації, однак, безперечно, є більш мобільною, доступнішою як у плані опанування сервісів із створення курсу, так і його використання, можна працювати з курсом без підключення до мережі, автоматичне долучення статистики, адаптація до гаджетів різних операційних систем тощо. Кафедра вбачає альтернативу у використанні гугл сервісів та гугл класу для здійснення більш сучасного та якісного дистанційного навчання.

Література:

1. Що таке Moodle? [Електронний ресурс] – Режим доступ: у <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174>
2. *Непомняца Тетяна*. Дистанційна освіта – виклик сьогодення [Електронний ресурс] / Тетяна Непомняца. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/distanciynе-navchannya-viklik-sogodennya-162496.html>
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена постановою МОН від 20 грудня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
4. *Кухаренко В. М.* Дистанційне навчання: навч. посібник / В. М. Кухаренко. – Х.: ХДПУ, 1999. – 216 с.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> Акулінін В. М. Інновації у викладанні української мови в школі. Освіта України. 2013. № 6. С. 150–158.
6. *Касьянова О. М.* Навчально-методичне забезпечення віртуально-навчального простору MOODLE у системі післядипломної медичної освіти / О. М. Касьянова, О. О. Долгопол, А. Г. Разумна, Г. А. Швецова, Я. В. Андрейко // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 17-18 травня 2018 р.). – Тернопіль: ТДМУ “Укрмедкнига”, 2018. – С. 393.
7. *Хвисьюк О. М.* Використання технології 3D-візуалізації у післядипломній медичній освіті на принципах STEM-освіти: методичні рекомендації / О. М. Хвисьюк, В. Г. Марченко, О. М. Касьянова. – Х.: ХМАПО, 2018. – 20 с.

УДК

Колесник Г. В.,
доктор медичних наук,
професор кафедри “Здоров’я людини та фізичної реабілітації”

Зубехіна Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри економіки та туризму
ПВНЗ “Академія рекреаційних технологій і права”
(м. Луцьк, Україна)

ЕЛЕКТРОННЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ УМОВАХ

Сьогодні, в період пандемії, використання сучасних інформаційних технологій у підготовці фахівців докорінно змінили навчальне інформаційне середовище всіх

закладів вищої освіти. Процес навчання набув абсолютно нового змісту, а використання інформаційних технологій не доповненням навчального матеріалу, а його основою.

У сучасних умовах є дедалі очевиднішим, що смислом і основним показником прогресу людства треба вважати розвиток окремої людини в основі її здібностей. До того ж це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до науково-інформаційних технологій, а потім і суспільства знань, де успіх у виробництві й життєдіяльності залежатиме від розвитку людини [1].

Проблему впровадження інформаційних технологій в навчальний процес актуалізують у своїх дослідженнях вітчизняні і зарубіжні автори, зокрема: В. О. Биков, Р. С. Гуревич, І. О. Зимня, Т. І. Коваль, В. Р. Кучеренко, Н. В. Морзе, С. О. Сисоєва, А. В. Хуторський, С. О. Хресточевський, J. Hebenstreit, H. Mitsuahara, M. Rahkila, A. Paramythis. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на зміст навчання досліджували Н. В. Апатова і В. І. Клочко.

У Законі України “Про Національну програму інформатизації” наводять таке трактування поняття “інформаційні технології” як “цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування” [2].

З розвитком інформаційних технологій зростає їх роль та використання у сфері освіти. Так як інформатизація освіти є невід’ємною складовою інформатизації суспільства, впорядкованою сукупністю взаємопов’язаних навчально-методичних, науково-технічних процесів, які спрямовані на задоволення освітніх, інформаційних, комунікаційних потреб усіх учасників навчального процесу.

Важливим трендом у сфері освіти стали відкриті онлайн-курси, вебінари з комп’ютерної грамотності та медіа-освіти. Основними технічними засобами навчання для організації електронного дистанційного навчання є об’єкти, які використовуються у інформаційно-навчальному середовищі, як носії інформації та інструменти діяльності студентів та викладачів, зокрема: смартфон, ноутбук, планшет, комп’ютер. Важливими програмами для якісної організації навчального процесу є: Zoom, Viber, Moodle, Telegram та інші.

Електронне дистанційне навчання є різновидом дистанційного навчання, у процесі якого активні учасники навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану навчальну взаємодію як асинхронно, так і синхронно в часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи доставки засобів навчання та інших інформаційних об’єктів, медіа навчальні засоби та інформаційно комунікаційні технології [3].

Отже, використання в освітній роботі технологій, які пов’язані з Інтернетом, дозволяє виділити такі особливості педагогічної діяльності як, якість освіти, вона є головним показником сучасної освіти; реалізувати принцип безперервної освіти; перейти від догматичного до діяльнісного перейти до підготовки фахівців, здатних в умовах сучасного виробництва вирішувати проблеми в нетривіальних умовах. Інформаційно-комунікаційні технології мають величезні можливості для особистісного розвитку індивіда, розкриття потенціалу, тому на сучасному етапі значну роль відіграють електронні дистанційні форми навчання. Сьогодні без застосування електронного дистанційного навчання заклади вищої освіти не можуть

конкурувати на ринку освітніх послуг та забезпечувати якісну підготовку фахівців, які відповідатимуть сучасним вимогам.

Література:

1. *Кремень В. Г.* Філософія національної ідеї / В. Г. Кремень // Людина. Освіта. Соціум. – 2007. – 576 с.
2. Закон України “Про Національну програму інформатизації. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 22.05.2020)
3. *Биков В. Ю.* Дистанційна освіта – перспективний шлях до розвитку педагогічної освіти. 2001. – № 1. – С. 2.

УДК

*Кремнова Л. О.,
викладач кафедри мовної підготовки
Запорізького державного медичного університету
(м. Запоріжжя, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Із 12 березня 2020 року в Україні запроваджено карантин, у тому числі для закладів вищої освіти, які перейшли на дистанційне навчання. Усі навчальні дисципліни у ЗДМУ викладаються за підтримки платформи Teams та інших інформаційних ресурсів.

Специфіка дистанційного навчання впливає на способи відбору і структуру змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи. За такої організації навчального процесу на студента покладається більша відповідальність щодо відбору й обробки інформації, прийняття рішень, спираючись на власні роздуми, власне бачення проблеми.

Змінюється і роль викладача, що полягає в тому, щоб допомогти учням, стимулювати їх до самостійних роздумів, нових поглядів на досліджувану тему, дисципліну. Водночас викладач і учень залишаються учасниками цього процесу в межах активного зворотного зв'язку [2].

Однак в умовах, що склалися, дистанційне навчання виявилось викликом для усіх без винятку суб'єктів освітнього процесу. Варто вказати на основні його недоліки.

1. Технічне забезпечення. Смартфони є практично в усіх, а особисті комп'ютери та планшети – не в кожного. А через смартфони систематично виконувати деякі завдання не зручно.

2. Низька якість інтернет-зв'язку. Нерідко сайти, особливо з відео не завантажуються.

3. Обсяги та терміни здачі завдань є нерівноцінними. Враховуючи можливості студентів, навчання не може тривати 24 на 7, що інколи буває під час дистанційного навчання.

4. У кожного викладача свій підхід до вибору інструментів для дистанційного навчання в Teams та залученні інших інтернет-ресурсів. Такої різноманітності не

витримують навіть найсучасніші гаджети (їх пам'ять засмічується), а також це порушує принцип єдності у алгоритмі спілкування викладач – студент.

5. За санітарно-гігієнічними вимогами навіть професійний користувач комп'ютерних технологій має обмеження – 4 години роботи на день з перервою після кожної години роботи. На студента сьогодні припадає значно більше навантаження як під час занять, так і після них, при виконанні домашніх завдань, тестів тощо [1].

6. Порушення звичного ритму дня. В умовах тривалого карантину не можна вийти на прогулянку в парки, спортивні майданчики, вживу поспілкуватися з іншими студентами групи. Через це страждає психоемоційний та фізичний стан, погіршується самопочуття.

7. Студентам не вистачає спілкування з викладачем, так званого зворотного зв'язку. Крім оцінювання варто використовувати опитувальники, де з'ясувати, що сподобалось більше? Що отримали для себе нове? Який ресурс краще працював? В комунікації з викладачами важливо вчасно надавати інформацію, тримати зворотній зв'язок, висвітлювати процес, результати, перемоги та труднощі.

Таким чином, з огляду на проблеми дистанційного навчання, нами рекомендовано, щоб позаурочні Інтернет-завдання мали рекомендований характер; остаточне оцінювання виконання завдань мало додаткові терміни; було скорочено час на проведення лекційних, практичних занять з обов'язковими перервами в межах одного заняття.

Література:

1. *Кивлюк О. П.* Оптимальні параметри застосування інформаційної педагогіки [Електронний ресурс] / О. П. Кивлюк // Гілея. Філософські науки. - Випуск 43. – С. 374-381. – Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/14411/1/Kyvluk.pdf>.
2. *Коберник І.* Дистанційне навчання під час карантину [Електронний ресурс] / Іванна Коберник. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/view/dystantsijne-navchannya-pid-chas-karantynu-plan-dij-dlya-shkil-batkiv-i-mon/>.

УДК

Ланінський В. В.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
провідний науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ, Україна)

Охременко С. В.
аспірант
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

ОНЛАЙН БАЗА КОНТЕНТУ ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Традиційні педагогічні технології націлені на формування у суб'єктів навчання комплексу відомостей (умінь та навичок), структурованих як наукові знання певної галузі. Зазначені результати навчання не завжди відповідають вимогам ринку праці.

Існують суттєві відмінності між результатами навчання, у яких домінує (явне або опосередковане) управління суб'єктом навчання особою, яка навчає, та неформальної освіти, спонтанного (самостійно ініційованого) навчання. Результати останнього нині більше відповідають потребам ринку праці [0]. Формування професійної компетентності здебільшого відбувається шляхом самостійної освітньої діяльності особи, ефективність якої підтримується відповідними технологіями та їх науково-технічним забезпеченням.

Сучасний освітній процес неефективний без відповідного йому навчально-методичного забезпечення [0]. Розроблення програмних комплексів, що забезпечують якісне навчання, потребує суттєвих витрат високоінтелектуальної праці (орієнтовно – 500 людино годин роботи колективу на створення супроводу однієї години якісного навчання). Виникає суперечність між потребами ринку праці у безперервній, спонтанній (само ініційованій) професійній освіті для перманентного освоєння нових діяльностей, та її адекватним та економічно ефективним забезпеченням електронними освітніми ресурсами (ЕОР).

На основі теорії діяльності, психології управління, теорії інтелектуальної діяльності, структури процесу засвоєння знань й освоєння видів діяльностей, психології та методики прискореного навчання Б. Бадмаєва [0], розроблено й апробовано *алгоритм реактивного освоєння діяльності* (АРОД) [0]. Алгоритм ґрунтується на використанні реакції суб'єкта навчання на проблеми освоєння необхідної йому діяльності шляхом стимулювання наявних у нього інтелектуальних можливостей, накопиченого досвіду й попередньо сформованої мотивації. Зазначене покладено за основу системи спонтанної освіти – навчання за внутрішніми мотивами до освоєння дій, які необхідно виникають у особи в процесі діяльності. Для АРОД виокремлюємо такі базові ознаки й структуру:

- 1) *мотивація* навчальних дій для освоєння конкретної діяльності;
- 2) *максимально можливе самостійне проектування процесу навчання*: цілепокладання, план, умови і засоби навчальної діяльності;
- 3) *актуалізація* опорних знань, умінь і, за потреби, навичок;
- 4) *подання й сприйняття нових знань* (також із можливістю варіативності);
- 5) *осмислення та засвоєння нових знань* у індивідуальному темпі;
- 6) *алгоритмізація* діяльності (самостійне або ненав'язливо кероване створення відповідного алгоритму);
- 7) *первинне застосування* алгоритму;
- 8) *оволодіння* (тверде засвоєння) алгоритму дій за різних умов;
- 9) *контроль* процесу та результатів навчання;
- 10) *коригування* нової якості дій;
- 11) *актуалізування* набутих здатностей для їх ефективного застосування у професійній діяльності.

Саме таким чином природньо освоюється будь яка діяльність і формується компетентність. Для ефективного використання АРОД необхідний ЕОР, що поєднує відео, слайди, гіпертексти, тести та онлайн-тренажери, тобто онлайн база контенту освоєння дій (ОБКОД), зміст і структура якої подано у табл. 1.

ОБКОД відповідає актуальній для особи проблемі, яка декомпозується на простіші. Усі вони відображаються розгалуженою системою алгоритмів навчання Н. Краудера [0], що дозволяє формувати індивідуальні траєкторії навчання та розвитку, тобто здійснювати спонтанне індивідуальне навчання.

Таблиця 1

Структура моделі ОБКОД (порожні клітинки заповнюються змістом навчання, утворюючи матрицю можливих дій)

1. Мотивація (цілепокладання, стратегія діяльності)				
Метою	професійною	Практичною	пізнавальною	навчальною
Умовами	психологічними	Організаційними	технічними	технологічними
Процесом	адекватним	Прискореним	результативним	ефективним
Результатом	прогресу	визнання	кар'єрою	портфоліо
2. Проектування (план діяльності)				
Навчальні цілі	засвоєння знань	освоєння вмінь	розвиток здібностей	розвиток
Показники	освоєння	розвитку	застосування	
План навчання	стратегія	етапи	час	графік
Правила навчання	організаційні	соціальні	психологічні	ситуаційні
Засоби навчання	інформаційні	технічні	програмні	соціальні
3. Актуалізація (виявлення й відновлення латентних знань, умінь і навичок)				
	Декларативні знання	Процедурні знання	Мета знання	Мета вміння
опорні знання				
тести знань				
опорні вміння				
тестові завдання				
посилання				
4. Сприйняття				
<i>Декларативні знання</i>	Визначення	Поняття	Судження	Аксіоми, теореми
формулювання				
приклади				
аналоги				
порівняння				
<i>Процедурні знання</i>	Формули	Алгоритми	Процедури	Технології
формулювання				
приклади				
аналоги				
порівняння				
5. Осмислення, прийняття				
	Застосування знань	Застосування вмінь		
прості завдання				
критерії виконання				
приклади				
помилки				
6. Алгоритмізація (формування плану виконання навчального завдання)				
	Типове завдання	Ідея та план	Опис кроків процесу	Обґрунтування
зразки				
приклади				
типові помилки				
індикатори				
7. Первинне застосування				
	З розгорнутим коментарем	З лаконічним коментарем	З коментарем тільки плану	Без коментарів
фокус-приклад				
типові помилки				
індикатори				
8. Самостійне застосування				
	Типові завдання	Пошукові завдання з вибором	Евристичні завдання	Творчі завдання
приклади				
еталони				

9. Контроль (зворотний зв'язок)				
	Типові завдання	Пошукові завдання	Евристичні завдання	Творчі завдання
Варіанти завдань				
Еталони виконання				
Шкали оцінювання				
10. Коригування				
	Типові завдання	Пошукові завдання	Евристичні завдання	Творчі завдання
помилки				
причини				
опорні посилання				
11.Актуалізація неявних знань				
	Фокус-приклад	Схема, модель, мережа	Таблиця, граф, фрейм	Пам'ятка
аналогі алгоритму				
поле застосування				
план застосування				
індикатори застосування				
помилки застосування				
Форми подання	Текст	Рисунок, графік	Таблиця	Відео

Тому шляхи створення такої ОБКОД – накопичення контенту, що складається із завдань, письмових та відео прикладів, помилок та еталонів і критеріїв оцінювання їх вирішення, які створюють ті, хто навчає та навчається впродовж свого професійного життя, тобто його користувачі. Зазначений контент буде структурований відповідно до вимог АРОД, тому його наявність і поповнення забезпечуватиме можливість повноцінного навчання протягом життя будь якому громадянину країни. Важливо, що кожний етап цього алгоритму має свою відповідну підструктуру, а контент, який знаходиться у хмарному сервісі, наповнюється шляхом *краудсорсингу*. Підписка на використання та оновлення ОБКОД дозволить створити економічну основу та ринковий механізм її оновлення.

ОБКОД матиме максимально можливу економічну ефективність тому, що:

- 1) передбачаються мінімальні витрати на його створення завдяки можливості використання краудсорсингу;
- 2) суттєво зменшуються витрати на процес навчання шляхом зменшення часу праці вчителів у контакті із суб'єктами навчання та для планування цього процесу;
- 3) дозволяє швидко оновлювати контент, адаптувати його до потреб ринку праці, що забезпечує його актуальність і максимальну ефективність;
- 4) розміщення ОБКОД у хмарному сервісі надає можливість підписки на його використання для великої кількості осіб, що істотно знижує його собівартість і підвищує роялті авторів та прибуток її організаторів.

Таким чином, ОБКОД може бути дидактичною основою супроводу спонтанного навчання, онлайн управління процесом самонавчання навчання, освоєння дій, які є складниками професійної компетентності [0].

Література:

1. *Бадмаев Б. Ц.* Психология и методика ускоренного обучения : учеб. пособие / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 272 с.

-
2. *Гуржій А. М., Лапінський В. В.* Взаємозв'язок інформатизації суспільства й системи освіти / А. М. Гуржій, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 8 (128). – 2015. – С. 29-34.
 3. *Каленський А. А.* Методика застосування інформаційних технологій навчання (управлінські і тактичні дисципліни) : навчально-методичний посібник / А. А. Каленський. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2005. – 81 с.
 4. *Краудер Н.* О различиях между линейным и разветвленным программированием / Н. Краудер // Программированное обучение за рубежом : сб. статей / под ред. И. И. Тихонова. – М. : Высшая школа, 1968. – 275 с.
 5. *Лузан П. Г.* Методи і форми організації навчання фахівців аграрної галузі : навчальний посібник / П. Г. Лузан, А. А. Каленський. – К. : Логос, 2014. – 280 с. Гриф МОН України.
 6. *Охременко С. В.* Алгоритм реактивного освоєння діяльності / С. В. Охременко, М. П. Костюченко // Наукові праці ВНЗ “ДонНТУ”. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – 2016. – № 1-2 (18-19). – С. 112–125.

УДК

Левчук О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій
Вінницького національного аграрного університету
(м. Вінниця, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННОЇ ДОШКИ

Ефективними засобами для реалізації особистісно-зорієнтованого дистанційного навчання математичних дисциплін наділена електронна дошка (Whiteboard).

Цей ресурс дозволяє учасникам навчального процесу віртуально спілкуватися, перейшовши до активно-діяльнісних форм (діалог, співробітництво, творча навчально-пізнавальна діяльність), відтворюючи зображення у спільному документі (дошці), що бачать всі учасники. Викладач може одночасно працювати з групою або з окремими учнями на різних дошках, зробивши навчання як індивідуальним, так і диференційованим.

Нині існує значна кількість сервісів у мережі Інтернет, які дозволяють використовувати викладачеві цей новий педагогічний інструмент: Awwapp, Drawchat, Flockdraw, Casoo, Limnu, MIRO, Myownconference, Netboard, NoteBookCast, Padlet, Popplet, SketchPad, Scribblar, Scrumblr, Scratchwork, Webroom.

В процесі дистанційного навчання математичних дисциплін потрібно пам'ятати, що важливою особливістю методики її викладання є комунікативні універсальні дії, які передбачають розгортання думки в логічному розвитку з супроводом слів та дій, схем, креслень, рисунків.

Тому в нашій роботі ми надали перевагу безкоштовному веб-сервісу Drawchat. Його можливості для аудіо та відео спілкування використовуємо для обговорень семінарів, консультацій, спільних проєктів у режимі реального часу. Ресурс дозволяє учасникові заздалегідь підготувати завдання, зберегти, а потім представити в режимі реального часу для обговорення та доповнення.

У контексті нашого дослідження, важливим є те, що в технологічному аспекті сервіс сприяє інтеграції змісту навчальної інформації за допомогою наступних методичних прийомів: моделювання в предметній, графічній та знаковій формах, використання опорного конспекту, розробка ментальних карт та ін. Ущільнення знань та міцність засвоєння досягається за рахунок одночасного викладення матеріалу в чотирьох формах: числовій, символічній, словесній, графічній.

У вищій школі ця дошка досить ефективна під час проведення віртуальних проблемних лекцій, де поясненню нового матеріалу передують представлення опорних елементів контенту, на основі яких студенти можуть продукувати нові знання, додаючи їх на дошку та обговорюючи з іншими учасниками (Рис. 1).

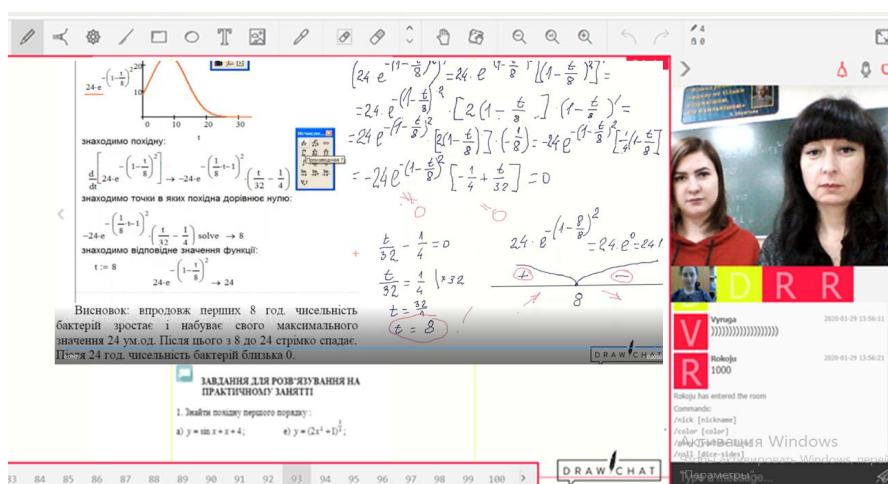

Рис. 1. Online-лекції з використанням можливостей віртуальної інтерактивної дошки Drawchat

Таким чином, втілюється когнітивно-візуальний підхід, за якого реалізується не лише ілюстративна функція, а й нове знання продукується засобом організації пізнавальної діяльності на основі поєднання символічного та образного представлення інформації.

Ефективною є дошка і в роботі з школярами, зокрема, при підготовці до державної підсумкової атестації, зовнішнього незалежного оцінювання, різного рівня олімпіад. Можливість створення кількох дошок дозволяє створити дошку-конспект, що дає можливість систематизувати увесь матеріал та, при потребі, швидко звернутися до потрібної теми.

Наявність графічних інструментів дозволяє ілюструвати такі складні теми курсу алгебри, як, дослідження функцій та побудова їхніх графіків. Завдяки аудіо та відео супроводу, завдання на перетворення та обчислення засвоюються краще завдяки деталізації та коментуванню, в залежності від рівня сприйняття учнем матеріалу. В процесі розв'язування текстових задач є можливість створення яскравих таблиць, схем, рисунків. Особливо результативний даний інструмент при викладанні курсу планіметрії завдяки широкому спектру прийомів та способів візуалізації. Такі складні теми, як “вписане та описане коло”, “вписані кути”, “співвідношення між сторонами та кутами прямокутного трикутника”, “подібність трикутників” стають доступнішими завдяки наочним побудовам (Рис. 2).

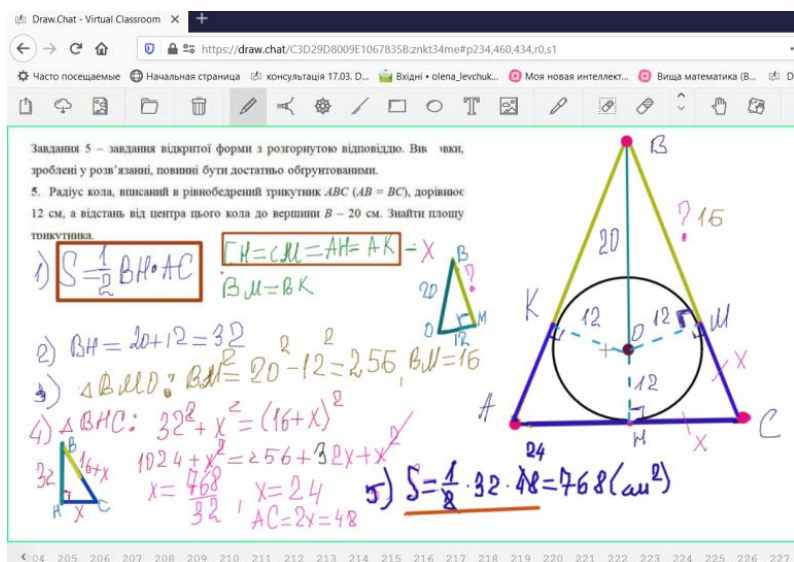

Рис. 2. Робочий документ до заняття на тему “Площі многокутників”

Окрім того наш вибір зумовлений і низкою інших організаційних переваг: безкоштовність; інтуїтивно зрозумілий інтерфейс; для роботи не потрібна реєстрація; для організації спільної роботи достатньо відправити учасникам URL-адресу; наявність веб камери та мікрофону; можливість завантажувати PDF-файли та зображення; можливість ділитися в соцмережах та передавати посилання за QR-кодом.

Література:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://kerivnyk.info/kontsepcia-rozvytku-dystancijnoi-osvity-v-ukraini>
2. Математика у PISA-2018: результати і висновки. Докладний аналіз результатів PISA з математики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://nus.org.ua/articles/matematyka-u-pisa-2018-rezultaty-i-vysnovky/>.

УДК

*Малюх Є. В., Чичкан Ю. С.,
аспіранти кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх вимірювань
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ХМАРО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Освіту, як і інші сфери людської діяльності, не оминув процес інформатизації, що в свою чергу призвело до впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес. Особливу увагу слід зосередити на перспективах застосування для дистанційного навчання засобів мережі Інтернет. Стосовно цього відбувається перехід певних видів діяльності освітнього процесу до онлайн середовищ, використання яких сприяє поширенню не лише знань, а і способів їх одержання.

Застосування хмарних технологій у процесі дистанційного навчання інформатики призводить до надання освітньому процесу більшої гнучкості, відкритості та мобільності. За допомогою хмаро орієнтованих засобів навчання можна суттєво покращити результат навчальної діяльності студентів, за рахунок більшої самостійності під час здобуття знань та опанування навичок набутих в процесі навчання. Здійснюючи вплив дистанційною формою навчання на традиційну, застосування хмарних технологій, тим самим, впливає на методичну систему навчання дисципліни “Інформатика” для молодших бакалаврів закладів вищої освіти I-II рівня акредитації.

Впровадження хмаро орієнтованих технологій у дистанційний процес навчання для молодших бакалаврів закладів вищої освіти I-II рівня акредитації надає можливість:

- створювати віртуальні середовища для студентів та викладачів, де студент матиме можливість зайти на домашню сторінку, отримати доступ до необхідних матеріалів навчальних курсів, коментарів та відповідей викладача;
- створювати віртуальні навчальні аудиторії для реалізації можливостей з проведення конференцій, вебінарів, лекцій, семінарів, тренінгів тощо;
- швидкого доступу до інформаційних ресурсів та сервісів Інтернет;
- розширити зв’язок “студент-викладач”, “студент-студент” за межами закладу освіти;
- організувати електронний документообіг закладу освіти.

Основними прикладами хмарних сервісів, що використовуються у дистанційному навчанні з освітньою метою під час підготовки майбутніх молодших бакалаврів є G Suite та Microsoft Office 365.

G Suite for Education (Рис. 1) – це web-додатки на основі хмарних обчислень, які містять інструменти для студентів та викладачів закладів освіти, що необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи [0].

Рис. 1. Основні інструменти web-додатку G Suite for Education

Електронну пошту Gmail з G Suite for Education використовують для зберігання даних, пошуку та обміну миттєвими повідомленнями. Календар Google для складання викладачами та студентами власного розкладу та обміну подіями.

G Suite for Education також містять засоби миттєвого обміну повідомленнями Hangouts, документи Google Docs, таблиці Google Sheets, засоби для створення сайтів Google Sites, презентації Google Slides, сховище даних Google Vault. Всі ці компоненти можуть використовуватись для навчання.

Microsoft Office 365 (Рис. 2) – це хмарне програмне забезпечення компанії Microsoft, що розповсюджується за схемою “програмне забезпечення та послуги” (SaaS – Software as a Services). Назва “Office 365” використовується для продуктів, налаштування яких активуються через Інтернет, наприклад, додатковий простір для збереження даних за допомогою служби SkyDrive [0].

Використовуючи інструменти для спільної роботи, учасники освітнього процесу можуть навчатись з будь-якого місця та будь-якого пристрою (електронна пошта, інструменти для відео-зустрічей, портал та календарі).

Складовими компонентами Microsoft Office 365 є: Microsoft Office 365 – для роботи з документами, з можливістю їх перегляду та редагування безпосередньо в браузері; SharePoint Online – хмарний інструмент для створення сайтів; Exchange Online – хостинг корпоративної електронної пошти; Lync Online – засоби перевірки присутності та обміну миттєвими повідомленнями, інструменти для аудіо та відеоконференцій і спільного доступу до робочого столу; OneDrive – онлайн сховище, яке можуть використовувати користувачі разом із обліковим записом Office 365.

Рис. 2. Основні інструменти сервісу Microsoft Office 365

Таким чином, кожна із згаданих вище компаній, пропонує певний безкоштовний обсяг хмарних послуг для учасників освітнього процесу. Порівняльний аналіз хмарних послуг цих сервісів вказує на те, що Microsoft Office 365 містить більше функціональних інструментів для офісних додатків, у той час як використання G Suite суттєво зорієнтоване на використання додатків користувача та сторонніх розробників, що значно збільшить вирішення навчальних завдань.

Отже, доцільним є застосування саме G Suite як провідного хмаро орієнтованого засобу навчання інформатики майбутніх молодших бакалаврів. Модель використання G Suite [0] під час навчання інформатики студентів наведено на Рис. 3.

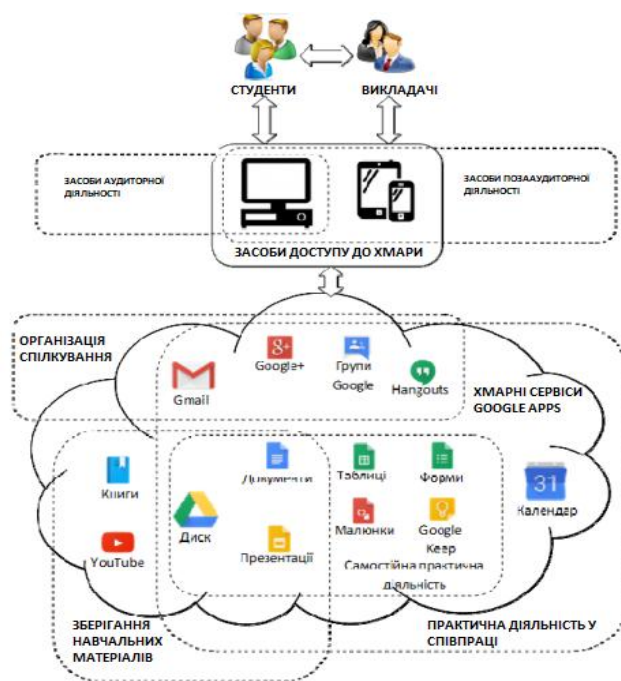

Рис. 3. Модель застосування G Suite у комбінованому навчанні інформатики молодших бакалаврів

Ця модель передбачає використання різноманітних засобів доступу до хмарного сховища та результатів спільної діяльності учасників дистанційного навчального процесу.

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що для студентів важливо, щоб спроектоване хмаро орієнтоване середовище містило можливість виконання спільних завдань, мотивувало для подальшої роботи та навчання, а також передбачало всі методи та форми роботи, що необхідні саме для дистанційної підготовки молодших бакалаврів різних спеціальностей під час навчання інформатики.

Водночас, викладач, що застосовує хмарні технології під час дистанційного навчання, повинен мати належний рівень підготовки. Використання сучасних хмаро орієнтованих технологій є необхідною умовою для реалізації особистісно орієнтованого навчання, підготовки молодших бакалаврів до подальшого професійного зростання в інформаційному просторі.

Література:

1. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. – С. 8-23.
2. Вакалюк Т. А. Модель хмаро орієнтованої системи підтримки навчання бакалаврів інформатики. / Т. А. Вакалюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – № 6 (56). – С. 64-76. – URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1415/1098> (дата звернення 10.04.2020)
3. Рассовицька М. В., Стрюк А. М. Модель використання Google Apps у комбінованому навчанні інформатики студентів інженерних спеціальностей / М. В. Рассовицька, А. М. Стрюк // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. серія "Педагогіка і психологія". Педагогічні науки. – 2015. – № 1 (9). – URL: http://lib.iitta.gov.ua/106474/1/tes_Rassovitska_Stryuk.pdf (дата звернення 10.04.2020)
4. Розвиток інформаційної компетентності учнів на уроках інформатики з використанням хмарних технологій засобами Google Classroom. – URL: <http://teacherjournal.in.ua/rozrobky/rozvitok->

informatsijnoji-kompetentnosti-uch-niv-na-urokakh-informatiki-z-vikoristannyam-khmarnikh-tekhnologij-zasobami-google-classroom (дата звернення 10.04.2020)

5. *Шишкіна М. П.* Хмаро орієнтоване освітнє середовище навчального закладу: сучасний стан і перспективи розвитку досліджень / М. П. Шишкіна // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 5 (37). – С. 66-80. – URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/903/676> (дата звернення 10.04.2020)
6. *Яцько О. М.* Хмарні технології у навчанні інформатики майбутніх економістів / О. М. Яцько // Новітні комп'ютерні технології спецвипуск “Хмарні технології навчання”. – Т. XII (2014). – URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707509/1/%D0%AF%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення 10.04.2020)

УДК

*Меліхов Є. В.,
студент кафедри програмного забезпечення
автоматизованих систем*

*Міхайлуца О. М.,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри програмного забезпечення автоматизованих систем
Запорізького національного університету
(м. Запоріжжя, Україна)*

ФОРМУВАННЯ РОЗУМІННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПОСТІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗІ ШКІЛЬНОЇ ЛАВИ

Ні для кого не є таємницею, що останнім часом людство прогресує стрімкими темпами. За останні десять років кожна галузь досягла більшого розвитку, ніж за попередні п'ятдесят. В сьогоднішній для подальшого зростання необхідна не тільки сучасна техніка, а й високваліфіковані професіонали, які здатні пристосовуватися до швидкого прогресу. Це означає, що неможливо навчити людину чомусь один раз і на все життя. Для повноцінного існування йому необхідно постійно вдосконалюватися. Усвідомлення того, що таких людей готують вищі навчальні заклади, прийшло досить давно. А ось той факт, що його формування відбувається під час навчання на шкільній лаві, прийшло відносно недавно. У зв'язку з цим і почався етап глобальних реформ в середній освіті.

Ключовою реформою Міністерства освіти і науки є нова українська школа. Головною її метою є створення школи, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті [1]. У 2019 році на зміну процедури атестації шкіл, що мала виключно наглядово-контрольні функції, прийшов “Порядок проведення інституційного аудиту”, який має стати інструментом підтримки закладів [2]. На допомогу директорам шкіл Державною службою якості освіти розроблено “Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗЗСО” [3].

Компетенції визначаються у Рекомендаціях 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” [4], як набір знань, навичок та відношень, що стосуються ситуації. Основними

компетенціями є ті, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування. Еталонні рамки визначають вісім основних компетенцій: 1) спілкування рідною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; 4) навички роботи з цифровими носіями; 5) навчання заради здобуття знань; 6) соціальні та громадянські навички; 7) ініціативність та практичність; 8) обізнаність та самовираження у сфері культури. Усі основні компетенції вважаються однаково важливими, оскільки кожна з них допомагає успішному життю в суспільстві, що будується на знаннях. Багато компетенцій є близькими та пов'язаними: аспекти, які є основними в одній області, допомагають іншій. Загальні знання мов, освіченість, здібність до кількісного мислення та обізнаність у сфері інформаційних та комунікаційних технологій - це необхідна основа для навчання, а навчання заради здобуття знань включає всю навчальну діяльність. Еталонними рамками застосовується ряд пунктів: критичне мислення, творчість, ініціативність, вміння вирішувати проблеми, оцінка ризику, вміння приймати рішення та вміння конструктивно керувати емоціями. Усі вони важливі для всіх восьми основних компетенцій та допомагають під час вирішення глобальних проблем, з якими зустрічається освіта [4]. Найважливішим фактором визнання компетентнісного підходу стає перенесення акцентів від змісту до результатів, від знань до розвитку особистості. Формування загальнокультурних і професійних компетенцій не може здійснюватися за рахунок акумулювання знань і формування умінь. В рамках компетентнісного підходу воно повинно відбуватися в процесі різноманітної діяльності, що дозволяє сформувати і розвинути різного роду знання і здібності, а також вміння їх втілювати і діяти відповідно до них.

На даний час існує нестабільність в освітній сфері, що пов'язано зі знаходженням учнів та студентів на карантині. Одними з перших, хто залучився до роботи в умовах карантину були освітяни. Карантин запровадили в усіх закладах освіти незалежно від форми власності та сфери управління: дошкільної, загально-середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої, післядипломної освіти. Не зважаючи на те, що карантин змінив правила, всі вони швидко адаптувались до нових умов навчання та перешли на онлайн проведення занять. На початку року наш гарант наголосив, що цей рік буде проходити під гаслом “управління країною в смартфоні”, але вийшло так, що зараз навчальний процес відбувається за допомогою “навчання в смартфоні”.

Таким чином, ми розуміємо, що впровадження у шкільній освіті принципу “навчання протягом усього життя” допоможе майбутнім громадянам подолати життєві труднощі. Сьогоднішні фахівці повинні володіти необхідними знаннями, вміннями, навичками, розуміти сутність і значущість своєї професії, бути здатними до саморозвитку та самовдосконалення, володіти технологіями саморегуляції, бути стійкими до стресогенних факторів середовища. Реалії сьогодення наочно демонструють, як зручно, коли наші вчителі адаптуються до змін, як комфортно, коли вони легко переходять на нові освітні платформи та застосовують електронні освітні середовища, що є результатом інноваційно-безперервного самовдосконалення педагогічних кадрів на основі реалізації компетентнісного підходу і застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Література:

1. Нова українська школа. – URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

-
2. Наказ Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти 09.01.2019 № 17. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19>
 3. Посібник “Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти” № від 19.08.2019. – URL : <https://base.kristti.com.ua/?p=7776>
 4. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” від 18 грудня 2006 року. – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975

УДК

Мельник О. М.
кандидат педагогічних наук,
завідувач сектору
Інституту модернізації змісту освіти
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Неможливо уявити сучасне життя без використання інформаційно-комунікаційних технологій, що які стали звичним явищем у житті практично кожного. За даними міжнародного агентства “We are social”, на початок 2018 року 58% населення України користувалися інтернетом. Найчисельніші користувачі сучасних технологій сьогодні, а саме різноманітних соцмереж, інтернету тощо – це діти та підлітки, які знаходять там потрібну інформацію, грають в онлайн-ігри, слухають музику, дивляться фільми, спілкуються, знайомляться, знаходять нових друзів. За даними звіту ЮНІСЕФ, у 2017 кожен третій користувач Інтернету в світі – дитина до 18 років [0]. Однак останні події, пов’язані з карантинном, який запроваджено у зв’язку з поширенням гострої респіраторної інфекції, спричиненої коронавірусом COVID-2019, змусили всіх учнів одразу стати Інтернет-користувачами.

Психологи радять ставитися до інтернету, як до дошки оголошень. Зокрема перед тим, як розміщувати там будь-яку інформацію, необхідно подумати, чи хочете ви, щоб про це дізнався весь світ.

У 2018 році громадською організацією “Центр кращого Інтернету” у партнерстві з державною науковою установою “Інститут модернізації змісту освіти” та за підтримки організації “Counterpart International” було проведено дослідження з питань безпечного інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. В ході дослідження проаналізовано 288 сайтів закладів загальної середньої освіти з 24 регіонів України, 24 сторінки закладів у соціальних мережах, а також відповіді 292 працівників закладів освіти та 314 батьків учнів або осіб, які їх замінюють. Виявлено, що на 284 (98,61%) сайтах є порушення прав учнів і вчителів на захист персональних даних. Усі проаналізовані сайти закладів освіти містили у відкритому доступі різні комбінації персональних даних дітей, зокрема опубліковано:

- прізвище, ім’я, по батькові учнів опубліковано на 107 сайтах (37,15%);
- фото – на 239 (82,99%);
- фото та клас – на 42 (14,58%);
- фото, прізвище, ім’я та по батькові – на 66 (22,92%);

-
- фото, прізвище, ім'я, по батькові та клас – на 4 (1,39%);
 - прізвище, ім'я та клас – на 45 (15,63%);
 - прізвище, ім'я та дату народження – на 3 (1,04%);
 - прізвище, ім'я, по батькові дітей, зарахованих до 1 класу, – на 9 (3,13%);
 - прізвище, ім'я, по батькові, домашню адресу, дату народження дітей, зарахованих до 1 класу, – на 2 (0,7%);
 - прізвища дітей, зарахованих до 1 класу, – на 1 (0,35%);
 - групові фото учнів усіх класів – на 2 (0,69%);
 - списки учнів, переведених до наступних класів, із зазначенням їхніх прізвищ, імен та по батькові – на 3-х сайтах (1,04%) закладів освіти.

На 287 (99,65%) сайтах форму дозволу батьків або осіб, які їх замінюють, на фото- та відеозйомку дитини для батьків/осіб, які їх замінюють, не ідентифіковано. Серед опитаних працівників закладів освіти – 202 (69,18%) визнали, що не питають дозвілу на фото, відеозйомку учнів, 266 батьків та осіб, які їх замінюють (84,71% опитаних), заявили, що згоди закладам освіти на фото, відеозйомку їхньої дитини не надавали. На 282 сайтах (97, 92%) відсутні застереження щодо розголошення персональних даних та інформація про те, куди чи до кого можна звернутися для видалення персональних даних дитини [0, с. 39].

Виявлені порушення прав дитини на приватність та захист персональних даних спонукали учасників дослідження до розроблення методичних рекомендацій щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі), де зазначено, яку інформацію можна розміщувати, а яка потребує для цього дозволу одного з батьків дитини або особи, що її замінює [0].

Навчання онлайн-безпеки є актуальним питанням і для батьків та вчителів. Вони мають навчати дітей безпечній поведінці в інтернет-просторі, в тому числі на власному прикладі. Однак покоління учнів, народжених у цифрову епоху, залишають так звану “цифрову тінь” або “цифровий слід” ще задовго до того, як вони можуть дати свою власну згоду на це. Фотографії новонароджених дітей з'являються в соцмережах щохвилини. Але чи хочуть цього самі діти? Сайти вітчизняних закладів загальної середньої освіти також містять безліч фото їх учнів, однак не всі мають на це згоду батьків. Одне з правил безпеки в інтернеті, якому треба вчити учнів, - не розміщувати власні фото та фото родичів, а також не надсилати їх незнайомцям, оскільки цими фото можуть скористатися аферисти.

Дистанційна форма навчання, проведення відеоконференцій, онлайн-взаємодія вчителів з учнями та батьками, обмін інформацією тощо актуалізували питання онлайн-етикету. Сьогодні правила інформаційної безпеки в онлайн-середовищі є своєрідними правилами дорожнього руху в мережі Інтернет, від знання та дотримання яких іноді залежить життя інтернет-користувача. Саме тому дуже часто вчителі починають замислюватися над тим, чи варто викладати скріншоти онлайн-уроків з дітьми на сторінці сайту або ж на сторінці закладу освіти чи вчителя у соцмережах. Грунтовна відповідь на питання чи не порушують такі дії права дитини, була надана ГО “Центр кращого Інтернету”. Ось яке пояснення можна знайти на їх сайті:

“1. Центр кращого Інтернету не рекомендує це робити з огляду на повагу до права дитини на приватність. Зокрема, не зовсім зрозуміла мета розміщення таких фотографій освітнього процесу на сторінках закладів освіти в соціальних мережах чи на сторінці сайту закладу освіти для загального доступу. У всіх діях, пов'язаних зі створенням і функціонуванням сайту закладу освіти чи сторінки в соціальних медіа, інтереси дітей є першочерговими.

2. Зараз кожна людина у світі, зокрема діти, можуть переживати нові почуття та можуть бути особливо вразливими через зміну звичного для них середовища, постійне перебування в одному приміщенні та фізичну віддаленість від близьких та друзів. Аби убезпечити дітей від негативного впливу публікацій таких фотографій на їхній фізичний, психологічний стан та соціальний добробут, варто утримуватись від публікації приватної інформації про дитину: фото, імені, назви школи тощо.

3. Публікація фотографій дітей із зазначенням їхніх імен на сторінці закладу освіти в соціальних мережах чи на сайті можуть нанести шкоду зараз або в майбутньому і бути використані іншими людьми зі злочинною метою.

4. Нагадуємо, що, відповідно до статті 307 Цивільного кодексу України, фото та відео людини можуть бути зроблені лише за умови отримання її згоди. Якщо йдеться про зображення дитини, то має бути згода хоча б одного з батьків або осіб, які їх замінюють” [0].

Перед запровадженням у закладах загальної середньої освіти дистанційної форми навчання слід було нагадати учням існуючі правила безпеки в Інтернеті або розробити спільно з учнями та їхніми батьками правила безпечного інформаційно-освітнього середовища класу. Це допомогло б дітям визначитися, яка інформація є для них занадто приватною та особистою, а якою можна ділитися з іншими (і з ким саме).

Основні поради для створення безпечного інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти:

1. *Поводьтеся в мережі чемно, як і в реальному житті, та ніколи не ображайте інших.*

2. *Нікому і ніколи не повідомляйте персональні дані (адресу, номер телефону, школи тощо).*

3. *Установіть власні межі в мережі та поважайте межі інших.*

4. *Використовуйте складні паролі, не користуйтеся одним паролем для всіх аккаунтів.* Пароль не має містити особистих даних, зокрема прізвища, дати народження чи номера телефону). Паролі до важливих ресурсів (електронна пошта, сторінка в соціальній мережі) потрібно змінювати хоча один раз кожні 3 місяці. Для надійнішого захисту користуйтеся двохфакторною автентифікацією, де це можливо. Використовуйте спеціальні програми зберігання паролів (KeePass, Sticky Password, OneSafe, 1Password, Dashlane, LastPass тощо).

5. *Заходьте в свої аккаунти з чужих пристроїв через вкладку інкогніто (Shift+Ctrl+n).*

6. *Уважно ставтеся до повідомлень у соціальних мережах та в інших месенджерах. Не відкривайте підозрілі листи.* Якщо від друга у Фейсбук прийшло повідомлення з дивним посланням, краще його не відкривати, а відразу видалити, бо скоріше за все це вірус.

7. *Не заходьте на підозрілі сайти.* При відкритті сайту уважно перевіряйте протокол з'єднання. Надійний сайт має <https://> протокол. Сайти, які можуть викрадати дані, працюють використовуючи протокол з'єднання <http://>.

8. *Періодично робіть резервне копіювання важливої інформації.*

9. *Повідомляйте про нелегальний контент адміністратора сайту, батьків, педагогів.*

10. *У разі виявлення онлайн-правопорушення негайно зверніться до кіберполіції (<https://cyberpolice.gov.ua/contacts/>).*

Також не зайвим буде нагадати *правило 4Б* від Черних Олени, очільниці ГО “Центр кращого Інтернету”, а саме, що зміст, який ви створюєте в Інтернеті, або

той, що створюють інші (в тому числі й батьки, які щотижня викладають фотографії дитини на своїй сторінці в соціальній мережі), може бути доступний:

- 1) *будь-де*,
- 2) *будь-коли*,
- 3) *будь-кому*
- 4) і може бути використаний з *будь-якою метою* [0].

Для того, щоб навчати учнів безпечній поведінці в інтернеті, кожен учитель повинен сам знати онлайн-етикет. Такий курс онлайн-етикету розроблено компанією Google, яка пропонує короткі навчальні відео з подальшими тестовими завданнями (<https://digitaledu.org.ua/>). Проходження цього курсу допоможе вчителю навчити учнів правильно підбирати паролі, налаштовувати конфіденційність та безпеку, безпечно використовувати мобільні пристрої, розрізняти достовірні та сумнівні джерела інформації, уникнути соціальної інженерії в інтернеті та дбати про свою репутацію в мережі.

Отже, незважаючи на нові можливості, які відкриває Інтернет, збільшується й кількість ризиків. Інтернет-взаємодія може бути не тільки позитивною, але й небезпечною. Саме тому учнів слід навчати правил безпечного спілкування в інтернет-просторі та формувати в них навички максимально ефективного використання сучасних інформаційних технологій без нанесення шкоди іншим користувачам, тобто, готувати їх до подальшого життя в цифровому суспільстві.

Література:

1. Children in a Digital World. – URL: https://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2017_ENG_WEB.pdf
2. Черних О. О., Мельник О. М. Дотримання прав людини в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти / О. О. Черних, О. М. Мельник // Рідна школа. – 2019. – № 1. – С. 21-27.
3. Громко Г. Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі) / Г. Громко, О. Мельник, І. Сокол, О. Черних. – Київ : ВАІТЕ, 2020. – 20 с.
4. Урок онлайн: чи варто публікувати скрін з дітьми? – URL: <https://betterinternetcentre.org/?p=535>

*Миронова М. І.,
кандидат економічних наук,
вчитель економіки
Середньої загальноосвітньої школи № 90 міста Львова
(м. Львів, Україна)*

*Миронов Ю. Б.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Львівського торговельно-економічного університету
(м. Львів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні світ з великою швидкістю рухається шляхом науково-технічного прогресу, і вже нікого не здивує наявність в учня чи студента комп'ютера, смартфона або планшета з доступом до мережі Інтернет. І в освітній процес також проник науково-технічний прогрес. Сучасне навчальне заняття немислиме без застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), без поєднання традиційних засобів і методів навчання із засобами ІКТ. І у педагога з'являється могутній та ефективний технічний засіб – Інтернет-технології. Впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес відкриває нові можливості вирішення різноманітних педагогічних завдань. З поширенням цифрових технологій навчання приймає форми безперервного, індивідуально-орієнтованого, гнучкого і динамічного процесу.

Інтернет-технології, які швидко освоюються сучасними учнями шкіл та студентами закладів вищої освіти, дають їм впевненість у собі, створюють комфортні умови для самореалізації та творчості, підвищують мотивацію до навчання, збільшують коло спілкування, надають великий обсяг різноманітних освітніх ресурсів. Але і для педагога вони відкривають безліч можливостей: більш глибоко висвітлити теоретичне питання, що допомагає учасникам навчального процесу детальніше вникнути в процеси і явища, які не могли б бути вивчені без використання інтерактивних моделей; це і необмежені можливості для реалізації інклюзивної освіти тощо.

Теперішнє і майбутнє наших учнів та студентів – це інформаційне суспільство. Висловлення академіка Андрія Петровича Семенова “Навчити людину жити в інформаційному світі – найважливіше завдання сучасної школи” повинно стати визначальним у роботі кожного сучасного педагога. І зараз виходять на чільне місце системи дистанційного навчання. Ці системи досить давно відомі викладачам закладів вищої освіти. А ось школи відкрили для себе електронне (дистанційне) навчання недавно, у зв'язку з карантинном щодо пандемії коронавірусу, і були змушені освоювати його максимально швидко.

За допомогою дистанційних освітніх технологій можна не тільки перекласти на плечі комп'ютера ряд рутинних педагогічних дій, а й організувати по-справжньому якісне, індивідуальне, диференційоване навчання.

На сьогодні відомо щонайменше три потужні системи безоплатного дистанційного навчання: Moodle, Edmodo та Google Classroom.

Розглянемо детальніше систему Google Classroom (<https://classroom.google.com/>), яка набула широкого поширення завдяки її простоті та доступності учасникам навчального процесу. Наприкінці травня 2014 року компанія Google почала обмежене тестування своєї освітньої платформи “Classroom” (“Клас”), призначеної для класних (аудиторних) занять. За інформацією Google, за перших кілька місяців спробувати цей сервіс записалося більше 100 тис. осіб з 45 країн. Сьогодні будь-яка людина з аккаунтом “Google” може розпочати використовувати його. Дану систему навчання можна використовувати як на комп’ютері, так і на планшеті чи смартфоні.

При проектуванні онлайн-класу вчитель (викладач) дотримується таких принципів:

- науковості і посильних труднощів;
- доступності навчання;
- наочності;
- свідомості і творчої активності;
- розвиваючого і виховного характеру навчання;
- створення позитивного емоційного фону.

У класі можна використовувати (завантажувати) підручники, лекції, презентації за темами, а також відеоматеріали з YouTube.

У Google Classroom учителі (викладачі) можуть легко і швидко створювати та перевіряти завдання в електронній формі, а також вказувати терміни здачі. Завдання і роботи при цьому автоматично систематизуються у структуру папок і документів на Google Диску, зрозумілу і педагогам, і учням (студентам). За допомогою сервісу можна відразу побачити завдання, які викликали проблеми при виконанні.

На сторінці завдань видно, що задав вчитель (викладач), – учням (студентам) досить просто натиснути на завдання, щоб приступити до його виконання. Інформація про здані роботи оновлюється в режимі реального часу, і викладач може оперативіно перевірити всі роботи, поставити оцінки і додати свої коментарі.

Особливості системи “Google Classroom”:

- використання тільки інструментів Google (Google Диск, Google Документи, Google Форми і т.д.);
- в учасників освітнього процесу на Google Диск створюється загальна папка “Клас”;
- папка “Клас” доступна як для окремого учня (студента), так і для класу (групи) в цілому.

Перевагами системи “Google Classroom” є такі:

- функціонал: можливість публікувати теоретичний матеріал, завдання, виставляти оцінки в журналі, календар та ін.;
- організація спільної роботи;
- безкоштовність;
- підтримка української мови;
- бренд – Google всі знають і використовують;
- цим сервісом можна користуватися як персональному комп’ютері, так і на смартфоні та планшеті, у т.ч. за допомогою спеціальних мобільних додатків.

Виділимо і недоліки такого рішення:

- інтерфейс системи не є інтуїтивно зрозумілим;
- посилання (URL) на конкретний клас є занадто довгим і тому не дуже зручним.

Робота з такими системами дистанційного навчання як Google Classroom є надзвичайно важливою для учнів та студентів. Вона дозволяє:

- підвищити ефективність навчання та покращити якість знань;
- розвинути пізнавальну активність;
- збільшити інтерес до досліджуваного предмета;
- удосконалити навички роботи з комп'ютером;
- сформувати навички самостійного дослідження.

Отже, можна говорити про виникнення нового поняття – “комп'ютерні навчальні матеріали та Інтернет-сервіси”, яке об'єднує всі електронні засоби навчання, реалізовані за допомогою різноманітних програмних засобів. Для повсякденної практичної діяльності вчителя (викладача) найбільш значущими є такі можливості електронних засобів навчання:

- адаптація навчального матеріалу до конкретних умов навчання, потреб і здібностей учнів (студентів);
- тиражування та розміщення матеріалів у мережі Інтернет.

Мережеві ресурси створюються як для учня (студента), так і для педагога. Будь-який мережевий ресурс, який використовується у навчальному процесі, повинен бути гармонійно вбудований в організацію процесу навчальної діяльності.

Застосування дистанційних сервісів як інтерактивного методу навчання сприяє активному та продуктивному засвоєнню навчального матеріалу, активізує в учнів та студентів потребу здійснення дослідного виду діяльності. Як показують заняття, проведені під час карантину, інтерес учнів та студентів до таких технологій постійно зростає, що є доказом доцільності впровадження “Google Classroom” у навчальний процес школи чи закладу вищої освіти.

Література:

1. Газейкина А. И. Применение сервиса Google Classroom для организации домашней работы в школе / А. И. Газейкина, Н. В. Топорова, Д. А. Ударцева // Актуальные вопросы преподавания математики, информатики и информационных технологий. – 2019. – № 4. – С. 214-220.
2. Демешкевич В. Особливості використання сервісів Google в діяльності педагогічних працівників. Обласна науково-практична / В. Демешкевич // Інтернет-конференція “Шляхи ефективного впровадження освітніх технологій у навчальних закладах”. – Кіровоград, 2016. – URL: <http://konf.koippo.kr.ua/blogs/index.php/blog12/title-434>.
3. Чумак Л. О. Можливості сервісу Google Classroom для організації навчального процесу / Л. О. Чумак // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – 2018. – № 6 (247-248). – С. 65-70.

*Мохун С. В.,
кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри фізики та методики її навчання*

*Федчишин О. М.,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри фізики та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль, Україна)*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ АСТРОНОМІЧНИХ ПРОГРАМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність дослідження. Завдання дослідження екзопланет на даний час є одним з основних в астрономії. Завдання пошуку і дослідження позасонячних планет входить в перелік провідних дослідницьких тем в США, Європі та Середній Азії, найсучасніші космічні та наземні проекти з вивчення космосу містять в своїй програмі в якості однієї з основних цілей “спостереження екзопланет” [1].

Станом на 15 травня 2020 року [2], всього зареєстровано та підтверджено 4154 екзопланету в 3078 системах, у 667 з яких, є більше однієї планети.

У сучасному суспільстві головною метою освітнього процесу є підготовка учнів та студентів до самостійного життя в сучасному суспільстві, тому необхідно навчити їх вчитися, здобувати знання, ставити перед собою конкретні завдання та вирішувати їх.

Виклад основного матеріалу. Центральною фігурою процесу навчання є вчитель, викладач, лектор. Його знання, професійний талант, доброта і повага до тих, хто навчається, його поведінка і відношення до інших людей – все це в сумі і визначає успіх навчання та виховання підростаючого покоління [3].

Кожен викладач чи вчитель за період своєї педагогічної діяльності неодноразово зустрічався з фактом втрати інтересу учнів до навчання, з небажанням сприймати інформацію на уроці, а тим більше в позаурочний час (індивідуальні заняття, підготовка домашнього завдання, написання індивідуальних робіт). В зв'язку з цим виникла потреба у розробці нетрадиційних завдань, розв'язуючи які учні чи студенти відчували б себе дослідниками в певній галузі науки чи критиками в ній [4].

Одним з таких завдань, на нашу думку, є дослідження екзопланет, яке дасть змогу учням та студентам стати дослідниками зір та їхніх планетних систем. В результаті виконання цього дослідження вони дадуть відповідь на запитання: “Чи зможе людство теоретично проживати в даній системі?” Однак, все це вимагатиме від юних дослідників ґрунтовних знань в області фізики та астрономії, бажання дізнаватися щось нове та мріяти про зоряне майбутнє людства!

Наведемо приклад такого дослідження. Розглянемо планетну систему Kepler-186. Ця планетна система цікава тим, що екзопланета цієї системи Kepler-186f увійшла в історію як перша екзопланета розміром з Землю, яка знаходиться в зоні життя своєї зорі. Але тепер вчені мають підстави припускати, що Kepler-186f може бути схожа на Землю за ще одним важливим параметром – динамікою зміни нахилу осі обертання.

Знайдемо зону, придатну для життя, зорі Kepler-186. Потік випромінювання від зорі зменшується пропорційно квадрату відстані, тому чим далі від зорі перебуває якесь космічне тіло (планета, комета чи астероїд), тим менший потік випромінювання від зорі потрапляє на одиницю його поверхні, і відповідно, тим менше ця поверхня нагріватиметься поглинутим промінням. На певній відстані від зорі внаслідок поглинання потоку випромінювання температура на поверхні цього тіла становитиме близько

$T_K = 373,16 \text{ K}$ (температура кипіння води за земного атмосферного тиску). Ця відстань дає ближню межу, за якою вода може перебувати в рідкому стані. Із віддаленням космічного тіла від зорі, потік випромінювання, що потрапляє на його поверхню, зменшується й на певній відстані від зорі температура поверхні тіла становитиме $T_3 = 273,16 \text{ K}$ (температура замерзання води). Ця відстань дає зовнішню межу, до якої вода ще може існувати у рідкому стані на поверхні такого космічного тіла [5].

Для знаходження зони населеності нам потрібні офіційні дані деяких характеристик материнської зорі, які можна знайти на офіційному сайті NASA (<https://exoplanetarchive.ipac.caltech.edu/>) або скориставшись можливостями астропрограми Stellarium (рис. 1).

Kepler-186

Тип: планетна система
 ПС/Схил (J2000.0): 19h54m36.61s/+43°57'18.0"
 ПС/Схил (на дату): 19h55m16.94s/+44°00'38.0"
 ГК/Схил: 6h31m31.54s/+44°00'38.0"
 Аз/Вис: +306°25'39.2"/+27°41'47.3"
 Гал. довг./шир.: +78°31'11.4"/+8°10'14.6"
 Супергал. довг./шир.: +5°21'22.5"/+59°03'04.2"
 Екл. довг./шир. (J2000.0): +318°40'33.2"/+62°38'10.4"
 Екл. довг./шир. (на дату): +318°57'41.4"/+62°38'04.7"
 Відхилення екліптики (на дату): +23°26'11.6"
 Середній сидеричний час: 2h26m49.6s
 Видимий сидеричний час: 2h26m48.5s
 Сузір'я MAO: Cyg
 Відстань: 492.50 св.р.
 Металічність [Fe/H]: %2
 Маса: 0.478 $M_{\text{Сонце}}$
 Радіус: 0.47200 $R_{\text{Сонце}}$
 Ефективна температура: 3788 K

Екзопланета	b	c	d	e	f
Назва	—	—	—	—	—
Період (днів)	3.89	7.27	13.34	22.41	129.95
Маса ($M_{\text{Юп}}$)	—	—	—	—	—
Радіус ($R_{\text{Юп}}$)	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Велика піввісь (а.о.)	0.0400	0.0610	0.0910	0.1290	0.3560
Ексцентриситет	—	—	—	—	—
Нахил орбіти (°)	—	—	—	—	—
Кутова відстань (")	—	—	—	—	—
Рік відкриття	2014	2014	2014	2014	2014
Клас планети	—	—	—	—	M-Тепла Як Земля
Рівноважна температура (°C)	—	—	—	—	-91.15
ESI	—	—	—	—	0.58

Рис. 1. Планетна система Kepler-186 (Stellarium)

Світність зорі Kepler-186 знайдемо за формулою:

$$L = \sigma T^4 \cdot S = \sigma T^4 \cdot 4\pi R^2, \text{ де } \sigma = 5,67 \cdot 10^{-8} \frac{\text{Вт}}{\text{м}^2 \cdot \text{К}^4} \text{ – стала Стефана-Больцмана.}$$

З рис. 1 видно, що ефективна температура зорі 3788 K, а радіус зорі – $0,472 R_{\square}$ ($R_{\square} = 6,95 \cdot 10^8 \text{ м}$). Знайдемо світність зорі Kepler-186:

$$L = 5,67 \cdot 10^{-8} \frac{Bm}{M^2 \cdot K^4} \cdot (3788K)^4 \cdot 4 \cdot 3,14 \cdot (0,472 \cdot 6,95 \cdot 10^8 m)^2 = 0,158 \cdot 10^{26} Bm \cdot$$

Знайдемо межі зони, придатної для життя, зорі Kepler-186:

$$r_{\min} = \sqrt{\frac{L}{4\pi\sigma T_K^4}} = 0,2239 \text{ a.o.}, \quad r_{\max} = \sqrt{\frac{L}{4\pi\sigma T_3^4}} = 0,4178 \text{ a.o.}$$

Отже, за світності зорі Kepler-148 $L = 0,158 \cdot 10^{26} Bm = 0,0411L_{\odot}$ зона, придатна для життя, лежить в межах $(0,2239 - 0,4178) \text{ a.o.}$

Однак, ще слід врахувати багато факторів при розрахунку інтервалу зони населеності, зокрема, зробити “запас міцності”, зважаючи на те, що частина зоряної енергії відбивається та розсіюється атмосферою планети.

Перевірити отримані результати можна на спеціалізованому сайті [6] (рис. 2).

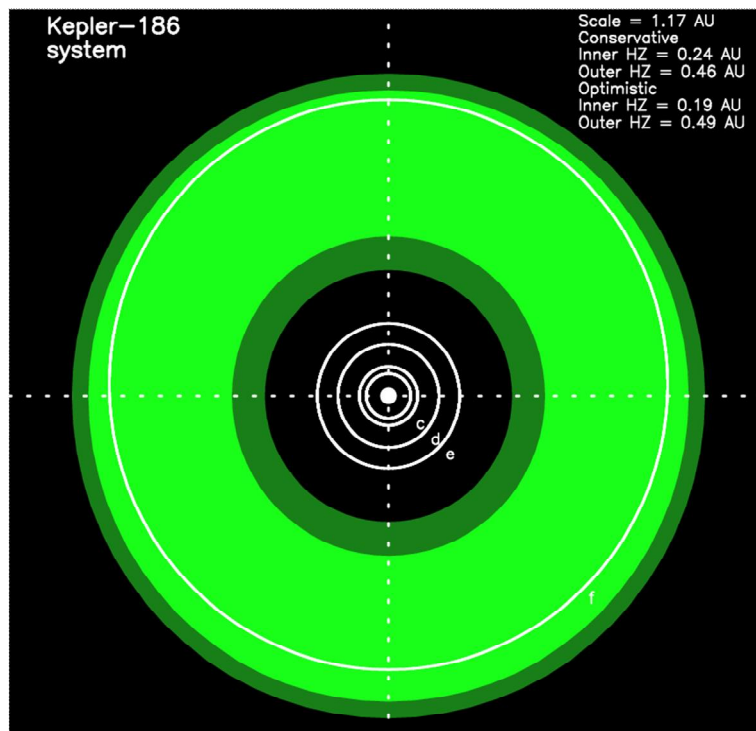

Рис. 2. Зона населеності зорі Kepler-62. [6]

Після проведених розрахунків спробуємо вказати планети, які знаходяться в зоні населеності системи зорі Kepler-186. З характеристик екзопланет (рис. 1) бачимо, що в зону населеності зорі Kepler-186 потрапляє лише екзопланета Kepler-186f (велика піввісь орбіти $a = 0,386 \text{ a.o.}$)

Звичайно, знаючи характеристики екзопланет та їх материнської зорі (наприклад, рис. 1), можна визначити багато інших фізичних та астрономічних даних. Наведений алгоритм дослідження екзопланет може бути використаний учнями, студентами та вчителями як дидактичний матеріал для творчих та індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Література:

1. Мохун С. В., Федчишин О. М. Формування дослідницької компетентності під час вивчення астрономії (дослідження екзопланет) / С. В. Мохун, О. М. Федчишин // Підготовка майбутніх

учителів фізики, хімії, біології, природничих наук в контексті вимог Нової української школи : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 14 травня 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 168-172 с.

2. Exoplanet exploration [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://exoplanets.nasa.gov/>.
3. Мохун С. В. Викладання фізики і педагогічна майстерність викладача / С. В. Мохун // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський, 2017. – Випуск 23: Теоретичні і практичні основи управління процесами компетентнісного становлення майбутнього учителя фізико-технологічного профілю. – С. 142-146.
4. Мохун С. В., Федчишин О. М. Перевірка історичних фактів та подій за допомогою сучасних технологій / С. В. Мохун, О. М. Федчишин // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 7-8 лист. 2019 р. – Тернопіль, 2019. – С. 169-172.
5. Мохун С. В., Федчишин О. М. Формування дослідницької компетентності під час вивчення астрономії (дослідження екзопланет) / С. В. Мохун, О. М. Федчишин // Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології, природничих наук в контексті вимог Нової української школи: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 14 травня 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 168-172 с.
6. Habitable Zone Gallery [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.hzgallery.org/>.

УДК

Ненько Ю. П.,
доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри іноземних мов
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(м. Черкаси, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

У контексті Болонського процесу відбувається поступове зміщення акцентів зі змісту освіти на його технології та результати. Освітні технології містять значний потенціал для підвищення ефективності освітнього процесу, підготовки компетентних і мобільних кадрів, здатних успішно функціонувати в різних соціально-професійних спільнотах. Отже, викладач закладу вищої освіти повинен бути обізнаним із теоретичними аспектами освітніх технологій та способами їхнього застосування в освітньому процесі.

Педагогічна технологія – це створена адекватно до потреб і можливостей особистості й суспільства теоретично обґрунтована навчально-виховна система соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, в наслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [2, с. 18].

Поняття “педагогічна технологія” містить не лише сукупність методів, засобів і способів навчання, а й педагогічну майстерність, творчий підхід до навчання та виховання учнів, створення ситуації для саморозвитку та успіху [1, с. 61].

В умовах процесу глобалізації та інноваційних змін велике значення в розвитку освіти набуває використання різноманітних інформаційних, інтелектуальних та інноваційних освітніх технологій задля підвищення якості й забезпечення доступності освіти на рівні європейських стандартів. Характерними ознаками сучасних освітніх технологій є концептуальність, системність, дидактична доцільність, інноваційність, оптимальність, відтворюваність і гарантованість результатів.

Застосування інноваційних методів в процесі навчання сприяє підвищенню інтересу здобувачів до освітнього процесу, розвиває їхні творчі здібності, спонукає мислити оригінально та знаходити нестандартні рішення, що, в цілому, підвищує подальшу конкурентоспроможність випускників на ринку праці [3].

Досить актуальними наразі є такі інноваційні методи навчання у вищій школі:

– комп’ютерні технології (передбачають вільний доступ кожного студента до ресурсів мережі Інтернет): електронні підручники, електронні лекції, комп’ютерні програми для діагностики знань, довідники та бази даних навчального призначення, предметно-орієнтовані середовища, навчально-методичні комплекси, комп’ютерні ілюстрації тощо);

– інтерактивне навчання (формує навички роботи в команді, розвиває терпимість до іншої точки зору, повагу до свободи слова та гідності, вдосконалює життєві та професійні навички): круглий стіл (дискусія, дебати); мозковий штурм (брейнстормінг, мозкова атака); ділові та рольові ігри; case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз); майстер-клас;

– проектна діяльність (забезпечує стимулювання інтересу здобувачів до певних проблем, передбачає володіння ними певною сукупністю знань та зумовлює розв’язання цих проблем через проектну діяльність; формує навички практичного застосування отриманих знань, розвиває критичне мислення): дослідні, творчі, ігрові, інформаційні, соціально значущі проекти тощо);

– тренінгових занять (спрямовані на набуття здобувачами професійних якостей, умінь та навичок через вплив на їхню особистісну сферу): групова дискусія, рольова гра, психогімнастика тощо);

– моделювання професійної діяльності в навчальному процесі (передбачає виявлення типових професійних завдань та проблем, розроблення на їх основі відповідних навчальних ситуаційних завдань, спільне обговорення пропонуваніх ситуацій і вибір оптимального рішення);

– використання здоров’язбережувальних технологій навчання (система, яка створює умови для збереження і зміцнення фізичного, духовного, емоційного, інтелектуального здоров’я студентської молоді): фізкультурно-спортивні заходи, технології забезпечення безпеки життєдіяльності та просвітницько-педагогічна діяльність.

Отже, сучасні педагогічні технології є поєднанням педагогічної науки, практики та передових досягнень науково-технічного прогресу й забезпечують системність, цілеспрямованість, ефективність та результативність освітньої діяльності у закладах вищої освіти.

Література:

1. Паламарчук В. Ф., Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку / В. Ф. Паламарчук, О. В. Барановська // Український педагогічний журнал. – № 3. – 2018. – С. 60-66.
2. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у непереривній освіті: монографія / С. О. Сисоєва, М. А. Алексюк, П. М. Воловик та ін. ; за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : Віпол, 2001. – 502 с.
3. Янкович О. Освітні технології сучасних навчальних закладів : навчально-методичний посібник / О. Янкович, Ю. Беднарек, А. Анджеєвська. – Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. – 212 с.

УДК

Овчарук О. В.,
кандидат педагогічних наук,
завідувач відділом компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПІДТРИМКА ОСВІТИ ДЛЯ ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА: ПІДХОДИ РАДИ ЄВРОПИ

Розбудова демократичного суспільства потребує від держави та системи освіти створення необхідних умов у навчальному та інформаційному просторі, що дозволити б не тільки вивчати основи демократії, а й застосовувати їх на практиці та в житті. Це стосується як освітян, так і учнів і їхніх батьків. Сьогодні вкрай актуальним є спілкування молоді та дітей у цифровому просторі. Одним з невід'ємних елементів процесу навчання є використання ІКТ та цифрових засобів навчання. Цифрове громадянство стало сьогодні новою ідентичністю сучасного громадянина.

Важливі кроки у цьому напрямі зробила Рада Європи, як міжнародна організація, що підтримує демократію, верховенство права та права людини на міжнародному європейському просторі та, зокрема, в освіті. Рада Європи визначає цифрове громадянство як здатність позитивно, критично та грамотно брати участь у цифровому середовищі, спираючись на навички ефективного спілкування та творення, практикувати форми соціальної участі, які поважають права та гідність людини завдяки відповідальному використанню технологій [1].

У 2019 р. Рада Європи оприлюднила Концептуальну модель цифрового громадянства, яка окреслила 10 основних галузей, що мають бути враховані освітянами для сприяння становлення цифрового громадянства: доступ та включення, навчання та творчість, ЗМІ та інформаційна грамотність, етика та емпатія, здоров'я та добробут, присутність та комунікації, активна участь, права та обов'язки, конфіденційність та безпека, поінформованість споживачів [2].

Останнім часом Рада Європи здійснює низку проектів та публікує посібники для вчителів, батьків та учнів, що пов'язані з цифровим громадянством та цифровою громадянською освітою. У 2020 р. було оприлюднено методичні матеріали для батьків "Прості кроки, щоб допомогти дитині стати цифровим громадянином" [3].

Рис. 1. Сфери цифрової активності громадян в мережі Інтернет.

Ці матеріали окреслюють основні показники того, що таке цифровий громадянин, а саме:

– цифрові громадяни знають, як розумно використовувати цифрові технології та як поводитись у мережі Інтернет. Вони знають, як захистити свої власні права та інформацію та уважні до прав людей, з якими вони спілкуються та взаємодіють з Інтернетом;

– цифрові громадяни знають, як ефективно співпрацювати в режимі офлайн і онлайн та позитивно сприяють онлайн діяльності, яка постійно формує цифрове середовище. Вони відкриті для інших культур та інших поглядів людей, спираючись на позитиви онлайн середовищ, у яких вони спілкуються, уникаючи недоліків;

– цифрові громадяни також усвідомлюють необхідність навчатися протягом усього життя, щоб не відставати від швидких змін, які цифрові технології вносять у світ.

Беручи участь у різних цифрових заходах, вчителі, школярі та їхні батьки повинні бути максимально обізнані у таких трьох основних питаннях: перебування в мережі Інтернет, благополуччя в мережі, права в Інтернеті (Рис.1). Саме тому, експерти Ради Європи надають поради за цими основними блоками:

Доступ та інклюзія. Досліджуйте цифровий світ зі своїми дітьми. Допоможіть їм обрати веб-сайти та інструменти, що відповідають їхньому віку та інтересам, обговоріть з ними свою онлайн діяльність, коли зможете. Обговоріть поняття рівності та способи, як ми можемо відкрити цифровий світ для всіх, незалежно від інвалідності, статі, раси, культури. Заохочуйте своїх дітей приходити до вас у будь-який час, коли вони відчують себе некомфортно у мережі Інтернет.

Навчання та креативність. Робіть веселі заняття та ходіть у цікаві місця з дітьми, щоб активізувати їх уяву. Використовуйте будь-яку можливість для заохочення їх творчості. Поговоріть зі своїми дітьми про те, що таке авторське право та важливість поваги до текстів, зображень та музики, які створюють інші люди. Організуйте діяльність на основі співпраці з родиною та друзями, щоб допомогти дітям усвідомити цінність справедливості та поваги до інших людей та їхніх ідей.

Медіа та інформаційна грамотність. Пошукуйте в мережі з дітьми та вкажіть способи, як ви можете відрізнити правдиву від неправдивої, справжньої від підробленої інформації. Запропонуйте дітям використовувати пошукову систему для пошуку інформації про вибрану вами тему. Порівняйте результати та обговорюйте

способи пошуку надійних джерел в Інтернеті. Знайдіть приклади (наприклад, оголошення), які показують, як формуються інформація та повідомлення, щоб впливати на наш спосіб мислення.

Етика та емпатія. Співчутливі люди зазвичай мають добре розвинені навички слухання та спостереження; грайте в ігри з дітьми. Нагадайте їм, що в Інтернеті вони повинні дотримуватися етичних цінностей та поглядів, які вони дізналися від вас. Використовуйте новини чи інформацію в Інтернеті, щоб відкрити з дітьми дискусію про співпереживання. Вказуючи, що кожна людина унікальна, і не кожен думає і почуває себе так, як ми, ви допоможете своїм дітям прийняти себе та інших, і що безліч точок зору можуть комфортно існувати поряд.

Здоров'я та добробут. Створіть сімейне середовище, де ваші діти відчують себе захищеними та допоможіть їм зрозуміти, що ми всі іноді помиляємось. Забезпечте здоровий баланс між дітьми в режимі офлайн і в режимі онлайн, дайте гарний приклад. Пам'ятайте, що стійкість будується на впевненості та самооцінці, визначає їх здатність повернутися назад після шкідливого або невтішного досвіду (наприклад, знуцання).

Цифрова присутність та комунікації. Обговоріть з дітьми інструменти, якими вони користуються для спілкування в Інтернеті, як їх можна використовувати етично та відповідально. Обговоріть, як кожна наша дія в Інтернеті залишає цифровий слід, який формує нашу інтернет-ідентичність; перш ніж публікувати що-небудь в Інтернеті, вони повинні запитати себе, чи показали б вони або сказали те саме в ситуації віч-на-віч. Проведіть пошук з дітьми за їх ім'ям. Обговоріть: як вони можуть зробити свою цифрову ідентичність та репутацію більш позитивною.

Активна участь. Проведіть відкриті дискусії з дітьми на теми, що становлять соціальний інтерес; це дасть їм практику висловлювати власні погляди та взяття до уваги поглядів інших. Заохочуйте своїх дітей брати участь у місцевих молодіжних громадах; це важливо для взаємодії віч-на-віч. Переконайтесь, що ваші діти розуміють, що реальної анонімності в Інтернеті не може бути. Усі наші дії фіксуються на серверах по всьому світу через нашу IP-адресу (адресу, яка дозволяє нам підключатися в Інтернеті).

Права та відповідальність. Важливо, щоб ми розуміли свої права та обов'язки як у фізичному, так і в онлайн-світі. Хоча ніхто не читає "Умови користування", час від часу корисно завантажувати їх із платформ соціальних медіа, якими користуються ваші діти, щоб побачити, чи можуть вони помітити спільні для всіх права та обов'язки користувачів. Якщо ваші діти вважають, що їхні права не дотримуються, покажіть їм 3 простих кроки, які вони повинні зробити: 1. ігноруйте образливий вміст, 2. блокувати відправника та 3. повідомити про інцидент постачальнику платформи.

Приватність та безпека. Встановіть фільтри, брандмауер та антивірусне програмне забезпечення на пристроях своїх дітей та покажіть, як це робити. Регулярно прибирайте історію навігації для зменшення відстеження та обмеження націлених оголошень. Покажіть дітям, які зберігати свою приватність та дані. Заохочуйте дітей використовувати псевдоніми та захищати свою ідентичність, навчіть їх використовувати "приватний браузер". Поясніть дітям, що паролі в Інтернеті – це те ж саме, що ключі від вашого будинку: якщо хтось їх має, то вони (навіть наш найкращий друг) вони можуть увійти у ваш приватний простір, коли вони захочуть.

Споживча обізнаність: Переконайтесь, що ваші діти розуміють, що права та обов'язки споживача є такі самі, як й в режимі офлайн, так і в мережі. Допоможіть своїм дітям перевірити надійність веб-сайтів, які вони використовують.

Література:

1. Council of Europe. (2019). Digital Citizenship and Digital Citizenship Education. [Online] Available: <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/digital-citizenship-and-digital-citizenship-education>. Дата звернення: Травень, 11, 2020.
2. Council of Europe. (2019). Digital Education. A Conceptual Model. [Електронний ресурс] Доступно: <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education/a-conceptual-model>. Дата звернення: Травень, 11, 2020.
3. Janice Richardson, Veronica Samara. Easy steps to help your child become a Digital Citizen. Using your experience as a citizen to guide your children on their path towards digital citizenship. Council of Europe, April 2020. 20 p.

УДК

Орехова В. В.,
аспірант кафедри теорії та практики початкової освіти
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”,
(м. Слов’янськ, Донецька область, Україна)

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТРАНСМЕДІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Концепція Нової української школи, зокрема мистецької галузі, вимагає підготовки фахівців нового покоління, здатного на високому професійному рівні здійснювати навчально-виховний процес, готового впроваджувати новітні освітні технології, творчо реалізовувати пріоритетні напрями реформування вищої школи. Трансмедійна технологія – це реальність сьогодення, яка є відповіддю на умови розвитку і дигіталізації сучасного світу. Одним із факторів успішного застосування трансмедійної технології в освітній мистецькій діяльності є володіння культурними формами взаємодії і співтворчості з метою передачі молодшому поколінню кращих прикладів культурного досвіду. Вивчення досягнень національної і світової культури сприятиме духовному розвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва, формуванню самосвідомості та створенню власних інтерпретаційних трансмедійних мистецьких проєктів. У зв’язку з цим вважаємо надзвичайно важливим застосування культурологічного підходу до формування трансмедійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, у мету якого є наповнювання трансмедійного мистецького продукту високим культурологічним змістом.

Культурологічний підхід у мистецькому професійному освітньому процесі широко представлений в дослідженнях Г. Балла, Є. Бондаревської, І. Зюзян, О. Красовської, Г. Тарасенко, О. Шевнюк, Н. Щоколової та ін. Науковці зауважують, що “культурологізація освіти стає однією з тих актуальних для педагогічної науки проблем, що можуть вирішуватися лише на засадах пошанування загальнолюдських цінностей, культурного плюралізму, діалогу культур, усвідомлення єдності духовного, природно-космічного, соціально-гуманітарного і культурологічних аспектів розвитку світу, людини, людства” [0]. І. Зюзян також відмічає зростаючу роль у формуванні “людини культури” і відмічає, що освіта “набуває нової культуроцентруючої якості” [0]. Науковець зауважує про зміну самої культурної реальності ХХІ століття і на

необхідності не тільки сприймати інформацію, яку нам надає культура, але й уміння працювати із нею (інформацією) [0, с. 565].

На думку С. Соломахи, мистецтво має глибокі пізнавальні можливості, а культура – це засвоєні цінності [0]. Культура людства і мистецтво, як художній прояв культури, є відображенням єдності істини, краси і добра. “Інтелектуальне начало пронизує мистецтво. Художня умовність – це гра розуму. Художнє пізнання є проміжним між логічною і чуттєвою конкретністю” [0]. Тобто через мистецтво відбувається власне усвідомлення духовних цінностей, що дозволяє спрямувати професійну освіту майбутніх фахівців у площину ціннісних орієнтацій. Ефективний особистісний розвиток і професійне становлення педагога здійснюється на основі концепції діалогу культур, що спрямовує напрям професійної орієнтації вчителя мистецьких дисциплін на життєво-творчий курс особистісно-орієнтованого спрямування комунікативно-художньої педагогіки у статусі відношення до мистецтва, як до об’єкту живого спілкування.

О. Красовська, аналізуючи різні позиції тлумачення культурологічного підходу, визначає його як сукупність методологічних прийомів для забезпечення аналізу певних сфер життя, орієнтир системоутворювальних культурологічних цінностей, цілей, установок, норм і моделей поведінки, “усвідомлену орієнтацію педагога-дослідника або педагога-практика на реалізацію у власній професійній діяльності сукупності взаємопов’язаних загальнолюдських, національних і особистісно-культурних цінностей, цілей, принципів, методів дослідницької або практичної педагогічної діяльності, що відповідає вимогам прийнятої гуманістичної освітньої парадигми” [0, с. 96].

Культурологічний підхід до формування трансмедійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва ґрунтується на індивідуальній креативності суб’єктів навчальної діяльності та на забезпеченні умов їхнього мистецького професійного розвитку. С. Машкіна зауважує, що “Метою професійної підготовки стає людина культури, змістом – культура, як середовище, а культуротворчість – як спосіб розвитку людини в культурі” [0].

Однією з ознак трансмедійності є доступність і можливість поширення трансмедійного продукту через різні медіаканали і медіаплатформи серед широкого кола учасників. Звичайно, керівник і учасники трансмедійного проекту несуть відповідальність не тільки за правдивість і якість освітнього матеріалу, а і за рівень культури, який висвітлюють і презентують в процесі творчості. Отже, у контексті культурологічного підходу прагнемо до формування висококультурної особистості, здатної до створення високоякісного трансмедійного освітнього мистецько-творчого продукту, як результату культурно-особистісного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва, творців культури в її безмежному просторі.

Таким чином, культурологічний підхід ми розглядаємо як єдність фундаментальних систематизованих спеціальних знань, що забезпечують оволодіння естетичною професійною культурою, навичками організації трансмедійної діяльності та бачення перспектив розвитку трансмедійної історії, яка втілює гармонію, красу і прагнення до постійного розвитку і вдосконалення. Трансмедійна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає високого рівня загальної культури в широкому розумінні цього слова, що включає в себе інтелектуальну культуру, культуру почуттів, культуру поведінки, культуру мови тощо. Оскільки епіцентром трансмедійного продукту є мистецька історія, що має розвиватись і продовжуватись у трансмедійному Всесвіті.

Література:

1. *Машкіна С. В.* Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності : монографія / С. В. Машкіна, Т. П. Усатенко, Т. О. Хомич, Т. О. Шахрай. – К. : ІПОД НАПН України, 2016. – 168 с.
2. *Зязюн І. А.* Культура в контексті політики та освіти / І. А. Зязюн // Мистецтво та освіта. – № 2. – 1998. – С. 2–6.
3. *Зязюн І. А.* Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. від ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с.
4. *Соломаха С. О.* Методологічні підходи до розвитку художньо-естетичного світогляду вчителів мистецьких дисциплін в системі післядипломної педагогічної освіти / С. О. Соломаха. – URL: http://lib.iitta.gov.ua/3546/1/%D0%9C%D0%B5%0%BB%D1%96%D0%BD_.pdf
5. *Красовська О. О.* Технології культурологічного підходу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти / О. О. Красовська // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, (III) 21, Issue: 43, 2015. – С. 25–29.

УДК

*Окара О. В.,
магістрантка
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
інструктор фізичного виховання, ДНЗ 132 м. Київ
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Відповідно до сучасних умов розвитку і вимог всіх сфер суспільства відбувається істотна модернізація змісту і структури педагогічної освіти. Актуалізація проблеми використання вихователями закладів дошкільної освіти інтерактивних технологій пояснюється декількома причинами:

1. Економічними – відповідь на вимоги ринку праці, адже інформаційне суспільство потребує не лише системного й систематичного пізнання, оновлення інформації особистістю, а й активного освоєння нових видів діяльності професіоналом упродовж його фахової життєтворчості;

2. Соціокультурними – конструювання соціокультурних відносин між вихователями та дітьми на основі врахування особистісних та культурологічних чинників;

3. Науковими – врахування нового типу раціональності для осмислення духовної та матеріальної діяльності, а також цінностей;

4. Освітніми – реалізація основних положень чинних програм розвитку дошкільників.

Об'єктом дослідження є готовність вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій.

Предмет дослідження – зміст, методи і форми формування готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій.

Визначена мета зумовила виконання таких завдань дослідження:

1. Дослідити генезу проблеми формування готовності вихователів до використання інтерактивних технологій у психолого-педагогічній літературі.

2. Теоретично обґрунтувати зміст і структуру готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій.

3. Визначити критерії та рівні сформованості готовності вихователів ЗДО до застосування інтерактивних технологій.

4. Визначити організаційно-педагогічні умови формування готовності вихователів до використання інтерактивних технологій.

5. Експериментально перевірити ефективність забезпечення організаційно-педагогічних умов у процесі реалізації програми щодо формування готовності вихователів до використання інтерактивних технологій.

Зміст теоретичної частини магістерського дослідження розкриває педагогічну значущість обраної проблеми. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дозволив установити:

1. Розв'язання проблеми готовності до застосування інтерактивних технологій має тісний зв'язок із проблемою формування готовності до професійної діяльності, адже в практичній діяльності вихователів інтерактивна взаємодія має особливе значення.

2. Дослідження поняття “готовність” має свою історію. Генеза проблеми “готовність” доцільно вивчати через такі етапи: латентний (середина XIX – початок XX ст.); інституційний (початок XX ст. – середина XX ст. та концептуотворювальний (друга половина XX ст. – початок XXI ст.).

3. Дотепер у педагогічному дискурсі не існує однозначного розуміння сутності поняття “готовність”. Проаналізувавши теоретико-методологічні джерела, обґрунтовано різні концепти поняття “готовність”.

4. Системні зв'язки та сутність таких понять: “готовність вихователя”, “інтерактивні технології”, “готовність вихователів до використання інтерактивних технологій”.

5. Вимоги до підготовки дітей старшого дошкільного віку описані в програмах розвитку дітей дошкільного віку, які опираються на Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО). У нормативних документах зазначено, що діяльність вихователя ЗДО повинна бути спрямованою на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої індивідуальні та психологічні особливості, та створення умов соціалізації її в навчальне середовище. Одним із шляхів виконання поставленого завдання є впровадження активних інноваційних технологій у навчально-виховний процес ЗДО. Тому в сучасних навчальних закладах вихователі використовують такі технології, як: ТВВЗ (теорія виконання винахідницьких завдань), технології розвитку творчої уяви та інтерактивні технології.

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти все більшого розмаху набуває процес упровадження інновацій в усі сфери життя закладів дошкільної освіти, незалежно від їх підпорядкування, типів і форм власності. Оновлюється зміст дошкільної освіти, розробляються нові програми, складається нова система взаємодії дошкільних закладів із зовнішнім освітнім середовищем.

Водночас дослідження проблеми формування готовності вихователів до використання інтерактивних технологій мають фрагментарний характер. Зокрема, не розроблено систему оволодіння методологією та технологією управлінської діяльності з метою ефективного впровадження інтерактивних технологій на робочому місці, концептуальні й технологічні положення розвитку змісту, процедури, критеріїв визначення рівнів готовності вихователя до роботи з інтерактивними технологіями. Розв'язання означеної проблеми, на нашу думку, вимагає створення нової програми підготовки фахівця у сфері дошкільної освіти до використання інтерактивних технологій в роботі з дітьми дошкільного віку у вигляді науково-методичної системи, спрямованої на врахування концептуальних та організаційно-методичних аспектів перепідготовки фахівців до нововведень.

Дослідження проблеми готовності вихователів закладів дошкільної освіти до використання інтерактивних технологій дозволяє сформулювати такі висновки.

Нами встановлено, що готовність до використання інтерактивних технологій у професійній діяльності – результат і складник підготовки вихователів до педагогічної діяльності загалом; інтегрована особистісна якість, що є базисною для інтерактивної компетентності й забезпечує ефективність вирішення завдань дошкільної освіти; інтерактивна компетентність вихователя закладів дошкільної освіти – це інтегрована особистісна якість, що виявляється у здатності й готовності створювати, моделювати та впроваджувати інтерактивні технології у реальний педагогічний процес з метою підвищення його ефективності (педагогічна взаємодія, здатність виявляти актуальні проблеми в навчанні та вихованні дітей, пошук і реалізація ефективних способів їх вирішення).

Під час дослідження встановлено:

1. Результати констатувального етапу експерименту дозволили дійти висновку, що вихователі не усвідомлюють зміст поняття “інтерактивні технології” та інколи використовують їх у професійній діяльності.

2. Проведення формульовального етапу експерименту дало можливість перевірити ефективність упровадження організаційно-педагогічних умов формування готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій.

3. Визначено, що готовність як ознака професійної компетентності є динамічним компонентом. Відтак встановлено три її рівні: високий (новаторський та конструктивний), достатній (репродуктивно-конструктивний та репродуктивний), недостатній (початковий). Обґрунтовано критерії їх визначення та показники відповідно до структури готовності: мотиваційно-цільовий (інноваційна спрямованість, інтереси, мотиви й переконання, що організують і спрямовують вольові зусилля на реалізацію знань щодо інноваційної професійної діяльності); когнітивний (професійно-теоретична поінформованість; фахово практична зорієнтованість та обізнаність); операційно-діяльнісний (уміння й навички створювати, застосовувати, перетворювати, поширювати та впроваджувати інтерактивні технології в практичну діяльність) і рефлексивно-оцінювальний (здатність до самоаналізу й самооцінки, прагнення до самовдосконалення).

4. Експериментальна апробація запропонованого науково-методичного семінару щодо формування готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій підтвердила її ефективність. Результати констатувального та контрольного етапів показали, що після проведення експериментального дослідження в експериментальній групі значно зросла кількість вихователів з вищим рівнем готовності, а в контрольній залишився майже без змін. Результативність впровадження

запропонованих організаційно-педагогічних умов формування готовності вихователів ЗДО до використання інтерактивних технологій підтверджено шляхом перевірки результатів за допомогою анкетування.

Література:

1. Закон України “Про дошкільну освіту” // Освіта. – 2000. – 20–27 лютого. – С. 3.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошк. вих. – 1999. – № 1. – С. 6–19.
3. *Скоробагата О. М.* Готовність до діяльності як психолого-педагогічна проблема. [Електронний ресурс] / О. М. Скоробагата. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2008-01/08somppp.pdf.
4. *Ищенко Л. В.* Використання інтерактивних методів навчання у фаховій підготовці майбутніх вихователів до організації мовленнєвого спілкування дошкільників [Електронний ресурс] / Л. В. Ищенко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Pedagogica/5_105244.doc.htm.

УДК

*Паздрій В. Я.,
кандидат економічних наук
доцент кафедри професійної та вищої освіти
Університету менеджменту освіти*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІКТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СИМУЛЯТОРІВ)

Розвиток інформаційного суспільства висуває кардинально нові вимоги до змісту й інструментарію освіти як на світовому рівні, так і у вітчизняному вимірі. У світовому освітньому просторі активно впроваджується культура використання автоматизованих систем у закладах освіти. Ця культура твориться й вивчається у контексті введення автоматизованих систем у навчальний процес. Освітня система має бути адаптованою до сприйняття нових технологій настільки, щоб не виникала проблема нераціонального інвестування ресурсів у застарілі програми, не здатні розкрити їхній потенціал повністю. Необхідні освітні стратегії, які дозволять країнам, що лише упроваджують інтерактивні технології в освітній процес, не лише йти за досвідом розвинених держав, а й виходити із власних потреб у прогресі освіти

У межах нашої держави прийняття Закону України “Про освіту” запустило механізми структурного реформування управління і методів здійснення діяльності закладів освіти. Це реформування стосується як кадрової політики закладу освіти, матеріально-технічного забезпечення, зв’язків із громадськістю, так і окремого питання інформатизації. Більш актуальним стало питання конкурентоспроможності освітнього закладу як показника якості наданих ним освітніх послуг.

Під конкурентоспроможністю в освітній сфері найчастіше розуміється здатність найбільшою мірою з погляду ціни, якості та асортименту задовольняти наявні та формувати майбутні потреби споживачів на конкретному ринку освітніх послуг за певний проміжок часу, забезпечуючи при цьому суспільну спрямованість і власний стійкий розвиток за рахунок конкурентних переваг [4]. Інтерактивні інформаційні

технології освіти відіграють роль об'єктів ринку, що безпосередньо впливають на інформатизацію закладів освіти різних рівнів і цим самим здатні підвищувати їхню конкурентоспроможність.

Саме поняття “інформаційна освітня система” може розглядатися у широкому й вузькому сенсі. У широкому розумінні це узгоджена сукупність навчальних матеріалів, засобів їх розробки, зберігання, передачі і доступу до них, призначена для цілей навчання і заснована на використанні сучасних інформаційних технологій [3, 91]. У вузькому під інформаційною системою в освіті розуміється педагогічна технологія, яка використовує спеціальні способи, програмні та технічні засоби (кіно-, відео-, аудіозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією [2].

Глобальний ринок освітніх послуг характеризується високою динамічністю стандартів та високою адаптованістю змісту теоретичних знань до завдань практичної трудової діяльності. Лише відповідність двом зазначеним вище критеріям робить державний чи приватний заклад освіти повністю конкурентоспроможним. Найефективніший шлях до цього – упровадження інформаційних освітніх систем, які, з одного боку, спрощують процес навчання технічно, з іншого – дозволяють максимально адаптувати його до особливостей тих, хто навчається, будь-яких темпів і графіку освітнього процесу. Тобто йдеться про певні стратегії системного упровадження інформаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності освітнього закладу як важливої умови стратегічного управління ним та його автономії.

Стратегічна інформатизація закладу освіти з метою підвищення його конкурентоспроможності повинна мати чіткий довгостроковий орієнтир, фронтально досить широкий, щоб реалізувати різні специфічні проекти залежно від завдань і можливостей, які виникають. Головними стають стратегічні наміри, що їх організація свідомо встановлює з певною невідповідністю щодо наявних ресурсів. Чим амбітніші ці наміри, тим кардинальнішими мають бути мобілізація сил, ресурсів, концентрація зусиль та особистих зобов'язань, що дасть інтелектуальну енергію для необхідних дій та появи бажання досягти накресленої мети – конкурентоспроможності закладу освіти.

Одним із важливих аспектів конкурентоспроможності освітнього закладу в умовах викликів сучасності є налагоджена система електронного й дистанційного навчання. Його можливо організувати на високому навчально-методичному рівні лише за умови повноцінної стратегічної інтеграції інформаційних технологій.

Поки що з цим виникають певні складнощі, оскільки має місце невідповідність директорів, різниця між “традиційною” та інноваційними моделями організації навчального процесу, несприйняття новаторства усталеною педагогічною ментальністю тощо. Однак все більша кількість управлінців-освітян усвідомлює, що застосування інформаційних новаторських технологій допомагає вдосконалювати економічну модель освітнього закладу в цілому.

Така модель функціонування закладу освіти базується на класичній моделі підприємства, але з адаптацією під умови існування закладу освіти. Елементами моделі є вхідні ресурси, власники й керівництво, процес надання послуг, продукт, клієнти, конкуренти. Використання сучасних інформаційних технологій спрощує процес надання освітніх послуг, мінімізуючи витрати часу, зусиль і фінансів закладу освіти; підвищує якість освітнього продукту; робить заклад освіти привабливішим для клієнтів та надає йому конкурентні переваги.

За прогнозами експертів, в умовах інформаційного суспільства освіта майбутнього буде умовно поділена на два види: “комп'ютерний” (дешевий) і

“людський” (дорогий), оскільки знання стрімко знецінюються, а соціальні зв’язки і можливість вчитися “face to face” будуть тільки дорожчати. У довгостроковому прогнозі обороти будуть набирати страхові форми освіти. Держава і великі компанії зможуть субсидіювати ставки по кредитах на навчання. Така форма освіти може спрацювати, оскільки корпорації потребують механізмів довгострокової лояльності студента в якого вони інвестували кошти. Тобто, зі сторони студента є гарантія отримати роботу, зі сторони компанії – повернення вкладеного капіталу [1].

У недалекому майбутньому інформаційні технології стануть найбільш доступними шляхами освіти й самоосвіти для тих, хто не буде достатньо платоспроможним для навчання “face to face”. І потенціалу таких технологій для цього цілком вистачить. Частково це довела апробація технологія навчання управління підприємством у бізнес-симуляторі ViAL+ під час Всеукраїнського бізнес-турніру “Стратегія фірми”. Протягом семи років проведення турніру тисячі українців пройшли безкоштовний курс із основ керівництва виробничою компанією та отримали відповідні сертифікати.

Для об’єктивної оцінки дієвості певної стратегії використання освітніх ІКТ може використовуватися ціла низка аналітичних інструментів освіти, зокрема PEST-аналіз, SWOT-аналіз, VRIO-аналіз. Це дозволить ідентифікувати і звернути увагу на сильні і слабкі сторони стратегії, зовнішні можливості і загрози, наявні / неаявні стратегічні ресурси для напрацювання тактичних і стратегічних кроків інформатизації.

Найважливішою перевагою стратегічної інформатизації автономного закладу освіти є те, учень чи студент отримує необхідні знання та одразу ж учиться використовувати їх на практиці. У результаті цього молода людина стає конкурентоспроможним носієм теоретичних і прикладних знань на тому освітньому рівні, на якому вона знаходиться. Що, у свою чергу, підвищує конкурентоспроможність закладу освіти як такого, що надає клієнту (тому, хто навчається) освітні послуги високого рівня.

Бізнес-симуляції дозволяють інтегрувати програму прикладної підготовки і під індивідуальні цілі навчання (завдяки функції комплексного автоматичного рейтингу), і під різні форми навчального процесу (індивідуальна чи командна участь; практика, бізнес-змагання, діагностика бізнес-компетентностей тощо). Графік проходження періодів симулятора цілком гнучкий, адаптований до будь-яких темпів навчального процесу.

Навчання за допомогою інформаційних освітніх систем використовується не лише у процесі набуття фаху, а й для подальшого підвищення професійного рівня уже працюючих фахівців. Тож, інтегруючи такі технології у власну практику, заклад освіти підвищує свою конкурентоспроможність за рахунок відповідності рівня підготовки студентів критеріям роботодавців..

Використання інтерактивних інформаційних технологій в освіті визначається змістом навчальної програми та вимогами ринку праці в певній галузі, а також рівнем розвитку прикладних компетентностей, потребами всіх суб’єктів освітнього процесу. Лише за цієї умови впровадження інформаційних систем як інструменту підвищення конкурентоспроможності закладу освіти буде максимально ефективним.

Література:

1. Засанська С. В. Сучасні тенденції впровадження й фінансування електронного навчання / С. В. Засанська // Ефективна економіка. – 2002. – № 9. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_9_54

-
2. *Кінаш І. А.* Інформаційні технології в економічній освіті [Електронний ресурс] / І. А. Кінаш. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_10_12.
 3. *Пархуць Л.* Інформаційні системи в освіті: автоматизовані навчальні системи [Текст] / Л. Пархуць, С. Ясинська // Гармонізація суспільства – новітній напрямок розвитку держави : Всеукр. наук. конф. аспірантів та молодих вчених, 25 березня 2014 р. : матер. конф. – Одеса, ОНЕУ. – С. 90-94.
 4. *Прус Л.* Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю вищих навчальних закладів / Л. Прус // Вісник Тернопільського держ. екон. ун-ту. – 2006. – № 2. – С. 114–123.

УДК

*Рибченко Кесер Т. М.,
учитель української мови та літератури
Міжнародного українського ліцею ім. Т. Г. Шевченка
(м. Стамбул, Туреччина)*

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Сучасна школа вимагає від учителя високого рівня підготовки та комунікативної компетентності. Саме вчитель української мови та літератури забезпечує розвиток інтелекту в школярів, сприяє виробленню й удосконаленню понятійного апарату, формує національну свідомість. Учитель повинен володіти новітніми технологіями навчання, уникати авторитарної педагогіки та забезпечувати розвиток освіти на основі нових прогресивних концепцій. Основним підходом до організації системи навчання в сучасній школі залишається класно-урочна система, за якої провідною формою організації навчальної роботи є урок. Але, незважаючи на широке визнання у світі, класно-урочна система має багато недоліків. Адже зацікавити традиційним уроком сучасного школяра до вивчення наукового матеріалу стало дедалі складніше. Тому, якщо вчитель не буде йти в ногу з новітніми технологіями, навчання не буде цікавим для учнів, а отже, не буде ефективним.

Водночас слід зазначити, що навчання – це не просто засвоєння нового навчального матеріалу з того чи іншого предмета, це підготовка молодої людини до життя. Тому сучасна освіта вимагає від учителя відмовитися від таких методів навчання як переказування абстрактної, “готової” інформації, відірваної від їхнього життя і суспільного досвіду, а перейти до активізації навчальних можливостей учня.

Учителю української мови та літератури належить особлива роль у вихованні школярів. Адже усвідомлення багатства української мови, своєрідності її звукової та інтонаційної системи, словотворчих властивостей, особливостей граматичної будови, художньо-зображувальних засобів розкриває учням духовне багатство народу, сприяє вихованню патріотизму, національної самосвідомості та гідності. Навчання рідної мови має бути організоване таким чином, щоб допомогти дітям усвідомити свою спільність “з тими, що жили задовго до нас і житимуть після нас, і з тими, що живуть далеко від нас, в інших краях”, “бути своїми для своїх”, як зазначає К. Д. Ушинський [3, с. 271].

Тому, на нашу думку, саме інтерактивні технології є пріоритетними при вивченні української мови та літератури й визнані вчителями й науковцями як дієвий засіб впровадження інноваційних освітніх технологій. Розробку елементів інтерактивного

навчання ми можемо знайти в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70-80-х рр. (Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової та інших), теорії розвивального навчання. Однак у радянські часи, в умовах нав'язування комбінованого уроку, творчість окремих педагогів була скоріше винятком ніж правилом. Наприкінці ХХ ст. інтерактивні технології набули поширення в теорії та практиці американської школи, де їх використовували при викладанні різноманітних предметів.

Слово “інтерактив” прийшло до нас з англійської від слова “inter” – взаємний і “act” – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [1, с. 9]. Суть інтерактивного навчання полягає у співнавчанні, взаємонавчанні (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень, і учитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють.

Нагромаджений досвід в Україні та за її межами свідчить про те, що інтерактивні методи сприяють оптимізації та інтенсифікації навчального процесу. Вони дають можливість учням:

- розвинути діалогічне мовлення, спрямоване на взаєморозуміння, взаємодію;
- навчитись формулювати й правильно висловлювати власну думку, доводити свою точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитись правильно вирішувати проблеми, важливі для кожного з учасників навчального процесу;
- активізувати заняття, підвищуючи емоційне навантаження;
- зробити засвоєння знань більш доступним;
- навчитись слухати інших, поважаючи альтернативну думку;
- набути навичок прийняття конструктивних рішень;
- підвищити інтерес до навчальних занять і до проблем, які моделюються й розігруються;
- розвинути інноваційне, аналітичне, правове та психологічне мислення;
- вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, знаходити компроміси, прагнути до діалогу;
- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Для вирішення навчальних завдань ми використовували такі інтерактивні форми: проведення відео конференцій; “круглих столів”; “мозковий штурм”; дебати; фокус-групи; ділові і рольові ігри; case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій); навчальні групові дискусії; тренінги, використання кейс-технологій.

Таким чином у систему освіти необхідно поступово впроваджувати замість відтворювальної системи навчання творчу (креативну), для чого слід активно використовувати сучасні прогресивні (“високі”) педагогічні технології, здатні забезпечити самореалізацію кожного учня.

Література:

1. *Пометун О. І., Пироженко Л. В.* Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
2. *Пометун О. І.* Інтерактивні технології: теорія та методика / О. І. Пометун, Н. С. Побірченко, Г. І. Коберник, О. А. Комар, Т. А. Торчинська. – Умань-Київ, 2008. – 94 с.
3. *Ушинський К. Д.* Людина як предмет виховання, спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Твори. В 6-ти томах. – К. : Рад. школа, 1954. – Т. 4. – 518 с.

УДК

Садовий М. І.,
доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри природничих наук та методик їхнього навчання,
завідувач кафедри теорії та методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності

Трифонов О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
(м. Кропивницький, Україна)

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ

Україна ще з кінця ХХ ст. розвивається в умовах інформатизації суспільства. Підтвердженням цього, зокрема є Концепція Національної програми інформатизації [1], що була прийнята ще 1998 р. та періодично зазнавала змін та доповнень. У другому десятилітті ХХІ ст. в Україні інтенсивно почалася епоха цифровізації [2].

Освіта як визначальний фактор розвитку суспільства не може стояти осторонь цих процесів. Проведені нами дослідження щодо методики навчання фізики та технічних дисциплін [4] показали широке запровадження в освітній процес закладів вищої освіти (ЗВО) інформаційно-цифрових технологій (ІЦТ) [5].

Проблемі впровадження в процес навчання ІЦТ приділяли увагу В. Ю. Биков, Ю. П. Бендес, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, О. С. Мартинюк, Ю. С. Рамський, О. В. Резіна, С. О. Семеріков, В. П. Сергієнко, Д. В. Соменко, О. М. Спирін, І. О. Теплицький, М. В. Хомутенко та багато інших вчених.

Виходячи з актуальності проблеми ми вважаємо за доцільне перевірити ефективність використання ІЦТ в освітньому процесі, зокрема фізики і технічних дисциплін у педагогічному ЗВО.

Для проведення відповідного педагогічного експерименту ми скористалися дослідженнями С. О. Сисоєвої та Т. Є. Кристопчк [3, с. 138], які пропонують здійснювати аналіз ефективності застосування ІЦТ в освітньому процесі за формулою:

$$E_{\text{ІЦТ}} = \frac{c_{\text{е}} - c_{\text{к}}}{c_{\text{к}}}$$

де $E_{\text{ІТТ}}$ – ефективність застосування ІТТ, C_e – сума оцінок, одержаних експериментальною групою (ЕГ) за результатами навчання з використанням ІТТ; C_k – сума оцінок, одержаних контрольною групою (КГ).

Ще одним показником, що пропонують використовувати дослідники [3, с. 139] є коефіцієнт оцінки (рівня знань) K_0 :

$$K_0 = \frac{K_{\text{ІТТ}}}{K_{\text{трад}}},$$

де $K_{\text{ІТТ}}$ – оцінка групи, одержана з використанням ІТТ навчання, $K_{\text{трад}}$ – оцінка групи, одержана під час традиційної технології навчання.

Ефективність використання в освітньому процесі ІТТ підтверджується значенням $K_0 > 1$.

Проведені нами тематичні зрізи знань (рис. 1 та рис. 2) з фізики та технічних дисциплін серед студентів фізико-математичного факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка дали змогу визначити ефективність впровадження ІТТ в освітній процес.

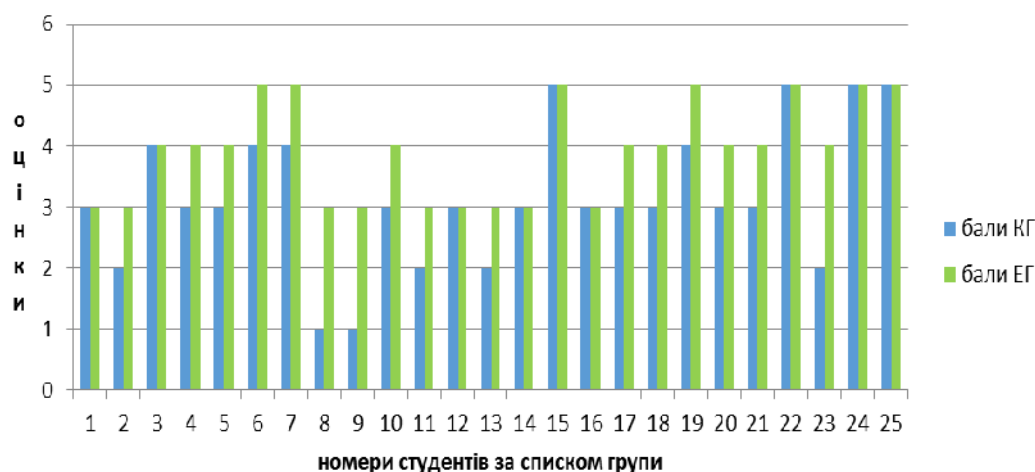

Рис. 1. Результати тематичних зрізів знань з фізики та технічних дисциплін

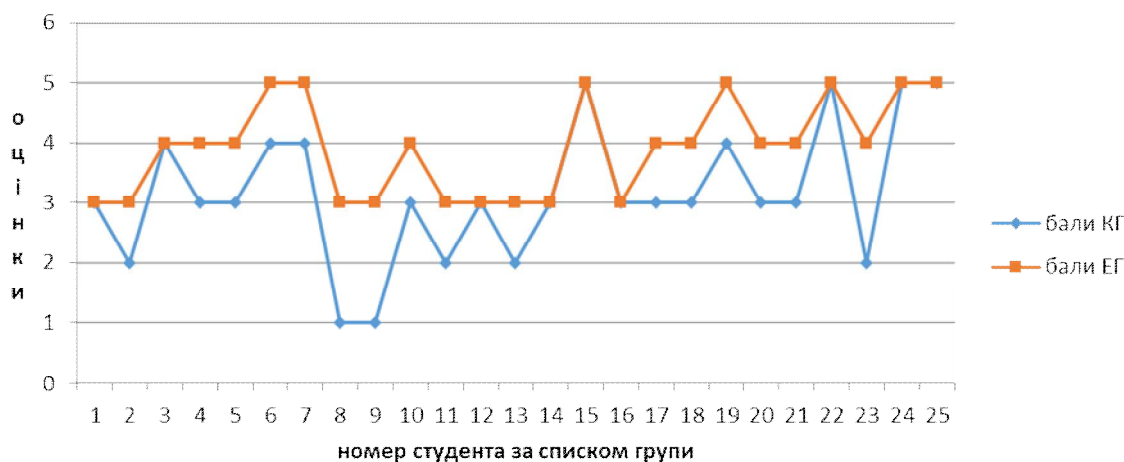

Рис. 2. Результати опанування студентами знань з фізики та технічних дисциплін

У проведеному нами дослідженні ефективність застосування ІЦТ становить $E_{\text{ІЦТ}} = 0,240506$ або 24 %, а $K_0 = 1,240506$, що підтверджує необхідність подальшого впровадження ІЦТ в освітній процес та розробку відповідних методик навчання.

Література:

1. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації”. 1998. – URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.05.2020).
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки / розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 22.05.2020).
3. Сисоева С. О., Кристопчк Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень. Підручник / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчк. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 360 с.
4. Трифонова О. М. Методична система розвитку інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців комп’ютерних технологій у навчанні фізики і технічних дисциплін у закладах вищої освіти : монографія / О. М. Трифонова. – Кропивницький : ПП “Ексклюзив-Систем”, 2019. – 508 с.
5. Sadovyi Mykola. Digitization of the experiment in natural sciences as a means of information and digital competence formation of specialists in professional education / Mykola Sadovyi // Modern Technologies in the Education System : monograph. – Katowice : Katowice School of Technology, 2019. – P. 203-210.

УДК

Соколова Ю. І.,
*аспірант кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”
(м. Слов’янськ, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні дистанційне навчання є одним із засобів підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Активне впровадження новітніх технологій, осмислення дистанційних засобів навчання, як нових форм і методів навчання, експериментальна апробація нових дистанційних освітніх технологій сприяють розвитку творчої особистості студентів.

Основою підготовки майбутніх вчителів початкової школи є впровадження у навчальний процес засобів, що сприяють прояву ініціативи та творчих здібностей в організації та проведенні уроків із застосуванням засобів дистанційного навчання, формують уміння створювати власні дистанційні навчальні засоби у різноманітних онлайн-сервісах, постійне їх удосконалення та опанування нових програм з метою переходу на вищий рівень педагогічної майстерності.

Використання дистанційних технологій в майбутній професійній діяльності вчителя початкових класів реалізується за допомогою передбачених в освітній програмі дисциплін фундаментального циклу “Сучасні інформаційні технології навчання”, “Основи інформатики з елементами програмування”, “Інформаційна культура студента” та дисциплін фахового циклу “Методика навчання інформатики”,

“Мультимедійні технології у мистецькій освіті”, спрямованих на освоєння новітніх інформаційних технологій.

Через неперервний розвиток та модернізацію системи освіти підвищуються й вимоги до професійної компетентності вчителя і викладача. Наразі основним пріоритетом Європейського Союзу є створення нових критеріїв для вчителя, який обов'язково має володіти інноваційними технологіями, бути інтелектуально вихованим та перебуває у постійному процесі розвитку гуманістичного та альтернативного мислення.

З огляду на досвід впровадження дистанційних технологій у навчання країн-лідерів, можна стверджувати, що засоби дистанційного навчання стали невід'ємною частиною здобуття освіти. Це зумовлено рядом переваг, які мають дистанційні технології, серед них спрямування навчання на формування творчої особистості, яка вміє користуватися набутими знаннями і вміннями, працювати з інформаційними ресурсами для подальшої успішної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, власне – для інноваційного розвитку суспільства.

Слід зазначити, що в умовах оновлення освіти необхідним є вдосконалення підготовки сучасного вчителя на основі компетентнісного підходу. Аналіз теоретичних засад формування професійної компетентності в майбутніх учителів початкової школи у педагогічній теорії і практиці засвідчив, що компетентнісний підхід нині вважається ключовою інноваційною ідеєю освіти і розглядається як спроба привести систему освіти у відповідність до потреб ринку праці [0]. Окрім того компетентнісний підхід забезпечує творчу самореалізацію особистості вчителя у професійній діяльності, так як одним з показників професійної придатності є не тільки знання, засвоєні вміння навчання і виховання, а й професійно-особистісний розвиток, творчий підхід до педагогічної діяльності.

Однією зі складових компетентнісного підходу є творча компетентність, в основі якої лежить формування креативного мислення, володіння новітніми комп'ютерними інноваційними технологіями та вміння їх використовувати у якості нових засобів і методів навчання. Тому вважаємо доцільним розглянути поняття творчої компетентності вчителя. З С. Яланська вважає, що творча компетентність – є вищим рівнем розвитку професійної компетентності, коли професійна діяльність здійснюється особистістю на творчій основі стабільно і неперервно [0, с. 61]. О. Тутолмін розглядає це поняття як професійну характеристику вчителя, що забезпечує ефективність його педагогічної діяльності та є фактором становлення професіоналізму майбутнього вчителя, його продуктивності, особистісної самореалізації, умовою компетентної підтримки творчого розвитку учнів [0]. Схожу думку висловила О. Волобуєва [0], яка визначає творчу компетентність викладача ВНЗ, як інтегровану професійно-особистісну характеристику особистості педагога, що забезпечує ефективність його діяльності в умовах ВНЗ.

Отже, узагальнюючи вищезазначені поняття, ми вважаємо, що творча компетентність вчителя початкових класів – це сукупність професійно-особистісних характеристик педагога, необхідних для виконання ним професійних функцій в умовах початкової школи, творчого, нестандартного формулювання і розв'язування педагогічних завдань. Тому сучасний вчитель початкових класів повинен володіти такими професійно-значущими якостями, як: креативність, ерудиція, творча мотивація, активність, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, цілеспрямованість, аналітичність, прогностичність, педагогічна умілість і т.д.

Для підготовки майбутнього вчителя початкових класів до творчої діяльності слід наповнити навчальний процес різноманітними прийомами і формами роботи: лекції, семінари, практичні та лабораторні роботи; самостійна робота; педагогічні конкурси та олімпіади; спецкурси; виробничі педагогічні практики.

В умовах інформатизації суспільства вищезазначені прийоми та методи формування творчої компетентності доцільно буде удосконалити сучасними технологіями, а саме засобами дистанційного навчання. Так аудиторну роботу можна розбавити інфографікою, презентаціями, інтерактивними плакатами, що в свою чергу мотивуватимуть студентів до створення власної навчальної продукції за допомогою дистанційних технологій. До самостійної роботи слід додати завдання на створення інформаційно-комунікаційних технологій та освоєння відповідних сервісів, що сприятиме розширенню інформаційно-знаннєвого простору студентів та набуттю необхідних знань та умінь у творчій діяльності. Педагогічні конкурси, що внесуть у навчання дух суперництва та конкурентоспроможності, цікаво та зручно проводити за допомогою дистанційних технологій, це може бути оформлений відповідним чином пост у соц.-мережі, або ж розгорнута тема у дистанційному курсі дисципліни, що вивчається. Для більш глобальної роботи над удосконаленням формування творчої компетентності ефективним буде введення спецкурсу, де основна робота проводитиметься у режимі он-лайн, тобто у створеному по навчальній програмі дистанційному курсі. Елементи дистанційного навчання також можна і треба впровадити у педагогічну практику, так студент зможе випробувати власну інформаційно-комунікаційну продукцію у педагогічному процесі під наглядом досвідченого педагога, відчути переваги таких засобів навчання та проаналізувати свої помилки у створенні та використанні останніх.

Література:

1. *Рувинский Л. И.* Теория самовоспитания / Л. И. Рувинский. – Москва, 1973. – 263 с.
2. *Яланська С. П.* Психологія творчості : [навчальний посібник] / С. П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 180 с.
3. *Тутолмин А. В.* Становление и развитие творческой компетентности будущего учителя (на основе системного подхода) : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / А. В. Тутолмин. – Чебоксары, 2009. – 42 с.
4. *Волобуєва О. Ф.* Творча компетентність викладача вищої школи: психологічний аспект. / О. Ф. Волобуєва // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Вип. 4. – URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_4/11vofspa.pdf (Дата звернення: 15.05.2020).

*Старостенко К. І.,
викладач кафедри мовної підготовки
Запорізького державного медичного університету
(м. Запоріжжя, Україна)*

ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ І ПРИНЦИП КОМУНІКАТИВНОСТІ ПРИ СТВОРЕННІ НОВОГО ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ І КУРСУ

Проблема створення підручника з української мови як іноземної для майбутніх фахівців медичних спеціальностей є актуальною, оскільки у вищих навчальних закладах використовуються підручники, навчальний зміст яких не відповідає вимогам суспільства та педагогічної науки, суперечить сучасним уявленням про навчання мові.

Відомо, що багато вузів створюють свої підручники відповідно до вимог сучасного рівня інтерактивної освіти і відповідно своїм програмам навчальних дисциплін. Слід зазначити, що у зв'язку з переходом усіх вищих навчальних закладів на викладання українською мовою, таких підручників дійсно не вистачає. Створення нових підручників передбачає глибоку аналітико-логічну роботу над змістовним наповненням матеріала, структуруванням його як системи.

На кафедрі мовної підготовки Запорізького державного медичного університету за останні роки створено близько тридцяти нових підручників, навчальних посібників, збірників завдань, навчальних комплексів з української мови для іноземних студентів I-III курсів. Авторським колективом (К. І. Гейченко, О. В. Гриценко, Л. В. Даниленко, Т. Г. Якутіна) створено практикум для іноземних студентів I курсу вищих навчальних медичних закладів. Мета практикума – формування в інокомунікантів знань мови за фахом, навичок та вмінь спілкування у навчально-професійній сфері.

Професійний аспект у викладанні української мови як іноземної завжди займав провідне місце у навчальних програмах немовних вузів, реалізуючи професійно-орієнтовану мовну компетенцію. Професійна спрямованість підвищує мотивацію вивчення цієї мови та якість підготовки спеціалістів.

Також одним з головних завдань при навчанні іноземних студентів українській мові є формування комунікативної компетентності. Вона формується засобами мови, яку вивчають у процесі мовленнєвої діяльності відповідно до цілей і ситуацій спілкування в межах учбово-професійної й соціально-культурної сфер діяльності. Принцип комунікативності в навчанні українській мові як іноземної у вищих навчальних закладах є пріоритетним. Цього принципу дотримувався авторський колектив, створюючи новий підручник.

Таким підручником став практикум для студентів першого курсу, який складається з двох частин: 1 частина – “Українська мова як іноземна. Перші кроки у професію”, 2 частина – “Українська мова як іноземна. Професійна мова”. 1 частина практикума складається з 7 циклів, кожний з яких поділяється на уроки. Запропонований матеріал цих уроків спрямований на формування та розвиток комунікативних умінь, знань з граматики, розширення професійного лексичного запасу студентів. Теоретичні пояснення до вивчення мовних норм стислі, доступні для сприйняття та підкріплені відповідною лексикою. Вони сприяють швидкому орієнтуванню іноземців у граматичній площині української мови.

Вивчення іноземної мови є комплексним процесом, який вимагає від студента наявності різних видів та рівнів знань. Тому у практикумі запропоновані завдання різного рівня складності, і викладач має змогу реалізовувати індивідуальний підхід до студентів з урахуванням їхніх здібностей.

У практикумі тексти для читання дібрано з навчальної літератури за фахом і частково адаптовано відповідно до стану навчання. Цей підручник має розроблену систему завдань, які формують мовленнєві навички та вміння у сфері навчально-професійного спілкування.

Друга частина практикума “Професійна мова” є логічним продовженням 1 частини “Перші кроки у професію”, складається з 10 циклів, уроків і тем. Матеріали цього посібника охоплюють різні аспекти мовної комунікації, вони тематично і фахово зорієнтовані. Десять циклів містять актуальні матеріали відповідно до спеціальностей студентів медичного університету, велику кількість схем, малюнків, ілюстрацій.

У практикумі використано тексти, пов’язані з головними темами, які студенти вивчають з біології та анатомії. До кожного тексту надані як передтекстові, так й після текстові завдання. У передтекстових завданнях найбільш частими є вправи на словотворення, дієслівне керування, синонімію і антонімію, пряме й переносне значення слів, конструювання та трансформацію речень.

У післятекстових завданнях контролюється рівень розуміння наукових текстів за фахом. Вправи формують і розвивають вміння поділяти текст на змістовні частини, виділяти головну інформацію й формулювати її у вигляді плану.

Такі завдання удосконалюють вміння складати повідомлення з опорою на план з елементами опису, характеристики процесу або предмету, висловленням власної думки тощо. В свою чергу ця система завдань формує у іноземних студентів знання фахової мови, навички та вміння у навчально-професійній сфері. На досягнення цих цілей й спрямована робота з практикумом.

Таким чином, ми вважаємо, що закладена у практикумі система завдань забезпечує формування комунікативних навичок та вмінь навчально-професійного спілкування у іноземних студентів 1 курсу. А новий практикум являє собою основний засіб викладання української мови як іноземної у навчально-методичній системі.

УДК

*Троніна М. А.,
здобувач НПУ імені М. П. Драгоманова,
Професійна освіта: Комп’ютерні технології,
(м. Київ, Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сьогодні можна назвати ерою інформатики та телекомунікацій. Впровадження сучасних інформаційних технологій суттєво трансформують характер суспільного розвитку: впливає на економіку держави, культуру, освіту, видозмінює моделі соціальної поведінки, формує психологію “мережної людини” – здатної бути самостійним і відповідальним суб’єктом сучасного інформаційно-комунікативного середовища, готової до життя й успішної діяльності у ньому.

Одним з пріоритетних напрямів розвитку освітньої галузі визначено підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, де, завдяки використанню інформаційних технологій, удосконалюються зміст, форми та методи навчання, забезпечується доступність освіти для кожного.

До основних заходів, спрямованих на модернізацію освіти, задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників освітнього процесу, віднесено формування та розвиток інформаційного освітнього середовища в сучасному закладі освіти засобами ІКТ. В умовах високотехнологічного інформаційного суспільства освітнє середовище є штучно побудованим середовищем, структура і складові якого сприяють досягненню цілей освітнього процесу. Структура визначає внутрішню організацію середовища, системну взаємозалежність між його елементами, а складові виступають як атрибути середовища, визначаючи його змістовну і матеріальну наповненість, тобто є ресурсом, що включається у діяльність учасників освітнього процесу за їх потребою, набуваючи внаслідок цього ознак засобів освітньої діяльності.

Створення середовища ефективної взаємодії усіх учасників освітнього процесу (від учнів, учителів, батьків, експертів-методистів до управлінців) можливе не лише за умови наявності належної матеріально-технічної бази, а й завдяки наповненню освітнього середовища якісними електронними освітніми ресурсами (ЕОР), оволодіння педагогами навиками ІКТ на рівні, що відповідає європейським стандартам, підготовці учасників освітнього процесу до використання сучасних технологій у вирішенні практичних, життєво важливих завдань, забезпечення доступу до освітніх ресурсів будь де та будь коли.

Державне регулювання освітніх процесів, в тому числі інформаційних освітніх технологій, знаходиться на етапі реформування. Відповідно до Закону “Про освіту” [1], держава має безоплатно забезпечити підручниками, в т.ч. електронними, всіх здобувачів освіти та вчителів. В цьому плані дуже важливими є два аспекти: по-перше, сучасний цифровий контент та його якість, по-друге, національна е-платформа, що має стати багатофункціональним та гнучким інструментом для впровадження цифрової освіти. Закон також передбачає використання в освітньому процесі мультимедійних навчальних ресурсів, публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів в мережі Інтернет. Нормативно-правовим підґрунтям також є прийняття Положення про дистанційне навчання [2], Положення про електронний підручник [3], Положення про електронні освітні ресурси [4], Положення про Національну електронну освітню платформу [5], Порядок використання коштів на забезпечення е-підручника тощо.

В умовах сьогодення перед сучасними науковцями, викладачами, педагогами стоять нові виклики зумовлені освітніми реформами в Україні. Ведеться науково-дослідна робота у напрямку обґрунтування дидактичних, теоретико-методологічних засад створення та практичного застосування ЕОР в освітньому процесі. Окреслена проблематика відображена в наукових працях М. Барбера, В. Бикова, А. Гуржія, О. Гриб’юк, А. Гуралюка, В. Дем’яненка, М. Жалдака, Л. Калиніної, Л. Карташової, В. Лапінського, С. Литвинової, О. Мельник, Н. Морзе, О. Співаковського, О. Спіріна та ін. Результатом досліджень є визначення основних проблем організації освітнього процесу у закладах освіти з використанням комп’ютерно орієнтованих засобів навчання, розглянуто особливості педагогічної діяльності у процесі проектування та реалізації освітнього процесу з використанням засобів ІКТ та навчального призначення, психолого-педагогічні особливості їх використання, вплив ІКТ на формування особистісних якостей здобувачів освіти та ін.

Розвиток інформаційних технологій є необмеженим, вони постійно вдосконалюються й забезпечують ефективне функціонування інформаційних систем для управління закладом освіти, моніторингу якості, підготовки здобувачів освіти на основі інформаційних засобів.

Технології прийшли на допомогу і продовжуватимуть відігравати ключову роль у навчанні майбутніх поколінь. Сучасні технології визначають це покоління, для яких знання знаходяться на відстані одного кліку мишки. Вони є продовженням власної свідомості та ідентичності, а соціальні медіа – способом життя.

У цьому постійно мінливому глобальному середовищі молоде покоління має вміння адаптуватися та бути стійкими, більш гнучкими. Найважливіші навички, які будуть цікавити роботодавців, – креативність, вміння комунікувати та співпрацювати, а також емпатія та емоційний інтелект.

Науковці, методисти, вчителі-практики пропонують педагогам сучасності впроваджувати різні інноваційні моделі та нові технології навчання: адаптивне навчання, змішане навчання, хмарне та мобільне навчання, систему управління e-learning, гейміфікацію, персоналізацію, дистанційне навчання, цифровий сторітеллінг (hypertelling), навчання в співробітництві тощо.

Наразі необхідно створити систему навчання, яка підлаштовуватиметься під кожного учня індивідуально. Персоніфікація, адаптація під студента, індивідуальна траєкторія навчання – усе це терміни, що стосуються тренду адаптивного навчання. В університетах США вже впроваджують інструменти адаптивної освіти, що дозволяють модифікувати заняття так, щоб для кожного студента воно було максимально ефективним [6].

Серед розмаїття нових інформаційних технологій сьогодні увага науковців та практиків зосереджена на упровадженні в освітній процес технологій дистанційного навчання, організація якого здійснюється на основі сучасних інформаційних систем, що функціонують за наявності відповідно створених організаційно-педагогічних умов в освітньому середовищі закладу.

Дистанційне навчання ввійшло в XXI століття як найефективніша система підготовки і безперервної підтримки висококваліфікаційного рівня фахівців.

Ідея дистанційного навчання полягає в тому, що взаємодія викладача й студента відбувається у віртуальному просторі та відкриває студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також підтримує консультативний супровід у процесі дослідницької діяльності, дає нові можливості для творчості, знаходження і закріплення різних професійних навичок та ін.

Впровадження хмарних технологій в освітній процес – це унікальна можливість створення нового освітнього простору з відповідною інформаційною базою. Їх популярність зростає з кожним роком. За їх допомогою забезпечується розширення доступу до програмного забезпечення, електронних освітніх ресурсів та інформаційно-аналітичних інструментів хмарних обчислень. Нині перспективним підходом щодо підвищення якості освіти є використання хмарних технологій для забезпечення ІКТ підтримки функціонування та розвитку хмарного освітнього середовища, якому властиві такі інноваційні характеристики, як краща адаптивність, мобільність, повномасштабна інтерактивність, вільний мережний доступ, уніфікованість інфраструктури тощо.

Глобалізація та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є важливими факторами, що впливають на освіту в усьому світі. Одними із перспективних

напрямків розвитку сучасної освіти є використання технологій дистанційного навчання, хмарних технологій які задовольняють вимогам нової освітньої парадигми інформаційного суспільства.

Отже, сучасні технології являють собою новий спосіб організації освітнього процесу і пропонують альтернативу традиційним методам, створюють можливість для персонального навчання, колективного викладання та інтерактивних занять.

Література:

1. Закон України “Про освіту” 5 вересня 2017 року (N 2145-VIII) // Голос України від 27.09.2017 // № 178-179 // Урядовий кур’єр від 04.10.2017.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30.04.2013 № 703/23235 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 761 від 14.07.2015). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України 02.05.2018 № 440 “Про затвердження Положення про електронний підручник” (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.05.2018 № 621/32073 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 748 від 29.05.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-18>
4. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 01.10.2012 № 1060 “Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси” (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 1662 від 22.12.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України 22.05.2018 № 523 “Про затвердження Положення про Національну електронну освітню платформу” (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.06. 2018 № 702/32154). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18>.
6. EdEra – студія онлайн освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.ed-era.com/>

УДК

*Туриця О. О.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії хімічних дисциплін*

*Бараняк О. Г.,
викладач хімічних дисциплін, методист
Відокремленого структурного підрозділу
“Львівський фаховий коледж харчової і переробної промисловості
Національного університету харчових технологій”
(м. Львів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ КОМП’ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПЕРІОД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Однією з характерних рис сучасного суспільства є розвиток різноманітного програмного забезпечення, що займає вагомe місце в системі освіти. Це дозволяє

інтенсифікувати освітній процес, підвищити якість знань, вмінь і навичок студентів, а також сприяє саморозвитку та самовдосконаленню викладачів.

У період дистанційного навчання при викладанні неорганічної, органічної, аналітичної, фізичної і колоїдної, харчової хімії та біохімії надзвичайно важливо і доцільно використовувати різні комп'ютерні програми та технічні засоби навчання.

Поєднання традиційних педагогічних та інформаційних технологій навчання сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу з хімічних дисциплін. *Викладачам хімічних дисциплін у своїй професійній діяльності необхідно використовувати:*

– комп'ютерні програми: Microsoft Word, PowerPoint, Paint, InShot, PicsArt, ISIS/Draw, ChemLab та ін.;

– програми для створення хімічних формул, моделей речовин, написання хімічних реакцій та ін.;

– платформи Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom та ін.;

– Skype, Viber, Freemail, Gmail;

– Інтернет-ресурси, хімічні та педагогічні сайти;

– електронні підручники, енциклопедії, довідники;

– технічні засоби навчання тощо.

Це все сприяє вдосконаленню та підвищенню ефективності освітнього процесу при поясненні нового матеріалу, узагальненні та систематизації, повторенні, перевірці та корекції знань, вмінь і навичок студентів.

Використання різних платформ, комп'ютерних програм та технічних засобів навчання при викладанні хімічних дисциплін має такі переваги:

1) якісна організація дистанційного навчання;

2) покращення наочності подачі навчального матеріалу за рахунок кольорового зображення, відео- та звукового супроводу;

3) можливість демонстрації моделей хімічних речовин, хімічних реакцій, реактивів та приладів, хімічних і харчових виробництв;

4) більша зацікавленість студентів до вивчення хімічних дисциплін;

5) підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу, а також якості знань, вмінь та навичок студентів;

6) розвиток уваги, уваги, образного мислення, самостійності та творчої активності студентів;

7) індивідуалізація навчання майбутніх фахівців;

8) можливість зв'язатися зі студентами і надати приватні коментарі щодо їхньої роботи в лекційних та лабораторних зошитах;

9) здійснення контролю і перевірки знань студентів;

10) встановлення міжпредметних зв'язків хімічних дисциплін з основами інформатики та обчислювальної техніки, технологічними дисциплінами та ін.;

11) організація проектної діяльності студентів під керівництвом викладачів хімічних дисциплін;

12) проведення занять на сучасному рівні.

Урізноманітнити способи подачі навчального матеріалу з хімічних дисциплін можна за допомогою *мультимедійних презентацій, схем, таблиць, відеодослідів*. Вони дозволяють підійти до процесу навчання творчо, поєднувати різні організаційні форми проведення занять з метою отримання високого результату.

Беручи до уваги погляди І. Стародуб [1, с. 23], а також власні дослідження [2], [3], слід зазначити, що залежно від завдань, які ставлять перед собою викладачі

хімічних дисциплін, використовуючи комп'ютерну техніку у своїй професійній діяльності, *програмне забезпечення можна класифікувати* на:

– *інформаційне* (містить теоретичну інформацію, необхідну для ознайомлення з навчальним матеріалом і його засвоєння);

– *демонстраційне* (дає можливість відобразити хімічні формули, моделі, реакції, явища; неможливі або шкідливі в лабораторних умовах процеси);

– *контролююче* (призначене для перевірки знань, визначення рівня вмінь та навичок студентів).

Проте комп'ютерні програми та технічні засоби навчання не можуть повністю замінити викладачів, оскільки немає “живого спілкування”, а також лише викладачі здатні:

– краще зацікавити студентів, викликати допитливість, завоювати їх довіру і повагу;

– спрямувати увагу студентів на важливі аспекти навчального матеріалу; краще і доступніше пояснити;

– відзначити старанність студентів та знайти шляхи спонукання до навчання і творчої діяльності.

За допомогою Інтернет-ресурсів, комп'ютерних програм та технічних засобів навчання викладачі мають можливість вдосконалювати свої конспекти лекцій, відеодосліди до лабораторних робіт, роздатковий матеріал, мультимедійні презентації; завдання для контролю знань студентів.

У період дистанційного навчання викладачам хімічних дисциплін необхідно *тісно співпрацювати зі студентами різних спеціальностей*. Наприклад, студенти I-II курсів Львівського фахового коледжу харчової і переробної промисловості Національного університету харчових технологій під керівництвом викладачів хімічних дисциплін, використовуючи доступні інгредієнти, теоретичні знання, практичні вміння і навички з хімічних дисциплін, творчі здібності, знання комп'ютерних програм, запропонували *рецепти виготовлення антисептиків у домашніх умовах*, змонтувавши цікаві відеоролики.

Особливо корисно для викладачів хімічних дисциплін в період карантину займатися самоосвітою та самовдосконаленням, проходячи *курси* на різних освітніх платформах, брати активну *участь у вебінарах та конференціях*. Важливо *співпрацювати та обмінюватися досвідом з викладачами інших циклових комісій та інших навчальних закладів*.

Підсумовуючи, зазначимо, що використання комп'ютерних програм і технічних засобів навчання у процесі викладання хімічних дисциплін сприяє активізації процесу навчання, підвищенню успішності студентів, формуванню професійних знань майбутніх фахівців, а також підвищенню рівня професійної компетентності викладачів.

Література:

1. *Стародуб І. А.* Методичні рекомендації з теми “ІКТ при вивченні хімії” / І. А. Стародуб. – Гайворон, 2019. – 38 с.
2. *Туриця О. О.* Використання технічних засобів навчання під час вивчення хімічних дисциплін майбутніми технологами харчових виробництв / О. О. Туриця // Вісник Львівського університету. Сер. педагогічна. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – Вип. 27. – С. 109–117.
3. *Туриця О. О.* Застосування інформаційних технологій у професійній підготовці фахівців харчового профілю / О. О. Туриця // Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи: У 3-х т. Т. 2. Теорія і практика педагогічної науки та освіти: досвід,

УДК

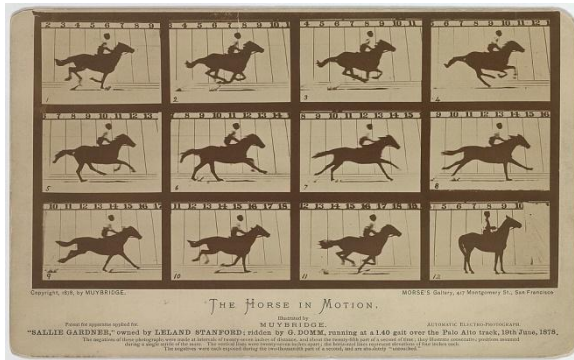
Чернецький І. С.,
кандидат педагогічних наук
завідувач відділу створення навчально-тематичних систем знань

Сліпухіна І. А.,
доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник,
Національний центр “Мала академія наук України”
(м. Київ, Україна)

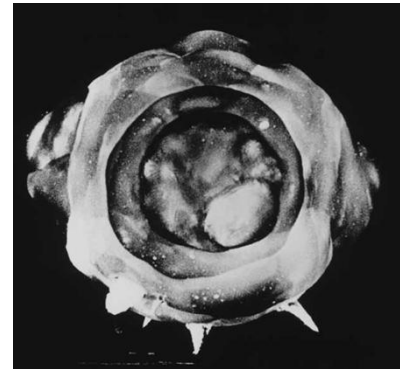
ЗАСОБИ ВІДЕОАНАЛІЗУ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ ЦИФРОВІЙ ДИДАКТИЦІ

Одним з важливих висновків подій, пов'язаних з COVID-19 і вимушеною самоізоляцією, є усвідомлення світовою спільнотою важливості забезпечення якісної формальної і неформальної освіти в умовах дистанційного навчання. На цьому тлі радикальні обмеження щодо проведення лабораторних експериментів, які є основою природничих дисциплін, робить особливо вразливими Face-2-Face методики їх вивчення. В таких умовах значно зростає цінність тих засобів інструментальної цифрової дидактики, які пов'язані з дослідженням відеозаписів явищ і процесів. Розроблення і впровадження навчальних методик з використанням засобів відеоаналізу є одним із інноваційних напрямів науково-методичних досліджень, які здійснюються у STEM лабораторії МАНЛаб Національного центру “Мала академія наук України” [0].

Історія використання відеоматеріалів для наукового аналізу розпочалася з появою фотографії як технології. Одними з перших в цьому контексті історики науки відзначають дослідження кінця XIX ст., здійснені Едвардом Мейбріджем (Eadweard Muybridge), який вивчав проблему фіксації і фотографічного відображення різноманітних видів руху, наприклад, руху тварин (рис. 1, а). Зауважимо, що у подальшому його роботи значною мірою сприяли розвитку в галузі біомеханіки та механіки легкої атлетики [0]. Відомим наступником Е. Мейбріджа у XX ст. став Гарольд Юджін Едгертон (Harold Eugene Edgerton) – піонер стробоскопічної фотографії, техніку якої згодом було використано для дослідження широкого кола процесів: від балістики і роботи синхронних електродвигунів до атомного вибуху у перші мілісекунди (рис. 1, б) [0].

a

б

Рис. 1. а, Кінь у русі, Мейбрідж 1878, https://en.wikipedia.org/wiki/Eadweard_Muybridge;
б, Вибух атомної бомби, Едгертон, 1946-1952,
<https://edgerton-digital-collections.org/galleries/iconic/bombs>

Загальновідомо, що фото- та відео методи дослідження даних з моменту своєї появи і дотепер широко використовуються у всіх галузях науки, наприклад, у біології – для вивчення мікроорганізмів, в астрономії – для дослідження за допомогою позаатмосферних телескопів далеких галактик і всього того, що перебуває між ними, у медицині – для отримання даних про особливості тіла людини (мікрофотографія, магнітосканування, ультразвук тощо), в історії – для аналізу фото- відеоархівів, у криміналістиці – для здобування фотографічних доказів тощо.

Наразі важко переоцінити роль і значення відеоаналізу в експериментальній фізиці і дотичних до неї STEM технологій, а сучасні цифрові технології дозволяють швидко і якісно фіксувати рухомі об'єкти та вивчати сам процес без втручання у його перебіг. Це, зокрема, дає змогу дистанціюватися у процесі вивчення фізичного явища. Елементи фото- і відеозйомки використовуються дослідниками та інженерами на всіх етапах експерименту: від фільмування механічних рухів (наприклад, вивчення руху тіла в аеродинамічній трубі) до фіксації треків елементарних частинок. Об'єднуючи натурний експеримент і цифрове опрацювання його даних, відеоаналіз сприяє співставленню абстрактних фізичних понять з реальним життям і може ефективно використовуватися у різноманітних інноваційних методиках навчання [0]. Однак, ефективне використання технології аналізу рухомих зображень у навчанні STEM дисциплін потребує виконання щонайменше трьох умов, а саме: наявності якісного відеоматеріалу, сформованості навичок використання аналітичного інструментарію спеціальних програм, володіння методологією опрацювання масиву експериментальних даних незалежно від способу їх отримання.

У XXI ст. з настанням цифрової епохи, однією із рис якої є масове використання різноманітних гаджетів, особливо смартфонів, учасники освітнього процесу можуть створювати самостійно відео явищ і процесів, або користатися величезною кількістю наявних мережних ресурсів – агрегаторів відеоматеріалу для навчальних досліджень [0]. Програмними засобами опрацювання відеоматеріалу можуть бути різноманітні безоплатні або комерційні програми – *Coach*, *Logger Pro*, *Tracker*, *Physics ToolKit*, *Data Point* та інші, – версії яких постійно оновлюються. У цьому переліку найвіддалішим щодо досконалості та доступності є відкритий безоплатний ресурс *Tracker*¹, який є логічною сходинкою у розвитку систем аналізу відеофайлів і фізичного моделювання.

¹ Нині доступна його версія 5.1.5

Ця популярна у середовищі освітян програма інтегрована з мережею Web-ресурсів і має невеликий розмір за значних можливостей [0]. Найбільшою дидактичною цінністю *Tracker* є наявність системи аналізу табличних даних з апроксимацією отриманих результатів до математичної моделі процесу, що є важливим, наприклад, для усунення деяких поширених неправильних уявлень через порівняння гіпотези, власної ментальної і математичної моделей з відео реального процесу [0]. Іншими його вигідними перевагами є імпортування будь-якого відеоряду, відкритий програмний код та можливість додавання користувачами власних розробок до бібліотеки. Про інноваційність цього дидактичного засобу зазначається у багатьох педагогічних дослідженнях по всьому світу [0], зокрема, доведена ефективність *Tracker* у формуванні гнучких навичок XXI ст. [0]. Об'єкти і предмети, які можна досліджувати на основі цього програмного продукту, можуть бути досить різноманітними: від вивчення їх кінематичних, динамічних характеристик і фізичних законів руху [0, 0] з використанням лабораторного обладнання [0], транспортних засобів і роботів [0] до дослідження оптичних явищ, наприклад, спектрального аналізу (рис. 3) [0].

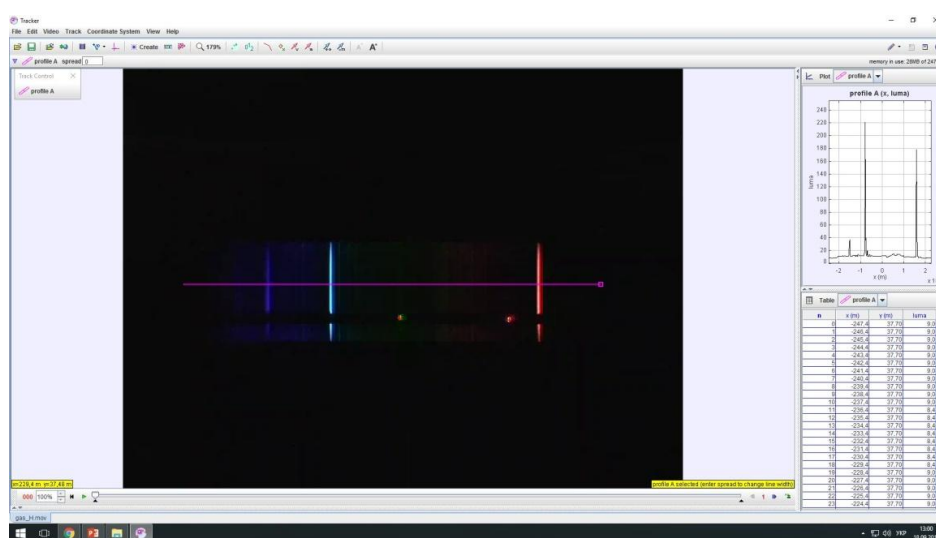

Рис. 2. *Tracker*: аналіз спектру випромінювання гідрогену

У процесі вивчення механічних явищ за наявним записом процесу використовується певний алгоритм визначення ключових кадрів та частоти зйомки, одиничного відрізка, положення системи координат, відстеження положення об'єктів на кожному з кадрів в ручному або автоматичному режимі, добір параметрів для дослідження, аналіз графічного або табличного представлення експериментальних даних, побудова математичної моделі, що відповідає досліджуваному явищу та добір відповідних коефіцієнтів для узгодження поведінки моделі із записаним експериментом. Загалом будь-який користувач, що засвоїв алгоритм роботи *Tracker*, може здійснювати власні дослідження за матеріалами, створеними особисто або використати наявні у бібліотеці.

Нині в STEM лабораторії МАНЛаб Національного центру “Мала академія наук України” розроблено технологічні карти 35 лабораторних робіт на основі використання програм відеоаналізу, що присутні у курсі фізики старшої школи та курсі загальної фізики вищих навчальних закладів. Запропоновані методики

супроводжуються покроковим текстовим та відеоописом процесу їх виконання і містять пряме посилання для завантаження навчального відеоматеріалу [0].

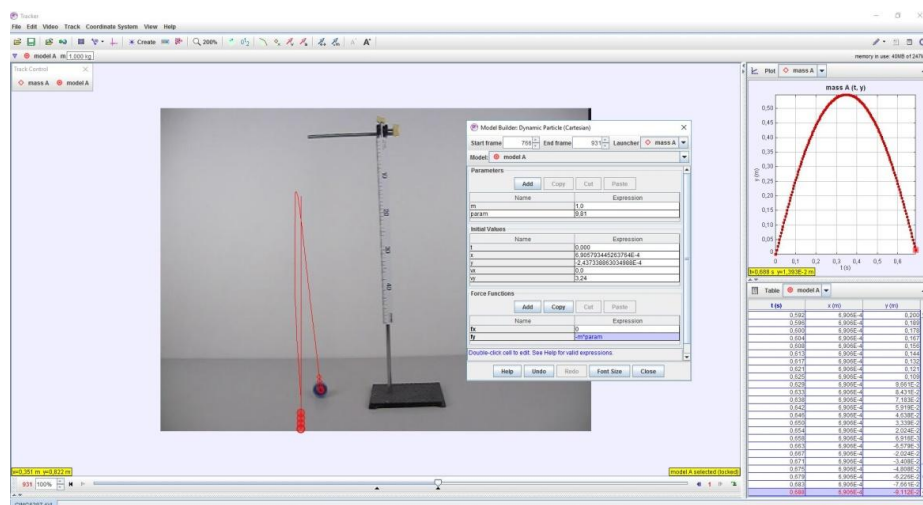

Рис. 3. Tracker: лабораторна робота “Вивчення руху тіла, кинутого вгору”, порівняння зі експериментальних даних з математичною моделлю

Література:

- Allain, Rhett. (2016). Physics and Video Analysis. 10.1088/978-1-6817-4067-6.
- Artiningsih, Astian & Nurohman, Sabar. (2020). Analysis of investigative skills based on the use of tracker video analysis for 21th century skill. Journal of Science Education Research. 3. 10.21831/jsr.v3i2.30621.
- Brian Clegg. 2007. *The Man Who Stopped Time: The Illuminating Story of Eadweard Muybridge – Pioneer Photographer, Father of the Motion Picture, Murderer*. Washington, DC: Joseph Henry Press. <https://doi.org/10.17226/11736>.
- Laws, Priscilla & Teese, Robert & Jackson, David & Willis, Maxine & Koenig, Kathy. (2017). Using Online Interactive Physics-based Video Analysis Exercises to Enhance Learning. Scientia in education. 8. 10.14712/18047106.747.
- Ramli, Hanif & Chan, Kar Tim & Fen, Yap Wing. (2016). Study Of Simple Pendulum Using Tracker Video Analysis And High Speed Camera: An Interactive Approach To Analyze Oscillatory Motion. Solid State Science and Technology. 24. 297-305.
- The Edgerton Digital Collections (EDC) Project. URL: <https://edgerton-digital-collections.org/>
- The LivePhoto Physics Project <https://www.rit.edu/cos/livephoto/LPStaff/>
- Tracker. Video Analysis and Modeling Tool. URL: <http://www.cabrillo.edu/~dbrown/tracker/>.
- Utari, Setya & Prima, Eka. (2019). Video Tracker Analysis of Momentum Conservation Law on Marble Collisions with Double Hanger Model using Tracker Video Analysis. Jurnal Pendidikan Fisika dan Keilmuan (JPFK), 5 (2), 2019, 1-9 Available online at: <http://e-journal.unipma.ac.id/index.php/JPFK> DOI: 10.2572/jpfk.v4i2.1814.
- Wee, Loo Kang & Kwang, Leong. (2015). Video Analysis and Modeling Performance Task to Promote Becoming Like Scientists in Classrooms. American Journal of Educational Research. 3. 10.12691/education-3-2-14.
- МАНЛаб. (n.d.). Retrieved April 29, 2020, from <https://stemua.science/>
- Фізика. Прикладні методики інструментальної цифрової дидактики : навчально-методичний посібник / Н. І. Поліхун, І. А. Сліпучіна, І. С. Чернецький – К., 2020. – 204 с. – URL: <http://man.gov.ua/files/49/Physics.pdf>

Швець Г. В.,
старший викладач кафедри іноземних мов
Львівського інституту економіки і туризму
(м. Львів, Україна)

ACHIEVING EXAM SUCCESS WITH DIGITAL PLATFORMS

Digital technology has intensely changed habits and practices in our society. Similar dramatic changes occur in the process of teaching and learning. It has become clear that technology is changing our ways of communicating and we, teachers of English, must deal with this issue. The use of technology in various fields has become extremely beneficial for both teachers and those who are learning foreign languages.

Web-based technologies provide various new possibilities for teachers and learners. Special attention must be paid on how to use the information communication technology (ICT) and virtual learning environments (VLE) while teaching foreign languages.

With the development of technology, a big change happens in methods of teaching, especially in the field of higher education [1]. Five teaching technologies by including power point, Internet, projector, the lectures, and video were examined by Tang [2].

The most important advantage of using the digital tools is the availability of authentic documents to both teachers and learners. The big collection of multiple multimedia provides different ways to develop learning and teaching the foreign language. Videos are perfect to see different cultures and hear real-life English. Students learn faster using digital tools in educational institutions. Digital platforms are of immense help for teachers and learners while preparing for exams since they provide tasks similar to those used in real-life exam.

We would like to analyze some of the most popular digital platforms and their capacities to prepare students for most of the popular language exams.

Linguaskill is an online, multi-level test designed to help organizations assess groups of candidates [7]. It offers a complete fast and accurate testing of all four language skills: reading, listening, writing, and speaking. There is a range of resources to help candidates who are preparing for a Linguaskill test. Practice tests help learners get comfortable with the format and layout of the test while also providing them with feedback on the responses they have entered.

Exam-Practice is an adaptive digital solution for preparation of language exams [3]. This digital platform is designed to help students excel in their language education and help them score good marks in various language exams like IELTS, TOEIC, TOEFL iBT. Exam-Practice is mobile friendly and students can practice from anywhere around the globe.

Quizlet is a digital tool that allows learners to review material, create digital flashcards and interactive quizzes, and design opportunities to repeat vocabulary [5].

Socrative is a wonderful app for language and grammar practice [6]. Once teachers create their login username, with the free version they can upload, create, re-create, build, re-build, and copy any type of activity. Students download the Socrative Student app and log in with the Classroom Name and start solving the activity.

Englishexamslab [8] is a digital platform with over 3000 interactive exam activities covering levels from pre-A1 to C2. There are three different types of interactive activities for each exam:

Computer-based mock exams: replicated the same experience students go through in the official exam. They can test themselves and both Preparation Centre and students can see how close they are to obtaining a pass mark. Mock exams are timed - a counter starts as soon as students click on the Start button and the system saves the time taken to complete all the exam parts. It can also be paused and continued on a different day.

Interactive exam exercises: a large number of exercises are made available for each exam part, for students to focus on specific areas in which they want to improve.

Exam support: in the exam support section, students can find a very large collection of documents that will help them understand key basic concepts, which can sometimes be confusing. Such aspects are covered as Sentence Transformation, Vocabulary, Word Formation, Sentence Construction, Grammar, Spelling, Sentence Completion, Common Mistakes, Exam Method, Common Confusions among others.

Every time a student completes a mock exam, all answers are saved as well as the time taken to complete it and the date of completion.

Oxford Online Skills Program (OOSP) [4] is another digital platform with specially designed set of materials, developed to provide a flexible and extensive program of skills practice. The OOSP provides support and development of all four language skills (reading, listening, speaking, and writing), providing meaningful practice framed within common and accessible themes and topics.

Using the OOSP gives teacher access to a variety of classroom management tools providing with a wide range of instruments to assist him/her when teaching. I]The platform provides students with a fully-supported, meaningful learning experience. Each module follows a sequence of activities: *Engage*, *Explore*, *Tasks* and *Reflect* and often includes *Discussion*. The staged progression means that the students are guided through the material with enough support to mean that tasks are realistic and achievable. The most important fact for teachers (especially, those who prepare students for exams; e.g. ZNO in Ukraine) is the fact that all tasks are presented in the form of such an exam.

Thus, using technology is very important especially in modern world full of unexpected situations such as quarantine/lockdown. Using digital platforms create environment that motivates students to engage with the topic. It can improve students' ability to learn vocabulary as well as develop reading, listening and writing skills. This increases students' confidence in successful passing future exams and motivates students to learn foreign languages.

References:

1. *Selimoğlu S. K., & Arsoy A. P.* The Effect Of Powerpoint Preferences Of Students On Their Performance: A Research In Anadolu University / S. K. Selimoğlu, & A. P. Arsoy // The Turkish Online Journal of Distance Education, 10. – 2009. – P. 114-129.
2. *Tang T. L. P., & Austin M. J.* Students' perceptions of teaching technology, application of technology, and academic performance / T. L. P. Tang & M. J. Austin // Computers & Education, 53 (4). – 2009. – P. 1241-1255.
3. <https://exam-practice.com/>
4. <https://lms.oxfordlearn.com/d21/home/>
5. <https://quizlet.com/>
6. <https://socrative.com/>
7. <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/linguaskill/information-about-the-test/practice-materials/>
8. <https://www.englishexamslab.com/en/>

*Шуневич Б. І.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Львівського національного аграрного університету
(м. Дубляни, Україна)*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ

В історії людства катастрофи, епідемії та інші негаразди по різному впливали на його розвиток: гальмували, прискорювали або змінювали якісь процеси цього розвитку, згуртовували людство з метою протистояння таким бідам. Цьогорічна епідемія корона вірусу, попри всі біди, яких вона завдала і ще завдасть нашому народу і народам всього світу, змусила адміністрації навчальних закладів швидко впровадити дистанційне навчання (ДН) в межах всієї України. До цього часу робилися лише поодинокі спроби використовувати технології дистанційного викладання всіх дисциплін, наприклад, у закладах вищої освіти (ЗВО) протягом січня 2018 року [3] та ін.

Мета доповіді – провести короткий аналіз етапів впровадження дистанційного навчання в українських ЗВО; розглянути види інструментарію, який використовується для викладання іноземних мов за останнє десятиліття; описати організацію дистанційних занять з іноземних мов з використанням сучасних комп'ютерних технологій та види інструментарію під час карантину на прикладі навчання студентів Львівського національного аграрного університету (ЛНАУ).

В Україні, поки що, немає навчальних закладів, які навчають дистанційно зі всіх напрямів підготовки, зі всіх дисциплін, як наприклад, Відкритий університет Каталонії (Іспанія) [7].

Перші модулі для кейсової технології навчання в Україні були розроблені у Львівському банківському інституті, Львівській філії Національної академії державного управління при Президентові України і Київському інституті інвестиційного менеджменту ще у 1996 р. [5, с. 117] і того ж року був створений та випробований перший електронний дистанційний курс [5, с. 121] у Міжнародному науково-навчальному центрі ЮНЕСКО/МПП інформаційних технологій і систем НАН України і Міністерства освіти і науки (МОН) України Кібернетичного центру імені В. Глушкова.

Етапи розвитку ДН різних дисциплін і, зокрема, в ЗВО України та країн Європи і Північної Америки до 2010 р. описані у докторській дисертації “Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки” [5], а особливості впровадження дистанційного і комбінованого навчання за останнє десятиліття – у статті “Інноваційні комп'ютерні технології у викладанні іноземних мов українських закладах вищої освіти” [4].

Для порівняння, у ЗВО США, наприклад, у Вейнському державному університеті (м. Детройт, США), ДН активно використовувалося вже у середині 1990-х років, свідком чого ми були під час перебування у США по обміну спеціалістами у 1996 р. та як стипендіат програми Contemporary Issues за адмініструванням International Research & Exchange Board у 1999 р. Тобто зараз відставання у впровадженні ДН у більшості українських ЗВО від американських становить понад 20 років [3].

Як відомо, протягом карантину з березня до травня 2020 р. навчальні заклади України змушені були працювати тільки дистанційно. Українські ЗВО, які вже встигли створити дистанційні курси для всіх чи частини дисциплін з якихось напрямів підготовки студентів, постійно використовують їх елементи або в повному обсязі у навчальному процесі, змогли успішно працювати дистанційно з студентами денної і заочної форми навчання під час карантину. Складніше було організувати ДН в освітніх закладах, в яких, поки що, з різних причин дистанційні курси не створені або знаходяться у процесі створення. У таких випадках варіантами ДН під час карантину, крім відправлення студентам електронних варіантів лекцій, практичних занять та ін., була робота зі студентами на основі навчальних посібників та інших матеріалів і вебінарів для обговорення цих матеріалів у режимі відеоконференц-зв'язку, наприклад, із використанням платформи для відеоконференцій Zoom у вільному доступі, Viber, звичайного телефону, електронної бесіди (chat), а також використання навчальних матеріалів з окремих дисциплін або напрямів підготовки, які розміщені на платформах масових відкритих онлайн-курсів та повністю або частково відповідають навчальним матеріалам, які ми пропонуємо студентам під час лекцій і практичних занять. Для вивчення іноземних мов популярною закордонною платформою таких курсів в Україні є Coursera, а також українські онлайн-платформи Прометеус, Lingva.Skills [2] та ін.

Розглянемо детальніше процес організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти України в умовах епідемії корона вірусу на прикладі кафедри іноземних мов ЛНАУ.

Дистанційні курси з іноземних мов у Львівському національному аграрному університеті знаходяться у процесі створення, у зв'язку з переходом на нові навчальні матеріали. Тому для організації дистанційного навчання були вибрані найпростіші засоби зв'язку зі студентами університету, наприклад, завдання для роботи під час карантину розіслані нами е-поштою старостам груп, які передали цю інформацію студентам за допомогою е-пошти або Viber. Списки матеріалів для вивчення також знаходилися на веб-сторінці університету. Всі студенти мали можливість постійно спілкуватися з викладачем за допомогою телефона у звуковому або плюс відео (Viber) режимах, е-пошти. Активізація лексики і граматичного матеріалу відбувалася за допомогою монологів (читання і переказ письмових і озвучених текстів), аудіо і відео діалогів між студентами, студентами і викладачем за допомогою відеоконференц-зв'язку Zoom (Рис. 1), Skype, платформи Microsoft Teams (Рис. 2) відповідно до завдань занять протягом всього карантину. Матеріали монологів та аудіо і відео діалогів викладача і студентів, записані у формі аудіо або відео файлів, були доступними всім студентам і викладачу на платформі Zoom. Викладач вибірково в аудіо або відео режимі опитував студентів та коментував отримані ними оцінки. Самостійна робота студентів завершилася електронним тестуванням за допомогою віртуального навчального середовища (ВНС) Moodle на основі опрацьованих ними матеріалів у кінці карантину. Для організації заліків та іспитів також використовувалися згадані вище Zoom, Skype, Microsoft Teams, ВНС Moodle та інші.

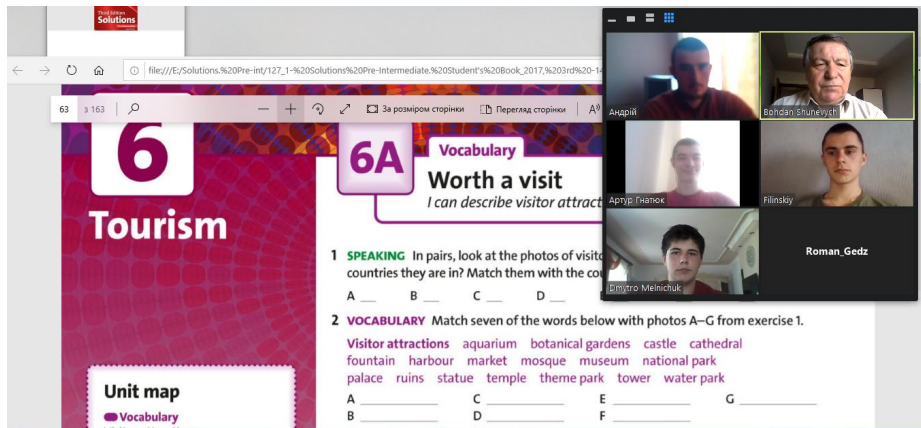

Рис. 1. Консультація зі студентами групи АТ-11 за допомогою платформи Zoom

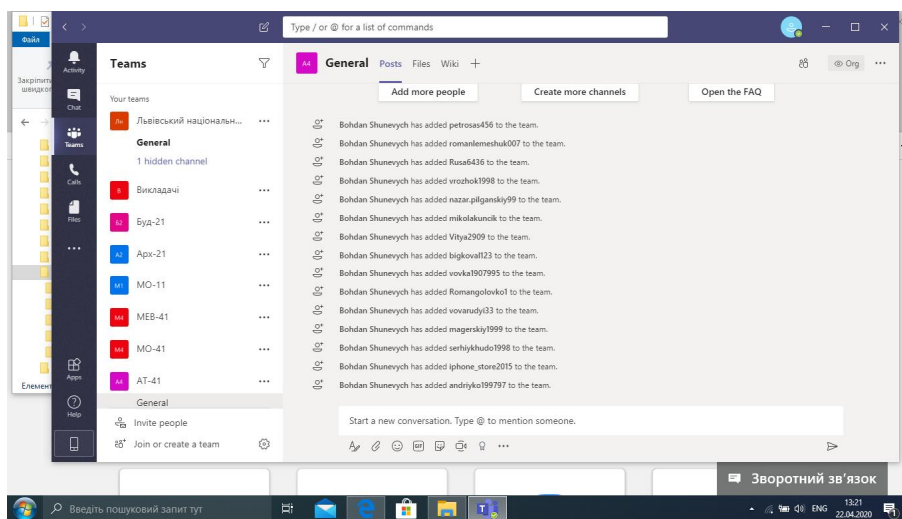

Рис. 2. Загальний вигляд списку команд (груп студентів) в платформі Microsoft Teams

Висновки. Процес впровадження дистанційного навчання в Україні триває вже понад двадцять років. Лише під час епідемії корона вірусу, незалежно від готовності ЗВО до дистанційної роботи, адміністрації навчальних закладів оцінили роль і впровадили технологій дистанційного навчання в освітньому процесі, а в МОН України підготували і передали в середні школи і ЗВО деякі давно необхідні документи для організації дистанційного і комбінованого навчання в Україні [1; 6] та ін.

Література:

1. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. – К., 2020. – 71 с. – URL: metodichni rekomendazii-dustanciyna osvita-2020.pdf
2. Шуневич Б. Варіанти організації дистанційного навчання іноземної мови в умовах весняного карантину 2020 року / Б. Шуневич // Взаємодія одиниць мови і мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти: зб. матеріалів VII Міжнародної наук.-практ. конф. 22 квіт. 2020 р. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во “Політехніка”, 2020. – С. 88-90.

3. *Шуневич Б.* Сучасні можливості використання дистанційних і масових відкритих онлайн-курсів для навчання майбутніх психологів / Б. Шуневич // *Особистість в екстремальних умовах : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 17 травня 2019 р. ЛДУ БЖД. Львів, вид-во ЛДУ БЖД, 2019. – С. 40-42.
4. *Шуневич Б.* Інноваційні комп'ютерні технології у викладанні іноземних мов українських закладах вищої освіти / Б. Шуневич, Г. Драпалюк, Н. Пиндик // *Український журнал інформаційних технологій*. – Львів : НУЛП, 2020. – Т. 2, № 1. – С. 72-80.
5. Шуневич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / Б. І. Шуневич ; Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 509 с.
6. Щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій. Лист МОН № 1/9-249 від 14 травня 2020 року. – Київ, МОН України. – 8 с.
7. Open University of Catalonia. – URL: <https://www.uoc.edu/portal/en/index.html>

УДК

Щербак О. О.,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Добропільського комунального закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
№ 2 Добропільської міської ради Донецької області

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

*Єдиною межею наших завтрашніх звершень
є наші сьогоднішні сумніви.*
Франклін Д. Рузвельт

Актуальність: Як зазначається в Концепції Нової української школи: однією з проблем сучасної освіти є збільшення цифрового розриву між учителем і учнем[1]. Сучасне покоління учнів мобільне та гаджетизоване. Потрібну їм інформацію вони не стануть шукати у підручниках, а швидко знайдуть в мережі. Вони не стануть слухати нудні уроки та інформацію, яка їм не цікава. Тому, якщо вчитель хоче дати учням нові знання, формат поданої інформації повинен відповідати запитам учнів. Вміння використовувати в освітньому процесі сучасні Інтернет-технології та онлайн-ресурси є невід'ємною компетентністю сучасного вчителя. Провідна задача вчителя осучаснити навчання. Частково це можна зробити перенісши навчання в площину зручну і зрозумілу учням. Туди, де вони почуваються вільно, де проводять значну частину свого часу – в онлайн.

Мета: дослідити можливості та переваги використання Інтернет-технологій в освітньому процесі, сприяти підвищенню цифрової компетентності педагога.

Виклад основного матеріалу: Сучасна освіта – мобільна освіта.

В мережі для вчителя багато можливостей:

1. Провести опитування чи тестування:

а. Google Форми – один зі стандартних сервісів Google Drive. Простий і швидкий спосіб створити опитування або тест. Є можливість обирати тип завдання (з однією правильною відповіддю, з декількома правильними відповідями, коротка

текстова відповідь чи розгорнута, співвідношення та інші), встановити кількість балів за кожне завдання. Створений тест можна відправити учням електронною поштою, вбудувати на власний ресурс, надати посилання на опитування зручним для вчителя каналом зв'язку або додати до завдання в Google Classroom.

b. Onlinetestpad – зручний сервіс для створення тестувань, кросвордів, опитувань, логічних ігор, діалогів. Він доступний не тільки англійською, а й українською мовами. Можна створювати завдання кількох видів (з вибором однієї правильної відповіді, з вибором кількох правильних відповідей, цифровий диктант, на встановлення відповідності, на заповнення пропусків у тексті та інші). Є можливість складання списків учнів та об'єднувати їх у підгрупи, можливість встановити час на проходження тестування, можливість налаштування демонстрації результатів тестувань (яка інформація буде відображатись у результаті, а яка ні).

c. Quizlet дає можливість створювати тестові завдання в яких треба обрати правильну відповідь, зіставити зображення та текстову інформацію, вписати правильну відповідь. Quizlet безкоштовний, але існує платна версія яка дозволяє завантажувати власні картинки і створювати необмежену кількість груп.

d. Освітній проект “НаУрок” крім створення та використання власних тестів дає можливість використовувати тесту інших авторів, які розміщені у вільному доступі. У тестах можна створювати лише завдання з вибором однієї або декількох правильних відповідей. При проведенні тестування можна задати дату та час для його проходження, варіант презентації запитань та відповідей (перемішати питання та відповіді) та обмежити кількість спроб проходження тесту до однієї. Можна проводити тестування в реальному часі або перетворити його у флеш-картки або відповідності. Можна завантажувати та роздруковувати тести.

e. Тести на освітньому порталі ТОВ “Всеосвіта” дають широкі можливості проведення тестування. Завдання до тестів можна додавати різних видів: з однією правильною відповіддю, з декількома правильними відповідями, на заповнення пропусків у тесті, на встановлення відповідності та вірної послідовності, з вибором правильної відповіді у тексті та з полем для введення відповіді. Також багато параметрів можна задавати при проведенні тестування: режим тестування (активний, запланований чи керований), час тестування, чи показувати результат тестування та роботу над помилками, систему оцінювання, перемішування завдань та варіантів відповідей, обмеження кількості спроб на проходження тесту до однієї. Можна створювати власні тести, або тести на основі вже існуючих у вільному доступі, або використовувати тести інших авторів. Можна завантажувати та роздруковувати тести за потреби.

2. Створення інтерактивних вправ:

f. LearningApps – онлайн сервіс для створення інтерактивних вправ. На даному сайті можна створити власні вправи або використати чужі, що у великій кількості та у вільному доступі наявні з багатьох предметів. Можна обрати вправу та на її основі створити власну. Велика кількість варіантів вправ: знайди пару, класифікація, числова пряма, просте впорядкування, вільна текстова відповідь, вікторина, перший мільйон, пазли, кросворди, знайди слово, гра “Парочки” і це ще не весь перелік доступних видів вправ. Платформа дає можливість створювати власні класи, додавати туди учнів та задавати вправи в класах. Створеними вправами можна ділитись як за допомогою посилання так і вбудовувати їх на власні ресурси. Конструктор створення вправ настільки прости, що з ним може впоратись навіть дитина. Тому одним зі способів використання ресурсу може стати завдання дітям створити власні вправи та

обмінюватись ними з вчителем та однокласниками – такі завдання часто навіть більше подобаються учням, ніж просте виконання вправ.

g. Wordwall – застосунок для створення як онлайн-вправ, так і друкованих матеріалів. Сервіс україномовний. Є безкоштовна версія з великою кількістю варіантів вправ та платна, що розширює можливості безкоштовної. Можна створити власну вправу або скористатись вже готовою, що є у вільному доступі на сайті. Готові вправи можна розповсюдити за допомогою посилання, поділитись у соціальній мережі, або вбудувати на власний ресурс. У завданні є можливість персоніфікації, тобто при проходженні завдання учень вказує своє ім'я і вчитель може відстежувати результати виконання. Сервіс дає змогу створювати велику кількість видів завдань: вікторини, відповідності, кросворди, анаграми, сортування, послідовності, карти з мітками, пошук слів та багато інших.

h. Flippity – онлайн сервіс дозволяє на основі Google-таблиць створювати онлайн-картки з завданнями. Є можливість створювати завдання декількох видів: флеш-картки, парочки, випадковий вибір, пошук слів, кросворди, своя гра, генератор історій, пошук відповідностей та інші. Єдиним недоліком є відсутність україномовного перекладу, але це легко вирішує можливість автоперекладу в браузері Google Chrome.

3. Онлайн-дошки:

i. Padlet – онлайн-дошка, яка ідеально підходить для спільної роботи. Її переваги в тому, що на дошку можна додавати будь-який матеріал: прості повідомлення, картинки, відео, та посилання на сторонні ресурси, сайти та програми. При додаванні посилання відображається вміст того ресурсу на яке воно задане, тому дошка має привабливий для учнів яскравий та наочний вид. Для того щоб додати вміст на дошку не обов'язково бути зареєстрованим користувачем Padlet, достатньо мати посилання на потрібну дошку, а ось редагувати власні додані посилання можуть лише зареєстровані користувачі чи автор (власник) дошки. Є можливість структурувати розміщення дописів на дошці або розміщувати їх у довільному порядку. Єдиним недоліком даного ресурсу є можливість створити лише три дошки безкоштовно, але є платна версія в якій кількість дошок не обмежена.

j. Linoit – віртуальна дошка з можливістю спільного використання на якій можна закріплювати спеціальні стікери з інформацією (повідомленнями), додавати картинки, відео, документи. Сервіс безкоштовний. Відсутність української мови вирішується можливостями автоперекладу в браузері Google Chrome.

k. Google Jamboard – віртуальна дошка з можливістю спільної роботи але досить обмеженим функціоналом. На дошку можна додати стікери-нотатки з будь-яким текстом або зображення. Перевагою цієї дошки є можливість робити рукописні записи (інструмент “Перо”) та використовувати лазерну указку при роботі в реальному часі. Дошка безкоштовна, підтримує українську мову та багатосторінкова (по типу слайдової презентації).

Висновки: Інтернет дає майже безмежні можливості. В статті зібрана лише невелика кількість онлайн сервісів. Кількість ресурсів, що вчитель може використовувати в освітньому процесі, обмежена лише бажанням самого вчителя. Навчання впродовж життя – філософія вчительського сьогодення.

Література:

1. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> – Назва з екрану.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

УДК

*Баніт О. В.,
доктор педагогічних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
(м. Київ, Україна)*

КОГНІТИВНО-ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ РОБОТИ З ДОРΟΣЛИМИ

В умовах сучасного освітнього простору професійний розвиток педагогічного персоналу для роботи з дорослими є складним інтегрованим процесом, що визначає своєрідність особистості не тільки як педагога (вчителя, вихователя, викладача), але й як андрагога, який володіє комплексом спеціалізованих андрагогічних знань, умінь і навичок, що забезпечують освітню діяльність з різними категоріями дорослого населення з урахуванням специфіки їхніх освітніх потреб і вікових особливостей. В його основі лежить концептуально-теоретичне осмислення власних професійних можливостей і перспектив розвитку андрагогічної компетентності.

Якщо андрагогічну компетентність вслід за О. Огієнко розглядати як єдність теоретичної та практичної готовності до виконання професійних функцій, то тоді можна стверджувати, що андрагогічна компетентність педагогічного персоналу для роботи з дорослими інтегрує професійні та особистісні якості означених фахівців, спрямовує їх на оволодіння знаннями й цілеспрямоване використання цих знань у плануванні й реалізації професійної діяльності, активізує розвиток особистісних якостей, спонукає до саморозвитку й самореалізації [3, с. 196].

Когнітивно-змістовий компонент є фіксованою складовою андрагогічної компетентності педагогічного персоналу для роботи з дорослими. Розкриваючи зміст когнітивного компонента, ми спираємося на погляди науковців щодо природи й функцій наукового пізнання. Зокрема, О. Дубасенюк пише, що “наукове пізнання ... є складним суперечливим процесом відтворення знань, які створюють цілісну розвивальну систему понять, теорій, гіпотез, законів; ... а також передбачає узагальнення системи фактів, поглиблює й розвиває теоретичні положення та уточнює базові поняття” [2, с. 5-6]. Когнітивний компонент охоплює дві взаємопов’язані

складові: чуттєву (відчуття, сприйняття, уявлення) і логічну (поняття, судження), і характеризується такими критеріями, як потреба в пізнанні, прагнення до здобування знань з проблеми професійної взаємодії (усвідомлення вагомості професійної взаємодії, необхідність у встановленні взаєморозуміння між суб'єктами взаємодії, знання про засоби, мотиви, стимули взаємодії у професійній діяльності тощо) і їх застосування у професійній діяльності.

Змістовий компонент реалізується через конструювання системи професійно значущих знань, які забезпечують відповідну практичну діяльність. У структурі змісту важливо відштовхуватися від базових конструктів, які є інваріантними, оскільки відображають сутнісну основу процесу оволодіння знанням на рівні готовності до їх використання в практичній діяльності та варіативності моделей її реалізації. Відтак у розробці цього компоненту ми спираємось на підхід О. Абдуліної, яка визначає такі інваріантні конструкти:

- 1) знання фундаментальних ідей, концепцій, законів, закономірностей;
- 2) знання провідних теорій, основних категорій і понять;
- 3) знання основоположних фактів;
- 4) прикладні знання про загальну методику навчання [1].

Андрагогіка є інтегрованою галуззю науки. Вона оперує загально-науковими, філософськими, конкретно-науковими й специфічними поняттями. Це означає, що її зміст не може бути віднесений до конкретної навчальної дисципліни або блоку дисциплін, він є поліпредметним, поліфункціональним. Відтак основою змістового компонента є система теоретичних знань достатньо високого рівня узагальненості, що зумовлює ефективність відбору змісту, форм, методів навчання та забезпечує їх використання й широке перенесення у відповідні професійні ситуації. Отже, для якісного забезпечення освітнього процесу педагогічний персонал для роботи з дорослими повинен володіти низкою андрагогічних знань, умінь і навичок, які можна об'єднати у кілька блоків:

- методологічний (закономірності, принципи, моделі, механізми освіти дорослих та ін.);
- психолого-педагогічні (специфіка навчання дорослих);
- організаційно-педагогічні (організація освітнього середовища, забезпечення сприятливого клімату для навчання, здійснення спільної діяльності, що реалізується на діалогічній основі та ін.);
- теоретичні (розробка діагностики освітніх потреб дорослих, механізмів спільного планування навчання, проектування моделей навчання, впровадження розроблених моделей з використанням технологій та науково-методичного забезпечення, контроль і оцінювання результатів навчальної діяльності та ін.);
- методичні (доцільність використання видів, форм, методів і прийомів роботи з дорослими та ін.);

Будь-яке знання, що трансформується у зміст навчальної діяльності, має ознаки суб'єктивізму і ознаки соціального контексту (враховуючи цінності, інтереси, досвід), які виявляються як у відборі навчальної інформації, так і конструюванні, орієнтуючись на певну цільову аудиторію, рівень, конкретні потреби суб'єктів освітньої діяльності. З огляду на це когнітивно-змістовий компонент андрагогічної компетентності педагогічного персоналу для роботи з дорослими охоплює такі компетенції:

- спеціальну, що передбачає наявність спеціальних (предметних) знань з теорії андрагогіки й сформоване вміння використовувати їх на практиці, тобто володіння професійною діяльністю на досить високому рівні;

– соціальну, що передбачає, з одного боку, знання процесів і прийомів професійного спілкування, які забезпечують ефективність комунікативної діяльності та розуміння дорослого учня як суб'єкта комунікативної взаємодії, з другого – розвиток мовлення як головного механізму соціалізації особистості, включаючи грамотність, наявність власного стилю, колоритність, інтонаційну та емоційно-експресивну виразність, міміку, жести тощо;

– особистісну, що передбачає володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, а також здатність андрагога ставити цілі, планувати свою професійну діяльність, самостійно приймати рішення тощо.

Таким чином, поняття “андрагогічна компетентність педагогічного персоналу для роботи з дорослими” охоплює знання, уміння, навички, а також способи й прийоми їх реалізації в практичній діяльності, спілкуванні, розвитку особистості. Розвиток андрагогічної компетентності – це динамічний процес засвоєння та модернізації професійного досвіду, який веде до розвитку індивідуальних професійних якостей, накопичення професійного досвіду та передбачає неперервний розвиток і самовдосконалення.

Когнітивно-змістовий компонент андрагогічної компетентності педагогічного персоналу для роботи з дорослими може реалізовуватися через самоосвітню діяльність, науково-методичну діяльність, колективні форми особистісного та професійного розвитку: наукові конференції, методичні семінари, проблемні групи, круглі столи, предметом обговорення яких є актуальні питання всебічного збалансованого соціального, економічного, культурного розвитку особистості.

Таким чином, сформований когнітивно-змістовий компонент андрагогічної компетентності дозволить посідати суб'єктну позицію в навчальному процесі, самостійно визначати траєкторію власного розвитку, формувати етико-соціальні норми професійної поведінки, вибудовувати стратегії професійної діяльності на основі позитивного чи негативного досвіду, вдосконалювати навички самоаналізу, підвищувати вмотивованість до особистісного і професійного розвитку.

Важливо розуміти, що андрагогічна компетентність охоплює не лише когнітивно-змістовий компонент, але й низку інших. Відтак перспективу подальших досліджень вбачаємо в поглибленні наукових розвідок щодо взаємодії комплексу когнітивно-змістового, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-оцінного, операційно-діяльнісного компонентів та їх впливу на особистісний і професійний розвиток педагогічного персоналу для роботи з дорослими.

Література:

1. *Абдуллина О. А.* *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования* / О. А. Абдуллина. – Москва : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. *Дубасенюк О.* *Наукові засади професійно-педагогічної підготовки студентів* / О. Дубасенюк // *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* Вип. 15. Ч. 1. – Глухів : ГНПУ імені Олександра Довженка, 2010. – С. 3-8.
3. *Огієнко О. І.* *Андрагогічна компетентність педагога: традиції та інновації у зарубіжному досвіді. Освіта впродовж життя: вимоги часу* / О. І. Огієнко. – Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2012. – С. 194– 98.

*Варивода В. Є.,
студентка
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)*

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кількість людей похилого віку зростає кожного року. Станом на 2019 рік, частка людей віком 60-65 років становила близько 21% від чисельності населення України, а людей віком старше 65 років – 15% [4]. Після виходу на пенсію людина похилого віку втрачає звичне середовище спілкування, знижується її матеріальне становище, соціальна, біологічна активність, відбувається зміна соціального статусу, що негативно позначається на емоційному стані та психологічному самопочутті. Особливе місце в інтеграції людей похилого віку у суспільство займає діяльність Територіальних центрів соціального обслуговування, яка передбачає надання освітніх послуг, а саме розвиток інтелектуальних здібностей і розширення світогляду літніх людей [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості надання соціальних послуг людям похилого віку досліджено у роботах Ю. Горемикіної, Н. Романової, І. Білоус та ін. Питання соціального захисту та соціального обслуговування осіб похилого віку в Україні висвітлено у працях Н. Кабаченко, О. Стефанової, І. Савельчук, Н. Галіяш, О. Россошанського, Р. Сопко. Соціальну адаптацію осіб похилого віку до нових умов після завершення трудової діяльності розкрито у роботах С. Кравцова, І. Калініченко. Аналіз соціально-психологічних особливостей людей похилого віку здійснено Г. Костюком, Ю. Кошелевою, М. Литваком, Л. Левченком та ін. Роль Територіальних центрів в адаптації людей похилого віку проаналізовано у працях Н. Горішної, І. Кульчій, А. Халецької та ін.

Виклад основного матеріалу. Територіальні центри соціального обслуговування є найбільш розповсюдженим видом державних закладів для людей похилого віку в Україні. Вони функціонують практично в кожному місті та районі.

І. Коленіченко та М. Душенюк визначили “наступне коло потреб людей похилого віку:

- потреба у самореалізації через заняття творчою діяльністю;
- потреба у відвідуванні культурних центрів (музеїв, концертних програм, бібліотек);
- потреба у освіті (отримання нових знань);
- потреба у збільшенні спілкування між однолітками та родичами (потреба у спілкуванні, отримання та обміні досвідом з людьми похилого віку, які мають спільні інтереси)” [3, с. 62].

Зважаючи на потреби людей похилого віку, особливо цінними є відділення соціально-побутової адаптації Територіальних центрів соціального обслуговування, де реалізуються наступні заходи:

- організація відпочинку (відвідання лекцій, навчання комп’ютерній та смарт-грамотності, участь в екскурсіях, самодіяльних художніх колективах, гуртках і т.п.);

– проведення консультацій у спеціалістів з різних питань (зокрема, заняття з психологом);

– навчання (комп'ютерні курси та смарт-грамотність, курси англійської, німецької та інших мов [1].

Освіта в рамках Територіального центру з соціального обслуговування забезпечує людям похилого віку можливість для оволодіння новими знаннями, опанування вміннями і навичками, які можуть стати корисними на пенсії. Популярними серед клієнтів центрів є комп'ютерні курси та курси по вивченню іноземних мов. Причинами зацікавленості людей похилого віку у таких курсах є не тільки жага до знань, а той факт, що ці знання можуть допомогти опанувати нові онлайн-професії. Адже, для людей похилого віку важливо працювати та приносити користь суспільству.

Під час свого перебування у Територіальному центрі соціального обслуговування люди похилого віку опановують нові для себе види мистецтва (живопис, декоративно-прикладне мистецтво, театральне тощо) або господарства (садівництво, бджолярство, городництво тощо), дрібними ремеслами (шевство, столярство, різьблення, лозоплетіння тощо) [1].

Відвідування людьми похилого віку різних курсів(факультетів) Територіальних центрів соціального обслуговування допомагає руйнувати стереотип, що люди похилого віку це “утриманці” суспільства.

Опитування клієнтів Територіального центру соціального обслуговування Соснівського району м. Черкаси показало, що люди похилого віку, до того, як вони стали клієнтами Територіального центру соціального обслуговування почувалися самотніми та непотрібними суспільству(100% опитуваних). З часу відвідування Територіального центру соціального обслуговування, іноді відчуваються самотніми тільки 8% респондентів.

В межах Територіального центру соціального обслуговування Соснівського району м. Черкаси:

– 72% людей похилого віку опанували такі комп'ютерні технології як “Skype” та “Viber” та використовують ці технології для спілкування з рідними;

– 28% нових клієнтів тільки починають опановувати комп'ютерні технології;

– 32% людей похилого віку активно вивчають іноземні мови(англійську та німецьку), та мають друзів по переписці з різних країн світу;

– 84% клієнтів опанували різні види арт-терапії, активно займаються творчістю вдома (12% з них навіть продають свої роботи через мережу Інтернет).

Діяльність цих центрів направлена на створення умов, при яких людина похилого віку зможе бути суспільно-корисною, зберігати оптимістичні погляди, розширити коло своїх інтересів та налагодити комунікацію з оточуючими [2].

Висновки. Діяльність Територіальних центрів соціального обслуговування є невід'ємною частиною неперервної освіти людей похилого віку. Як показує практика, процес освіти після виходу на пенсію дає видимі результати в адаптації людей похилого віку та зменшує рівень їх тривожності, самотності, підвищує інтерес до життя. На базі Територіальних центрів соціального обслуговування люди похилого віку опановують нові комп'ютерні технології, розвивають творчі здібності, вивчають іноземні мови, знаходять нових товаришів. Важливо, Важливо, освіта в Територіальному центрі дозволяє людям похилого віку знову почуватися повноцінними членами суспільства. Сьогодні існує великий попит на освітні послуги Територіальних центрів соціального обслуговування серед людей похилого віку.

Література:

1. Горемікіна Ю. В. Ефективність і якість соціальних послуг у контексті оцінювання та стандартизації / Ю. В. Горемікіна // Наукові праці НДФІ. – 2015. – Вип. 4. – С. 56–68.
2. Горішна Н. М. Особливості споживання соціальних послуг людьми похилого віку у Територіальних центрах соціального обслуговування / Н. М. Горішна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка, соціальна робота. – Тернопіль, 2014. – Вип. 32. – С. 65–68.
3. Коленіченко Т. І., Душенюк М. В. Особливості діяльності державних та недержавних організацій у процесі підтримки людей похилого віку в Україні / Т. І. Коленіченко, М. В. Душенюк // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. – 2016. – № 2 (8). – С. 55–64.
4. Україна входить до 30 країн світу з найбільшою часткою людей похилого віку. – URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/267851-ukrayina-vhodit-do-30-krayin-svitu-z-naybilshoyu-chastkoyu-lyudey-pohilogo-viku-minsotspolitiki> (дата звернення: 11.05.2020).

УДК

*Ващенко Л. І.,
аспірантка Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
(м. Київ, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Процес інформатизації суспільства набув нині глобального характеру і є ключовим чинником науково-технічного та соціально-економічного розвитку. Інформатизація особливо характерна для розвинених країн, де вона має великий вплив на життя людей, зміну моралі й цінностей, зрушення в усіх соціальних структурах і суспільстві в цілому. Інформаційне суспільство якісно відрізняється від попередніх, оскільки тут головними виступають не матеріальні, а ідеальні чинники – знання й інформація, в процесі отримання, обробки, зберігання та видачі яких зайнято більшість членів суспільства. Зросли інформаційні потреби людей, відтак інформація перетворилася в масовий продукт. Виник інформаційний ринок, в якому інформація виступає товаром.

Класична теорія інформаційного суспільства, сформульована американськими вченими, ґрунтується на кількох важливих положеннях, що мають безпосереднє відношення до сфери освіти:

– джерелом продуктивності й зростання нового етапу суспільного розвитку є знання й інформація, що обробляється й поширюється за допомогою інформаційних технологій на всі сфери економічної діяльності;

– знання набули значення основного капіталу, фундаментального соціального чинника соціально-економічного розвитку будь-якої країни;

– економічна діяльність змістилася від виробництва товарів до виробництва послуг;

– в новій економіці дедалі більшу роль відіграють професії, пов'язані з високою насиченістю знаннями та інформацією.

Ключова позиція знань в економічному розвитку інформаційного суспільства призвела до того, що сталося розмивання меж між формальною та неформальною освітою. У Меморандумі неперервної освіти Європейського Союзу (2000 р.) зазначено, що при формуванні політики в галузі освіти раніше враховувалася лише формальна освіта, а іншим двом категоріям (неформальній та інформальній) не надавалося практично жодної уваги. Нині континуум неперервної освіти робить неформальну та формальну освіту рівноправними учасниками процесу навчання. Це пов'язано з тим, що традиційні форми освіти й моделі навчання перестають повністю забезпечувати потреби в освітніх послугах як суспільства загалом, так і окремої особистості зокрема. Як зауважує Л. Б Лук'янова, від “накопичення” знань ми маємо просуватися до формування ключових компетенцій, які уможливають впровадження моделі неперервного оновлення знань, необхідних для успішної професійної та особистісної траєкторії розвитку [5, с. 240]. Знання і кваліфікації стають пріоритетними цінностями у житті людини в умовах інформаційного суспільства. Роботодавці пред'являють працівникам зростаючі вимоги до вміння користуватися новітніми досягненнями техніки, а також до накопичення, опрацювання й переробки інформації.

У ситуації, що склалася, саме неформальна освіта допомагає сучасній людині швидко вдосконалювати професійні навички й отримувати нові знання, сприяє посиленню соціалізації особистості, формуванню її індивідуальної неповторності й, таким чином, відповідає об'єктивній суспільній потребі в новій стратегії освіти. Для України ці питання є особливо актуальними, оскільки ринок послуг неформальної та інформальної освіти останнім часом активно розвивається. У той же час, як зауважує В. Бахрушин, будь-які достовірні дані про нього сьогодні недоступні. На відміну від країн ОЕСР чи ЄС, в Україні не ведеться статистика, яка б показувала, скільки існує закладів неформальної освіти, скільки в них працює викладачів, скільки осіб здобувають таку освіту, які програми є найбільш популярними і затребуваними, яких програм не вистачає тощо. Обмеженою є також інформація про ресурси, потрібні громадянам для самоосвіти. Не налагоджений процес оцінювання результатів навчання у неформальній та інформальній освіті та багато інших [2]. Все це є наслідком відсутності законодавчого врегулювання система освіти дорослих.

У більшості країн світу прийнято закони й підзаконні акти щодо механізмів нормативно-правового врегулювання освіти дорослих, якими визначено її цілі, принципи й механізми державної підтримки, взаємодію між основними суб'єктами освітнього процесу, їхні права й обов'язки, способи координації між різними провайдерами освітніх послуг [1; 4]. Натомість у Законі України “Про освіту” знаходимо всього лиш констатацію: “Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих” [3, ст. 18, п. 2]. Водночас відсутні підзаконні акти, які б забезпечували підтримку в практичному впровадженні цього постулату.

Відтак, однією з ключових проблем на державному рівні є прийняття Закону про освіту дорослих, який би сприяв легітимізації цього терміну, визнанню суспільної корисності цієї освіти, здійсненню підготовки професійних кадрів для системи освіти дорослих, державній підтримці наукових досліджень у цій галузі та закріпленню гарантії її розвитку фінансовою підтримкою.

Таким чином, можемо підсумувати, що на сучасному етапі неформальна освіта виконує важливі економічні, соціальні та особистісні функції й розвивається в умовах суспільно-політичної нестабільності в специфічній ситуації, що склалася на ринку праці. Але варто наголосити, що на відміну від формальної освіти, неформальна освіта

є добровільною, а отже – не може замінити чи витіснити існуючу освітню інфраструктуру. Нині намітилася загальносвітова тенденція до зближення та взаємодоповнення формальної та неформальної освіти замість конкуренції між ними. Неформальна освіта є полігоном для випробування технологій та інструментів, котрі згодом може взяти на озброєння формальна освіта.

Розвиток неформальної освіти може бути корисним, по-перше, для учасників (можливість самовдосконалення та виховання самооцінки; розвиток громадянських навичок; виховання почуття причетності, солідарності; оптимальне поєднання свободи й відповідальності; можливість самостійного вибору часу, місця, тривалості навчання), по-друге, для формальної освіти (можливість гнучко та швидко реагувати на потреби ринку праці та послуг, задовольняючи вимоги фахівців та доповнюючи освітні пропозиції; підвищувати мотивацію учасників навчально-виховного процесу, їх особистісну зацікавленість), по-третє, для суспільства в цілому (сприяння демократизації, розвитку громадянського суспільства, громадської активності та лідерства; вирішення проблеми дозвілля молоді та осіб похилого віку тощо).

Серед актуальних проблем, що потребують системного наукового дослідження можна виокремити механізми взаємодії формальної та неформальної освіти, законодавче врегулювання освіти й навчання дорослих в Україні, європейське та міжнародне співробітництво в цій галузі, обмін досвідом, взаємодія між державними, недержавними та громадськими організаціями, що задіяні в сфері неформальної освіти. Це є перспективою наших подальших досліджень.

Література:

1. *Баніт О. В.* Відображення концептуальних положень неперервного професійного розвитку дорослих у міжнародних документах / О. В. Баніт // *Адаптивне управління: теорія і практика.* – 2016. – Випуск 1. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705943/1/banit.pdf>
2. *Бахрушин В.* Неформальна та інформальна освіта: навіщо вони нам потрібні? / В. Бахрушин // *Освітня політика.* – 2016. – URL: <http://education-ua.org/ru/articles/872-neformalna-ta-informalna-osvita-navishcho-voni-nam-potribni>
3. Закон про освіту дорослих. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. – № 38-39. – ст. 380. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. *Лу'янова Л. Б.* Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід / Л. Б. Лу'янова. – ТОВ “ДКС-Центр”, 2017. – 147 с.
5. *Лу'янова Л. Б.* Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти : монографія / Л. Б. Лу'янова. – Київ : СПОД НАПН України, 2016. – 265 с.

Гуляєва Л. П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів

Головко Я. Д.,
кандидат фізико-математичних наук,
проректор з науково-педагогічної роботи

Філь Г. В.,
старший викладач кафедри соціології та суспільних наук
Академії праці, соціальних відносин і туризму
(м. Київ, Україна)

ОСВІТА МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

Активне включення українців у користування соціальними мережами. Щороку в Україні збільшується частка активних користувачів Інтернету: у 2019 р. понад 70% українців використовували Інтернет щоденно. Особливо популярними стають соціальні медіа: серед 10 найпопулярніших веб-сайтів в Україні у січні 2020 р. друге та третє місця у рейтингу займали youtube.com і facebook.com, поступившись лише безперечному лідеру google.com (рис. 1).

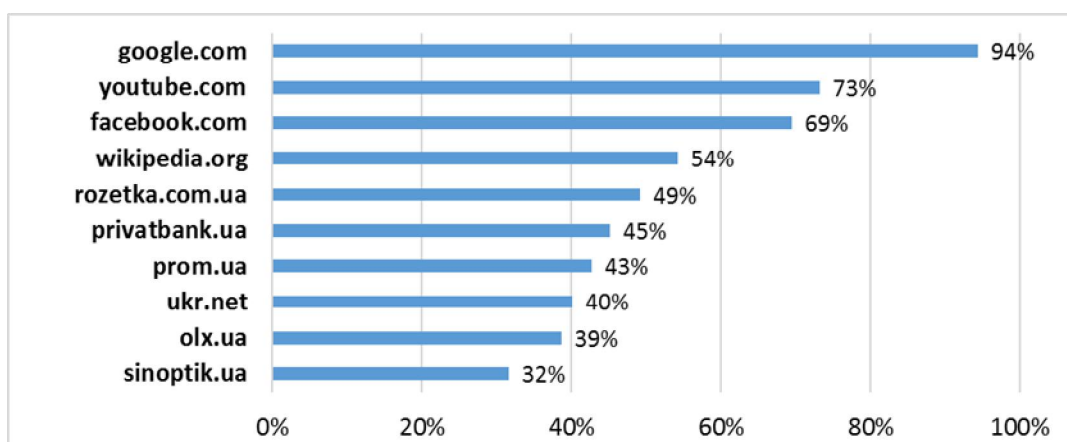

Рис. 1. ТОП-10 популярних веб-сайтів в Україні, січень 2020, % користувачів [1]

На початку 2020р. українська аудиторія Facebook вже досягла 14 млн, Instagram – 11,5 млн, Facebook Messenger – 8,7 млн користувачів. Серед молоді 18-24 років найпопулярнішим є Instagram. Facebook домінує серед користувачів 25-35 років та є основним соціальним медіа для осіб 36-45 років. [2]

Навички роботи з соціальними медіа – необхідність в епоху Четвертої промислової революції (ЧПР). В епоху ЧПР розширюється діапазон інформаційних потреб молоді людини, зростають вимоги до інформації [3, с. 54]. Соціальні мережі перетворюються в основний інформаційний канал для молоді навіть у невеликих містах України. Так, вже зараз 49% новин українці отримують з Facebook, і надалі тенденції споживання інформації з соціальних медіа лише посилюватимуться [4].

Соціальні мережі в Інтернеті в умовах ЧПР варто розглядати не тільки як сучасні комунікативні технології створення соціального капіталу, а і як мережні структури для використання зростаючого запасу глобального знання, його асиміляції та адаптації до виникаючих потреб, а також для отримання нових знань і технологій та їх ефективного обміну [5]. Оволодіння громадянами цифровими компетенціями перетворюється на важливий фактор підвищення ефективності економіки, а наявність у молодій людини навичок роботи з соціальними медіа визначатиме потенціал інклюзивності громадянина, здатність і можливості його участі в економіці й суспільстві, позиції на ринку праці.

Освітній потенціал та доступність соціальних мереж для молоді з інвалідністю. Соціальні медіа сприяють розвитку електронного навчання і освіти в цілому, пропонуючи нові технічні та методичні засоби відвідування онлайн-занять та обмін навчальними ресурсами. Знаходячись у мережі, молоді люди автоматично здобувають потрібні для себе навички: вчать оперувати великими масивами інформації з величезної кількості галузей, навчаються орієнтуватися у незвичній ситуації, шукати й відсортувати потрібну інформацію. Також має місце формування толерантного ставлення до різниці культур і людей через інтернаціональні контакти, мотивація та можливості вивчення іноземних мов [7]. Власне й самі соціальні мережі завдяки своєму функціоналу почали використовуватися як основний та допоміжний інструменти для організації та проведення різного роду навчальних заходів: від вебінарів та конференцій до повноцінних електронних курсів.

Соціальні медіа перетворюються у повноцінне освітнє середовище, яке сприятиме формуванню віртуальної культури спілкування, розвитку комунікативної компетентності, що в подальшому позитивно впливатиме на адаптацію молоді з інвалідністю до професійної діяльності [6]. Отже, соціальні медіа мають величезний потенціал посилення інклюзивності суспільства, проте їх справжній позитивний вплив значно приглушений проблемами доступності самих соціальних медіа для людей з інвалідністю. Кожна з цих сфер діяльності стає зручнішою та доступнішою для людей з інвалідністю завдяки соціальним медіа, без яких не вдалося б досягти таких результатів, Але ця схема працює лише в тому випадку, коли стають доступними самі соціальні мережі.

Ізоляція та проблеми здоров'я людей з інвалідністю часто не дозволяють їм отримувати інформацію, користуватися засобами зв'язку на повну потужність, збагачувати свої знання чи інтегруватися в суспільство. Це явище відоме як цифрова нерівність. Наприклад, 80% інформації у світі створено англійською мовою, частина населення має обмежену доступність до інформаційних засобів, не має достатніх цифрових навичок, не готова та позбавлена можливості реалізувати весь потенціал соціальних медіа для свого життя [3]. Крім того для осіб з обмеження рухової діяльності необхідним може бути оснащення додатковими технічними засобами, щоб самостійно використовувати технології.

Соціальні медіа очима молоді з інвалідністю: результати фокус-групового дослідження. В рамках проекту “Social media marketing skills for fostering the inclusion and employability of young people with disabilities” командою дослідників Академії праці, соціальних відносин і туризму проведено дослідження “Young people with disabilities in social media in Ukraine”, що передбачало фокус-групові дослідження у грудні 2019р. Наступним етапом проекту (2019-2020) буде створення навчального курсу з SMM для молоді з інвалідністю.

Учасниками фокус-груп стали молодь з інвалідністю, “агенти змін” (громадські активісти, представники влади, соціальні й молодіжні працівники, що працюють з молоддю з інвалідністю), професіонали маркетингу (маркетологи, SMM менеджери, викладачі). Мета дослідження – проаналізувати залучення української молоді з інвалідністю до соціальних медіа та виявити їх думку щодо можливостей та загроз, які несуть соціальні медіа для їх життя.

Проведення обговорення з молоддю з інвалідністю дозволило виявити, що всі учасники фокус-групи активно використовують соціальні мережі у професійній та особистісній діяльності, щодня перебувають у соціальних мережах не менше години (середній показник по групі – 4 години на добу).

Серед позитивних можливостей використання соціальних мереж були названі: джерело інформації, нетворкінг, самоосвіта, монетизація своєї діяльності, позиціонування себе та пошук роботи, дистанційна комунікація та знайомства; залучення ресурсів для благодійності, громадської діяльності, вирішення персональних проблем. Серед ризиків соціальних мереж названі: шахрайство; незахищеність персональної інформації; втрата часу; неправдивість інформації; шкода для здоров'я; асоціальність людей; психологічні проблеми через залежність від соціальних мереж; неможливість підтвердити особу; булінг.

Учасники фокус групи дійшли спільної думки, що соціальні мережі надають молоді з інвалідністю безкоштовні та безмежні можливості для саморозвитку та освіти, комунікації, навчання та професійної реалізації.

SMM як професійна діяльність для молоді з інвалідністю – погляд маркетологів: результати фокус-групи. Експерти з маркетингу сформувавши такі рекомендації щодо навчання SMM молоді з інвалідністю:

– Навчання SMM для молоді з інвалідністю є перспективним напрямом самозайнятості та як джерело доходів, оскільки цей напрям професійної діяльності має низькі фінансові та часові витрати для опанування професії, його актуальність та затребуваність на ринку праці зростає;

– Професія SMM потребує наявності базових навичок: мовна грамотність, вільне користування комп'ютером, навички копірайтингу, особистих характеристик: відповідальність, вміння організувати дистанційну роботу. З таких позицій, відбираючи учасників проекту, потрібно урахувувати наявність вказаних вихідних характеристик.

– Розробляючи навчальний курс не варто зужувати тематику тільки до вузького SMM; а доповнити курс темами щодо розвитку особистого бренду, сучасних методів залучення клієнтів; взаємодії з блогерами, лідерами думок.

– Навчання проводити на прикладі двох основних соціальних мереж – Facebook, Instagram. Додатково – Youtube, Twitter, LinkedIn.

– Рекомендовано зробити пробне заняття щодо введення до професії, показати місце SMM в загальній структурі бізнесу, демонструвати переваги й ризики професії (для усвідомленого вибору професії).

– Надавати бази практики для відпрацювання навичок та пошуку потенційного роботодавця.

– Кращим форматом з позицій ефективності засвоєння знань та формування навичок для запуску курсу є формат “змішаного курсу “офлайн/онлайн”.

Дана публікація підготовлена в рамках проекту “Social media marketing skills for fostering the inclusion and employability of young people with disabilities” (EU

PROGRAMME: Erasmus+ Programme, Project KA205-AEF89D3BP/ n°2019-2-PL01-KA205-066133) в Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Література:

1. Рейтинг популярних сайтів за січень 2020. // Дослідження Kantar Україна. URL: <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-sichen-2020#more-3122> (дата звернення: 20.02.2020р.)
2. Facebook та Instagram в Україні. Звіт компанії “Plusone” Facebook та Instagram в Україні (01/2020). URL: [https://plusone.com.ua/research/Facebook%20%D1%82%D0%B0%20Instagram%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20\(%D1%81%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202020\)_UA.pdf](https://plusone.com.ua/research/Facebook%20%D1%82%D0%B0%20Instagram%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20(%D1%81%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202020)_UA.pdf) (дата звернення: 20.02.2020р.)
3. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посібн. / за ред. Л. А. Найдьонові, О. Т. Баришпольця; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К.: Міленіум, 2010. – 440 с.
4. Опитування “Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019р.” // Проект “Медійна програма в Україні”. USAID-INTERNEWS. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Oi2Edv15SrK4hS-D2KохoKkamCarUX7f/view> (дата звернення: 20.04.2020р.)
5. *Прогнімак О. Д.* Соціальні мережі як ресурс розвитку інноваційних процесів в інформаційному суспільстві / О. Д. Прогнімак // Соціоекономіка: зб. наук. пр. – Донецьк: ІЕП НАНУ, 2009. – С. 163-175.
6. *Лаба О. В.* Використання соціальних мереж у навчальному процесі / О. В. Лаба // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 227-231.
7. *Пампуха І. В., Волошина Н. М.* Сучасні соціальні Інтернет-мережі в житті молодих людей. / І. В. Пампуха, Н. М. Волошина Н. М. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2015. – Вип. 2. – С. 27-39.

УДК

*Іванюк І. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання
НАПН України
(м. Київ, Україна)*

**ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ ВЧИТЕЛІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ,
СПРИЧИНЕНОГО ПАНДЕМІЄЮ COVID-19**

Останнє десятиліття українська система освіти привертає велику увагу до необхідності інтегрування ІКТ у всі процеси навчання: проголошуються відповідні стратегії, проводяться наукові дослідження, відбувається комп'ютеризація шкіл та інших закладів освіти, вчителі знайомляться з новим обладнанням і цифровими технологіями, методиками запровадження дистанційного навчання тощо.

Однак, реальна проблема створення умов і здійснення дистанційного навчання виникла на практиці як в Україні, так і у всьому світі лише в останній період, коли було запроваджено карантинні заходи у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19. Після проголошення урядом і відповідними урядовими установами обов'язкового

дистанційного режиму навчання перед вчителями постали реальні виклики з запровадження цієї форми навчання, що потребують нагального розгляду та вирішення.

Наукові співробітники відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України протягом 27 березня – 4 квітня 2020 року провели онлайн опитування щодо потреб вчителів та інших категорій освітян у здійсненні дистанційного навчання та підвищенні фахового рівня з використання цифрових засобів та ІКТ під час запровадження карантину [1].

Опитування проводилось на всеукраїнському рівні, було анонімним, вибірка складається з 607-ми респондентів та є не репрезентативною. Респондентами були вчителі ЗЗСО, керівники шкіл, а також методисти та викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти та ЗВО, практичні психологи, соціальні педагоги, керівники гуртків, асистенти вчителя та ін.

Серед педагогічної громадськості існує думка, що впровадження ІКТ та використання цифрових засобів в системі загальної середньої освіти відбувається не надто ефективно, проте 95,5% респондентів надали відповідь, що вони здійснюють дистанційне навчання в умовах карантину. При цьому більшість з них витрачає від 2-х до 6-ти годин на самоосвіту щодо використання ІКТ для дистанційного навчання.

Серед респондентів представлено розмаїття освітніх кваліфікацій, однак, переважна кількість опитаних – вчителі, зокрема, вчителі початкових класів. Це засвідчує про їх більшу активність у проведенні дистанційного навчання та залученість до реформи НУШ.

Варто відзначити позитивні моменти, які виявило проведене опитування. Аналіз відповідей респондентів за типами професійної кваліфікації свідчать, що 73% з них є вчителями, які взяли участь в опитуванні. Це може означати, що саме ця група респондентів найбільше зіткнулась з новими викликами, пов'язаними з організацією процесу дистанційного навчання, та активно взяли за їх вирішення під час карантину.

Результати опитування показують, що 95,5% респондентів здійснюють навчально-виховну діяльність в умовах карантину, що говорить нам про відповідальне ставлення до своєї роботи з боку педагогів. Для цього переважна більшість респондентів використали, в першу чергу, ті онлайн інструменти, якими вони впевнено користувались до запровадження карантину, наприклад, Viber – 88,2% та сайт навчального закладу – 62,7%. Також використовуються GoogleClassroom – 45,5%; На урок – 42,7%; Skype – 37,7%; Zoom – 28,5%; Telegram – 20,9%.

Позитивна тенденція спостерігається в тому, що 61% вчителів активно займаються самоосвітою для забезпечення та організації дистанційного навчання. При цьому основним попитом користуються авторські уроки на каналі YouTube – 72,9%, матеріали для освітян на EdEra – 42,3% та Prometheus – 32,5%.

Найбільш ефективними формами професійного розвитку педагогічні працівники вказали вебінари, онлайн курси та майстер класи, онлайн конференції, онлайн семінари та проекти. На це слід звернути увагу з боку установ, що підвищують кваліфікацію педагогів.

Позитивним є те, що вчителі почали опановувати нові онлайн інструменти та шукати зручні для себе й учнів навчальні платформи, що дозволять забезпечити групове дистанційне навчання. Респонденти зазначили, що використовують такі онлайн інструменти, як Viber, Zoom, Google Classroom, онлайн уроки, онлайн тести,

Skype, Microsoft Teams, Learning Apps, онлайн ресурси Deutsche Welle, Goethe Institute, відеолекції та чати, тести на платформі “На урок”, тести з підготовки до ЗНО, Moodle, Академія Cisco, Facebook, особистий сайт, Instagram, Prometheus, Google disk, WordArt.com, Twitter, презентації та авторські уроки на каналі YouTube, Padlet, Classtime, Evolution, Цифрова освіта, Padlet, Клас Доджио, сервіси Office365, Hangouts Meet, Edpuzzle, Kahoot, Wizer.me, Hangout, Kahoot, LCMS, месенджери, Telegram, OneNote.

З одного боку це свідчить про обізнаність вчителів щодо різноманіття цифрових інструментів для здійснення дистанційного навчання, з іншого боку, результати дослідження свідчать про необхідність знайомити вчителів з засобами, що забезпечують різні освітні потреби та виконують різні задачі.

Питання, пов’язані з проблемами та перешкодами вчителів щодо впровадження дистанційного навчання та підвищення їхньої обізнаності у використанні онлайн засобів виявили таку важливу інформацію, як відсутність чітких інструкцій щодо використання онлайн засобів (особливо для практичних психологів, соціальних педагогів, асистентів вчителів); низький рівень готовності вчителів та закладів освіти до онлайн спілкування в умовах карантину; низьку спроможність ділитись досвідом серед колег. Серед основних перешкод – обмежений доступ до Інтернету – 35,2%; недостатньо досвіду – 58,7%; недостатньо інформації про онлайн засоби – 20,2%; нечіткі інструкції від адміністрації ЗЗСО – 10%; недостатня мотивація – 7,8%.

Респонденти вказали також на обмеження, які не залежать від системи освіти: перевантаження мережі, обмежений доступ учнів до Інтернету, неготовність батьків, відсутність вдома технічного забезпечення та обладнання та ін.

Важливим питанням було визначення потреб вчителів щодо підвищення кваліфікації в умовах карантину. Отримані відповіді свідчать, що більшість вчителів потребують онлайн курсів та вебінарів, які нададуть їм практичні поради щодо того, яким чином організувати дистанційне навчання та, водночас, забезпечать сертифікатами, що будуть зараховуватись під час атестації педагогічних працівників. Також вони потребують знань і чітких інструкцій щодо використання онлайн інструментів, навчальних платформ для організації групової роботи, відео конференцій. Невелика частина респондентів (10%) зазначили, що потребують супроводу під час проведення дистанційного навчання, бо погано володіють комп’ютером і не вміють використовувати онлайн ресурси.

Отримані результати дають змогу зробити висновок, що вчителі є основними рушіями та агентами здійснення дистанційних заходів в умовах карантину: саме вони навчають онлайн, консультують батьків, здійснюють самоосвіту для підвищення свого фахового рівня. Зміст цієї діяльності має базуватись на чітких інструкціях з боку державних органів влади, управлінь освіти, закладів освіти та післядипломної освіти та за підтримки всіх зацікавлених осіб. Інтегрування спільних цілей, цінностей, завдань, створення можливостей для учнів та вчителів – є основним завданням держави сьогодні.

Література:

1. Іванюк І. В., Овчарук О. В. Результати онлайн опитування щодо потреб вчителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину / І. В. Іванюк, О. В. Овчарук // Аналітичні матеріали. – 2020. – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – URL <https://lib.iitta.gov.ua/719908/>

Ілляхова М. В.,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
ДЗВО “Університет менеджменту освіти” НАПН України
(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК ВІДЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У процесах цифровізації відбувається переосмислення ролі й сутності освіти в цілому. Це не просто процес удосконалення інформаційних технологій, але виникнення принципово нових освітніх цифрових моделей, методів для вирішення конкретних завдань цифрового суспільства. Характерною ознакою цього суспільства є візуалізація, в якій ми, думаємо образами і втрачаємо, таким чином, лінгвістичний характер реальності. Відтак, цифровому суспільству на перший план виходять візуальні коди і репрезентативні системи медіа. Сьогодні проблема впливу цифрового суспільства на освіту знаходиться в центрі уваги міжнародних організацій. У дослідженні експертів ЮНЕСКО “The Virtual University: Models and Messages” визначено, що в сучасному світі цифрові технології відкривають безмежні можливості для нових форм налагодження зв’язків і співпраці, оскільки знання і інформація можуть бути цифровізовані і передано електронними каналами зв’язку. Вони трансформують навчання і викладання, повсякденне життя вчених і студентів [3].

“Візуальний” або “пикторальний” поворот у дослідженнях пов’язується із засобами сучасної комунікації, в межах чого розвивається поняття “відеологічна культура”. Безумовно, інформаційна і технологічна епоха відзначається зростанням інтересу до образів, зображень, візуальних форм, візуальних змістів досвіду. Творення образів стає важливим візуальним контекстом. В результаті відбувається перехід від вербального до візуального, від текстурального до іконічного, від лінгвістичного до образотворчого, від фактів до уяви. У понятті “пикторіального повороту”, таким чином, акцентується важливість зображень як джерела наших знань про світ. Оскільки вони перебувають в центрі наукових дискусій, вони розглядаються в контексті протиставлення вербального і візуального. Важливим моментом є питання про те, як зображення постають у найбільш різноманітних сферах культури – філософії, семіотиці, мистецтві, масових медіа. Ключовою є тема репрезентації: взаємодія між зображенням і текстами розглядається як відкрита можливість до репрезентації. Поворот до зображень – це “прийняття твердження, що зображення можуть говорити і сказати стільки ж, скільки вони можуть показати і репрезентувати”. Йдеться про суспільство, в якому домінують зображення, а також про способи, якими ми могли б їх інтерпретувати.

Проведений організацією ММС саміт “Грамотність у XXI столітті” показав, що ключова проблема сучасної епохи полягає у питанні про те, чим відрізняється освіта і грамотність у покоління, що здобуває освіту у візуальному е-середовищі. У дискурсивних питаннях щодо розвитку цифрових медіа, семіотики, іконографії, візуального пізнання та мистецтва, було встановлено, що “Грамотність XXI століття є набором здібностей і навиків, в яких поєднуються аудіальна, візуальна і цифрова грамотності. Це включає здатність розуміти владу зображень і звуків, впізнавати і використовувати цю владу, маніпулювати і трансформувати цифрові медіа, повсюдно

їх поширювати і легко адаптувати до нових форм”. Г. Ільїна зазначає, що зміна ідеї грамотності відбувається в самій формі – адже традиційно грамотність була унімодальна і текстуальна: вона ґрунтувалася на мові [1, с 118]. Таким чином, на сучасному етапі грамотність характеризують наступні компоненти: 1) креативність – швидка, пластична система інтерпретацій, що уможливує формування нових ідей у традиційних лінгвістичних форматах; 2) мультимодальність – багатостороння, групова комунікація, що передбачає використання зображень, звуків, відео тощо; 3) інтерактивний цифровий контент – властивості цифрової системи у взаємодії з користувачем; 4) гейміфікація – використання ігрових практик і технологій в освітньому контексті для вирішення поставлених завдань.

В епоху цифрових технологій і створення відеологічної культури виникає необхідність формування візуальної грамотності, яка передбачає вміння розуміти, інтерпретувати та давати кваліфіковану оцінку візуальній інформації. Саме тому роль візуальної грамотності у сучасній вищій школі зростає, оскільки сучасні студенти живуть у візуально наповненому світі, в якому вони постійно зустрічаються з творенням нових смислів і знань засобом зображень і візуальних медійних комунікацій. Потреба у формуванні навичок і вмінь для пошуку, інтерпретації, оцінки, створення візуальних матеріалів в освітньому середовищі стає необхідною складовою сучасної вищої освіти. Це актуалізує проблему створення якісного національного освітнього цифрового контенту.

Створення цифрового контенту, вміння змінювати, покращувати і ефективно використовувати цифрові медіа належать до сфери цифрової творчості. Реалізація механізмів цифрової творчості в освітньому процесі уможливує приєднання до цифрової екосистеми шляхом спільного створення нового освітнього контенту та втілення креативних ідей у життя за допомогою цифрових технологій. Цифровим контент – це інформаційний зміст будь-якого цифрового ресурсу, представленого у вигляді інформаційного продукту (відео, текстового документа, електронної таблиці сайту, макета, аудіозапису і тощо). Втім, поняття цифрового контенту сьогодні найчастіше пов’язують з мультимедійними ресурсами. Таким чином, цифровий контент передбачає створення, розсилку і отримання контенту в цифровому вигляді, включаючи онлайн-курси, відеоматеріали, цифрові бібліотеки і тексти, ігри та програми. В освіті цей контент характеризує перенесення статичного відтворення навчальних матеріалів до сфери програмного забезпечення цифрових освітніх засобів. Відповідно, це об’єкти, що використовуються в освітньому процесі в якості носіїв освітньої інформації та інструменту діяльності викладача і студентів у досягненні запланованих результатів. Сьогодні до цифрових освітніх засобів можна віднести як віртуальні інформаційні продукти, зокрема, відео, подкасти, електронні книги, підручники, різні посібники, презентації, віртуальні плакати тощо, так і техно-засоби, завдяки яким уможливується доступ до віртуальних продуктів (смартфони, планшети, смартТВ, персональні комп’ютери і ноутбуки, документ-камери, інфомати тощо).

Таким чином, розвиток відеологічної культури у вищій школі формуватиме нову віртуальну реальність, в якій реалізуються спільні креативні ідеї, ефективна співпраця, неформальне спілкування, посилюється практична спрямованість науково-педагогічних досліджень, з’являються нові форми науково-методичного супроводу, консультування, експертиза, аудит, інноваційні та стажувальні майданчики тощо. Це створить інноваційне середовище для забезпечення мобільності, конкурентоздатності фахівців та гнучкості їхньої підготовки, з огляду на швидкозмінні вимоги

національного та міжнародного ринків праці. Ефективне ж використання цифрового освітнього контенту, створення нових цифрових медіа, реалізації науково-методичного супроводу з використанням он-лайн технологій уможливають розвиток креативності науково-педагогічного працівника в умовах безперервної освіти. Цей процес дозволяє подолати відірваність формальної, неформальної та інформальної освіти, забезпечити безперервність професійного розвитку фахівця за індивідуальною освітньою траєкторією, створити креативні умови для його професійного самовдосконалення.

Література:

1. *Льїна Г. В.* Соціалізація обдарованої особистості в умовах цифрової нерівності / Г. В. Льїна // Соціалізація обдарованого учня в інтернет-середовищі: методичне забезпечення і супровід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – С. 116–121.
2. *Ілляхова М. В.* Розвиток digital quotient засобами цифрової творчості в умовах безперервної освіти / М. В. Ілляхова // Соціалізація обдарованого учня в інтернет-середовищі: методичне забезпечення і супровід : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – С. 110–116.
3. The Virtual University: Models and Messages [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146558>

УДК

*Кашина Г. С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освіти дорослих
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

НОВІ ФОРМАТИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У системі післядипломної педагогічної освіти традиційно змішане навчання протиставляється виключно очному і включає різні елементи електронного навчання – синхронного і асинхронного. Але звичне визначення змішаного навчання наразі отримує нове наповнення – під впливом нових форматів і очного, і дистанційного навчання.

Початок запровадження концепції змішаного навчання відносять до 60-х років ХХ століття. У системі післядипломної освіти електронне навчання розвивалося окремо від традиційного очного. Традиційно існували два окремих напрями, які практично не взаємодіяли і розвивалися кожен за своїми правилами. Це культурне розбіжність вилилося в те, що в кожному з напрямків були свої формати навчання, працювали різні фахівці з особливим набором компетенцій.

З часом очне аудиторне навчання і digital-інструменти почали взаємодіяти. Наприклад, викладачі та слухачі почали використовувати мобільні додатки для скачування додаткових матеріалів, перекладачів, перевірки знань. Як наслідок, наразі будь-який вчитель і викладач обов'язково повинен володіти навичками роботи з

digital-інструментами для того, щоб вміти знаходити контент, залучати до навчання, використовувати інтерактивну перевірку знань, аналізувати статистику.

Для успішного навчання та розвитку сучасних вчителів, необхідно змінити усталені освітні методи та засоби навчання вчителів в системі післядипломної освіти. Впровадження різних моделей змішаного навчання у систему післядипломної освіти передбачає використання нових підходів до навчання, які у різних формах поєднують вивчення навчальних матеріалів в мережі самостійно, можливості взаємодії мережеских з традиційними методиками занять. Загальна послідовність етапів змішаного навчання в системі післядипломної освіти вчителів показано на рис. 1.

Рис. 1. Послідовність етапів змішаного навчання в системі післядипломної освіти вчителів

Сучасні технології дозволили поширити дистанційне навчання на систему післядипломної освіти вчителів і з'явилися нові моделі змішаного навчання. Найбільш використовуваними моделями змішаного навчання є 70:20:10, перевернутий клас, ротація лабораторій і гнучка модель. Найвідомішою є модель 70:20:10, у якій 70% навчання відбувається на робочому місці, 20% – наставництво і 10% відводиться формальному навчанню.

Повсюдна діджиталізація освітнього процесу тягне за собою нові підходи і формати навчання, в тому числі і в системі післядипломної педагогічної освіти. Так використання традиційного електронного курсу для підвищення кваліфікації вчителів є тільки однією з таких форм. Новими в системі післядипломної освіти вчителів є впровадження форматів хакатону, мітапу, буткемп, едкемп, які дозволяють по-іншому сприймати навчання через технологічні платформи в змішаному навчанні.

Найбільш цікавим та привабливим для навчання та розвитку вчителів у системі післядипломної освіти є формат буткемпа, у якому застосовано змішане навчання, перехід між hard skills і soft skills, між електронним навчанням і реальним спілкуванням в аудиторії. Такий формат навчання дозволяє тримати увагу слухачів набагато краще, ніж в монотонному традиційному режимі навчання. У буткемпі передбачено розгорнуте змагання на два дні (16 годин) з повним зануренням у проект: складні кейси, крос-функціональні команди, призи переможцям, наскрізний рейтинг наступних досягнень протягом року. Той, хто перемагає в рейтингу, приймає участь у

науковій конференції. Для вчителів такий формат навчання - це перш за все спосіб розвитку професійних навичок, які потрібні у професійній діяльності, новий досвід і пропозиції від колег.

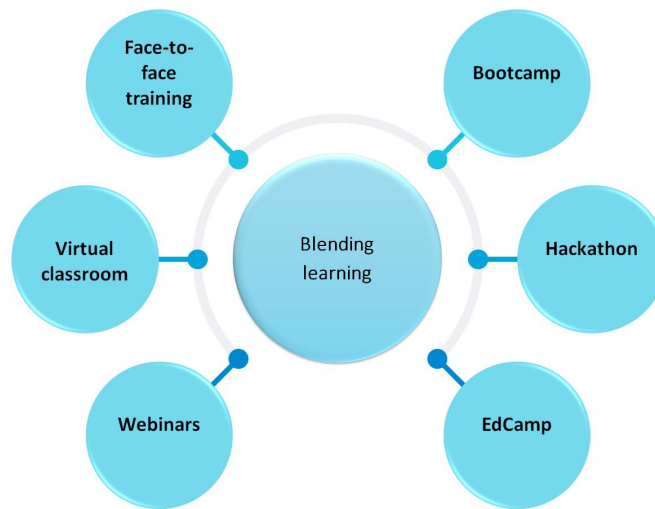

Рис. 2. Формати змішаного навчання

Формат хакатону застосовують, якщо завданням є навчити фахівців спільній груповій роботі. Під час такого формату змішаного навчання вчителі різних предметів інтенсивно і згуртовано працюють над розв'язанням якоїсь проблеми, або створенням нової концепції чи програми. Зазвичай хакатони тривають від одного дня до тижня.

Формат едкемп (EdCamp) передбачає проведення конференції, які проводять самі учасники. Під час едкемп в учителів відбувається обмін інтерактивного професійного досвіду.

В системі післядипломної освіти існує багато факторів, які впливають на ефективність змішаного формату навчання вчителів. Одним з важливих факторів змішаного навчання є дизайн навчальної програми, за якого знання, здобуті за очним і онлайн навчанням, гармонійно доповнювались. За такою програмою в онлайн навчання винесено контент, який не змінюється або змінюється дуже рідко; в офлайн – вся практика, а також інформація, технології і підходи, які часто змінюються.

Іншим важливим фактором, що впливає на ефективність змішаного навчання є персоналізація навчання. Персоналізація навчання в системі післядипломної освіти вчителів передбачає побудову індивідуальної траєкторії навчання із врахуванням здібностей, мотивів, завдання кожного конкретного вчителя.

Створення середовища високих очікувань від навчання, у якому поєднано суспільні цілі розвитку освітньої галузі та особисті цілі кожного вчителя є фактором, що впливає на ефективність змішаного навчання.

Використання методів проектної діяльності, які дозволяє застосувати здобуті знання на практиці, групова діяльність, через яку відбувається залученість до навчання і напрацьовуються навички взаємодії в команді є факторами, які впливають на результати навчання вчителів в системі післядипломної освіти.

Застосування змішаного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти має багато переваг, серед яких співпраця із викладачем, мотивація до навчання за рахунок чітких дедлайнів, командна робота.

Іншою важливою перевагою застосування формату змішаного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти є те, що такий формат відповідає ритму життя, запитам розвитку галузі освіти, при цьому не виштовхуючи навчання повністю в “безконтактне” онлайн освітнє середовище, зберігаючи елементи очної взаємодії як з викладачем, так і з колегами. Саме такий формат навчання зручний для системи післядипломної освіти, оскільки в ньому задіяні досить дорослі люди, які працюють. Змішаний формат найкраще відповідає ритму життя сучасного педагогічного фахівця, який працює, бажає навчатись та розвиватись.

Література:

1. Bonk, C. J. & Graham, C. R. (2006). The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs. San Francisco: Jossey - Bass/Pfeiffer. p. 5.
2. Introduction to Edcamp: A New Conference Model Built on Collaboration. Edutopia. September 29, 2010. Прочитовано 9 August 2012.
3. BLENDED LEARNING Defining Models and Examining Conditions to Support Implementation” (PDF). Philadelphia Education Research Consortium (PERC). September 2014. Retrieved May 10, 2016.
4. DeNisco, Alison. “Different Faces of Blended Learning”. District Administration. Retrieved 2014-11-25.

УДК

***Купрієвич В. О.,**
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри професійної та вищої освіти,
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

В умовах об’єктивних процесів глобалізації життя суспільства, прискорення прогресу знань і вмінь, стрімкої зміни структури потреб у галузі зайнятості та професійній сфері зростає попит на висококваліфіковані педагогічні кадри. Тому саме післядипломна освіта покликана врахувати нові вимоги і потреби суспільства, зробити цілеспрямований внесок у стійкий розвиток країни в ХХІ столітті.

Згідно Закону України “Про вищу освіту” післядипломна освіта – це “спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду” [1].

В сучасних умовах реформування освіти виникла необхідність перебудови системи неперервної освіти та її складової – післядипломної освіти як важливого засобу професійного розвитку і вдосконалення особистості. Складовою післядипломної освіти є підвищення кваліфікації. На думку багатьох вчених процес підвищення кваліфікації потребує реформування, що ґрунтується на методологічних, наукових, організаційних та технологічних засадах. В. Олійник стверджує, що це

актуалізує проблему створення системи цілеспрямованого фахового зростання управлінців та педагогів, яка покликана розв'язувати широке коло питань, а саме: поєднання особистісного розвитку з підвищенням професійного потенціалу людини; забезпечення випереджувального характеру професійної підготовки відповідно до суспільних вимог; мотивування неперервного фахового зростання; підготовка резерву кадрів, яких вимагає подальший розвиток суспільства; створення ефективних технологій навчання і виховання дорослих [6].

Як зазначають українські вчені й філософи О. Боднар, А. Зубко, В. Кремень, В. Маслов, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, Л. Покроєва, Н. Чепурна та ін., в системі післядипломної освіти наукові знання стають фактором розвитку особистості, забезпечуючи цілісність, неперервність, випереджувальну спрямованість професійного розвитку фахівців. Відповідно до синергетичних закономірностей, нестабільність зумовлює потребу фахівців у постійному розвитку компетентностей, які дозволяють здійснювати професійну діяльність в інноваційному середовищі.

Розв'язання цих питань стає можливим за умови організації навчання в системі підвищення кваліфікації управлінських та педагогічних кадрів на засадах андрагогіки. Підвищення кваліфікації є базовим процесом системи післядипломної педагогічної освіти, спрямованим на послідовне фахове удосконалення, а саме: поглиблення знань, розвиток професійних умінь, формування певних ціннісних орієнтирів педагогів, що в комплексі й характеризується таким поняттям як "компетентність" – основи успішної посадово-функціональної діяльності будь-якого фахівця.

Слід зазначити, що в контексті безперервної освіти цей спосіб навчання є достатньо динамічним й здатним реагувати на швидкі соціально-економічні зміни; має безпосередній двосторонній зв'язок із практикою, що дозволяє швидше отримати освітній результат. Здебільшого слухачі курсів підвищення кваліфікації здатні критично оцінювати навчальний матеріал, інновації, які їм пропонуються, а також безпосередньо брати участь у їх апробації, розвитку та реалізації.

Досягнення теорії розвитку процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів та досвід практичної діяльності доводять, що цей спосіб навчання в системі післядипломної педагогічної освіти виконує складні і важливі завдання. Однак для підвищення ефективності його подальшого розвитку необхідно:

- встановити баланс між навчанням та інтересами, професійними потребами і очікуваннями кожного фахівця;
- урахувати тенденцію між швидким старінням знань та потребою випереджального темпу їх оновлення;
- розв'язати суперечність між великим обсягом інформації, яка має професійне значення для спеціаліста, та природним обмеженням можливостей людини опанувати її, що й викликає потребу в оновленні підходів, технологій, які використовуються в системі підвищення кваліфікації;
- враховувати різноманітність індивідуальних вимог слухачів і підходів до навчання дорослих, забезпечувати змістовність і збалансованість форм навчання.

За умов реалізації принципу безперервності навчання головним завданням підвищення кваліфікації стає не передача нового змісту сучасної освіти, а включення фахівця у процес осмислення своїх особистих і професійних цілей через співвідношення з цілями й цінностями сучасного життя, своїми потребами, запитаними, очікуваннями.

В освітньому процесі системи підвищення кваліфікації викладач працює з фахівцем, який має певний ступінь майстерності, є професіоналом. Метою занять стає

розкриття та розвиток професійно-особистісного потенціалу кожного слухача, стимулювання його до постійного професійного самовдосконалення. Крім звичних завдань щодо консультування слухача, ознайомлення його з новою навчально-методичними літературою, надання допомоги в написанні творчої підсумкової роботи, все більш необхідною стає робота щодо налагодження взаємодії між викладачем-андрагогом і слухачами курсів підвищення кваліфікації для визначення індивідуальної професійно-освітньої траєкторії, яка сприятиме особистісному та професійному вдосконаленню кожного слухача.

Метою післядипломної педагогічної освіти стає не стільки надання людині знань, скільки її розвиток як особистості, здатної до самостійного оволодіння інформацією, до визначення конструктивних засад власної діяльності та комунікації з іншими людьми [7], що особливого значення набуває трансформація системи суб'єкт-об'єктних зв'язків у систему суб'єкт-суб'єктних стосунків із зростанням ролі суб'єктної складової процесу та механізмів самоуправління й самоосвіти, діалогова форма освітнього процесу стає основою конструктивної комунікації і суттєвою ознакою навчання.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України (редакція) від 25.07.2018 № 1556-VII. База даних “Законодавство України” / ВР України. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 31.03.2020)
2. *Кремень В. Г.* Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В. Г. Кремень. – 2-ге вид. – К. : Т-во “Знання” України, 2011. – 520 с.
3. *Луговий В. І.* Міжнародна стандартна класифікація освіти: галузі освіти та підготовки (засадничий аналіз та алгоритм застосування) / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія : наук. теорет. та інформ. Вісник ; Нац. акад. пед. наук України. – К. : Педагог. преса, 2014. – № 3. – С. 5-17.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку національної освіти в Україні Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол. : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
5. *Олійник В. В., Гравіт В. О.* Чи потрібен післядипломній педагогічній освіті Відкритий університет європейського типу? / В. В. Олійник, В. О. Гравіт // Післядипломна освіта в Україні. – 2015. – Вип. 1 (36). – С. 3-7.
6. *Олійник В. В.* Безперервна освіта / В. В. Олійник // Світло. – 2000. – № 3 (17). – С. 11–15.
7. *Романенко М.* Методологія та зміст сучасної післядипломної педагогічної освіти / М. Романенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 35–38.
8. *Сорочан Т. М.* Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти): [монографія] / Т. М. Сорочан, А. О. Данильєв, Б. А. Дьяченко, О. М. Рудіна. – Луганськ : Резніков В.С., 2013. – 523 с.

*Палько Т. В.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти
(м. Ужгород, Україна)*

СУЧАСНІ АКЦЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Останні десятиліття наше суспільство часто називають “інформаційним суспільством”, зумовленим корінними перетвореннями: економічними, науковими, соціальними, психологічними, філософськими, культурними, етичними, педагогічними. Уперше термін “інформаційне суспільство” використано у працях таких японських дослідників, як Х. Юджіто [6], Х. Асахі [7], М. Махлуп [9]. Подальший розвиток дана концепція знайшла в роботах провідних американських та європейських теоретиків, а саме: Б. Тоффлера [5], У. Дайзарда [2], Р. Коена [8], які підкреслювали значення інформаційного розвитку суспільства як нового історичного етапу цивілізації. У цей період ключовою проблемою є розширення сфери інтелектуальної праці і виникнення нових методів розумової діяльності, які в корені відрізняються від традиційних форм підготовки.

Які ж інновації відбуваються нині в освітній сфері, що позначаються на професійному розвитку вчителя, який є носієм цього процесу, вращуючи наукові зерна своїм вихованням... Чи готовий він до таких змін?

У Концепції “Нова українська школа” визначено 10 груп компетентностей, якими повинен володіти сучасний вчитель. Вважаємо, що розвиток такої компетентності як уміння навчатися впродовж життя, є однією з головних, оскільки її якостями є здатність до активного пошуку і засвоєння нових знань, умінь і навичок, у тому числі з використанням цифрових технологій, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп’ютерні технології та Інтернет.

Сьогодні набуває важливості й актуальності інформаційно-цифрова компетентність, оскільки суспільство потребує вчителя, який є компетентним, вмотивованим, ІКТ-грамотним, здатним до професійної рефлексії, відкритим до змін та новацій нової української школи, готовим допомагати учням розвивати життєві уміння. Вчитель сучасності – це вчитель з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти, вчитель, який володіє сучасними технологіями не тільки на рівні дітей, а краще за них.

Виклики розвитку сучасного світу, цифровізація всіх сфер життя суспільства, без сумніву, стали передумовами до впровадження діджиталізації в сферу освіти. Сьогодні важко уявити сучасного вчителя без використання на уроках комп’ютера чи Інтернета, так як і учня, без смартфона під час підготовки до занять. Учителі повинні вчитися разом зі своїми учнями, щоб відповідати на потреби сучасності. Учні не зможуть зрозуміти необхідність навчатися протягом усього життя, якщо не візьмуть приклад зі своїх вчителів. Вчитель повинен випереджувати учня, а не йти з ним поруч. Тому заклади післядипломної педагогічної освіти повинні бути в авангарді

таких змін, перед ними стоїть завдання щодо реструктуризації дидактичного ресурсу на дидактично-інформаційний (цифровий) та готовності застосовувати на практиці [4].

Аналіз електронних інформаційних ресурсів кадрових агентств (Adecco, Advance, AGA Recruitment, Aurora, VSK Consulting, White Sales) дозволив зафіксувати певні тенденції підбору компаніями та установами кваліфікованих фахівців, що актуалізують необхідність розвитку особистісної гнучкості, адаптивності, комунікативності, рефлексивності, які визначено науковцями як soft skills та вмінь застосування можливостей цифрових технологій. Вирішення зазначеного можливе лише при впровадженні в систему освіти перспективних передових технологій, таких як цифрові, зокрема, для організації сучасної освітньої взаємодії[3].

Як бачимо, сучасна школа вимагає нового погляду на професію вчителя і його соціальну роль у суспільстві – коуча, фасилітатора, тьютора, модератора освітнього простору дитини, який веде за собою. Тобто агента змін як в особистісному, так і професійному саморозвитку, самовдосконаленні, підґрунтям якого є самоосвітня діяльність. Підготовленість до неї – є тим резервом, який забезпечуватиме його професійний розвиток упродовж всього життя. Остання, в цьому контексті, набуває академічної свободи у виявленні ініціативності щодо укладання авторських навчальних програм; відборі тих підручників, які відповідатимуть рівню домагань учнів; упроваджувати такі методи й прийоми, які розвиватимуть в учнів предметні й ключові компетентності.

Змінюється і функція викладача закладу післядипломної педагогічної освіти - від передачі знань слухачу до організації процесу самостійного отримання ним знань за допомогою інформаційних джерел: онлайн-лекції за допомогою Zoom, Google Meet тощо; формування професійних умінь і навичок зі створення віртуального середовища (проектна діяльність, завдання для розвитку індивідуальної інформаційної траєкторії слухача); формування професійних умінь і навичок в реальних умовах (застосування цифрових технологій на практиці); формування власного професійного стилю в умовах самостійної професійної діяльності [1].

Найважливіший чинник підвищення якості освіти – створення умов, які активізують професійний пошук педагогів, сприяють розвитку їхніх творчих сил, самостійності, наукового стилю мислення. Тож дослідження нових підходів до навчання, опанування новими сучасними методиками є актуальними питаннями для освітян, які повинні впроваджувати одну з головних місій закладів педагогічного спрямування – умотивувати педагога, який вже зробив перші кроки у професії, запевнити його у важливості нових починань, особливо у перехідний для нього період – від репродуктивного споживання знань, від імперативу – “вчитель повинен” – до – “Я можу”, “Я знаю”, “Я вмю”, “Я подолаю перепони”, “Я знаю, вмю й можу працювати інакше”, “Я знаю, як мені досягти в цьому успіху”, “Я знаю, як обрати шлях до професійного саморозвитку”. А діджиталізація стає головним трендом сучасності та радикальним чином перетворює сутнісні характеристики процесів усіх сфер суспільного життя.

Але, чи може замінити вчителя комп'ютер і чи можливо таке у найближчому майбутньому? Нині штучний інтелект здатний вже аналізувати проведені уроки, а потім дає поради, як зробити викладання більш якісним. Так, наприклад, платформа Third Space Learning може стати одним з перших прикладів використання штучного інтелекту для поліпшення процесів навчання. За допомогою цієї платформи (за проведеними дослідженнями) доведено – якщо вчитель говорить занадто швидко,

учень втрачає інтерес. І такі підказки в алгоритмі поведінки педагога стануть надалі з'являтися на екрані смартфона або планшета педагога у вигляді підказок щодо ведення уроку. Педагоги всього світу можуть у безкоштовному веб-інструменті знаходити розробки під назвою Instructional Architect (IA.usu.edu), який дозволяє вчителям використовувати і розробляти навчальні заходи для своїх учнів, використовуючи OER (Recker, 2006). Викладачі можуть ділитися цими результатами діяльності, так званими проєктами IA, роблячи їх загальнодоступними в рамках IA. [10].

Отже, поглядів на питання підготовки педагога є багато, але маємо пам'ятати, що професійний розвиток повинен концентруватися на покращенні результатів навчання дітей. Тобто всі знання, які отримує вчитель повинні позитивно впливати на успішність освітнього процесу. Важливо, щоб все нове можна було використати вже наступного дня в класі. Щоразу, коли педагог підвищує свою кваліфікацію через здобуття нових навичок медіапростору і хоче вдосконалити ці навички, то повинен отримувати досвід, корисний і релевантний відносно до його ролей в освіті.

Література:

1. Гусак Л. Є. Інноваційні технології навчання учнів початкових класів : монографія / Петро Гусак, Людмила Гусак, Олена Белкіна-Ковальчук, Тетяна Воробйова. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 276 с.
2. Дайзард У. Наступление информационного века / У. Дайзард // Новая технократическая волна на Западе. – М. : Прогресс, 1986. – С. 343.
3. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html>
4. Марусинець М. М. Інноваційні технології як навчально-методичний ресурс у підготовці майбутнього вчителя / М. М. Марусинець // Технології професійної підготовки фахівців у сучасному освітньому просторі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17 травня 2019. – Чернівці : Видавничий дім “РОДОВІД” 2019. – С. 204-206.
5. Тоффлер О. Будущее труда на Западе / О. Тоффлер. – М. : Прогресс, 1986. – 642 с.
6. Hayashi Yujiro. Johoka shakai: Hado na shakai kara sofuto na shakai / Н. Yujiro. – Tokyo : Feo, 1969. – 189 p.
7. Hosono Asahi. Joho sangyo ron. Information Industry Theory : Dawn of the Coming Era of the Ectodermal Industry / Hosono Asahi, Umesao Tadao – Tokyo : VP, 1963, 156 p.
8. Kaul I. Global public goods : International cooperation in the 21st century / I. Kaul, I. Grunberg, M. Stern. – New York – Oxford : Oxford University Press, 1999. – P. 347.
9. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States / F. Machlup. – NJ. : Princeton, 1962. – 283 p.
10. Mimi Recker, Min Yuan, Lei Ye. Crowdteaching: Supporting Teaching as Designing in Collective Intelligence Communities [Електронний ресурс] / Mimi Recker, Min Yuan, Lei Ye. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1785/3000>

*Приходькіна Н. О.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи
ДЗВО “Університет менеджменту освіти” НАПН України
(м. Київ, Україна)*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Ми живемо у світі, в якому якість отриманої інформації в значною мірою визначає наш вибір і наступні дії, включаючи здатність користуватися фундаментальними свободами і правом на самовизначення і розвиток. Технологічні вдосконалення у галузі телекомунікацій спричинили широке розповсюдження засобів масової інформації, які відкрили громадянам доступ до і можливість обміну колосальними обсягами інформації. Наслідком і доповненням цього феномена стало прагнення громадян оцінювати доречність і надійність цієї інформації, повністю здійснюючи при цьому своє право на свободу вираження та право на отримання інформації. Саме в такому контексті слід розглядати потребу в медіаграмотності, що розширює масштаби руху за громадянську освіту, включаючи в нього педагогів як основних суб'єктів перетворень.

Орієнтація на педагогів і є ключовою стратегією, що забезпечує багатократне підвищення ефективності: від медіаграмотних педагогів до учнів і далі до суспільства в цілому. Медіаграмотні педагоги зможуть більш ефективно допомагати учням учитися, здобувати навички самоосвіти і здатність до навчання протягом усього життя.

У контексті нашого дослідження розглянемо методи розвитку медіаграмотності майбутніх педагогів.

Метод тематичного пошуку. Навчання на основі самостійного пошуку інформації з певної теми – це орієнтований на студентів-майбутніх педагогів підхід до навчання, за якого тематика запитів пов'язана з медіаграмотністю в сучасному суспільстві. Цей підхід включає дії, пов'язані з процесами навчання пошуку інформації, постановки проблем і прийняття рішень, коли учні здобувають нові знання і навички, проходячи через такі стадії пошуку: постановка питання; визначення пов'язаних з ним думок і уявлень; пояснення фактів і принципів, пов'язаних з даним питанням; пошук, систематизація та аналіз даних; інтерпретація даних; обдумування наслідків і результатів кожного кроку. Цей метод є ефективним у процесі викладання медіаграмотності, оскільки дозволяє студентам-майбутнім педагогам глибоко вивчити питання.

Прикладами використання цього методу у процесі викладання медіаграмотності є вивчення гендерних і расових питань за матеріалами медіа, вивчення недоторканності приватного життя у зв'язку з практикою медіа за допомогою аналізу первинних і вторинних документів, вивчення кібербулінгу за допомогою етнографічних досліджень тощо.

Проблемно-орієнтоване навчання. Проблемно-орієнтоване навчання – це спеціально розроблена програма та система підготовки, що одночасно розвиває в учнів міждисциплінарні знання та навички, з одного боку, і здатності до критичного мислення та вирішення проблем, з іншого. Цей метод навчання був розроблений на медичному факультеті Університету ім. МакМастера в Онтаріо, Канада, і є

структурованою формою кооперативного навчання, яка покликана підвищити рівень індивідуальних та колективних знань шляхом залучення студентів до критичного і глибокого вивчення проблем реального життя. Студенти самі визначають цілі навчання, формулюють запити і методи пошуку інформації, аналізують отримані результати. *Щодо розвитку медіаграмотності прикладом проблемно-орієнтованого навчання є розробка ефективної кампанії соціальної реклами для певної аудиторії.*

Наукове дослідження. Даний метод включає різноманітні процедури, за допомогою яких вчені досліджують світ природи і пропонують свої пояснення на основі отриманих даних. Він відтворює основні етапи будь-якого наукового дослідження: проведення спостережень; постановка проблеми; встановлення вже відомих фактів; планування досліджень; проведення спостережень, аналіз наявних знань у світлі експериментально отриманих даних; використання інструментів для збору, аналізу і інтерпретації даних; розроблення пояснень; повідомлення результатів. Цей метод також можна було б адаптувати до викладання медіаграмотності для майбутніх педагогів. *Прикладами використання методу наукового дослідження є вивчення наслідків відображення жорстокості в медіа та вивчення ролі онлайн-спільнот.*

Кейс-стаді (аналіз конкретної ситуації). Метод аналізу конкретної ситуації передбачає глибоке вивчення одного випадку або події. Він був розроблений в Гарвардській школі бізнесу. Суть методу полягає в тому, що студенти аналізують випадки з реального життя, щоб зрозуміти, як теоретичні знання можна застосувати до реальних ситуацій. Метод є ефективним у процесі викладання медіаграмотності, оскільки студенти щодня отримують різного роду повідомлення від медіа. Він передбачає системний підхід до аналізу подій, збору даних, аналізу інформації та підготовки повідомлення про результати, що, в свою чергу, стимулює студентів-майбутніх педагогів до використання дослідницького методу. Студенти мають змогу більш глибоко і точно зрозуміти, чому все сталося саме так, а не інакше. Кейс-стаді також можна застосовувати для створення і тестування гіпотез.

Наприклад, студенти-майбутні педагоги можуть проаналізувати стратегію маркетингової кампанії, пов'язаної з прем'єрою успішного в прокаті фільму, виходу в світ книги-бестселера або іншого популярного медіапродукту.

Кооперативне навчання. Кооперативне навчання – це такий підхід до викладання, при якому студенти працюють разом для досягнення загальних цілей. Кооперативне навчання може варіюватися від простої роботи в парі до більш складних варіантів, наприклад, навчання у процесі реалізації проекту, метод навчання “Пилка”, в рамках якого навчальний матеріал розбивається на фрагменти і розподіляється між студентами, навчання на основі постановки запитань і спільного пошуку відповідей в ході дискусії, до взаємного навчання. Усі ці форми навчання спрямовані на досягнення таких цілей навчання як розвиток концептуального мислення і розуміння більш високого рівня, розвиток навичок міжособистісного спілкування, формування позитивного ставлення до освітнього закладу і до власної особистості. Крім того, вони дозволяють забезпечити управління навчальним процесом в аудиторії, якщо здібності до навчання і рівень базових знань студентів варіюються. Цей метод є ефективним у процесі викладання та вивчення культури роботи з медіа, оскільки передбачає обмін ідеями і можливість отримувати знання один від одного. *Прикладом колективного навчання є спільна робота у просторі Вікі.*

Аналіз тексту. Студенти-майбутні педагоги вчать проводити аналіз тексту, ідентифікуючи коди і символи різних медійних жанрів. Такий семіотичний аналіз

забезпечує більш глибоке засвоєння основних концепцій. *Приклад: студентів-майбутніх педагогів можна попросити обрати уривок медіатексту. Це може бути репортаж про останні події, відео з YouTube або відеокліп з онлайн-новин.* Поділивши студентів на групи, можна керувати ними в процесі аналізу аудиторії, мети, автора, технічних/текстових особливостей і контексту.

Контекстний аналіз. Студентам показують, як проводити базовий контекстний аналіз, зокрема, щодо ключових понять організацій і технологій, а також теоретичних методів. *Прикладами контекстного аналізу і педагогічних прийомів у цій галузі є допомога студентам-майбутнім педагогам у вивченні національних систем класифікації фільмів, телевізійних ігор і відеоігор; допомога у вивченні зв'язків між правом власності на медіа, монополізацією медіа та питаннями демократії і свободи слова.*

Трансляція. За допомогою цього підходу студенти-майбутні педагоги конвертують або транслюють інформацію, отриману в одному середовищі, в інше середовище. *Приклад: перетворити статтю з газети, в якій повідомляється про подію в університеті, в підкаст новинного радіорепортажу.*

Імітація. Імітацію часто використовують як стратегію в блоках програм навчання кіновиробництва і медіа. Імітація використовується для того, щоб продемонструвати студентам, як виглядає вивчення медіа. Іншими словами, студент відіграє роль вчителя в класі, а учні грають притаманну їм роль слухняних учнів у процесі виконання практичних завдань. Ця стратегія обговорюється зі студентами як педагогічний процес. *Наприклад: студенти-майбутні педагоги беруть на себе роль працівників університетської групи маркетингу, яка працює над коротким рекламним відео про життя університету для абітурієнтів.*

Створення інформаційного та медіапродукту. Цей підхід передбачає навчання на практиці, що є дуже важливим для процесу отримання знань в XXI столітті. Студентів потрібно стимулювати до більш глибокого вивчення предметів на більш складному рівні. Працюючи над створенням медіатекстів (наприклад, аудіо-, відео- та друкованих текстів), студенти можуть вивчити процес творчості і самовираження, викладаючи свої ідеї та погляди. *В якості прикладів можна навести ситуацію, коли студенти-майбутні педагоги використовують програми iMovie або Moviemaker (або будь-які інші безкоштовні програми з відкритим кодом) для створення однохвилинного репортажу на екологічну, політичну або будь-яку іншу тему (наприклад, дуже актуальну наразі "Covid-19").*

Література:

1. Media Education: A Kit for Teachers, Students, Parents and Professionals. – URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001492/149278e.pdf>.
2. Civic Education for Media Professionals: A Training Manual. – URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001804/180402e.pdf>.

*Сакалюк О. П.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри початкової освіти Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КІНЕЗІОЛОГІЧНИХ ВПРАВ

В розвиненому суспільстві рівень здоров'я значною мірою пов'язаний із рівнем освіти. Чим вищий освітній рівень певного соціального середовища, тим кращі, як правило, у ньому узагальнені показники здоров'я. Отже завдання збереження й зміцнення здоров'я потрібно розв'язувати, насамперед, педагогічними засобами, при цьому, освіта в аспекті здоров'язбереження розуміється комплексно: і як надання інформації, і як навчання методів, прийомів і навичок здорового способу життя, і як виховання в душі безумовного пріоритету цінностей індивідуального і громадського здоров'я в усіх його проявах, сферах, рівнях [2 с. 94].

Основні принципи організації оздоровчої освіти та виховання висвітлено у працях М. Гриньової, С. Кириленка, Л. Заплатнікова, Л. Пономарьової, Б. Шияна. Застосування здоров'язберігаючих технологій проаналізовано у працях В. Лозинського, Л. Антонової, М. Смірнова, В. Циганова, Є. Юніної[3].

Згідно Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти здоров'язбережувальна компетентність – здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей[5].

Кінезіологія – це наука, що вивчає здатність людини через рухові вправи досягти розвитку розумових здібностей і повноцінного здоров'я. Наукові дослідження, що проводились в психології і нейрофізіології виявили, що певні фізичні рухи впливають на розвиток інтелекту людини.

На підставі отриманих висновків виникла нова система – освітня кінезіологія, спрямована на координацію роботи правої і лівої півкулі й розвиток взаємодії рухів і психофізичних функцій.

Засновником освітньої кінезіології є американський вчений Пол І. Деннісон, який все своє професійне життя присвятив сфері – освіти. В 1960 році він почав дослідження з поліпшення читання і його зв'язок з поліпшенням мозку, яке надалі переросло в працю “Гімнастика для мозку”. Вчений розробив систему швидких, простих, специфічних рухів, що приносять користь кожному незалежно від його проблеми[1].

Враховуючи функціональну спеціалізацію півкуль (права – гуманітарна, ліва – математична), а також роль спільної діяльності у здійсненні вищих психічних функцій, можна вважати, що порушення міжпівкульної передачі інформації спотворює пізнавальну діяльність дітей початкової школи. В даний час зростає число дітей з мінімальними мозковими дисфункціями (близько 30%), які проявляються порушенням мовлення, мислення, зміною якостей психіки. Доведено, що певну роль в їх виникненні грає порушення функціональної асиметрії кори великих півкуль головного мозку і міжпівкульної взаємодії. Проблема успішності в навчанні може бути вирішена, якщо в процесі життя використовується робота обох півкуль мозку [4].

Кінезіологічні фізкультхвилинки дають можливість задіяти ті ділянки мозку, які раніше не брали участі в навчанні. У ході занять у молодших школярів розвиваються міжпівкульні зв'язки, поліпшується пам'ять і концентрація уваги. Спостерігається значний прогрес у здібностях до навчання та вміння керувати своїми емоціями [6].

Кінезіологічні вправи сприяють збудженню певних ділянок мозку і вмиканню механізму об'єднання думок і рухів. За допомогою спеціально підібраних кінезіологічних вправ організм координує роботу правої і лівої півкулі і розвиває взаємодію тіла та інтелекту. До комплексу кінезіологічних вправ входять:

– вправи на розвиток пам'яті, уваги, уяви, логіки у дітей, які мають недостатній рівень інтелектуальної готовності до навчання у школі (“Людина-павук”, “Кулак – ребро – долоня”, “Оладки”, “Вуха-ніс”);

– вправи на розтягування, які нормалізують гіпертонус та гіпотонус (“Незвичайне крокування”, “Зірви яблука”, “Точки рівноваги”);

– дихальні вправи, які покращують ритміку організму, розвивають самоконтроль (“Хмара дихання”);

– вправи для очей розвивають міжпівкульну взаємодію, підвищують енергію організму (“Око-мандрівник”, “Ледачі вісімки для очей”);

– вправи для розвитку мислення та мовлення (“Точки землі”, “Кнопки мозку”, “Зігнута нога”);

– вправи для розвитку дрібної моторики (“Дзеркальне малювання”, “Слон”);

– вправи на зняття емоційного напруження, релаксація (“Свічка”, “Нирець”, “Енергетизатор”);

– вправи на подолання патологічних відхилень (“Перехресні кроки”, “Лобно-потиличний корекція”);

– масаж.

Таким чином, ми дійшли до висновку, що здоров'язбережувальна компетентність – це багатогранний процес формування знань, удосконалення умінь та навичок, набуття досвіду збереження здоров'я, що проявляється у вмінні вести здоровий спосіб життя і прямо пропорційно підвищенню рухової активності та усвідомленому формуванню культури здоров'я педагогів.

Література:

1. *Ващенко О. М.* Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра : навч.-метод. посіб. / О. М. Ващенко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова та ін. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2012. – 192 с.
2. *Гаркуша С. В.* Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: теоретико-методичний аспект : [монографія] / С. В. Гаркуша. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. – 392. – С. 11.
3. Дитяча кінезіологія. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/Natasha5717/ss-32554172>.
4. *Саєнко С.* Кінезіологічні вправи [Електронний ресурс] / С. Саєнко. – 2016. – Режим доступу : http://logoped2.blogspot.com/2016/01/blog-post_41.html.
5. Формування основ здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rosynka-rivne.pp.ua/metodichna-stor-nka/formuvannja-osnov-zdorov-jazberezhuvalno.html>.
6. *Шаповалова Т. Г.* Формування здоров'язбережувальної компетентності гуртківців у позашкільному навчальному закладі / Т. Г. Шаповалова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 2 (20). – С. 191–199.

*Стриженко Т. О.,
старший викладач кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки*

*Шахова Г. А.,
старший викладач кафедри педагогіки, філософії
та мовної підготовки
Харківської медичної академії післядипломної освіти
(м. Харків, Україна)*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Важливим напрямком розвитку освіти, у тому числі і медичної, визначено інформатизацію освіти, а саме впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку спеціалістів до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Володіння сучасними інформаційними технологіями є необхідною умовою сьогодення.

Основну мету публікації ми вбачаємо у висвітленні діяльності кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки Харківської медичної академії післядипломної освіти щодо впровадження інформаційно-освітнього середовища з метою удосконалення системи післядипломного навчання фахівців галузі охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Позичування України як гідного партнера в світовій економічній системі, та досягнення вагомих результатів в економічному і соціальному розвитку, залежить від того, як широко впроваджуватимуться та наскільки ефективно будуть використовуватися сучасні інформаційні технології в усіх сферах суспільної діяльності. Система освіти займає серед цих сфер одне з перших місць. Пріоритетним напрямком державної політики України в галузі післядипломної медичної освіти є створення умов для реалізації індивідуальних освітніх маршрутів із метою професійного розвитку на основі використання інноваційних форм і методів підвищення кваліфікації. Важливим кроком на цьому шляху є впровадження в навчальний процес електронної освіти нового рівня, або "відкритого навчання", що має низку істотних переваг та можливостей в порівнянні із традиційним навчанням, а саме: гнучкий розклад, незалежність від місця та часу проведення занять, широкий доступ до навчальних матеріалів, наявність навчальних матеріалів у електронному вигляді, можливість повторного ознайомлення та прослуховування, широкі можливості зворотного зв'язку між викладачем та слухачами, зменшення фінансових витрат та значна економія слухачами часу на оволодіння знаннями.

Ступінь впровадження електронної освіти оцінюється в залежності від рівня використання інформаційно-комунікаційних технологій. Низький рівень ІКТ характеризується спонтанним використанням у навчальному процесі окремих комп'ютерних програм, наприклад програм пакету MS Office. Середній рівень включає навчання із достатньо широким застосуванням мультимедійних засобів і цифрових технологій. Високий рівень характеризується використанням систем керування навчанням – платформи дистанційного навчання, хмарні сервіси тощо. Із метою підвищення якості навчального процесу сучасних фахівців із охорони здоров'я

в системі післядипломної освіти викладачами кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки ХМАПО впроваджують електронне навчання з використанням ІКТ усіх рівнів.

На циклах тематичного удосконалення (ТУ) з педагогіки та мовної підготовки створюються оптимальні умови для забезпечення інформаційних потреб слухачів. Використання комплексу SMART Board та програмного забезпечення Smart Notebook по створенню елементів навчально-методичного забезпечення до циклів зумовлені перевагами, які дають змогу отримати застосування цих засобів: стимулювання пізнавального інтересу слухачів, комплексне використання аудіо- та візуальних ефектів у процесі навчання, підвищення рівня індивідуалізації навчання, збільшення інформаційної ємності занять без шкоди якості засвоєння матеріалу, використання комп'ютерного тестування, реалізація предметних і міжпредметних проектів різних видів: пошукового, дослідницького, творчого.

Кафедра усвідомлює, що одним із перспективних напрямів удосконалення професійної майстерності фахівців охорони здоров'я є дистанційне та очно-дистанційне навчання, що дозволяє зробити навчальний процес гнучкішим, зручнішим, практико-орієнтованим. Слухачі використовують навчально-інформаційний ресурс, розміщений на відповідних платформах web-сайтів і зручний для користування. Тематика курсів дистанційного навчання, що розроблені викладачами кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки визначається з урахуванням освітніх потреб та рівня професійно-педагогічної підготовки фахівців сфери охорони здоров'я. Вони містять значну кількість сучасних інформаційно-комунікаційних засобів для активного навчання дорослих. У процесі реалізації дистанційних курсів практикуються різні види діяльності слухачів, індивідуальні та колективні форми роботи над навчальним матеріалом, які потребують істотного посилення самостійної продуктивної діяльності слухачів, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми.

Розробка і впровадження технологічної концепції щодо забезпечення видаленого доступу користувачів до сховищ даних (хмарні технології), що передбачає забезпечення повсюдного і зручного мережевого доступу до загального кола обчислювальних ресурсів є найбільш передовими серед інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються сьогодні в освіті. Використання викладачами кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки ХМАПО сервісу Google Classroom як форми дистанційного навчання надає можливість створення персонального освітнього середовища, що надає учасникам освітнього процесу технологічні можливості для виконання різноманітних завдань: управління навчальним процесом, планування та створення його ресурсного та інформаційно-методичного забезпечення, здійснення моніторингу результатів навчання, організацію дистанційної взаємодії учасників освітнього процесу.

Висновки. У теперішній час швидке оновлення знань вимагає зміни у системі освіти, зокрема післядипломної, яка повинна ставати сучаснішою за рахунок новітніх інформаційних технологій. Післядипломна медична освіта повинна забезпечити мобільність і конкурентоспроможність фахівців в інформаційному суспільстві завдяки набуттю нею варіативності, відкритості і гнучкості, можливості створювати необхідні умови для індивідуалізації освітнього процесу. З популяризацією інформаційних технологій все більше слухачів курсів тематичного удосконалення виявляють бажання підвищувати кваліфікацію з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, ця тенденція спонукає до розгляду моделі повністю

віртуального навчання “тільки я і комп’ютер” що може повністю викоринити міжособистісне спілкування слухачів з викладачами. Тому питання запровадження ІКТ в систему післядипломної освіти фахівців сфери охорони здоров’я є актуальними, дискусійними і потребують подальшого поглибленого вивчення.

Література:

1. Гадецька З. М., Крупська Г. Е. Моделювання хмарно-орієнтованого навчального середовища ЗВО / З. М. Гадецька, Г. Е. Крупська // Сучасний рух науки: 2019 рік : тези доп. ІХ Міжн. наук.-практ. інтернет-конф., 2-3 груд. 2019 р. – Дніпро: Редакція Міжнародного електронного науково-практичного журналу “WayScience”, 2019. – Т. 1. – С. 280-285.
2. Касьянова О. М. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості навчального процесу в системі післядипломної медичної освіти / О. М. Касьянова, Г. А. Швецова, Г. А. Шахова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2019. – № 3. – С. 90–100.
3. Касьянова О. Підвищення якості навчального процесу в системі післядипломної медичної освіти засобами мультимедійних технологій / О. Касьянова, Г. Швецова, Г. Шахова / Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VII : матеріали VII науково-практичної конференції 22 листопада 2019 р. / [редактори-упорядники: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. – Конін – Ужгород – Херсон : Видавничий дім “Гельветика”, 2019. – 438 с.
4. Остапчук Н., Крайчук О. Використання можливостей хмарних сервісів у процесі навчання студентів у закладах вищої освіти / Н. Остапчук, О. Крайчук // Нова педагогічна думка. – 2019. – № 1 (97). – С. 45-48.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ президента України від 25 червн. 2013 р. № 344/2013. – URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 28.04.2020).
6. Сисоєва С. О., Осадча К. П. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України / С. О. Сисоєва, К. П. Осадча // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – Том 70, № 2. – С. 271–284.
7. Шахова Г. А. Розробка алгоритму застосування інноваційних технологій навчання дорослих : навч.-метод. посіб. / Г. А. Шахова. – Харків : ХМАПО, 2019. – 26 с.
8. Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” // Урядовий кур’єр. – 2013.

УДК

Татаурова-Осика Г. П.,
кандидат психологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ЗОШ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ

“Вчитель нового покоління” такий девіз обрало сучасне суспільство для впровадження нових ідей та технологій у звичайну повсякденну роботу пересічного чи непересічного вчителя-професіонала чи вчителя – менеджера освіти, тобто людини, яка своєю працею несе “розумне, світле, вічне” у допитливі головки нашого

підростаючого покоління-учня. Так, у відповідності до концепції та завдань Нової української школи – діти повинні отримувати на уроках ті знання і розвивати ті вміння, які знадобляться їм у майбутньому. Але умінь критично мислити, працювати у команді, бути креативними та комунікативними потребують не лише учні, а й учителі. У педагогічних вузах нашим теперішнім і майбутнім учителям викладають велику кількість навчальних дисциплін, дають знання, необхідні для подальшої професійної діяльності, але вміння і навички, як і для будь-якого спеціаліста здобуваються з досвідом, у процесі самонавчання, саморозвитку та на курсах підвищення кваліфікації.

Запровадження державними органами управління МОН та МОЗ України карантинних заходів змусили нашу країну, як і країни всього світу, незважаючи на їх соціально-економічний рівень розвитку, переглянути всі існуючі державні та недержавні освітні стратегії. Так, за даними ЮНЕСКО, закриття шкіл та університетів в Україні вплинуло на майже сім мільйонів здобувачів освіти, це лише за кількістю потенційних абітурієнтів, не враховуючи заклади дошкільної, молодшої та середньої освіти.

Однак, для українських закладів вищої освіти, які раніше практикували дистанційні форми навчання, це не становило проблему, то для багатьох дошкільних закладів, а особливо середніх навчальних закладів, організація віддаленого навчання виявилася викликом, з яким змогли подолати не всі загально-освітні навчальні заклади.

Із інтернет-джерел, засобів МАС-Медіа та соціальних платформ, за даними Українського ЮНЕСКО лише 57% – директорів шкіл зазначили, що вперше зіткнулися з використанням технологій дистанційного навчання в освітньому процесі, і це пов'язано не лише з незнанням самого процесу дистанційного навчання, але й з важкодоступністю інтернет забезпечення у деяких регіонах України, 41% – вчителів просто надсилають перелік параграфів підручника та вправи на самостійне опрацювання, лише 18% – викладачів проводять уроки онлайн. Такі результати опитування щодо дистанційного навчання учнів під час карантину презентував (із виступу представника Державної служби Руслана Гурака протягом п'ятиденного Антикризогового національного онлайн-марафону EdCamp 2020, метою якого у зв'язку з безпрецедентно тривалим карантинном та переходом на домашнє навчання на невизначений період було саме підтримати батьків та вчителів, а також допомогти їм розібратися в методиках і технологіях дистанційної освіти). Фото: ЕРА/UPG

Виявляється, онлайн-освіта була не для всіх така вже й доступна та зрозуміла. Попри те, що дистанційна освіта створює багато можливостей для залучення сучасних технологій та пошуку нових методів викладання, закриття шкіл також поглиблюють соціальні та економічні відмінності. “Не всі діти мають однаковий доступ до онлайн-курсів – за даними дослідження Factum Group, станом на третій квартал 2019 року лише 65% опитаних українців мали вдома Інтернет. Освітній омбудсман Сергій Горбачов під час свого виступу на Антикризоговому національному онлайн-марафоні EdCamp 2020 виокремив відсутність чи застарілість комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення в учнів та вчителів як ще одну проблему дистанційного навчання.

“Навіть ми в офісі маємо технічні складнощі, коли проводимо робочі зустрічі онлайн, – сказав Сергій Горбачов. – Що ж відбувається, коли до одного уроку намагаються під'єднатися десятки дітей? Ми проводили також опитування, у якому

взяло участь більше восьми тисяч батьків. Одне з питань – чи достатньо комп'ютерного обладнання для навчання дитини вдома? Слід розуміти, що опитування проводилося онлайн і не включає ситуацію в тих сім'ях, де інтернету немає взагалі. Найбільш типовими виявилися відповіді, що в родині лише один комп'ютер, батьки, які повинні працювати, мають ділити його з дітьми, яким треба вчитися, а якщо в сім'ї двоє дітей різного віку, то вони також мусять якимось ділитися. Деякі родини були вимушені придбати додатковий комп'ютер [1]”.

За даними опитування, матеріальної можливості придбання ще одного планшету чи ноутбуку мають змогу не всі родини. За даними ЮНЕСКО, під час карантину батьки частіше залишаються роботи, а відповідно і без заробітної плати: це стосується, в основному найманих працівників у бізнес сферах; а також працівникам, яким цілодобово доглядати за дітьми. Найбільше в зону ризику потрапляють саме ті сім'ї, які перебували в кризових обставинах і до карантину. Наприклад, матері-одиначки, багатодітні родини тощо. Однак з'явилася нова проблемна категорія – родини, залучені до системи охорони здоров'я. Медичні працівники, які працюють з пацієнтами, що мають корона вірусну хворобу, вимушені самоізолюватися від своїх дітей, тимчасово проживати у спеціальних гуртожитках і так далі. Таким чином допомагати в навчанні власним дітям вони не можуть. Загалом ця проблема стосується і тих родин, де батьки продовжують працювати, але віддалено.

У кожному колективі є працівники, які мають дітей дошкільного та шкільного віку, вони усі змушені перебувати в домашніх умовах виховання, навчання та роботи, і ця проблема дистанційної роботи і навчання стає дедалі комплекснішою для її вивчення, а саме як це впливає на працездатність людини, так як для повноцінної роботи вдома потрібен не лише окремий гаджет, а й додатковий простір. Поставивши це запитання у фейсбук спільноті виявилось, що велика частина батьків відповіла, що дистанційне навчання створює перешкоди для виконання постійних обов'язків на роботі”.

Дирекцією ЮНІСЕФ запропоновано 10 рекомендацій щодо планування рішень для дистанційного навчання: [3]

1. Проаналізувати ступінь підготовки і виберіть найбільш підходящі інструменти.
2. Забезпечити інклюзивність програм дистанційного навчання.
3. Забезпечити захист і конфіденційність даних.
4. Приділяти увагу вирішенню психосоціальних проблем до початку навчання.
5. Скласти розклад програм дистанційного навчання.
6. Надати вчителям і батькам підтримку у використанні цифрових інструментів.
7. Об'єднати відповідні інструменти і обмежити кількість додатків і платформ.
8. Встановити правила дистанційного навчання і контролюйте процес навчання учнів.

9. Визначати тривалість одиниць дистанційного навчання на основі навичок саморегуляції здобувачів освіти.

10. Створювати спільноти і підтримуйте соціальні зв'язки.

А також даються рекомендації для роботодавців, як допомогти батькам і їхнім дітям подолати ці труднощі.

1. Переглянути наскільки чинна кадрова політика сприяє підтримці сімей
2. Запропонувати гнучкі умови роботи
3. Надавати працівникам інструкції щодо звернення за медичною допомогою
4. Пропонувати своїм працівникам доступ до психосоціальних послуг
5. Зменшити фінансове навантаження на працівників та сім'ї

Це лише короткий приклад проблем, з якими довелося зіткнутися представникам навчальних закладів, проте фахівцями державних органів управління не проводилось жодного дослідження чи перевірки психофізіологічного стану саме педагогічних працівників, та з якими не лише матеріально-економічними проблемами довелося їм зіткнутися, але й з проблемами психоемоційного характеру, що для багатьох стало цілком великим випробуванням як своїх професійних якостей та педагогічної майстерності, так і вмінням правильно поводитись перед камерою, проводячи аудіо та відео уроки (адже вони не професійні актори), а також опанувати ІКТ-технології з якими їм раніше не доводилось працювати, Тому необхідність такого безпрецедентного дослідження не викликає жодних зауважень та є цілком актуальним для нашого часу. Психологи ІПООД імені Іана Зязюна НАПН України працюють над розробкою психолого-профілактичних рекомендацій щодо протидії емоційному та мотиваційному виснаженню, а також підвищенню стресостійкості педагогічних працівників ЗОШ у процесі забезпечення дистанційного навчання у період проведення карантинних заходів.

І головне, не забувати, що працюючи з дому, необхідно зберігати спокій, щоб бути ефективним: дотримуйтеся старого розпорядку дня або придумайте новий; залишатися на зв'язку з колегами, родичами (вчителями / вихователями своїх дітей); розповідати про свої почуття та запитувати про почуття рідних та друзів; займайтесь улюбленими справами; завести блокнот, для запису всі ситуацій, які хвилюють вас протягом дня, але не зациклюватись на них, а думати про них тільки у конкретно визначений час; дбати про власне самопочуття: тут може допомогти перегляд улюблених фільмів, мультфільмів, телепередач: виділяти пів години зранку і ввечері для фізичних вправ, робити зарядку.

Література:

1. https://ukr.lb.ua/society/2020/05/01/456533_zalezhnist_vid_lyudskosti_yak_shkola.html
2. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: інтернет-посібник / за наук. ред. В. Г. Кременя; [координатор інтернет-посібника В. В. Рибалка; колектив авторів]. – Київ: ТОВ “Юрка Любченка”, 2020. 243 – <http://ipood.com.ua/e-library/pozaplanova-produkciya/psihologiya-i-pedagogika-u-protidi-pandemi-covid-19/>
3. Проблеми дистанційного навчання в умовах пандемії. рекомендації міжнародних організацій // укладач: Дяченко Л. М. (04.05.2020): <http://ipood.com.ua/e-library/pozaplanova-produkciya/problemi-distancijnogo-navchannya-v-umovah-pandemi-rekomendaci-mijnarodnih-organizacij/>

*Чжан Вей,
аспірант кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування
факультету мистецтв імені А. Т. Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ТВОРЧО-ПРОГНОСТИЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЮ

Музична культура, будучи естетичною категорією свідомості кожного народу і відрізняючись неповторною національно-етнічною своєрідністю, містить загальнолюдський, гуманістичний заряд. Це робить духовний досвід народу органічно доступним, зрозумілим для іншого народу. На думку О. Хижної, “Головною проблемою в пошуках нової форми соціальності є поєднання, збалансованість індивідуального і соціального начал: пошук гармонійного сполучення потреб, що збільшились, і вимог особистості, що визначаються її зростаючою творчою роллю, посиленням самостійності – з одного боку, і нормативно-ціннісним каркасом соціальних інститутів – з іншого” [5, с. 432].

У ході фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва України та Китаю відбувається осягнення студентами етнонаціональної та світової культури:

– засоби виразності національної музики розвивають здатність загострено відчувати навколишній світ, розуміти і приймати себе та інших людей, що виявляється в співпереживанні, співчутті, терпимості;

– музична мова як унікальна специфічна мова емоцій і почуттів розкриває емоційні реакції слухачів;

– фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, побудована на гуманістичних принципах, враховує розвиток особистісних якостей студентів, сприяє розвитку і переоцінці ціннісних орієнтацій.

Освітній процес у ВЗО, зумовлений інформаційно-технічним прогресом, вимагає вирішення основних завдань музичної педагогіки у процесі фахової підготовки студентів через застосування нових сучасних технологій. У цьому контексті актуалізується проблема формування інформаційної культури студентів (інтегральної характеристики, що визначає здатність вирішувати фахові проблеми) майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Науковцями доведено, що упровадження комп’ютерних технологій у навчальний процес дає змогу студентам оволодіти необмеженим ресурсом музично-звукових можливостей, сприяти створенню музичних технік (О. Бордюк, Н. Попович, О. Рогозіна, Д. Скрипкін). Використання у навчально-виховному процесі педуніверситетів мультимедійних технологій уможливорює застосування нових методів, форм та засобів організації навчальної діяльності (О. Барицька, Л. Гаврілова, Л. Масол, Н. Новікова, Ю. Петелін, І. Пясковський, Н. Сушкевич, В. Шинкаренко та ін.).

Під поняттям “мультимедійні технології” Н. Новікова розуміє “комплекс інформаційних технологій – апаратних і програмових засобів, що надають можливість користувачеві працювати в діалоговому режимі з різними типами інформації (графікою, текстом, звуком, відео), організованими в єдину систему” [3, с. 8]. Водночас, на думку В. Шинкаренка, “мультимедійні технології – це велика галузь

знань, що інтегрує елементарну теорію музики, сольфеджіо, ансамбль, оркестр, вокальне мистецтво, аранжування, читання оркестрових партитур, інструментування й можливості сучасних комп'ютерних технологій” [6, с. 338].

Як зауважує Л. Гаврілова, у арсеналі сучасних засобів – значна кількість енциклопедичних мультимедійних видань мистецтвознавчої та культурологічної спрямованості, мультимедійних навчальних програм, електронних шкіл гри на музичних інструментах, тренажерів музичного слуху, що можуть бути використані у практиці підготовки майбутніх учителів музики [1]. Проведений науковцем аналіз існуючої на сьогоднішній день електронної продукції засвідчує досить високу її якість. Перевагою є те, що майже усе можна знайти у вільному доступі в мережі Інтернет.

Підвищенню рівня інформаційної культури студентів сприятиме введення у навчальний процес мистецьких ВЗО України таких дисциплін та спецкурсів як: “Музична інформатика”, “Комп'ютерний аналіз музичного тексту”, “Сучасні музичні технології”, “Комп'ютерний набір нот” тощо, які вже запроваджені у деяких вищих навчальних закладах.

Застосування мультимедіа в процесі технічного вирішення художнього образу, активізує творчі пошуки студентів, впливає на їх емоційну сферу, розвиває музичне мислення. Цей процес передбачає активний слуховий розвиток, пов'язаний з розвитком уявлень та пошуком відповідних тембрів (розвиток тембрового та внутрішнього слуху), фактурним викладом матеріалу (розвиток гармонічного та поліфонічного слуху). Пошук необхідної, виправданої художнім задумом форми активізує художньо-образне мислення.

Застосування у навчальному процесі ВЗО інформаційних технологій передбачає, крім технічних моментів, застосування певних теоретичних знань, формування художнього смаку. Саме розвинений художній смак дозволить визначати, уявляти та пропонувати художньо-звукове рішення творів, враховуючи жанрово-стильові особливості. Художній смак, знання та уміння, набуті у процесі навчання засобами мультимедіа, необхідні майбутньому вчителю музичного мистецтва, оскільки відповідають сучасним фаховим вимогам.

Отже, у сучасних умовах естетичний потенціал засобів мультимедіа, як складової інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, має враховуватись у процесі фахової підготовки, сприяючи розвиткові системного професійно-педагогічного мислення.

Література:

1. *Гаврілова Л. Г.* Мультимедійна продукція мистецтвознавчого змісту та можливості її використання в підготовці майбутніх учителів музики / Л. Г. Гаврілова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – № 11 (246), Ч. II. – С. 81-91 (Педагогічні науки).
2. Методичні рекомендації до вивчення предметів художньо-естетичного циклу (2015-2016 н. р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mmmusicmel.blogspot.com/p/blog-page_18.html.
3. *Новикова Н. В.* Формування пізнавального інтересу підлітків на уроках музики засобами мультимедійних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика музичного навчання” / Н. В. Новикова. – К., 2011. – 21 с.
4. *Падалка Г. М.* Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка . – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
5. *Хижна О. П.* Формування культури художньо-педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкової школи в епоху неолібералізму / О. П. Хижна // W: Edukacja dla przyszłości w świetle

wyzwań XXI wieku. (red. R. Gerlach). Bydgoszcz 2017Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. – S. 431–440.

6. Шинкаренко В. Мультимедійні технології як засіб компетентнісного становлення майбутніх учителів музики / В. Шинкаренко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди”. Педагогіка. Психологія. Філософія. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 28 (1). – С. 336-340.
7. Skibb L. J., Heifmeister S., Chesnat A. M. Optimization of multimedia PC / L. J. Skibb, S. Heifmeister, A. M. Chesnat. – Kiev : DiaSoft Ltd., 1997.
8. Xiao, Jianjun Methods of formation of teenage listening culture of teenagers by means of multimedia technologies at music lessons in secondary school. (Candidate of Science in Philosophy). – Kyiv, 2019.

УДК

Ходунова В. Л.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
(м. Київ, Україна)

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: НОВА ОСВІТНЯ РЕАЛЬНІСТЬ

У зв'язку з пандемією COVID-19, під час кризи, особлива увага спрямована на задоволення освітніх потреб педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Через це, в умовах карантинних обмежень, запропоновано багато рішень щодо розвитку ІК компетенцій кваліфікованих педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в системі неперервної освіти. Це одночасно виклик і новий етап змін та можливостей, який потребує надання освітніх послуг дистанційно, шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми рівнями відповідно до Державних стандартів освіти.

Дистанційне навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти має ряд переваг: звільняє від необхідності відвідувати освітній заклад у визначений розкладом час; дає можливість отримати освіту всім тим, хто велику частину дня зайнятий на роботі, з дітьми або з сім'єю; здобувати освіту паралельно з побудовою кар'єри і не ризикуючи втратити роботу або перебуваючи у відпустці по догляду за дитиною; унікальна можливість отримувати знання, не виїжджаючи за межі своєї країни, області, міста; можливість отримати освіту особам, які мають медичні обмеження для отримання освіти за традиційними формами, особам з особливими потребами.

За дослідженнями С. Семчук, інформатизація освітнього процесу у закладі вищої освіти підвищує якість підготовки спеціаліста, підвищує їх рівень самоорганізації і відповідальності, удосконалює рівень комп'ютерної грамотності, надає можливість більш вільно орієнтуватися у сучасному житті загалом та у сфері професійної діяльності зокрема [1, с. 34].

Важливе значення для нашого наукового пошуку мають результати досліджень у сфері інформатизації освіти В. Безпалька, В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, М. Козяра, Ю. Машбиця, Є. Полат, І. Роберт, С. Семерікова та інших. Дослідженню використання Інтернет-технологій в педагогічній освіті приділено значну увагу в

роботах А. Андрєєва, І. Зимньої, Г. Козлакової, С. Мушер, Е. Полат, А. Себрант, А. Семенова, Ю. Татур, В. Філіппова та інших.

У забезпеченні якісних результатів щодо розвитку ІК компетенцій кваліфікованих педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у системі неперервної освіти, особлива роль належить платформам дистанційного навчання.

Поняття платформа дистанційного навчання є відносно новоим терміном, метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання та телетьюторат. Воно включає засоби, необхідні для трьох основних користувачів – викладача, студента, адміністратора [2].

Зауважимо, що у вищих освітніх закладах завжди була можливість використовувати дистанційне навчання, апробувати освітні онлайн-ресурси, але завжди ці можливості використовувались лише частково.

В реаліях карантину існує значне число платформ для організації дистанційного навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, які поділяються на дві великі категорії: з закритим кодом (комерційні); відкритим кодом (поширюються безкоштовно) [3]. Зокрема:

– платформа *Blackboard Inc.* (www.blackboard.com), забезпечує єдине інтерактивне середовище для навчання, взаємодії, обміну інформацією між слухачами і викладачами закладів вищої освіти;

– за допомогою системи дистанційного навчання “*Прометей*”, можна створити віртуальний університет та організувати дистанційне навчання з великою кількістю студентів та слухачів, автоматизуючи при цьому весь навчальний процес від вступу до видачі диплома;

– *Dokeos* – платформа побудови сайтів дистанційного навчання, заснована на гілці (fork) Claroline (версії 1.4.2.). Система *Dokeos* має великий набір можливостей, а саме: створення та підтримка онлайн-курсів; облік і контроль успішності; можливість постійного оновлення і доповнення змісту курсу; модульність – кожен модуль окремо можна редагувати, робити відкритим або прихованим, а також експортувати у вигляді SCORM; можливість поділу слухачів на малі групи; використання вбудованих мультимедійних додатків для ілюстрації змісту зображеннями, анімацією, звуком і відео; різноманітні засоби комунікації з викладачем та іншими слухачами: пошта, чат, форум, обмін файлами, відео конференції;

– *ATutor* є веб-орієнтованою системою керування навчанням (Learning Management System, LMS), у різноманітних форматах (Microsoft Word, PDF, DJVU);

– платформа для вебінарів *Cisco WebEx* – це хмарний сервіс для проведення будь-яких web-конференцій, що дозволяє учасникам обмінюватися інформацією в будь-який момент часу з глобального хмарного середовища, в будь-якому місці, використовуючи комп’ютер або мобільні пристрої;

– система *Zoom* забезпечує проведення необмеженої кількості конференцій, зустрічей і вебінарів;

– *Microsoft Teams* – платформа командної роботи в Office 365 від Microsoft, який інтегрує і користувачів, вміст і засоби. Об’єднує все в спільному робочому середовищі, яке містить чат для нарад, файлообмінник та корпоративні програми. Розроблений для смартфонів, що працюють на платформах Android, iOS, Windows Phone і комп’ютерів з операційною системою Windows 10 S, Windows 7+ або Mac OS X 10.10+;

– *Equity maps*. Інструмент для проведення дискусійного клубу, проведення занять у форматі лекцій, залучення до активних обговорень. Усі дані перетворюються на статистику та фіксуються додатком у вигляді графіків та діаграм;

– *Ed-era*. Проект, який створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра з використанням ІТ;

– *Prometheus*. Проект масових відкритих онлайн-курсів;

З метою ознайомлення педагогів із сучасними сервісами дистанційної освіти, формування навичок для вибору онлайн-інструментів, Міністерство цифрової трансформації запустило безкоштовний онлайн-курс про організацію дистанційного навчання (*освітній серіал “Карантин: онлайн-сервіси для вчителів” на сайті Дія (osvita.dii.gov.ua)*).

На наш погляд, лідером серед популярних платформ дистанційного навчання є платформа *Moodle* (модульне об’єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище).

Відповідно до вимог, методів та змісту навчання, освітні послуги Навчально-наукового інституту неперервної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова спроектовані у системі Moodle з урахуванням досягнень сучасної педагогіки з акцентом на взаємодію між педагогічними працівниками (<http://www.do.ippk.npu.edu.ua>).

Система Moodle має ряд переваг. Так, платформа має багатий набір модулів – складових для курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО – Чат, Опитування, Форум, Глосарій, Робочий зошит, Тест, Анкета, Scorm, Survey, Wiki, Семінар, Ресурс (у вигляді текстової або веб-сторінки або у вигляді каталогу).

Крім того, система надає можливість здійснити аналіз участі та активності слухачів курсу, аналіз часу, відведеного на роботу з матеріалами; оцінку того, опанування яких елементів модулю викликало у групі (або даного учасника) окремі труднощі; дозволяє швидко надати допомогу під час навчальної роботи слухачів в мережі Інтернет чи локальні мережі навчального закладу шляхом завантаження додаткових матеріалів.

Можливості платформи забезпечує і комунікаційну взаємодію слухачів курсів як у синхронному режимі за допомогою чату (учасникам навчального процесу необхідно мати доступ до мережі в один і той самий час), так і в асинхронному режимі за допомогою форуму, e-mail, робочого зошита, тощо (одночасний доступ до мережі не потрібен). Чат використовується викладачами Інституту, згідно з графіком навчального процесу, на дистанційному етапі, з метою “живого” спілкування. Форум проводиться у формі семінару, який розтягнутий у часі; та консультацій, як на дистанційному етапі курсового навчання, так і в міжкурсовий період для обговорення актуальних питань.

Література:

1. Семчук С. Психолого-педагогічні аспекти ефективного застосування комп’ютерних технологій у процесі навчання майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти / С. Семчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань. – 2012. – Вип. 42. – Ч. 2. – С. 31–38.
2. Що таке платформа дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webostudio.com/ua/stats/whatissite>.
3. Сисоєва С. О., Осадча К. П. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей [Електронний ресурс] / С. О. Сисоєва, К. П. Осадча. – 2011. – Режим доступу: <http://www.academia.edu/931578>.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

УДК

Neonila Partyko,
PhD (Psychology), Associate Professor,
Associate Professor of Department of Theoretical and Practical Psychology,
Associate Professor of Department of Foreign Languages
Lviv Polytechnic National University,
(Lviv, Ukraine)

Anastasiia Servetnyk,
Life Coach
(Lviv, Ukraine)

CAREER ORIENTATIONS AS A KIND OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION

Career orientations arise in the process of socialization on the basis of and as a result of training in the first years of career development, they are stable and can remain unchanged for a long time. Under career orientations, which are defined by researchers as an element of the “I”-concept of personality, it is necessary to understand the existence of clear priority needs in the structure of the personality related to professional activities. In foreign psychology, terms such as “career goal orientation” (G. A. Miller, E. V. Morse, G. Gorden), “work goal” (T. J. Alien), “career anchor” (E. H. Schein) are used to describe the phenomena associated with career aspirations [5, p. 141-144].

An American psychologist E. Schein based on a large-scale empirical study of managers formulated “career anchor” model of professional development according to which in a certain professional activity there are several areas of personal development. According to E. Schein [6, 7], “career anchors” (career orientations) are a set of such ideas of the employee about himself, which determine the choice of career. E. Schein identifies eight career anchors that reflect a certain content of the “I”-concept of the individual in the context of professional advancement. Four of the eight anchors are the main motive for professional activity, others are related to a sense of competence and specific values.

The technique of career anchors allows to identify the leading career orientation or to understand that a career is not the main goal of the human life.

The changes in the individual in the process of professional activity, its professional growth must coincide with the desire of the individual to more general goals and meanings. Their discrepancy leads to a halt in personal development, which is accompanied by a

decrease in the level of success not only in the professional careers, but also in life in general. In this case, career goals can be achieved if the career orientations of the individual and the mission of the organization, otherwise the individual is prone to emotional burnout [8].

An American sociologist A. Gouldner believed that the desire of the employee to a certain goal in the construction of a professional career is based on one of two career orientations: 1) organizational, focused on the movement in the organization on the corporate ladder; 2) professional, inherent in the individuals wishing recognition of their professional abilities and merits. The further researches has shown the low theoretical and practical significance of this division of career orientations, as it did not take into account the manifestation of staff individuality.

E. Schein identifies the following main career orientations:

- professional competence;
- management;
- autonomy (independence);
- stability;
- subservience;
- challenge;
- integration of lifestyles;
- entrepreneurship.

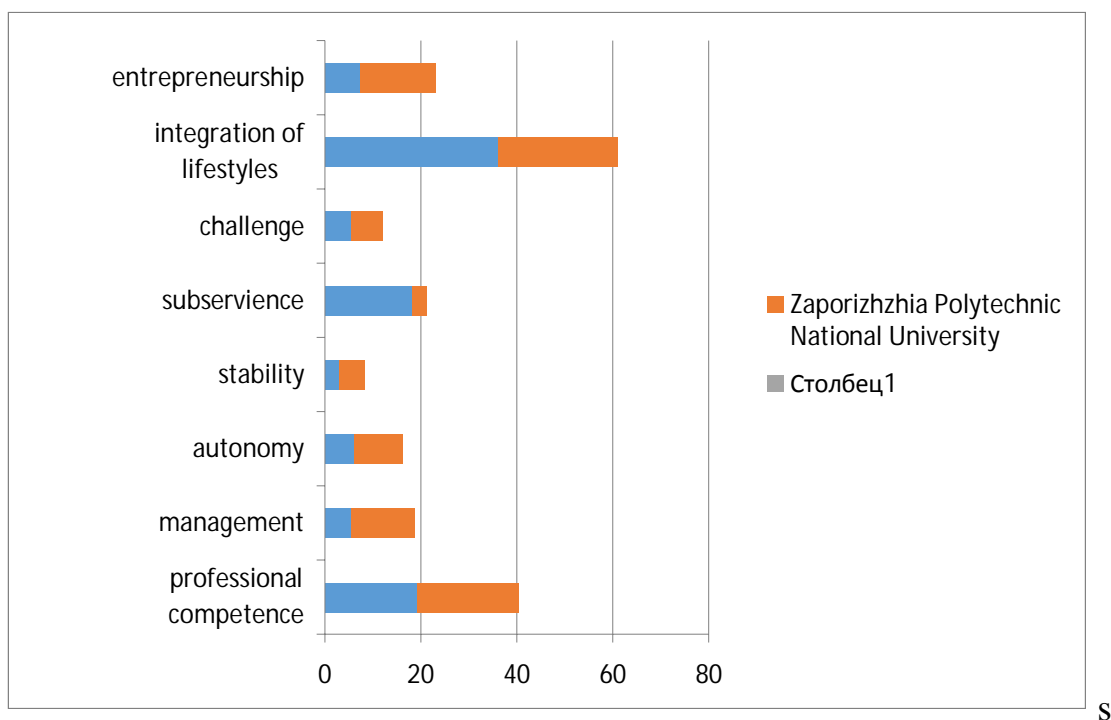

Figure 1. The differences between the career orientations of master's student majoring in "Law"

E. Schein's above-mentioned questionnaire was adapted by Russian psychologists L. G. Pochebut and V. A. Chicker and was later used as a diagnostic tool in modern research on people's professional self-determination and motivation to work [4]. We used this technique to diagnose career orientations in master's students majoring in "psychology" and

majoring in “law” in Lviv Polytechnic National University and Zaporizhzhia Polytechnic National University. It should also be noted that in modern conditions, the formation of career orientations is influenced by education. Thus, according to American research, people with higher education tend to value science and technology, as well as to realize themselves in the direction in which they are interested.

We have identified the following types of career orientations for master’s students majoring in “law”.

We have identified the following types of career orientations for master’s students majoring in “psychology”.

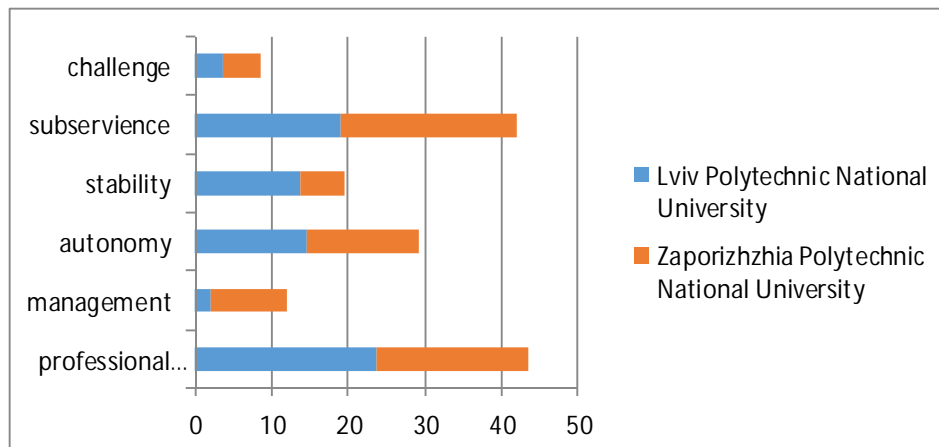

Figure 2. The differences between the career orientations of master’s students majoring in “Psychology”

The career orientations can change at different stages of professional career development, which may be due to the factor of studying in different regions of Ukraine.

References:

1. *Berezovs'ka L. I.* Prevention of professional burnout of student youth / L. I. Berezovs'ka // Psychology of National Security: Proceedings of scientific and practical conference with international participation, 25 April 2017. – Lviv : SPOLOM. – P. 21-22.
2. *Haivorons'ka T. O.* Professional career as a factor of personal self-realization / T. O. Haivorons'ka // Psychological Fundamentals of the individual development: monograph. Ed. by V. Yo. Bocheluik, M. A. Derghach, N. V. Voloshyna. – Zaporizhzhia : Prosvita, 2017. – Vol. 1. – 424 p.
3. *Maslow A. G.* Motivation and the Individual / A. G. Maslow. – SPb. : Piter, 2012. – 354 p.
4. *Pochebut L. G., Chiker V. A.* Organizational social psychology / L. G. Pochebut, V. A. Chiker. – SPb. : Speech, 2000. – 298 p.
5. *Feldman D. C. & Weitz B. A.* Types of Career Plateaus: Antecedents, Outcomes, and Interventions. Proceeding of the Southern Management Associations. – 1986. – P. 141-144.
6. *Schein E. H.* Career dynamics: matching individual and organizational needs / E. H. Schein. – Reading, Mass : Addison-Wesley Pub Co., 1978. – 276 p.
7. *Schein E. H.* Career Anchors Revisited: Implications for Career Development in the 21st century / E. H. Schein // Academy of Management Executive. – 1996. – Vol. 10. – № 4. – P. 80-88.
8. *Voloshyna N. V.* The socialization of young boys and girls through the prism of the development of their communication abilities. Psychological Problems of Personality Socialization in the Conditions of

Transforming society : monograph / V. V. Bocheluik, V. Yo. Bocheluik, N. V. Voloshyna ; Ed. by V. Yo. Bocheluik. – Zaporizhzhia : Prosvita, 2016. – Vol. 1. – P. 206-237.

9. *Voloshyna N. V.* Developmental psychology: A summary of lectures (module I) / N. V. Voloshyna. – Zaporizhzhia : ZNTU, 2013. – 94 p.

УДК

*Yatsenko A. G.,
student-accelerator group SM-p91 VPI*

*Matveyeva T. V.,
PhD,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kiev Polytechnic Institute”,
(Kyiv, Ukraine)*

LIFELONG VOCATIONAL EDUCATION

Accelerating the pace of development of society directs higher education to prepare its graduates for changes and to define new requirements for bachelors of higher education. Today, professional activity requires a high level of versatile training, creative problem solving, the formation of skills and the application of research methods to solve practical problems, so modern society has new demands for the professional activities of a future specialist.

The organization of the educational process consists in creating the conditions for the formation of an experience of independent solving of cognitive, organizational communicative and other problems that make up the content of modern education, and the assessment of educational results is based on an analysis of the educational levels achieved by students at a certain stage of education [1]. Higher school should prepare its graduates by developing such qualities as mobility, dynamism, and constructiveness. In modern conditions, it is also necessary to develop the ability to make choices, effectively use limited resources, learn to negotiate and many other abilities necessary for life in a society that is changing rapidly. The development of informatization processes affects the nature of social requirements for the education system, in particular in higher education, namely, the creation of conditions for access to information and use it to solve professional problems [2].

Lifelong professional education or lifelong education is the process of growth of the educational potential of a person throughout life through the use of a system of institutions and according to the needs of the individual and society [6]. The need for continuing education is due to the progress of science and technology, the widespread use of innovative technologies. Currently, much attention is paid to the development of the continuing education system, professional requirements are being put forward, it is important to develop a person's ability to quickly respond to all changes, take the initiative, develop communication skills. The ideas of society are changing, scientific knowledge is expanding, new views of the educational process, goals, opportunities

The goal of education has changed, related to the ability of a person to adapt to constantly changing living conditions. The development of the system of lifelong education is one of the most important areas of educational activity, involving the continuity of processes in the systems of secondary, higher, postgraduate and additional professional

education. Continuing education can be considered as part of the structure of lifelong learning and the possibility of educational activity is determined by the interconnections between the various stages of the innovation cycle, producers and consumers of services and firms. A modern person should not only possess certain knowledge, but also be able to study, constantly strive to enrich his knowledge, develop skills, find various sources of information.

In the process of professional activity, a person constantly replenishes the stock of knowledge, improves qualifications. In this case, the principle of continuity is laid in the basis of professional training. The goal of continuing professional education is to develop the independence, commitment and responsibility of the professional, to strengthen the ability to adapt to the transformations taking place in the economy, the culture of society, as well as in professional life. The solution of educational and training tasks and the achievement of goals should meet 2 main areas of activity. These are: taking into account promising and urgent social needs, providing the modern information society with professional staff savvy in their fields of knowledge, replenishing the social environment with cultural and diverse people; providing opportunities for human self-development, self-education and development throughout life [3]. The term “continuing education” includes several meanings. Firstly, lifelong education means a certain continuous improvement of knowledge, abilities, human skills associated with the need to be relevant in a modern environment. Secondly, this term also implies a system of views on the educational process as a whole. This system considers educational activity as an integral and important component of a person’s lifestyle at any age; suggests the need to complete the educational ladder with new steps designed for all periods of a person’s life. Thirdly, lifelong education provides for the constant enrichment of the creative potential of a person, the development of a person as a creative person. Continuing education is a holistic process consisting of successive stages of specially organized educational activities that create comfortable living conditions for a person.

Lifelong education is a combination of means, methods and forms of obtaining, deepening and expanding general education, professional competence, culture. For each person, it ensures the formation of their cognitive needs and spiritual needs, the development of abilities in educational institutions or the path of self-education. So, lifelong education is the leading field of social policy to ensure favorable conditions for the general and professional development of each individual [4]. For society, it is a mechanism for the expanded reproduction of its professional and cultural potential, a condition for the development of social production, and the acceleration of the country’s socio-economic progress. For the world community, lifelong education is a way of preserving, developing and mutually enriching national cultures and universal values, an important factor and condition for international cooperation in the field of education, as well as solving global problems of our time. The goal of lifelong education is the development of personality both during periods of its physical and socio-psychological maturation, stabilization of vital forces and abilities, rethinking known knowledge about society and nature, the need for members of the society to master this knowledge, acquire skills in the modern world.

A person must learn throughout life and knowledge in this case acts as the basis of behavior and professional activity. And if we want to create a modern state, then the entire population of Ukraine needs to learn. Lifelong education is becoming the leading sphere of social policy, a mechanism for the reproduction of professional and cultural potential, and a condition for the development of social production. The central idea of lifelong education is the development of a person, activity and communication throughout his life. This idea, realized by society, becomes a system-forming factor in lifelong education. The functioning of lifelong education is based on the principles that determine its specificity: humanism,

democracy, mobility, anticipation, continuity. Lifelong learning is a reality today, and in the future its importance will constantly grow. Education throughout life makes it possible for everyone to adapt to changing living conditions, not to stand in the way of social progress, and to accept these changes with less difficulty. This system provides for education aimed at adaptation and rehabilitation of social and professional groups that are not able to independently adapt to a rapidly changing environment.

The new quality of education gives the new opportunities for bachelors and masters of higher education, in their ability to solve problems. The main goal is to set such goals of higher education that they focus on improving the level of education of graduates of higher education and improving the level of education that would meet modern social expectations in the field of education.

References:

1. *Antonenko I. I.* Monitoring the quality of education as an important condition for improving the efficiency of the learning process / I. I. Antonenko // Humanitarian Bulletin of Pereyaslav-Khmelnytsky. – Issue “Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space”, Volume III (28). – K. : Gnosis Publishing House, 2011. – 546 p.
2. *Antonenko I. I.* The importance of the competency approach in higher education / I. I. Antonenko // Scientific-methodical journal “New pedagogical thought” – Vol. № 1. – Rivne Institute of Postgraduate Pedagogical Education, 2012 – P. 241–243.
3. *Zaitseva O. V.* Continuing education: basic concepts and definitions / O. V. Zaitseva // Vestnik TSPU. – 2009. – No. 7. – 106 p.
4. *Ignatovich E. V.* The socio-pedagogical mission of the institutes of continuing education / E. V. Ignatovich // Continuing education: XXI century. – 2013. – No. 2. – P. 1–9.
5. Omarova, Alina. The relevance of the goal of continuing education [Electronic resource] / Alina Omarova // DGPU. – 2011. – Access mode: <http://www.mon-amina.livejournal.com>
6. *Talanchuk P. M.* Online Edition Herald / P. M. Talanchuk. – <http://vnz.org.ua/statti/7038-navchannja-protjagom-zhyttja-sertsevyna-suchasnogo-osvitnogo-protsesu-petro-talanchuk>

УДК

*Антонюк Л. А.,
старший викладач кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)*

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ДОСВІД АВСТРІЇ ТА ПОЛЬЩІ

Принцип “освіта протягом усього життя” набуває з кожним роком усе більшого практичного звучання. Сучасна гармонійно розвинена особистість, і насамперед педагог, повинна реагувати на всі виклики часу. Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів той факт, що безперервне зростання обсягів інформації, якою має володіти вчитель, ставить післядипломну освіту на особливе місце в системі неперервної освіти.

Післядипломна педагогічна освіта зародилася на європейському континенті в кінці ХІХ століття та довгий час, маючи неформальний статус, функціонувала на

добровільних засадах. У країнах Європи серед учених, що досліджують питання розвитку післядипломної освіти, не існує єдиного підходу до визначення суті підвищення кваліфікації педагогічних працівників, тому поняття “післядипломна педагогічна освіта” вживається різними авторами в різних контекстах. Європейські вчені виокремлюють вузьке і широке трактування даного поняття. Як правило, перше стосується навчання людини з метою здійснення педагогічної діяльності (роботи вчителем, викладачем) та здатності відповідно реагувати на модернізацію системи освіти (використання інноваційних технологій навчання, запровадження нових дисциплін тощо).

Широке розуміння, на яке орієнтується більшість європейських дослідників, розглядається в контексті принципу “навчання впродовж життя”, тобто передбачається бажання та можливість для вчителя підвищувати свій професійний рівень протягом усього періоду педагогічної діяльності.

У зарубіжних країнах реалізуються різні моделі підготовки педагогів:

– основна модель – є провідною для Англії та Ізраїлю й призначена для тих, хто має базову вищу освіту з педагогіки;

– у Німеччині використовується додаткова модель підготовки вчителів широкого профілю, за якою випускник, що отримує спеціальну педагогічну освіту, має можливість протягом одного року здобути другу спеціальність;

– у Франції, США та Японії вживається паралельна модель, згідно якої після трьохрічного вивчення основних дисциплін студенти починають прослуховувати курси психолого-педагогічного циклу, проходять педагогічну практику, виконують науково-дослідницькі завдання за педагогічними темами;

– індивідуальна модель педагогічної підготовки використовується у Франції та надає майбутнім педагогам можливість визначити на початку навчання сукупність певних навчальних курсів, вивчення яких необхідно для отримання педагогічної кваліфікації [1].

Незважаючи на те, що Європейський Союз об’єднує багато країн Європи соціально-політичною та економічною платформою, у кожній державі зберігаються свої національні та історичні традиції, особливості підготовки вчителів і організації їх післядипломної освіти. Тому шляхи вирішення всього комплексу завдань системи післядипломної освіти дуже різноманітні.

Наприклад, післядипломна освіта в Австрії організована так, що кожна провінція має свій заклад післядипломної освіти. Певні міста (наприклад, Відень, Вольфсберг) мають окремі заклади післядипломної освіти, які обслуговують різні типи шкіл. За навчальними програмами пропонуються короткотривалі тренінги, одноденні або більш тривалі семінари, спрямовані на підтримку професійного розвитку педагогів. Таке професійне навчання, яке не передбачає отримання сертифікатів, має на меті ознайомлення з новими методиками, технологіями і підходами до викладання того чи іншого предмета або ж освітньої галузі, аспектами кооперативного навчання, освітнього менеджменту, ІКТ, моніторингом діяльності закладу освіти і його розвитком тощо.

Окрім того, проводяться загальнонаціональні тижневі семінари (*Kompaktseminare*) або конференції для учасників із різних провінцій. Адміністраціям шкіл також надається можливість використати п’ять робочих днів для розвитку педагогічної майстерності вчителів на базі школи. Однак ці дні часто використовуються для інших цілей (продовження канікул та ін.) [3].

В Австрії, хоча й існує нагальна соціальна потреба навчання вчителів протягом усього життя, але післядипломна освіта для вчителів є обов'язковою. Навчання в інститутах післядипломної освіти є обов'язковим тільки для викладання за новими програмами, що потребують спеціального навчання вчителів (наприклад, запровадження викладання англійської мови в початкових школах для дітей 6-річного віку або впровадження ІКТ у молодшій середній школі).

Навчальні програми безперервної освіти, які передбачають отримання свідоцтва чи дипломів, привертають більшу частину викладачів.

Програми безперервної освіти пропонуються вчителям, які ще навчаються, а також тим, хто вже працює. Їх метою є підготовка викладачів до опанування нового (наприклад, міжкультурна освіта, інклюзивна освіта, ІКТ, освіта дорослих, громадянська освіта тощо). Особлива увага приділяється післядипломній освіті вчителів-наставників, які активно залучаються до педагогічної практики початківців.

Цікавим для нашої країни є також досвід польської системи післядипломної педагогічної освіти. У Польщі на удосконалення професійної компетентності вчителя та на реалізацію завдань системи освіти впливають демографічні процеси, а також зміни у суспільно-політичній системі. В останні роки в Польщі значно збільшився відсоток учителів з вищою освітою. Проте, деякі вчителі (а їх близько 80 тисяч) викладають основний предмет не за фахом. У школах працює близько двох тисяч учителів з неповною вищою освітою.

Щоб уможливити професійне удосконалення вчителів у Польщі було введено виконання таких функцій більш досвідченими педагогами:

- вчитель-опікун, стажист (ментор), який буде вводити молодого вчителя у професію;

- лідер блокового (предметного) об'єднання спеціалістів, який буде організовувати і керувати роботою об'єднання вчителів та надавати їм методичну допомогу;

- лідер об'єднання вихователів, який організовує і керує працею вихованців та координує виховну діяльність школи;

- лідер внутрішньошкільного вдосконалення кваліфікації вчителів (ВВКВ), завданням якого буде координація вдосконалення, дослідження потреб, пов'язаних з професійним розвитком, та організація деяких форм вдосконалення відповідно до пріоритетів школи [2].

У структурі підготовки вчителів важливим є забезпечення можливостей передачі “вгору” запитів і потреб розвитку (вдосконалення) окремих осіб, об'єднань і шкіл та спрямування “вниз” широких ініціатив у сфері розвитку освіти, а також відповідні реакції на виявлені потреби.

Отже, в сучасних умовах систему післядипломної освіти педагогічних кадрів України варто характеризувати в контексті європейської інтеграції. Одним із пріоритетів даної системи повинно стати створення всіх умов для забезпечення особистісних потреб учителя в професійному розвитку, самовдосконаленні, підвищенні його конкурентоспроможності у вітчизняному та європейському освітньому просторі.

Література:

1. *Синенко С. І.* Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / С. І. Синенко. – К., 2002. – 21 с.

-
2. *Юрчук Л. М.* Стан і тенденції розвитку системи післядипломної освіти в Польщі : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. М. Юрчук. – К., 2003. – 263 с.
 3. *Friehs B.* National system of in-service teacher education and training / B. Friehs // National Report – Austria. The Prospects of Teacher Education in South-East Europe. – P.135-169. – URL: www.seeducoop.net/education.../Austria.pdf

УДК

*Багмет І. П.,
студентка 4 курсу,
спеціальності 231 “Соціальна робота”
кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Сьогодні соціальна робота є однією із найважливіших видів професійної діяльності, яка спрямована на підвищення рівня життя населення, зниження рівня соціальної ізоляції та задоволення потреб кожного громадянина України. Інформатизація суспільства зумовила необхідність використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі надання соціальних послуг. А ситуація з всесвітньою пандемією коронавірусу COVID-19 та потреба в дотриманні соціальної дистанції значно актуалізувала використання технічних засобів для комунікації з клієнтами. Зазначене говорить про необхідність формування інформаційно – комунікаційних компетентностей у фахівців соціальної сфери, які б сприяли мобільності соціального працівника та могли підвищити ефективність його професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування компетентностей соціальних працівників вивчали А. Капська, О. Спирін, О. Овчарук та Л. Дітковська.

Особливості використання ІКТ в професійній діяльності були предметом вивчення робіт В. Бикова, О. Білоус, Ю. Богачкова, Р. Манна та інших.

Проблему он-лайн комунікації фахівців соціальної сфери досліджували Ю. Іваненко, В. Меновщиков, В. Мицько.

Метою статті є аналіз особливостей формування ІКТ-компетентностей фахівців соціальної сфери.

Основний виклад матеріалу. Компетентність фахівця спрямована на усвідомлення особистої відповідальності за результати своєї професійної діяльності та передбачає реалізацію здобутих професійних знань, умінь та навичок та формування особистісних якостей [2].

Аналізуючи особливості професійної компетентності соціального працівника, А. Капська включає в це поняття ще й ціннісні орієнтири та професійні позиції фахівця. Як бачимо, професійні компетентності фахівця є багато компонентним та динамічним поняттям, що потребує постійного удосконалення в залежності від сучасних умов професійної діяльності фахівця соціальної сфери [3, с. 253].

Активне використання комп'ютерних технологій в соціальній роботі зумовили появу нового виду компетентності, а саме інформаційно-комунікаційної. О. Спирін [5] та О. Овчарук [4] включає в це поняття здатність фахівця використовувати ІКТ як для вирішення професійних завдань так і для задоволення особистих потреб. Дещо схожу позицію висловлює Л. Дітковська, яка зазначає, що ІКТ-компетентність соціального працівника передбачає використання ІКТ-технологій у вирішенні соціальних проблем та інших професійних задач [1].

Аналіз літератури дозволив виділити наступні показники ІКТ-компетентності соціальних працівників, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники ІКТ-компетентності соціальних працівників

Показники	Характеристика показників
Знання	<ul style="list-style-type: none"> - структуру інформаційного суспільства; - види інформації, їх особливості функціонування; - вплив інформації на соціалізацію особистості; - механізми та маніпуляції в сфері інформаційних технологій; - ризиків медіасоціалізації та негативного впливу інформації на особистість; - особливості он-лайн-комунікації; - комп'ютерних програм та технічних засобів для ефективної взаємодії в інформаційному просторі; - передового досвіду використання ІКТ в соціальній роботі;
Вміння та навички	<ul style="list-style-type: none"> - пошуку, обробки, переробки, опрацювання інформації; - використання технічних засобів для вирішення професійних завдань; - надання соціальних послуг з використанням сучасних ІКТ; - здійснювати он-лайн комунікацію; - створювати інформаційні продукти для використання в професійній діяльності.
Позиції	<ul style="list-style-type: none"> - відкритість до нового; - здатність до змін; - критичний аналіз інформації; - прагнення до професійного вдосконалення; - відповідальне ставлення до використання інформації в професійній діяльності.

Важливої уваги набуває впровадження форм, які б сприяли формуванню ІКТ-компетентності соціальних працівників.. Оскільки ми говоримо про фахівців соціальної сфери, які вже здійснюють професійну діяльність, підбір і впровадження таких форм відбувається з врахуванням цієї умови. До основних форм формування ІКТ-компетентності є тренінг, інтенсив, робота з кейсами, практикуми, воркшопи та ін. На наш погляд, при виборі форм слід приділяти увагу саме тим, які передбачають формування вмінь та навичок роботи з інформацією.

Формування ІКТ-компетенції соціальних працівників дозволить підвищити їх професіоналізм, та успішно удосконалити свої навички у обробці та презентації даних соціологічних досліджень, створення електронної бази клієнтів та ведення електронного документообігу та надання соціальних послуг он-лайн [6].

Отже, інформатизація всіх сфер людського життя вносить зміни в роботу соціальних працівників, зумовлюючи необхідність використання інформаційно-комп'ютерних технологій у роботі з клієнтами. Тому виникає потреба у формуванні ІКТ-компетентності фахівців соціальної сфери, яка сприятиме професійному зростанню фахівця та зможе підвищити якість послуг, які він надає.

Література:

1. *Дітковська Л. І.* Розвиток ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників / Л. І. Дітковська. – URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5113/292293.pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.05.2020).
2. *Драч І. І.* Компетентність фахівця як теоретична проблема / І. І. Драч // *Нова педагогічна думка*. – 2013. – № 3. – С. 41-44. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_3_13 (дата звернення: 15.05.2020).
3. *Левицька Н. С., Москаленко В. В.* Особливості соціально-перцептивної компетентності працівників соціальної сфери / Н. С. Левицька, В. В. Москаленко // *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПНУ*. – 2011. – Том XIII, ч. 1. – С. 251–257. – URL: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Pzpp/2011_13_1/251-257.pdf (дата звернення: 15.05.2020).
4. *Манн Р. В.* Деякі аспекти застосування інформаційно- комунікаційних технологій у підготовці майбутніх економістів / Р. В. Манн // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2018. – Т. 64, № 2. – С. 173. – URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1933/1318> (дата звернення: 15.05.2020).
5. *Спірін О. М.* Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики / О. М. Спірін // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2009. – № 5 (13). – 16 с. – URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/183/169> (дата звернення: 15.05.2020).
6. *Ставицька І. В.* Інформаційно-комунікаційні технології в освіті / І. В. Ставицька. – URL: <http://confes.fl.kpi.ua/node/1103> (дата звернення: 14.05.2020).

УДК

Відьменко М. О.,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького
(м. Черкаси, Україна)

КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СОЦІАЛЬНА РОБОТА” У КОЛЕДЖІ

Студентський вік, за твердженням Б. Г. Ананьєва і Б. С. Волкова, “є специфічним емоційно-сенситивним етапом розвитку основних” соціогенних потенцій людини” [1, с. 2]. У цей період формуються самосвідомість, самостійність особистості, бажання трудитися, визначитися в професії, громадська активність. Розвиток рефлексії, самоаналіз, поява життєвого плану, усвідомлення власної індивідуальності і її властивостей, вольова регуляція є головними особистісними новоутвореннями, які визначають готовність студентів до майбутньої професійної діяльності.

Випускник коледжу спеціальності “Соціальна робота” в першу чергу повинен розуміти значущість своєї майбутньої професії, а також усвідомлювати правильність зробленого їм вибору, т. б. виявляти до своєї професії стійкий інтерес. Самостійно ставити цілі, визначати завдання в професійному та особистісному розвитку. Вміти організовувати і контролювати свою роботу, знаходити мотивацію для саморозвитку.

Сьогодні основними одиницями оцінки якості результату професійного навчання виступають компетентності та компетенції. У психолого-педагогічній літературі ці

поняття розглядаються неоднозначно, що пов'язано зі складністю структури професійної діяльності в різних областях і відмінностями в теоретичних підходах дослідників. Так, компетентність розглядається як [5]: ступінь сформованості суспільно-практичного досвіду суб'єкта (Ю. Н. Ємельянов); адекватність реалізації посадових вимог (Л. І. Анциферова); рівень навченості спеціальним і індивідуальним формам активності (Л. П. Урванцев, Н. В. Яковлев).

Під компетенцією розуміють здатність робити що-небудь добре, ефективно, з високим ступенем саморегулювання, саморефлексії, самооцінки, швидкої, гнучкої і адаптивної реакцією на зміну обставин і середовища (В. І. Байденко); внутрішні, потенційні, психологічні новоутворення, які виявляються в компетентностях людини (І. А. Зимня). Е. Ф. Зеер під компетентностями розуміє “змістовні узагальнення теоретичних і емпіричних знань, представлених у формі понять, принципів, змістотворних положень”, під компетенціями – “узагальнені способи дій, що забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності” [4, с. 67].

У структурі професійної компетенції виділяють такі професійно значущі особистісні якості фахівця, як: комунікативність і здатність працювати в команді; здатність вирішувати проблеми; здатність до постійного навчання; вміння працювати самостійно; здатність адаптуватися до нових умов; вміння аналізувати [2, с. 105].

Отже, все це розвине здатність випускника до виживання і формування стійкої життєвої позиції в умовах сучасного багатофакторного, соціально-політичного, ринкового, інформаційного, комунікаційного простору.

У навчальному закладі студенти вперше лицем до лица самостійно зіштовхуються з багатьма проблемами, економічного, соціального, політичного, національного, правового, демографічного характеру. Це свого роду міні проєкція проблем властивих нашому суспільству.

Майбутній випускник повинен стати професіоналом - людиною, яка здатна за допомогою розуму, знань права, інтуїції долати проблеми і труднощі, які постійно виникають та пов'язані з наданням соціального забезпечення та соціального захисту населення. Він повинен вміло діяти в нестандартних та неординарних ситуаціях, використовуючи правові норми, грамотно врегулювати спірні питання, конфлікти. Випускник повинен стати таким собі носієм ідеї громадянського суспільства, привносити соціально-правову культуру в суспільство, в різні соціальні версти населення.

При формуванні компетенцій важливо використовувати різні інтерактивні методи (методики), спрямовані на формування у студентів цілісної картини сучасного суспільства, використовувати різні прийоми розвитку критичного мислення, творчі роботи, ділові та освітні ігри, соціальні проєкти, кейс-метод. Тому на заняттях повинен йти процес вербалізації, моделювання цілепокладання, різнобічного розвитку особистості майбутнього фахівця [3, с. 91]. Випускник повинен орієнтуватися в постійно мінливому законодавстві, в умовах сучасної дійсності, також самостійно долати і виправляти власні помилки, знаходячи рішення.

Формування технологічної компетентності є підсистемою вузівської підготовки, спрямованої на розвиток здібностей до високоефективної соціальної роботи, і розглядається нами як складний, керований процес освоєння індивідом нових соціальних ролей, досвіду професійної діяльності в умовах спеціально організованого процесу навчання, пов'язаний з процесом професійної соціалізації.

Аналіз концептуальних основ технологічної компетентності дозволяє стверджувати, що професійна компетентність в цілому і технологічна компетентність

зокрема формується і розвивається в діяльності, т. б. стати компетентним людина може тільки після освоєння певної інформації, знань і практичного досвіду. У зв'язку з цим, значними можливостями у формуванні технологічної компетентності майбутніх соціальних працівників має студентська практика. Розуміємо її як освітню технологію – комплекс методів включення в професійне поле, що забезпечує необхідний рівень розвитку компетентності [5].

Практика сприяє виробленню системи стійких професійних цінностей; розвитку необхідних особистісно-професійних якостей; комплексу умінь і навичок щодо використання методів і технологій соціальної роботи; придбання досвіду роботи в соціальних службах, організаціях, з різними категоріями клієнтів; формування компетенцій, необхідних для успішної професійної діяльності.

Основними факторами, що визначають моделювання даної системи, є вимоги роботодавців до рівня сформованості технологічної компетентності соціальних працівників; навчальний план за напрямом підготовки “Соціальна робота”.

Технологічний підхід важливий тим, що він являє собою суворе науково-обґрунтоване проектування моделі формування технологічної компетентності, її планомірне і послідовне втілення на практиці, з відстеженням отриманих результатів, а також точне відтворення дій, що гарантують педагогічний успіх.

На нашу думку, критерії компетентності фахівця соціальної роботи можуть виражатися через такі вміння:

- ідентифікувати та оцінювати ситуацію в тих випадках, коли потрібно почати, посилити, відновити, захистити чи припинити відносини між людьми і соціальними інститутами;
- скласти план і забезпечити його виконання з метою поліпшення добробуту людини, ґрунтуючись на оцінку проблеми і вивченні поставлених цілей у виборі адекватних рішень;
- розвивати здібності людини вирішувати проблеми, долати стрес, самовдосконалюватися;
- ефективно втручатися в життєві процеси від імені найбільш дискримінованих і вразливих верст населення;
- постійно оцінювати власний професійний ріст та розвиток шляхом аналізу своєї поведінки і навичок.

Таким чином, використання технологій соціальної роботи в процесі діяльності установ і організацій соціальної сфери можливо в тому випадку, якщо у соціальних працівників сформовані необхідні професійні знання технологій соціальної роботи, а також вміння системно застосовувати їх на практиці в умовах сучасного суспільства.

Визначаючи в якості головного результату вузівської освіти готовність випускників бути компетентними у майбутній професійній діяльності, в ролі результату технологічної підготовки майбутніх соціальних працівників необхідно розглядати не просто сукупність предметних знань, умінь і навичок випускників, а можливість їх діяльнісного застосування, т. б. формування освітніх компетенцій (загальнокультурних, професійних). У зв'язку з цим очевидна необхідність посилення практичної спрямованості в навчанні соціальній роботі.

Тому формування компетенцій у випускника коледжу має сприяти розвитку конкурентоспроможного, практико-орієнтованого фахівця, який буде відповідати сучасним вимогам.

Література:

1. Антипов С. А. Социально-возрастные особенности обучающихся в учреждениях СПО / С. А. Антипов, И. В. Полухина, С. В. Сафонов // Вестник Воронежского государственного технического университета. – 2011. – № 9. – Т. 7. – С. 2.
2. Бареева Э. Р. Педагогические условия формирования профессиональных компетенций у студентов строительного колледжа / Э. Р. Бареева // Интеграция образования. – 2010. – № 2. – Т. 58. – С. 105.
3. Гарашкина Н. В. Система вузовской подготовки будущих социальных работников как компонент социального образования / Н. В. Гарашкина // Вестник Тамбовского университета. Серия Гуманитарные науки. – Тамбов, 2012. – Вып. 6 (110). – С. 91-100.
4. Зеер Э. Ф. Личностно-развивающее профессиональное образование : [монография] / Э. Ф. Зеер ; Рос. гос. проф.-пед. ун-т, Урал. отдние Рос. акад. образования, Акад. проф. образования. – Екатеринбург : Издательство РГППУ, 2006. – 169 с.
5. Оксина И. Ю. Социально-личностные компетенции выпускников техникума / И. Ю. Оксина // Непрерывное образование: XXI век. Выпуск 4 (20), 2017. URL: 10.15393/j5.art.2017.3764 (дата звернення: 12.05.2020)

УДК

Габода Б. В.,
завідувач філії
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти,
(м. Берегово, Україна)

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГА: ЧИННИКИ І НАСЛІДКИ

Вперше проблему “вигорання” було порушено в 70-х рр. ХХ ст. американським психіатром Х. Дж. Фрейденбергером. У процесі спостереження за колегами, які знаходяться в інтенсивному і тісному спілкуванні з клієнтами при наданні їм професійної допомоги, ним було виявлено виснаження, відчуття стану згасання мотивації та зниження активності здорових людей на робочому місці. Цей феномен було названо “burnout” – вигорання [3].

Вигорання – це відповідь на хронічний емоційний стрес, що включає три компоненти: емоційне і / або фізичне виснаження; зниження робочої продуктивності; деперсоналізацію або дегуманізацію, міжособистісних відносин [6].

Як психологічний феномен, синдром професійного вигорання – набутий стереотип емоційної, частіше за все професійної, поведінки. Вигорання – частково функціональний стереотип, оскільки дозволяє людині дозувати і економно використовувати енергетичні ресурси. Також можливі дизфункціональні наслідки вигорання, які негативно впливають на виконання професійних ролей, професійну діяльність, психічне здоров’я та психологічне благополуччя особистості [5].

Учені зауважують – життя людини є безперервною низкою “...різних видів діяльності, спрямованих на вирішення, подолання проблем, які постають перед нею або створюються нею самою...” [1]. У результаті таких проблем часто у педагогів виникає емоційне вигорання. Це стан надмірного емоційного, фізичного та психічного виснаження людини, яке обумовлюється тривалим перебуванням у емоційно перевантаженій ситуації. Основним чинником виникнення даної “хвороби” є стрес. А в роботі та житті педагога їх більш ніж достатньо.

Грунтовний аналіз наукових джерел щодо синдрому “професійного вигорання” у працівників освітніх організацій досліджувались такими вченими, як: М. Амінов, О. Баранов, І. Болотнікова, О. Грицун, Л. Китаєв-Смик, Т. Котлунович, М. Кузнецов, А. Лучинкіна, Ю. Львов, О. Марусенко, А. Мудрик тощо. У результаті цих досліджень можна виокремити основні фактори, які впливають на формування синдрому професійного вигорання у вчителів:

– особистісний фактор (схильність до співчуття, ідеалістичне ставлення до роботи, водночас нестійкість, схильність до мріяння, одержимість настирливими ідеями; емпатія, гуманність, м’якість, ідеалізованість, інтровертованість, фанатичність тощо);

– рольовий фактор проявляється в рольовій конфліктності й рольовій невизначеності;

– організаційний фактор (байдужість до своїх обов’язків, що відбивається на роботі, дегуманізація у формі негативізму як до здобувачів освіти, так і до колег, відчуття власної професійної неспроможності, незадоволеність роботою, явища деперсоналізації) [7].

Професія вчителя також пов’язана з дією сильних стресогенних чинників, що впливають на стан його здоров’я, а саме “підвищена тривалість робочого дня, висока психоемоційна напруга, професійна відповідальність за результати навчально-виховної дії” [4].

Впливають на стресогенність професії і конфлікти, які нерідко виникають між учителями і адміністрацією. Серед негативних наслідків подібних конфліктів В. Б. Ольшанський відзначає те, що одна хвилина конфлікту з начальством дорівнює двадцяти хвилинам наступної напруги [8].

Крім того, конфлікти призводять до зниження ефективності спільної діяльності. Н. В. Ключова наводить наступні причини конфліктів між педагогами і адміністрацією: нетактовне звертання з боку адміністрації; незручний розклад; непродумані нововведення; перекладання своїх обов’язків на вчителів; нерівномірне педагогічне навантаження; консерватизм адміністрації [2].

Не дивно, що вчителі, як професійна група, відрізняються вкрай низькими показниками фізичного і психічного здоров’я. І ці показники знижуються відповідно до збільшення стажу роботи в школі. Прослідковано, що вчителі відрізняються вкрай низьким психологічним здоров’ям: у третини вчителів показник ступеня соціальної адаптації такий же, як і у хворих на неврози.

Також суттєвим стресогенним фактором виступає понаднормова методична та організаційна робота, що призводить до фізичного та психічного виснаження. У кінці навчального року у вчителів збільшуються показники перенасичення діяльністю, стресу, знижуються показники фізичного здоров’я та ін. Отже, безліч стресогенів, які безперервно впливають на особистість та негативно діють на професійну діяльність вчителя, формують синдром професійного вигорання.

Література:

1. Жогно Ю. П. Психологічні особливості емоційного вигорання педагогів : автореф. дис. на здобут. наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Ю. П. Жогно. – Одеса, 2009. – 22 с.
2. Ключова Н. В. Технологии работы психолога с учителями / Н. В. Ключова. – М. : ТЦ “Сфера”, 2000. – 192 с.

-
3. Кузнецов М. А. Емоційне вигорання вчителів: основні закономірності динаміки : [монографія] / М. А. Кузнецов, О. В. Грицук. – Харків : ХНПУ, 2011. – 2011. – 206 с.
 4. Молоканов М. В. Типологические особенности мотивационной сферы учителей / М. В. Молоканов, Н. А. Аминов // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 5. – С. 5-15.
 5. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери : методичні рекомендації / за заг. ред. М. Л. Авраменка. – Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів. – Л., 2008. – 53 с.
 6. Психология здоровья : учебник для вузов / ред. Г. С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2006. – 607 с.
 7. Сипченко О. М., Банченко С. С. Професійне вигорання викладачів з во як психологічна проблема / О. М. Сипченко, С. С. Банченко // “Молодий вчений”. – № 10.1 (62.1). – 2018.
 8. Ольшанский В. Игры, в которые мы играем, или почему возникают и как проходят школьные конфликты / В. Ольшанский, Н. Волжская // Директор школи. Україна. – 2001. – № 7. – С. 8-17.

УДК

Гордієнко В. П.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)

ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Забезпечення якісної підготовки молоді для успішної самореалізації в умовах сучасного ринку праці є однією з ключових проблем розвитку освіти України. Важливу ланку в освітній системі займає фахова передвища освіта, але починаючи з 2014 року, педагогічні колективи технікумів та коледжів перебували у стані невизначеності, оскільки цим законом був передбачений останній набір у технікуми та коледжі у системі вищої освіти в 2016 році. Викладачі цих закладів постійно наголошували на проблемах галузі: застаріла законодавча база, невідповідність новим вимогам до підготовки фахівців, їх компетентностей, значне скорочення кількості студентів, невизначеність зі статусом педагогічних працівників та шляхами підвищення кваліфікації.

Прийнятий у червні 2019 року Закон “Про фахову передвищу освіту” відкрив значні можливості для формування в Україні системи фахової передвищої освіти як окремої ланки освіти, врегулювання невизначеності ситуації, в якій довготривало перебували технікуми й коледжі [1]. Згідно з новим законодавством, уже з 2020 року коледжі та технікуми готуватимуть фахових молодших бакалаврів, а за наявності ліцензії проводитимуть підготовку молодших бакалаврів за коротким циклом вищої освіти або першим (бакалаврським) рівнем.

Вагомим чинником ефективної підготовки кваліфікованих фахівців є особистість викладача, рівень його професійно-педагогічної майстерності, готовність до постійного професійного розвитку. Організація освітнього процесу, впровадження нових методологічних підходів, інноваційних технологій тощо залежать від викладача, його готовності до нових змін, професійної компетентності, особистісно-професійних

умінь. У Законі “Про фахову передвищу освіту” (ст. 62) зазначено, що педагогічні працівники зобов’язані поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу; сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти; розвивати у них ініціативу, самостійність, творчі здібності, бути прикладом у вихованні громадянських, патріотичних, моральних рис у студентів [1].

Для закладів фахової передвищої освіти притаманна суперечність між високим професійним рівнем освітньої діяльності та недостатнім рівнем педагогічної майстерності деяких викладачів, оскільки більшість викладачів є кваліфікованими фахівцями зі значним досвідом роботи на підприємстві чи виробництві, і водночас вони недостатньо обізнані зі сучасними методологічними підходами до організації освітнього процесу, тому постає питання готовності викладачів закладів фахової передвищої освіти постійно працювати над власним професійно-педагогічним розвитком.

Узагальнення дослідницьких матеріалів засвідчує, що проблема готовності перебуває в полі зору дослідників (Ю. Чабанський, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін.). На сьогодні, як показує студіювання наукових джерел, дослідження проблеми готовності особистості виокремилися у два напрями: функціональний, за якого готовність розглядають у зв’язку з психічними функціями, формування яких вважається необхідним за досягнення результатів діяльності (Н. Левітов, А. Нернсян, В. Пушкін); та особистісний, коли вивчають особистісні передумови успішної діяльності людини (А. Ведьонов, М. Дяченко, Л. Кандибович).

Дослідницькі напрацювання подають такі характеристики готовності:

- складне особистісне утворення, багатопланова, багаторівнева система якостей, властивостей, що спрямовані на допомогу суб’єктові успішно здійснювати діяльність;
- стан особистості, що дозволяє успішно увійти до професійного співтовариства і швидко розвиватися у професійному становленні;
- важлива передумова цілеспрямованої діяльності, що дає можливість успішно виконувати обов’язки, використовуючи наявні знання і вміння, особистісні властивості, позитивне ставлення до різних видів діяльності, особливості сприйняття, уваги, мислення, емоційних і вольових процесів.

Готовність до постійного професійного розвитку має ряд позитивних якостей: ґрунтується на досвіді, що легко актуалізується; є стійкою якістю і не потребує постійно нового формування у зв’язку з непередбачуваною професійною ситуацією; є динамічною, піддається формуванню і розвитку для досягнення більш високих рівнів.

Окреслюючи сутність готовності викладача закладу фахової передвищої освіти до професійного розвитку, ми виокремили наступні положення: готовність до професійного розвитку є складним структурним утворенням і характеризується властивостями загальної готовності до професійної діяльності; взаємозв’язок компонентів готовності розглядаємо як у статичному (внутрішньому досягненню стану готовності), так і в динамічному (у процесі формування цієї якості) аспектах; в основі формування готовності лежить ідея комплексного підходу до вдосконалення професійно-педагогічних умінь.

Готовність як складна інтегративна властивість особистості педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти містить у собі не лише когнітивний та операційно-діяльнісний компоненти, а й мотиваційну, вольову й аксіологічну складові, що забезпечує стійке прагнення до професійного розвитку.

Викладач закладу фахової передвищої освіти має володіти навичками педагогічного цілепокладання. Розвиток цієї складової дозволяє сформувати потребу в

обов'язковому плануванню викладачем своєї діяльності, свого професійного розвитку, сприяє перетворенню цілей у певні конкретні завдання, дозволяє оптимально добирати форми, методи і засоби професійного самовдосконалення.

Отже, готовність викладачів коледжів і технікумів до професійного розвитку – інтегративна властивість особистості, що виявляється в діяльності, поведінці та вчинках педагогічного працівника і зумовлює його бажання і здатність здійснювати постійну роботу по самовдосконаленню і професійному розвитку.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з пошуком психолого-педагогічних умов формування готовності викладачів коледжів і технікумів до професійного розвитку.

Література:

1. Закон України про фахову передвищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 30, ст. 119) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2745-19>
2. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : колективна монографія / В. О. Моляко ; О. Л. Музика (ред.) ; Держ. фонд фундаментальних досліджень МОН України. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.

УДК

*Грець В. В.,
студентка 4 курсу спеціальності 242 “Туризм”*

*Романенко О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму ФПГОЕ
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. За навчальним планом підготовки бакалавр туризму галузі знань 24 “Сфера обслуговування” спеціальності 242 “Туризм” між предметним зв'язком під час навчання майбутнього фахівця готельно-ресторанного бізнесу на першому курсі є: “Іноземна мова”, “Країнознавство”, “Міжнародні транспортні системи”, “Філософія”; на другому: “Рекреаційна географія і рекреаційні комплекси”, “Міжнародний туризм”, “Інформаційні системи та технології у туризмі”, “Туристське країнознавство”; “Методика дослідження в міжнародному бізнесі”, “Історія розвитку туризму”, на третьому: “Міжнародний туристичний бізнес”, “Системи гостинності у туризмі”, “Краєзнавство”, “Менеджмент у туризмі”, “Маркетинг у туризмі”; на четвертому: “Організація екскурсійних послуг”, “Організація транспортних послуг”, “Організація послуг харчування у туризмі”, “Культура управління у туризмі”, “Основи наукових досліджень у туризмі” та ін.

Кафедра туризму уклала Договори про спільну освітню діяльність та проведення практики студентів від 10.06.2016 р. з готелем “Україна” м. Київ; від 20.02.2017р. з

ТОВ Готельним комплексом “Амбасадор Плаза” м. Київ; з Приватним підприємством “Готель “Дніпро” м. Київ; з Готелем “Ibis Kiev City Center”. м. Київ та ін. тур підприємствами та ін. [2, с.39-40].

Практична підготовка: на першому курсі навчальна (краєзнавчо-туристична) – вивчення мікрорайонів м. Києва та його околиць; на другому виробнича технологічна (спортивно-туристична) – організація, підготовка та проведення туристичного походу по Київській області (Київський укріп район); на третьому – виробнича (організаційно-технологічна) туристичні підприємства м. Києва (фірми, готелі, ресторани) або ННЦ “Синеvir”; на четвертому курсі – виробнича (технологічна) туристичні фірми м. Києва [3, с. 8] та на завершення підготовка бакалаврської роботи.

Питання туристичної освіти розглядали вчені Е. Вільчковський, Л. Демінська, П. Джуринський, Є. Захаріна, Л. П. Сущенко, В. Гонопольський, Р. Клопов, С. Неділько, О. Наровлянський, О. Шипновський, С. Гордієнко, Ю. Штемпер, О. Грабовський, М. Костриця, А. Коструб, В. Обозний, В. Зінченко, В. Квартальнов, С. Русова, А. Короткова, І. Чагайда, В. С. Фокін, О. Воронков, О. Клипач, Л. Кнодель та багато інших. У сфері готельно-ресторанного бізнесу вчені В. Федорченко, А. Мазаракі, В. Дехтяр, В. Цибух, М. Мальська, О. Любіцева, І. Смирнов, Дж. Р. Уокер, К. Стародуб, М. Курдакова, О. Гринькевич, Н. Кудла, Г. Мунін, П. Пуцентейло, О. Завадинська, Т. Литвиненко та ін.

Мета роботи – дослідження стану готельно-ресторанного бізнесу під час навчального процесу та перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із дослідження 2017-2019 рр., готелі надають туристам послуги не тільки по їх розміщенню, але і широкий комплекс інших послуг, такі як харчування в ресторані, надання залів для проведення нарад, придбання квитків на транспорт, виклик таксі, екскурсійне обслуговування, організація розваг, торгівля сувенірами й іншими товарами.

В готельно-ресторанному бізнесі розглядають п’ять місць розташування готелю: центр міста, аеропорт, приміська зона, курорт, шосе.

Розглянемо один із готелів м. Києва. Готель Premier Palace Hotel – найстаріший з діючих готелів Києва. Він був відкритий в 1909-му році. Тут зупинялися Олександр Вертинський, Любов Орлова, Володимир Висоцький, Патрісія Каас, Леонід Утьосов, зірки світового кіно Софі Лорен, Орнела Муті, Жан Рено, Єжи Гоффман, спортсмени Леннокс Льюїс, Девід Бекхем. Готель “Прем’єр Палас” знаходиться на бульварі Тараса Шевченка. З вікон готелю відкривається панорама: золоті куполи церков, старі і сучасні будинки. Свого часу розміщувався комітет охорони пам’яток мистецтва і старожитностей. Готель відповідає вимогам часу і світовим стандартам.

На території готелю є: кав’ярня і ресторан японської кухні, екскурсійне бюро, прокат машин, а також пральня, хімчистка і багато іншого. Парковка, в разі необхідності можна викликати лікаря. У театральній касі, розташованій тут же, продаються квитки на наймодніші вистави. В “Прем’єр Паласі” є 289 номерів різних категорій: стандарт, апартамент, ексклюзив, прем’єр.

Головним фактором, який привертає в Україну закордонні компанії, що займаються готельно-ресторанним бізнесом, залишається низький рівень насичення ринку та високий попит на готельні послуги. Значення готельно-ресторанного бізнесу полягає в тому, що ця галузь формує обсяг робіт для туризму, транспорту, роздрібною торгівлі, громадського харчування, страхування, культури та мистецтва, архітектури та проектування, екскурсійного обслуговування, рекламної індустрії [4, с. 36-40].

Масовість туристичного продукту, його стандартизація, різноманітність пропозицій, новітні методи продажу та реклами змушують Україну підтримувати шалені темпи розвитку та удосконалення цієї сфери [5, с. 182].

Розглянемо деякі проблеми готельно-ресторанного бізнесу: по-перше це економічна криза, по-друге недоліки в роботі фінансово-банківської системи, по-третє обмежена платоспроможність населення, по-четверте недосконала податкова система. Законодавчо-правова база не відповідає вимогам сьогодення, немає інструкцій та інших нормативних документів, які були б логічно взаємопов'язані і не суперечили один одному. За словами Ольги Степанівни *Гринькевич*, доктора економічних наук "... однією з найголовніших проблем є незадоволення потреб галузі у фахівцях нової формації, що керівниками туристичних фірм і готельно-туристичних комплексів повинні бути фахівці, що володіють широким світоглядом, вміють управляти колективом, застосовувати на практиці нові технології та сучасні маркетингові розробки."

Пропонуємо перспективні напрямки даної галузі: необхідність створення оптимальних нормативно-правових засад розвитку інфраструктури; створення сприятливих умов для залучення інвестицій та запровадження реальних механізмів стимулювання будівництва і реконструкції готелів; створення належних умов для розвитку іноземного та внутрішнього туризму; сприяння розвитку готельно-ресторанного бізнесу, а також підвищення якості тур послуг, що надаються; реалізація заходів щодо зміцнення позитивного іміджу України та формування ефективної маркетингової стратегії на основних закордонних тур ринках; сприяння створенню додаткових робочих місць та розширення тимчасової зайнятості у туристичній сфері, через підтримку розвитку мережі малих та молодіжних готелів (хостелів); забезпечення створення безпечних умов для здійснення тур подорожі, особистої безпеки туристів, надання їм оперативної медичної, технічної та правової допомоги.

Отже, одним із завдань системи професійної освіти є підготовка бакалаврів туризму на рівні світових стандартів, що передбачає розв'язання низки складних проблем, які стосуються підвищення якості освіти, організації та проведення на достатньому рівні практик студентів в готелях, ресторанах, залучення представників тур бізнесу до управління процесом підготовки фахівців сфери індустрії гостинності, організація круглих столів, симпозіумів, конференцій, удосконалення моніторингу кадрових потреб туристського та готельно-ресторанного ринку, розширення міжнародного співробітництва.

Література:

1. *Романенко О. В.* Туризм: корекційна педагогіка, фізичне виховання. Практикум наукових досліджень: навч. посіб. для студ. пед. вищ. навч. закл. / О. В. Романенко. – К.: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2012. – 401 с.
2. Організаційно-технологічна практика майбутніх менеджерів туризму спеціальності 242 "Туризм", спеціалізації 242 "Міжнародний туризм": Методичні вказівки / В. В. Обозний, О. В. Романенко, В. Г. Щабельська. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. – 59 с.
3. Наскрізна програма практики студентів напряму підготовки – 6.140103 Туризм, 7.14010301, 8.14010301 Туризмознавство / укладачі Обозний В. В., Борисова О. В., Кравченко А. В., Романенко О. В., Головка В. В., Бартош Л. П., Протоцька Ю. П., Герасимчук Л. В. – Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 60 с.
4. *Романенко О. В.* Системи гостинності в туризмі. Навчальний посібник / О. В. Романенко. – К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 321 с.

-
5. Дяченко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Л. П. Дяченко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 224 с.

УДК

*Дворецька Л. П.,
науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання
якості загальної середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ПРО ЯКІСТЬ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ: ПІДРУЧНИКИ З МАТЕМАТИКИ ДЛЯ УЧНІВ 5-Х КЛАСІВ

З березня 2020 р. усеохопна дистанційна освіта стала викликом для вчителів, учнів, батьків учнів, адміністрацій шкіл і органів управління освітою різних рівнів. Завершення навчального року прискорить аналіз навчальної діяльності, засобів навчання, технологій і методик, застосованих в нових умовах, однак висновки про ефективність освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання буде зроблено пізніше. Якщо розглядати ефективність, як здатність виконати завдання й досягти бажаного результату за мінімальних витрат часу й зусиль, то ефективність дистанційного навчання має визначатися навчальними досягненнями учнів відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти. Однак отримати дистанційно об'єктивні результати оцінювання навчальних досягнень учнів не видається можливим. Наявні спеціальні сервіси та інструменти для організації дистанційного навчання не забезпечують масових стандартизованих процедур оцінювання, однак створюють запит на доступний (фінансово) та однаковий (за змістом і методичним апаратом) для всіх учасників освітнього процесу універсальний навчальний засіб, навколо якого здатні групуватися всі інші засоби навчання. Йдеться про традиційний підручник у суголосному часу освітньому середовищі.

Мета дослідження – надати практичні рекомендації вчителям математики щодо удосконалення майстерності розроблення тестових завдань для організації тематичного й підсумкового оцінювання та організації самостійної роботи учнів із завданнями в тестовій формі, спираючись на результати аналізу якості тестових матеріалів у підручниках з математики для учнів 5-х класів закладів загальної середньої освіти.

Аналіз змісту вітчизняних підручників з математики для учнів 5-х класів, що були надруковані у 2019 р. за державні кошти [1; 2; 3], дозволив встановити відсутність однаковості авторів у питанні включення до змісту підручників тестових матеріалів. Лише в одному з трьох підручників ([3]) немає тестових завдань (далі – ТЗ). У підручниках [1] і [2] представлені добірки ТЗ із вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів, укладені в тести. Йдеться, відповідно, про рубрики “Домашня самостійна робота” (9 тестів, кожен з яких містить 12 ТЗ, що розподілені за чотирма рівнями складності згідно з рівнями навчальних досягнень: низький, середній, достатній і високий) та “Перевірте себе” (6 тестів, кожен з яких містить 12 ТЗ). Автори рекомендують використовувати ці матеріали для підготовки до тематичних оцінювань у тестовій формі та домашньої самостійної роботи учнів.

Тестові матеріали в підручниках, як елемент у системі підготовки учнів до стандартизованих оцінювань з математики, є відповіддю авторських колективів на запит щодо удосконалення системи оцінювання якості шкільної освіти. Незабаром обов'язковою для учнів 9-х і 11-х кл. стане державна підсумкова атестація з математики у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Попри високу наукову й методичну якість змісту підручників, про що свідчать грифи “Рекомендовано Міністерством освіти і науки України”, авторські ТЗ, запропоновані в підручниках, нерідко мають дефекти й потребують доопрацювання. Зазначимо, що згідно з результатами дослідження готовності вчителів математики до всебічного використання тестів для оцінювання результатів навчальної діяльності учнів основної та старшої школи, кожен другий вчитель математики віддає перевагу тестам, надрукованим у збірниках чи посібниках, майже кожен четвертий – самостійно укладеним тестам із опублікованих ТЗ [4, с. 89]. Ці факти унаочнюють цінність якісних тестових матеріалів в підручниках, оскільки для створення власних тестових матеріалів вчителі послуговуються змістом універсального засобу навчання. Тиражування ТЗ низької якості в авторських тестах (teacher-made tests) призводить до помилок при оцінюванні навчальних досягнень учнів. Особливо чутливою є сфера самостійного оцінювання учнями власних навчальних досягнень, оскільки використання інструментів вимірювання низької якості спотворює реальну оцінку рівня навчальних досягнень і формує завищену самооцінку.

Наведемо приклади ТЗ, що мають дефекти формату, і коментарі до них.

“8. Розв’яжи рівняння $(x - 2735) + 5137 = 9307$.

А) 6905; Б) 1435; В) 17179; Г) 11709” [1, с.84].

Коментар. Підстановка числа 6905, першого з варіантів відповіді, в умову, перетворює рівняння на правильну числову рівність. Отже, правильна відповідь – А). Відповідь можна отримати й за допомогою таких міркувань. Аналізуючи умову, визначаємо, що останньою цифрою шуканого числа повинна бути цифра 5. Отже, претендентів два, 6905 і 1435. Оцінимо різницю в дужках. Оскільки x повинен бути більшим за 2735, то шукане число 6905. Відповідь – А). І жодних громіздких обчислень та знання правил знаходження доданка й зменшуваного.

“5. Розв’яжи рівняння $972 : x = 27$.

А) 945; Б) 34; В) 26244; Г) 36” [1, с.83].

Коментар. Оскільки 2, останню цифру числа 972, можна отримати лише при множенні 7, останньої цифри числа 27, на 6, то шукане число – 36. Правильною є відповідь Г).

Тестові завдання, що містять вимогу розв’язати рівняння й мають готові варіанти відповіді (корені рівняння) у якості дистракторів, є, як правило, прикладами ТЗ із дефектами формату. Підстановкою варіантів відповіді в умову ТЗ легко визначити правильну відповідь. Водночас, згідно зі специфікацією ТЗ, їхній зміст спрямовано на перевірку в учнів уміння розв’язувати рівняння, а не на перевірку навичок виконання дій із натуральними числами.

У ТЗ із умовою “Розв’яжи рівняння” [1, с. 192], [1, с. 193], [1, с. 244], [2, с. 212], [1, с. 219], [1, с. 244], [2, с. 94], що розподілені авторами підручників за складністю згідно з рівнями навчальних досягнень, радимо замінити закритий формат на відкритий (ТЗ з короткою відповіддю). Легко переконатися в тому, що правильну відповідь у вище наведених ТЗ можна визначити підстановкою в умову чисел з варіантів відповіді, що піддає сумніву визначену автором підвищену складність цих завдань.

Наведемо кілька прикладів текстових задач з різними фабулами, які представлені у вигляді ТЗ з вибором однієї правильної відповіді.

“12. У трьох кошиках разом 53 абрикоси. У другому кошику абрикос удвічі більше, ніж у першому, а у третьому – на 5 більше, ніж у першому. Скільки абрикосів у третьому кошику?

А) 17; Б) 24; В) 12; Г) 36” [1, с. 84].

Коментар. Число 17, перший претендент на правильну відповідь у задачі, що відображає кількість абрикосів у третьому кошику, задовольняє умову задачі. Відповідь – А).

“12. Велосипедист за першу годину подолав $\frac{5}{17}$ усього шляху, а за другу – $\frac{4}{17}$ усього шляху. Відомо, що за дві години велосипедист подолав 27 км. Скільки км становить увесь шлях велосипедиста?

А) 48 км; Б) 61 км; В) 51 км; Г) 41 км” [1, с. 193].

Коментар. На 17 ділиться націло лише одне із запропонованих у дистракторах чисел – 51. Воно й задовольняє умову задачі. Відповідь – В).

Зміст проаналізованих завдань (№12 у відповідних тестах), за задумом автора, спрямований на перевірку знань, умінь і навичок учня, що відповідають високому рівню навчальних досягнень. Однак встановити правильну відповідь вдалося за формальними ознаками. Одним із варіантів усунення виявленої проблеми вважаємо заміну формату на відкритий (ТЗ з короткою відповіддю).

Приклади подібних ТЗ у підручниках, на жаль, можна наводити й далі.

Зроблено висновок, що, попри оновлення процедури експертизи змісту підручників з математики, залишається потреба вдосконалення вміщених у них тестових матеріалів. Рекомендовано авторам підручників і вчителям математики використовувати в навчальному процесі ТЗ різних форматів, здійснюючи тим самим пропедевтичну підготовку учнів до державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Для пошуків процесу навчання радимо “точково” розглядати з учнями ТЗ з дефектами формату й різні варіанти їх розв’язання. Пошук найбільш раціонального, простого способу розв’язання (не плутати з вгадуванням) дає можливість учневі застосовувати весь арсенал математичних знань, виховує гнучкість мислення, підтримує інтерес до навчання математики. У процесі аналізу авторських і розроблення власних ТЗ радимо послуговуватися поняттям правильного формату тестового завдання. “Формат тестового завдання є правильним, якщо він дозволяє точно увиразнити його зміст, є зрозумілим для всіх тестованих й унеможливорює появу хибних і правильних відповідей за формальними ознаками” [5, с.261]. За взірць беріть стандартизовані ТЗ, що представлені в тестах зовнішнього незалежного оцінювання на офіційних сайтах Українського й регіональних центрів оцінювання якості освіти.

Література:

1. *Істер О. С.* Математика. 5 кл. : підруч. для закл. заг. серед. освіти / О. С. Істер. – 2-ге вид., доопрац. – Київ : Генеза, 2018. – 288 с.
2. *Мерзляк А. Г.* Математика. 5 клас : підруч. для закладів загальної середньої освіти / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Вид. 2-ге, доопрац. відповідно до чинної навч. програми. – Х. : Гімназія, 2018. – 272 с.
3. *Тарасенкова Н. А.* Математика. 5 кл. : підруч. для закладів загальної середньої освіти / Н. А. Тарасенкова, І. М. Богатирьова, О. П. Бочко, О. М. Коломієць, З. О. Сердюк. – Вид. 2-ге, доопрац. – К. : Видавничий дім “Освіта”, 2018. – 240 с.

-
4. *Дворецька Л. П.* Про рівень ознайомленості вчителів математики з основами побудови тестів / Л. П. Дворецька // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2016 рік / Нац. Акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. – К. : Інститут педагогіки, 2016. – С. 89-90.
 5. *Дворецька Л. П.* Про правильну форму тестового завдання / Л. П. Дворецька // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. – Київ : Інститут педагогіки, 2019. – С. 261-262.

УДК

*Джанда Г. Б.,
заступник директора з навчально-методичної роботи
Фахового коледжу Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II,
аспірантка спеціальності: 015 “Професійна освіта”
Мукачівського державного університету
(м. Мукачево, Україна)*

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ

Підвищення якості та результативності професійної педагогічної діяльності можливе із застосуванням праксеологічного підходу в організації навчального процесу. Тому особливої актуальності набуває проблема пошуку резервів і шляхів підвищення результативності педагогічної діяльності. Даний підхід дозволяє виконувати обґрунтований і грамотний аналіз результативності педагогічної діяльності, що здійснюється як самими педагогами, так і адміністрацією закладу, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між педагогічними діями та результатами педагогічного процесу, виявляти конкретні причини ефективності та неефективності педагогічної діяльності, визначати реальні шляхи її подальшого вдосконалення, здійснювати своєчасну корекцію [2].

Розглядуване питання досліджували науковці на теренах України та закордоном. Так, у роботах Л. Романовської праксеологія у системі професійної педагогічної освіти визначається, як важлива методологічна основа для обґрунтування специфіки виконання правильних та ефективних дій майбутнього фахівця [4, с. 214–216]. Реалізація праксеологічного підходу базується на поєднанні основних категорій праксеології й наукових положень для уточнення сутності професійної діяльності. Предметом її вивчення є способи досягнення мети в певній діяльності, вивчення цілей і засобів вчинків, оцінювання придатності обраних засобів для досягнення мети. Це дає змогу розглядати праксеологічний підхід як специфічний спосіб аналізу та пояснення практичної діяльності людини в контексті цільовідповідності, раціональності, ефективності її дій.

Головне завдання праксеологічного підходу – це вивчення й упровадження необхідних знань для здійснення ефективної діяльності, а також цінностей і змісту, цілей, дій, процедур, результатів і відповідної корекції. За баченням Н. Сацкова реалізація праксеологічного підходу ґрунтується на інтеграції знань та діяльності як специфічної форми активного ставлення до навколишнього середовища, змістом якого є певні зміни та перетворення, тобто вміння, цільовідповідність, дія. “Дві величини –

знання й ефективна діяльність – є основою праксеологічного підходу як цілеспрямованої системи сукупності принципів, що визначають загальну мету і стратегію орієнтованих праксеологічних дій і показують, як знання перетворюється в безпосередню продуктивну силу...”, – зазначає у своїй праці науковець [5, с. 203].

Щодо ефективності організації навчально-виховного процесу в коледжі то він забезпечується реалізацією праксеологічних засад (принципів, закономірностей, умов, підходів, методів) організації успішної діяльності. Погоджуємося з думкою А. Малихіна, який до основних умов, що забезпечують ефективність навчального процесу, відносить:

- ясність, конкретність, цікавість, доступність, реальність навчальної мети не тільки для викладача, а й для студентів;

- достатність використання часу для вирішення поставлених завдань і здійснення предметних дій студентами;

- складність завдань, що відповідає обсягу найближчого розвитку майбутніх фахівців;

- інтенсивність діяльності (оптимальний темп навчального процесу, тобто розумна міра вимог викладача, реальна кількість запланованих завдань, які можуть виконати студенти за визначений проміжок часу);

- адекватність методів, засобів та організаційних форм навчання поставленим цілям;

- використання різних форм самостійної роботи, їх поступове ускладнення;

- створення сприятливої атмосфери під час навчання (позитивний мікроклімат, креативне поле, поле професійної активності та ін.) [3, с. 72-73].

У працях О. Бартош виділено уміння, що формуються при використанні праксеологічного підходу. До них віднесли: аналітичні, прогностичні, конструктивні, організаторські, комунікативні, діагностичні, рефлексивні [1, с. 14-21].

У своїх дослідженнях ми використовуємо деякі з них. Зупинимося на їх характеристиці. Аналітичні уміння передбачають: критичний підхід до вивчення наукової літератури з визначеної проблеми; інтерпретація та аналіз людської поведінки і відносин.

Прогностичні уміння: прогнозування можливостей удосконалення власної професійної майстерності; передбачення результатів професійних контактів та взаємин;

Конструктивні уміння: формулювання завдань з організації професійної діяльності; визначення змісту роботи з врахуванням індивідуального підходу до них; виокремлення та пошук рішень, які потребують взаємодії всіх учасників (індивідів, груп, громад, організацій тощо); робота за алгоритмом виробленого рішення та на основі практичних моделей;

Організаторські уміння: організація та оптимізація цілеспрямованої професійної діяльності; створення та підтримка умов для ефективного процесу надання допомоги, робочих;

Комунікативні уміння: управління процесом спілкування; встановлення робочих обставин в колективі; подолання негативної реакції, що виникає в процесі професійної діяльності; використання всіх форм спілкування (вербальна, невербальна, письмова тощо);

Рефлексивні уміння: контроль і оцінювання результатів професійної діяльності інших та власної, пошук шляхів для виправлення недоліків; забезпечення об’єктивної

самооцінки та неперервного освітньо-професійного та інтелектуального розвитку; аналіз ефективності використаних засобів та методів у роботі.

Таким чином праксеологічний підхід забезпечує упровадження необхідних знань для здійснення ефективної діяльності, а також цінностей і змісту, цілей, дій, процедур, результатів і відповідної корекції та формування важливих умінь у професійній діяльності.

Література:

1. *Бартош О. П.* Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах праксеологічного підходу у вищих навчальних закладах України / О. П. Бартош // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Вип. 34. – 2014. – С. 14-21.
2. *Касимова Р. Р., Коршунова О. В.* Практико-педагогічний підхід до управління педагогічною діяльністю / Р. Р. Касимова, О. В. Коршунова // Науково-методичний електронний журнал “Концепт”. – 2016. – Т. 28. – С. 194-196. – URL: <http://e-koncept.ru/2016/56514.htm> (дата звернення 10.05.2020).
3. *Малихін А. О.* Сутність і принципи праксеологічного підходу в методичній підготовці майбутнього вчителя технологій / А. О. Малихін // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2014. – № 3. – С. 72-77. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_3_14 (дата звернення 8.05.2020).
4. *Романовська Л. І.* Практико-педагогічний підхід до підготовки майбутніх працівників соціальної сфери / Л. І. Романовська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – 2016. – Вип. 2 (39). – С. 214–216.
5. *Сацков Н. Я.* Практический менеджмент. Методы и приемы деятельности руководителя / Н. Я. Сацков. – Донецк : Сталкер. – 448 с.

УДК

*Жорнова Олена І.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри гуманітарних та музично-інноваційних дисциплін*

*Жорнова Ольга І.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри гуманітарних та музично-інноваційних дисциплін
Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра
(м. Київ, Україна)*

НАВЧАННЯ БЕЗРОБІТНИХ САМОЗАЙНЯТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Самозайнятість в історичний період синхронізованих глобальних катаклізмів спроможна запобігти негативним явищам (безробіттю, фінансовій кризі, ін.), і тому необхідно вирізнити ресурси, які її суттєво поживляють.

В річищі загальної концепції підприємництва самозайнятість – це комерційна діяльність, що здійснюється виключно за рахунок власної робочої сили й на себе, а не від імені роботодавця та за наймом у нього. і є способом збільшити ресурси та стабілізувати життєдіяльність при максимальному врахуванні індивідуальних потреб, здібностей, інтересів, досвіду та ін. Як психологічне явище самозайнятість – різновид нетрадиційної нестандартної зайнятості, в основі якої лежить самоорганізація [1].

Інтерес науковців до явища самозайнятості збільшується через соціально-економічні, політичні й соціокультурні системні трансформації та, відповідно, спад зайнятості у світовому масштабі, (М. Артур, Б. Бьорчел, Р. Сеннетт, Д. Холл, Р. Фьоллер, ін.).

Відповідно до новітньої виробничої парадигми, яка пояснює сутність феноменологічних змін у праці, природу і зміст “нових правил гри” на світовому ринку, специфічну ознаку в сфері праці – утворення/появу не тільки і не стільки колективних суб’єктів виробництва та суб’єктів професійної діяльності, скільки групових та індивідуальних відповідно до об’єктивних чинників, котрі детермінували їхню появу – “під задачу” і, як правило, не на довготривалу перспективу, ми в її межах розкрили сутність явища самозайнятості [2-9].

Традиційно психолого-педагогічними засадами при аналізі зайнятості є положення й висновки про: об’єктивні й суб’єктивні чинники зорієнтованості самозайнятого на професійні галузі, необхідні кваліфікаційні рівні, обсяг і якість загальної освіти та професійної підготовки (Т. Кудрявцев, А. Рое, К. Seifert, D. Super та ін.). А втім як психологічний і педагогічний феномен самозайнятості досліджена мало. Нам відомі поодинокі дисертаційні роботи (Ф. Треттен, ін.) та публікації методичного плану. Цим заснована малодосліджена тематична площина навчання осіб, які є незайнятими без перспектив праці за наймом.

Через катаклізми світового масштабу, які потягли переривання трудової міграції, трансформацію зовнішніх і внутрішніх виробничих структур та ін. наслідки в економічному, фінансовому, промислово-виробничому та соціокультурному секторах суспільства, до вже осмислених атрибутів праці ХХІ ст. [7] варто долучити низку нових: дистанційна праця через самоізоляцію працівників віддаляє топ-менеджмент, чим посилює потребу в самодіяльності фахівців і увиразнює сутнісні характеристики самозайнятості в роботі за наймом; зайнятості у контексті самодіяльності через ініціювання й постійне прагнення випробувань і експериментаторства; специфічні міжсуб’єктні взаємодії у часопросторі своєрідних “домовленостей”, самостійно контрольовані режими й регламенти професійної діяльності.

У сукупності попередні та викладені міркування стали засадами для таких психолого-педагогічних положень:

1. Навчання безробітних самозайнятості містить низку суперечностей, які значно погіршують його результати або стають причиною відмови від нього при тому, що за інших умов не впливають на результати навчання або їх покращують. Вони спричинені:

(а) загальною тенденцією заперечливих когнітивних, емоційних і поведінкових компонентів образу майбутнього у безробітних, емоційною оцінкою ними явища самозайнятості, а також неподібним психологічним ставленням представників груп основних суб’єктів педагогічного процесу – безробітними й викладачами – до цього явища, а саме: індивідуальним досвідом безробіття, з однієї сторони, та його відсутністю – з іншої;

(б) міжособистісною та міжгруповою взаємодіями відповідно до: належності до різних професійних груп; полярних сценаріїв розгортання майбутнього для учасників груп безробітних і викладачів; неподібністю професійного досвіду викладача і безробітного, що спричинює напругу, вносить дисбаланс у деякі його складники (див. Порівняльна таблиця параметрів дисбалансу в педагогічному процесі навчання безробітних самозайнятості) [8; 9].

(в) негативним психологічним ставленням до самозайнятості як явища, яке транслюється на ставлення до тих, хто продовжує працювати за наймом, а навчає працювати в сфері самозайнятості, а міра вираженості негативного ставлення до самозайнятості прямо впливає на вираженість негативного ставлення до викладачів;

(г) залежністю ставлення до самозайнятості загалом і навчання зокрема від когнітивного, емоційного, поведінкового компонентів образу майбутнього – наукової й культурної картин світу, рівня осмислення трансформаційних процесів, сприймання змін загалом, а також від того, як розуміють самореалізацію, якими стратегіями життєдіяльності оперують, як ставляться до гендерно-рольових позицій, як переживають нестачу матеріальних ресурсів на свою повноцінну життєдіяльність і членів родини, якою мірою виражене почуття провини перед рідними, якими уявляють перспективи професійної діяльності, її ресурсність, перспективи родини.

При навчанні безробітних треба звертати увагу на:

– соціальну й культурну специфічності пізнання дійсності безробітними в даній ситуації, особливі новоз’явлені кластери в їхніх культурній і науковій картинах світу;

– форми й межі соціальних взаємодій, взаємовідносин і взаємозв’язків, які планує безробітний реалізувати в самозайнятості;

– характеристики “нормального”, “можливого”, “бажаного”/ “анормального”, “непридатного”, “небажаного” в самозайнятості та їхньої корекції.

Методичні рекомендації щодо організації педагогічного процесу навчання безробітних самозайнятості докладно висвітлені нами в [9; 10]. Там же наведено логіку розгортання навчання як психолого-педагогічної програми їхньої акселерації.

Принципи педагогічного процесу навчання самозайнятості:

1. Чіткість і простота. Підвищена складність педагогічного процесу повинна бути нівельована, додаткові його складові, які можуть бути випущені – випустити.

2. Часопростір позитивного образу майбутнього.

Отже, ситуація безробіття й вимушеної самозайнятості позначається на соціальній і культурній ідентифікаціях, зміні професійної групи, зміні в стані плати за працю, втраті основних ресурсів, які надавалися роботодавцем.

Репрезентувати безробітним явище самозайнятості як “панацею” від кризи, а також штучно нівелювати наскрізні ризики самозайнятості – це посилити нестабільність, дисбаланс, погіршити результати навчання. Натомість, підготувати до мінімізації негативних наслідків – це підготувати до практики, яка не апробована ні викладачем, ні безробітним.

Наступні напрями досліджень слід скерувати на уникнення дисбалансу в навчанні безробітних самозайнятості через розроблення системи дидактичних завдань та заходів для посилення еволюційності введення в самозайнятість.

Література:

1. А.Я. Психология [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://azps.ru/handbook/s/samo120.html>.
2. Жорнова О. Нова виробнича парадигма “культуротворчої праці” та підготовка до неї у ВНЗ / О. Жорнова // Стратегия качества в промышленности и образовании. – Днепропетровск, 2008. – Т. 2. – С. 126-130.
3. Жорнова О. Психология самозайнятості на теренах України як наукова проблема та запит практики / О. Жорнова // Психологічні науки: проблеми і здобутки. – Вип. 8. – К. : КиМУ, 2015. – С. 58-81.
4. Жорновая Елена, Жорновая Ольга. Малое предпринимательство с социальной миссией: финансовая поддержка и гендерные перспективы для устойчивого развития Украины / Елена Жорновая, Ольга Жорновая // Вестник Брестского университета. – 2018. – № 2. – С. 100-111.

-
5. *Жорновая О.* Конструирование новых правил для старшего поколения в условиях высшей школы. Третий возраст: старшее поколение в современной информационной среде / О. Жорнова. – М. : Изд-во СГУ, 2008. – С. 42-47.
 6. *Жорнова Ольга, Жорнова Олена.* Жіноче соціальне підприємництво: чи варте воно фінансової підтримки [Електронний ресурс] / Ольга Жорнова, Олена Жорнова // Громадський простір. – 2019. – Режим доступу : <https://www.prostir.ua/?blogs=zhinoche-sotsialne-pidpryjemnytstvo-chy-varte-vono-finansovoji-pidtrymky>
 7. *Жорнова О.* Новочасні атрибути виробництва та особливості професійної підготовки студентів технічних університетів / О. Жорнова // Вища школа. – 2009. – № 1. – С. 67-75.
 8. *Жорнова Олена, Жорнова Ольга.* Як громадськості залучити безробітних до самозайнятості [Електронний ресурс] / Олена Жорнова, Ольга Жорнова // Громадський простір. – 2020. – Режим доступу : <https://www.prostir.ua/?blogs=yak-hromadskosti-zaluchyty-bezrobitnyh-do-samozajnyatosti>
 9. *Жорнова Олена, Жорнова Ольга.* Психолого-педагогічні засади навчання безробітних самозайнятості [Електронний ресурс] / Олена Жорнова, Ольга Жорнова // АКМЕ.2020. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/akmeukraine/home/samozajnatist>

УДК

*Заїка Х. І.,
випускниця спеціальності “Облік і аудит”,*

*Меліхова Т. О.,
доктор економічних наук, професор
Запорізького національного університету, Інженерний інститут
(м. Запоріжжя, Україна)*

ПОЛПШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ УЧНІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах впровадження концепції фінансової освіти в існуючі навчальні програми, розширення використання фінансових послуг, ускладнення та появи нових важких для розуміння фінансових інструментів питання фінансової грамотності населення стали надзвичайно актуальними. Підвищення фінансової грамотності населення є одним з найбільш важливих елементів загальної державної економічної та соціальної політики. Такий інтерес до теми планування особистих фінансів і фінансової грамотності пов'язаний з тим, що навіть в країнах, де збудована сучасна система економічної освіти, значне число громадян слабо орієнтується в питаннях особистих фінансів.

Поки що не можна стверджувати про масове впровадження фінансової грамотності в освіту підростаючого покоління, однак більшість як міжнародних, так і вітчизняних експертів вважає: чим раніше молодь дізнається про роль грошей в приватному, сімейному і суспільному житті, тим швидше сформується корисні фінансові звички, які допоможуть уникнути багатьох помилок по мірі дорослішання та набуття фінансової самостійності, а також закладуть основу фінансової безпеки і благополуччя протягом життя. Фінансова грамотність виховується протягом тривалого періоду часу на основі принципу “від простого до складного”, в процесі багаторазового повторення і закріплення, спрямованого на практичне застосування знань і навичок, а фінансові навички прищеплюються так, як і правила етикету.

Слід зазначити, що проблема впровадження концепції фінансової освіти в існуючі навчальні програми актуальна для всіх країн.

Багато країн при підготовці національних програм по підвищенню фінансової грамотності населення звертаються до досвіду таких країн, як США і Великобританія. Адаптуються напрацьовані методики та підходи до конкретних умов і проблем. Тому закономірно, що виявляється багато спільного в основних напрямках національних програм: виборі цільових груп населення, побудові Інтернет-сайтів, інформаційно-освітніх продуктах і т. п. [3].

Фінансова грамотність повинна розглядатися як постійно змінюваний стан установок, знань і навичок, на які впливають вік, сім'я, культура і навіть місце проживання. Фінансові цілі людей індивідуальні, вони мотивуються життєвою ситуацією і соціально-економічним статусом людини.

В Україні, як і в усіх інших країнах рівень фінансової освіти населення дуже низький. Це є спадщиною періоду, коли фінансове планування сім'ї стримувалося обмеженими можливостями споживання і відносною стабільністю доходів.

В даний час важливість фінансової освіти значно зросла з двох основних причин [2, с. 455]:

1. Підвищення відповідальності та ризик прийняття рішень, які надають серйозний вплив на життя і майбутнє населення країни, передаються від держави громадянам;

2. Фінансові послуги стають все більш різноманітними, тобто споживачам необхідно робити важкий вибір з широкого вибору варіантів.

Узагальнюючи існуючі думки про позитивні наслідки підвищення фінансової грамотності для домогосподарств, бізнесу, держави і економіки в цілому, ми приходимо до ряду висновків.

Для домогосподарств – господарств, які ведуть одна або кілька осіб, що мають спільне житло, з метою розширеного відтворення передусім людини економічної на основі кінцевого споживання продуктів сфери матеріального та нематеріального виробництва [4, с. 171], позитивними результатами будуть: доступність фінансових продуктів внаслідок отримання додаткової інформації, збільшення попиту на фінансові послуги, підвищення фінансового добробуту внаслідок раціоналізації сімейного бюджету, недопущення надмірного збільшення боргового тягаря, збереження заощаджень, розширення горизонту планування, розвиток здатності управляти фінансами протягом життєвого циклу сім'ї, забезпечення достатнього рівня добробуту після виходу на пенсію, захист від шахрайства, зловживань і збільшення фінансової безпеки.

Для бізнесу фінансова грамотність означає розширення спектра фінансових продуктів і послуг, сумлінність сплати відсотків за кредит, відповідальність за прийняття своїх рішень, підвищення якості пропонованих фінансових продуктів, зростання капіталу фінансових компаній.

Для економіки в цілому позитивні результати полягають у підвищенні рівня користування фінансовими продуктами та прозорості фінансового ринку, активному впровадженні інновацій, розвитку конкуренції, внаслідок розвиненішої спроможності споживачів зіставляти ризики й прибутковість фінансових продуктів, стабілізації фінансових ринків через раціональну поведінку інвесторів, збільшенні темпів економічного зростання внаслідок пожвавлення інвестиційної активності громадян, запобігання фінансових криз, згладжування коливань валюти на фінансових ринках,

так як фінансово грамотні споживачі менш схильні до появи неправильної реакції внаслідок зміни зовнішніх чинників на фінансовому ринку.

Для держави позитивними моментами є те, що більш поінформовані споживачі зможуть ефективно контролювати фінансові ринки в тих областях, де ще немає державного регулювання. Це веде до зниження навантаження на державні фінанси за рахунок скорочення обсягу зобов'язань в разі фінансових втрат споживачів [1].

На наш погляд, основною метою фінансової грамотності в сучасних умовах є забезпечення фінансово-економічного розвитку держави через підвищення рівня знань і набуття навичок, спрямованих на ефективне використання фінансових ресурсів населення. В вирішенні проблем підвищення фінансової грамотності населення зацікавлені всі учасники даного процесу, але від того, яким чином, через які канали, наскільки серйозно до вирішення цієї проблеми підійдуть всі зацікавлені особи, буде залежати кінцевий результат.

Вважаємо, що необхідно перейняти із закордонного досвіду роз'яснювальну роботу в рамках фінансової освіти дітей та молоді, необхідність та важливість забезпечення собі стабільності не тільки в активний працездатний період, але і період пенсійного віку. Саме послідовність, а найголовніше – початок навчання основам фінансової грамотності в ранньому віці дозволять досягати результатів, при яких населення вже в молодості володіє базовими знаннями з фінансової грамотності, які дозволяють розбиратися в питаннях управління фінансами.

Отже, забезпечення комплексного підходу в області підвищення фінансової грамотності населення в широкому сенсі, починаючи з навичок планування бюджету домогосподарств до вміння оцінювати та приймати обґрунтовані рішення щодо вибору фінансових продуктів і послуг в різних секторах фінансового ринку є одним з головних принципів, які наша держава повинна активно реалізовувати й надалі.

Література:

1. *Максимова А. А., Сергейчик М. С.* Целевые ориентиры и положительные эффекты повышения уровня финансовой грамотности населения / А. А. Максимова, М. С. Сергейчик. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tselevye-orientiry-i-polozhitelnye-effekty-povysheniya-urovnya-finansovoy-gramotnosti-naseleniya/viewer>
2. *Милославский В. Г.* Финансовая грамотность населения: проблемы и перспективы / В. Г. Милославский, В. С. Герасимов, В. А. Транова, О. С. Герасимова, И. А. Хейлык // Молодой ученый. – 2016. – № 4. – С. 452-456.
3. *Столярова А. А., Шахназарян Г. Э.* Анализ мировой практики развития финансового образования и повышения финансовой грамотности населения / А. А. Столярова, Г. Э. Шахназарян. – URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-mirovoy-praktiki-razvitiyafinansovogo-obrazovaniya-i-povysheniya-finansovoy-gramotnosti-naseleniya>
4. *Мочерний С. В.* Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Усенко, С. І. Юрій ; за ред. С. В. Мочерного. – Львів, 2015. – Т. 1. – 820 с.

*Касьянова О. М.,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
педагогіки, філософії та мовної підготовки*

*Разумна А. Г.,
старший викладач кафедри педагогіки, філософії
та мовної підготовки,
Харківська медична академія післядипломної освіти
(м. Харків, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТА РЕЗУЛЬТАТ БЕЗПЕРЕВНОЇ ОСВІТИ ЛІКАРІВ

Феномен професійної ідентичності є для педагогічної науки відносно молодим предметом дослідження. Професійна ідентичність досліджувалась у суміжних дисциплінах – соціальній психології, психології професійної діяльності, соціології та інших [1; 2; 3; 5]. Професійна ідентичність як результат формування та розвитку особистості професіонала є характеристикою, що визначає стійку систему ставлень особистості до професії та себе як професіонала і виявляється у професійній діяльності, професійних стосунках та соціальній приналежності до професійної групи і професійної субкультури [1; 7]. Вона суб'єктивно визначається у професіонала проявом особистісних характеристик професійної суб'єктності, рефлексивності та автентичності. Професійна суб'єктність є самодетермінаційною характеристикою особистості професіонала, авторством обрання його позиції в професійній діяльності тощо. В психологічному сенсі професійна суб'єктність проявляється відчуттям авторства власної професійної поведінки. Професійна рефлексивність є характеристикою глибокого усвідомлення власної професійної позиції, здатністю до самозвіту про власну діяльність, позицію, її ефективність тощо [2; 3; 6]. В психологічному сенсі професійна рефлексивність визначається як почуття усвідомленого самоконтролю власного професійного Я особистості. Професійна автентичність є афективне відчуття прийняття професії як власної особистісної відповідності, як способу самоактуалізації особистості в соціальній сфері тощо. В психологічному сенсі професійна автентичність визначається почуттям відповідності професії та власної особистості, відсутністю істотних протиріч та внутрішніх конфліктів між особистістю та професією. Суб'єктами формування професійної ідентичності є, з одного боку, суспільні інститути загальної та професійної освіти, відповідної професійної сфери в суспільстві, з іншого боку, особистість, що оволодіває професійними засобами соціалізації та здійснює професійне самовизначення, професійний розвиток, виявляє професійну самосвідомість, відповідну професійну культуру та спосіб життя, що інтегрується із професією тощо. Суттєвою умовою формування, становлення та стабілізації професійної ідентичності є освіта, що спрямована не тільки на формування компетентного професіонала, а й професіонала, що самоідентифікується із професією та професійною спільнотою і здатний до суб'єктивних професійних дій, особистість якого поділяє професійні цінності та інтегрує їх у власне буття.

Проведене нами дослідження формування професійної ідентичності в закладах освіти дає можливість констатувати, що організація освітнього процесу за умови

актуалізації процесів самоідентифікації на кожному з етапів оволодіння професією, сприяє формуванню професійної ідентичності майбутніх фахівців з визначеною структурою – її аксіологічного, афективного когнітивного та поведінкового компонентів. Педагогічними умовами такого формування є спрямованість навчального процесу на формування професійної ідентичності, реалізація суб'єктної позиції студента на кожному з етапів навчання, актуалізація процесів ідентифікації, самоідентифікації, рефлексії та аутентизації, визначення особливостей прояву та формування професійної ідентичності на етапах освітньо-професійної адаптації, уточнення професійного вибору, завершення професійного навчання у вищій школі, застосування методів формування професійної ідентичності в умовах академічного навчання, виробничої практики, забезпечення сприятливого навчально-професійного середовища та спеціальних рефлексивних тренінгів професійної ідентичності майбутнього фахівця. Особливості організації навчального процесу, орієнтовані на запровадження інтерактивних, комунікативних, контекстних, рефлексивних та інших методів, що актуалізують апріорну професійну позицію майбутнього фахівця, дає можливість спрямовувати розвиток професійної ідентичності професіонала. Негативного впливу на розвиток професійної ідентичності завдають об'єктна позиція, яку актуалізують у студента в навчальному процесі, позбавляючи його вибору та усвідомленої позиції щодо професійного становлення в навчальному процесі, а також визначення професійної ідентичності як супроводжуючого результату у подальшій професійній діяльності у післядипломний період. Позитивний вплив на розвиток професійної ідентичності має апріорне ставлення до студента як майбутнього професіонала, актуалізація його усвідомлення причетності до професійної спільноти, культури, професійної діяльності в суспільстві тощо [5; 6; 7; 9].

Як особистісний чинник освіти та професійної діяльності професійна ідентичність детермінує власну професійну роль у *професійній ситуації* (в межах професійної діяльності) через її прийняття на себе, актуалізацію професійної позиції, відповідального ставлення щодо власних професійних рішень та дій, а також виявляється у соціальній ситуації (поза безпосередньої професійної діяльності), що визначається соціальним позиціонуванням у взаємодії із суспільством та соціально-культурною ідентифікацією з професійною спільнотою як частиною суспільства. Сформована професійна ідентичність виконує роль стабілізаційного чинника, що обумовлює професійно орієнтований вибір в кризових соціально-професійних та особистісно-професійних ситуаціях. Практика професійної діяльності фахівців показує, що сформованість професійної ідентичності є чинником професійної резилентності, а несформованість – професійної маргінальності в професійній сфері [4; 8]. Дослідження педагогічних процесів, що відбуваються в медичній освіті, дозволяють зазначити, що спрямованість освіти на формування професійної ідентичності є стабілізуючим чинником у подальшому професійному житті фахівців. Особливістю подальшої післядипломної освіти протягом професійного життя є формування ще в умовах дипломного освітнього навчання здатності до професійного самовдосконалення, рефлексія власних суб'єктивних ресурсів опанування професією, спрямованість на професійний саморозвиток та професійну самореалізацію. Наші дослідження показали, що спеціальна спрямованість навчального процесу на рефлексію власних ресурсів опанування професійної діяльності, що актуалізувалась в умовах відповідного тренінгу навчально-професійної ідентичності, дає можливість сформувати власну суб'єктність щодо професійного зростання, здатності коригувати свою професійну готовність у відповідності до нових професійних умов та

професійних викликів. Випускники закладів вищої освіти, що сформували власну професійну ідентичність, виявляють її мотиваційний потенціал у подальшій післядипломній освіті, орієнтації на нові вимоги, що виникають у професії. Професіонали, що не сформували стійкої професійної ідентичності як суб'єктивної властивості особистості, а сприймають професію як окрему рольову функцію в суспільстві, що не стосується їх особистісних цінностей безпосередньо, пасивно ставляться до власного професійного вдосконалення, схильні до професійного вигорання та професійної деформації [2; 3; 7].

Отже, професійна ідентичність є чинником та результатом освітнього процесу протягом професійного становлення та професійного життя особистості, що визначає необхідність спеціально спрямовувати педагогічну діяльність на формування цієї професійно-особистісної властивості поряд із формування професійних компетенцій.

Література:

1. *Воскобойникова А. О.* Профессиональная идентичность и мотивация студентов к обучению / А. О. Воскобойникова // Совет ректоров. – 2015. – № 3. – С. 43-48.
2. *Денисова О. В.* Становление профессиональной идентичности студента-медика в образовательном процессе вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. В. Денисова. – Екатеринбург, 2008. – 25 с.
3. *Злишков В. Л.* Витоки поняття “автентичність” у психологічній науці / В. Л. Злишков // Психологічний часопис. – 2015. – № 1. – С. 32-38. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2015_1_7.
4. *Злишков В. Л., Лукомська С. О.* Особливості резилентності лікарів-стоматологів / В. Л. Злишков, С. О. Лукомська // Актуальні проблеми психології. – 2019. – № 2 (14). – С. 137-145.
5. *Разумна А. Г.* Психолого-педагогічні умови врахування особливостей професійної ідентичності студентів, що набувають другу вищу освіту / А. Г. Разумна // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. – Вип. 55. – 2017. – С. 345-355.
6. *Разумна А. Г.* Управління формуванням нормативної професійної ідентичності майбутніх медиків / А. Г. Разумна // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал. – № 1. – 2018. – С. 26-38.
7. *Разумна А. Г.* Формування професійної ідентичності фахівців медичної галузі в закладах вищої освіти : навчально-методичний посібник / А. Г. Разумна ; Харківська медична академія післядипломної освіти. – Харків : ХМАПО, 2019. – Ч. 1. – 56 с.; Ч. 2. – 36 с.
8. *Разумна А. Г.* Педагогічні умови формування професійної ідентичності майбутнього фахівця сфери охорони здоров'я в закладах вищої медичної освіти / А. Г. Разумна // Методичні аспекти забезпечення якості післядипломної освіти на основі компетентнісного підходу : матеріали науково-методологічного семінару / за заг. ред. проф. О. М. Касьянової. – Харків : ХМАПО, 2019. – С. 22-34.
9. *Касьянова О. М., Разумна А. Г.* До проблеми формування нормативної професійної ідентичності майбутніх медичних працівників / О. М. Касьянова, А. Г. Разумна // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу : збірник тез науково-практичної конференції з міжнародною участю (11 травня 2018 року, м. Івано-Франківськ). – Івано-Франківськ : Івано-Франківський національний медичний університет, 2018. – С. 141.

*Каткова Т. А.,
магістр психології,
старший викладач кафедри психології*

*Варіна Г. Б.,
магістр психології,
старший викладач кафедри психології,
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ

Сучасна професійна та соціальна активність суб'єкта праці стає в умовах глобалізації все більш насиченою численними зв'язками і відносинами.

Сучасному професійному світу характерні високий динамізм, інтенсивність взаємодії людей в соціальному та професійному середовищі, збільшення потужності, масштаби які створюють нові для людства стресогенні чинники.

Трудова діяльність багатьох професій часто проходить в умовах, що вимагають посиленої витрати внутрішніх резервів людини. Найбільш характерним психічним станом, що розвивається в несприятливих умовах життєдіяльності, є стрес.

Під стресом розуміють неспецифічну відповідь організму на запропоновані йому зовнішні або внутрішні вимоги. Феномен неспецифічної реакції організму у відповідь на різноманітні ушкодження впливу Ганс Сельє назвав адаптаційним синдромом, або стресом. Неспецифічний синдром складається з ряду функціональних і морфологічних змін, що розгортаються як єдиний процес. Г. Сельє виділив три стадії цього процесу: стадію тривоги (приспосовування); стадію резистентності (адаптації); стадію виснаження (процес приймає патологічний характер і може завершитися хворобою і навіть смертю індивіда) [7].

Відповідно до класичного опису, запропонованого Гансом Сельє, стрес є самостійним фізіологічним, психічним і соціальним явищем, що представляє собою по суті одне з емоційних станів. Цей стан характеризується підвищеною фізіологічною та психічною активністю. При сприятливих умовах цей стан може трансформуватися в оптимальний стан, а при несприятливих умовах – в стан нервово-емоційної напруженості, для якого характерне зниження працездатності та ефективності функціонування систем і органів, виснаження енергетичних ресурсів [5].

Багато авторів поділяють стрес на фізіологічний і психологічний, останній, в свою чергу, – на стрес інформаційний і емоційний. Психологічний стрес може проявлятися у формі змін поведінкових, інтелектуальних, емоційних і фізіологічних реакцій людини, між якими існує тісний об'єктивний взаємозв'язок [3].

Тривалі значні перевантаження без достатніх умов повного відновлення сил, соціальна, комунікативна депривація надають найбільш несприятливий вплив на суб'єкт, іноді повністю дезорганізує його діяльність. При тривалому і комбінованому впливі комплексу таких чинників з великою часткою ймовірності можна очікувати появи ряду виражених функціональних і психічних порушень, погіршення

працездатності, зниження якості роботи, тобто феномена, який отримав в літературі назву професійного стресу [2].

В останні десятиліття активізувалися дослідження в галузі професійної діяльності. Це обумовлено тим, що професійний простір в процесі глобалізації піддається впливу широкого спектра соціально-економічних і технологічних змін, які мають для суб'єктів праці та його професійної діяльності величезні наслідки, що вимагають нового рівня адаптації. Перевантаження людини роботою, надлишок або відсутність інформації, недостатньо чітке законодавчо-інструктивне керівництво його професійною діяльністю, неадекватна поведінка колег призводить до різноманітного феномену, який отримав назву "професійний стрес" [8].

Фахівці в області професійного стресу виділяють в якості головних джерел: режим трудової діяльності; роль працівника в організації; комунікативні чинники; труднощі побудування кар'єри; позаорганізаційні джерела стресів. Всі фактори, що викликають виробничий стрес можна умовно поділити на об'єктивні і суб'єктивні. Великий вплив на рівень стресу надають особистісні особливості людини [4].

Аналіз виділених в літературі соціально-психологічних чинників професійного стресу, дозволяє припустити, що для різних видів професійної діяльності характерним є специфічний комплекс цих факторів: для працівників комерційних організацій причинами виробничих стресів більшою мірою є суб'єктивні фактори, а для працівників бюджетної сфери – об'єктивні фактори.

Соціально-психологічними факторами, які впливають на розвиток професійного стресу є: конфлікт ролей і рольова невизначеність, перевантаження або недовантаження працівників, незлагодженість інформаційних потоків, міжособистісні конфлікти, висока відповідальність, дефіцит часу.

Працюючі люди більшу частину свого часу проводять на роботі. Тому сприятливі відносини з оточуючими співробітниками дуже важливі. Дискомфорт в спілкуванні пов'язаний з частими конфліктами з оточуючими. Причина – тривога перед негативною реакцією з боку начальства, колег, підлеглих. Раптова нарада асоціюється із з'ясуванням відносин і публічним покаранням. Це відбувається найчастіше в організаціях, де нормою є змішання особистісного і професійного стилів в діловому спілкуванні, наприклад перехід від ділових питань до з'ясування особистісних відносин. У таких ситуаціях, співробітник знаходиться в стані підозрливості і готовності до відбиття нападу на свою особистість, тобто в стресовому стані. Дослідження фізіологів, показали, що затяжні конфлікти можуть призводити до серйозних порушень функціонування організму. Якщо людина потрапляє в соціальні умови, коли його становище здається йому безперспективним, то може розвинути реакція тривоги, відчуття страху, невроз і т.п. [1].

Великі навантаження є джерелом стресу в тій мірі, в якій вони поглинають сили співробітника, необхідні йому в інших областях як професійної, так і сімейної діяльності. Одна справа працювати весь робочий тиждень, – інша справа – працювати без вихідних, які міг би присвятити цікавій справі або сім'ї.

Постійне перенапруження, як уже зазначалося, провокує стан хронічної втоми, а також захисної лінії: щоб заощадити сили для важкої і тривалої праці співробітник уникає активності та зайвого нагадування про себе; в процесі роботи він не поспішає її виконати.

Якщо працівнику доручили непомірну кількість завдань або необгрунтований рівень випуску продукції на даний період часу, то в цьому випадку, як правило,

виникає занепокоєння, фрустрація, а також відчуття безнадійності та матеріальних втрат. Однак недовантаження може викликати точно такі ж почуття [6].

Деякі дослідження показують, що індивідууми, що мають цікавішу роботу, проявляють менше неспокою і менш схильні до фізичних нездужань, ніж ті що займаються нецікавою роботою. Однак погляди на поняття “цікава” робота у людей розрізняється: те, що здається цікавим чи нудним для одного, зовсім не обов’язково буде цікаво іншим.

Проведений нами аналіз стресів в професійному просторі суб’єктів праці показав, що на відміну від відомих і досить вивчених професійних стресів, що виникають у суб’єкта праці в процесі виконання напруженої та відповідальної роботи, або в ситуаціях, що загрожують життю, які діють переважно під час виконання діяльності і усвідомлюються суб’єктом, психосоціальні фактори впливають на людину постійно, як в робочий, так і в позаробочий час і, притаманні навіть “звичайним” професіям.

Результати тестування показали, що абсолютна більшість співробітників досліджуваних організацій не володіють спеціальними прийомами подолання стресів, а для зняття стресу практикують куріння (44% в бюджетних організаціях і 56% – в комерційних).

Таким чином, з проведеного аналізу виявляється, що для працівників бюджетної організації основними джерелами стресу є об’єктивні причини, тобто такі, які вони за своїм бажанням змінити не можуть (складність і недосконалість законодавства, численні інспекції перевіряючих органів, висока завантаженість, брак робочого часу, спілкування з клієнтами похилого віку). Працівники комерційної організації основними джерелами стресу є суб’єктивні причини, пов’язані з особистісними якостями їх успішного вирішення, високою завантаженістю, проблемами спілкування з клієнтами.

Література:

1. Каткова Т. А., Денисов І. Г. Психологічні особливості становлення ділових відносин в колективі / Т. А. Каткова, І. Г. Денисов // Теорія і практика сучасної психології. – 2018. – № 3. – Запоріжжя. – 274 с. – С. 87-91.
2. Леонова А., Мотовилина І. Професійний стресс в процесі організаційних змін / А. Леонова, І. Мотовилина // Психологічний журнал. – 2004. – № 2. – С. 79-92.
3. Маклаков А. Г. Общая психология : учебник для вузов / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2006. – 583 с.
4. Постылякова Ю. Ресурси совладання со стрессом в різних видах професійної діяльності / Ю. Постылякова // Психологічний журнал. – 2005. – № 6. – С. 35-43.
5. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М. : Прогресс, 1992. – 165 с.
6. Уфаев К. Психологічне тиснення: стресс на роботі / К. Уфаев // Новий персонал. – 2003. – № 7-8. – С. 44.
7. Щербатых Ю. В. Психология стресса / Ю. В. Щербатых. – М. : Академия, 2005. – 250 с.
8. Щербатых Ю. В. Психология стресса и методы коррекции / Ю. В. Щербатых. – СПб. : Питер, 2006. – 256 с.

*Кисличенко Л. А.,
студентка 4 курсу спеціальності 242 “Туризм”*

*Романенко О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму ФПГОЕ
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

МОДЕЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В ПОЛІСЬКОМУ РЕГІОНІ

Постановка проблеми. Туристичний бізнес приваблює підприємців в сучасних умовах господарювання невеликим стартовим капіталом, швидкістю його окупності, зростанням попиту на туристичні послуги, високою рентабельністю цієї сфери тощо. Відомо, що туристична діяльність сприяє розвитку насамперед тих регіонів, де є рекреаційні ресурси і немає перспектив розвитку промислового виробництва, створюючи так нові робочі місця, сприяючи зростанню життєвого рівня населення, збереженню пам’яток історії, культури, архітектури [2, с. 9].

Держава повинна підтримувати розвиток туристичного бізнесу в Україні відповідно до таких принципів: здійснювати фінансування відповідно до потреб галузі; створювати сприятливі умови для її подальшого розвитку; визначати і підтримувати пріоритетні напрями розвитку галузі; здійснювати підтримку і захист українських та іноземних туристів, туроператорів, турагентів і їх об’єднань [3, с. 25].

Під словом “Полісся” розуміють природну зону, яка вкрита густими лісами і болотами, з великою кількістю озер та річок. Поліський регіон, що включає Волинську, Житомирську, Рівненську Чернігівську, Київську області, має площу 130,2 км², що складає 21,6% території країни з населенням – 9427,1 тис. чол. (18,9%).

Туристичну цінність підвищує велика кількість розміщених на території області пам’яток археології, історії та архітектури. В регіоні знаходиться 1586 об’єктів історико-архітектурного потенціалу, що становить 11,8% до загальної їх кількості по Україні, зокрема: у Волинській області – 29,5%, Житомирській – 3,0% Київській – 13,3%, Рівненській – 24,5%, Чернігівській – 13,7%, місті Києві – 16,0%. Хронологічний діапазон пам’яток регіону датується починаючи із XI ст. по наш час.

На Поліссі до послуг приїжджих рекреантів 130 готелів та інших місць короткотермінового проживання. 39,2% їх загальної кількості зосереджено в межах Чернігівської області, ще 23,8% готелів та подібних закладів знаходиться у Житомирській області. Проте, 30,3% місць у готелях Полісся зосереджено у Рівненській області. Найбільшими за кількістю номерів є готелі Рівненської області, найменшими – Чернігівської. Районами найбільшої концентрації готельних підприємств є обласні центри, середні міста, а на решті території кількість готелів, у більшості випадків, співпадає з кількістю районних центрів. На даний час наявні туристичні ресурси регіону використовуються не досить ефективно у зв’язку з недостатнім розвитком інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій даної сфери засвідчив про значний інтерес науковців різних галузей до цієї проблематики, зокрема, дослідники Афанасьєв, М. Бойко, Л. Дядечко, О. Любіцева, В. Кифяк, І. Мальська, І. Смирнов,

В. Обозний, Т. Ткаченко, Л. Устименко, В. Худо, М. Школа, Ю. Зінкю, Н. Васильєва, Н. Кудла, Л. Головка, Ю. Алексєєва, В. Євдокименко, С. Соколенко, С. Нездоймінов, Б. Буркинський, Т. Галушкіна, В. Реутов, С. Харічков, І. Бережна, О. Рогалєвський, Д. Стеченко, І. Твердохлебов, О. Шаблій, Л. Шевчук та ін.

Мета дослідження – моделювання туристичного бізнесу на конкретній території майбутніх бакалаврів туризму на прикладі зеленого туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Все більшою популярністю, у жителів великих міст, користується такий різновид відпочинку, як зелений туризм. Зелений туризм є динамічною галуззю, яка має тенденцію до стрімкого розвитку, особливо на Поліссі.

Зелений туризм – це відпочинок у приватних господарствах у сільській місцевості, яка приваблює своєю недоторканою природою, пам'ятками історії та природи. Даний вид туризму характеризується саме відпочинком в сільській місцевості і основною перевагою є – можливість побачити природну красу цієї місцевості, її природні багатства, а в доповнення до цього ще й дізнатися про звичаї та традиції регіону даної місцевості [4, с. 29].

Полісся має сприятливі умови для організації функціонування зеленого туризму: значні природно-рекреаційні ресурси (за оцінками вчених, їх частка у загальному обсязі українських ресурсів становить 21% (друге місце після Карпатського регіону); сприятливу (порівняно з іншими регіонами України) екологічну ситуацію в південній частині регіону; багату історико-культурну спадщину; сприятливе транспортно-географічне положення (прикордонне розташування; наявність трьох міжнародних транспортних коридорів; значний ступінь транспортної доступності більшості поселень, в яких зосереджені рекреаційні ресурси; значну забезпеченість трудовими ресурсами.

Отже, в роботі змодельовані шляхи вдосконалення “зеленого туризму” в Поліському регіоні, як перспективного напрямку розвитку туристичного бізнесу, зроблена спроба прогнозу можливого сценарію розвитку туристичного бізнесу в Поліському регіоні що є основою подальших досліджень, а також повністю підтримуємо позицію науковця Лідії Павлівни Дядечко “.. туристичний бізнес являє собою, з одного боку, сукупність суспільних відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, тобто при виробництві, розподілі, обміні та споживанні туристичних послуг (турпродукту), яка вивчається економічною теорією, а з іншого боку, є складовою частиною народногосподарського комплексу країни як каталізатора економічного зростання...”.

Література:

1. *Обозний В. В.* Регіональна цільова програма розвитку туризму в Гадяцькому районі Полтавської області / В. В. Обозний. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – 40 с.
2. *Мацола В.* Рекреаційно-туристичний комплекс України : [монографія] / В. І. Мацола. – Львів : ІРД НАН України, 1997. – 259 с.
3. *Алексєєва Т. І.* Вплив глобалізації на розвиток туристичного бізнесу в Україні / Т. І. Алексєєва // Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 10-річчя кафедри туристичного бізнесу (20 листопада 2015 року). – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 224 с. – С. 25.
4. Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету,

УДК

*Корвей Д. Й.,
викладач української мови та літератури
коледжу Закарпатського угорського інститут імені Ференца Ракоці II
аспірант Мукачівського державного університету
(м. Мукачево, Україна)*

ПОТЕНЦІАЛ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КОЛЕДЖАХ

Україна – багатоетнічна держава, яка декларує толерантне ставлення до представників різних етносів, пропагуючи міжетнічну та міжкультурну толерантність. Міжкультурне виховання слід розпочинати з раннього дитинства і організувати його має вихователь закладів дошкільної освіти у якого ще під час навчання у коледжі сформований високий рівень міжкультурної компетентності. Тобто можемо стверджувати, що необхідність налагоджування ефективної міжкультурної взаємодії великих і малих етнічних та національних спільнот нині породжує потребу нової системи професійної підготовки, яка буде базуватися на ціннісних педагогічних орієнтаціях, що максимально відповідають світогляду і запитам різних у культурному аспекті груп населення. Лише креативний та компетентний вихователь, що володіє міжкультурною компетентністю зможе налагодити ефективні міжкультурні зв'язки, навчить своїх вихованців та їхніх батьків зберігати національні традиції свого етносу та допоможе з повагою ставитися до культурних традицій інших етнічних груп. Такий вихователь буде системно та цілеспрямовано виховувати повагу до різних культур під час організації освітнього процесу в дошкільних установах.

На основі узагальнення та інтерпретації публікацій українських науковців О. Зеліковської [1] та І. Сафонової [3] міжкультурну компетентність трактуємо як інтегративну властивість, що охоплює систему ціннісних орієнтацій, передбачає наявність спеціальних знань, сформованість міжкультурних умінь, які будуть необхідні майбутнім фахівцям для ефективного розв'язання особистісних та професійних завдань під час налагодження міжкультурної взаємодії в закладах дошкільної освіти.

З психолого-педагогічної точки зору міжкультурна компетентність базується на високому рівні культури та передбачає сформований рівень комунікативної культури. Міжкультурна компетентність, у практичній площині, базується на оволодінні знаннями культурних правил та активному використанні технік неконфліктної взаємодії. Належний рівень міжкультурної компетентності дозволять майбутньому вихователю ефективно орієнтуватися в культурному різноманітті того освітнього середовища у якому він спочатку навчається, а потім буде жити і працювати.

Вважаємо, що саме у педагогічних коледжах, які готують вихователів закладів дошкільної освіти, слід активно працювати над вдосконаленням професійної

підготовки майбутніх фахівців дошкільних установ, які б ще під час навчання оволоділи високим рівнем міжкультурної компетентності.

У нашому дослідженні було висунуто припущення про те, що вагомим потенціалом у розвитку міжкультурної компетентності студентів педагогічних коледжів у яких навчаються майбутні вихователі закладів дошкільної освіти володіє компетентнісний підхід. Відзначимо, що у напрацюваннях науковців існує чималий спектр трактування сутності цього підходу. Наведемо деякі із них. Так, А. Сембрат [4] доводить, що компетентнісний підхід орієнтується на забезпечення якості підготовки студентів, яка відповідає потребам сьогодення, адже головна його перевага полягає у тому, що він акцентує увагу на здатності використовувати здобуті знання на практиці. А. Хуторської [7] відзначає, що компетентнісний підхід базується на сукупності загальних принципів визначення цілей освіти, організації освітнього процесу і оцінки освітніх результатів. Тоді як В. Луговий [2] наголошує на тому, що в компетентнісному підході відображено зміст освіти.

Узагальнюючи напрацювання науковців [2; 4; 7] встановлено, що компетентнісний підхід, головним чином, спрямований на:

- набуття цілісного досвіду під час вирішення навчальних проблем;
- формування ключових функцій, соціальних ролей;
- розвиток практичних умінь вирішувати проблеми, які виникають як у професійній діяльності, так і у повсякденній життєдіяльності.

У ході дослідження було з'ясовано, що компетентнісний підхід забезпечує майбутньому фахівцю здатність опановувати нові способи діяльності для вирішення нестандартних професійних завдань [5, с. 43]. Встановлено, що основна ідея компетентісного підходу – “освіта повинна надавати не окремі розрізнені знання, уміння і навички, а розвивати здатність і готовність майбутніх фахівців до ефективної діяльності в різних соціально-виробничих умовах” [6, с. 54]. У нашому баченні мета компетентісного підходу спрямована на вдосконалення усіх векторів освіти: навчання, самовизначення, самоактуалізація й розвиток індивідуальності студентів.

Вважаємо, що компетентнісний підхід виступає у якості вагомого чинника, який орієнтує увесь освітній процес у коледжах на кінцевий результат, що передбачає стимулювання студентів до вдосконалення та саморозвитку, а також формує необхідні особистісні та життєві компетентності. Саме компетентнісний підхід спрямований на переорієнтацію освітньої парадигми у навчальному закладі переважної освіти на якісне оволодіння студентами комплексом компетенцій, що сприятимуть особистісному та фаховому вдосконаленню. Тобто цей підхід розглядаємо у якості концептуального підґрунтя для організації освітнього процесу в коледжах, що має на меті досягнення переважною більшістю майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти високого рівня професіоналізму у майбутній професійній діяльності у цілому та формування належної міжкультурної компетентності зокрема.

Впровадження компетентісного підходу в освітній процес професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти дасть змогу напрацювати реальний досвід щодо механізмів формування професійної компетентності, створить умови для вдосконалення освітнього процесу та слугуватиме засобом досягнення бажаного результату у формуванні міжкультурної компетентності. У дослідженні ми виходили з міркувань про те, що системне та цілеспрямоване використання компетентісного підходу доцільно розглядати основою для впровадження педагогічних інновацій та реалізації в освітньому процесі коледжів нових освітніх концепцій, що охоплюють ключові компетенції випускника. Отже, компетентнісний підхід виступає у ролі

найоптимальнішого засобу індивідуалізації освітнього процесу, що передбачає перехід до активного стимулювання вдосконалення студентів.

Проблеми і протиріччя, що виникають в сучасному українському соціумі формують соціальне замовлення на підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти упродовж навчання в коледжах до активного та неконфліктного співіснування в полікультурному, суспільстві та сформувати у майбутнього фахівця, який працюватиме в закладах дошкільної освіти відповідну систему цінностей і норм поведінки, виховати толерантне ставлення до інших культур, звичаїв, традицій та віросповідань.

Наголосимо, що система сформованих компетентностей безумовно залежить від специфіки сфери майбутньої професійної діяльності та виступає фундаментом компетентнісного підходу під час професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Розвиток міжкультурної компетентності як складової професійної компетентності майбутнього вихователя має найбільш інтенсивно відбуватися в структурі першої ланки вищої освіти – коледжах на засадах компетентнісного підходу.

Подальші наші напрацювання будуть спрямовані на дослідження практичних механізмів впровадження компетентнісного підходу в освітній процес коледжів, які готують вихователів закладів дошкільної освіти з метою формування у них належного рівня міжкультурної компетентності.

Література:

1. *Зеліковська О. О.* Сутність та структура міжкультурної компетенції студентів вищих економічних навчальних закладів / О. О. Зеліковська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія “Педагогіка і психологія”. – № 2 (24). – 2010. – С. 213–216.
2. *Луговий В. І.* Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія : наук.-теорет. та інформ. журн. – 2009. № 2. – С. 13–25.
3. *Сафонова І. О.* Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу / І. О. Сафонова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – Вип. 3 (62). – 2014. – С. 129–143.
4. *Сембрат А.* Теоретичний аналіз компетентнісного підходу в сучасному освітньому середовищі / А. Сембрат // Теоретична і дидактична філологія. Сер. : Педагогіка. – 2017. – Вип. 24. – С. 175–183.
5. *Степко М.* Компетентнісний підхід: його сутність. Що є прийнятним, а що проблемний для вищої освіти України? / М. Степко // Вища освіта України : теорет. та науково-метод. часопис / МОН України; АПН України; Ін-т вищої освіти України. – 2009. – № 1 (32). – С. 43–52.
6. *Тур О. М.* Професійно-комунікативна компетентність майбутнього документознавця: зміст і структура / О. М. Тур // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2014. – № 2. – С. 53–57.
7. *Хуторской А.* Ключевые компетенции и образовательные стандарты: доклад на отделении философии образования и теории педагогики / А. Хуторской // Эйдос: Интернет-журн. – URL: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm> (дата звернення: 30.12.2018).

Корж Г. В.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри педагогіки, філософії, мовної підготовки
Харківської медичної академії післядипломної освіти,
(м. Харків, Україна)

ПІСЛЯДИПЛОМНА МЕДИЧНА ОСВІТА ТА ЇЇ РЕСУРСИ У ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ

Поширення коронавірусу і боротьба з цією хворобою є не тільки викликом людству, а й медичній освіті, яка здійснює підготовку медичних фахівців для охорони здоров'я. Вплив післядипломної складової у системі медичної освіти значно посилюється у добу глобалізаційних зрушень, стрімкого розвитку інноваційних технологій. Становлення інформаційного суспільства та суспільства глобальних мереж створює нові соціокультурні контексти, до яких має адаптуватися усяка освіта, в тому числі й післядипломна медична освіта.

Серед сучасних інституційних інновацій, що впливають на динаміку світового суспільства, конституюючою є функціональна диференціація. Вона є первинною диференціацією світового суспільства, яка перетворює кожен його сферу – медицину, право, науку, економіку, політику, релігію тощо – у функціональну систему, що водночас здійснює специфічний і глобальний взаємозв'язок (переплетіння глобального і локального). Важливе значення для світового суспільства мають організації, що створюються в ході його еволюції [0, с. 106]. Медицина є складовою частиною світової культури, найважливішим показником рівня розвитку людської цивілізації. Розвиток медико-біологічного знання та лікарської практики змінював уявлення людини про світ та спосіб її діяльності. Система охорони здоров'я та медичної освіти, що конституювалася в ході еволюції, має важливе значення для світового суспільства і національно організованих соціумів. Основні напрями розвитку післядипломної медичної освіти в Україні визначаються як завданням медицини, так й внутрішньодержавними процесами, і тенденціями загальносвітового розвитку.

Модернізація українського суспільства, його інтеграція в європейський простір спричиняє формування інноваційного навчального середовища, що впливає на організацію освітніх і виховних практик, філософію навчального плану. На важливість єдності природничого й гуманітарного циклу навчальних дисциплін (з урахуванням специфіки майбутньої професії) вказує В. П. Андрющенко [0, с. 18]. Це торкається й вищої медичної освіти. Функціональний спектр післядипломної медичної освіти як реалізація вимоги безперервної освіти лікаря, включає в себе: 1) професійну медичну підготовку, 2) соціокультурну творчість, 3) розширення культурного кругозору особистості. Все це посилює значущість педагогіки, людинотворчий ресурс якої на всіх етапах розвитку медичного знання складає культурно-антропологічне підґрунтя медичної освіти і діяльності. Такий антропологічний і культурний статус педагогіки у медичній галузі завжди стимулював лікарів до безперервної освіти впродовж життя.

Урахування різних педагогічних ресурсів у післядипломній підготовці лікарів сприяє побудові освітнього простору, забезпечення його диференціації, варіативності, інноваційності, здатного сприяти як викладанню, так й дослідницькій діяльності, підвищенню рівня професійної культури лікаря та його індивідуальності. Слід зазначити, сучасні педагоги і соціальні філософи підкреслюють зв'язок цивілізаційної

складової освіти і педагогіки та її національної значущості. М. Д. Култаєва зауважує щодо цього: “Кожна національна освітня традиція має свої ресурси оновлення, які разом збагачують світову культуру” [0, с. 12]. Серед методологічних проблем педагогіки і відповідно педагогічної культури, які відповідали б технологічним цивілізаційним викликам, слід назвати традиційні онтологічні і епістемологічні питання про співвідношення старого і нового, знання і незнання. Ці проблеми розглядаються не в статиці, а в динаміці, із урахуванням культурологічного і етичного підходів [0, с. 5-9].

Як підкреслюють дослідники [0], щодо закладів медичної освіти можна констатувати їх організаційну складність, хронологічну послідовність та значну тривалість у порівнянні з післядипломним етапом підготовки фахівців інших спеціальностей. Взаємодію природничого й гуманітарного знання, мовної підготовки в системі післядипломної медичної освіти характеризують різні види та форми професійної підготовки. Зв’язуючою ланкою, здатною об’єднати освітній простір з медичною і лікувальною діяльністю є людина, яка на новому рівні загострює проблему зв’язку удосконалення якості підготовки лікарів з кваліфікованою медичною і лікарською допомогою. Як зауважує О. М. Касьянова, сучасні фахівці мають уміти працювати в колективі, мати критичне мислення, об’єктивну самооцінку, адекватну амбіційність, задатки стратегічного мислення, навички провадження науково-дослідної діяльності, реалістично сприймати економічні процеси, уміти накопичувати, аналізувати й орієнтуватись у масивах інформації тощо [0, с. 87]. Отже, навчальні і виховні практики післядипломної медичної освіти є структурно ускладненою, професійно спеціалізованою комунікацією між викладачами (науково-педагогічними працівниками) та слухачами.

У сучасному світі, де не вщухають конфлікти, мета зберегти глобальну безпеку і мир вимагає пошуку ресурсів для налагодження міжкультурної і інтеркультурної комунікації. Підтриманню миру у світі сприяє глобальна взаємодія (Н. Луман, Е. Гіденс) в рамках наукової співпраці установ медичної післядипломної освіти, міжнародне співробітництво в сфері медицини й охорони здоров’я (дії лікарів у складі Міжнародної організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, інших гуманітарних місіях). На глобальному рівні координація діяльності лікарів керується світовою організацією здоров’я. Участь лікарів у гуманітарних місіях демонструє західному світу серйозні проблеми (прояви релігійного фундаменталізму з боку різних релігійних груп), але й показує комунікативні можливості медицини, її цивілізаційні ресурси (толерантність, миролюбність) для налагодження міжкультурного діалогу і міжрелігійного діалогу, усунення соціальної несправедливості. У таких практиках велике значення має світовий етос: заборона насилля і благоговіння перед життям, дотримання толерантності і розбудова її культури, відданість істині, зобов’язання говорити правду, дотримання рівності між чоловіками і жінками, повага до людської гідності [0, с. 155]. Суттєвим елементом педагогічної підготовки лікаря є “соціологічне просвітництво” (Н. Луман), яке сприяє розрізненню між мотиваціями та причинами персонального і структурного насилля, розкриває суперечності процесу емансипації, природу агресії, ворожості до чужого, несприйняття іншого [0, с. 89]. Професія лікаря, завдання лікування хворих і просвітництва населення щодо здорового способу життя (в тому числі власним прикладом), висуває високі вимоги до самодисципліни і самовиховання лікаря, постійного втілення в лікарській діяльності (культурі життєтворчості) людяності і гуманізму, етики “благоговіння перед життям” (А. Швейцер).

Зауважимо, процеси політичної і культурної глобалізації ускладнюють проблеми самовизначення і національно-організованих соціумів, і пересічної людини. Українську націю як політичну спільноту об'єднує пам'ять про історичні трагедії та гордість за спільні здобутки. В історії України розвиток освіти і освіченості, самоуправління, благодійної діяльності і медичного знання сприяв становленню університетської освіти та європейської форми життя. Показово, сьогодні щороку зростає кількість іноземних громадян, які прагнуть здобути якісну освіту в Україні. Найбільша кількість студентів з різних країн світу – з Азії, Африки, Латинської Америки та Європи – навчається у закладах вищої додипломної і післядипломної медичної освіти. Спілкування у міжкультурному середовищі перетворюється на своєрідний тренінг щодо подолання конфліктів, налагодження інтеркультурної комунікації, що сприяє формуванню навичок миролюбної і миротворчої поведінки лікарів.

Отже, у сучасних цивілізаційно ускладнених контекстах вітчизняна післядипломна медична освіта має подвійне функціональне навантаження: з одного боку, вона підвищує кваліфікацію лікарів для здійснення завдань охорони здоров'я громадян України, з іншого – передбачає можливість професійної підготовки і діяльності лікарів в умовах глобалізованого світу. В обох випадках навчальні і педагогічні практики керуються принципом благоговінням перед життям і професійним обов'язком.

Література:

1. *Касьянова О. М.* Інноваційний контекст методичної системи навчання фахівців у сфері охорони здоров'я / О. М. Касьянова // Збірник матеріалів наради-семінару завідувачів кафедр (курсів) соціогуманітарних дисциплін медичних та фармацевтичних факультетів ЗВО України "Шляхи підвищення якості підготовки студентів і аспірантів медичних університетів в контексті викладання соціогуманітарних дисциплін". – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – С. 86-88.
2. *Култаєва М.* Соціологія глобалізації / М. Култаєва, І. Прокопенко, Н. Радіонова, Г. Троцько. – Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2008. – 207 с.
3. *Култаєва М. Д.* Філософська педагогіка і духовне оновлення сучасних суспільств : монографія / М. Д. Култаєва ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : Панов А.М., 2019. – 270 с.
4. *Лисенко О.* Післядипломна освіта лікарів: характеристика базових понять / О. Лисенко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). – Випуск № 3-4 (48-49), 2016. – С. 23-28.
5. *Феномен університету в контексті "суспільства знань": монографія / В. П. Андрущенко, І. М. Предборська, Є. А. Пінчук, І. В. Степаненко та ін.* – К., 2014.

*Кот (Волосюк) Є. М.,
студентка 4 курсу
спеціальності 242 “Туризм”*

*Романенко О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму ФПГОЕ
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ В ПАРКУ ПРИРОДИ БЕРЕМИЦЬКЕ

Найважливішою проблемою залишається організація професійної підготовки майбутніх бакалаврів туризму. В умовах євроінтеграційного руху, національної освіти до загальноєвропейської політики у сфері професійної освіти і навчання, особливого значення набуває проблема професійної підготовки майбутніх бакалаврів туризму у закладах вищої освіти.

Формування розвинутої національно-історичної самосвідомості передбачає закріплення у знаннях, інтересах, потребах, цінностях дітей, молоді та дорослих позитивного культурно-історичного досвіду, перетворення його у повсякденні норми поведінки та критерії самооцінки [1, с. 7].

Стає необхідною організація поза аудиторних занять на території Парку природи “Беремицьке” де відновлення народних ремесел на даній території є невід’ємною частиною культури та побуту традиційного українського суспільства. З одного боку вони пов’язані із господарством та освоєнням природних ресурсів, а з іншого – є частиною духовної культури народу, оскільки відображають творчість та знання народу. Ремесло, тобто дрібне виробництво ручним способом, слугувало для задоволення особистих побутових потреб, на замовлення чи продаж. Географічно-територіальне розташування України, її природні багатства сприяли розвитку великої кількості ремесел та художніх промислів на протязі тривалого часу.

В працях вчених О. Любіцевої, І. Смирнова, В. Обозного, В. Федорченка, В. Смолія, В. Байлика, В. Байденка, В. Козирєвої, Т. Куна, І. Лакатоса, В. Мороза, Н. Радіонової, А. Тряпичина та інших досліджувалися проблеми формування методологічної і наукової культури майбутнього фахівця та ефективного застосування одержаних знань в науково-дослідницькій, професійній діяльності. Проте, залишаються недостатньо розробленими етапи організації та зміст поза аудиторних занять майбутніх бакалаврів туризму в умовах моделювання туристського бізнесу на конкретній території.

Мета дослідження – відновлення, розвиток та моделювання туристичного бізнесу на конкретній території майбутніх бакалаврів туризму на прикладі народних ремесел.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення ремесел представлена багатьма науковими працями, авторами яких є відомі географи, економісти, історики, археологи, етнографи, мистецтвознавці, серед них: О. Шафонський, Л. Залізник, М. Русов, С. Лисенко, О. Лазаревський, О. Твердохлібов, І. Зарецький, В. Морачевський, Ф. Вовк, М. Сумцов, В. Модзалевський, С. Таранушенко,

Д. Щербаківський, М. Фріде, Л. Шульгіна, Б. Рибаків, Є. Спаська, Л. Шевченко, Б. Бутник-Сіверський, Л. Суха, К. Матейко, А. Будзан, О. Пошивайло, Є. Шевченко, О. Никорак, Т. Кара-Васильєва, С. Боньковська, М. Селівачов, М. Станкевич, Р. Мотиль, А. Петраускас та ін.

Завдяки цьому сучасна наука спирається на велику кількість різноаспектних досліджень з означеної тематики, які хронологічно охоплюють різні періоди еволюції промислів і ремесел на теренах України. Створення такого ґрунтового історіографічного корпусу було б неможливим без комплексу різномірних джерел, писемних, візуальних тощо.

В останній день літа в Парку природи “Беремицьке” відбувається міжнародний фестиваль “Спис на Вістрі”, який став продовженням Чернігівського історичного фестивалю. “Спис на Вістрі” об’єднує реконструкторів та народних майстрів з Польщі, Словаччини, Республіки Білорусь та багатьох областей України, які відтворюють життя та побут народів Європи періоду X-XI століть. Гості фестивалю знайомляться з конкурсами, майстер-класами, ярмаркою, концертною програмою та екскурсіями. В парку представлені народні ремесла, які є живим спадком минулого. Вони дають можливість не лише зрозуміти економічну та етнокультурну складову промислу, але й природне середовище, що вплинуло на їх формування та становлення, а інколи і занепад.

Одним із самобутніх народних промислів в парку є чумацтво. Це унікальне ремесло яке зародилось на теренах України і бере свій початок ще з незапам’ятних часів. Чумаки – це люди, що займались торгівлею, транспортуванням і охороною товарів. Їх праця була складною, небезпечною та романтичною. Чумакування здійснювалось на возах-мажах, здатних перевозити важкі вантажі на значну відстань, а в упряжі до них використовували волів, яким було під силу справитись з поставленою задачею [2, с. 72, 4].

Витоки чумакування бере з часів енеолітичної культури Трипілья-Кукутень. Трипільці будучи першою землеробною культурою мали потребу в обробці землі, а незнання принципів відновлювального господарства призводило до необхідності змінювати місце проживання у пошуках нових родючих земель. Так виникла необхідність приручення турів.

Саме на цьому етапі бере свій початок Українська сіра порода великої рогатої худоби – результат тисячолітньої народної селекції наших предків [3]. Під впливом примітивної селекції пращурів та еволюційних процесів за тисячі років формується українська сіра порода великої рогатої худоби, яка ідеально адаптована для життя та праці в безкрайніх степах України. Достатньо рослі та довгі, з широкою і глибокою грудиною та масою понад тону, саме такими вони дійшли до XV, століття коли чумацтво набуло масового характеру, і стали невід’ємною складовою цього унікального народного промислу.

На протязі багатьох тисячоліть одним з найбільш значимих торгових ресурсів для людей була сіль. Потреба в ній і спонукала виникненню чумацтва, а самих чумаків навіть інколи називали “солениками”. Основні торговельні маршрути пролягали до узбережжя Чорного та Азовського морів та на “соляний шлях” Галичини, де й була розвинена солеварна промисловість. Попутно продавались і інші товари, які мали попит в регіонах торгівлі.

Характер господарства визначається як землеробсько-скотарський з виразними проявами землеробських культур. У етнічному плані носії білогрудівської культури лишаються ключовою ланкою в розвитку праслов’янського етносу, будучи генетично

пов'язаними з лісостеповим землеробським населенням доби раннього заліза [4, с. 184].

Основні торгові шляхи чумаків все ж простягались до берегів Чорного та Азовського морів, а дорога до них лежала через землі Війська Запорізького Низового – Великий Луг. До наших днів дійшли описи цього неймовірного краю, природа якого майже ніколи не піддавалась людському впливу. Термін “чумаки” вперше згадується в писемних джерелах в 1637 р. [6, с. 32-34].

Найцікавішою є знахідка ливарної форми (поселення Зазим'я Чернігівської області) для відливки кельта, втульчастого тесла та двох долот, що свідчить про наявність місцевої металообробки (розкопки С. С. Березанської) [6].

Науково-дослідна робота – один із головних напрямків діяльності обумовлена потребами подальшого вивчення історії, економіки та культури краю. Ініціаторами їх створення були наукові товариства, земства, громадські організації. Чернігівська губернська архівна комісія була заснована в 1896 р. Своєю головною метою члени комісії вважали збирання, зберігання та дослідження речей “що характеризують народний побут, світогляд та долю рідного краю” [7, с. 3].

Відповідно до тенденції поєднання наукових досліджень з освітньою і господарською практикою, в умовах скорочення життєвого циклу інновацій і більш тісних зв'язків між науковим пошуком з Парком природи “Беремицьке”, Козелецького району Чернігівської області, першим на території України недержавним природоохоронним об'єктом та НПУ ім. М. П. Драгоманова був укладений договір, який передбачає взаємовигідне співробітництво в галузі екологічної освіти та краєзнавчого, оздоровчо-спортивного туризму.

Налагодження системної організації науково-дослідницької роботи студентів, моделювання туристичного бізнесу на прикладі народних ремесел, передбачає застосування послідовної сукупності дослідницьких методів і засобів навчання, спрямованих на формування наукової культури майбутніх бакалаврів туризму практичну підготовку впроваджується в навчально-дослідницький модуль, який забезпечує поєднання науково-дослідницької і компетентнісної складових, підвищує якість виконання студентами творчих завдань та підготовки кваліфікаційних робіт.

Отже, відновлення та розвиток народних ремесел, моделювання туристичного бізнесу майбутніх бакалаврів туризму на конкретній території надасть можливість створення нових робочих місць, створення національно орієнтованого туристичного продукту на основі історично усталених форм життєдіяльності населення Козелецького району Чернігівської області.

Література:

1. *Обозний В. В.* Регіональна цільова програма розвитку туризму в Гадяцькому районі Полтавської області / В. В. Обозний. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. – 40 с.
2. *Сокур Ю. В.* Правові основи торговельно-транспортного підприємництва в Україні (на матеріалах чумацького промислу XVII – XIX ст.): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Ю. В. Сокур ; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2011. – 178 с.
3. Українська радянська енциклопедія : [в 12 т.] / голов. редкол. : М. П. Бажан (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : Голов. Ред. УРЕ, 1977 – 1985.
4. *Залізняк Л. Л.* (2005). Археологія України: Курс лекцій : навч. посібник (українська) / Л. Л. Залізняк. – Київ : Либідь. – 504 с.
5. *Смирнов І. Г.* (2016). X наукова конференція. Історія торгівлі податків та мита. – 27-28 жовтня 2016 р., м. Дніпро (українська). – С. 32–34.

-
6. *Березанская С. С.* Ремесло эпохи энеолита – бронзы на Украине / С. С. Березанская, Е. В. Цвек, В. И. Клочко, С. Н. Ляшко. – Киев, 1994. – 189 с.
7. Программа для собирання сведений археологических, исторических и этнографических по Черниговской губернии. Чернигов. – 1903. – С. 3.

УДК

*Куліш І. М.,
здобувач
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження виявлено: сутність феномену “творчість” широко розглядається у працях К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, І. Зязюна, О. Кучерявого, М. Мамардашвілі, О. Матюшкіна, Л. Міщихи, О. Мелік-Пашаєва, В. Моляко, А. Петровського, М. Поддякова, Я. Пономарьова, В. Роменця, Б. Теплова, Д. Фельдштейна. Наразі актуалізуються проблеми удосконалення мистецької освіти, безперервність і наступність якої має сприяти розвитку самодостатньої активної позиції підростаючої особистості в майбутньому. У зв’язку з цим одним із пріоритетних завдань освіти визначається пробудження творчої активності дитини, починаючи з дошкільного віку.

Завдання забезпечення розвитку творчого потенціалу проголошено Законами України “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про дошкільну освіту”, Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року, Конвенцією про права дитини, Концепцією .

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і методики розвитку творчої активності старших дошкільників засобами образотворчої діяльності.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

– охарактеризувати поняття творчості за підходами вітчизняних та зарубіжних науковців;

– дати змістовну характеристику творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності;

– теоретично обґрунтувати педагогічні умови, розробити методику активізації творчості дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності;

– визначити критерії та показники творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку в образотворчій діяльності, схарактеризувати рівні її розвиненості у дітей зазначеного віку.

Об’єкт дослідження – розвиток творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Дослідження здійснено на базі ЗДО 624 “Барвінок” та “Яблунька” м. Києва.

Творче самовиявлення дітей дошкільного віку через засоби образотворчої діяльності – це цілеспрямований високо – результативний процес творчого розвитку дошкільника.

Стимулюючи пізнавальну й оцінювальну діяльність дітей, спонукаючи до творчого пошуку системою методів, демонструванням раціональних способів утілення задуму, безпосереднім керівництвом і співробітництвом з дітьми, вчитель надає цьому процесу ту спрямованість, яка в кінцевому результаті притаманна творчості.

Образотворче мистецтво й малювання дітей загострює сприйняття, естетичні відчуття дитини, розвиває уяву, сприяє вдосконаленню художньої діяльності.

Образотворча діяльність відображення навколишнього у форм конкретних, зорових образів, що сприймаються чуттєво. Створений образ (зокрема малюнок) може виконувати різні функції (пізнавальну, естетичну) оскільки створюється з різною метою. Мета виконання малюнку обов’язково впливає на характер його виконання.

Компоненти та показники образотворчого розвитку старших дошкільників С. Гаврилук виокремлює:

– пізнавально-оцінний – наявність знань, необхідних для образотворчої діяльності; комунікативні та мовленнєві здібності; інтелектуально-пізнавальні особливості творчої особистості, сприймання, мислення, увага, уява, фантазія; праксеологічний (уміння) – вміння аналізувати, порівнювати, доходити висновків;

– емоційно-почуттєвий – експресивність зовнішнього прояву емоцій, емоційна чутливість, відгук, емоційна підтримка; праксеологічний (уміння) – вміння відчувати власний емоційний стан та вміння керувати ним, вміння передавати певний стан, вміння орієнтуватися у виявленні різних емоцій та почуттів;

– мотиваційно-діяльнісний – вияв потреби активності творчості, самооцінка, критичність; праксеологічний (уміння) – оволодіння уміннями саморегуляції.

Критерії розвитку творчої активності з показниками:

– *емоційно-мотиваційний критерій*: емоційність сприймання творів живопису, вмотивованість до творчої діяльності;

– *когнітивний критерій*: елементарні уявлення про засоби живопису, елементарні знання про художні техніки та їх застосування, оперування знаннями про засоби живопису у процесі творення образів;

– *діялісно-творчий критерій*: оригінальність задуму майбутнього витвору (асоціативність, фантазійність), оригінальність утілення задуму (манера, стиль), імпровізація у процесі творення (деталізація та декоративність художнього образу)

На основі аналізу робіт А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Голоти, О. Дронової, О. Кононко, із дослідження проблеми творчої активності формулюємо основні умови успішного творчого розвитку активності в мезо та макропросторі:

– попередній розвиток творчих здібностей дитини (малювання, читання казок, складання творчих оповідань, знайомство з різними природними матеріалами тощо);

– врахування зацікавленості, бажання, інтересу дитини до вибору творчої діяльності, надання свободи вибору для самовираження (образність, асоціативність, імпровізація), можливість чергування видів творчої діяльності, їх тривалість;

– обережне втручання у педагогічний процес, з оперттям на індивідуальні особливості розвитку дитини.

Головним завданням на цьому етапі дослідження було визначення педагогічних умов розвитку творчої активності для дітей старшого дошкільного віку.

Умови уможлилювалася під час стимулювання інтересу до образотворчої діяльності: викликати бажання малювати та фантазувати; мотивувати до творення художнього образу; впливати на емоційний стан особистості; спонукати до творення художнього образу у процесі використання виражальних засобів образотворчої діяльності.

Висновок. Цілісне розуміння критеріїв та показників розвитку творчої активності старших дошкільників засобами образотворчої діяльності, їх сукупності ґрунтується на визнанні художньої діяльності.

Проблема розвитку творчої активності дитини нині є актуальною і недостатньо вивченою. Шляхом аналізу теоретичних джерел уточнено сутність поняття “образотворча діяльність старших дошкільників” як емоційно-діяльнісний стан дитини, що виявляється в її інтересі до мистецтва і вмотивованості до творчої діяльності. Наш час питанням образотворчої діяльності займаються Г. Григор’єва, О. Дронова, Т. Козакова, Т. Комарова, Г. Сухорукова, Л. Шульга, В. Котляр та Ликова та інші. В роботі з дошкільниками вдало повинні поєднувались творчі завдання різної складності, технічні хвилинки, ігри та вправи художнього змісту, художнє експериментування. Від заняття до заняття діти здобувають унікальний досвід творчої самореалізації, вони досліджують, фантазують, поєднують знайомі елементи в нові комбінування, почувають себе до певної міри чаклунами та творцями. Малюючи діти відчують себе незалежними, пізнають таємниці композиції, кольору, дослідницьку втіху, творче збудження.

Література:

1. Білецький В. О. Мова образотворчого мистецтва / В. О. Білецький. – Київ : Рад. школа, 1997. – 332 с.
2. Котляр В. Ф. Учебное и творческое рисование в детском саду / В. Ф. Котляр. – Запорожжє, ІУУ, 1993.
3. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур ; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. – Київ : Видавничий дім “Слово”, 2010. – 376 с
4. Флєрина Е. А. Эстетическое воспитание дошкольника / Е. А. Флєрина. – Москва : Просвещение, 1961. – 333 с.

УДК

*Леврінь М. І.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ракоці Ференца II
(м. Берегове, Україна)*

ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Останнім часом проблема професійних знань, як елемента професійної компетентності вчителів ІМ викликає значний інтерес зарубіжних учених. У формулюванні Шульман Л. професійні знання вчителя – це полікомпонентне утворення, в яке входять знання предмета, що викладається, загальнопедагогічні

знання, знання курикулуму, знання методики викладання дисципліни, знання про учнів, обізнаність із освітніми контекстами, кінцевими цілями навчання, завданнями й цінностями [5, с. 8].

На думку Джонсон К., професійні знання вчителя іноземних мов включають 3 компоненти: що повинен знати вчитель-філолог; яким чином учитель-філолог повинен навчати іноземній мові; яким чином учитель навчається викладати іноземну мову [2, с. 11], для позначення яких застосуємо наступні понятійні категорії: змістовий компонент, педагогічний компонент, процесуальний компонент.

Ще порівняно недавно професійні знання вчителя іноземних мов ототожнювались із знаннями мови, знаннями про мову, особливостями її викладання й засвоєння, знаннями про комунікативну поведінку тощо [3, с. 54], що відображено відповідним чином у змісті програм підготовки вчителів-філологів, в яких передбачено вивчення ізольованих курсів літератури, культури, мови, лінгвістики, методики викладання іноземних мов та ін. При цьому домінувала процесуально-продуктивна парадигма або трансмісійна модель підготовки вчителів, згідно з якою професійні знання передаються студентам у готовому вигляді [3, с. 57].

Нині у дослідженні проблеми професійних знань учителя іноземних мов, паралельно з вищеназваними аспектами, пропонуються враховувати особливості професійно-педагогічної діяльності, особистості вчителя і соціокультурний контекст, в умовах якого протікає навчальний процес.

У сучасних класифікаціях професійних знань учителів-філологів включено компоненти, які враховують індивідуально вибудовані вчителем знання. Наприклад, у класифікації Річардс Дж. нараховується 6 компонентів, а саме теорії навчання, вміння навчати, комунікативні вміння, знання дисципліни, педагогічне аргументування й прийняття рішень, контекстуальні знання [4].

У програмах підготовки вчителів іноземних мов на рівні магістратури здійснюються спроби розширення її змісту шляхом включення інноваційних навчальних курсів, таких як рефлексивне викладання, дослідження, виконуване вчителем, дослідження в дії та ін.

Проблема професійно-педагогічних знань учителів іноземних мов розглядається у трьох напрямках: учіння вчителя; освітній і шкільний контексти; навчально-професійна діяльність (поєднання учіння й викладання) [3, с. 58–62]. Учіння вчителя визначається як пролонгований, складений, розвивальний процес, який є результатом участі у соціальній взаємодії та контекстах, зв'язаних із учінням і навчанням [3, с. 56].

Узагальнюючи результати вищепредставлених досліджень, окреслимо основні тенденції у вивченні проблеми професійних знань учителя іноземних мов:

- учителі володіють унікальною системою знань про професійно-педагогічну діяльність (*insider knowledge*), властивою їм як представникам професійної групи [1, с. 8];

- професійні знання здобуваються вчителями завдяки досвіду, накопиченого в результаті навчання й викладання;

- учителі здобувають професійні знання, меншою мірою, у процесі деконтекстуалізованого навчання на основі трансмісійної навчальної моделі та, більшою мірою, в результаті соціально-значущої професійної взаємодії;

- професійні знання формуються протягом усього періоду професійної активності й не є статичними;

Отже, основоположним елементом професійної компетентності вчителя іноземних мов є професійні знання. Відповідно було запропоновано кілька

класифікацій професійних знань, складовими яких є предметні знання (знання мови і про мову), лінгводидактичні, психолого-педагогічні знання, контекстуальні і процесуальні знання тощо. Дослідження професійної компетентності ведуться у руслі учіння вчителя, де першочергове значення надається ролі власне педагога у конструюванні професійних знань. Професійні знання здійснюють різноплановий вплив на професійну діяльність учителів-філологів і на результативність навчального процесу, що емпірично задокументовано у джерельній базі галузі.

Література:

1. Freeman, D. (2002). The hidden side of the work: Teacher knowledge and learning to teach. A perspective from North American educational research on teacher education in English language teaching. *Language Teaching*, 35, 1–13.
2. Johnson, K. E. (2009). *Second language teacher education: A sociocultural perspective*. New York, NY: Routledge.
3. Johnson, K. E., Freeman, D. (2001). Teacher learning in second language teacher education: A socially - situated perspective. *Revista Brasileira de Linguística Aplicada*, 1(1), 53–69.
4. Richards, J. C. (1998). The scope of second language teacher education. In Richards J.C. (Ed.), *Beyond Training* (pp.1–30). Cambridge: Cambridge University Press.
5. Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15 (2), 4–14.

УДК

Лук'янова С. М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри математики і теорії та методики навчання математики
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ І МІСЦЕ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Серед важливих напрямків розбудови і реформування системи освіти в Україні, що відбувається в умовах зміни методологічних підходів, розробки нових принципів і технологій навчання, є нагальними і важливими розвідки щодо пошуку моделі фахової підготовки майбутнього вчителя, яка не тільки відповідала б вимогам сучасного суспільства, а й максимально сприяла б розвитку і саморозвитку особистості майбутнього фахівця з урахуванням всіх його професійних потреб та інтересів.

Автори аналітичної записки “Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика” Національного інституту стратегічних досліджень [2] зазначають, що за останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. На їх думку щорічно оновлюється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. Отже, стає неможливим за один раз, навіть за умови навчання впродовж 5-6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Одиниця виміру старіння знань фахівця (період “напіврозпаду” компетентності, тобто зниження її на 50 % унаслідок появи нової інформації) показує, що іноді цей період настає менш ніж через 5 років, тобто раніше, ніж закінчується

навчання в виші. Розв'язання цієї проблеми полягає в переході до освіти протягом життя.

Людина, що не змінює сферу своєї діяльності, завдяки різним курсам (набуття нових компетентностей чи освоєння суміжних професій тощо) стає більш мобільною і конкурентно спроможною, і фактично продовжує працювати за початково обраним фахом. Проте, реалії сьогодення є такими, що все більша кількість людей у зв'язку з тими чи іншими обставинами стає перед вибором зміни основної професійної діяльності, з якої мають і професійну освіту, і багаторічну практику. Для багатьох з них ця зміна може відбутись в кардинальному напрямку. Тому важливо, відповідно до запиту суспільства, приділяти достатньо уваги системі другої вищої освіти ("освіта дорослих", "подалша освіта", "відновлювана освіта" тощо).

Багаторічний досвід роботи в Інституті неперервної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова дозволив виділити наступні фактори, що на сучасний момент мають значний вплив на фахову підготовку майбутніх вчителів математики в системі освіти дорослих [1].

1. *Зменшення годин*, які відводяться за сучасним навчальним планом на аудиторну роботу слухачів та збільшення годин для самостійної роботи.

2. *Зміна якісного складу*: за результатами проведеного нами анкетування (2014-2019р.р.) суттєво збільшилась кількість слухачів, які для отримання першої вищої освіти навчались не в педагогічних, а в технічних чи економічних вишах, або в класичних університетах. Як наслідок, вони отримали хороший рівень математичної підготовки завдяки вивченню вищої математики, але не мають ніякого уявлення ні про педагогіку, ні про методику навчання.

3. *Зростання вмотивованості* тих, хто отримує професію вчителя математики, як другу, а іноді й третю освіту. Ця позитивна тенденція дає можливість створити сприятливі умови щодо підвищення рівня фахової підготовки сучасного вчителя математики в системі освіти дорослих за умови обмеженої кількості годин, що відводиться на вивчення курсу методики математики.

4. *Відмінності* між педагогічними засадами розробки технологій навчання студентів та андрагогічними принципами теорії навчання дорослих (слухачів) не дозволяють повною мірою і з такою ж результативністю використовувати "успішні університетські технології" в практиці другої вищої освіти. Окрім того, працюючи тривалий час (10-15 років, а деякі більш ніж 20 років) у сферах, які ніяким чином не пов'язані із освітою, студенти-слухачі вже встигли забути свій шкільний досвід із розв'язування шкільних задач, тобто відбулося відчуження їх власного досвіду, що тривалий час не використовувався на практиці.

Зазвичай слухачі другої вищої освіти вже працюють в школі і навчаються заочно. Спілкування в аудиторії з викладачами проходить під час сесій (лекції, семінари, практичні, контрольні чи лабораторні роботи). Проте, між сесіями виконуючи значний обсяг навчальних завдань самостійно, слухачі потребують педагогічного супроводу (підтримки викладача у вигляді додаткових настанов і консультацій). Найчастіше рекомендаціями щодо опрацювання певних літературних джерел чи розв'язування добірки задач слугують "паперові методички" створені викладачами відповідних.

Серед причин чому більшість закладів вищої освіти та окремі педагогічні працівники залишаються консервативними та повільно виходять за межі традиційного навчання найбільш вагомими є [3]: недостатнє фінансування; слабка матеріально-технічна база закладу; відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників в галузі ІКТ та організації дистанційного навчання; низька мотивація викладачів щодо

освоєння інноваційних технологій навчання та впровадження їх у свою практичну діяльність.

“Змішане навчання – це цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, заснований на поєднанні технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання” [3]. Зрозуміло, що поєднання різних технологій повинно бути виваженим і доцільним, тобто спиратись на переваги кожної із технологій та уникати їх недоліки.

Врахування особливостей структури (наявність різних форм навчання – лекції, практичні, семінари, лабораторні тощо) конкретної навчальної дисципліни та обсягу навчального матеріалу є важливими факторами для обрання порядку зміни режимів навчання (ротаційна модель навчання). Окрім того, під час вивчення окремих модулів дисципліни порядок може змінюватись.

Наприклад, під час настановчої сесії на лекціях з методики математики викладач розглядає “вузлові” питання щодо вивчення змістових ліній шкільних курсів алгебри і геометрії та ознайомлює студентів із настановами, яких вони повинні дотримуватись під час опрацювання рекомендованої літератури для розширеного теоретичного вивчення тем курсу (традиційне навчання).

Опрацювання окремих важливих питань курсу методики ШКМ доцільно організувати з використанням технології портфолію. Завдання до портфолію добираються з урахуванням того, що сучасний учитель повинен не тільки бути обізнаний теоретично щодо змісту і технології вивчення конкретної теми шкільного курсу математики (методи, форми, засоби навчання), але й мати достатній ступінь сформованості комплексу умінь, навичок, досвіду, що забезпечує готовність і здатність виконання певної професійної діяльності на практиці [1].

Студенти-слухачі в очній або дистанційній формі консультуються з викладачем, спілкуються зі своїми товаришами, які виконують інші завдання, але з цієї ж теми. Також, студенти, що вже працюють в школах, можуть звернутись за допомогою під час виконання методичних завдань до своїх колег – досвідчених вчителів.

Електронні матеріали, які слухачі готують до звітів щодо виконання завдань, доступні іншим слухачам для перегляду. На основі виконаних завдань готуються доповіді, які заслуховуються на семінарі-конференції (очно або дистанційно). Підготовлені звіти можна використати для такої форми роботи як рецензування. Студенти отримують завдання: прочитати звіт одногрупника і висловити свою думку щодо повноти та правильності виконаних завдань, оцінити доцільність запропонованих у звіті методів і засобів щодо вивчення конкретної теми шкільного курсу математики. У разі негативної рецензії слухач-автор під час представлення свого портфолію на звітному семінарі може її “опротестувати”: пояснити свій задум і вибір конкретного методу, засобу чи форми навчання. Виконання таких завдань навчає слухачів більш критично ставитись до тих практичних розробок, якими переповнено інтернет.

За умови наявності розробленого електронного посібника по вивченню певної теми чи курсу вважаємо доцільним використовувати під час фахової підготовки вчителя математики в системі освіти дорослих технологію перевернутого навчання. Опрацювавши теоретичні питання самостійно, студенти формують добірку проблемних запитань. Відповіді на ці запитання вони отримують очно на семінарах чи дистанційно від викладача або своїх одногрупників (список запитань оприлюднюється заздалегідь). Також викладач може запропонувати свої додаткові запитання-проблеми.

Висновок. Багаторічна практика роботи по фаховій підготовці вчителів математики в системі освіти дорослих переконує, що такі переваги змішаного навчання як гнучкість, модульність, доступність, мобільність, технологічність, масовість, творчість та інтерактивність сприяють створенню в системі освіти дорослих сприятливих умов повноцінного врахування андрагогічних принципів, які покладені в основу теорії навчання дорослих.

Відповідно до нового Закону України “Про освіту” вбачаємо нові перспективні розвідки щодо використання змішаного навчання в системі освіти дорослих для подальшого професійного розвитку вчителів з метою підвищення рівня їх професійної компетентності.

Література:

1. Лук'янова С. М. Про тенденції фахової підготовки вчителя математики в системі освіти дорослих / С. М. Лук'янова // Проблеми та перспективи фахової підготовки вчителя математики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця, 2018. – С. 273-276.
2. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>
3. Ткачук Г. В. Теоретичні аспекти та стан впровадження змішаного навчання в закладах вищої освіти України [Електронний ресурс] / Г. В. Ткачук. – Режим доступу : http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8666/1/Tkachuk_repozitariy.pdf

УДК

*Малежик П. М.,
кандидат фізико-математичних наук,
докторант кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх вимірювань
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

У даній роботі розглянуто структуру та обґрунтування теоретичних основ моделювання змісту методичної системи технічної підготовки майбутніх ІКТ-фахівців.

Нами було проаналізовано науково-методичну літературу, присвячену проблемам підготовки ІТ-фахівців, власний професійний досвід роботи системним адміністратором в ІТ-компанії та викладачем університету, вимоги працедавців до кандидатів на отримання певної посади в ІТ компанії, умови та вимоги кар'єрного зростання в ІТ галузі на прикладі компанії DataArt, практику співпраці ЗВО та ІТ-компаній через кластерну взаємодію, проведення спільних заходів. Це все дало змогу визначити основні складові моделі формування фахової компетентності майбутнього ІТ-фахівця в системі магістратури.

Створення системи навчання, тобто визначення цілі, змісту, форми і засобу навчання потребує розробки моделі випускника ЗВО. Цілі освіти визначаються соціальним замовленням – готувати на певному етапі розвитку суспільства необхідну

кількість фахівців. Стан і темпи розвитку галузей суспільно корисної діяльності зумовлюють вимоги до сукупності знань з та якості підготовки фахівців з ІТ. Спроможність працювати в умовах ринкової економіки, потребує вирішення низки принципових питань, зокрема: якими якостями повинен володіти випускник вищої школи? що має знати та уміти? Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези використано низку сучасних загальнонаукових методів, адекватних природі об'єкта, що вивчається: вивчення, аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення психолого-педагогічної літератури з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми; синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, моделювання, застосовані для визначення необхідних умов формування професійних компетентностей фахівців з ІТ; анкетування, аудит, бесіди; прогностичні – моделювання системи підготовки фахівців з ІКТ.

За звичай, в моделі спеціаліста, виокремлюють дві головні складові: професійні знання і особистісні якості. В структурі цілісної системи, що моделює ІКТ-фахівця необхідно виділити вхідний і вихідний параметри: особистість, яка потребує професійних знань через низку причин, фахівець, який володіє якостями, сформованими за певною моделлю, та професійна компетентність якого пройшла експертизу [1]. Структура і зміст прогностичної моделі фахівця містить такі блоки:

- логіко-методологічний – розкриває основні методологічні підходи до побудови моделі, її сутнісні характеристики;

- структурно-функціональний – відображає основні вимоги до сучасного ІКТ-фахівця як особистості та професіонала, об'єднуючи, інтегруючи і підпорядковуючи їх;

- технологічний – забезпечує перехід від моделі фахівця до моделі його підготовки.

Найважливішими характеристиками моделі ІТ- фахівця є:

- *цілісність* – якісна повнота, внутрішня єдність усіх компонентів, що виражається в системності, структурності, стійкості, самостійності цілого, в його способі існування;

- *різномісність* – виражає ступінь широти багатогранності можливостей особистості фахівця у професійній та соціальній діяльності;

- *інтегративна основа* моделі, що зумовлена цілісністю професійної діяльності, її інтегративною сутністю, тенденцією до широко-профільної діяльності й між профільної інтеграції, розширенням сфери застосування інтегративних технологій;

- *динамічність* – періодична відтворюваність моделі діяльності та моделі підготовки, завдяки чому можливе безперервне відображення змін у технічному, соціальному прогресі, виробництві, організації і змісті праці та відповідно в системі підготовки фахівців.

Слід відзначити, що на інформаційну модель спеціаліста впливають чинники, які модифікують її зовнішній вид. До них віднесемо: аналіз ринку праці, вимоги до кваліфікації (на нормативному рівні), прогноз на подальший розвиток “кваліфікації”, можливості освітнього закладу (наявність відповідної технічної бази і педагогічних кадрів), зовнішнє середовище (економічні, соціальні, політичні, культурні, технологічні чинники). Очевидно, що ці чинники формують сукупність знань, умінь, навичок, складають детальний опис усіх інтелектуально-професійних і соціально-психологічних якостей спеціаліста, проєктують навчальний модуль. Навчальний модуль містить готовий алгоритм навчального процесу. Основна мета – сформулювати

знання, вміння і навички студентів, навчити використовувати їх у практичних ситуаціях.

До складу розроблюваної моделі спеціаліста введемо такі елементи, як: формальний рівень освіти, спеціальність, кваліфікація; загальні кваліфікаційні вимоги ЗВО до фахівця; опис професійного середовища; загальне призначення спеціаліста, професійно значущі особистісні психологічні якості, умови й обмеження діяльності спеціаліста та якості спеціаліста (за базовою освітою), які актуалізуються і розвиваються в процесі професійної перепідготовки особистості; характеристика професії з позиції ринку праці.

На основі моделі спеціальності створюють кваліфікаційні характеристики, які орієнтують вищу школу на формування у майбутніх фахівців цілісної системи професійної діяльності, світоглядної, гуманітарної та загальнокультурної підготовки. За основу методології побудови кваліфікаційних характеристик узяті синтез систем і системно-діяльнісних підходів до формування професійних якостей фахівців того чи іншого профілю. Проте, практика засвідчує, що моделі можна надати властивості, цілком достатні для вирішення поставлених завдань. В нових ІТ, які ґрунтуються на концепціях без знань, поняття “модель” розширює сферу свого застосування, перетворивши зі сфери пасивних до сфери активних інформаційних ресурсів. Тут алгоритми, які є вже елементами моделей процедурних знань, перетворюються в інваріантні програмні засоби – операційні середовища, які можуть забезпечити постановку і вирішення суб’єктом завдань, описаних мовою моделей певного класу.

Адекватність моделі оригіналу та результати дослідження, окремого явища або предмета, отримані за її допомогою, не можуть бути абсолютно достовірними, тому такі результати потрібно уточнювати і перевіряти проведенням нових теоретичних і експериментальних досліджень. Моделювання однозначно призводить до спрощення і втрати частини інформації про об’єкт, однак дає змогу оптимізувати управління процесами, проводити діагностику і прогнозування.

Проектування системи навчання у ЗВО, передбачає врахування низки послідовних етапів:

– аналіз проблемної ситуації (збір і систематизація відомостей про недоліки, проблеми і суперечності системи освіти, побудова “системи координат” проблемної ситуації, визначення вимог до поновлювальної системи освіти);

– формування архітектури системи освіти;

– проектування навчальних програм;

– проектування навчально-методичного забезпечення;

– проектування навчального процесу, формування його змісту і логіки;

– проектування блоку контролю за ефективністю функціонування системи освіти.

Кожен з етапів процесу проектування має своє призначення в загальній системі освіти та свої особливості.

На рис. 1 подано модель компетентнісної підготовки фахівців з ІТ, яка розроблена відповідно до розглянутих вимог.

Рис. 1. Модель технічної підготовки ІТ-фахівців

Отже, розглядаючи організаційні і методичні умови формування системи навчання та визначаючи методологічні передумови моделювання змісту технічної підготовки майбутніх фахівців з ІТ, можна виокремити такі:

- специфіка професійної підготовки фахівців з ІТ;
- орієнтація на прогностичні аспекти ІТ, як комп’ютерної галузі.

Технічні компетентності в професійній підготовці майбутніх фахівців з ІТ виступають запорукою розвитку його професіоналізму.

Література:

1. Татур Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20–26.

Отамась І. Г.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри професійної та вищої освіти
Державного закладу вищої освіти “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОРГАНІЗАТОРІВ ДІЛОВОДСТВА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У кожному закладі освіти відбувається постійний обіг документів незалежно від їх кількості. Чим більший обсяг документної інформації, тим складнішою є організація документообігу. Правильна організація документообігу, у свою чергу, сприяє оперативному проходженню документів в апараті управління, пропорційному завантаженню підрозділів та посадових осіб, що позитивно впливає на процес управління в цілому. Сьогодні документообіг існує у всіх закладах освіти (далі – ЗО) і представляє собою рух документів з моменту їх створення або отримання до надсилання або передачі їх на зберігання до архіву.

Формування розгорнутої інфраструктури сприяло активізації документознавчих розвідок, які проводить значна група дослідників. Найбільш активно і результативно працюють на терені українського документознавства професори В. В. Бездрабко [4], С. Г. Кулешов [1], Н. М. Кушнарєнко [5], Г. М. Швецова-Водка [6].

Аналіз літератури свідчить, що проблеми професійного навчання завжди є предметом дослідження науковців, зокрема: методологічні і теоретичні основи професійної освіти висвітлено у працях В. Кременя [7], І. Зязюна [8], Н. Ничкало [10], С. Сисоевої [9] та інших.

Враховуючи необхідність підготовки нової генерації фахівців, здатних у нових умовах кваліфіковано володіти сучасним діловодством, уміти організувати інформаційне обслуговування управління діяльності ЗО із застосуванням комп'ютерних технологій, забезпечити зберігання документів, здійснюється підготовка та перепідготовка в ЗО та закладах післядипломної освіти України студентів та слухачів за спеціальностями: “Діловодство”, “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, “Документознавство та інформаційна діяльність” та інші.

Інтенсифікація економіки на основі науково-технічного прогресу, перехід на сучасні методи господарювання, автоматизація та комп'ютеризація інформаційних систем зумовили нові підходи до кваліфікації секретарських кадрів. Сучасний секретар має не тільки досконало володіти офісним обладнанням, бути знавцем діловодства, архівної справи, але й знати управлінський бізнес, бути обізнаним з усіма головними питаннями розвитку тієї галузі, у якій діє ЗО.

Для спеціаліста з організації діловодства необхідні знання законодавчих та нормативних актів, системи й організації діловодства, ведення архівної справи, контролю за виконанням документів, системи роботи з персоналом та управлінських технологій, основ адміністративного та кадрового менеджменту, ділової української та ділової англійської мов, правил ділового етикету та спілкування, інструментальних засобів сучасного офісу, інформаційних технологій та засобів оргтехніки.

Виконання спеціалістом посадових обов'язків на тій чи іншій посаді вимагає від нього кваліфікації та професіоналізму. Професія – це комплекс спеціальних теоретичних знань і практичних навичок, що набуваються людиною в результаті

спеціальної професійної підготовки та досвіду роботи в певній галузі і дають змогу здійснювати відповідний вид діяльності. Професійні знання та практичний досвід формують кваліфікацію, відповідний рівень професійної підготовки, який є необхідним для виконання трудових функцій певної складності. Поняття “професійна підготовка” розглядається як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю; професійний розвиток фахівця, що забезпечує набуття базових знань, умінь, навичок і якостей, практичного досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії, та повідомлення відповідних знань [2].

Фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи посідають вагомe місце в документознавчо-інформаційній сфері сучасного суспільства, що сприяє розвитку та вдосконаленню культурно-мистецьких, економічних відносин, підвищенню рівня управління виробництвом тощо.

Погодьмося із словами С. Капран, що у вимогах із підготовки діловодів потрібно зазначити такі якості, як: відповідальність, терпіння, ввічливість; звичка до порядку; добре розвинена увага, уміння швидко реагувати на ситуацію і приймати рішення; швидко зосереджуватись, аби встигати за короткий час виконати великий обсяг роботи; широка ерудованість. Слід зазначити, що досить вагомими у професійній діяльності майбутніх організаторів діловодства є сформованість таких специфічних якостей, як професійна майстерність, зрілість, культура та мобільність. Саме ці якості допоможуть майбутньому фахівцю бути неординарною особистістю, самостійно здобувати нові знання, постійно самовдосконалюватись [3].

Оформлення документів – це багатоплановий технологічний процес, який потребує ґрунтовної підготовки й відповідних спеціальних знань. А оформлення різних видів інформаційних повідомлень у суспільстві з розвиненими виробничими технологіями потребує вмінь використання відповідних інформаційних технологій. Випускники спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” в змозі брати участь в постановці різноманітних завдань проектування, експлуатації та вдосконалення новітніх інформаційних технологій, що формуються на застосуванні комп’ютерної техніки, проектуванні й актуалізації баз даних.

Підготовка фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи передбачає, що майбутній працівник цієї галузі в змозі розробити, впровадити та забезпечити функціонування єдиного в організації технологічного процесу документування й роботи з документною інформацією на основі використання сучасних автоматизованих технологій (складання, опрацювання й оформлення документів, реєстрація, облік руху, контроль виконання, довідково-інформаційна робота, зберігання і т.д.).

Основні напрями професійної діяльності випускників цієї спеціальності – діловодська, кадрова, організаційно-управлінська, консультаційна, референтська, інформаційно-аналітична, бібліотечно-бібліографічна та архівна.

Перспективність спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” зумовлена рядом чинників: 1) важливе значення документа в сучасному суспільстві; 2) зростання ролі інформаційних процесів у всіх різновидах людської діяльності.

Найважливішими аспектами у підготовці фахівців із документознавства є формування навичок управління інформацією в документно-інформаційних системах, досконале володіння методами аналізу й оцінки документальних потоків, технологіями й методикою збирання та обробки інформаційних потоків, пошуку інформації, аналізу й систематизації отриманого матеріалу.

Головний зміст розвитку освітньої діяльності полягає у використанні позитивного досвіду зразків національної та міжнародної вищої освіти, адаптований до потреб і перспектив сучасного інформаційного суспільства. З цією метою вдосконалено навчальні плани відповідно до потреб підготовки документознавців в умовах позиціонування нових інформаційно-комунікативних технологій.

Різні підходи до підготовки документознавців в Україні свідчать про намагання модернізувати спеціальність, оживити інтерес до неї з боку молоді. Універсальний фахівець, який раніше уявлявся як діловод, документознавець, що добре володіє комп'ютером, тепер усе більше пов'язується з інформаційним аналітиком.

Література:

1. *Кулешов С. Г.* Загальне документознавство : навч. посібник для вищів / С. Г. Кулешов. – Київ : Видавничий дім “Киево-Могилянська академія”, 2012. – 123 с.
2. *Енциклопедія професійного образования* : в 3-х т. / под ред. С. Я. Батышева. – М. : АПО, 1998. – Т. 2. – 440 с.
3. Самоосвітня діяльність – ефективний чинник професійної підготовки майбутніх організаторів діловодства у ВНЗ I–II рівнів акредитації [Електронний ресурс] / С. Капран // Вимірювальна техніка та метрологія. – 2013. – Вип. 74. – С. 140-145.
4. *Бездрабко В. В.* Від діловодства до керування документаційними процесами: із досвіду термінологічних означень та розрізнення значень / В. В. Бездрабко // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 3. – С. 13-23.
5. *Кушнарєнко Н. Н.* Документоведение: учеб. для студ. вузов культуры / Н. Н. Кушнарєнко. – 8-е изд., стер. – К. : Знання, 2008. – 459 с. – (Серия “Высшее образование XXI века”).
6. *Швецова-Водка Г. М.* Розвиток поглядів щодо поняття “документологія” / Г. М. Швецова-Водка // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – К., 2010. – Вип. 4. – С. 82-89.
7. *Кремень В. Г.* Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи. Монографія / В. Г. Кремень. – К. : Вид. “Віпол”, 2000. – С. 3–10.
8. *Зязюн І. А.* Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи : монографія / І. А. Зязюн ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : “Віпол”, 2000. – 636 с.
9. Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації / С. О. Сисоєва // Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації : матеріали виїзн. засід. Наукової школи з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті (Хмельницький, 14–16 травня 2009 р.) : наукове видання / за ред. С. О. Сисоєвої. – Хмельницький, 2009. – 339 с. – С. 8–37.
10. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів : монографія / Н. Г. Ничкало. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 125 с.

*Павлишина Н. Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри освітніх, педагогічних технологій
ПВНЗ “Академія рекреаційних технологій і права”
(м. Луцьк, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки зазначено, “що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу нашої держави, створення умов для кожної особистості” [2].

В. Кремень зазначає, що післядипломна педагогічна освіта – це галузь освіти дорослих, що забезпечує неперервне вдосконалення професійних знань, умінь та навичок педагогічних, науково-педагогічних, керівних кадрів освіти шляхом підвищення кваліфікації, перепідготовки спеціалізації та стажування на основі новітніх технологій і досягнень науки [1].

Важливу роль у підготовці педагогів, готових здійснювати професійну педагогічну діяльність, відіграють інтерактивні технології, які активізують діяльність студентів, розвивають їх творче мислення, вміння спілкуватися, розмірковувати та вирішувати педагогічні проблеми [3].

На думку В. Павлової, особливістю використання інтерактивних технологій навчання є можливість підвищити якість професійної підготовки студентів, що у свою чергу формує нову генерацію фахівців, які здатні ефективно трансформувати професійні знання в практичні уміння й навички. Як наслідок, у майбутніх педагогів розвивається теоретичне та практичне мислення, набувається досвід міжособистої та групової взаємодії, формується здатність самостійно вирішувати педагогічні проблеми [3].

Дослідження питання підготовки майбутніх педагогів засобами інтерактивних технологій дозволило виокремити такі найбільш поширені форми й методи міжособистісної взаємодії: інтерактивна лекція, тренінг, метод кейс-стаді, рольові імітаційні ігри, проектування професійної діяльності, контактне навчання.

Інтерактивна лекція поєднує інформаційну функцію викладача з активною діяльністю студента в процесі використання інформаційних технологій. Під час інтерактивної лекції відбувається діалог між лектором та студентом, здійснюється обговорення актуальних педагогічних проблем та шляхи їх вирішення.

Тренінг – це особлива форма активного навчання, яка сприяє розвитку професійних якостей майбутнього педагога, необхідних для виконання професійної діяльності.

Метод кейс-стаді передбачає здійснення процесу навчання майбутніх педагогів на прикладі аналізу конкретної ситуації. Особливість застосування даного методу полягає в тому, що студенти в процесі он-лайн спілкування з педагогами-практиками розробляють програму дій з вирішення реальних педагогічних ситуацій.

У процесі використання рольових імітаційних ігор відбувається імітація конкретних професійних ситуацій, відповідно до яких студенти виконують професійні

ролі. В результаті майбутні педагоги набувають уміння та навички, необхідні для виконання професійної діяльності в закладах освіти.

Проектування професійної діяльності передбачає розроблення студентами власних проектів щодо вирішення різного роду проблемних ситуацій, у яких може опинитися майбутній педагог.

Організація контактного заняття передбачає активну роботу викладача та студентів за допомогою комбінування різних видів навчальних занять та інформаційно-комунікаційних технологій. Контактне заняття з навчальних дисциплін можна проводити на основі електронного дистанційного курсу, розміщеного на базі системи управління навчанням Moodle. Використання контактної навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів забезпечує раціональне поєднання теорії і практики; стимулює попередню самостійну підготовку студентів до заняття; формує у них науково-дослідні компетенції; сприяє здійсненню постійного моніторингу ступеню засвоєння студентами навчального матеріалу.

Отже, використання інтерактивних технологій у системі післядипломної освіти сприяє формуванню у майбутнього педагога стійкої внутрішньої мотивації; розвиває студента як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності; сприяє самостійному пошуку знань та оволодіння професійними навичками; створює умови для реалізації творчого потенціалу; дозволяє викладачу оцінити рівень активності кожного студента, докладених ним зусиль, способи комунікації та уміння співпрацювати в колективі.

Література:

1. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 618.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період 2012 – 2021 рр.: затв. Указом Президента України від 25.06.2013. № 344/2013. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
3. Павлова В. Особливості підготовки магістрів освіти засобами інтерактивних технологій / В. Павлова // Науковий збірник випуску № 21/2018 “Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка”. Жовтень 2018. – С. 127-131.

УДК

*Поліщук Т. П.,
директор
державного навчального закладу
“Бердичівське вище професійне училище”,
(м. Бердичів, Україна)*

ДИНАМІКА РОЗУМІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)

У контексті сучасної парадигми управління все більше привертає увагу вітчизняних науковців і практиків феномен організаційної культури. Суттєві напрацювання теоретичних і практичних аспектів організаційної культури зарубіжними (Ч. Бернард, П. Вейл, М. Далтон, Д. Денісон, К. Камерон, М. Коул, Р. Куїнн, Р. Льюїс, Д. Мацумото, У. Оучі, Е. Шейн), та українськими (О. Білецька,

В. Болгаріна, Л. Карамушка, Г. Тимошко, О. Харчишина) вченими переконливо свідчать про необхідність, по-перше, радикальної зміни у сприйнятті організаційної культури установ і підприємств, й по-друге, цілеспрямованих досліджень теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів розвитку організаційної культури в системі управління освітнім закладом і, зокрема, закладом професійної (професійно-технічної) освіти [5, с. 146].

Дослідження розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладу професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) аграрного профілю проводилося впродовж 2014-2018 років. У ході дослідження перевірялась результативність інноваційної методики розвитку організаційної культури педагогічного колективу ЗП(ПТ)О аграрного профілю. Результати опитування (тести, анкети) показали потреби членів педагогічних колективів та напрями, за якими необхідно розвивати організаційну культуру ЗП(ПТ)О – це здатність педагогічного колективу здійснювати суспільно значиму діяльність й реалізувати інтелектуальний потенціал педагогічних працівників, стійкість і єдність міжособистісних взаємин і взаємодій, що забезпечує стабільність діяльності колективу, узгодженість внутрішньо групових інтересів.

З метою визначення обсягу генеральної сукупності встановлена загальна кількість ЗП(ПТ)О України – 243, в яких здійснюється підготовка робітників за професіями аграрного профілю. Згоду на участь в педагогічному експерименті дали 11 ЗП(ПТ)О із семи областей України із загальною кількістю педагогічних працівників 511 осіб.

У формульованому етапі експерименту взяли участь 204 педагоги ЗП(ПТ)О аграрного профілю. З метою виконання поставлених завдань у ході дослідження використовувалися теоретичні та емпіричні методи, що передбачалось методикою дослідження і поетапною програмою педагогічного експерименту. Дослідження проводились нами за такими критеріями: ознаки організаційної культури; привабливість організаційної культури в педагогічному колективі; змістовна характеристика організаційної культури; готовність педагогів до самоосвіти та саморозвитку; визначення типу існуючої культури в конкретному педагогічному колективі. Розроблено та сформовано педагогічний інструментарій емпіричного дослідження (методи збирання, аналізу й обробки отриманого матеріалу) для опитування респондентів (керівників і педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, соціальних партнерів – замовників робітничих кадрів), який відповідає методичній схемі експерименту “до – після” (за визначенням С. Гончаренко – панельне дослідження) [1], [2, с. 23, 47] і проводився як *послідовний*, тобто результати порівнювалися не з даними контрольних груп, а “вивчався один і той же педагогічний об’єкт з певним інтервалом за однією й тією ж методикою й програмою”.

Перевірку суттєвості впливу запровадженої інноваційної методики розвитку організаційної культури педагогічного колективу ЗП(ПТ)О аграрного профілю було проведено з використанням тесту Крамера-Уелча [3]. Цей статистичний критерій дає змогу перевірити гіпотезу про рівність середніх значень для двох сукупностей. При проведенні вказаного тесту нами використовувались такі статистичні характеристики, як середнє значення та середнє квадратичне відхилення вибірки згідно формул для розрахунку статистичних показників.

У процесі дослідження нами виявлена потреба членів педагогічних колективів у подальшому підвищенні рівня організаційної культури за такими напрямками, як розвиток здатності педагогів здійснювати суспільно значиму діяльність й

реалізувати інтелектуальний потенціал, стійкість і єдність міжособистісних взаємин і взаємодій, що забезпечує стабільність діяльності колективу, узгодженість внутрішньо групових інтересів.

За підсумками порівняльного аналізу отриманих даних *до* початку експерименту і *після* запровадження інноваційної методики зафіксовано позитивну динаміку в розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю за всіма показниками. Проведені обчислення із застосуванням тесту Крамера-Уелча дозволяють із ймовірністю 0,95 стверджувати про її результативність. Це дало можливість підвищити ефективність діяльності експериментального ЗП(ПТ)О аграрного профілю. У свою чергу статистичні дані перевірки однорідності вибірок рівнів розвитку організаційної культури педагогічного колективу *до* та *після* проведення формувального етапу експерименту з використанням критерію Пірсона χ^2 з рівнем надійності 0,95 підтверджують суттєвість відмінностей результатів опитування *до* та *після* проведення експерименту [3, 4].

Викладачі ЗП(ПТ)О значно збільшили увагу щодо добору змісту навчання в межах, визначених нормативними документами, постійному оновленню змісту навчання відповідно до вимог ринку праці; вибору адекватних методів професійного навчання і запровадженні інформаційно-комунікаційних технологій; впровадженню компетентнісного, культурологічного та інших наукових підходів. Безумовно, це позитивно вплинуло на якість організації освітнього процесу та на результати професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Суттєво змінилась середня оцінка за показником “кожен педагогічний працівник має можливість підвищити свою кваліфікацію з 3,52 до 3,68 (за тестом Крамера-Уелча) [3]. Педагоги самі стали знаходити інформацію про цікаві для них конференції, семінари, тренінги, обирати теми для захисту після проходження курсів підвищення кваліфікації, більш відповідально виконувати ці роботи, використовувати їх результати в практичній діяльності.

Таким чином, результати повторного опитування респондентів після впровадження інноваційної методики розвитку організаційної культури педагогічного колективу ЗП(ПТ)О аграрного профілю викладачі і майстри виробничого навчання продемонстрували достатню обізнаність у подіях, які відбуваються в освітньому закладі, виявили більш широкі знання про цілі та плани його розвитку. Керівництво закладу освіти навчилось ставити конкретні цілі перед педагогами, у зв'язку з чим зросла кількість опитаних, які почали свідомо підходити до опанування новітніх технологій підготовки кваліфікованих робітників, підвищився рівень командної роботи в колективі, що проявилось у самостійному визначенні цілей стосовно виконання конкретних завдань; у розподілі обов'язків у групі; в організації взаємодопомоги; в обговоренні будь-яких пропозицій та прийнятті консенсусних та раціональних рішень, сприйнятті конфліктів як можливості генерації нових ідей; постійному обміні інформацією тощо. Більш раціонально став використовуватися робочий час усіх суб'єктів освітнього процесу, покращились показники розвитку професійної компетентності педагогів, керівного персоналу, водночас посилилась упевненість у завтрашньому дні, розвитку закладу освіти, збереженні робочого місця.

Існує значна кількість підходів до оцінювання такого складного і неоднозначного явища як організаційна культура. Ці методики є надзвичайно різноманітними і багатоплановими.

Використання інноваційної методики як складової моделі розвитку організаційної культури педагогічного колективу, що була використана в спеціально створених педагогічних умовах, дала можливість підвищити ефективність діяльності експериментального ЗП(ПТ)О аграрного профілю.

Розроблені та використані в ході педагогічного експерименту методи дослідження стану розуміння педагогами організаційної культури можуть сприяти розв'язанню керівниками закладів професійної освіти управлінських проблем та проблем розвитку організаційної культури педагогічних колективів.

Література:

1. *Гончаренко С. У.* І насамперед – прикладна наука / С. У. Гончаренко. – Хмельницький : Вид-во Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут, 2003. – 20 с.
2. *Гончаренко С. У.* Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ; Вінниця : ДОВ “Вінниця”, 2008. – 278 с.
3. *Жлуктенко В. І.* Теорія ймовірностей і математична статистика : навч.-метод. посіб. у 2-х ч. – Ч. II. Математична статистика / В. І. Жлуктенко, С. І. Наконечний, С. С. Савіна. – К. : КНЕУ, 2001. – 336 с.
4. *Новиков Д. А.* Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи) / Д. А. Новиков. – М. : МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.
5. *Поліщук Т. П.* Аналіз стану організаційної культури педагогічних колективів ПТНЗ аграрного профілю / Т. П. Поліщук // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Пед. науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. – Київ, 2016. – Вип. 54. – С. 149–157.

Романенко Т.В.
доктор педагогічних наук,
доцент кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна

Zat'ko Jozef
Dr.h.c. mult. JUDr., PhD, LL.M, MBA, Honor. Prof. mult.,
Prorektor po міжнародowej współpracy
Wyższa szkoła komunikacji i zarządzania
Prezydent Európsky inštitút Ďalšieho vzdelávania
Podhájska, Slovensko,

VICEN Vlastimil
Dr.h.c. Assoc. prof. Ing. JUDr., PhD., LL.M, MBA, Honor. Prof.
Prorektor pre bezpečnosť a ochranu
College of Public Administration Economics and Management
Bratislava, Slovakia,

ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Бурхливий розвиток сучасної комп'ютерної техніки, та її упровадження в усі напрямки діяльності людей надають широкі можливості зберігання, представлення та опрацювання будь-якої інформації. Це зумовило їх застосування також і в освітній діяльності.

Застосування комп'ютерних мережних технологій є перспективною базою розвитку сучасної дистанційної освіти, електронної форми навчання (e-learning), мобільного навчання (m-learning), що вдало упроваджуються в різних методиках навчання.

Зростання показників якості освіти на основі інноваційних підходів, спрямування на використання великих можливостей комп'ютерних технологій, надання та забезпечення можливостей упровадження різних освітніх моделей – є основною тенденцією сучасної освітньої системи [3]. Масове застосування комп'ютерних технологій в освітній сфері й науці призводить до змін освітньої парадигми. Цей процес включає створення нових стандартів та вимог, критеріїв оцінювання, форми контролю, навчальних методик. Тому, Інформаційне середовище освітнього навчального закладу є поєднанням традиційних та інноваційних форм навчання з невпинним збільшенням інформаційно-комунікативних ресурсів, що спливає на необхідність використання методики змішаного навчання (Blended learning).

Змішане навчання ([англ. blended learning](#)) – це тип гібридної методики навчання, в якій поєднане он-лайн навчання, традиційне та самостійне навчання [2]. Основними мотивами застосування змішаного навчання [1] є: підвищений педагогічний рівень викладання; вільний доступ до знань; наявна соціальна взаємодія; особиста робота та мотивація; економічна ефективність; простота огляду.

Змішане навчання повинно бути у вигляді педагогічного підходу, з'єднуючого ефективність і перспективи соціалізації з основною технологічною базою навчання у режимі середовища онлайн [4]. Таке навчання має бути єдиним неподільним процесом

навчання в якій частина пізнавальної діяльності студентів здійснюється під час занять під керуванням особистим керуванням викладача, а інша – під час самостійної роботи за допомогою електронних ресурсів в індивідуальній формі або груповій. Методика застосування змішаного навчання базується на використанні інтернету під час навчального процесу для здійснення персоналізації навчального процесу, до якого входить і контроль за роботою студентів (часу, темпом їх навчання тощо).

Основними складниками системи змішаного навчання є: стаціонарне навчання (традиційна форма проведення аудиторних занять в якій викладач особисто керує навчанням та прямо взаємодіє зі студентами); електронне навчання (робота викладача зі студентами в онлайн режимі, застосовуючи інноваційні комп'ютерні технології). Ці складники працюють у процесі постійної взаємодії як єдиного є цілого. Тобто, змішане навчання є системою з гармонійною взаємодією всіх його компонентів у продуманій та правильно організованій методичній роботі.

Враховуючи існуючі дослідження, проведені Крістенсенем К. [4], змішане навчання є освітньою моделлю є дослідно-орієнтованою та основана на інтеграції традиційної стаціонарної та електронної систем здобування освіти, надає можливість персоналізації навчання з наданням студентам права вибору умов і контролю над процесом засвоєння необхідних компетентностей.

Серед сучасних існуючих інструментів змішаного навчання у професійній діяльності педагога можна використовувати, наприклад, хмарні технології навчання (GOOGLE FORMS), веб-сервіси (GOOGLE CLASSROOM), освітні (МІЙ КЛАС) та навчальні (MOODLE) платформи, мультимедійні ресурси (PADLET) тощо.

Розглянемо деякі з сучасних існуючих інструментів змішаного навчання для професійної діяльності педагога.

Хмарні технології навчання (хмарні інформаційно-комунікаційні технології) – це різновид ІКТ, який можна окреслювати у вигляді комплекс методів, засобів та прийомів, що застосовуються для збирання, систематизації, збереження, опрацювання на віддалених серверах, передавання повідомлень і даних за допомогою мережі, подання через клієнтську програму [5].

GOOGLE CLASSROOM – це безкоштовний веб-сервіс, що створений Google для навчальних закладів для спрощення організації, розповсюдження, класифікації завдань безпаперовим шляхом. Цей веб-сервіс надає можливість викладачам ефективно використовувати час, упорядковувати навчальну роботу та контактувати зі студентами, швидко розробляти й систематизувати завдання, давати результати підсумкових робіт тощо. За допомогою Google Класу студенти мають змогу зберігати свої робочі файли, виконувати завдання на Google Диску, контактувати з викладачами й однокласниками. Також, у Google Класі є можливість працювати з Google Документами, Диском, Gmail. Викладач може розробляти, накопичувати завдання в онлайн режимі, переглядати інформацію про те, хто виконав завдання, а хто – ще ні, показувати результати перевірок кожному студенту в реальному часі. Викладач може робити оголошення, задавати запитання [6].

Наприклад, на рис. 1 показано створений дистанційний курс з дисципліни “Методика навчання інформатики” за допомогою веб-сервісу Google Classroom

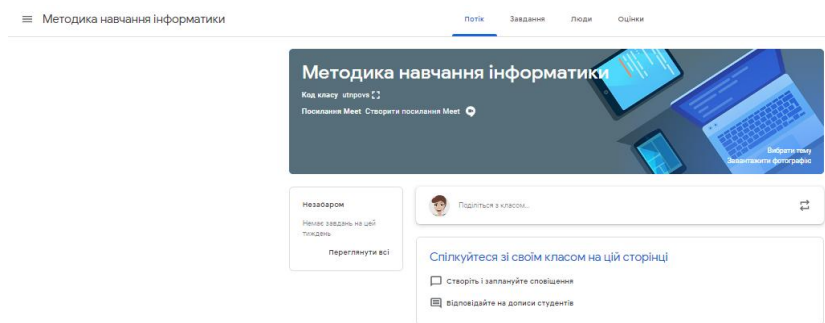

Рис. 1. Дистанційний курс з дисципліни “Методика навчання інформатики” за допомогою веб-сервісу Google Classroom

MOODLE – це навчальна платформа, яка призначена для надання викладачам, адміністраторам та студентам надійної, безпечної, інтегрованої системи створення персоналізованої навчального середовища. Moodle має потужний набір орієнтованих на студентів інструментів і середовищ спільного навчання, що збільшують діапазон можливостей для викладання та навчання, дуже гнучкий і повністю налаштовується, масштабується до будь-якого розміру, надійний, безпечний і приватний, використовуйте в будь-який час, в будь-якому місці, на будь-якому пристрої [7].

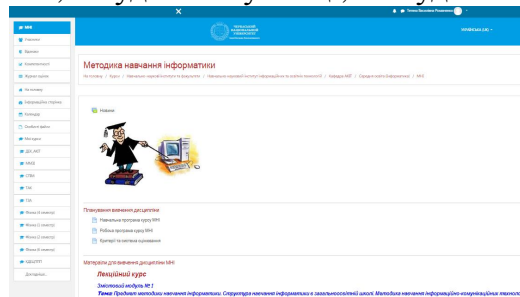

Рис. 2. Дистанційний курс з дисципліни “Методика навчання інформатики” у навчальному середовищі Moodle

На рис. 2 показано створений дистанційний курс з дисципліни “Методика навчання інформатики” за допомогою веб-сервісу Moodle.

Використання змішаного навчання призводить до якісної зміни навчального процесу. Існуючий перелік електронних ресурсів, які можна застосувати під час змішаного навчання надає нові можливості для удосконалення професійної діяльності педагога.

Література:

Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, And Future Directions – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.click4it.org/images/a/a8/Graham.pdf>.

Змішане навчання – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%88%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>.

Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі / Теорія і методика навчання / Наукові записки. Серія: педагогіка. – 2017. – № 3. – С. 140-147.

Blended Learning // The Clayton Christensen Institute. – Retrieved from: <https://goo.gl/1IpmhL>

Маркова О. М. Хмарні технології навчання: витоки / О. М. Маркова, С. О. Семеріков, А. М. Стрюк // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2015. - Т. 46, вип. 2. - С. 29-44.

Google Classroom – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chrome.google.com/webstore/detail/google-classroom/mfhehppjhmmlfbopchdfldgimhfhfk?hl=uk>

Moodle – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moodle.org/?lang=uk>

УДК

Середа Т. П.,
магістрантка
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
вихователь, ДНЗ 27 м. Київ
(м. Київ, Україна)

ГРА ЯК РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми дослідження. Організація навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку є наразі однією із пріоритетних проблем держави і освіти. Оскільки дитина в освітньому просторі розглядається не як пасивний об'єкт, на який здійснюється вплив, а активний творчий суб'єкт – це вимагає створення розвивального середовища для її самовиявлення, самореалізації і самоствердження.

Розвивальне середовище – це сукупність умов, які забезпечують різнобічний розвиток дітей, це система матеріальних об'єктів їхньої діяльності.

Провідним видом діяльності є предметно-ігрова. Ігрова діяльність закріплює в дошкільника нові поведінкові навички і способи взаємодії, стимулює розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок, інтенсифікує процеси розвитку, виховання та навчання. Разом з тим закладаються передумови переходу до продуктивних видів діяльності (малювання, ліплення, конструювання). Тому важливо в цей період створювати умови для розвитку предметних та символічних ігрових дій, формувати вміння в іграх використовувати набутий життєвий досвід, розвивати уміння самостійно гратися іграшками, спонукати до спільних ігор.

Розвивальна гра представляє собою складне, багатослівне, педагогічне явище: вона є засобом пізнавального розвитку, формою навчання дітей, ігровим методом навчання вихованців дошкільної організації, самостійною ігровою діяльністю. Даний вид гри сприяє розвитку в дошкільників психічних процесів і якостей:

- кмітливість,
- пам'ять,
- спостережливість,
- увага.

Основні функції розвивальних ігор:

- формування стійкого інтересу до навчання і зняття напруги, пов'язаної з процесом адаптації дитини до режиму дошкільного навчального закладу;
- формування психічних новоутворень;
- формування загальних знань, навичок самостійної роботи;

-
- формування навичок самоконтролю і самооцінки;
 - формування адекватних взаємин і освоєння соціальних ролей.

Мета роботи полягає у дослідженні суті та ефективності розвивально-ігрового середовища як засобу формування пізнавальної діяльності дитини дошкільного віку.

Поставлена мета визначила необхідність вирішення таких завдань дослідження:

1. Визначити психолого-педагогічні умови роботи з дітьми старшого дошкільного віку в ЗДО;
2. Охарактеризувати поняття розвивального середовища в ЗДО та шляхи його створення;
3. Виділити форми побудови розвивального середовища в ЗДО;
4. Проаналізувати показники ефективності побудови розвивального середовища в ЗДО;
5. Визначити переваги якісного підходу до формування ігрової діяльності дітей дошкільного віку в умовах розвивального середовища;
6. Здійснити порівняльну характеристику рівнів сформованості ігрової діяльності дітей дошкільного віку в умовах розвивального середовища.

Об'єкт дослідження: процес формування пізнавальної діяльності дитини старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: вплив розвивально-ігрового середовища як засобу формування ігрової діяльності дитини старшого дошкільного віку.

У роботі ми використовували такі методи науково-педагогічного дослідження: аналіз і узагальнення науково-теоретичних джерел з даної теми, синтез, порівняння.

Провівши аналіз наявних, на даний момент, методик для вимірювання виділених знань я відібрала найповніші, що вимірюють ці знання, методики.

Узагальнюючи результати експерименту, що констатує, нами було виявлено три основні рівні розвитку розігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку дошкільного віку.

Низький рівень – діти характеризуються загальною пасивністю, відсутністю інтересу до мовленнєвої діяльності, недостатньою сформованістю ігрових умінь. Вони віддають перевагу іншим видам діяльності (конструктивній, зображувальній та іншим) над ігровою. У навчанні несамостійні, виконують завдання лише із покроковою допомогою та контролем з боку дорослого; мають вузьке коло знань про навколишні предмети, природу, людей, себе; не можуть добирати матеріал для самостійної діяльності; відчувають труднощі у встановленні зв'язків між предметами та явищами. Для дітей з цим рівнем ігрової активності характерними є крайні пороги емоційності: вони або дуже замкнені, неконтактні, неемоційні, або, навпаки, непосидючі, часто порушують загальну дисципліну, їм важко зосередитися на слідуванні правилам певної гри.

Достатній рівень – діти характеризуються досить стійким прагненням до ігрової діяльності у індивідуальній і колективній формах. Вони мають добре розвинену мовленнєву сферу, виявляють самостійність при виконанні ігрових завдань різного типу, добре орієнтуються у правилах та непогано засвоюють зміни в них, що потім проявляється у різних видах діяльності; виявляють переважно позитивні емоції у процесі гри, у випадках невдач реагують адекватно, намагаючись виправити помилку. У цих дітей можна спостерігати прояви оригінальності у певних видах діяльності, що їм подобаються.

Високий рівень – діти характеризуються стійким інтересом і прагненням до творчої ігрової діяльності. Вони здатні до відповідного аналізу нового матеріалу,

встановлення структурно-функціональних, причинних, просторових зв'язків; творчого застосування знань у своїй практичній діяльності, порушуючи шаблони, звичні зв'язки між предметами та явищами. Ігрову діяльність цих дошкільників визначають як пошукову, якій притаманні відповідні мовленнєві емоції (здивованість, подив, захопленість, радість та інші). Дітям властивий прояв високого рівня самостійності, наполегливості у досягненні мети, відшукування оригінальних ідей.

За результатами констатувального етапу дослідження було розроблено проект зі створення розвивального середовища в ЗДО для дітей дошкільного віку на основі ігрової діяльності.

Педагогічний проект “Граючись навчаємось” створений із метою вдосконалення освітньої роботи з формування пізнавального виховання дітей старшого дошкільного віку в ЗДО на основі дослідницької діяльності.

Він містить рекомендації та методичні матеріали щодо системи освітньої роботи з організації дослідницької діяльності, направлених на ознайомлення дітей з ключовими поняттями та явищами навколишнього світу. Розроблені матеріали можуть використовуватися вихователями закладів дошкільної освіти. Представлений проект покликаний сприяти формуванню розвивального середовища в ЗДО для дітей дошкільного віку, підвищенню в них інтересу до пізнання світу, збагаченню змісту дослідницької діяльності дітей. Сукупність відзначених чинників дозволяє стверджувати про доцільність використання розробленого проекту в закладах дошкільної освіти.

Література:

1. Закон України “Про дошкільну освіту” // Освіта. – 2000. – 20–27 лютого. – С. 3.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К., 2004. – С. 3-29.
3. Кіндрат І. Інтеграція побудови освітнього процесу в дошкільному закладі: інноваційні аспекти / І. Кіндрат // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – № 10. – С. 4–9.
4. Лах М. Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лах Мар'яна Романівна ; ДВНЗ “Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника”. – Івано-Франківськ, 2016. – 22 с.

УДК

Семенова А. О.,

магістрант факультету фізичного виховання,

Рацлав В. В.,

к.т.н., доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін, БЖД

та автосправи СДПУ,

(м. Слов'янськ)

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛИ

В наш не простий період життя, коли всі знаходяться на карантинних заходах, і навчання може здійснюватися тільки дистанційно, на допомогу прийшли

найсучасніші комп'ютерні технології. Використання мульти-медійних та Інтернет-технологій у рамках поліпшення якості освіти – це вже не дань часу, а необхідність використання в навчальних закладах їх для того, щоб учителя могли працювати і поліпшувати методи своєї роботи, розширювати горизонти викладання. В епоху сучасних інноваційних технологій виникає необхідність заміни формули “освіта на все життя” формулою “освіта через все життя”. Природно, що суспільство зацікавлене у постійному відновленні педагогічних технологій, методів та форм роботи, вихованню у учнів свідомого ставлення до фізичного розвитку і стану здоров'я, так це і здійснювалося, при регулярному заняттю фізичною культурою та спортом в спортивних залах, в теперішній час це можливо тільки онлайн (здійснення дій в інтернеті в режимі реального часу) .

Згідно з деякими дослідженнями, в Україні близько 80% навчальних закладів заявили про те, що вже мають або планують організувати навчання в режимі дистанційного навчання (ДН). Однак найчастіше за цим стоїть звичайна заочна форма навчання. Насамперед, ДН – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом, за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

Навчання фізичної культури в основній школі спрямоване на досягнення **загальної мети** базової загальної освіти. Метою базової загальної середньої освіти є: розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Мета реалізовується комплексом таких навчальних, оздоровчих і виховних завдань:

- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку;
- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей;
- формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя;
- формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- формування високих моральних якостей [1, 1].

Поетапне реформування та модернізація сучасної освіти України в напрямку к інтеграції в Європейський освітній простір, передбачає розробку та впровадження інноваційних освітніх систем і технологій. Успіх України в тому, щоб побудувати новітнє суспільство, перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, для економічного і соціального розвитку, й конкурентоспроможності України в світі. Україна стрімко увійшла в процес становлення нової системи освіти, яка невід'ємно орієнтована на входження до світового освітнього простору. Однією з основних тенденцій щодо вдосконалення освітнього процесу є перехід від традиційної орієнтації на пересічного учня до створення інноваційних умов навчання через застосування сучасних інноваційних технологій, тому державна освітня політика спрямована на оновлення мети навчання й виховання та впровадження сучасних

інноваційних технологій у навчально-виховний процес, про що зазначено в Законах України: “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про інноваційну діяльність”, Положення “Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” [2, 4].

Життя поставила завдання – введення новітніх технологій, та застосування найбільш приємніших засобів навчання. Водночас, реалізація цих вимог не може здійснюватися хаотично, безсистемно, непродумано й без урахування того педагогічного досвіду, який в минулому приводив до відомих педагогічних успіхів, а в деяких випадках і до колапсу (руйнування якийсь системи). Сьогодні основним завданням учителя є саме створення умов для формування творчої компетентної особистості, яка буде здатна реалізувати свій потенціал у суспільстві. Отримати знання, уміння й цінності, що визначають здатність особи успішно вирішувати життєві проблеми, провадити професійну й подальшу навчальну діяльність. Тому актуальним є перехід упровадження та ефективного застосування інноваційних технологій у фізкультурно-спортивну діяльність. Опираючись на навчальну програму з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407), маємо змогу знайти необхідні для ДН компетентності (дивись Таблицю № 1):

Таблиця 1

Вклад предмета у формування ключових компетентностей

	Ключові компетентності	Компоненти
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: використовувати цифрові пристрої для навчання техніки рухових навичок, фізичних вправ, оцінювання власного фізичного стану, моніторингу рухової активності.</p> <p>Ставлення: усвідомлення впливу інформаційних та комунікаційних технологій і пристроїв на здоров'я людини, переваг та ризиків їх застосування; розуміння проблем та наслідків комп'ютерної залежності.</p> <p>Навчальні ресурси: комп'ютерні програми для корекції фізичного стану, майстер-класи з різних видів спорту, відеоуроки та відеоролики про проведення різних форм фізкультурно-оздоровчих занять</p>

Висновок. Навіть у п'ятому класі не тільки можливо, а й необхідно застосовування та створення інноваційних умов навчання через застосування сучасних інноваційних технологій. Аналіз розвитку сучасної системи шкільної освіти в Україні показує, що, незважаючи на лавину новацій у системі навчання та виховання, галузі фізичного виховання вони мало застосовуються. Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше перевантажується предметами, що розвивають тільки розумову діяльність, і при цьому зовсім не враховується зниження рівня фізичного розвитку сучасних дітей і погіршення стану їхнього здоров'я. У той же час відхилення в шкільній практиці від мети фізичного виховання і зведення його до суто нормативного підходу, що спостерігається в останні роки, не тільки суперечить ідеї формування гармонійно розвиненої особистості, але й підсилює і без того критичний стан здоров'я школярів. Визначальна роль у вирішенні цієї проблеми належить сучасній системі фізичного виховання, яка поступово стає невід'ємною частиною способу життя, що суттєво впливає на освіту, виховання та здоров'я людини.

Література:

1. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407).
2. Качан О. А. Впровадження та ефективне використання новітніх інформаційних технологій в процесі фізичного виховання [Текст] / О. А. Качан // Фізичне виховання в рідній школі. – 2016. – № 3. – С. 33-38.

УДК

*Султанова Л. Ю.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”
(м. Київ, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Процес особистісного становлення викладача закладу вищої освіти відбувається суголосно реаліям суспільства, у якому він знаходиться. У результаті цього виникає необхідність у підготовці викладача відповідно до запитів сучасної вищої освіти і суспільства в цілому. У контексті досліджуваної проблеми – це підготовка особистості викладача, яка враховує стрімкі зміни у житті суспільства, у світогляді та свідомості особистості. У зв'язку з цим процес становлення особистості викладача закладу вищої освіти необхідно планувати з орієнтацією на особливості самої особистості і впливу середовища, враховуючи при цьому те, що процес професійної підготовки майбутнього викладача закладу вищої освіти припадає на віковий період становлення громадянської позиції, включення у професійну діяльність, створення власної сім'ї тощо. Відповідно, відбувається трансформація мотивації та ціннісних орієнтацій особистості викладача.

В англійській мові слово особистість (“personality”) походить від латинського слова “persona”, яке вживалось у значенні маски акторів для театральної вистави в давньогрецькій драмі. Особистість, як об'єкт вивчення, є абстрактним поняттям, яке об'єднує багато аспектів, що характеризують людину: емоції, мотивацію, думки, переживання, сприйняття і дії. Однак, зазначають Ларрі Х'елл і Деніел Зіглер, не варто зводити особистість, як поняття, до якогось одного аспекту функціонування індивідуума [4]. Концептуальне значення особистості майбутнього викладача багатогранне – воно охоплює широкий спектр внутрішніх психічних процесів, що обумовлюють особливості його поведінки людини в межах освітнього процесу.

Проблема становлення особистості є не новою і відображена як у психології, так і в педагогіці. Так, психолог Артур Петровський зазначає, що процес становлення особистості має за мету включення особистості в різні типи соціальних відносин, засвоєння нею елементів культури, на основі і в ході якого формуються якості особистості, відбувається її розвиток і саморозвиток. При цьому автор акцентує увагу на складності, багатогранності та суперечливості процесу становлення, зумовленого внутрішніми та зовнішніми детермінантами [3, с. 15-30].

У педагогіці становлення особистості, як правило, співвідноситься з поняттям “розвиток” або “формування”. Аналізуючи ці поняття, Ернст Гусинський та Юлія Турчанинова розмірковують таким чином: становлення системи завжди викликає певну проблему, адже для того, щоб почати розвиватися, система повинна якимось чином з’явитися [2, с. 31]. Виникає питання про те, з якого моменту біологічний або соціальний об’єкт можна вважати таким, що існує. Однозначної відповіді на це питання немає. Проте момент появи особистості в процесі індивідуального розвитку обов’язково проходить період своєрідної “підготовки” до появи об’єкта, який можна позначити поняттям “становлення”. Науковці зазначають, що “Відокремити становлення від розвитку нелегко, і для філософії освіти це вкрай суттєво: розмірковуючи про становлення і розвиток особистості, вона розглядає, як правило, саме той період, коли особистість тільки формується, проте ще не виявилась в цілому” [2, с. 31].

Щодо формування, то, якщо звернутися до першого значення цього поняття, воно означає надання чому-небудь певної форми [1, с. 1329]. На наш погляд, формування має певні часові межі (більш вузькі, ніж становлення та розвиток) і передбачає досягнення конкретного результату. Таким чином, орієнтуючись на ці визначення, можемо припустити, що становлення особистості викладача може відбуватися в період навчання у закладі вищої освіти. Далі, у процесі професійної діяльності та підвищення кваліфікації особистість викладача розвивається. При цьому і в період становлення, і в процесі розвитку можна формувати конкретні якості: як професійні, так і особистісні.

Набуття професійної компетентності здійснюється в процесі становлення і формування особистості викладача закладу вищої освіти під цілеспрямованим і/або стихійним впливом зовнішніх і/або внутрішніх факторів. Такий розвиток є процесом розумового і морального зростання викладача і охоплює всі кількісні і якісні зміни вроджених і набутих властивостей. Серед властивостей особистості викладача ми акцентуємо увагу на його ціннісних орієнтаціях, мотиваційному комплексі та толерантності, які покладено в основу ціннісно-мотиваційного та особистісно-поведінкового компонентів професійної компетентності.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Київ: Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2001. С. 1329.
2. Гусинский Э., Турчанинова Ю. Введение в философию образования / Э. Гусинский, Ю. Турчанинова. – Москва : Логос, 2003. – С. 31.
3. Петровский А. Проблемы развития личности с позиций социальной психологии / А. Петровский // Вопросы психологии. – № 4. – 1984. – С. 15-30.
4. Хьелл Л, Зиглер Д. Теории личности. Основные положения, исследования и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер Пресс, 1997.

Тарасюк І. В.,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії готельного обслуговування,
викладач вищої категорії, викладач-методист
ВСП “Львівський фаховий коледж харчової і переробної промисловості
Національного університету харчових технологій”
(м. Львів, Україна)

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ У ШВЕЙЦАРІЇ

У сучасних умовах сфера гостинності зумовлює потребу в освічених, комунікабельних, конкурентоздатних фахівцях. Актуальність проблеми кадрового забезпечення підкреслюється потребою реформування системи професійної підготовки фахівців сфери гостинності. У зв'язку з цим актуальним стає вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців готельно-ресторанної галузі. Практичний інтерес становить вивчення освітньої практики Швейцарії, оскільки ця країна має значний довід професійної підготовки фахівців сфери гостинності у закладах вищої освіти.

Аналіз джерельної бази засвідчує наявність глибокого інтересу науковців до проблеми професійної підготовки фахівців сфери гостинності (М. Бабешко, Ю. Безрученков, А. Віндюк, Н. Зубар, О. Машкова, Л. Хаєт та ін.). Проте у вітчизняній педагогічній літературі відсутні цілісні дослідження, присвячені професійній підготовці фахівців готельно-ресторанної справи закордоном, хоч окремі аспекти висвітлені в працях В. Антоненко, Т. Голікової, А. Корніяки, І. Кучеренко, М. Лайко, Н. Масюк, А. Пізама та ін.

Швейцарія – це країна, яка вперше розробила і впровадила модель професійної підготовки фахівців сфери гостинності, а її школи готельного та туристичного бізнесу вважаються еталонними. Багато років у Швейцарії готують готельних управлінців, а найбільш відомими освітніми закладами є: Школа готельного менеджменту Лозанни (The Ecole Hoteliere de Lausanne), Міжнародна школа готельного менеджменту Ле Рош (Les Roches International School of Hotel Management), Інститут вищої освіти Гліон (Glion Institute of Higher Education), Швейцарська школа готельного менеджменту (Swiss Hotel Management School) та ін. (Pizam, 2010).

Швейцарія й зараз залишається лідером по підготовці фахівців для індустрії туризму. За нею ідуть Іспанія, Ірландія, США, Великобританія, Австралія [4].

Чисельність студентів, які навчаються готельному менеджменту, івент-менеджменту, міжнародному бізнесу в галузі гостинності з кожним роком зростає. Це зумовлено тим, що кваліфікація за певною спеціальністю, здобута в університетах Швейцарії є фундаментальною базою для успішної кар'єри в динамічній індустрії гостинності, а диплом – перепусткою в міжнародний готельно-ресторанний і туристичний бізнес. У Швейцарії всі школи готельного та туристичного менеджменту є приватними. Для їхнього відкриття і подальшого функціонування не вимагається спеціального дозволу урядових структур чи акредитації: власник (керівник закладу) визначає вимоги до освітніх програм, рівня і якості викладання в школі. Але якщо школа прагне мати визнання в суспільстві і хорошу репутацію, необхідно акредитувати свою діяльність. Перевірку і акредитацію шкіл здійснюють федеральні

або кантональні державні комісії за відповідним спрямуванням, державні або приватні університети, а також швейцарські або міжнародні професійні організації, наприклад Міжнародна управлінська асоціація готелів та закладів харчування (HCIMA – Hotel and Catering International Management Association), Європейський фонд акредитації програм професійної підготовки фахівців готелів (EFAN – European Foundation for the Accreditation of Hotel School Programmes) та ін.

Особливістю професійної підготовки фахівців сфери гостинності у Швейцарії є тісний зв'язок теорії і практики. Майже у всіх школах навчальний рік складається з теоретичного навчання протягом одного семестру і обов'язкового стажування, яке триває півроку у готелях (в тому числі, за рубежом).

Школи готельного бізнесу Швейцарії пропонують освітні програми, які мають різну тривалість навчання з присудженням відповідних освітніх ступенів.

Освітня програма, яка триває 1 рік (неповна середня освіта) – 5 місяців триває теоретичний курс і 4-6 місяців – оплачуване стажування в готелях Швейцарії чи за кордоном. По її завершенню видається Професійний Сертифікат.

Дворічна освітня програма (неповна середня освіта) передбачає навчання за схемою однорічної програми протягом двох років (кожного року п'ятимісячний теоретичний курс і піврічне стажування). Після завершення програми студенти отримують диплом з курсу “Оперативне управління готельним господарством” (Swiss Diploma in Hotel Management).

Освітня програма тривалістю 2,5 роки (спеціальна освіта) – після її завершення студенти отримують диплом вищого ступеня з курсу “Міжнародне управління готельним і туристичним господарством” (Swiss Higher Diploma in Hotel Management).

Освітня програма тривалістю 3 роки (повна спеціальна освіта). Перші два роки студенти навчаються за схемою дворічної програми, а 3-й рік – 5 місяців теоретичне навчання і 6 місяців – написання дипломної роботи. По завершенню програми випускники отримують ступінь бакалавра і диплом за спеціальністю “Управління готельно-ресторанним і туристичним господарством”.

Післядипломна спеціальна освіта з курсу “Управління готельно-ресторанним і туристичним господарством” (триває 1 рік) – навчання відбувається за схемою однорічної освітньої програми з присвоєнням випускникам ступеня магістра управління готельно-туристичним господарством (Кучеренко, 2016) [3].

Перший заклад професійної підготовки фахівців сфери гостинності в Швейцарії – Школа готельного менеджменту Лозанни (The Ecole hoteliere de Lausanne (EHL)) – була відкрита понад сто років тому (в 1893 році). Її засновником є швейцарець Ж. Чумі, а сама школа вважається одним з найвідоміших і популярних закладів готельного менеджменту в світі. Місія школи – надати відповідну освіту тим студентам, які прагнуть побудувати кар'єру в міжнародній індустрії туризму. Будучи першою школою гостинності в світі, вона залишається лідером у галузі підготовки фахівців готельного господарства до сьогоднішнього дня. Цей заклад пропонує найефективнішу модель фахової підготовки в сфері менеджменту гостинності.

Поєднання теорії і практики – основна риса навчання туризму та гостинності. Багато шкіл розташовані на базі діючих готелів, що дозволяє одразу ж застосувати на практиці всі теоретичні знання, отримані на заняттях. Крім того, навчальною програмою передбачені обов'язкові оплачувані стажування.

Вартами для впровадження у вітчизняній освітній практиці вважаємо такі аспекти, як: наявність широкого спектру освітніх програм, інтеграція теоретичного і практичного навчання, обов'язкове стажування на базі провідних готелів (в тому

числі, зарубіжних), впровадження дуальної освіти, вивчення іноземних мов, розвиток особистісних якостей майбутніх фахівців, необхідних для успішної реалізації професійних функцій та ін. Перспективами подальших досліджень є розробка і впровадження системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності та педагогічних умов її ефективної реалізації.

Література:

1. *Корніяка А. О., Голікова Т. П.* Шляхи вдосконалення системи навчання у сфері гостинності. / А. О. Корніяка, Т. П. Голікова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2013. – № 4 (60). – С. 34–38.
2. *Кучеренко И. М.* Современные возможности и требования к подготовке специалистов в сфере гостиничного и ресторанного менеджмента за рубежом / И. М. Кучеренко // Научный вестник ЮИМ. История и педагогика. – 2016. – Вып. 3. – С. 66–69.
3. *Попик М. М.* Професійна підготовка фахівців готельно-ресторанної справи: досвід Швейцарії [Текст] / М. М. Попик // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота / голов. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2019. – Вип. 1 (44). – С. 137–140.
4. Світовий рейтинг університетів гостинності [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://domartravel.net.ua/faq/9/>.
5. *Pizam A.* International Encyclopedia of Hospitality Management, 2nd Ed. / A. Pizam. – Oxford : Elsevier LTD, 2010. – 711 p.

УДК

Устименко О. А.,
*викладач електротехнічних дисциплін,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист
Хорольського агропромислового коледжу
Полтавської державної аграрної академії
(м. Хорол, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

За часів планової економіки проблема професійної освіти упродовж життя майже не виникала. Усе виробництво було планове, а тому на п'ять – десять років було відомо, скільки потрібно працівників для галузей народного господарства, навіть встановлювався план, який відсоток громадян необхідно посадити до в'язниці. Тому в системі освіти СРСР кількість навчальних закладів були сплановані, випускники замовлені роботодавцями і, зазвичай, однієї освіти пересічному громадянину вистачало. До речі, в радянській системі освіти кількість випускників, які мали вищу освіту були пропорційні випускникам технікумів та ПТУ, що не створювало проблеми з робітничими кадрами. Не так як зараз, на одного випускника робітничої професії – чотири випускники з вищою освітою.

Після того, як Україна стала членом глобальної всесвітньої економіки, економічний простір та підходи до виробництва України кардинально змінилися, виникла необхідність у висококваліфікованих фахівцях, які могли швидко

перекваліфікуватися і працювати з іншим обладнанням чи на другому виробництві. З одного боку, не вистачає кваліфікованих робітничих кадрів, тому-що вивчилися за однією спеціальністю, а зросла потреба в іншій, з іншого – зросло безробіття, бо немає відповідної освіти. Тому багатьом українцям приходиться на допомогу професійне навчання.

Професійне навчання – набуття та удосконалення особою професійних знань, умінь, навичок відповідно до її покликання і здібностей, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці.[1]

Система професійного навчання охоплює:

1) осіб, які проходять первинну професійну підготовку в навчальних закладах та інших установах, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників і фахівців;

2) працівників, які проходять первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації упродовж трудової діяльності;

3) безробітних, які шукають роботу і потребують первинної професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації.

Підвищення конкурентоспроможності працівників на ринку праці, відповідно до вимог сучасного виробництва та сфери послуг, здійснюється шляхом забезпечення ефективного функціонування та розвитку системи професійного навчання працівників, сприяння у проведенні їх професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання.

Через нестабільність української економіки, кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків, малий, середній та й великий бізнес змушений постійно перепрофільовувати виробництво, вдосконалювати технології виробництва, замінювати обладнання. У зв'язку з цим, працівники змушені або звільнитися з роботи, у зв'язку з невідповідністю щодо вимог виробництва, або постійно перекваліфікуватися на інші професії.

Якщо у працівника є час на перекваліфікацію, або роботодавець дає можливість пройти перекваліфікацію з відривом від виробництва, то все не так погано, а якщо ні, то працівник стає безробітним. Громадянин звертається в службу зайнятості і отримує статус безробітного.

Державна служба зайнятості пропонує безробітному вакансії або пройти навчання. Розрізняються формальне та неформальне професійне навчання.

Формальне професійне навчання працівників – набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок у навчальному закладі або безпосередньо у роботодавця відповідно до вимог державних стандартів освіти, за результатами якого видається документ про освіту встановленого зразка. [2]

Неформальне професійне навчання працівників – набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання. [2] Простими словами це виглядає так: громадянин заявляє, що він є професійним працівником, але без диплома, і хоче отримати документальне підтвердження (посвідчення, диплом, сертифікат...) своїх професійних умінь та навичок. У такому разі, необхідно на першому етапі заповнити ряд документів, анкет, заяв, потім пройти теоретичні іспити обраної професії, і останній етап – це практичні вправи, випробування. Якщо всі іспити оцінені позитивними оцінками, то заявник отримує підтвердження кваліфікації працівника.

Підтвердження кваліфікації працівників – процедура визначення відповідності професійних знань, умінь і навичок працівників установленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня шляхом атестації.

Неформальне професійне навчання дає можливість отримувати професійну освіту впродовж життя та підвищувати конкурентоспроможність працівників на ринку праці відповідно до вимог сучасного виробництва та сфери послуг і здійснюється шляхом забезпечення ефективного функціонування та розвитку системи професійного навчання працівників, що сприяє проведенню їх професійної підготовки, перепідготовки та підвищенню кваліфікації на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання.

Література:

1. Закон України “Про зайнятість населення”. Редакція від 18.04.2020.
2. Закон України “Про професійний розвиток працівників”. Редакція від 27.12.2019.

УДК

*Хижна О. П.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та методики
музичної освіти, хорового співу і диригування
факультету мистецтв імені А. Т. Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК ЦІННІСТЬ У ПЕРІОД СТІМКИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

У тривожні часи пандемії коронавірусу COVID19 загальноосвітня системна криза духовності, демократичних і соціальних інститутів, глобальні проблеми, реформи, що явно буксують в Україні, роблять небезпідставною тривогу з приводу гуманітарної катастрофи. Технічні досягнення цивілізації, спокуса матеріальними благами змушують молодь, майбутніх учителів зокрема, з одного боку, шукати шляхи і механізми актуалізації й адаптації традиційних загальнолюдських цінностей до нових реалій, а, з другого – величезний потенціал духовності залишається істотно не задіяним в українському соціокультурному просторі. Якою постає роль в цьому потенціалі педагогічної освіти і як його оптимально задіяти – проблема малодосліджена і, безумовно, актуальна як сама по собі, так і в контексті більш широкої і не менш релевантної проблеми – специфіки консолідуючої функції духовних цінностей у розвитку демократичного українського суспільства.

Незважаючи на чималу кількість наукових розвідок з даної проблематики (зокрема, роботи В. Андрущенко, В. Баранівського, В. Беха, С. Клепка, В. Кременя, В.Лутая та ін.), цей аспект не отримав достатнього опрацювання. У наукових розробках Б. Гершунського, І. Зязюна проблема професійної підготовки майбутнього вчителя розглядається з погляду філософії освіти через категорії суб'єкта, цілісності, діалогу, саморозвитку, свободи. Аналіз останніх досліджень і публікацій –

В. Крисаченка, М. Степика, О. Власюка, С. Здіорука, А. Оганова, М. Поповича, Ю. Габермаса, в яких започатковано часткове розв'язання проблеми формування цінностей особистості, – показує необхідність аналізу значного потенціалу цінностей в контексті формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів.

Початковою мірою антропологічного виміру суспільства є не лише матеріальний достаток, але й духовна розвиненість. Сакраментальні “Краса врятує світ”, “В людині все має бути прекрасним” залишаються красивими деклараціями, поки на рівні державних програм і механізмів їх практичної реалізації не буде усвідомлено, що людина і суспільство – це системи, в яких взаємозв'язаними і взаємозалежними є всі складові. Українське суспільство зможе досягти нової цивілізаційної якості лише за рахунок нової матеріальної й духовної якості громадян. Щоб сформувати і виховати таку особистість майбутнього вчителя, як мінімум, необхідно:

1) визнати духовну культуру пріоритетною в розвитку суспільства і, відповідно до такого визнання, істотно скоректувати комплексні зусилля системи освіти, виховання, індустрії дозвілля;

2) законодавчо закріпити: а) чіткі процедури впливу громадян на депутатів всіх рівнів; б) для посадовців всіх рангів – пріоритет прав і свобод громадян;

3) максимально культивувати: а) духовне, насичене змістом, піднесене, класичне, елітарне мистецтво, що сприяє індивідуалізації; б) національні, вітчизняні, слов'янські, православні, християнські художньо-естетичні традиції; в) вільний естетичний вибір та індивідуальну свободу; г) повноцінне задоволення різноманітних естетичних потреб і смаків;

4) подолати: а) атрофованість і дезорганізованість “середнього класу”, його виключеність з процесу керування державою; б) соціальну пасивність громадян, тобто інкорпорувати їх в роботу новоутворених інститутів громадянського суспільства.

У контексті українських реформ важливо для збереження власної ідентичності знайти адекватні імперативи та ефективні механізми консолідації різних підсистем з перспективою інтеграції в базову архетипну модель української історичної системи як феномена європейської цивілізації. Європейський вибір нашої держави може розглядатися як внутрішній інтеграційний механізм самоорганізації сучасного українського соціуму.

Культуру професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя ми розглядаємо як міру, на основі якої можна оцінювати діяльність у цій галузі, це саме той “фокус”, який переводить її на якісно інший щабель. При формуванні культури професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя важливо враховувати такі аспекти:

1. Рефлексія педагога на власний психолого-педагогічний досвід. Для цього необхідно освоїти способи аналізу і варіювання умов, чинників, які їх супроводжують, і результатів локальних і масштабних педагогічних ситуацій з інших (насамперед, психологічних) позицій. Гнучкий підхід до педагогічного досвіду педагога, кваліфікований аналіз і вибірково-оцінне ставлення до раніше засвоєних методів у поєднанні із засвоєнням нових психологічних знань забезпечують продуктивний синтез психолого-педагогічних знань, новий рівень професійної компетентності.

2. Рефлексія розкривається у використанні аналізу професійно-педагогічної діяльності та її результатів, що охоплює оцінювання професійного рівня, прогнозування професійної успішності, організацію самопізнання та самодіагностики, підтримання стійкого оперативного зворотного зв'язку (від вихованців, колег, адміністрації).

3. Формування орієнтувально-пошукової позиції педагога щодо будь-яких аспектів свого і “чужого” (запозиченого) педагогічного досвіду. Сформованість такої позиції забезпечує обґрунтований підхід до оцінювання можливостей і особливостей реалізації конкретних способів педагогічної взаємодії, визначення умов і меж їх застосування.

4. Формування цілісного підходу до аналізу проблемних педагогічних ситуацій. Особливість таких ситуацій в освітньому процесі полягає у наявності великої кількості учасників зі своїми ролями, способами взаємодії та інтересами. Тому спроби розв’язати проблемну ситуацію, спираючись лише на локальні ознаки, можуть бути невдалими.

5. Формування уміння розв’язувати завдання колегіально з іншими учасниками (вихованцями, колегами). Це забезпечує можливість зіставлення своїх поглядів з поглядами колег, батьків, пошуку оптимальних рішень не лише завдяки відстоюванню власних позицій, а й за допомогою аналізу інших пропозицій, спільного їх генерування.

Перспективи вивчення означеної проблеми полягають у визначенні закономірностей розгортання професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя з урахуванням особливостей функціонування в освітніх закладах різного соціокультурного призначення.

Література

1. *Андрущенко В. П.* Світанок Європи. Проблема формування нового вчителя для об’єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко – К., 2015.
2. *Бацевич Ф. С.* Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205с. – (Словники України).
3. *Євтух В. Б.* Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень : монографія / В. Б. Євтух ; Мін-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 284 с.
4. *Кремень В. Г.* Освіта, особистість і соціальний поступ / В. П. Кремень // Освіта для сучасності – Edukacja dla współczesności : зб. наук. пр. / [редкол. : В. Г. Кремень (голова), заступники голови : В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало, члени редколегії : Ф. Шльосек та інші] ; НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ; Варшава : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 594-603.
5. *Крисаченко В. С.* Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / В. С. Крисаченко, М. Т. Степико, О. С. Власюк та ін. ; за ред. В. С. Крисаченка. – К. : НІСД, 2004. – 648 с.
6. *Оганов А. А.* Эстетические идеалы / А. А. Оганов // Философия: Университетский курс / под общ. ред проф. С.А. Лебедева. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2003. – С. 454-478.
7. *Попович М. В.* Концепція національної ідеї та механізми її впровадження // Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадеєв, Г. Ю. Носова та інші. – К. : Український Центр духовної культури, 2005. – С. 5-25.

*Шевель Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри україністики
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Професійна освіта спрямована на формування всебічно розвиненої гармонійної особистості майбутнього лікаря, що реалізується у фаховій сфері через професійні знання, уміння і навички. Однак внутрішню культуру молоді визначає пізнавальна діяльність, яка для медиків зокрема гармонізує соціальні стосунки “людина – природа – суспільство”. У процесі підготовки майбутнього лікаря гуманітарні знання є не менш важливими, аніж фахові, позаяк саме вони активно формують особистість як частину соціуму. “Гуманітаризація освіти – це процес переорієнтації освіти з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення цілісної картини світу, пов’язаний з посиленням впливу гуманітарних наук на всі види пізнання; переміщення акцентів з “природи і суспільства” на “людину в природі і суспільстві”, звернення уваги на самоцінність особистості” [1, с. 158]. Про зв’язок гуманітарного первня із природничим на шляху до гуманізації освіти ще в середині ХІХ століття твердив відомий лікар та педагог М. І. Пирогов, вважаючи гуманітарні науки важливими у формуванні морально-духовної сторони життя людини.

Принцип гуманізму за умов девальвації моральних і культурних цінностей стає одним із ключових принципів освіти та виховання. Професійна підготовка майбутніх висококваліфікованих фахівців, зокрема медичних, дає можливість якнайповніше реалізуватися гуманістичним ідеям у сфері освіти та виховання. “Фахові дисципліни створюють професіонала, гуманітарні – людину” [6, с. 82]. Нині система освіти підносить роль та цінність гуманітарних знань як таких, що допомагають досягнути особливості сучасного суспільного життя, осмислити призначення особистості, пізнати внутрішній світ людини. Інтелектуальний рівень людини та її моральна позиція детермінують сучасний соціальний прогрес.

Гуманітарні дисципліни знайомлять студентів зі світовими культурними надбаннями та формують основи світогляду для самовизначення майбутнього спеціаліста в системі загальнолюдських цінностей, допомагаючи зорієнтуватися в сучасному багатовимірному та мінливому світі. Система гуманітарних знань виробляє у молоді людяність, повагу, гідність та формує культуру спілкування і цивілізованого співіснування. Під гуманітаризацією мають на увазі “зближення технічних, природничо-наукових і гуманітарних знань; зміни орієнтирів у визначенні освітніх ідеалів; відмову від технократичних підходів; соціокультурне спрямування змісту освіти” [2, с. 7].

Пріоритетність гуманістичної спрямованості системи освіти відзначається провідними науковцями, які у своїх працях вирішують проблему гуманізації процесу навчання в загальнопедагогічному контексті (А. М. Алексюк, І. А. Зязюн, М. Б. Євтух, В. Г. Кремень та ін.). Такий вектор сприяє різнобічному формуванню особистості,

підвищенню ефективності освітнього процесу за рахунок взаємодії викладачів і студентів, а також індивідуалізації та персоналізації навчання.

Сучасна освіта має робити акцент на формуванні духовних цінностей молоді, бо ж загальнолюдські цінності є вирішальними в розвитку сучасного українського суспільства. Осмислення самого поняття “цінності” у медичному університеті забезпечує навчальний курс “Історія України та української культури”, який, вибудовуючи теоретичний підмурівок для сприйняття власної історії та культури, передбачає вивчення аксіологічної концепції, формує уявлення про ієрархію цінностей та гуманістичний світогляд. Гуманітаризація освіти дає можливість залучити молодь до духовних цінностей цивілізаційного рівня, вона ґрунтується насамперед на розширенні інформаційного змісту гуманітарних дисциплін.

Головною метою гуманітарних дисциплін є формування здатності до розуміння, відчуження та співпереживання. Це здатність до самоаналізу і самосвідомості, яка неможлива без розуміння вічних істин: Добра, Краси, Любові. Це забезпечує так званий “голографічний” принцип гуманітарної освіти, адже аналізуючи одну подію чи культурно-історичну добу, можливо досягнути ці вічні категорії.

На сучасному етапі гуманітарний комплекс виявляється другорядним порівняно зі спеціальними дисциплінами, а гуманітарні дисципліни (історія, культура, філософія, політологія, соціологія та ін.) в сучасній освіті виявляються дещо ізольованими від професійно орієнтованих, що є несприятливим для становлення особистості майбутнього лікаря. Завданням гуманізації вищої освіти є не протиставлення цих напрямів підготовки, а забезпечення їх єдності та взаємопроникнення. Тож гуманітаризація освіти – це не збільшення кількості годин на одні дисципліни за рахунок інших, а найефективніший спосіб боротьби з бездуховністю. О. Плавуцька рекомендує зміст фахових дисциплін доповнювати інформацією культурологічного характеру [4, с. 149]. Наприклад, студентам медичного університету викладається курс “Історія медицини”, який перебуває на межі гуманітарної та фахової освіти.

Професійно орієнтовані та гуманітарні дисципліни є складовими освітнього процесу вищої медичної освіти, які формують основні ціннісно-світоглядні орієнтації майбутніх фахівців, вчать мислити та діяти конструктивно і творчо, що є важливою умовою професійного самовизначення лікаря. Науковці наголошують, що лише гуманітарна підготовка може допомогти людині зрозуміти складність та багаторівневність буття, поглибити її мислення, забезпечити цілісність і системність світосприйняття, світорозуміння і світогляду.

У процесі реформування системи вищої освіти в Україні було залишено досить обмежений перелік гуманітарних дисциплін та впроваджено курси за вибором. Проте на молодших курсах студентство ще не є достатньо соціально зрілим, тож складно говорити про правильність та обґрунтованість вибору гуманітарного курсу. Пріоритетним є не збільшення частки гуманітарних дисциплін у навчальних планах, а збільшення розвивального і соціокультурного потенціалу освіти шляхом переорієнтації викладання фахових дисциплін. Наприклад, лікар повинен відчувати межу між суто професійними, медичними аспектами його діяльності та моральними аспектами, а також усвідомлювати особисту відповідальність за результати.

Сучасне суспільство підвищує вимоги до організаторських здібностей фахівців та їх соціально значущих особистісних якостей (комунікативна мобільність, успішність, відповідальність, самостійність, здатність діяти у нестандартних ситуаціях). У зв'язку з цим відбувається трансформація цілей та завдань вищої освіти, освітня парадигма змінюється з інформаційної на розвивальну та пізнавальну активність студентів.

Особливо важливим є розвиток здібностей професійної комунікації майбутнього лікаря, а такий потенціал мають саме гуманітарні дисципліни. Адже завданням лікаря є формування позитивної установки на одужання, запевнення у необхідності та результативності лікування навіть смертельно хворої людини. У студентів медичних університетів вивчення української мови має професійне спрямування – “Українська мова за професійним спрямуванням” – і базується на матеріалі професійної термінології та фахової документації.

Отже, гуманітарні дисципліни у системі вищої освіти покликані перешкодити формуванню бездуховного покоління, яке механічно виконує професійні обов’язки. Доречною тут є позиція Г. Сковороди: “Що може бути гірше за людину, яка володіє знаннями найскладніших наук, але не має доброго серця? Вона усі свої знання застосовує для зла”. Спеціальні професійні здібності майбутнього лікаря мають формуватися у тісному взаємозв’язку з підвищенням рівня загальнокультурної компетентності, зокрема комунікативних навичок, адже професія лікаря має гуманістичну природу та вимагає стриманості, неконфліктності, вміння позитивно впливати на психічний стан пацієнта, даруючи надію на одужання.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / головний ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 693 с.
2. *Овчарук О.* Сучасні тенденції розвитку змісту освіти в зарубіжних країнах / О. Овчарук // *Шлях освіти.* – 2003. – № 2. – С. 3–12.
3. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Чумаченка. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
4. *Плавуцька О. П.* Розвиток духовних цінностей студентів у ході вивчення дисциплін гуманітарного циклу / О. П. Плавуцька // *Український науковий журнал “Освіта регіону”.* Університет “Україна”, 2010. – Вид. № 2. – С. 149–152.
5. Рак О. М. Інтеграційні процеси вищої освіти у медичному університеті / О. М. Рак // *Актуальні проблеми германської філології в Україні та Болонський процес : матеріали II Міжнародної наукової конференції.* – Чернівці, 2007. – № 3. – С. 293–296.
6. *Уварова О. О.* “Гуманітарні дисципліни у медичному ВНЗ: особистісний, практичний та виховний аспекти” / О. О. Уварова // *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (26–27 жовтня 2018 р.).* – Ч. 1 / наук. ред. О.Ю. Висоцький. – Дніпро, 2018. – С. 82 – 83.

Шевель Т. О.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри україністики
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця
(м. Київ, Україна)

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ ВИШІВ

Академічна мобільність студентів є однією з основних форм міжнародного співробітництва, які сприяють процесу інтернаціоналізації освіти. Масове залучення провідними вишами на навчання іноземних громадян сприяє підвищенню міжнародного рейтингу навчального закладу, забезпеченню зовнішньоекономічного та політичного партнерства. Підготовка кадрів з-поміж іноземців є також суттєвою інвестицією в систему освіти України. Більшість вишів України активно здійснюють набір на навчання іноземних студентів, розширюють та вдосконалюють англomовне навчання. “Аналіз деяких ЗВО дає змогу зрозуміти, що міжнародне співробітництво та інтернаціоналізація як стратегія розвитку спонукає до поступової адаптації цих закладів до розвитку вищої освіти у світі” [3, с. 37].

Інтернаціоналізація розглядається також як відповідь на виклики глобальних проблем сучасності, які мають шанс на вирішення усією світовою спільнотою шляхом продуктивного міжнародного співробітництва, що вимагає від молоді сучасного глобального мислення, здатності до мирного і комфортного співіснування та формування системи міжкультурної компетентності. Загалом під інтернаціоналізацією освіти розуміють усі види і форми діяльності, здійснювані як на державному рівні, так і на рівні окремих навчальних закладів, які передбачають міжнародну взаємодію у різних площинах (системи освіти, освітні організації, окремі особи), а країни розглядають інтернаціоналізацію як важливий напрямок освітньої політики. Серед основних стимулів інтернаціоналізації вищої освіти в Україні науковці називають академічні, економічні, політичні, соціально-культурні.

Відкритість освітніх кордонів ставить нові завдання перед філологами щодо кінцевого результату навчальної діяльності – формування мовної особистості. Метою вивчення іноземної мови є не просто прагматичне засвоєння знань, умінь і навичок задля спілкування, а насамперед формування у процесі навчання усебічно розвиненої особистості. Тож “соціолінгвістичну складову освітньої моделі утворюють міжкультурний, когнітивний аспекти, аспект мовного освітнього середовища” [4, с. 51].

Акцентування вищих навчальних закладів на підготовці іноземних студентів робить надзвичайно актуальним мовне питання: як щодо мови викладання та навчання, так і щодо вивчення української мови як іноземної. Актуальним у цьому контексті є поняття міжкультурної комунікації, яка передбачає спілкування між носіями різноманітних культур, у процесі якого принаймні один із учасників використовує нерідну мову. За обставин домінування англійської як мови міжнародного спілкування обидва учасники можуть спілкуватися нерідною для них англійською, збагачуючи її культурними нюансами. Мова виступає і головним

маркером самотності культури, і головним медіатором у міжкультурному комунікативному процесі.

Володіння іноземною мовою – це не єдина умова успішної комунікації. Необхідно також вміти адекватно інтерпретувати комунікативну поведінку співрозмовника, що є представником іншого соціуму, бути готовими сприймати іншу комунікативну поведінку, розуміти культурні відмінності.

Засвоєння студентами української мови як іноземної мотивоване насамперед потребою орієнтуватися та соціалізуватися у новому для них культурному середовищі. Викладач має спрямовувати зусилля на вирішення ключової проблеми міжкультурної комунікації – забезпечувати розуміння. Натомість процес розуміння у міжкультурній комунікації є складним та тісно пов'язаним не лише з мовними, а й із позамовними чинниками. Для досягнення розуміння не достатньо володіти граматиною та лексикою мови, а й “вписувати” ці слова і вирази в реалії культури. Тож першочерговим є завдання навчити іноземних студентів мовному коду для здійснення міжкультурної взаємодії. Оскільки мова не існує поза культурою, а мовні структури базуються на структурах соціокультурних, то щоб для іноземного студента мова стала засобом спілкування, необхідне пізнання “світу мови” як сукупності позамовних чинників. Для того, щоб у свідомості студентів сформувалися поняття про нові для них предмети чи явища, відсутні у їх рідній мові та культурі, викладання включає елементи країнознавства.

Спільне для усіх студентів-медиків “професійно субкультурне” середовище полегшує вивчення мови та її розуміння завдяки однаковому предметному змісту діяльності. Однак смислові бар'єри є неминучими, оскільки кожен учасник додає власну систему смислів, як індивідуальних, так і притаманних його культурі. До того ж іноземному студентові на початковому етапі навчання українська мова більше потрібна для соціально-культурної адаптації, проте попереду ще практика, робота у лікарні з україномовними пацієнтами. Тож надалі питання не лише в акцентуванні на вивченні професійно орієнтованої лексики, а й у готовності до комунікативних ситуацій у лікарні та до живомовного спілкування з пацієнтом українською мовою.

Сучасна культура усе більше тяжіє до концепції інтеркультурності, тож іноземному студентові не загрожує доля “чужинця” у новому культурному просторі. Із засвоєнням мови та сприйняттям елементів іншої культури поступово формується гнучка інтеркультурна ідентичність. Однак для формування правильного розуміння певних культурних комунікативних ситуацій викладачеві необхідно знати про їх відмінність в інших культурах, представниками яких є студенти. “Міжкультурна комунікація є такою комунікацією людей, за якої, наприклад, способи комунікації або функції мовних подій не є ідентичними, але є відмінності в їх реалізації та інтерпретації в певних ситуаціях, таких як, наприклад, прихід в чужий дім, прояв поваги до старших за віком, замовлення напоїв, поводження в місцях спільного користування і т. ін.” [5, с. 315].

До перешкод, які стають на заваді іноземним студентам для вивчення української мови, відносять і байдужість до них носіїв мови, і спілкування значної частини українців російською або суржиком, і відсутність мотивації із психологічних, соціально-політичних, релігійних причин. Проте серед об'єктивних небезпідставно виділяють організаційно-методичні засади навчання студентів-іноземців та пропонують організацію навчання як неформального дружнього спілкування, застосування проблемно-евристичних, модульних методів навчання задля швидшої реабілітації. Пропонується продовження занять за межами аудиторії (подвір'я,

гуртожиток, супермаркет тощо) як реалізація соціокультурного компоненту, що дозволяє засвоїти спільне й відмінне у мовних картинах світу, усвідомити особливості організації української мови, пов'язані з культурними традиціями, повправлятися у “живомовному” спілкуванні [2, с. 18].

Аби зняти психологічний бар'єр при вивченні української мови представниками однієї етнічної групи, доцільно практикувати етнопедагогічні концепції, які формують свідоме ставлення до ментальних відмінностей у мовних картинах світу – рідній та інонаціональній [1]. Це може бути реалізовано зокрема підбором відповідних текстів про особливості поведінки, обговорення норм поведінки, культурною діалогічністю. Бажано, щоб продовженням такого принципу навчання мові стала й позааудиторна робота, зусилля куратора навчальної групи. Таким чином формується толерантне сприйняття україномовного середовища, стимули до вивчення мови та й, загалом, толерантне навчальне середовище щодо представників інших рас, етносів, релігій.

Література:

1. *Галецька А.* Соціально-культурна адаптація іноземних студентів у процесі вивчення української мови / А. Галецька // Мовознавство. Літературознавство. – 2015. – № 1 (5). – С. 59–64.
2. *Дем'яненко О. О.* Соціокультурна сфера спілкування студентів-іноземців: проблеми і виклики, практика / О. О. Дем'яненко // Молодий вчений. – 2019. – № 6.1 (70.1). – С. 17–20.
3. *Дунь В.* Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: її адаптація у ЗВО / В. Дунь // Інтернаціоналізація освіти: шляхи вдосконалення та розвитку : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Луцький НТУ, 12–13 квітня 2019 р.). – Луцьк, 2019. – С. 34–37.
4. *Карцева М. Д.* Аспекти навчання іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми. / М. Д. Карцева // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: тези XXII Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 червня 2018 р.). – Харків, 2018. – С. 51–53.
5. *Климець А.* Соціальна проблематика міжкультурної комунікації / А. Климець // Інтернаціоналізація освіти: шляхи вдосконалення та розвитку: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Луцький НТУ, 12–13 квітня 2019 р.). – Луцьк, 2019. – С. 312–316.
6. *Семенець Ю. О.* Інтернаціоналізація вищої освіти: у пошуку перспектив вдосконалення стратегії провідних українських ВНЗ / Ю. О. Семенець // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. – № 14 (2). – С. 108–113.

ЗМІСТ

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	3
<i>Сергієнко В. П.,.....</i>	<i>3</i>
ПРО РОБОТУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УЧИТЕЛІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	3
<i>Skrebkova M. A.,</i>	<i>6</i>
PECULIARITIES OF THE METHODS OF TEACHING HOME READING ORGANIZATION ON THE LESSONS OF ENGLISH AT SECONDARY SCHOOL.....	6
<i>Shtepura Alla,.....</i>	<i>9</i>
DISTANCE LEARNING AS A MEANS OF LIFELONG EDUCATION AND SELF- EDUCATION OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	9
<i>Андрушкевич Фабиан,.....</i>	<i>11</i>
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ КАК ВИЗОВ СОВРЕМЕННОСТИ.....	11
<i>Вайсбротт-Кожярська Анна,</i>	<i>12</i>
НАВЧАННЯ ON-LINE СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ПРАЦЯ СОЦІАЛЬНА” В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ 2020	12
<i>Гурницька Беата,</i>	<i>14</i>
ФОРМУВАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-ВИХОВАТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	14
<i>Зазимко Н. М.,.....</i>	<i>16</i>
<i>Малежик М. П.,</i>	<i>16</i>
ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛІВ – ВИМОГА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	16
<i>Мидловська Беата,.....</i>	<i>19</i>
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	19
<i>Єлісеєва Г. І.,.....</i>	<i>21</i>
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН ДОШКІЛЬНИКІВ З ОДНОЛІТКАМИ В ПРОЦЕСІ ЇХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ.....	21
<i>Кітова О. А.....</i>	<i>24</i>
КОМПЕТЕНТНІСНА СКЛАДОВА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	24

<i>Коваленко В. О.,</i>	27
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	27
<i>Коваленко В. О.,</i>	32
<i>Кочина А. В.,</i>	32
МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНМЗ.....	32
<i>Ева Малаховска,</i>	39
ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЛОГОПЕДА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	39
<i>Малежик Н. В.,</i>	41
ВИКОРИСТАННЯ УПРАВЛІНСЬКИМ СКЛАДОМ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (ЗЗСО) ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДОГОВІРНОГО ПРАВА ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АВТОНОМІЇ.....	41
<i>Назаренко Т. Г.,</i>	43
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ .	43
<i>Огірко О. В.,</i>	45
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ З ПРОБЛЕМОЮ ДУХОВНО- МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ	45
<i>Палагін О. М.,</i>	48
ІНЕРЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІД ЧАС РУХУ ВСЕРЕДИНИ ОБ'ЄМУ РІДИНИ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО ПОСИЛЕННЯ ХИТАВИЦІ СУДНА.....	48
<i>Себало Л. І.,</i>	50
КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ У САМООСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	50
<i>Телецька Л. І.,</i>	53
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕРАКТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	53
<i>Шафранска Каріна,</i>	56
АКСІОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЛОГОПЕДІВ У ПОЛЬЩІ .	56
<i>Янова В. М.</i>	57
КЛЮЧОВІ ІДЕЇ ТА МЕТОДИ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА	57
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ, НАВЧАННЯ І МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТІ	61

<i>Ао Денгаова</i> ,.....	61
ПОТЕНЦІАЛ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОГО САМОСТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	61
<i>Баранова Л.</i> ,.....	63
АДАПТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ	63
<i>Барзишєна В. В.</i>	66
ВИКОРИСТАННЯ СЛОВЕСНИХ АНАЛОГІЙ НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО ТА МУЗИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ДМШ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ .	66
<i>Войтович І. С.</i> ,.....	68
<i>Пономарєнко В. В.</i> ,	68
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З “ЕЛЕКТРОРАДІОВИМІРЮВАНЬ”	68
<i>Войтович О. П.</i> ,.....	70
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДНИЧОЇ СКЛАДОВОЇ В СИСТЕМУ ОСВІТИ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ.....	70
<i>Гриб’юк О. О.</i> ,.....	73
СПЕЦИФІКА ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО- МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП’ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМ В ШКОЛІ	73
<i>Дишко О. Л.</i> ,.....	78
МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ	78
<i>Докторович В. М.</i> ,	80
КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙ ТА ЇХ СУТНІСТЬ	80
<i>Дячук О. О.</i> ,.....	83
ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ “АТОМС” ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	83
<i>Журавель Ю. В.</i> ,.....	85
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ	85
<i>Забранський В. Я.</i> ,.....	86
БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	86

<i>Лійчук Л. В.</i> ,.....	89
ТЕХНОЛОГІЯ DESIGN THINKING У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	89
<i>Кінах Н. В.</i> ,.....	91
ЛОГІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ.....	91
<i>Косар С. З.</i> ,.....	94
ПСИХОЛОГО ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	94
<i>Мельничук О. Д.</i> ,	96
КОГНІТИВНІ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	96
<i>Накашидзе І. С.</i> ,.....	99
ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ	99
<i>Ольхова-Марчук Н. В.</i> ,.....	100
ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ GOOGLE У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ	100
<i>Павлова Н. С.</i> ,	102
<i>Музичук К. П.</i> ,.....	102
ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	102
<i>Петренко Л. М.</i> ,.....	105
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	105
<i>Петрова А. В.</i> ,.....	108
НАСТІЛЬНА ГРА ЯК МЕТОД ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ КІБЕРБУЛІНГУ	108
<i>Романова Г. М.</i> ,.....	110
ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ	110
<i>Саєнко Ю. О.</i>	114
<i>Азарова О. К.</i>	114
ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗА УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	114

<i>Сергеева Л. М.</i> ,.....	116
ПРАКСІОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	116
<i>Скиба Ю. А.</i> ,.....	118
РЕСУРСИ І МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ АКАДЕМІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ SWOT-АНАЛІЗУ	118
<i>Староста В. І.</i> ,.....	121
КОНСУЛЬТАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	121
<i>Степанюк А. В.</i> ,.....	124
<i>Жирська Г. Я.</i> ,.....	124
<i>Мищук Н. Й.</i> ,.....	124
ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО- МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ.....	124
<i>Сусь Б. А.</i> ,.....	127
<i>Сусь Б. Б.</i> ,.....	127
АКТИВІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	127
<i>Требенко Д. Я.</i> ,.....	130
<i>Требенко О. О.</i> ,	130
ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ.....	130
<i>Уклеїна Л. А.</i> ,	132
ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК МАРКЕР ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	132
<i>Федоренко Д.</i> ,.....	135
ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ.....	135
<i>Шаранова Ю. В.</i> ,.....	137
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ США.....	137
<i>Шевченко С. В.</i> ,.....	138
ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ПРЕЗЕНТАЦІЯ АВТОРСЬКИХ ІНТЕРАКТИВНИХ РОЗРОБОК	138
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ЕВОЛЮЦІЯ МОЖЛИВОСТЕЙ.....	142

<i>Balyk N. R.</i> ,	142
<i>Grod I. M.</i> ,	142
<i>Martinyuk S. V.</i> ,.....	142
<i>Vasylenko Y. P.</i> ,.....	142
<i>Oleksiuk V. P.</i> ,.....	142
NETWORK GRAPH USING IN WORKS PLANNING TASK.....	142
<i>Šebeň Vladimír, Klučarová Andrea, Šterbáková Katarína</i>	146
THE ROLE OF COMPUTER-ASSISTED EXPERIMENTS IN ENHANCING STUDENTS´ INTEREST IN PHYSICS	146
<i>Боклан К. П.</i> ,	149
<i>Кухар Л. О.</i> ,.....	149
СТАНДАРТИЗОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ НОРВЕГІЇ	149
<i>Бондар Ю. О.</i>	150
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	150
<i>Варіна Г. Б.</i> ,	151
ПРІОРИТЕТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	151
<i>Войтович І. С.</i> ,.....	155
<i>Прокопчук Т. Г.</i> ,.....	155
OPEN JOURNAL SYSTEMS ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ПІДТРИМКИ САЙТІВ ЕЛЕКТРОННИХ ЖУРНАЛІВ З ПЕРСПЕКТИВОЮ ІНДЕКСАЦІЇ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ .	155
<i>Воробець О. Д.</i> ,	158
НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИНАМІЦІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	158
<i>Воронкова В. Г.</i> ,	160
<i>Меліхова Т. О.</i> ,	160
<i>Нікітенко В. О.</i> ,.....	160
ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОШУКИ НОВОГО АТРАКТОРА ВИХОДУ З КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ У ПОСТКОРОНАВІРУСНУ ЕРУ	160
<i>Гаврілова Л. Г.</i> ,	163
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	163

<i>Гарань Н. С.</i> ,.....	165
<i>Зінченко Г. Ю.</i> ,.....	165
ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІКТ	165
<i>Гриньова М. В.</i> ,	167
ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В НУШ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ПАРТИСИПАЦІЇ УЧНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	167
<i>Грищенко А. П.</i>	170
ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ	170
<i>Гуменний О. Д.</i> ,	173
ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ВИКЛАДАЧІВ.....	173
<i>Дем'яненко В. Б.</i> ,.....	175
<i>Дем'яненко В. М.</i> ,.....	175
ФОРМУВАННЯ БАЗ ЗНАНЬ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ОНТОЛОГІЧНИХ ОСВІТНІХ СЦЕНАРІЇВ	175
<i>Зубехіна Т. В.</i> ,.....	179
<i>Кушнір В. В.</i> ,	179
ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ	179
<i>Іванова С. М.</i>	181
<i>Кільченко А. В.</i>	181
РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ СВІТОВИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ГАЛУЗІ СУСПІЛЬНИХ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК У СИСТЕМІ GOOGLE SCHOLAR	181
<i>Касьянова О. М.</i> ,.....	184
<i>Квасник О. В.</i> ,	184
СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	184
<i>Колесник Г. В.</i> ,	187
<i>Зубехіна Т. В.</i> ,.....	187
ЕЛЕКТРОННЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ УМОВАХ	187

<i>Кремпова Л. О.</i> ,.....	189
ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	189
<i>Лапінський В. В.</i> ,.....	190
<i>Охременко С. В.</i>	190
ОНЛАЙН БАЗА КОНТЕНТУ ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ.....	190
<i>Левчук О. В.</i> ,.....	194
РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННОЇ ДОШКИ...	194
<i>Малюх Є. В., Чичкан Ю. С.</i> ,.....	196
ХМАРО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ.....	196
<i>Меліхов Є. В.</i> ,.....	200
<i>Міхайлуца О. М.</i> ,.....	200
ФОРМУВАННЯ РОЗУМІННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПОСТІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗІ ШКІЛЬНОЇ ЛАВИ	200
<i>Мельник О. М.</i>	202
ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	202
<i>Миронова М. І.</i> ,.....	206
<i>Миронов Ю. Б.</i> ,	206
ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	206
<i>Мохун С. В.</i> ,.....	209
<i>Федчишин О. М.</i> ,.....	209
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ АСТРОНОМІЧНИХ ПРОГРАМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	209
<i>Ненько Ю. П.</i> ,	212
ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ	212
<i>Овчарук О. В.</i> ,	214
ПІДТРИМКА ОСВІТИ ДЛЯ ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА: ПІДХОДИ РАДИ ЄВРОПИ	214

<i>Орехова В. В.</i> ,.....	217
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТРАНСМЕДІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	217
<i>Окара О. В.</i> ,.....	219
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	219
<i>Паздрій В. Я.</i> ,.....	222
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІКТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС- СИМУЛЯТОРІВ).....	222
<i>Рибченко Кесер Т. М.</i> ,.....	225
ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	225
<i>Садовий М. І.</i> ,.....	227
<i>Трифоновна О. М.</i> ,.....	227
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ	227
<i>Соколова Ю. І.</i> ,	229
ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	229
<i>Старостенко К. І.</i> ,	232
ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ І ПРИНЦИП КОМУНІКАТИВНОСТІ ПРИ СТВОРЕННІ НОВОГО ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ І КУРСУ	232
<i>Тропіна М. А.</i> ,.....	233
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	233
<i>Туриця О. О.</i> ,.....	236
<i>Бараняк О. Г.</i> ,.....	236
ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПЕРІОД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	236
<i>Чернецький І. С.</i> ,.....	239
<i>Сліпухіна І. А.</i> ,.....	239
ЗАСОБИ ВІДЕОАНАЛІЗУ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ ЦИФРОВІЙ ДИДАКТИЦІ ...	239

<i>Швець Г. В.,</i>	243
ACHIEVING EXAM SUCCESS WITH DIGITAL PLATFORMS	243
<i>Шуневич Б. І.,</i>	245
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ	245
<i>Щербак О. О.,</i>	248
ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ...	248
ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	251
<i>Баніт О. В.,</i>	251
КОГНІТИВНО-ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ РОБОТИ З ДОРΟΣЛИМИ	251
<i>Варивода В. Є.,</i>	254
НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	254
<i>Ващенко Л. І.,</i>	256
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	256
<i>Гуляєва Л. П.,</i>	259
<i>Головко Я. Д.,</i>	259
<i>Філь Г. В.,</i>	259
ОСВІТА МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА	259
<i>Іванюк І. В.,</i>	262
ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ ВЧИТЕЛІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ, СПРИЧИНЕНОГО ПАНДЕМІЄЮ COVID-19	262
<i>Ілляхова М. В.,</i>	265
РОЗВИТОК ВІДЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ	265
<i>Кашина Г. С.,</i>	267
НОВІ ФОРМАТИ ЗМІЩАНОГО НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	267

<i>Купрієвич В. О.</i> ,.....	270
ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	270
<i>Палько Т. В.</i> ,.....	273
СУЧАСНІ АКЦЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	273
<i>Приходькіна Н. О.</i> ,.....	276
МЕТОДИ РОЗВИТКУ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	276
<i>Сакалюк О. П.</i> ,.....	279
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КІНЕЗІОЛОГІЧНИХ ВПРАВ	279
<i>Стриженко Т. О.</i> ,.....	281
<i>Шахова Г. А.</i> ,	281
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	281
<i>Татаурова-Осика Г. П.</i> ,.....	283
ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ЗОШ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ	283
<i>Чжан Вей</i> ,.....	287
ТВОРЧО-ПРОГНОСТИЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЮ	287
<i>Ходунова В. Л.</i> ,.....	289
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: НОВА ОСВІТНЯ РЕАЛЬНІСТЬ.....	289
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	292
<i>Neonila Partyko</i> ,.....	292
<i>Anastasiia Servetnyk</i> ,.....	292
CAREER ORIENTATIONS AS A KIND OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION	292
<i>Yatsenko A. G.</i> ,.....	295
<i>Matveyeva T. V.</i> ,.....	295
LIFELONG VOCATIONAL EDUCATION.....	295

<i>Антонюк Л. А.</i> ,.....	297
ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ДОСВІД АВСТРІЇ ТА ПОЛЬЩІ...	297
<i>Багмет І. П.</i> ,	300
ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ..	300
<i>Відьменко М. О.</i> ,	302
КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СОЦІАЛЬНА РОБОТА” У КОЛЕДЖІ	302
<i>Габода Б. В.</i> ,.....	305
ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГА: ЧИННИКИ І НАСЛІДКИ	305
<i>Гордієнко В. П.</i> ,.....	307
ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	307
<i>Грець В. В.</i> ,.....	309
<i>Романенко О. В.</i> ,.....	309
ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	309
<i>Дворецька Л. П.</i> ,.....	312
ПРО ЯКІСТЬ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ: ПІДРУЧНИКИ З МАТЕМАТИКИ ДЛЯ УЧНІВ 5-Х КЛАСІВ.....	312
<i>Джанда Г. Б.</i> ,.....	315
ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ	315
<i>Жорнова Олена І.</i> ,.....	317
<i>Жорнова Ольга І.</i> ,	317
НАВЧАННЯ БЕЗРОБІТНИХ САМОЗАЙНЯТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	317
<i>Заїка Х. І.</i> ,.....	320
<i>Меліхова Т. О.</i> ,	320
ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ УЧНІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	320

<i>Касьянова О. М.</i> ,.....	323
<i>Разумна А. Г.</i> ,.....	323
ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТА РЕЗУЛЬТАТ БЕЗПЕРЕВНОЇ ОСВІТИ ЛІКАРІВ	323
<i>Каткова Т. А.</i> ,.....	326
<i>Варіна Г. Б.</i> ,	326
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ	326
<i>Кисличенко Л. А.</i> ,.....	329
<i>Романенко О. В.</i> ,.....	329
МОДЕЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В ПОЛІСЬКОМУ РЕГІОНІ	329
<i>Корвей Д. Й.</i> ,.....	331
ПОТЕНЦІАЛ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КОЛЕДЖАХ.....	331
<i>Корж Г. В.</i> ,.....	334
ПІСЛЯДИПЛОМНА МЕДИЧНА ОСВІТА ТА ЇЇ РЕСУРСИ У ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ	334
<i>Кот (Волосюк) Є. М.</i> ,	337
<i>Романенко О. В.</i> ,.....	337
ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ В ПАРКУ ПРИРОДИ БЕРЕМИЦЬКЕ.....	337
<i>Куліш І. М.</i> ,.....	340
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	340
<i>Леврінц М. І.</i> ,.....	342
ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	342
<i>Лук'янова С. М.</i> ,.....	344
РОЛЬ І МІСЦЕ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	344
<i>Малежик П. М.</i> ,	347
МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ	347

<i>Отамась І. Г.</i> ,	351
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОРГАНІЗАТОРІВ ДІЛОВОСТВА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	351
<i>Павлишина Н. Б.</i> ,	354
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	354
<i>Поліщук Т. П.</i> ,	355
ДИНАМІКА РОЗУМІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ).....	355
<i>Романенко Т.В.</i>	359
<i>Zaľko Jozef</i>	359
<i>VÍCEN Vlastimil</i>	359
ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	359
<i>Середа Т. П.</i> ,	362
ГРА ЯК РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	362
<i>Семенова А. О.</i> ,	364
<i>Рацлав В. В.</i> ,.....	364
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....	364
<i>Султанова Л. Ю.</i> ,	367
МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	367
<i>Тарасюк І. В.</i> ,	369
СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ У ШВЕЙЦАРІЇ ...	369
<i>Устименко О. А.</i> ,	371
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УПРОДОВЖ ЖИТТЯ.....	371
<i>Хижна О. П.</i> ,.....	373
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК ЦІННІСТЬ У ПЕРІОД СТІМКИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН.....	373
<i>Шевель Наталія Олександрівна</i> ,.....	376
РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ	376

<i>Шевель Т. О.</i> ,.....	379
ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ ВИШІВ	379

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів. За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

*Відповідальний редактор – Л. Макаренко
Технічні редактори – Т. Меркулова
Макетування і оригінал-макет – Т. Ветраченко, Л. Ляшенко
Бібліографічне редагування – Н. І. Тарасова
Художнє оформлення – О. Гордашевська*

Підписано до друку 2020 р.
Формат 60x84. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів ., Облік видав арк. ., Наклад 300.
Віддруковано з оригіналів

ВИДАВНИЦТВО

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002

(044) 239-30-85

Продажу не підлягає!